

שבוע פרשת ויקהל-פקודי - פרשת פרה

(08 - 14 March 15)

י"ז - כ"ג אדר תשנ"ה

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחֲזוֹרָה בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבַרֵּי תוֹרָה:**

**וְהָעֶרֶב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְכִי
כְל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵינוּ כְל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּלִנּוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:**

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יִבְרַכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: יִשָּׂא
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם:**

וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבוצ של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוסות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

**וְאַהֲבַת אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וּכָכָל נַפְשְׁךָ וּכָכָל
מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוָה
הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִעֵנוּ אֵל מִצְוֹתֵינוּ, אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצְוָה
אִתְּכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֵת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, כָּכָל
לְבַבְכֶם וּכָכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֶרְצְכֶם בַּעֲתוֹ יוֹרֵה
וּמַלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִּגְנוֹךָ וְתִירְשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבַהֲמֹתְךָ, וְאֶכְלָתָה וְשָׂבַעְתָּ. הַשְּׁמֵרוּ לָכֵם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסָרְתֶם וְעִבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אָף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְדַּתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵינוּ עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדֹתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדֹבַר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.**

**וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֹּפֶת, פֶּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זִנִּים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵינוּ, וְהָיִיתֶם
קְדוֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהַיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מְקַבֵּל עָלֵי מִצְוַת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעְךָ כְּמוֹד
מִצְוַה לְהַתְּפִלָּה בַּתְּפִלִּין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי שְׂמִתְחַלֵּק
לִימֵי הַחוּדֶשׁ.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֲדָּה צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי לשלכ ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכה "לה") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

תהלים

קיג

בו יסופר נפלאות מציאת מצרים:

א הָלֵלוּהָ | הָלְלוּ עֲבָדֵי יְהוָה הָלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
 ג מִמְּזֶרֶח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבֹאֵי מָהָל שֵׁם יְהוָה: ד רָם עַל־כָּל־גּוֹיִם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:
 ה מִי כִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמְּגִבֵּה לְשָׁבֶת: ו הַמֹּשִׁילִי לְרֵאוֹת בָּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ: ז מְקִימֵי מַעְרָן
 ח לְמַאֲשֶׁפֶת יָרִים אֲבִיוֹן: ט לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: י מוֹשִׁילֵי | עֲקָרֹת הַבָּיִת
 אִם־הַבָּנִים שְׂמֵחָה הָלְלוּהָ:

קיד.

בו מבואר מפני מה זכה יהודה למלכות:

א בָּצִאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֵעָז: ב הִיִּתָּה יְהוּדָה לְקֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלֹּתָיו:
 ג הֵימָּה רָאָה וַיִּגַּם הִירְדֵּן יָסַב לְאַחֹר: ד הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים וְגִבְעוֹת כְּבְנֵי־צֹאן: ה מִה־לֶּךְ
 הֵימָּה כִּי תָנוּס הִירְדֵּן תִּסָּב לְאַחֹר: ו הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים וְגִבְעוֹת כְּבְנֵי־צֹאן: ז מִלִּפְנֵי אֲדוֹן
 חוֹלֵי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: ט הַהֶפְכִי הַצֹּר אֲגַם־מַיִם חֲלֹמִישׁ לְמַעֲיָנו־מַיִם:

אגרות קודש

ב"ה אדר"ח אדר"ר תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ג שבט והקודמו, ונתעכב המענה שלי מפני ריבוי הטרדות.

נעם לי לקרות בו ע"ד השתדלותו לארגן קבוצת בחורים בתל אביב ללימוד תנ"א. ואף שכפי שכותב חפשים הם לע"ע, מובטחים אנו בכח תורתנו הק' תורת חיים שגדול תלמודה שמביא לידי מעשה, אף שכמובן לא בכל האנשים שזה זמן זה שבין הלימוד והמעשה, אבל סוף הענין לבוא. ומובן שאם ידברו עמאם גם ע"ד המעשה נוסף על הלימוד ימהרו את התכלית האמורה, ואשרי חלקם של כל אלו המשתדלים בזה ובכדומה לזה.

במ"ש אודות מצבו הגשמי, מובן שאין כלל להתרשם מזה ואין הענין אלא דבר עובר, וככל שהוא זוגתו תי' יהיו חזקים יותר בבטחונם בבוא עולם ומנהיגו יתקרב ברכות הבורא בפועל ובאופן הנראה גם לעיני בשר, ובפרט שהרי הם עוסקים בהכנת כלי הברכה הם עניני תורה ומצות והשפעה בסביבתם בכיוון זה, ותקותי חזקה שכעבור זמן לא ארוך יבשרני טוב גם בהטבת מצבם הגשמי.

כיון שאינו מזכיר בהנוגע לבריאות, מפרש הנני את זה שהכל בסדר ושלוש הן אצל זוגתו תחי' והן בהנוגע לו.

בברכת חדש טוב ולבשו"ט.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיג, קיד ג
- (ג) מאמר ד"ה ביום השני שבת פרשת ויקהל פקודי, פרשת פרה, מברכים החודש ניסן, ה'תשכ"ח ה
- (ד) שיחת שבת פרשת ויקהל פקודי, פרשת פרה, מברכים החודש ניסן, ה'תשכ"ח יד
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת כי ויקהל (בלה"ק) כרך ו כד
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל לא
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ויקהל פקודי לג
- (ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת ויק"פ לד
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויקהל פקודי עז
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת ויקהל פקודי עח
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ויק"פ פט
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם צג
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק :**
- (יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ויק"פ צו
- (יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויק"פ קכה
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת ויק"פ קסב
- (טז) נביאים וכתובים ישעיה פרק ג, משלי פרק ו-ז קסו
- (יז) משניות – מסכת כלים ביאור קהתי קסח
- (יח) עין יעקב מסכת יומא קעה
- (יט) מסכת כתובות עם ביאורים מדף לד עד דף מ קעו
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד :**
- (כ) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים אדמו"ר הזקן רז
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת אדמו"ר הזקן רז
- (כב) לקוטי תורה אדמו"ר הזקן רח
- (כג) שערי אורה אדמו"ר האמצעי ריא
- (כד) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו אדמו"ר ה"צמח צדק" ריב
- (כה) תורת שמואל תרל"ב אדמו"ר מוהר"ש ריב
- (כו) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב אדמו"ר מוהרש"ב ריג
- (כז) ספר המאמרים – ה"ש"ת אדמו"ר מוהרי"צ רטז
- (כח) ספר השיחות ה'תר"פ-ז אדמו"ר מוהרי"צ ריז
- (כט) אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ ריז
- (ל) חומש לקריאה בציבור ריח
- (לא) לוח זמנים לשבוע פרשת ויקהל פקודי רל
- (לב) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש רלא

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

1 בפרשת קרבנות הנשיאים בחנוכת המשכן שהתחילו להביא את קרבנותיהם

2 בראש-חודש ניסן, נאמר:

3 **ביום השני בניסן הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר,**

4 **הקריב את קרבנו גו'¹, והכתוב הולך ומפרט את מרכיבי הקרבן "קערת**

5 כסף אחת..."

6 **וכן הלאה ואיתא**

7 **מובא ב'מדרש רבה'² על פסוק**

8 **זה למטה הוסיף הכותב את המילה**

9 **הקריב שלכאורה היא מיותרת וחסר**

10 **יו"ד ונכתב "הקריב" בלי יו"ד ולא**

11 **"הקריב" ביו"ד, אלא כנגד פרה**

12 **אדומה שעשו באותו היום,**

13 **לכך הוסיף הקריב וחסר**

14 **יו"ד, והעמיד התיבה על ד'**

15 **אותיות "הקריב" ללא יו"ד היא מילה**

16 **בת ארבע אותיות, כנגד ד' דברים**

17 **שהיתה פרה אדומה צריכה כדי**

18 **להיות עשויה כדן, אדומה,**

19 **תמימה (ופירש רש"י בפרשת חוקת:**

20 **"שתהא תמימה באדמימות, שאם היו**

21 **בה שתי שערות שחורות, פסולה"),**

22 **פלא מום, פלא נשיאת עול,**

23 **כמה דתימא³ כפי שאתה אומר**

24 **(בפסוקים בפרשת חוקת העוסקים**

25 **בדיני פרה אדומה) ויקחו אליך**

26 **פרה אדומה תמימה וגו'**

27 **והפסוק ממשיך "אשר אין בה מום,**

28 **אשר לא עלה עליה עול". ועוד**

29 **איתא מובא במדרש⁴ בענין פרה**

30 **אדומה שארבעת הדברים הללו רומזים**

31 **לארבעת הגלויות של בני ישראל:**

32 **אדומה - זו ככל, תמימה -**

33 **זו מדי, אשר אין בה מום -**

34 **זה יון, אשר לא עלה עליה**

35 **עול - זו מלכות רביעית**

36 **שתחתיה היו בני ישראל בגלות**

37 **(מלכות אדום). והינו, שד'**

38 **הדברים שהיתה פרה צריכה,**

39 **האמורים לעיל (להיות אדומה, תמימה,**

40 **ללא מום וללא עול) הם כנגד ד'**

41 **המלכיות שהם ד' הגלויות**

42 **שגלו ישראל. וצריך להבין⁵,**

43 **מהי השיכות בתוכן העניין**

ביאור בדרך אפשר

44 **דפרה אדומה לד' הגלויות? וגם צריך להבין השיכות**

45 **דפרה אדומה לנתנאל בן צוער נשיא יששכר שלכן ענינה**

46 **נרמז בכך שבפסוק המדבר על הקרבן שלו נכתב "הקריב" במילה בת ארבע**

47 **אותיות?**

48 **(ב) ויובן בהקדם כללות ענין**

49 **פרה אדומה, התוכן הכללי שלה**

50 **דאף שחטאת קריה רחמנא⁶,**

51 **הרחמן (הקדוש ברוך הוא בתורה) קרא**

52 **לה 'חטאת' (כמפורש בפרשת חוקת)**

53 **ואם כן יש לה דמיון לקרבן חטאת,**

54 **מפל-מקום פרה אדומה לא**

55 **היתה כמו חטאת שנעשית**

56 **בפנים בתוך תחומי בית המקדש**

57 **על-גבי המזבח, אלא היתה**

58 **נעשית בחוץ מחוץ לעזרה של בית**

59 **המקדש. ומפל-מקום למרות**

60 **שעשית הפרה האדומה היא מחוץ**

61 **לעזרה כתיב⁷ כתוב בתורה במעשה**

62 **הפרה והנה אל נכח פני אהל**

63 **מועד גו', הינו, שבשעת**

64 **הזאה (שהיא אחת העבודות**

65 **העיקריות שנעשו בפרה אדומה)**

66 **היה הכהן העושה זאת מתפנן**

67 **ורואה פתחו של היכל⁸,**

68 **דלכאורה, ב' ענינים אלו**

69 **(שעשיתה בפועל בחוץ ולא**

70 **בתוך בית המקדש, ומפל-מקום**

71 **צריכה להיות ההזאה אל**

72 **נכח פני אהל מועד מכונת**

73 **כלפי פנים) הם ענינים הפכיים**

74 **וסותרים זה לזה, ויש לבאר את**

75 **משמעות העובדה שבכל זאת שני**

76 **הדברים כאחד נזכרים בה, כך שמצד**

77 **אחד הפרה האדומה נעשית דווקא**

78 **בחוץ ומצד שני ההזאה מכונת כלפי**

79 **פנים.**

80 **והענין בזה, דהנה פרה**

81 **אדומה שיכת ל'לעומת-זה',**

82 **הן מצד האדומות**

83 **אל נכח פני אהל מועד) הם ענינים הפכיים.**

84 **דלכאורה, ב' ענינים אלו (שעשיתה בחוץ, ומפל-מקום צריכה להיות ההזאה**

85 **אל נכח פני אהל מועד) הם ענינים הפכיים.**

86 **והענין בזה, דהנה פרה אדומה שיכת ל'לעומת-זה', הן מצד האדומות**

בס"ד. שבת פרשת ויקהל-פקודי,

פרשת פרה, מברכים החודש

ניסן, ה'תשכ"ח

(הנחה בלתי מוגה)

1 **ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא**

2 **יששכר, הקריב את קרבנו גו'¹, ואיתא**

3 **ב'מדרש רבה'² למטה הוסיף הקריב וחסר יו"ד,**

4 **אלא כנגד פרה אדומה שעשו באותו היום, לכך**

5 **הוסיף הקריב וחסר יו"ד, והעמיד התיבה על ד'**

6 **אותיות, כנגד ד' דברים שהיתה פרה צריכה,**

7 **אדומה, תמימה, בלא מום, בלא נשיאת עול,**

8 **כמה דתימא³ ויקחו אליך פרה אדומה תמימה**

9 **וגו'. ועוד איתא במדרש⁴: אדומה - זו ככל,**

10 **תמימה - זו מדי, אשר אין בה מום - זה יון,**

11 **אשר לא עלה עליה עול - זו מלכות רביעית.**

12 **והינו, שד' הדברים שהיתה פרה צריכה, הם**

13 **כנגד ד' המלכיות שהם ד' הגלויות שגלו**

14 **ישראל. וצריך להבין⁵, מהי השיכות דפרה**

15 **אדומה לד' הגלויות. וגם צריך להבין השיכות**

16 **דפרה אדומה לנתנאל בן צוער נשיא יששכר.**

17 **(ב) ויובן בהקדם כללות ענין פרה אדומה,**

18 **דאף שחטאת קריה רחמנא⁶, מפל-**

19 **מקום לא היתה כמו חטאת שנעשית בפנים**

20 **על-גבי המזבח, אלא היתה נעשית בחוץ.**

21 **ומפל-מקום כתיב⁷ והנה אל נכח פני אהל מועד**

22 **גו', הינו, שבשעת הזאה (שהיא אחת העבודות**

23 **העיקריות) היה מתפנן ורואה פתחו של היכל⁸,**

24 **דלכאורה, ב' ענינים אלו (שעשיתה בחוץ, ומפל-מקום צריכה להיות ההזאה**

25 **אל נכח פני אהל מועד) הם ענינים הפכיים.**

26 **והענין בזה, דהנה פרה אדומה שיכת ל'לעומת-זה', הן מצד האדומות**

(1 נשא ז, יח"ט. (2 במדב"ר פי"ג, טו"ז. (3 חוקת יט, ב. (4 פסיקתא רבתי פי"ד. ילקוט שמעוני חוקת רמז תשנט. (5 ראה

גם ד"ה ביום השני תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' רה). (6 ע"ז כג, ב. (7 חוקת שם, ד. (8 ספרי ופירש"י עה"פ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הצד של היפך הקדושה (הנקרא כך על שם הכתוב בקהלת 'את זה לעומת זה
2 עשה האלוקים') הן מצד האדמומית שבה, והן מצד הפרה
3 עצמה כפי שהולך ומבאר כיצד שני הדברים הללו קשורים לצד של היפך
4 הקדושה. דהנה, ענין האדמומית מורה על 'לעומת-זה', כמו
5 שכתוב גבי עשו שמסמל את צד
6 הקליפה, שאמר ליעקב אחיו הלעיטני
7 נא מן האדום האדום הזה⁹,
8 וכדאיתא כפי שמוכר בגמרא¹⁰
9 רב אדא בר אבהו חזיה ראה
10 להיהא פותית את אותה אישה
11 כותית (לא יהודיה) דהות לבישא
12 פרבלתא שהייתה לובשת (בגד
13 אדום) בשוקא בשוק, סבר סבור
14 היה (רב אדא בר אבהו) דבת
15 ישראל היא, שהיא בת ישראל,
16 יהודיה, קם קרעיה מינה כו'
17 קרע ממנה את הבגד האדום. והינו,
18 לפי שבני ישראל אין להם
19 שיכות לאדמומית, שמורה
20 על 'לעומת-זה'. וגם כללות
21 ענין הפרה שיהי לקו
22 השמאל, כדאיתא כמובא
23 בזהר¹¹ פרה דקבילת מן
24 שמאלא, ומאן הוא לשמאלא
25 - שור, כדאמר¹² ופני שור
26 מהשמאל פרה המקבלת מהשמאל
27 ומי הוא לשמאל, השור (המשפיע
28 לפרה) כפי שאמר (הכתוב, בתיאור
29 המרכבה העליונה שראה יחזקאל)
30 "ופני שור מהשמאל". והינו, דעם
31 היות שפני שור הוא מדר
32 הפנים שבמרכבה העליונה,
33 שהיא כמובן ענין נעלה בקדושה,
34 מכל-מקום להיותו בקו
35 השמאל, מאחר שבמרכבה עצמה
36 ה"שור" הוא בצד השמאל שמורה
37 על החלישות (וכמו שיד
38 שמאל היא יד בכה¹³, ככתוב
39 במצוות תפילין "והיה לאות על ידכה"
40 ודרשו חכמינו ז"ל שהכוונה ליד כחה, היר החלשה, היא יד שמאל שתש
41 חלש כחה לגבי יד ימין שהיא היד החזקה), הרי זה ענין בקדושה
42 כפי שירר ובא בבחינת מיעוט וצמצום, ועד שיקול להיות
- מזה יניקה השפעה לחיצונים הצד של הלעומת זה, שמחוץ לגבול
הקדושה, וכידוע¹⁴ בתורת החסידות שניקת החיצונים והחיות שהם
מקבלים מצד הקדושה היא מקו השמאל דוקא. וכל זה האמור
לעיל לגבי השיכות של קו השמאל לצד הלעומת זה' הוא בענין פני
שור, ומכל-שכן שאלה הם פני
הדברים בענין הפרה שהיא
למטה יותר במדרגתה מ'פני
שור', בין שהיא רק מקבלת
מ'פני שור'¹⁵ ומובן שהשפיע
הוא בדרגה יותר נעלית מהמקבל, הרי
פודאי ששיכת הפרה לקו
השמאל וממילא להיפך הקדושה.
ומזה מובן שכללות ענין
התוכן הפנימי של פרה אדומה
הוא בירור הפרדה בין הטוב והרע
והעלאה לקדושה של ה'לעומת-
זה'. וזהו גם מה שבבשרות
הפרה (תמימה, תמימה)
אדמומית החובה שהפרה תהיה
אדומה בשלמות) נוגע גם ענין
השערות¹⁶, ככל פרטי הדינים
שבדבר המפורטים במשנה (וכפי
שהובא לעיל מפירוש רש"י על התורה,
"שתהא תמימה באדמומית, שאם היו
בה שתי שערות שחורות, פסולה") כי
ניקת החיצונים החיות שהם
מקבלים מצד הקדושה היא
מבחינת השערות, כמאמר¹⁷
הזהר אודות החיצונים' (צד ה'קליפה'
וה'סטרא אחרא') בשערות
ובשערות אחרות, בשערות
ובשערות אחרות, והינו הסיבה
לכך שקבלת ההשפעה והחיות
מהקדושה היא מבחינת 'שערות' הוא
לפי שהמשכת החיות
שבשערות מהמות הוא על-ידי
הפסק עצם הגלגלת, כך
שהחיות לא מגיעה מהמות אל
השערות ישירות, אלא על ידי דבר
שמפסיק ביניהם שזהו ההפסק והמחיצה של עצם הגלגולת צמצום
עצום של החיות ששופעת מהמות, על-דרך צמצום הראשון שהיה
באור האלוקי האין-סוף כדי לברוא עולמות ונבראים מוגבלים (שהוא צמצום

(9) תולדות כה, ל. (10) ברכות כ, א. (11) ח"ג קפ, ב. וראה לקו"ת חוקת נו, ג. (12) יחזקאל א, י. (13) ראה מנחות לו, א.
(14) ראה לקו"ת שם. ובכ"מ. (15) ראה גם אוה"ת חוקת ס"ע תשפ. (16) ראה פרה פ"ב מ"ה. אוה"ת שם ע' תשצה. (17) ראה
זהר ח"ג ס, ב. ח"ב רח, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

תָּאֵזְתָּ גִּשְׁמִיּוֹת, אֲפִילוּ תֵּאֵזְתָּ הֵיטֵר שֶׁאֵין בָּהֶם עֲבִירָה מְפֹרֶשֶׁת עַל
רִצּוֹן ה' אֲבָל כְּשֶׁאֵדָם שְׁקוּעַ בְּתִאֲוֹת גִּשְׁמִיּוֹת הוּא מִתְרַחֵק מֵאֲלוֹקוֹת, מְקוֹר
הַחַיִּים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הָרִי הוּא נֹפֵל מִמִּדְרָגָתוֹ, וּמֵאֵן דִּנְפִיל
מִדְרָגָהּ אֲקָרִי מִיֵּת²⁰ וְמִי שֶׁנִּפְל מִדְרָגָתוֹ (וּמַעֲלָתוֹ הִרְחִינִית) נִקְרָא מֵת.
וּכְמוֹ בְּגִשְׁמִיּוֹת שֶׁהֵי־יֵרֵד
מִנְכֶּסֶסוֹ הַגִּשְׁמִיִּים חָשׁוֹב כְּמֵת²¹.
וְהֵי־נֹ, מִשְׁמַעוֹת הַעֲנִין בְּעִבְרוֹת ה'
הֵיא שְׁבִנִי יִשְׂרָאֵל מִצֵּד־עֲצָמָם
הֵם בְּמַעְמָד וּמַצָּב רֹחַנִי שֶׁל
עֲשִׂירוֹת, שֶׁהָרִי כָּל יִשְׂרָאֵל
בְּנֵי מְלָכִים הֵם²², דְּכִיּוֹן שִׁישׁ
לָהֶם הָעֲשִׂירוֹת דְּתוֹרָה
וּמִצְוֹת, הִנֵּה מִצֵּד זֶה נֶעֱשֶׂה
אֲצִלָּם עֲנִין הָעֲשִׂירוֹת גַּם
כְּפִשׁוּטוֹ בְּגִשְׁמִיּוֹת (עַר הָאֵט
דִּי גֵּאנְצֶע וְוַעֲלֵט כָּל הָעוֹלָם שִׁיךְ
לוֹ). אֲכָל כְּאִשֶּׁר נִמְשָׁךְ אֶל
הַדְּבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים וְרוֹדֵף אַחֵר
הַתָּאֵזְתָּ כו', וּמִתְאַמֵּץ לַהֲשִׁיג אֶת
הַתִּאֲוֹת שֶׁלוֹ, אֲזִי נֹפֵל מִמִּדְרָגָתוֹ
הִרְחִינִית וְיֵרֵד מִנְכֶּסֶסוֹ, וְחָשִׁיב
נֶחֱשֵׁב כְּמֵת מִבְּחִינָה רֹחַנִית. אֲךָ
עַל זֶה יִשְׁנֹו תִּיקוֹן וּפִתְרוֹן שֶׁל
הַמַּצָּב עַל־יְדֵי הָעֲנִין דְּפָרָה
אֲדוּמָה שֶׁמְטַהֶרֶת טוּמְאָתָא
מֵת, שֶׁהוּא עֲנִין הַתְּשׁוּבָה.
וְזֶהוּ גַם מֵה שְׁמִבְאָר בְּאֶגְרָת
הַקֶּדֶשׁ²³ שֶׁבִּסְפָּר הַתְּנִיָּא שֶׁעַל־
יְדֵי פָּרָה אֲדוּמָה נִתְּבָרֵר וְעוֹלָה
לְקֹדֶשׁ גַּם מֵה שֶׁנִּפְל לְמִטָּה
מִטָּה מִנְגָּה קְלִיפַת 'נְגַה' שְׁהִיא
תַּעֲרֻכַת שֶׁל טוֹב וְרַע (וְכִיּוֹן שֶׁמְעוֹרָב
בָּה גַם מַעַס טוֹב הִיא נִקְרָאת 'נְגַה'
לְשׁוֹן אֹר, חֵינּוּ מֵה שֶׁנִּפְל לְקִלְפוֹת
הַטְּמָאוֹת לְגַמְרִי שֶׁאֵין בָּהֶם טוֹב כָּלל,
שֶׁזֶּהוּ עֲנִין הַזְּדוּנוֹת עֲבִירוֹת
שֶׁנֶּחֱשׁוּ בְּמוֹזֵד שֶׁהֵן מְגִ' קְלִיפּוֹת
הַטְּמָאוֹת לְגַמְרִי שֶׁלְּמִטָּה

גֹּדֹל בְּמִיּוּחַד, צִמְצוּם בְּדֶרֶךְ 'סִילּוֹק'. וְכִיּוֹן שֶׁעֲנִין הַקֶּרֶבֶת פָּרָה
אֲדוּמָה הוּא לְבָטֵל יְנִיקַת הַחִיצוֹנִים, וְלִמְנוּעַ מִכּוּחוֹת הַטּוּמָא
שֶׁמִּחוּץ לְקֹדֶשׁה לְקַבֵּל תּוֹסֶפֶת חַיּוֹת, לָכֵן פְּשׁוּרֹת הַפָּרָה צְרִיכָה
לְהִיּוֹת נִיכָרָת בְּעֲנִין הַשְּׁעִירוֹת דְּוָקָא וְהַפָּרָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת בַּעֲלַת
שְׁעוֹת אֲדוּמוֹת בְּלִבָּד. וְזֶהוּ גַם
הַטַּעַם שֶׁפָּרָה אֲדוּמָה נֶעֱשִׂית
בַּחוּץ וְלֹא בְּפָנִים, עֲזָרָה שֶׁל בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ כְּמוֹ שֶׁאֵר הַקֶּרֶבֶנוֹת, כִּיּוֹן
שֶׁשִּׁיכָתָה לְעֹמֶת־זֶה
שֶׁמִּחוּץ לְגָבּוֹל הַקֹּדֶשׁה
כְּמִבְּוֹאָר לְעִיל שֶׁהַפָּרָה הָאֲדוּמָה נִעְדָּה
לְבָרֵר אֶת הַקְּלִיפּוֹת וְלַהֲעֵלּוֹת לְקֹדֶשׁה
נִיּוּצוֹת אֲלוֹקוֹת שֶׁנִּפְלוּ בְּקִלְפוֹת וְכֵן
לְמְנוּעַ מֵהַלְעֹמֶת־זֶה לְקַבֵּל תּוֹסֶפֶת
חַיּוֹת. וּמִכָּל־מָקוֹם אֵף פְּעוּלַת
הַפָּרָה הִיא בְּעִיקָר כְּלִפֵּי חוּץ, כְּאִמּוֹר,
צְרִיכָה לְהִיּוֹת הַזָּאת הָדָם שֶׁל
הַפָּרָה אֶל נִכַח מוֹל פְּנֵי אֵהָל
מוֹעֵד דְּוָקָא, כְּלִפֵּי פָנִים הַעֲזָרָה
כִּיּוֹן שֶׁעֲנִין פָּרָה אֲדוּמָה הוּא
לְבָרֵר אֶת הַחוּץ (הַלְעֹמֶת־
זֶה) וְלַהֲעֵלּוֹתוֹ וְלַהֲפָכּוֹ
לְקֹדֶשׁה וְהִיא מְקוּמָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁה
הוּא בְּעִיקָר בְּפָנִים.
(ג) וּבִיָּאוֹר עֲנִין פָּרָה אֲדוּמָה
בְּעִבְדוּת הָאָדָם הוּא עֲנִין
הַתְּשׁוּבָה שֶׁאֵף הוּא בִּירוֹן וְהַעֲלָא
שֶׁל דְּבָרִים בְּלִתֵּי רְצוּיִים, כְּפִי שֶׁמִּשְׁמִיךְ
וּמִבְּאֵר. דְּהִנֵּה¹⁸, פָּרָה אֲדוּמָה
מְטַהֶרֶת טוּמְאָתָא מֵת, וְהָרִי
עֲנִין הַמִּיתָה בְּרוּחָנִיּוֹת הוּא
הַהֲעֵבְרָה עַל דְּרָכֵי הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת,
שֶׁזֶּהוּ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל¹⁹ רְשָׁעִים בְּחִיָּהֶם
קְרוּיִים מֵתִים. וְעֲנִין זֶה הוּא לֹא רַק עַל־יְדֵי חֲטָא
וְעוֹן מִמַּשׁ חֲסִדִּים וְשָׁלוֹם, אֲלָא גַם עַל־יְדֵי הַרְדִּיפָה
אַחֵר תָּאֵזְתָּ גִּשְׁמִיּוֹת, אֲפִילוּ תֵּאֵזְתָּ הֵיטֵר, שֶׁעַל־
יְדֵי־זֶה הָרִי הוּא נֹפֵל מִמִּדְרָגָתוֹ, וּמֵאֵן דִּנְפִיל
מִדְרָגָהּ אֲקָרִי מִיֵּת²⁰. וּכְמוֹ בְּגִשְׁמִיּוֹת שֶׁהֵי־יֵרֵד
מִנְכֶּסֶסוֹ חָשׁוֹב כְּמֵת²¹. וְהֵי־נֹ, שְׁבִנִי יִשְׂרָאֵל
מִצֵּד־עֲצָמָם הֵם בְּמַעְמָד וּמַצָּב שֶׁל עֲשִׂירוֹת,
שֶׁהָרִי כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם²², דְּכִיּוֹן שִׁישׁ
לָהֶם הָעֲשִׂירוֹת דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, הִנֵּה מִצֵּד זֶה
נֶעֱשֶׂה אֲצִלָּם עֲנִין הָעֲשִׂירוֹת גַּם כְּפִשׁוּטוֹ
בְּגִשְׁמִיּוֹת (עַר הָאֵט דִּי גֵּאנְצֶע וְוַעֲלֵט). אֲכָל
כְּאִשֶּׁר נִמְשָׁךְ וְרוֹדֵף אַחֵר הַתָּאֵזְתָּ כו', אֲזִי נֹפֵל
מִמִּדְרָגָתוֹ וְיֵרֵד מִנְכֶּסֶסוֹ, וְחָשִׁיב כְּמֵת. אֲךָ עַל זֶה
יִשְׁנֹו הָעֲנִין דְּפָרָה אֲדוּמָה שֶׁמְטַהֶרֶת טוּמְאָתָא מֵת,
שֶׁהוּא עֲנִין הַתְּשׁוּבָה. וְזֶהוּ גַם מֵה שְׁמִבְאָר
בְּאֶגְרָת הַקֶּדֶשׁ²³ שֶׁעַל־יְדֵי פָּרָה אֲדוּמָה נִתְּבָרֵר
מִנְגָּה, שֶׁזֶּהוּ עֲנִין הַזְּדוּנוֹת שֶׁהֵן מְגִ' קְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת שֶׁלְּמִטָּה מִנְגָּה,

(18) בהבא לקמן - ראה אוה"ת שם ע' תשפא. סה"מ תרכ"ז שם (ע' ריג). (19) ברכות יח, ב. (20) ראה זהר ח"ג קלה, ב. עץ חיים שער ט (שער שבירת הכלים) פ"ב. לקו"ת חוקת נז, סע"ד ואילך. (21) נדרים סד, ב. הובא בפירש"י שמות ד, יט. (22) שבת סז, א. וש"נ. (23) סכ"ח.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מַנְגָּה, מֵה־שְּׁאִין־בֶּן קֶרֶבֶנוֹת שְׁאִין מְכַפְּרִים אֲלָא עַל
2 הַשְּׂגָגוֹת שֶׁהֵן מֵהַתְּגַבְּרוֹת נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה שְׁמַנְגָּה אֶךְ הַקֶּרְבָּנוֹת
3 לֹא מְכַפְּרִים עַל עֲבִירוֹת שֶׁבְּמִזֵּיד, הַחֲמוּרוֹת יוֹתֵר מֵעֲבִירוֹת שֶׁבְּשׁוּגָג.
4 וְהִנֵּה אָמְרוּ חֻכְמֵינוּ ז"ל²⁴ בְּגִמְרָא שְׁעָנִין הַתְּשׁוּבָה צָרִיף
5 לְהִיּוֹת בָּאוֹתוֹ פֶּרֶק וּבָאוֹתוֹ
6 מְקוֹם הַכוּנָה - שִׁיבּוֹא לִפְנֵי אוֹתוֹ
7 מַעֲשֶׂה וְאוֹתוֹ מִצַּב שָׁבוּ נִשְׁכַּל וִיעֲמוּד
8 בְּנִסְיוֹן, וְהִינוּ, שְׂאֵף שְׁעִיקָר
9 הַתְּשׁוּבָה הִיא הַחֲרָטָה עַל
10 הָעֵבֶר כּו', שְׁיִגְמוּר יִחִלֵּט בְּלָבוּ
11 בְּלֵב שְׁלֹם לְכָל יָשׁוּב עוֹד
12 לְכֻסְלָה כּו' (פְּמִבְּאָר בְּאֵרוֹכָה
13 ב' אֲגָרָת הַתְּשׁוּבָה²⁵ שֶׁבִּסְפֹּר
14 הַתְּנִיָּא), וְהִינוּ שְׁזָהוּ עֲנִין
15 שְׁעִיקָר הַחֲלֻטָּה שְׁפִלְב²⁶, מְכַל־
16 מְקוֹם שְׁלֵמוֹת הַתְּשׁוּבָה הִיא
17 כְּאֲשֶׁר הִדְּבָר בָּא לִידֵי פוֹעֵל
18 בְּמַעֲשֶׂה בָּאוֹתוֹ פֶּרֶק וּבָאוֹתוֹ
19 מְקוֹם, וְעוֹמֵד בְּנִסְיוֹן כּו'
20 וּבָאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁנִּשְׁכַּל בְּעֵבֶר, הַפֶּעַם הוּא
21 עוֹמֵד בְּנִסְיוֹן, וּמִזֵּה מוֹכֵן שֶׁפֶן
22 הוּא גַם בְּעֲנִין הַתְּשׁוּבָה וְחִיקוֹן
23 הָעֵבֶר (עַד לִמְצַב שֶׁל טַהֲרָה מִטּוֹמָא
24 מַת, מַעֲבֵר מ'מוֹת' רוֹחֲנִי לַחַיִּים
25 רוֹחֲנִיִּים) שְׁנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי פָּרָה
26 אֲדוּמָה, שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת בָּאוֹתוֹ
27 מְקוֹם כּו' בָּאוֹתוֹ עֲנִין שָׁבוּ הִיוּ
28 הַחֲטָא וְהִירִידָה, כִּפִּי שֶׁמִּשְׁשִׁין וּמִבְּאָר.
29 וּבִהְקֵדָם הִידוּעַ שְׁפִלְלוֹת עֲנִין
30 הַקֶּרְבָּנוֹת (כּוֹלֵל גַּם פָּרָה
31 אֲדוּמָה שְׁחָטָא קָרְיָה
32 רַחֲמָנָא שֶׁנִּקְרָא בַּתּוֹרָה 'חֲטָא',
33 חִינּוּ שֶׁגַם הִיא דוּמָה לְקֶרְבָּנוֹת) שְׁנִינוּ
34 גַם בְּעִבּוּרֵת הָאָדָם בְּמוֹכֵן
35 הַרוֹחֲנִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמְבָּ"ן²⁷
36 בִּפְרִישׁוֹ עַל הַתּוֹרָה בַּחֲחִילַת חוּמֵשׁ
37 וִיקְרָא שְׁצָרִיף הָאָדָם לְחָשׁוֹב
38 בְּעִשְׂוֹתוֹ כָּל אֵלָה כֹּל פְּרִטִי
39 הַדְּבָרִים שֶׁנַּעֲשִׂים בִּקְרִיבָה שֶׁהִבִּיא כִּי
40 חָטָא לֵאלֹקֵינוּ בְּגוֹפּוֹ וּבְנַפְשׁוֹ,
41 וְרָאוּ לוֹ לֵאדָם שְׁשִׁשְׁפָּךְ דָּמוֹ
42 וְשִׁשְׁרָף גּוֹפּוֹ כִּפִּי שְׁעוֹשִׂים עִם
43 הַקֶּרֶבֶן שֶׁהִבִּיא לְכַפְּרוֹתוֹ, לֹאֲלָא חָטָא
- הַבּוֹרָא שְׁלֵקָה מִמֶּנּוּ תְּמוּרָה תַּחֲלִיף לְגוֹפּוֹ וּנְפִשׁוֹ, וְכִפֹּר לוֹ עַל חֲטָאוֹ
בְּאִמְצָעוֹת הַקֶּרֶבֶן הַזֶּה שְׁיִהָא דָּמוֹ שֶׁל הַקֶּרֶבֶן נִשְׁפָּךְ תַּחַת דָּמוֹ שֶׁל
הָאָדָם, נֶפֶשׁ הַקֶּרֶבֶן תַּחַת נֶפֶשׁ הָאָדָם וְכו'. וְעַל־דִּרְדְּרָהּ בְּאוֹפֶן
דוּמָה לְדְבָרִים אֵלֶּה שֶׁל הַרְמְבָּ"ן
תּוֹרָה²⁸ עַל הַפֶּסּוּק²⁹ אָדָם כִּי יִקְרִיב
כִּי יִקְרִיב מִמֶּסֶם קֶרֶבֶן לַהוֹי',
דְּלִכְאֹרָה עַל־פִּי הַמִּשְׁמַעוֹת
הַפְּשׁוּטָה שֶׁל הַפֶּסּוּק הַזֶּה לֵּיהֶּ -
לְמִימָר הִיא לוֹ (לְכַתּוּב) לּוֹמֵר מִלֵּת
'מִמֶּסֶם' קוֹדֵם 'כִּי יִקְרִיב'.
הִינוּ, שֶׁהִיא צָרִיף לְהִיּוֹת כְּתוּב
בַּפֶּסּוּק אָדָם מִמֶּסֶם כִּי יִקְרִיב
וְלִמָּה נִאֲמַר "אָדָם כִּי יִקְרִיב מִמֶּסֶם"?
אֵף הָעֲנִין הוּא, שְׁהַקֶּרֶבֶן אֵכָן
צָרִיף לְהִיּוֹת מִמֶּסֶם (מִהָאָדָם
עֲצָמוֹ) מִמֶּשׁ, וְכִפִּי שְׁמִמְשִׁיף
הַכְּתוּב מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבֶּקָר
וּמִן הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת
קֶרְבָּנְכֶם, וְעַל פִּי הַמִּשְׁמַעוֹת
הַפְּנִימִית שֶׁל הַדְּבָרִים מִן הַבְּהֵמָה
קָאִי הַכוּנָה עַל נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה,
הַנֶּפֶשׁ הַחַיּוֹנִית שֶׁל הָאָדָם שִׁישׁ לָהּ
תְּאוֹת לְעִנְיַיִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִסְיוֹת
בַּחַיּוֹת, מִן הַבֶּקָר וּמִן הַצֹּאן
הֵן שְׁתֵּי מַדְרָגוֹת חֲלוּקוֹת
דְּרָגוֹת שׁוֹנוֹת שְׁשִׁשְׁנָן בְּנַפְשׁ
הַבְּהֵמָה יֵשׁ נֶפֶשׁ חוֹמְרִית גִּסָּה יוֹתֵר
כְּבִהְמָה גִּסָּה "מִן הַבֶּקָר" וְיֵשׁ נֶפֶשׁ
עֲדִינָה יוֹתֵר כְּבִהְמָה דְּקָה, "מִן הַצֹּאן".
וְהִינוּ, הַצּוֹרֵךְ בַּהֲקִרְבָּה שֶׁל הַנֶּפֶשׁ
הַבְּהֵמָה, לְפַעּוֹל עֲלֶיהָ שֶׁהִיא עֲצָמָה
תַּקְרִיב לְאִלוֹקוֹת, הוּא לְפִי שְׁעָנִין
הַקֶּרֶבֶן הוּא לְכַפֹּר עַל הַחֲטָא
שְׁנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי נֶפֶשׁ
הַבְּהֵמָה דִּקְרָא, מֵה־שְּׁאִין־בֶּן
נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית שְׁאֵפִילוֹ בְּשַׁעַת הַחֲטָא הִתְּהָ בְּאִמְנָה אֵתוֹ
יִתְבַּרֵּךְ³⁰ (כְּמִבְּאָר בִּסְפֹּר הַתְּנִיָּא).

(24 יומא פו, ב. 25) פ"א. (26) ראה גם תניא פכ"ט (לו, ב.). (27) ויקרא א, ט. (28) ויקרא ב, ב ואילך. (29) ר"פ ויקרא. (30) תניא ספכ"ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ומָזָה שְׁכַל עֲנִינֵי עֲבֹדַת הַקִּרְבָּנוֹת יִשְׁנֶם בַּעֲבֹדַת הָאָדָם מוֹכֵן, שְׁכַל
2 פְּרָטִי הָעֲנִינִים דְּפָרָה אֲדוּמָה הָרוּמָה לַקֶּרֶן יִשְׁנֶם גַּם בַּעֲבֹדַת
3 הָאָדָם. וְכִיּוֹן שֶׁפָּרָה אֲדוּמָה עֲנִינָה עֲבֹדַת הַתְּשׁוּבָה
4 שֶׁצָּרִיכָה לִהְיוֹת בָּאוֹתוֹ פֶּרֶק וּבָאוֹתוֹ מְקוֹם, כַּמְבוּאָר לַעִיל, לָכֵן
5 נִרְמָז הַדָּבָר בַּפָּרָה עֲצָמָה
6 (דְּקַבִּילַת מִשְׁמָאֵלָה הַמִּקְבֵּלֶת
7 מִהַשְׂמָאֵל, הַצֵּד הַשִּׁיחַ לִלְעֻמַּת זֶה),
8 בְּאֲדָמוּמִית שְׁבָה הַצֵּבֶה הַשִּׁיחַ
9 לִלְעֻמַּת זֶה, בְּעֲנֵן הַשְּׁעָרוֹת
10 שִׁישׁ בִּהֵן חֵיוֹת מוֹעֵטֶת וּמִצֻּמְצֻמָּה,
11 וּבַעֲשִׂיתָהּ בַּחוּץ סִמֵּל לַעֲנִינִים
12 שְׁחוּץ לַגְּבוּל הַקְּדוּשָׁה, שְׁכַל עֲנִינִים
13 אֱלוֹ קְשׁוּרִים עִם ה' לְעֻמַּת
14 זֶה (פִּנְ"ל), שְׁזָהוּ אוֹתוֹ פֶּרֶק
15 וְאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁל ה' לְעֻמַּת זֶה,
16 הִיפֵךְ הַקְּדוּשָׁה, שָׁבוּ צָרִיכָה
17 לִהְיוֹת עֲבֹדַת הַתְּשׁוּבָה
18 לְהַפְכוֹ מִהִפֵּךְ הַקְּדוּשָׁה
19 לְקְדוּשָׁה.³¹
20 (ד) וְעַל-פִּיזָה תוֹכֵן גַּם
21 הַשִּׁיכּוֹת דְּפָרָה אֲדוּמָה לְעֵנֶן
22 הַגְּלוּת (פִּנְ"ל שֶׁד' הַדָּבָרִים
23 שֶׁהִיָּתָה פָּרָה צָרִיכָה לִהְיוֹת
24 אֲדוּמָה, תְּמִימָה, לֹא מוֹם וּמְבִלִי
25 שַׁעֲלָה עֲלֶיהָ עוֹל, הֵם כְּנֶגֶד ד'
26 הַמְּלָכִיּוֹת כָּבֵל, מִדִּי, יוֹן וְאֲדוּם
27 שֶׁהֵם ד' הַגְּלוּיּוֹת שֶׁגָּלוּ
28 יִשְׂרָאֵל, דִּהְיָה אֲמָרוֹ רְבוּתִינוּ
29 וְ"ל³² שֶׁאֲמָר לוֹ הַקֶּבֶה
30 לְאַבְרָהָם, בְּמָה אֵתָה רוּצָה
31 שִׁירְדוּ בְּנֵיךָ, בְּגִיּהֵנָם אוֹ
32 בַּמְּלָכִיּוֹת, וּבְרַר בַּחֵר לוֹ
33 אֲבָרָהָם אֵת הַמְּלָכִיּוֹת. וּמָזָה
34 מוֹכֵן, שֶׁשֹּׁשֶׁם שֶׁעֲנֵן הַגִּיּוֹנָם
35 הוּא בַּפָּרָה עַל חֲטָא, כִּי
36 הַגִּיּוֹנָם נִוָּעַד לַמֶּרֶק וּלְזִכֵּךְ אֶת הַנֶּפֶשׁ
37 מִהַלְכֻלֹּךְ וּהַפְגִּימִים שֶׁנִּגְרְמוּ עַל-יְדֵי
38 הַחֲטָא, כְּמוֹ-כֵן גַּם עֲנֵן שֶׁעָבֹד
39 מְלָכִיּוֹת הוּא בַּפָּרָה עַל חֲטָא
40 וְנוֹעַד לַמִּירּוֹק וּלְזִכֵּךְ. וְכִיּוֹן שֶׁעַל-
41 יְדֵי פָרָה אֲדוּמָה נַעֲשֶׂה עֲנֵן
42 הַפָּרָה (פִּנְ"ל), לָכֵן ד'
- הַדָּבָרִים שֶׁהִיָּתָה פָּרָה צָרִיכָה הֵם כְּנֶגֶד ד'
הַמְּלָכִיּוֹת שֶׁהֵם ד' הַגְּלוּיּוֹת שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל, דִּהְיָה
אֲמָרוֹ רְבוּתִינוּ וְ"ל³² שֶׁאֲמָר לוֹ הַקֶּבֶה לְאַבְרָהָם,
בְּמָה אֵתָה רוּצָה שִׁירְדוּ בְּנֵיךָ, בְּגִיּהֵנָם אוֹ
בַּמְּלָכִיּוֹת, וּבְרַר לוֹ אֲבָרָהָם אֵת הַמְּלָכִיּוֹת. וּמָזָה
מוֹכֵן, שֶׁשֹּׁשֶׁם שֶׁעֲנֵן הַגִּיּוֹנָם הוּא בַּפָּרָה עַל
חֲטָא, כְּמוֹ-כֵן גַּם עֲנֵן שֶׁעָבֹד מְלָכִיּוֹת הוּא
בַּפָּרָה עַל חֲטָא. וְכִיּוֹן שֶׁעַל-יְדֵי פָרָה אֲדוּמָה
נַעֲשֶׂה עֲנֵן הַפָּרָה (פִּנְ"ל), לָכֵן ד' הַדָּבָרִים
שֶׁהִיָּתָה פָּרָה צָרִיכָה (אֲדוּמָה, תְּמִימָה, בְּלֹא מוֹם,
בְּלֹא נְשִׂיאוֹת עוֹל) הֵם כְּנֶגֶד ד' הַמְּלָכִיּוֹת שֶׁהֵם
ד' הַגְּלוּיּוֹת שֶׁסִּיבָתָם הִיא עֲנֵן הַחֲטָא, וְהֵינּוּ לְפִי
שֶׁעֲנֵן הַתְּשׁוּבָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּאוֹתוֹ פֶּרֶק וּבָאוֹתוֹ
מְקוֹם (פִּנְ"ל בְּבִיאוֹר הַטַּעַם שֶׁנַּעֲשִׂית בַּחוּץ).
וְכִיּוֹן שֶׁהַפָּרָה מִכְּפָרָת, הִנֵּה עַל-יְדֵיזָה נַעֲשִׂית הִיִּצְיָאָה מִן הַגְּלוּת, הֵן בְּנוֹגֵעַ
לְהַגְלוּת שֶׁל נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית מִצַּד הָאֵל-זֶר אֲשֶׁר בְּקִרְבָּךְ³³ (סִיבַת הַחֲטָא), וְהֵן
בְּנוֹגֵעַ לְהַגְלוּת כְּפִשׁוּטוֹ (שְׁבָא בְּסִיבַת הַחֲטָא).
(ה) וְזָהוּ גַם הַטַּעַם שֶׁקּוֹרִין פִּרְשֵׁת פָּרָה לְפָנֵי פִרְשֵׁת הַחוּדָשׁ³⁴, דְּלִכְאוּרָה, כִּיּוֹן
שֶׁבְּאֶחָד בְּנֵי־סֵן הוֹקֵם הַמְּשָׁכֵן, וּבְשֵׁנִי בְּנֵי־סֵן נִשְׁרָפָה הַפָּרָה³⁵, הָיוּ
צָרִיכִים לְקַרֹּא פִרְשֵׁת פָּרָה לְאַחֲרֵי פִרְשֵׁת הַחוּדָשׁ. וְאַף שֶׁמִּבְּאֵר בִּירוּשָׁלַיִם³⁶

(31) ראה גם אוה"ת שם ריש ע' תשפג. (32) ב"ר פמ"ד, כא. (33) ראה שבת קה, ב. (34) ראה גם לקו"ת חוקת סא, ב. אוה"ת שם ס"ע תשעז ואילך. (35) ירושלמי מגילה פ"ג ה"ה. פירש"י נשא ז, א. פירש"י מגילה כט, א - ד"ה רביעית. (36) מגילה שם.

ש"פ ויקהל פקודי, פרשת פרה, מבה"ח ניסן, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁמַקְדִּימִין פְּרֹשֶׁת פָּרָה לפני פרשת החודש לפי שהיא עוסקת
2 בעניין טְהֻרַתן של ישראל, והיננו, שְׁצָרִיף לְהַזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל
3 מבעור מועד לִיטְהֵר מטומאת מת שְׁיַעֲשׂוּ פִסְחִיהֶם יביאו קרבן פסח
4 ב"ד בניסן בְּטֻהָרָה³⁷, עדיין אין זה נימוק מספיק להקדים את קריאת
5 פרשת פרה לקריאת פרשת החודש כי
6 הָרִי גַם לִפְנֵי כָל הָרְגָלִים 1 שְׁמַקְדִּימִין פְּרֹשֶׁת פָּרָה לפי שהיא טְהֻרַתן של
7 האחרים, ולא רק חג הפסח, חֵיב 2 יִשְׂרָאֵל, וְהֵינּוּ, שְׁצָרִיף לְהַזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל
8 אָדָם לְטָהֵר אֶת עַצְמוֹ מִפְּנֵי 3 לִיטְהֵר שְׁיַעֲשׂוּ פִסְחִיהֶם בְּטֻהָרָה³⁷, הָרִי גַם לִפְנֵי
9 הַקְּרָבָנוֹת שְׁחֵיב לְהַקְרִיב 4 כָּל הָרְגָלִים חֵיב אָדָם לְטָהֵר אֶת עַצְמוֹ מִפְּנֵי
10 בְּרָגֶל³⁸. אף הַעֲנִין הוּא, הַטַּעַם 5 הַקְּרָבָנוֹת שְׁחֵיב לְהַקְרִיב בְּרָגֶל³⁸. אף הַעֲנִין הוּא,
11 הַפְּנִימִי לְהַקְדֵּמַת פְּרֹשֶׁת פָּרָה לפרשת
12 הַחֹדֶשׁ הוּא שְׁטֻהֲרַת הַפָּרָה הוּא 6 שְׁטֻהֲרַת הַפָּרָה הוּא עֲנִין
13 עֲנִין הַטְּהֵרָה מִהַחֲטָא, 7 שְׁנַעֲשִׂית עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה, וְכִמּוֹ שְׁכָתוּב³⁹
14 שְׁנַעֲשִׂית עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה, 8 (בַּהֲפֻטָּה דְּפְרֹשֶׁת פָּרָה) וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִים
15 וְכִמּוֹ שְׁכָתוּב³⁹ (בַּהֲפֻטָּה 9 טְהוּרִים וְטְהֻרָתָם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל
16 דְּפְרֹשֶׁת פָּרָה) וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם 10 גִּילּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם. וְעִנֵּן זֶה הוּא הַכֹּהֵן
17 מִים טְהוּרִים וְטְהֻרָתָם מִכָּל 11 לְגֹאֲוֵלָה, שְׁזָהוּ עֲנִינָהּ שֶׁל פְּרֹשֶׁת הַחֹדֶשׁ, שְׁבָה
18 טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּילּוּלֵיכֶם 12 מְדוּבָר אֲדוּת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שְׁהִיתָה גֹאֲוֵלָה
19 אֲטַהֵר אֶתְכֶם. וְעִנֵּן זֶה הוּא 13 שְׁלֵמָה, שְׁיַצֵּאוּ בְּרִכּוּשׁ גְּדוֹל⁴⁰, וּבִיד רַמָּה⁴¹,
20 הַכֹּהֵן לְגֹאֲוֵלָה, שְׁזָהוּ עֲנִינָהּ 14 וּבֹאֲוֶפֶן שְׁגָרֵשׁ יִגְרָשׁ מֵאֲרָצוֹ⁴², וּבֹאֲוֶפֶן כֹּהֵן
21 שֶׁל פְּרֹשֶׁת הַחֹדֶשׁ, שְׁבָה 15 תִּהְיֶה גַם הַגֹּאֲוֵלָה הַעֲתִידָה, כִּמּוֹ שְׁכָתוּב⁴³ כִּימִי
22 מְדוּבָר אֲדוּת יְצִיאַת מִצְרַיִם, 16 צֹאתָךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאֲנוּ נִפְלְאוֹת. וְהַעֲנִין
23 שְׁהִיתָה גֹאֲוֵלָה שְׁלֵמָה, 17 כֹּהֵן, דִּהְיֶה יֵשׁ אוֹפֵן שֶׁל גֹּאֲוֵלָה כִּמּוֹ שְׁהִיָּה כִּימִי
24 שְׁיַצֵּאוּ בְּרִכּוּשׁ גְּדוֹל⁴⁰, וּבִיד 18 הַפּוּרִים, שְׁאֲפָתִי עֲבָדִי אַחְשֹׁרוּשׁ אֲנִי⁴⁴, וְהֵינּוּ,
25 רַמָּה⁴¹, שְׁנֵי עֲנִינִים שְׁמוֹסִיפִים 19 שְׂאֵף-עַל-פִּי שְׁגַם גֹּאֲוֵלָה פּוּרִים הִיתָה בֹּאוֹפֵן
26 שְׁלִימוֹת בַּגֹּאֲוֵלָה וּבֹאֲוֶפֶן שְׁגָרֵשׁ 20 נְסִי, שְׁלַכְּנָן אוֹמְרִים בְּפּוּרִים וְעַל הַנִּסִּים, מִכָּל-
27 יִגְרָשׁם פֶּרַעַה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל 21 מְקוֹם לֹא הָיָה הֵנֶס בְּגָלוּי, וְעַד שְׁהִיו יְכוּלִים
28 מֵאֲרָצוֹ⁴² תְּמוֹרֶת זֹאת שְׁקוּדֶם לֶכֶן 22 לְחֹשׁוֹב שְׁהַחֲצֵלָה הִיתָה בְּדֶרֶךְ הַטָּבַע, עַל-יְדֵי-זֶה
29 סִירֵב בְּתוֹקֶף לְשַׁלֵּחַם, וּבֹאֲוֶפֶן כֹּהֵן 23 שְׁאֲחֻזֹּת יֵשׁ לָנוּ בְּבֵית הַמֶּלֶךְ כּו', וְכִדְאִיתָא
30 שֶׁל גֹּאֲוֵלָה שְׁלֵמָה תִּהְיֶה גַם 24 בְּגִמְרָא אֶסְתֵּר מִן הַתּוֹרָה מִנֵּן, שְׁנֶאֱמַר⁴⁷ וְאֲנֹכִי
31 הַגֹּאֲוֵלָה הַעֲתִידָה, כִּמּוֹ 25 הַסֵּתֵר אֶסְתִּיר פְּנֵי בָּיוֹם הַהוּא. הֵינּוּ, שְׁבַחֲנִית פְּנֵי
32 שְׁכָתוּב⁴³ כִּימִי צֹאתָךְ מֵאֶרֶץ 26 הוּא בְּהִסְתֵּר. וְזֶהוּ הַטַּעַם שְׁכָכֵל הַמְּגִילָה לֹא
33 מִצְרַיִם אֲרָאֲנוּ נִפְלְאוֹת בַּגֹּאֲוֵלָה 27 נִזְכָּר שֵׁם הָרִי בְּגִילּוּי אֶלָּא בְּרִמְזוֹ, בְּרִאשֵׁי-תִיבוֹת
34 הַעֲתִידָה וְלִכְּנָן פְּרֹשֶׁת פָּרָה שְׁהִיָּה 28 וְסוֹפֵי-תִיבוֹת, כִּדְאִיתָא בְּסִפְרֵי קִבְלָה⁴⁸. וְהֵינּוּ,
35 הַהֲכֵנָה לְגֹאֲוֵלָה קוֹדֶמֶת לְפִרְשַׁת הַחֹדֶשׁ 29 שְׁהַגֹּאֲוֵלָה דְּפּוּרִים הִיתָה בֹּאוֹפֵן שֶׁל הַסֵּתֵר, אֶלָּא
36 הַעוֹסֶקֶת בַּגֹּאֲוֵלָה). 30 שְׁבַחֲנִית גּוּפָא נִמְשָׁף בַּחֲנִינָת פְּנֵי, וְעַל-יְדֵי-זֶה
37 וְהוֹלֵךְ וּמִבְּאָר בְּפִרְשִׁיּוֹת יוֹתֵר אֵת 31 הִיתָה הַחֲצֵלָה כּו', אֲבָל גַּם לְאַחֲרֵי-זֶה הֵנָּה אֲפָתִי עֲבָדִי אַחְשֹׁרוּשׁ אֲנִי. וּבְעִנֵּן
38 הַמַּעֲלָה שֶׁבַּגֹּאֲוֵלָה שְׁלִימָה:
39 וְהַעֲנִין כֹּהֵן, דִּהְיֶה יֵשׁ אוֹפֵן
40 שֶׁל גֹּאֲוֵלָה כִּמּוֹ שְׁהִיָּה כִּימִי
41 הַפּוּרִים, שְׁאֲפָתִי עֲבָדִי

(37 פירש"י מגילה שם - ד"ה פרה אדומה. (38 ראה ר"ה טז, ב. (39 יחזקאל לו, כה. (40 לך לך טו, יד. (41 בשלח יד, ח.
(42 שמות ו, א. (43 מיכה ז, טו. (44 מגילה יד, א. (45 ראה שם טו, ב. (46 חולין קלט, ב. (47 וילך לא, יח. (48 פרי עץ
חיים שער הפורים פ"ו. משנת חסידים מסכת אדר פ"ז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 שְׁלֹמֹת הַתְּשׁוּבָה כפי שבאה לביטוי בפרה אדומה - בָּאִים לְשִׁלְמוֹת
44 הַגְּאוּלָּה כפי שהיה ביציאת מצרים וכפי שיהיה לעתיד-לבוא.
45 (ו) וְהָיָה כִּי־יִשְׁפָּרָה אֲדוֹמָה בתוכנה הפנימי הוא עֲנִיֵּן הַתְּשׁוּבָה
46 עַל כָּל־לֹאֵת הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת, ולא רק עניין הטהרה מטומאת מת נִרְמָז
47 בָּהּ גַּם כָּל־לֹאֵת עֲנִיֵּן הָעֲבוּדָה
48 בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת. כפי
49 שממשיך ומבאר.
50 וְהָעֲנִיֵּן בְּזָה⁵², דְּהִנֵּה כְּתִיב⁵³
51 בפרשת חוקת, בפירוט העבודה
52 הנעשית בפרה אדומה וְלִקְחוּ
53 לְטָמֵא מִצֶּפֶר שְׂרִיפַת הַחֲטָאֹת
54 וְנָתַן עָלָיו עַל אִפְרָה הַפָּרָה מִיָּם
55 חַיִּים אֶל כָּלִי, וְלִכְאוּרָה ב' עֲנִיִּינִים אֵלּוּ, אֵשׁ (שְׂרִיפַת
56 הַחֲטָאֹת עַד שֶׁתִּהְיוּ לַאֲפֶר)
57 וּמִיָּם, הֵם עֲנִיִּינִים הַפְּכִיִּים זֶה
58 מִזָּה וְלִמָּחָה אִם כֵּן, בְּעִשְׂיִית פָּרָה
59 אֲדוֹמָה יֵשׁ חִיבוּר שֶׁל אֵשׁ וּמִיָּם שֶׁהֵם
60 דְּבָרִים הַפּוֹכִיִּים בְּמַהוּתָם?
61 אֵף הָעֲנִיֵּן הוּא, שְׁבֻזָּה נִרְמָז
62 ב' הַתְּנוּעוֹת 'קוּיִם' דָּאֵשׁ וּמִיָּם
63 שִׁישְׁנֵן כָּל־לֹאֵת הַתּוֹרָה
64 וּמִצְוֹת, כִּי אֵשׁ מוֹרָה עַל עֲנִיֵּן
65 הִירָאָה, יֵרָאָה ה', שְׁהִיא
66 הַשּׁוֹרֵשׁ לְכָל שִׁס"ה מִצְוֹת
67 לֹא-תַעֲשֶׂה⁵⁴, שְׁקִיּוּמָם וְהוֹחֲרוֹת
68 לֹא לַעֲבוֹר עֲלֵיהֶן הֵם מִצַּד הִירָאָה לְפִי
69 שְׁמִצַּד הִירָאָה בּוֹרַח הָאֲדָם
70 וּמִתְרַחֵק מִן הָרַע הַמְּנוּגָד לְרַצּוֹן ה'
71 כְּמוֹ שְׁבוֹרַח מִפְּנֵי הָאֵשׁ
72 שֶׁהִמְנִיעַ אִתָּהּ עֲלוֹל לַחֲיוֹק, וּמִיָּם
73 מוֹרָה עַל עֲנִיֵּן הָאֲהָבָה
74 וְהַקִּיּוּב, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב⁵⁵ זְכוֹר
75 אֲב אֲבִירָה אֲבִינוּ נִמְשָׁךְ אַחֲרֵיךָ
76 בַּהֲבַחַת ה' פְּמִיָּם, שְׁהִיא
77 הַשּׁוֹרֵשׁ לְכָל רִמ"ח מִצְוֹת-
78 עֲשֶׂה⁵⁴ שְׁקִיּוּמָם נֹבַע מֵאֲהַבַת ה'
79

1 מִצְרִים וְהַגְּאוּלָּה לַעֲתִיד-לְבֹאֵה שֶׁהֵן גְּאוּלֹת בְּאוֹפֶן שֶׁל גְּאוּלָּה שְׁלִימָה וְזוֹ
2 הַמַּעֲלָה שֶׁל פָּרָה אֲדוֹמָה, כְּפִי שֶׁמִּמְשִׁיךְ וּמִבְּאֵר לַחֲלֹק.
3 וְהָעֲנִיֵּן זֶה שֶׁל נֶס פִּזְיוֹן בְּאוֹפֶן שֶׁל גְּאוּלָּה לֹא שְׁלִימָה יֵשׁ הוֹרָאָה
4 וְלִימּוֹד לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שְׁגָם פֶּאֶשֶׁר נִמְצָאִים
5 בְּמַעֲמָד וּמִצְבָּה שֶׁל גְּלוּת
6 וְהִסְתָּר, כְּפִי שֶׁהִיָּה בְּנֶס פִּזְיוֹן בּוֹמֵן
7 שְׁבִנִי יִשְׂרָאֵל הִיוּ בְּגִלּוֹת, יְכוּלִים
8 לְהִגִּיעַ לַהֲתַקְרֵב וְלִגְעוֹת' לְבַחֲיִנָּה
9 פְּנֵי כו'.
10 אֲמָנָם, הַגְּאוּלָּה שֶׁנַּעֲשִׂית עַל-
11 יָדֵי הַטְּהָרָה דְּפָרָה אֲדוֹמָה
12 וְהִיא הַגְּאוּלָּה שְׁבָה עוֹסֶקֶת פֶּרֶשֶׁת
13 הַחֲדוּשׁ הִיא גְּאוּלָּה שְׁלֵמָה,
14 לְפִי שֶׁהִטְהָרָה דְּפָרָה אֲדוֹמָה
15 הוּא עֲנִיֵּן הַתְּשׁוּבָה
16 בְּשִׁלְמוּתָהּ, וּבְדוּגְמַת הַטְּבִילָה
17 בְּמִקְוֶה⁴⁹, שְׁצִירָךְ לְטַבּוֹל בְּמִי
18 הַמִּקְוֶה אֶת כָּל גּוֹפּוֹ
19 בְּשִׁלְמוּת, כּוֹלָל גַּם שְׁעִיר⁵⁰,
20 וְאִם הִיָּתָה שְׁעִירָה אֶחָד מִחוּץ
21 לְמִיָּם לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה,
22 אֲבָל לֹאֲחֵר שֶׁכֵּן טוֹבֵל אֶת כָּל גּוֹפּוֹ
23 בְּשִׁלְמוּת, שֶׁתִּהְיֶה הִיא בְּשִׁלְמוּת, וְכֵן
24 גַּם הַטְּהָרָה שְׁעִירָה פָּרָה אֲדוֹמָה הִיא
25 טְהוֹרָה שְׁלִימָה, וְלִכֵּן עַל-יְדֵי-זֶה
26 עַל-יְדֵי פָּרָה אֲדוֹמָה, נַעֲשִׂית גַּם
27 הַגְּאוּלָּה בְּשִׁלְמוּתָהּ, וְהִנֵּנוּ,
28 שֶׁהַגְּאוּלָּה הִיא לְכָל בְּנֵי
29 יִשְׂרָאֵל, מִבְּלִי יוֹצֵא מִן הַכֹּלֵל,
30 כְּדִבְרֵי כ"ק מו"ח אֲדָמוֹ⁵¹
31 הַרְבֵּי הַרְבֵּי שֶׁהַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה
32 תִּהְיֶה בְּאוֹפֶן שְׁאִפִּילוֹ יְהוּדִי
33 אֶחָד לֹא יִשְׁאָר בְּגִלּוֹת, וְעַל-
34 דֶּרֶךְ-זֶה בְּנוֹגֵעַ לְכָל אֶחָד
35 מִיִּשְׂרָאֵל בְּפֶרֶט, שֶׁהַגְּאוּלָּה
36 שֶׁתִּהְיֶה לַעֲתִיד-לְבֹאֵה תִּגָּאֵל אוֹתוֹ
37 בְּשִׁלְמוּת, כִּי הִיא בְּכָל הַפְּרָטִים
38 שְׁבוּ, גַּם אִפִּילוֹ בְּבַחֲיִנָּה
39 הַשְּׁעִרוֹת.
40 וְזֶהוּ הַטַּעַם הַפְּנִימִי עַל כֵּךְ שְׁקוּרִין
41 פְּרִשְׁתָּה פָּרָה לְפָנֵי פְּרִשְׁתָּה
42 הַחֲדוּשׁ, לְפִי שְׁעַל-יְדֵי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ורצון להתקרב אליו. וכן הוא גם בעבודת התפלה שהיא ההכנה
2 לקיום התורה ומצות, שיש בה חיבור של ב' התנועות דרצוא
3 (אש) רצון להתקרב לאלוקות מתוך צימאון להתעלות למעלה ושוב
4 (מים) רצון להתקרב לאלוקות על-ידי קיום תורה ומצוות למטה, פידוע⁵⁶
5 בתורת החסידות שקריאת-שמע
6 הוא ענין הרצוא, התשוקה
7 להתעלות מהגבלות הגוף והעולם הזה
8 הגשמי ולהתקרב לאלוקות ולדבוק
9 בה' ושמונה-עשרה הוא ענין
10 ה'שוב' הידידה למטה לעסוק
11 בתורה ומצוות בעולם הזה, ונמצא
12 שחיבור רצוא ושוב, אש ומים, נמצא
13 הן בכללות קיום המצוות והן בעבודת
14 התפילה.
15 וכמו-כן ישנן ב' תנועות אלו
16 של 'רצוא' ו'שוב' גם בתורה,
17 כמאמר רבותינו ז"ל⁵⁷ הללו
18 אוסרין והללו מתירין כו',
19 (ובלשון הגמרא: "אמר ר' אבא אמר
20 שמואל שלוש שנים נחלקו בית שמאי
21 ובית הלל. הללו אומרים הלכה כמותנו
22 והללו אומרים הלכה כמותנו. יצאה בת
23 קול ואמרה: אלו ואלו דברי אלוקים
24 חיים הן והלכה כבית הלל"). שזהו
25 מצד הנטייה של בית הלל לקו
26 החסד להקל ולהתיר, בחינת 'שוב'
27 או הנטייה של בית שמאי לקו
28 הגבורה להחמיר ולאסור, בחינת
29 'רצוא'. ומזה נמשכות ב'
30 תנועות אלו של אש ומים, רצוא
31 ושוב, גם בכללות העולם,
32 שיש ענינים בעולם שהאדם
33 צריך להיות בתנועה של חסד
34 וקרוב אליהם, שהם הענינים
35 שבהם מקיימים המצוות, וכן
36 הענינים שעושים בשביל
37 קיום המצוות, בבחינת בכל
38 דרכיך דעה⁵⁸ וזוהי תנועה של
39 'שוב', ויש ענינים בעולם
40 שפחס אליהם צריך האדם
41 להיות בתנועה של גבורה
42 להתרחק מהם, שהם כל
43 הענינים שאינם לשם שמים
44 כו' וזוהי תנועה של 'רצוא'.
- 1 וכן ששתי 'תנועות' אלה של רצוא ושוב קיימות בכל פרטי העבודה
2 יש גם במעשה הפרה שהיא התשובה על כללות העבודה ב'
3 הענינים דאש (שריפת הפרה) ומים, שהוא ענין 'רצוא
4 (אש) ו'שוב' (מים), ועל זה נאמר הכתוב המובא לעיל על מעשה הפרה
5 ונתן עליו מים חיים אל כלי,
6 שלאחרי שריפת הפרה לאפר
7 באמצעות אש שהוא ענין
8 ה'רצוא' וההתעלות מהעולם
9 ומהמציאות הגשמית, צריך להיות
10 ענין ה'שוב', שזהו ענין
11 המשכת מים חיים,
12 שמשחרים בכלשהו, ואין
13 בהם החילוקים דזוחלין
14 ואשבורן⁵⁹, בשונה ממי מקוה
15 שיש להם שיעור (ארבעים סאה)
16 ופסולים כשהם זוחלין ולא אסופים
17 בתוך בור במקום אחד, אבל מי מעיין,
18 מים חיים, מטהרים אפילו בכמות הכי
19 קטנה ואפילו תוך כדי זרימה, וחיבור
20 זה בין האש והמים (רצוא ושוב)
21 ובאופן שנותנים 'מים חיים
22 אל כלי', המשכה בכלים
23 באופן של התלישות וקליטה
24 בפנימיות.
25 ועל-פי-זה תוכן השיכות
26 דפרה אדומה למה שכתוב
27 בפסוק שבו נפתח המאמר ביום
28 השני הקריב נתנאל בן צוער
29 נשיא יששכר הקרב את
30 קרבנו גו', ואמרו חכמינו ז"ל
31 במדרש שקרבנו של נתנאל בן צוער
32 היה כנגד פרה אדומה שעשו
33 באותו היום, ב' בניסן, לקו
34 הוסיף הכתוב ואמר פעם נוספת
35 הקרב חסר יו"ד, והעמיד
36 התיבה המילה "הקרב" על ד'
37 אותיות, כנגד ד' דברים
38 שהיתה פרה צריכה, כמובא
39 לעיל באריכות, פי⁶⁰ בבני יששכר
40 שנתנאל בן צוער היה נשיא קתיב⁶¹
41 שהיו יודעי בינה לעתים,
42 שהיו 'פעלי תורה' שאפילו
43 בימי משה לא אשתפח
44 כותיהו⁶² לא נמצא כמותם,

(56 ראה תו"א בראשית ח, א. 57 עירובין יג, ב. 58 משלי ג, ו. 59 ראה שו"ע יו"ד סר"א ס"ב. 60 ראה גם סה"מ תרכ"ז שם (ע' ריג). וש"נ. 61 דברי הימים-א יב, לג. 62 שבת ק, ב.

ביאור בדרך אפשר

- 1 והמשיכו פחינת הפינה בהעתים, שהם כ"ח העתים, י"ד
 2 לטובה וי"ד להיפך⁶³, המנייים בפסוקים בקהלת ("לכל זמן ועת
 3 לכל-חפץ תחת השמים, עת ללדת ועת למות; עת לטעת, ועת לעקור נטוע;
 4 עת להרוג ועת לרפוא; עת לפרוץ ועת לבנות; עת לבכות ועת לשחוק; עת
 5 ספור ועת רקוד; עת להשליך אבנים,
 6 ועת כנוס אבנים; עת לחבוק, ועת
 7 לרחק מחבק; עת לבקש ועת לאבד;
 8 עת לשמור ועת להשליך; עת לקרוע
 9 ועת לתפור; עת לחשות ועת לדבר; עת
 10 לאהוב ועת לשנוא, עת מלחמה ועת
 11 שלום") שהם העתים הטובה והעתים
 12 להיפך הטובה ב' הקוין דחסד
 13 וגבורה, שהוא ענין ב'
 14 התנועות ד'רצוא ושוב', אש
 15 (מידת הגבורה) ומים (מידת החסד),
 16 שהו על-דרך ב' הענינים
 17 דאש ומים שבמעשה
 18 הפך⁶⁴ כמבואר לעיל באריכות.
- 19 ועל-ידי פללות העבודה דמעשה הפך
 20 התשובה ופללות העבודה דתורה ומצות) זוכים לגאולה האמתית והשלמה, פנ"ל שפרשת פרה
 21 האמתית והשלמה (שבאה על תשובה ותורה ומצוות), פנ"ל
 22 שפרשת פרה היא הכנה לפרשת החודש, שפה מדובר
 23 אודות הגאולה ממצרים,
 24 שבניסן נגאלו בני ישראל ביציאת
 25 מצרים ובניסן עתידין להגאל⁶⁵
 26 בגאולה העתידה, הגאולה האמתית
 27 והשלמה, וכימי צאתך מארץ
 28 מצרים אראנו נפלאות בגאולה
 29 העתידה, על-ידי משיח צדקנו,
 30 יבוא ויגאלנו בקרוב ממש.

(63) ראה קהלת ג, ב ואילך. וראה סה"מ שם. וש"נ. (64) חסר קצת (המו"ל). (65) ר"ה יא, א. שמו"ר פט"ו, יא.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום ראשון עמ' ב

- 1 שחיוב האונסין חל רק בשעת האונס, ולא למפרע משעת השאלה,
 2 שלדברי רב פפא כיון שהחיוב חל רק בשעת האונס, ובשעה זו
 3 היתה הבהמה ברשות היורשים, לא השתעבדו נכסי אביהם לכך.
 4 ומאן דמתני לה אפיפא, סובר שרק בסיפא שהיתה פשיעה הדין כן,
 5 אכל ארישא, שמתה הבהמה באונס, גם אם הניח להם אביהם
 6 קרקעות, לא – אינם חייבים לשלם, כיון שהוא סובר שחיוב
 7 האונסין חל בשעת האונס ולא למפרע משעת השאלה, ולא
 8 השתעבדו נכסי האב לשלם, כיון שבשעה שחל החיוב כבר מת
 9 האב, ותינו דרב פפא – והוא כדברי רב פפא שחיוב האונסין חל
 10 בשעת האונס ולא בשעת השאלה.
- 11 * * *
- 12 לעיל (לא) הקשתה הגמרא סתירה בין משנתינו שמבואר בה
 13 שחיובי מלקות משלמים קנס, למשנה במכות שמבואר בה שלוקין
 14 על כך, אף שבכל מקום אין אדם לוקה ומשלם. רבי יוחנן תירץ
 15 (לעיל לב:) שמשנתינו עוסקת בשוגג שלא התרו בו, ולכן אינו חייב
 16 מלקות אלא משלם את הקנס. וריש לקיש תירץ (לעיל לא:)
 17 שמשנתינו היא בשיטת רבי מאיר, הסובר שאדם החייב מלקות
 18 וממוק, משלם ולוקה. הגמרא מבארת מדוע רבי יוחנן וריש לקיש
 19 ביארו את המשנה באופנים שונים ומיאנו כל אחד בביאור זולתו.
 20 אומרת הגמרא: בשלמא רבי יוחנן לא אמר בריש לקיש, שמשנתינו
 21 סוברת כרבי מאיר שאדם לוקה ומשלם, משום דקא מוקים לה
 22 בריבן – כיון שרצה להעמיד את המשנה כדעת חכמים, החולקים
 23 על רבי מאיר ואומרים שאין אדם לוקה ומשלם. אלא ריש לקיש,
 24 מאי טעמא לא אמר בריבן יוחנן, שמדובר באופן שלא התרו בו,
- 25 והיה יכול להעמיד את המשנה כחכמים, שהלכה כמותם.
 26 משיבה הגמרא: אמר לה ריש לקיש, בין דאילו אתרו ביה – אילו
 27 היו מתרים בו והיה מתחייב מלקות היה פטור מתשלומים, כיון
 28 שאין לוקה ומשלם, לכן כי לא אתרו ביה נמי – אף כשלא התרו
 29 בו פטור מתשלומים, כיון שדין קם ליה בדרבה מיניה לא נאמר רק
 30 כשיש חיוב מלקות בפועל, אלא די בכך שזו עבירה שניתן להענש
 31 עליה במלקות, אילו היתה התראה.
 32 מוסיפה הגמרא: ורבי יוחנן וריש לקיש אדו לטעמיהו – הלכו בזה
 33 כשיטתם במקום אחר, דכי אתא רב דימי – כשהגיע רב דימי מארץ
 34 ישראל לבבל אמר, תיבי מיתות שונגין ותיבי מלקיות שונגין –
 35 אדם שעבר בשוגג על עבירה שהעובר עליה במזיד והתראה חייב
 36 מיתה או מלקות, ובשעת מעשה העבירה התחייב גם כן בדבר אחר
 37 – בחיוב ממון, רבי יוחנן אמר, תיבי בתשלומי הממון, וריש לקיש
 38 אמר, פטור. וטעם דבריהם, רבי יוחנן אמר חייב, דהא לא אתרו ביה
 39 – שהרי לא התרו בו, ונמצא שאינו נהרג ואינו לוקה בפועל, ואין
 40 אומרים בזה קם ליה בדרבה מיניה, אלא משלם. וריש לקיש אמר
 41 פטור, בין דאילו אתרו ביה היה פטור משום קם ליה בדרבה מיניה,
 42 כי לא אתרו ביה, נמי פטור – אף כשלא התרו בו, נפטר מהממון –
 43 הגמרא מביאה קשיות שהקשו רבי יוחנן וריש לקיש זה על זה,
 44 ומתוך כך יבואר כיצד הם פירשו את הפסוק שממנו נלמד דין קם
 45 ליה בדרבה מיניה. מקשה הגמרא: אי תיביה ריש לקיש לרבי יוחנן,
 46 נאמר בפסוק (שמות כא כב) 'וכי יצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו
 47 ילדיה ולא יהיה אסון, עניש יענש באשר ירשית עליו בעל האשה
 48 ויתן בפללים',

בס"ד. שיחת שבת פרשת ויקהל-פקודי, פרשת פרה, מברכים החודש ניסן, ה'תשכ"ח.

בלתי מוגה

- 1 א. דובר כבר פעמים רבות אודות מאמר הזהר¹ "כל יומא ויומא עביד עבדיתיה", היינו, שכל יום יש
- 2 לו עבודה מיוחדת.
- 3 וכמדובר בארוכה² אודות כללות ענין העבודה - "אדם לעמל יולד"³, שבזה נכללים כל עניני המלאכה,
- 4 החל - מלמטה למעלה - ממלאכה כפשוטה בעניני העולם, ועד למלאכה שנקראת מלאכת הקודש,
- 5 "מלאכת שמים", שענינה לעשות מהעולם - קדושה, שזוהי כללות העבודה בבית-המקדש, לפעול בעולם
- 6 הזה הגשמי הענין ד"ושכנתי בתוכם"⁴, על-ידי-זה שלוקחים כסף וזהב וכו' גשמיים ועושים מהם "משכן"
- 7 ו"מקדש" ("דאיכרי משכן"⁵) שבו תהיה השראת השכינה, ובאופן שלא תשאר במשכן עצמו, אלא תהיה
- 8 באופן ד"טופח על-מנת להטפוח"⁶ - "משם אורה יוצאה לעולם"⁷.
- 9 וזוהי כללות עבודתו של כל אחד ואחד מישראל - לקשר את העולם עם אלקות. וכידוע תורת
- 10 הבעל-שם-טוב⁸ בנוגע לג' הענינים דאלקות עולמות ונשמות - שנשמות עושות מהעולמות אלקות, והיינו
- 11 על-ידי-זה ש"ישראל אורייתא וקודשא-בריך-הוא כולא חד"⁹, וישראל הם "גוי אחד בארץ"¹⁰,
- 12 שממשיכים את ענין האחדות ("אחד") למטה ("בארץ")¹¹.
- 13 וזהו הענין ד"בראשית", "בשביל ישראל שנקראו ראשית"¹², והיינו, שכללות בריאת העולם היא
- 14 בשביל ישראל - כדי שיבררו את העולם, כי דוקא נשמות ישראל, על-ידי התלבשותן בגוף ונפש הבהמית,
- 15 יש בכוחן לברר את העולם, ולהשלים את הכוונה שנתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים¹³.
- 16 וענין זה נעשה על-ידי התורה - שזהו הפירוש השני ב"בראשית", "בשביל התורה שנקראת ראשית"¹²
- 17 — שמצד-עצמה היא "חמודה גנוזה" (כדברי הגמרא במסכת שבת¹⁴), אלא שלאחר-זה ירדה למטה דוקא,
- 18 במקום שישנו הענין ד"למצרים ירדתם.. יצרה-הרע יש ביניכם"¹⁵, ושם דוקא הוא עיקר התורה, ועד ש"לא
- 19 בשמים היא"¹⁶, כפי שמצינו להלכה בכמה וכמה סוגיות בש"ס¹⁷, וכדאיתא במדרשי חכמינו ז"ל¹⁸
- 20 שהקב"ה אומר ל'בית-דין של מעלה' שילכו לראות מה פסקו ב'בית-דין של מטה', ועד שהקב"ה אומר
- 21 "נצחוני בני נצחוני"¹⁹.
- 22 ועל-דרך-זה גם בנוגע לבני ישראל - "בשביל ישראל" - שהעיקר בזה הוא דוקא כפי שבאים למטה
- 23 בגוף ונפש הבהמית, ושם נעשית עבודתם לקשר את העולם לאלקות.
- 24 ונוסף לזה, ישנו עוד אופן עבודה - בקדושה גופא.
- 25 ומכל הנ"ל מובן, שהענין ד"כל יומא ויומא עביד עבדיתיה" הוא - בעבודה בקדושה, בקיום התורה
- 26 ומצוות, ובקישור העולם עם אלקות.
- 27 וענין זה הוא בנוגע לכל יום בפני עצמו, שהרי "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד
- 28 לבטלה"²⁰, אלא כל דבר הוא בשביל כוונה מסוימת, וכיון שגם יום זה נברא על-ידי הקב"ה (אף-על-פי

(1) ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, ריש ע"ב.
 (2) שיחת יו"ד שבט ס"ה ואילך (תורת מנחם - התוועדויות
 חנ"ב ע' 33 ואילך).
 (3) איוב ה, ז. וראה סנהדרין צט, ב.
 (4) תרומה כה, ח.
 (5) עירובין ב, א. וש"נ.
 (6) לשון חז"ל - ברכות כה, ריש ע"ב. ועוד.
 (7) ירושלמי ברכות פ"ד סה"ה.
 (8) ראה תורת מנחם - התוועדויות סה"מ אלול ריש ע' רפג.
 וש"נ.
 (9) ראה זח"ג עג, א.
 (10) שמואל-ב ז, כג. ועוד.

(11) ראה תניא אגה"ק רס"ט. תו"א פרשתנו (ויקהל) פז, סע"ג.
 ובכ"מ.
 (12) פירש"י ורמב"ן ר"פ בראשית. ועוד.
 (13) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר
 פי"ג, ו. תניא רפ"ל. ובכ"מ.
 (14) פח, ב.
 (15) שם, סע"ב ואילך.
 (16) נצבים ל, יב.
 (17) ראה ב"מ נט, ב. תמורה טז, א.
 (18) שמו"ר פט"ו, ב. דב"ר פ"ב, יד.
 (19) ב"מ שם.
 (20) שבת עז, ב.

- 1 שלפניו היו כמה וכמה ימים), הרי זה בשביל שיהיה ה"עביד עבדיתה" - לפעול ענין חדש שלא היה
2 עד עתה.
- 3 ובנוגע ליום זה - יש בו עבודה מיוחדת מצד ג' ענינים: (א) מצד היום בשבוע, (ב) מצד היום בחודש,
4 (ג) מצד היום בשנה, כדלקמן.
- 5 ב. מצד ימי השבוע - הרי זה יום השבת:
- 6 בנוגע ליום השבת, אמרו רבותינו ז"ל²¹ "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", ולא רק בערב שבת
7 דוקא, אלא במשך כל ימי השבוע, החל מיום ראשון, מתחילה כבר ההכנה לשבת, וכפי שרואים בפועל
8 שכאשר מכינים דבר־מה ליום השבת ביום ראשון, הרי זה נחשב כטירחא בערב שבת לכבוד שבת²².
- 9 וכדי שהטירחא בימות החול תהיה בהצלחה וכדבעי למהוי - הרי זה על־ידי השבת שלפני־זה,
10 ש"מיניה מתברכין כולהו יומין"²³, כל ימי השבוע הבא; וזוהי מעלת יום השבת - שפועל לא רק על
11 הימים שלפניו, אלא גם על הימים שלאחריו.
- 12 ובזה גופא - הנה הענין ד"מיניה מתברכין כולהו יומין" הוא לא רק בנוגע לימות החול שבשבוע
13 שלאחרי־זה, אלא גם יום השבת שלאחרי־זה מתברך מיום השבת שלפניו, כפי שרואים ביום השבת־קודש
14 הזה, שבו מברכים את ראש־חודש ניסן, שקביעותו בשנה זו היא ביום השבת שלאחרי־זה. ונמצא, שיום
15 השבת שלאחרי־זה מתברך מיום השבת־קודש הזה, בנוגע לכל הענינים שנמנים בנוסח ברכת החודש.
- 16 וכמו־כן ישנו גם ענין השמחה שמצד יום השבת, ש"אין עצב בה"²⁴, וכמדובר לעיל²⁵ אודות דברי
17 ה'ירושלמי'²⁶ שכאשר פורים חל בשבת, עורכים סעודת פורים ביום ראשון, כיון²⁷ ש"אין מערבין שמחה
18 בשמחה"²⁸, שמזה מוכח, ששמחת שבת היא בדוגמת שמחת פורים.
- 19 ג. ונוסף לזה ישנה מעלת היום מצד ענינו של החודש²⁹:
- 20 יום זה הוא בימי חודש אדר, עליו נאמר³⁰ "משנכנס אדר מרבין בשמחה", והיינו, לפי שבחודש זה
21 ישנו פורים³¹, שהוא "יום משתה ושמחה"³², ולכן צריך להיות ענין השמחה גם בכל החודש (אלא
22 שבפורים הרי זה בתוקף ובהתגלות), כך שנוסף על השמחה שמצד יום השבת, צריכה להיות גם השמחה
23 מצד היותו יום שהוא בחודש אדר.
- 24 ואף שלכאורה אפשר לומר שהענין ד"משנכנס אדר מרבין בשמחה" הוא בגלל פורים, ולכן צריך
25 להיות ענין השמחה רק בימים שלפני פורים, ולא בימים שלאחרי פורים, שאז כבר נסתיימה השמחה -
26 הרי האמת היא שענין השמחה צריך להיות בכל חודש אדר, וכמו שכתוב במגילה³³: "והחודש אשר
27 נהפך להם מיגון לשמחה וגו'".
- 28 ויומתק יותר בזה שמצינו ענין זה גם בנוגע להלכה - כדאייתא באחרונים³⁴ שגם הנוהגים כדעת הרמ"א
29 (ב'יורה דעה'³⁵ וב'אבן העזר'³⁶) לערוך חתונות רק בחציו הראשון של החודש, הנה בחודש אדר עורכים
30 חתונות גם בחציו השני של החודש, כיון שזהו "החודש אשר נהפך.. לשמחה".
- 31 ובאמת, הנה בחציו השני של החודש צריכה להיות שמחה גדולה יותר מאשר בחציו הראשון של
32 החודש - כי כל הענינים שעושים עתה, הם בדוגמת המאורע בפעם הראשונה, והרי בפעם הראשונה לא

(29) ראה גם שיחת ש"פ ויקהל, פ' שקלים, מבה"ח אר"ש
תשכ"ב ס"ד (תורת מנחם - התוועדות חל"ג ע' 158). וש"נ.
(30) תענית כט, סע"א.
(31) פרש"י שם.
(32) אסתר ט, יד־יח.
(33) שם, כב. וראה ירושלמי שם ה"א. רמ"א או"ח שם ס"ז.
(34) ראה שיחת ש"פ תוריע, פ' החודש, מבה"ח ניסן תשי"ז
בתחלתה (תורת מנחם - התוועדות ח"ט ע' 214). וש"נ.
(35) סקע"ט ס"ב.
(36) סס"ד ס"ג.

(21) ע"ז ג, סע"א.
(22) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרמ"ב ס"י. וש"נ.
(23) זח"ב סג, ב. פח, א.
(24) ירושלמי ברכות פ"ב סה"ז. הובא בתור"ה מ"ד - מו"ק
כג, ב.
(25) שיחת ש"פ תשא ס"ב (תורת מנחם - התוועדות חנ"ב
ע' 169).
(26) מגילה פ"א ה"ד. הובא בט"ז סתרפ"ח ס"ו.
(27) ראה פרי"ח או"ח שם. ועוד.
(28) מו"ק ח, ב. וראה אנציק' תלמודית בערכו (כרך א ע'
תרעב ואילך). וש"נ.

- 1 היתה יכולה להיות שמחה בשלימות בחציו הראשון של החודש, כיון שביום י"ג אדר היתה המלחמה³⁷,
- 2 ובשושן - גם ביום י"ד³⁸ (וגם בימים שלפני המלחמה היה ענין של פחד כו'), ולכן לא היתה יכולה
- 3 להיות שמחה בשלימות עד שלא היו במצב של מנוחה - "ונוח בארבעה עשר בו", ובשושן - ביום
- 4 "חמשה עשר בו"³², שאז נתבטל הפחד כו', וכולם ראו את גדולת מרדכי ואסתר, ולכן היתה יכולה להיות
- 5 השמחה בשלימות.
- 6 ונמצא, שעיקר השמחה היא בחציו השני של החודש - כי יום י"ד וט"ו נכנסים כבר לחציו השני של
- 7 החודש, שהרי מילוי ושלמות הלבנה הוא "חצי כ"ט י"ב תשצ"ג"³⁹, ונמצא, שחלק מיום י"ד
- 8 (ועל-אחת-כמה-וכמה יום ט"ו) הוא כבר בחציו השני של החודש.
- 9 ומזה מובן גודל השמחה שצריכה להיות ביום השבת-קודש הזה - להיותו בימי חודש אדר, ובחציו
- 10 השני של החודש, נוסף על השמחה מצד ענינו של יום השבת.
- 11 ד. ונוסף לזה, ישנו גם ענינו של היום מצד ימי השנה:
- 12 יום זה הוא כ"ג אדר, שהוא יום הקמת המשכן⁴⁰ (שזהו ענין הקשור עם זמן השנה⁴¹).
- 13 והענין בזה: הקמת המשכן קשורה עם יציאת מצרים, שהרי התכלית של יציאת מצרים היא - "ולקחתי
- 14 אתכם לי לעם, והייתי לכם לאלקים"⁴², ולכן נאמר⁴³ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים
- 15 על ההר הזה", אלא שבאמצע היה הענין דחטא-העגל שביטל זאת, ובתור תשובה על זה, ובאופן
- 16 שהקב"ה אמר "סלחתי כדברך"⁴⁴, "בשמחה ובלב שלם"⁴⁵ - בא ענין המשכן, שענינו "ושכנתי בתוכם",
- 17 שעל-ידי-זה נשלמה הכוונה של יציאת מצרים⁴⁶.
- 18 אמנם, כדי שיוכל להיות ענין השראת השכינה במשכן, הוצרך הקב"ה לומר את הציווי "ועשו לי
- 19 מקדש ושכנתי בתוכם"⁴⁷, כי בעצם לא יכולה להיות השראת השכינה במשכן, שהרי אפילו "השמים ושמי
- 20 השמים לא יכללוך"⁴⁷, ורק בגלל אמירת וציווי הקב"ה, שהוא "כל יכול", נעשית השראת השכינה
- 21 במשכן - "צמצם שכינתו בין שני בדי הארון"⁴⁸.
- 22 והנה, השראת השכינה במשכן בפועל היתה בראש-חודש ניסן, ש"אותו יום נטל עשר עטרות"⁴⁹
- 23 (שאתח מהן היא "ראשון לחדשים") - כמו שכתוב⁵⁰ "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח גו'";
- 24 ולפני-זה היתה עבודת בני ישראל בהבאת הכסף והזהב הגשמיים לצורך עשיית המשכן, שזוהי ההזמנה
- 25 שלאחר-יזה תוכל להיות שם השראת השכינה.
- 26 אך כדי שיוכל להיות דילוג כזה, שדברים גשמיים יהיו מקום שבו תשרה השכינה - יש צורך בענין
- 27 של חינוך:
- 28 ענין החינוך בפשטות הוא - להרגיל את הקטן בענינים שיתחייב בהם כשיהיה גדול. והיינו, לפי
- 29 שאי-אפשר שיקבל את הכל בבת אחת, ולכן יש צורך להרגילו לאט לאט, ועד שיוכל בעצמו למלא את
- 30 כל התחייבותו.
- 31 ועל-דרך-זה בנוגע למשכן - שכדי שתוכל להיות השראת השכינה בראש-חודש ניסן, הוצרך להיות
- 32 תחילה ענין של חינוך, שזהו ענין שבעת ימי המילואים, החל מכ"ג אדר (כי "אדר הסמוך לניסן לעולם
- 33 חסר"⁵¹), שבהם היו מעמידים ומפרקים את המשכן בכל יום (ויש דעה שהיו מעמידים ומפרקים את

(46) בזכרון אחדים: ומזה מובן שזהו ענין שנוגע (לא רק בשעתו, אלא) לכל השנים ולכל הזמנים, ולכן הרי זה שייך ליום השנה.

(47) מלכים-א ח, כז.

(48) ראה ב"ר פ"ה, ז.

(49) שבת פז, ב.

(50) שמיני ט, כד.

(51) בכורות נח, א. וש"נ.

(37) אסתר שם, א-ב.

(38) שם, טו.

(39) ב"י או"ח סתכ"ו.

(40) ראה לקו"ש חי"א ע' 181, ובהנסמן בהערה 8 שם.

(41) חסר קצת (המו"ל).

(42) וארא ו, ז.

(43) שמות ג, יב.

(44) שלח יד, כ.

(45) פירש"י תשא לג, יא.

המשכן פעמיים בכל יום⁵²; ועל-ידי-זה היתה יכולה להיות הקמת המשכן בראש-חודש ניסן באופן של קביעות וקיום.
ומזה מובן, שביום כ"ג אדר צריכה להיות שמחה מיוחדת מצד התחלת ענין החינוך בהקמת המשכן.
ה. וכמדובר כמה פעמים שכל 'יום טוב' אצל בני ישראל הוא לא רק זכרון בעלמא, אלא באופן שביום זה חוזרים ונמשכים כל הענינים כפי שהיו בפעם הראשונה.
ובנוגע לענינו: ביום כ"ג אדר שבו מתחיל ענין החינוך להקמת המשכן, צריך להיות ענין החינוך לשלימות הענין דהקמת המשכן באופן נצחי בביאת המשיח.
וזוהי עבודה ששייכת לא רק לאלו שנמצאים במדריגה נעלית, "ראשיכם שבטיכם"⁵³, אלא גם לכל בני ישראל, בכל עשר המדריגות שבהם, עד למדריגה היותר תחתונה - "מחוטב עציך עד שואב מימין"⁵³.
והעיקר - שעל-ידי החינוך הנ"ל זוכים לשלימות הענין ד"ויהי ביום השמיני"⁵⁴, ראש-חודש ניסן, שבו נגאלו וכו עתידין להגאל⁵⁵ (באופן ד"מיסמך גאולה לגאולה"⁵⁶), "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"⁵⁷, בבנין בית-המקדש השלישי, על-ידי משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו בקרוב ממש.

* * *

ו. האמור לעיל קשור עם ענין הזמן, שגם הוא נברא בעולם⁵⁸, אלא שהתורה מתערכת וקובעת את ענינו של היום; ונוסף לזה ישנו ענינו של היום כפי שהוא מצד תורה עצמה, למעלה מהעולם - שזוהי קריאת היום בתורה.
ובנידון-דין⁵⁹ - הרי זה לכל-לראש הקריאה של פרשת פרה, כי אף שישנה גם הקריאה בפרשיות ויקהל-פקודי (אחת מנ"ג הפרשיות שקורין במשך השנה), הרי ענין זה תלוי בחילוקי המנהגים, וכמו שכתב הרמב"ם⁶⁰ (מיוסד על תשובות הגאונים) ש"המנהג הפשוט בכל ישראל שמשלימין את התורה בשנה אחת.. ויש מי שמשלים את התורה בשלש שנים", או בשלש וחצי שנים⁶¹ [וכפי שמצינו⁶² שבמצרים גופא היה בית-כנסת שבו השלימו את התורה בשנה אחת, והיה גם בית-כנסת שבו השלימו את התורה בשלש שנים]. ונמצא, שקריאת הפרשיות ויקהל-פקודי אינה אצל כל בני ישראל; ואילו הקריאה בפרשת פרה היא אצל כל בני ישראל, כדברי המשנה במסכת מגילה⁶³: "בשלישית פרה אדומה, ברביעית החודש הזה לכם".
ז. המשך השיחה - הביאור בתמיהת משה כיצד יכולה להיות טהרה מטומאת מת, כיון שסיבת הטומאה היא בגלל ביטול קשר הגוף עם כח האלקות שבנשמה, וביאור המענה "זאת חוקת התורה"⁶⁴, שפועלת בגוף רושם נצחי, גם לאחר שנפרד מהנשמה; גם לאחר שאמר הקב"ה למשה "לך אני מגלה טעם פרה"⁶⁵, לא גילה משה לבני ישראל טעם הפרה (שלא היו יכולים לקבל זאת⁶⁶), כיון שצריך להשאר אצל בני ישראל ענין שהוא בגדר חוקה, שעל-ידי-זה יוכל להיות אצלם ענין ה'מסירות נפש'⁶⁷,

(52) ראה לקו"ש שם, ובהנסמן בהערה 6.

(53) ר"פ נצבים.

(54) ר"פ שמיני.

(55) ר"ה יא, רע"א. וראה לקמן סוס"ח. וש"נ.

(56) מגילה ו, סע"ב.

(57) מיכה ז, טו.

(58) ראה תורת מנחם - התוועדויות חמ"ד ריש ע' 189. וש"נ.

(59) ראה גם שיחת ש"פ ויקהל שבהערה 29 ס"ט (תורת מנחם

- התוועדויות שם ע' 160).

(60) הל' תפלה רפ"ג.

(61) חילוף מנהגים בין א"י ובבל אות מת.

(62) ספר עיבור שנים - תיקון יששכר (ונצי' של"ט) לג, סע"א

ואילך.

(63) כט, סע"א.

(64) ר"פ חוקת.

(65) במדב"ר פ"ט, ו. תנחומא חוקת ח.

(66) וע"ד המבואר בחסידות (ראה סה"מ תרנ"ז ע' מת. ועוד)

שכאשר הרב משפיע לתלמידו שכל שאינו לפי ערכו, הנה לא זו

בלבד שהתלמיד לא יבין זאת, אלא אדרבה, שזה יבלבל את חושי

התלמיד גם בנוגע הענינים השייכים להשגתו כו'.

(67) ולהעיר מהמבואר בתניא (פט"ז) שגם מי ש"הוא מתמיד

בלימודו בטבעו, אעפ"כ אוהב את גופו יותר בטבעו", ולכן

מצד-עצמו לא יהי' אצלו ענין של מס"נ.

1 מה-שאינ-כן בנוגע למשה⁶⁸, שכל מציאותו הוא ענין הביטול וה'מסירות נפש' - הוגה על-ידי כ"ק
2 אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁶⁹ ב'לקוטי שיחות' חלק י"ח עמוד 229 ואילך.

3 ח. וההוראה מזה בעבודת האדם:

4 כללות ענין הפרה - ש"חטאת קרייה רחמנא⁷⁰, כמבואר בקצרה ב'אגרת הקודש'⁷¹, ובאריכות יותר
5 בדרושים שלאחרי-זה⁷² - הוא ענין של טהרה, הן מטומאה גשמית, והן מטומאה רוחנית, שבאה על-ידי
6 העדר עשיית מצות-עשה או על-ידי העדר שמירת מצות לא-תעשה, שגם ענין זה נקרא בשם טומאה,
7 כמו שכתוב⁷³ "השוכן אתם בתוך טומאותם", וגם על טומאה זו מכפרת פרה אדומה.

8 וזוהי ההוראה - שאין לחשוב שכיון שחטא ופגם ועבר את הדרך כו', אזי כבר אבוד,

9 - כיון שכאשר יש אצלו כמה רגעים שלא על-פי תורה, הרי זה בדוגמת ענין המיתה, והיינו לפי שעל
10 התורה ומצוות נאמר⁷⁴ "וחי בהם", "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים גו'⁷⁵, ו"מה דגים שבים כיון
11 שעולין ליבשה מיד מתים, אף בני אדם כיון שפורשין מדברי תורה כו'⁷⁶, ו"רשעים בחייהן קרויין
12 מתים"⁷⁷ -

13 אלא יש ללמוד הוראה מפרשת פרה אדומה - שיכול להיות ענין של טהרה אפילו מטומאת מת.

14 וזהו כללות ענין התשובה - שפועלת גם למפרע, ועד ש"זדונות נעשו לו כזכיות"⁷⁸, כך שנעשה אצלו
15 מעמד ומצב ד"בא בימים"⁷⁹.

16 ולכן נסמכה פרשת פרה לחודש ניסן - כי ענינה של פרה אדומה הוא ענין התשובה, וענינו של חודש
17 ניסן הוא ענין הגאולה, כמאמר רבותינו ז"ל⁵⁵ "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל",

18 - ואף שבגמרא⁵⁵ יש פלוגתא בין רבי אליעזר לרבי יהושע, אם בניסן עתידין להגאל או בתשרי עתידין
19 להגאל, הרי ידוע הכלל⁸⁰ שכאשר לא נתברר הדבר בגמרא, אזי הכרעת ההלכה היא על-פי דברי הזהר,
20 המדרש והירושלמי כו', ובנידון-דידן, ההכרעה במדרש⁸¹ היא שבניסן עתידין להגאל -

21 ועל-פי פסק-דין הרמב"ם⁸² שכאשר ישראל עושין תשובה, אזי "מיד הן נגאלין" - הנה מפרשת פרה
22 שהוא ענין התשובה, באים מיד לגאולה שבחודש ניסן, בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו.

* * *

23 ט. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל ביום השני הקריב גו'.

* * *

(68) כידוע גודל מעלת משה, שאין כדוגמתו (כמובן מהפס"ד בשו"ע (י"ד סוסרמ"ב, ובט"ז שם סק"כ) בנוגע למי שמדמה את עצמו למשה) - שבשעה שנולד 'נתמלא הבית כולו אור' (סוטה יב, א), והיינו, שעוד לפני התחלת עבודתו פעל כבר ענין של אור (לא רק בנוגע לעצמו, אלא) גם בחלקו בעולם, והיתה שכינה מדברת מתוך גורונו (נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087), ונקרא "איש האלקים" (ר"פ ברכה), "מחציו ולמטה - איש, מחציו ולמעלה - האלקים" (דב"ר פי"א, ד), ועד שאפילו בנוגע למשיח, שעליו נאמר (ישעי' יא, ג) "והריחו ביראת ה' ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו וגו'", מצינו ב' דעות במדרשי חז"ל - אם הוא "נישא משה*", או שהוא רק "קרוב למשה רבינו" (ראה תורת מנחם - התוועדויות חכ"ב ע' 86. אג"ק חכ"ב ס"ע שסה. וש"נ). (69) בשילוב שיחת ש"פ חוקת-בלק, י"ב תמוז תשכ"ט. (70) חולין יא, א.

(71) סכ"ח.
(72) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' קמא ואילך.
(73) אחרי טז, טז.
(74) שם יח, ה.
(75) ואתחנן ד, ד.
(76) ע"ז ג, סע"ב.
(77) ברכות יח, ריש ע"ב.
(78) יומא פו, א"ב.
(79) חיי שרה כד, א. וראה לקו"ש חל"ה ע' 92. וש"נ.
(80) ראה שיחת ש"פ ויקרא, פ' החודש, ר"ח ניסן תשכ"ד בתחלתה (תורת מנחם - התוועדויות חל"ט ע' 224). וש"נ.
(81) שמו"ר פט"ו, יא.
(82) הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(*) ולכן אמר משה "שלח נא ביד תשלח" (שמות ד, יג ובפירש"י), וכונתו היתה למשיח - שעלידו תהי' הגאולה האמיתית והשלימה שאין אחרי גלות, ולכן רצה משה שעלידו תהי' גם הגאולה ממצרים, כדי שגם היא תהי' גאולה נצחית (כפי שריתתה צריכה להיות מצד-עצמה, לולי זה שבמעשה בפועל - שהוא העיקר - נתערבו עניינים בלתי רצויים כו').

י. הביאור בפירוש רש"י⁸³ על הפסוק⁸⁴ "ששת ימים", "הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת", שהקדים (משה) להם (לישראל) אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן, אף שבציווי הקב"ה למשה - קדם ציווי מלאכת המשכן לאזהרת שבת⁸⁵, כדי להדגיש לבני ישראל את החומר דאזהרת השבת, וכפי שפירש רש"י בפרשת כי-תשא⁸⁶: "אך את שבתותי תשמורו", "אף-על-פי שתהיו (וצריכים להיות) רדופין וזריזין בזריות המלאכה", כדי לכפר על חטא-העגל, "שבת אל תדחה מפניה";

מה-שאינ-כן בנוגע למשה רבינו שלא היתה לו שייכות לחטא-העגל, אין צורך באזהרה זו [כי-אם "ואתה דבר אל בני ישראל"⁸⁶, "ואתה, אף-על-פי שהפקדתיך לצוותם על מלאכת המשכן" - שמשה עצמו יצווה לכל בני ישראל, בהקהל, ולא כ"סדר המשנה" בכל שאר ציוויי התורה⁸⁷ - "אל יקל בעיניך לדחות את השבת מפני אותה מלאכה"⁸⁸], ולכן נאמר לו תחילה הציווי על מלאכת המשכן, ואחר-כך אזהרת שבת - בתור טפל, שמלאכת המשכן אינה דוחה את השבת.

ועוד זאת, שמצד חטא-העגל נעשה אצלם חלישות בכללות עשרת הדברות, ולכן הוצרכו לתוספת זירוז בנוגע לענין השבת: בפרשת כי-תשא, "כי אות היא ביני וביניכם גו"⁸⁶, ובפרשת ויקהל, "לא תבערו אש גו"⁸⁹ -

הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁹⁰ ב'לקוטי שיחות' חלק כו עמוד 254 ואילך.

* * *

יא. בהמשך להמדובר בפורים⁹¹ אודות דברי הגמרא⁹² "הספד ותענית קבילו עליהו, מלאכה לא קבילו עליהו" - הנה למרות ש"אמרו חכמים⁹³ כל העושה מלאכה ביום פורים, אינו רואה סימן ברכה לעולם"⁹⁴, מספרת הגמרא⁹⁵ ש"רבי נטע נטיעה בפורים", "נטיעה של שמחה" (דכיון דפורים יום שמחה הוא, מותר לנטוע נטיעה של שמחה).

ולכאורה: כיון שנטע נטיעה של שמחה, הרי בוודאי נהנה מזה, ואם-כן איך יתאים הדבר עם המדובר לעיל בארוכה⁹⁶ אודות דבריו של רבי "לא⁹⁷ נהניתי אפילו באצבע קטנה כו" ?!

משה לשפוט את העם.. מן הבוקר עד הערב" (ועל זה טען יתרו "לא טוב הדבר וגו'"), שהי' זה "ממחרת יום הכיפורים", ועכ"ל, שכבר סיים לצוותם על מלאכת המשכן, ולכן הי' לו פנאי לשפוט את העם.

וכמו-כ אין לומר שציווי מלאכת המשכן הי' בשבת עצמו*, ולכן הי' צורך להקדים אזהרת שבת - דכיון שכבר נאמר לבני "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" (בשלח טז, כט), הרי גם בלא-כ לא היו מביאים את נדבותיהם ביום השבת.

(86) שם, יג.

(87) פירש"י שם לד, לב.

(88) פירש"י עה"פ.

(89) שם, ג.

(90) בשילוב שיחת ש"פ ויקרא שנה זו.

(91) שיחת פורים ס"ה ואילך (תורת מנחם - התוועדות חנ"ב ע' 112 ואילך).

(92) מגילה ה, ב.

(93) ראה מגילה שם.

(94) רמב"ם הל' מגילה פ"ב הי"ד.

(95) שם סע"א ואילך (ובפירש"י).

(96) שיחת פורים סמ"ג ואילך (תורת מנחם - התוועדות חנ"ב ע' 147 ואילך).

(97) כתובות קד, א.

(83) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שיש צורך להשלים תחילה הביאור בפירוש רש"י שלפנ"ז (ראה לקמן סט"ו ואילך), וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר (ראה גם תורת מנחם - התוועדות חנ"ב ע' 171 הערה 33. וש"נ), שלכל-לראש צריך לשלם את החובות... אבל אעפ"כ, יזכיר תחילה את הקושיות על פירוש רש"י בפרשת השבוע.

(84) פרשתנו (ויקהל) לה, ב.

(85) יש מפרשים (גו"א כאן. באר היטב לפירש"י תשא לא, יג) הטעם שהקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן - כי "משה לא הי' מדבר להם כל מלאכת המשכן בפעם אחת, רק בכמה ימים, ואם הי' מאחר השבת עד גמר מלאכת המשכן, שמא לא יוכל להגיד להם מצות שבת עד אחר השבת (כדי שלא להפסיק באמצע אמירת הציווי דמלאכת המשכן), ויהיו עושים מלאכה בשבת, שלא יהיו יודעים שאין מלאכת המשכן דוחה שבת".

אבל, אי-אפשר לפרש כן בפירוש רש"י - שהרי רש"י אזיל לשיטתו שפירש בפ' תשא (שם, יח) שלמחרת יוה"כ"פ התחילו בנדבת המשכן, ועכ"ל, שבו ביום סיים משה ציווי מלאכת המשכן.

ואין לומר שלמחרת יוה"כ"פ רק התחילו בנדבת המשכן, לאחרי התחלת הציווי ע"י משה, ובימים שלאח"ז המשיך משה בציווי מלאכת המשכן, ובניי המשיכו להביא נדבת המשכן - שהרי רש"י מפרש מ"ש בפ' יתרו (יג) "ויהי ממחרת וישב

(* אליבא דאמת, הרי כיון שבו ביום ישב משה לשפוט את העם, עכ"ל שלא הי' יום השבת, שהרי אין דנין בשבת (ביצה לו, ב). אבל, אין זה מוכרח בפשוטו של מקרא.

- 1 ואין לומר שהיתה זו שמחה של מצוה, כך שההנאה שלו היתה מהמצוה - שהרי "מצוות לאו ליהנות
2 ניתנו"⁹⁸ (ולכן אין להקשות מענין ההנאה בנוגע לשאר מצוות).
- 3 והביאור בזה: הנאה מהגשמיות - לא היתה לו, אבל השמחה של מצוה היתה באופן שחדר גם את
4 הגוף, שהרי לא די בכך שקיום המצוה יהיה מצד הנשמה, אלא צריכה להיות גם הפעולה על הגוף. וכמו
5 בנוגע לשמחת 'יום טוב', "ושמחת בחגך"⁹⁹, על-ידי אכילת בשר שמן וכו'¹⁰⁰ - שלא מספיק שיש לו
6 שמחה מצד הנשמה, אלא השמחה צריכה לפעול גם על הגוף.
- 7 יב. ובכל אופן, כיון ש"רבי נטע נטיעה בפורים" דוקא, למרות שהיה יכול לעשות זאת בזמן אחר,
8 הרי זו הוכחה שפורים הוא זמן ששייך ומסוגל לענין של נטיעה ובנין.
- 9 ובהתאם לכך, הנה כל אלו שיש להם שייכות עם בניית בנינים שנקראים בשם "מקדש מעט"¹⁰¹ (ועד
10 שיש דעות¹⁰² שזה נכלל בציווי ד"מקדשי תיראו"¹⁰³),
- 11 - הן בחוץ לארץ, שעל זה אמרו רבותינו ז"ל¹⁰⁴ "עתידין בתי-כנסיות ובתי-מדרשות שבבבל שיקבעו
12 בארץ ישראל", כך שזהו רק ענין שמחוסר זמן, ומצד הקב"ה הרי זה כמו שכבר נעשה בפועל;
13 ועל-אחת-כמה בארץ ישראל, שאפילו הבונה חורבה כו'¹⁰⁵, ועל-אחת-כמה-וכמה בית-כנסת וכו'
14 -
- 15 יאמרו "לחיים" על משקה גשמי, ויסיימו את הבנינים בזריזות (שלדאבוננו לא ניכר בזה שום שינוי
16 עד-עתה), ובאופן שיהיה "בית גדול"¹⁰⁶ בתורה ותפילה¹⁰⁷, ועד שיהיה "לתהלה ולשם ולתפארת"¹⁰⁸,
17 כמבואר ב'לקוטי תורה'¹⁰⁹ שקאי על ג' הענינים דחכמה בינה ודעת, ראשית-יבנות חב"ד¹¹⁰.
- 18 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לכמה וכמה לומר לחיים על כוס יי"ש גדול].
- * * *
- 19 יג. בהמשך להמוזכר לעיל (סעיף י) אודות הציווי "לא תבערו אש"⁸⁹ - יש להתעכב גם על פירוש
20 רש"י בפסוק זה: "יש מרבותינו אומרים, הבערה ללאו יצאת. ויש אומרים, לחלק יצאת".
- 21 וצריך להבין: מדוע צריך רש"י להביא ב' הדעות - ב' פירושים, ולא די בפירוש אחד, ומדוע הפירוש
22 הראשון קרוב יותר לפשוטו של מקרא?
- 23 ויש לומר הביאור בזה: לכאורה אינו מובן: מדוע מוסיף הכתוב "לא תבערו אש גו'", לאחר שכבר
24 נאמר⁸⁴ "כל העושה בו מלאכה וגו'?"
- 25 ועל זה מפרש רש"י: "יש מרבותינו אומרים, הבערה ללאו יצאת". והיינו, שבפסוק שלפני-זה נאמר
26 "כל העושה בו מלאכה יומת", ועל זה מוסיף הכתוב "לא תבערו אש גו'", שמלאכת הבערה אינה ככל
27 המלאכות שחייבים עליה מיתה, אלא היא רק לאו בעלמא.
- 28 אך עדיין אינו מובן: מהו טעם החילוק בין מלאכת הבערה לשאר מלאכות?
- 29 ולכן מוסיף רש"י פירוש שני - ש"הבערה" "לחלק יצאת".
- 30 [והפירוש בזה¹¹¹ - לא כדברי המפרשים שהלימוד הוא שהחיוב דשבת הוא גם על מלאכה אחת, כמו
31 הבערה, ולא רק על עשיית כל ל"ט המלאכות - שהרי מובן בפשטות שהחיוב דשבת הוא גם על מלאכה

(98) עירובין לא, א. וש"נ.

(99) פ' ראה טז, יד.

(100) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתקכ"ט ס"ד ואילך. וש"נ.

(101) יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כט, א.

(102) ראה אנציק' תלמודית (כרך ג) ערך ביהכנ"ס (ע' קצד).

וש"נ. וראה גם תורת מנחם - התוועדיות ח"מ ע' 345. וש"נ.

(103) קדושים יט, ל. ס"פ בהר.

(104) מגילה שם.

(105) ראה גם ברכות ו, ב.

(106) מלכים ב, כה, ט.

(107) ראה מגילה כז, רע"א.

(108) תבוא כז, יט.

(109) תבוא מב, ב ואילך.

(110) חסר הסיום (המו"ל).

(111) ראה השקו"ט במפרשי רש"י - רא"ם, גו"א, ספר הזכרון,

באר בשדה, ועוד.

1 אחת, וכלשון הכתוב: "כל העושה בו מלאכה גו" (לשון יחיד); אלא הפירוש הוא - שלא תאמר שאם
2 עשה ל"ט מלאכות בהעלם אחד חייב חטאת אחת בלבד, אלא חייב חטאת על כל מלאכה בפני עצמה].
3 אבל גם פירוש זה אינו מובן: אם "לחלק יצאת" - מדוע נקט הכתוב מלאכת הבערה דוקא, ולא
4 מלאכה אחרת? ולכן זקוק רש"י גם לפירוש הראשון, ש"הבערה ללאו יצאת", ולא כמו שאר המלאכות
5 שיש בהם חיוב מיתה.

6 יד. אך עדיין נשאלת "קלאץ קושיא":

7 לכאורה אפשר לומר בפשטות, שהטעם שמבין כל המלאכות נקט הכתוב "לא תבערו אש" דוקא הוא
8 בגלל ש"דיבר הכתוב בהווה" (כפי שפירש רש"י כמה פעמים¹¹²), כי יום השבת מתחיל מהלילה,
9 - וכמו שכתוב¹¹³ "מערב עד ערב", ואף שה'בן חמש למקרא' לא למד זאת עדיין, הרי כבר למד מה
10 שכתוב¹¹⁴ "ויהי ערב ויהי בקר", והיינו, שאצל בני ישראל מתחיל כל יום מהערב -
11 ולכן, המלאכה הראשונה שצריך להזהיר עליה היא - לא חרישה וזריעה וכיוצא בזה, שנעשים ביום,
12 אלא מלאכת הבערה, כי הדבר הראשון שרוצים לעשות בלילה הוא - להדליק אור, וכיון ש"דיבר הכתוב
13 בהווה", נקט לכל-לראש "לא תבערו אש".
14 וצריך להבין: למה לא פירש רש"י שהכתוב נקט איסור הבערה בגלל ש"דיבר הכתוב בהווה", ובמקום
15 זה מעדיף רש"י לפרש ש"הבערה ללאו יצאת", למרות הקושי שבפירוש זה, כנ"ל. וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

16 טו. בהמשך להמדובר לעיל¹¹⁵ אודות פירוש רש"י על הפסוק¹¹⁶ "לא תבשל גדי בחלב אמו" - יש
17 להתעכב גם על מה ששאלו בענין זה:

18 מדוע מפרש רש"י רק מה שכתוב "לא תבשל גדי בחלב אמו", שלכאורה הרי זה מיותר, כיון שכבר
19 נאמר לעיל בפרשת משפטים¹¹⁷ - בה בשעה שהקושיא היא גם על התחלת הפסוק¹¹⁸: "ראשית ביכורי
20 אדמתך גו", וכן על הפסוק שלפניו: "לא תשחט על חמץ וגו"¹¹⁹, וכן על הפסוקים שלפני-זה בנוגע
21 לשלש רגלים ("את חג המצות תשמור וגו' שלש פעמים בשנה"¹²⁰), וכן הפסוק שלפני-זה¹²¹: "אלהי
22 מסכה לא תעשה לך" - שלכאורה מיותרים כולם, כיון שכבר נאמרו בפרשת משפטים¹²² ? !

23 והביאור בזה - מבהיר רש"י בעצמו¹²²:

24 על הפסוק¹²³ "וביום השביעי תשבות", מפרש רש"י: "אף בשנה השביעית (שאודותה מדובר בפסוק
25 שלפני-זה¹²⁴) לא תַעֲקֹר שבת בראשית ממקומה, שלא תאמר הואיל וכל השנה קרויה שבת, לא תנהג בה
26 שבת בראשית".

27 ובהמשך לזה, בא גם הציווי אודות החיוב דשלש רגלים בשנת השמיטה, כפי שמפרש רש"י: "שלש
28 פעמים וגו"¹²⁵, "לפי שהענין מדבר בשביעית, הוצרך לומר שלא יתעקרו שלש רגלים ממקומן"; וכן
29 בנוגע לביכורים: "ראשית ביכורי אדמתך"¹²⁷, "אף השביעית חייבת בביכורים, לכך נאמר אף כאן ביכורי
30 אדמתך".

31 [ולהעיר, שיש מפרשים¹²⁶ שהגירסא בפירוש רש"י "אף השביעית חייבת בביכורים" אינה נכונה,

(119) שם, יח-כד.

(120) שם, יז.

(121) שם, יג ואילך.

(122) ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 144 הערה 12.

(123) שם, יב.

(124) שם, יא.

(125) שם, יז.

(126) ראו"ם וגו"א - הובאו בשפ"ח.

(112) משפטים כא, כח. כב, יז. שם, כא. שם, ל. ועוד.

(113) אמור כג, לב.

(114) בראשית א, ה. ועוד.

(115) שיחת ש"פ תשא ס"א (תורת מנחם - התוועדות חנ"ב

ע' 174 ואילך). וש"נ.

(116) תשא לד, כו.

(117) כג, יט.

(118) שם, כה.

- 1 "דאיך שייך דיהיה השביעית חייבת בביכורים, שאיך קורא אני כאן "ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי
- 2 האדמה אשר נתתה לי"¹²⁷, דהא לא נתן לו, ואיך שייך שחייב בביכורים"¹²⁸.
- 3 אבל רש"י מפרש בפשוטו של מקרא בנוגע ל"גר", ש"מביא (ביכורים) ואינו קורא, שאינו יכול לומר
- 4 לאבותינו"¹²⁹, ומזה מוכח, שגם כאשר אינו קורא (כיון "שאינו יכול לומר כו"), ישנו החיוב להביא
- 5 ביכורים, ואם-כן אפשר לומר כן גם בנוגע לשביעית].
- 6 וכל זה בפרשת משפטים, ש"הענין מדבר בשביעית"; מה-שאיין-כן בפרשת כי-תשא - מדובר אודות
- 7 החיוב של שלש רגלים והחיוב של ביכורים בשנים על דרך הרגיל.
- 8 ואין להקשות שמספיק לומר החיוב דשלש רגלים והחיוב דביכורים בשנה השביעית, ומזה נלמד
- 9 במכל-שכן וקל-וחומר בנוגע להחיוב בשנים על דרך הרגיל - כי יש סברא לומר להיפך, שדווקא בשנה
- 10 השביעית שקרויה שבת, ישנו החיוב דשלש רגלים והחיוב דביכורים, מה-שאיין-כן בשאר השנים, ולכן
- 11 צריך הכתוב לחזור ולכפול חיוב זה בנוגע לשאר השנים.
- 12 טז. ובנוגע לפסוק¹¹⁸ "לא תשחט על חמץ דם זבחי, ולא ילין לבוקר זבח חג הפסח" - הנה בפרשת
- 13 כי-תשא מפרש רש"י ענין חדש שלא פירש בפרשת משפטים:
- 14 בפירוש "לא תשחט וגו'", "לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים", מוסיף רש"י: "אזהרה לשוחט
- 15 או לזורק או לאחד מבני חבורה".
- 16 ובפירוש "ולא ילין גו' זבח חג הפסח", מוסיף רש"י: "ומכאן אתה למד לכל הקטר חלבים ואברים".
- 17 ולכאורה אינו מובן: (א) מדוע לא פירש זאת רש"י בפעם הראשונה - בפרשת משפטים, כדרכו בכמה
- 18 מקומות לפרש בפעם הראשונה, שאז אין צורך לפרש זאת בפעם השניה, כיון שיודעים כבר ממה שכתב
- 19 בפעם הראשונה? (ב) לאידך גיסא - מנא-ליה לרש"י להוסיף ולחדש שהאיסור ד"לא תשחט על חמץ"
- 20 הוא "לשוחט או לזורק או לאחד מבני חבורה", וכן שהאיסור ד"לא ילין" הוא גם ב"כל הקטר חלבים
- 21 ואברים", ולא רק בקרבן פסח שיש בו דינים וגדרים מיוחדים?
- 22 והביאור בזה - ששאלה אחת מתורצת בחברתה: לכאורה אינו מובן, מדוע חוזרת התורה וכופלת
- 23 ענין זה בפרשת כי-תשא, לאחר שזה כבר נאמר בפרשת משפטים? ועל-כרחך צריך לומר, שבפרשת
- 24 כי-תשא בא הכתוב ללמדנו חידוש נוסף בענין זה, ולכן מפרש רש"י החידוש בדין "לא תשחט גו'" -
- 25 "אזהרה לשוחט או לזורק או לאחד מבני חבורה"; והחידוש בדין "ולא ילין גו'" - "ומכאן אתה למד
- 26 לכל הקטר חלבים ואברים".
- 27 יז. וכן בנוגע לפסוק "אלהי מסכה לא תעשה לך" (אף שכבר נאמר בפרשת משפטים¹³⁰ "ושם אלהים
- 28 אחרים לא תזכירו גו'") - הרי זה מובן מדברי רש"י עצמו:
- 29 בפסוק שלפני-זה¹³¹, "פן תכרות ברית ליושב הארץ גו' וזבחו לאלהיהם וקרא לך ואכלת מזבחור",
- 30 מפרש רש"י: "ואכלת מזבחור", "כסבור אתה שאין עונש באכילתו, ואני מעלה עליך כמודה בעבודתו
- 31 וכו'".
- 32 ועל-פי-זה אתי שפיר שבהמשך לזה בא הציור "אלהי מסכה לא תעשה לך" - לא בתור ציור
- 33 בפני-עצמו, אלא בתור המשך וסיום ("אויספיר") לפסוק שלפני-זה.
- 34 יח. הביאור בפירוש רש"י "לא תבשל גדי"¹¹⁶, "אזהרה לבשר בחלב כו'", שתיבת "בחלב" מעתיק
- 35 רש"י מהפסוק, ודוגמא לזה¹³² בפרשתנו¹³³: "זה הדבר אשר צוה ה' לאמר", ובפירוש רש"י: "זה הדבר
- 36 אשר צוה ה'", "לי לאמר לכם", שתיבת "לאמר" מעתיק רש"י מהפסוק - נכלל ב'לקוטי שיחות' חלק ו'
- 37 עמוד 201 הערה 2 ובשולי הגליון. שם עמוד 221 הערה 4.

(131) שם, טז.

(132) כדי שלא יהי' באופן ש"לא מצאתי לו חבר".

(133) לה, ד.

(127) תבוא כו, יו"ד.

(128) גו"א שם.

(129) תבוא כו, יא.

(130) שם, יג.

שיחת שבת פרשת ויקהל-פקודי, פרשת פרה, מברכים החודש ניסן, ה'תשכ"ח כג

יט. המשך הביאור בפירוש רש"י בפרשת משפטים בענין "דיבר הכתוב בהווה", על-פי פנימיות הענינים, שגם דבר ההווה ומצוי, הוא (לא מצד הטבע, אלא) לפי ש"דיבר¹³⁴ הכתוב", שזהו מה שנתחדש במתן-תורה, שאז בטלה הגזירה¹³⁵ ונעשה החיבור דעליונים ותחתונים¹³⁶, ומודגש בפרשת משפטים דוקא, גם במצוות שכליות¹³⁷ - נכלל בשיחת שבת פרשת משפטים סעיף יד¹³⁸.

כ. וההוראה מזה:

יהודי יכול לטעון: כיצד תובעים ממנו שלא להתחשב בעולם, בה בשעה שרואה בגלוי שטבע העולם מנגד אליו, ואילו הוא אינו אלא מיעוט לגבי הריבוי שבעולם.

ועל זה אומרים לו: "דיבר הכתוב בהווה"! גם מציאות וטבע העולם - "הווה" - נלקחת מהתורה, והוא צריך רק לומר שהתורה פוסקת כך וכך, ואז משתנה טבע העולם, כדאיתא ב'ירושלמי'¹³⁹ על הפסוק¹⁴⁰ "לא-ל גומר עלי", שהתורה פועלת לשנות את מציאות העולם.

ועל-ידי-זה באים לקיום הברכה שברך משה את בני ישראל¹⁴¹: "הי-רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי¹⁴² נועם ה' אליקנו עלינו גו' ומעשה ידינו כוננהו".

כד, א), נתגלה ענין זה גם בעולם.

(136) תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג. ועוד.

(137) אף שבשביל זה אין צורך לכאורה בענין התורה, וכמאדו"ל (עירובין ק, סע"ב) "אלמלא כו' היינו למדין צניעות מתחול כו'" - כי האמת היא, שגם ענין הצניעות דחתול הוא מצד התורה.

(138) תורת מנחם - התוועדויות חנ"ב ע' 100. וש"נ.

(139) כתובות פ"א ה"ב. וש"נ.

(140) תהלים נז, ג.

(141) פירש"י פרשתנו (פקודי) לט, מג.

(142) תהלים צ, יז.

(134) דיבר דייקא, כידוע החילוק בין אמירה לדיבור, שאמירה היא בהעלם, ודיבור הוא בגלוי (ראה לקו"ש ח"י ע' 168. וש"נ). (135) ואף שגם קודם מ"ת היתה כבר הפעולה של אברהם "ויקרא גו' א-ל עולם" (וירא כא, לג), ולא רק "א-ל העולם", אבל העולם הוא מציאות בפני עצמו, אלא "א-ל עולם", שזהו ענין אחד (ראה לקו"ת תבוא מב, ד ואילך) - הרי ענין זה לא הי' בגלוי בעולם. וע"ד הענין שהתורה היא "דיפתראות ופינקסאות" שעל-ידם נברא העולם (ב"ר בתחלתו), שע"ז שנאמר בתורה (בראשית א, ג) "ויהי אור", נעשה כן בעולם (זח"ב קסא, סע"א) - שענין זה לא הי' בגלוי בעולם. ורק במ"ת, כאשר "וירד ה' על הר סיני" (יתרו יט, כ), ו"אל משה אמר עלה אל ה'" (משפטים

המשך ביאור למסכת כתובות ליום רביעי עמ' ב

עצמם מחיוב מיתה בידי שמים, יכול אף החייב מיתה בידי אדם יהא דינו כן, שיפטור עצמו בממון. תלמוד לומר 'חרם מן האדם לא יפדה', ללמד שאדם החייב מיתה בית דין אינו יכול לפדות עצמו בממון. ונעדין אין לי ללמוד מכאן שממון לא מועיל לפדות מחיוב מיתה בית דין אלא בחייבי מיתות חמורות, כגון העושה חבורה באביו או גונב נפש מירא, ש'מחמת חומרתן לא ניתנה שגגתן ל'כפרה על ידי קרבן, אבל בחייבי מיתות קלות, כגון העובד עבודת כוכבים, מחלל שבת או מגלה עריות, ש'ניתנה שגגתן ל'כפרה, מנן שאף הם אינם יכולים לפדות את מיתתם בממון, תלמוד לומר 'כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת', ותיבת 'כל' באה לרבות שכל חייבי מיתות אינם פוידים מיתתם בממון.

מקשה הגמרא: ולא מילא מילא תקחו כופר לנפש רצח, ש'מעת מינה, לא תשקול ממונא מיניה ויתפטר' - האם אין דבר זה נלמד מאליו, מהפסוק האומר שאין לקחת ממון מרוצח שהתחייב מיתה כדי לפוטרו ממנה, והרי רוצח נידון במיתה קלה, שכן ניתנה שגגתו לכפרה, על ידי שינוס לעיר מקלט, ומוכח שאף מחייבי מיתות קלות אין נוטלים ממון לפוטורם ממיתה, ואם כן 'כל חרם' למה לי.

מתרצת הגמרא: אמר רמי בר חמא, איצטריך הפסוק של 'כל חרם', שאילו היה כתוב רק 'לא תקחו כופר לנפש רצח', סלקא דעתך אמינא - הייתי מעלה בדעתי לומר,

כלומר מיעטה התורה בלשון 'מן האדם' להורות שלא בכל מקרה אומרים שבשנהערך מתחייב מיתה פטור המערך, אלא יש אדם העומד למות שאפשר להתחייב בערכו, והיינו כשעדיין לא נגמר דינו. שואלת הגמרא: ולרפי חנניא בן עקיבא, דאמר שהיוצא ליהרג נערה, וחייבים לשלם בערכו הקצוב בתורה לפי גילו, מפני ש'דמי קצובין בתורה, כלומר שהרי בכל פרשת ערכין אמרה תורה שאין שמים את הנערך לפי שוויו האמיתי, אלא קצבה התורה את ערכו של כל אדם רק לפי גילו, ולפי זכר או נקבה, וממילא אף זה שיוצא ליהרג ואין לו ערך אמיתי, מכל מקום יש לו ערך הקבוע בפרשה, אם כן חאי - פסוק זה של 'כל חרם, מאי עבד ליה - מה הוא דורש ממנו, והרי לא יתכן שכוונת התורה שהחייב מיתה אינו יכול לפדות עצמו בממון, שזאת כבר למדנו מ'לא תקחו כפר לנפש רצח'.

מתרצת הגמרא: פסוק זה מיבעי ליה ל'כדתניא בברייתא, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר, לפי ש'מצינו למומתיים בידי שמים, כגון בעליו של שור מועד שהרג אדם, שבעליו חייב מיתה בידי שמים, שנאמר (שמות כא כט) 'ואם שור נגח הוא מתמל שלשם והועד בב'עליו ולא ישמרנו והמית איש או אשה, השור יסקל וגם בעליו יומת', שהכוונה למיתה בידי שמים, ש'נותנין מוון, ומתכפר להן, ש'נאמר (שם כא ל) 'אם כפר יושט עלי, ונתן פדיון נפשו ככל אשר יושט עלי, הרי שהבעלים נותנים כופר ופודים את

לקוטי שיחות פרשת ויקהל כרך ו

מתורגם ללשון הקודש

א.

32 מכן, התרחש זמן ממושך לאחר יום הכפורים. לכן
33 צריך רש"י להבהיר, שהיה זה למחרת יום הכפורים.
34 אך קשה להשיב כך:
35 אף אם נניח ש"ויקהל משה" התרחש זמן רב לאחר
36 יום הכפורים, צריך בכל זאת לומר, שסדרי הנהגת
37 משה שעליהם מסופר בפסוקים שבסוף פרשת תשא
38 ("וידבר משה אליהם...", "ואחרי כן נגשו...") נמשכו
39 זמן רב לאחר "ויקהל משה", כלומר, במשך כל
40 התקופה שמשך דיבר אל בני ישראל, אף לאחר הקמת
41 המשכן⁷, או לפחות עד ליום הקמת המשכן⁸.
42 לפי זה הכרחי להסביר, בכל אופן, שפסוקים אלו,
43 המתארים את אופן דיבורו של משה לבני ישראל ואת
44 סדרי הנהגה בנושא זה, מופיעים בתורה לפני "ויקהל
45 משה", מפני שסדרים אלו התחילו מיד עם רדת משה
46 מן ההר, אף לפני "ויקהל משה".
47 ואם כך, מתעוררת שוב השאלה: מדוע יטעו
48 ויחשבו ש"ויקהל משה" התרחש זמן רב לאחר יום
49 הכפורים, ולא יסבירו באופן הפשוט, שמשך עשה זאת
50 מיד לאחר יום הכפורים?

ג.

51 משה לא מסר אזהרת יום הכפורים, כי עדיין
52 לא חלה
53 עוד יש להבין:
54 לפי ההסבר הקודם, בסעיף א', לגבי "זריזין
55 מקדימין למצוות", צריך היה לומר, ש"ויקהל משה"
56 התרחש אף לפני הזמן של "למחרת יום הכפורים":
57 ביום הכפורים עצמו. כי יש לומר, שמשך רבינו ירד
58 מהר סיני "בתוך ו' שעות" ביום זה, כפי שאנו מוצאים
59 בירידתו הראשונה מן ההר, ב"ז בתמוז⁹, והרי ארבעים
60 ימים אלו מושווים לארבעים הימים הראשונים, ואין
61 לומר שהיה הבדל בסיומם ובירידה מן ההר¹⁰. ואם כך,
62 היה לו די זמן ביום הכפורים עצמו למסור לישראל את
63

1 "ויקהל משה - למחרת יום הכפורים..."
2 על המלים "ויקהל משה" בתחילת הפרשה, מפרש
3 רש"י: "למחרת יום הכפורים, כשירד מן ההר".
4 יש להבין: מה אינו מובן בפשטות במלים "ויקהל
5 משה", אשר כדי להבהיר זאת, צריך רש"י להסביר
6 שהיה זה "למחרת יום הכפורים..."?
7 אומרים המפרשים¹, שפירושו של רש"י "למחרת
8 יום הכפורים..." אינו נובע מדיוק בלשון הפסוק, אלא
9 על-פי הגיון: כיון ש"זריזין מקדימין למצוות"², סביר
10 לומר, שמשך לא התעכב במסירתו לבני ישראל את
11 הציווי על עשיית המשכן, אשר שמע מהקדוש-ברוך-
12 הוא על הר סיני, אלא הוא עשה זאת מיד למחרת
13 ירידתו מן ההר.
14 צריך להבין:
15 (א) בפירושו על התורה אין רש"י מבאר זמן של
16 מאורע מסוים, אף כאשר הכרחי לפי ההגיון וכדומה³
17 שהמאורע התרחש בזמן מסוים, אלא כאשר הדבר
18 חשוב להבנת פשוטו של הפסוק.
19 (ב) הנחה זו, שמשך רבינו בוודאי לא התעכב
20 במסירת הציווי על עשיית המשכן, אלא עשה זאת
21 באופן של "זריזין מקדימין", בהזדמנות הראשונה –
22 היא לכאורה מובנת בפשטות⁴. ואם כך, מדוע צריך
23 רש"י להבהיר כחידוש, שהיה זה "למחרת יום
24 הכפורים", כי משה לא דחה זאת לזמן מאוחר יותר?
25 ב.
26 בהגיון פשוט: משה מסר את הדברים מיד
27 לגבי השאלה השניה אומרים המפרשים⁵: כיון
28 שבפסוקים האחרונים של הפרשה הקודמת מדובר על
29 אופן הנהגתו של משה בדבריו לישראל – דבר
30 שמתייחס לזמן רב לאחר יום הכפורים⁶ – ניתן היה
31 לחשוב, שגם הענין של "ויקהל משה", המופיע לאחר

(6) ראה רש"י שם (תשא לד, לא): ולשון הוה הוא כל הענין הוה.

(7) ש"ח תשא שם.

(8) להעיר מרא"ם תשא שם.

(9) פרש"י שם לב, א.

(10) בתוס' (ד"ה כדי שלא – ב"ק פב, א) שמ' יום האחרונים היו חסרים לילה. ועפ"י י"ל שצריך לאחר זמן ירידתו ביוהכ"פ עד כמה שאפשר – שירד סמוך לערב (וראה בנו"כ לאו"ח סתקפ"א. סה"ד ב')

(1) רא"ם וגו"א עה"פ.

(2) פסחים ד, א. תנחומא וירא כב. ועוד. וראה גם פרש"י וירא כב, ג.

(3) לדוגמא בענייננו: הציווי למשה דפ' תרומה ותצוה – דלא קבע רש"י זמנו בפרשיות הג"ל (כ"א בתשא לג, יא – כשנוגע להבנת הכתובים שם (מתי נהג משה כר)).

(4) ובפרט ע"פ פרש"י יתרו (יט, יד) – הובא להלן סעיף ה'.

(5) גו"א עה"פ.

עליכם...". ולכן מובן, שכל ענין יום הכפורים התחיל
רק כאשר הקדוש ברוך הוא אמר "סלחתי כדברך",
ומאז הוא נקבע "למחילה ולסליחה"¹⁶.
ולפיכך מובן, שביום ירידתו של משה מן ההר,
שרק אז התחדש שיום זה "בחדש השביעי בעשור
לחודש"¹³ יהיה יום סליחה – לא ייתכן שיחולו בו דיני
יום כפור, אף בחלק היום שלאחר "סלחתי"¹⁷, כאשר
חלקו הקודם של היום, לפני אמירת "סלחתי", לא היה
יום כפור¹⁸.
כך מובן גם מהמסופר בפרשת יתרו¹⁹. בתחילה
נאמר שם: "ויקח יתרו חותן משה עולה וזבחים
לאלקים... לאכל לחם...", ומיד לאחר מכן מופיע
הפסוק "ויהי ממחרת", שעליו אומר רש"י "מוצאי יום
הכפורים היה". וכיון שהמשמעות הפשוטה של "ויהי
ממחרת" היא גם למחרת של "ויקח יתרו"²⁰, יוצא,

הציווי על עשיית המשכן¹¹. אם כן, מדוע מסביר רש"י
שמשה עשה זאת רק למחרת יום הכפורים?
לכאורה אפשר היה לומר, שההכרח של רש"י
לפירושו – ש"ויקהל משה" היה "למחרת יום
הכפורים", ולא ביום זה עצמו – נובע מכך שלפני
מסירת הציווי על מלאכת המשכן הקדים משה ומסר
לבני ישראל רק את האזהרה על שמירת שבת, כדי
להבהיר שמלאכת המשכן "אינו דוחה את השבת"¹²,
אך לא את "אזהרת יום הכפורים". ואם התרחש
"ויקהל משה" ביום הכפורים עצמו, צריך היה משה
להזהירם בראש ובראשונה באזהרת יום הכפורים, כדי
למונעם מעשיית מלאכת המשכן¹³ מיד באותו יום.
אך לאמיתו של דבר אין ליישב זאת כך. כי הטעם
לכל הלכות יום הכפורים, ובכללן "וכל מלאכה לא
תעשו"¹⁴, הוא, כמפורש בפסוק¹⁵ "כי ביום הזה יכפר

אבל – אינו. שהרי למ"ד יתרו לאחר מ"ת בא, מוכרח שכל הפרשה
שלפני "ויהי ממחרת" היתה ביוה"כ נ"א"א לומר שהי' קודם יוה"כ, כי
משניתנה תורה עד יו"כ הי' משה בהר. וגם א"ל שהי' לאחר יו"כ, כי
פשוט שכל המסופר עד לאחר הפסוק "ויקח יתרו גו" הי' קודם "ויהי
ממחרת גו" וירא חותן משה גו".

ומה שהזקק רש"י לפרש "למחרת רדתו מן ההר" ולא למחרת
הסעודה – ראה בהערה 20.
(18) ואפילו אם נאמר, שעפ"י דרך הפשט כל רגע ורגע דיו"כ היא
נקודה בפני עצמה***, וקטן שהביא ב' שערות ביו"כ מחייב להתענות
מה"ת – הרי פשוט שזהו דוקא לאחר שישנו כבר המציאות דיוה"כ. אבל
אינו שייך (עפ"י דרך הפשט עכ"פ***)) שכל הענין דיו"כ יתחדש
באמצע היום.

(19) ומ"ש רש"י "ומהו ממחרת – למחרת רדתו מן ההר", כוונתו היא
(כנ"ל הערה 17) ש"ממחרת" הוא גם למחרת רדתו מן ההר, אבל אינו
בא לשלול את פירוש הפשוט ש"ממחרת" הוא למחרת דפסוק הקודמו.
(וראה גם בדעת זקנים מבעה"ת ובדברי דוד להט"ז, שהבינו כן בדברי
רש"י).

ומה שהזקק רש"י לפרש ש"ממחרת" הוא גם למחרת רדתו מן ההר
– כי מפשטות לשון הכתוב "ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם"
משמע**** שתיבת "ממחרת" מתייחסת נ"א רק ל"וירא חותן משה
גו" שבפסוק שלאחריו, כי אם גם ל"וישב משה לשפוט את העם"
שנאמר בסמיכות ל"ויהי ממחרת". ומכיון שישבת משה לשפוט את העם
אינה תלויה בהסעודה כ"א בירידתו מן ההר, לכן מפרש ש"ממחרת"
פירושו – גם למחרת רדתו מן ההר.

אלפים תמח ד"ה בס' פ"ר). ועוד). אבל מפשטות הכתובים משמע שגם
מ' יום האחרונים היו שלימים, ושלא חשבינן שעות, כדפרש"י (תשא לב,
א – גבי מ' יום הראשונים).

(11) בב"ח אור"ח שם מפרש אליבא דרש"י (לפי פ"י אחד) ש"ירידתו
ביוה"כ פסוק לערב היתה". אבל מכיון שלמ"ד יתרו לאחר מ"ת בא
מוכרח שכל הפרשה מ"יבא יתרו גו" אל משה גו" עד "ויהי ממחרת"
היתה ביוה"כ פ" (כדלהלן הערה 17), הרי א"א לומר שכל זה הי' סמוך
לערב. ולפ"ז מסתבר שכ"ה גם למ"ד קודם מ"ת בא – כי* יש למעט
במחלוקת וכל כמה שאפשר לקרב הסברות עבדינן (ב"י יו"ד קצד ד"ה
ומאימתי, ובס' שנשמנו בשד"ח כללים מ' כלל טז בסופו).

(12) פרשתנו לה, ב ובפרש"י.

(13) שהרי מפשטות הכתובים משמע שכל המסופר בפרשה (עד
"ויאמר משה גו" ראו קרא ה' בשם וגו'") הי' באותו היום – והרי נגם
אם נאמר בדיוק גדול** שעפ"י דרך הפשט, "הוצאה" אינה נחשבת
למלאכה האסורה בשבת (עפ"מ שבת"ה פשט – שבת ב, א) הרי פשוט
שטווי' – ובפרט טוויית העזים ש"היתה אומנות יתירה" (רש"י פרשתנו
לה, כה"כ ובפרש"י שם, כו) היא מלאכה גם עפ"י דרך הפשט.

(14) אחרי טז, כט.

(15) שם, ל.

(16) רש"י עקב ט, יח.

(17) ממ"ש רש"י (יתרו יח, יג) לאחר שמפרש "מוצאי יוה"כ הי' כו"
– "ומהו ממחרת למחרת רדתו מן ההר", אפשר להוכיח לכאורה שס"
לרש"י שגם ביו"כ ההוא התענו וכו', ולכן מקשה "ומהו ממחרת" –
שמכיון שהסעודה לא היתה ביו"כ, הרי א"א לפרש שהוא ממחרת,
ד"לאכל לחם" דלכאורה על"י קאי "ויהי ממחרת" (וראה לקמן בפנים)

(*) אבל אין להוכיח שגם למ"ד קודם מ"ת בא היתה ירידתו משך זמן לפני הלילה – ממה שפירש רש"י (יתרו יח, יב) שמשה "יד" עומד ומשמש לפניהם". כי [נטף למה
ש"ל שפירוש זה ברש"י הוא רק למ"ד לאחר מ"ת בא (כדמוכח קצת מלשוננו "ומשה הניח הלך אלא כו'") – אפשר שהסעודה וההקדבה היו סמוך לערב ובליילה.
ואדברה – הסעודה (דאחרי הצהריים) היא דוקא בערב כמפורש בקרא (בשלח טז – ו, יב), בפרש"י (תולדות כו – ז, ט) הזמן דואוכלה. ועוד. וראה בברכות (ב, טע"ב):
משנה שרוב גב"א נכנסין להטב.

(**) כי זהו היפך פשטות הכתוב "אל יעשו עוד מלאכה גו" ויכלא העם מהביא" (פרשתנו לו, ו).

(***) וגם על פי דרך ההלכה, שהלילה והיום הם ב' נקודות (כמו שהאר"ך בזה הרצוצבי – הרבא במפענח צפונות ע' צו) – הרי אמירת "סלחתי" היתה כבר לאחר
שרותחל היום.

(****) על פי דרך ההלכה (בנוגע לשבת) – ראה לקו"ש ח"ח ע' 50 ואילך ובהנמקת שם. וראה גם שם הערה 22.

(*****) אבל אי"ז מוכרח – שלכן כותב רש"י הפירוש "ומהו ממחרת למחרת רדתו מן ההר" רק לאחר שמביא מה ש"נערי בספרי" שמוצאי יוה"כ הי' – כי עפ"י יומתק
יתר פירוש "ויהי ממחרת".

28 ה.
29 בפשטות: "ויקהל" - ביום הכפורים עצמו
30 ההסבר לכל האמור לעיל הוא:
31 לולא פירוש רש"י, היינו סוברים בפשטות,
32 ש"ויקהל משה" התרחש ביום הכפורים עצמו, ביום
33 ירידת משה מהר סיני. ולכך הוכחה כפולה:
34 הן לפי הסברה ההגיונית, של "זריזין מקדימין",
35 כדלעיל בסעיף ג', שלפיה יש לומר, שמשה לא חיכה
36 עד למחרת, אלא מסר את הציווי מיד באותו יום.
37 כדברי רש"י בפרשה הקודמת³⁰, שמשה נהג למסור
38 לבני ישראל את שליחותו של הקדוש-ברוך-הוא מיד.
39 ובמיוחד, כאשר הציווי על עשיית המשכן, "ושכנתי
40 בתוכם"³¹, הכיל את סליחתו וכפרתו של הקדוש-
41 ברוך-הוא לבני ישראל על חטא העגל³², ובוודאי
42 השתדל משה רבינו לבשר לבני ישראל בשורה טובה
43 זו מהר כל האפשר³³;
44 והן לפי לשון הפסוק, שעל ידי כך מובן מדוע נאמר
45 "ויקהל" בלשון הפעיל (הוא גרם לכך שהם יתאספו,
46 ולא "ויאספו", שמשמעותו, שהוא אסף): מובן
47 מאליו, שירידת משה רבינו מן ההר עם הלוחות
48 האחרונות תגרום לכל בני ישראל להתאסף בעצמם כדי
49 לשמוע את דברי משה. לכן אין נאמר כאן "ויאספו",
50 בלשון פעל, שמשמעותו שהוא אסף אותם. אלא
51 המשמעות של "ויקהל משה" (בלשון הפעיל – גרם
52 לאחרים לעשות) היא, שמשה רבינו גרם, על ידי
53 ירידתו, להתאספותם של בני ישראל: הוא גרם להם
54 לבצע את פעולת ההתאספות.
55 [אף אם נאמר, שהתאספותם לא היתה מאליהם

1 ש"ויקהל יתרו" התרחש ביום כפור, כאשר משה רבינו
2 ירד מהר סיני.
3 וכיון שבאותו יום הקריבו "עולה וזבחים", ובאו
4 "לאכל לחם...", מובן, שדיני יום הכפורים לא חלו
5 באותו יום כלל²¹.
6 ד.
7 "והוא לשון הפעיל... ותרגומו ואכניש"
8 לאחר שרש"י מסביר, ש"ויקהל משה" היה למחרת
9 יום הכפורים, הוא ממשיך ואומר באותו "דיבור
10 המתחיל"²²: "והוא לשון הפעיל, שאינו אוסף אנשים
11 בידים, אלא הן נאספים על-פי דיבורו. ותרגומו
12 ואכניש".
13 אף כאן יש להבין:
14 (א) מהו הקשר בין "והוא לשון הפעיל..." לבין
15 "למחרת יום הכפורים", אשר מפני קשר זה כולל רש"י
16 שני ענינים אלו²³ ב"דיבור המתחיל" אחד²⁴?
17 (ב) כינוס אנשים נעשה תמיד על ידי דיבור, ולא
18 בידים, ובכל זאת מופיע בנושא זה הפועל איסוף שלא
19 בלשון הפעיל. לדוגמא: "אספה לי שבעים איש מזקני
20 ישראל"; "ויאספו שבעים איש..."²⁵, ואף לפני כן²⁶
21 נאמר "לך ואספת את זקני ישראל". מדוע, אפוא, צריך
22 לומר דוקא בפסוקנו "ויקהל – לשון הפעיל"²⁷?
23 (ג) מה בכלל מחדש רש"י כאן בדבריו "לשון
24 הפעיל" – פעמים רבות מופיע הפועל בתורה בלשון
25 הפעיל, ורש"י אינו מבאר זאת: "וילבש אותו"; "וירכב
26 אותו"²⁸; ועוד?
27 (ד) מהי כוונת רש"י בהוסיפו "ותרגומו ואכניש"²⁹?

(27) וכמו שהקשה הרא"ם כאן.

(28) מקץ מא, מב"מג.

וכהקשה ברא"ם. ולהעיר מפרש"י על "וישאלום" (בא יב, לו) וראה רשב"ם שם.

(29) במפרשי רש"י שכוונתו לקבוע הגירסא הנכונה בתרגום אונקלוס (או לשלול תיב"ע "וכנש") – אבל לכאורה אין זה ענין פרש"י עה"ת כלל.

(30) יתרו יט, יד. ועייג"כ שמות ד, כד.

(31) תרומה כה, ח.

(32) תנחומא תרומה ח. וראה רש"י תשא ל, טז: שנתרצה המקום לישראל לסלוח להם ונצטוו על המשכן (וראה גם רש"י שם לא, יח. לג, יא). וראה גם שמו"ר ספכ"א. זח"ב רכד, א.

(33) עדמש"נ: מהרד ועלו גוי' (ויגש מה, ט). ולכן הוצרכו לאזהרה "אל תפסיעו פסיעה גסה והכנסו בחמה לעיר" (פרש"י שם מה, כד).

(21) ועפי"ז מיושב בפשטות מה שהקשה ברמב"ן (יח, יג) ובמפרשי רש"י שם.

בדברי דוד להט"ז שם, ש"ויקהל יתרו גוי'" ה' בלילה שלאחרי היום דיוה"כ. ואף שהקריבו או "עולה וזבחים" – הרי אפילו לאחר מ"ט מצינו הקרבה (בבמה) בלילה (ראה זבחים קכ, א – עכ"פ לחד מד"א). ומקרא ילפינן דאסור בלילה (מגלה כ, ב). אבל ראה פרש"י (בשלח טז, ז, ח) דהתחלת הנחה לסעודה בערב (ומכש"כ – גם הקרבת כמה קרבנות לפני זה וג"כ בערב) ה"ז טרחא עד כדי כך שנחשב לעונש.

(22) כ"ה ברוב דפוסי רש"י, בדברי דוד להט"ז ועוד. ובדפוס ראשון (וכן הובא גם בהרא"ם) הוא ד"ה חדש: ויקהל הוא לי' הפעיל כו'.

(23) וגם כותב "והוא" בוא"ו המוסיף.

(24) ועד"ז הקשה בדברי דוד להט"ז.

(25) בהעלותך יא, טז. שם, כד.

(26) שמות ג, טז.

36 [ואין לומר, שמשום שהאות יו"ד במלה "ויקהל"
37 מנוקדת בפתח, ולא בחיריק, הכרחי לומר שהיא בלשון
38 הפעיל
39 (כפי שמוצאים לגבי "ויקרא שם בשם הוי' אל-
40 עולם", שכאשר מפרשים על כך חז"ל, שאברהם גרם
41 לאחרים לקרוא, הם אומרים: "אל תקרי ויקרא (יו"ד
42 בחיריק) אלא ויקריא"³⁷ (יו"ד בפתח) — כי יו"ד
43 בחיריק מצביעה על לשון "פעל", ויו"ד בפתח מצביעה
44 על לשון "הפעיל")
45 — כי גם בלשון "פעל" אנו מוצאים במקומות
46 רבים, שהיו"ד מנוקדת בפתח, כמו "ויהרוג ה'..."³⁸,
47 ובפרשתנו עצמה — "ויעשו"³⁹. ועוד].
48 לכן מחדש כאן רש"י ואומר "והוא לשון הפעיל",
49 ומביא לכך הוכחה "ותרגומו (וכאשר רש"י מצטט
50 "תרגום" באופן סתמי, כוונתו לתרגום אונקלוס⁴⁰)
51 ואכניש", שהתרגום אינו מבאר את המלה "ויקהל"
52 בלשון "פעל" — "וכנש", אלא בלשון "הפעיל":
53 "ואכניש".
54 ז.
55 רק למחרת - לימוד התורה למעשה
56 אכן, מדוע התעכב משה במסירת הציווי על עשיית
57 המשכן לישראל עד למחרת, ולא מסרו באותו יום?
58 בפרשת יתרו, ובסוף פרשת משפטים, מסופר על
59 המעלה העצומה של מתן תורה ושל נתינת הלוחות,
60 שעוררו התמסרות עצומה של בני ישראל לקבלת
61 התורה והלוחות. לכן יש להבין, שבדומה לכך היה
62 כאשר הוריד משה את הלוחות השניים,
63 ואדרבה: אפשר לומר, שאף יותר מאשר במסירת
64 הלוחות הראשונים, שהרי הורדת הלוחות השניים ביום
65 הכפורים היתה קשורה לענין של "נרתצה הקדוש-
66 ברוך-הוא לישראל בשמחה ובלב שלם, ואמר לו
67 למשה סלחתי כדברייך"⁴¹,
68 ומובן, שמשה ובני ישראל היו שקועים באותו יום
69 בענין של "סלחתי" ובתוכן הלוחות — תורה, ולא היה
70 מקום לענינים אחרים, אף לא לענין כה חשוב כעשיית

1 לגמרי, שהרי בכל זאת, ב"ויקהל משה" הכוונה היא
2 שהוא פעל משהו בהתאספות זו, הרי ההסבר הוא:
3 לפני כן בפרשת תשא מסופר³⁴, ש"ויראו מגשת
4 אליו", ועל ידי "ויקרא אליהם משה", אז "וישובו
5 אליו... ואחרי כן נגשו כל בני ישראל...". וזוהי
6 המשמעות של "ויקהל", שפעולתו של משה ב"ויקהל"
7 היא על ידי "ויקרא". אך ההתאספות לא נעשתה על
8 ידי משה רבינו, אלא הוא קירבם אליו, ובכך מובן
9 מדוע נאמר "ויקהל" בלשון "הפעיל", ולא בלשון
10 "פעל".
11 לכן מחדש רש"י ש"ויקהל משה" היה "למחרת יום
12 הכפורים": כלומר, לא היה זה בו ביום, שאז התאספו
13 בני ישראל מאליהם, כי מהנאמר "ויקהל משה" נראה,
14 שהתורה מתכוונת לספר מעלה חשובה של משה,
15 שהוא אסף את העם וכו'. לכן הכרחי לומר, שהיה זה
16 "למחרת יום הכפורים", כאשר אסיפתם היתה על ידי
17 משה.
18 לפי זה, מדוע נאמר כאן "ויקהל" בלשון הפעיל?
19 על כך משיב רש"י, שכיון ש"אינו אוסף אנשים בידים
20 אלא הן נאספים על-פי דיבורו", מתאים הפועל בלשון
21 הפעיל, גם כאשר מישהו מכנסם³⁵. שהרי, בכל אופן
22 אין הוא אוסף את האנשים במעשה ממש, אלא רק
23 דיבורו גורם להיותם "נאספים".
24 ו.
25 "ואכניש" - לשון "הפעיל"
26 לפי זה יובן מדוע מוסיף רש"י "ותרגומו ואכניש":
27 כיון שב"ויקהל משה" מתכוונת התורה לספר
28 על מעלתו של משה, שהוא אסף את בני ישראל,
29 מדוע מסבירים שהמלה "ויקהל" היא בלשון הפעיל,
30 ומבארים, שמשום שהוא אסף רק "על ידי דיבורו"
31 אין הדבר נחשב כפעולה בלשון "פעל" (למרות
32 שגם לגבי אסיפת אנשים הנעשית על ידי דיבור
33 משתמשים בלשון "פעל", כדלעיל בסעיף ד') —
34 והרי עדיף להסביר ש"ויקהל" הוא בלשון
35 "פעל"³⁶?

(34) לר, ל-לב.

(35) ויש לבאר — שמכיון שלשון הקהלה (מל' קהל) הוא רק גבי אסיפת אנשים (דאין שייך לאספם בידים), לכן לא מצינו הקהלה בל' פעל — גם כשנקהלו ע"י דיבורו (ולא בדרך ממילא) — משא"כ אסיפה שנאמר גם ברגלים (בהעלותך יא, כב) וכיו"ב — לכן גם באנשים באם נאספו ע"פ דיבורו נאמר ל' פעל.

(36) ובפרט דלא כתיב ויקהל (בתוס' יו"ד — וכמו הפעיל) — ראה

רא"ם כאן.

(37) וירא בא לג. סוטה יו"ד, סע"א ואילך.

(38) בא יג, טו.

(39) לר, ח.

(40) שקרוב לפשט. משא"כ תיב"ע — שמתרגם "וכנש" — שהוא יותר קרוב למדרש ולהלכה.

(41) פרש"י תשא (לג, יא).

28 שההלכה קובעת⁴⁸: אין מבטלין תינוקות של בית רבן
29 (אפילו) לבנין בית המקדש⁴⁹.

30 כנרמז בפרשתנו עצמה, וכהקדמה למשכן –
31 "ושכנתי": הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת
32 המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת⁵⁰.

33 אך מצד שני, עלולים לחשוב שניתן לצאת ידי
34 חובה בלימוד התורה בלבד – על כך נאמר, ש"למחרת
35 יום הכפורים", מיד לאחר הלימוד, צריך להשתדל
36 בעבודה של הפיכת העולם לדירה לה' יתברך. וכל
37 האומר אין לי אלא תורה, אפילו תורה אין לו, ביחד
38 עם התורה הכרחית גמילות חסדים⁵¹.

39 ט.

קהל - מציאות חדשה

40 ענין נוסף של "יינה של תורה", אף בהלכה,
41 שבפירוש רש"י זה:
42

43 בפסוק נאמר "ויקהל משה". ואילו רש"י בפירושו
44 (אינו מתבטא בלשון "שאינו מקהיל... נקהלים..." אלא)
45 אומר "שאינו אוסף... נאספים...".

46 בדרך הפשט אין זה קושי, כי הפועל "אסף" נפוץ
47 יותר מ"קהיל". אך בפנימיות הענינים יש לומר,
48 שרש"י משנה מלשון הקהלה ללשון אסיפה, כדי לרמוז
49 לענין בפנימיות התורה:

50 המלה "קהל" מציינת את הכלל כמציאות חדשה –
51 קהל⁵², ולא כצירוף של פרטים שונים. זהו היתרון
52 ב"ויקהל" לעומת "ויאסף": המשמעות של "ויאסף"
53 היא אסיפת מספר אנשים למקום אחד או למטרה אחת,
54 אך לאחר האסיפה ייתכן שכל אחד מהנאספים נשאר

1 המשכן. ולכן עסקו באותו יום אך ורק בעניני תשובה
2 – "סלחתי", ותורה.

3 אמנם, עניני תורה אלו, שמשה לימדם, כללו
4 ציוויים על עשיה, אך הם עסקו אז בלימוד הפרשיות
5 וההלכות, תוך הדגשת ענין התורה שבהן⁴².

6 רק למחרת יום הכפורים, אסף משה את בני ישראל
7 ומסר להם: "אלה הדברים אשר ציוה הוי' לעשות
8 אותם", "זה הדבר אשר ציוה הוי'". אז הוא מסר להם
9 את הציווי של הקדוש-ברוך-הוא על שבת ועל מלאכת
10 המשכן, כענין בתורה, שהעיקר בו הוא לעשות –
11 לימוד המביא לידי מעשה,

12 כמסופר בפרשת יתרו⁴³, שממחרת רדתו מן ההר
13 "וישב משה לשפוט את העם... בין איש ובין רעהו
14 והודעתי את חוקי האלקים ואת תורותיו".

15 ח.

תורה - הקדמה למשכן

16 מכך נלמדת הוראה בעבודתו הרוחנית של האדם,
17 כפי שפירושי רש"י מכילים גם "יינה של תורה"⁴⁴ –
18 הוראות פנימיות בעבודת ה':
19

20 יש יהודים שכל השתדלותם היא לעשות את
21 העולם ל"משכן ומקדש" לקדוש-ברוך-הוא, ועליהם
22 לדעת, שככל שעבודה זו נעלית, אין היא יכולה לבטל
23 את המצוה ואת הענין של לימוד התורה, הגדול מכל
24 המצוות⁴⁵. בשעת הלימוד צריך להתאחד כל כך עם
25 הענין הנלמד⁴⁶, ולהתמסר לחלוטין לתורה, עד שלא
26 יהא קשר לשום ענינים אחרים, ואף לא לענין של "קחו
27 מאתכם תרומה... יבואו ויעשו... את המשכן..."⁴⁷, עד

(42) ולהעיר ממחז"ל דעל כל דבור ודבור – גם הדברות דציווי ועשי'
– פעלו בבני"י "פרחה נשמתן" (שבת פח, ב) (צתה נשמתן). תניא ספ"ל (ו)
היפך דנשי'.

(43) יח, יג"טז.

(44) היום יום ע' כד.

(45) הכוונה כאן למעלת התורה המבוארת בתניא פכ"ג וכיו"ב –
משא"כ המדובר באגה"ק ס"ט תניא פל"ז ובכ"מ.

(46) ראה תניא פ"ה.

(47) פרשתנו לה, ה"א.

(48) שבת קיט, ב. הל' ת"ת לאדה"ז פ"א סעיף י"ד.

(49) ויתירה מזו י"ל, שעשיית המשכן מזהב גוי' היא אפשר רק עי"ז
שהי' זה למחרת יוה"כ פ' שאז היו מסורים רק לענין התשובה והתורה –
בכדי לפעול שבענינים הגשמיים יהי' "ושכנתי בתוכם", צ"ל תחלה
ההפשטה מגשמיית העולם (ובדוגמת המבואר בלקו"ת (צו ח, א. נשא כו,

ג. ועוד) הטעם מה שאסור לאכול קודם התפלה).

(50) פרש"י לה, ב. והשייכות לתורה, תוכן ממחז"ל דלכ"ע בשבת
ניתנה תורה (שבת פו, ב) ועפ"משנ"ת בתו"א פרשתנו (פח, א ואילך)

ששניהם – שבת ותורה – ענינם הוא רצה"ע כו"*

בתו"א שם (פח, ג) שמה שמושה רבינו ע"ה הקדים הציווי על השבת
למלאכת המשכן, הוא לפי שדוקא לאחר גילוי רצה"ע שנמשך בשבת
אפשר להיות המשכת המקיפים והפנימיים שעי' היריעות והכלים. ועפ"ז
מובן שהאפשריות לעשיית המשכן הוא דוקא לאחר הקדימה דתורה –
רצה"ע – כבהערה הקודמת.

(51) יבמות קט, ב. ובלקו"ת ויקרא ה, א: "אלא תורה וגמ"ח". וראה

סה"מ תש"ח ע' 266 הערה ז.

(52) ראה ויקרא ד, יג ואילך. מרז"ל (יבמות נו, א) קהל גרים לא
איקרי קהל. ועוד. ולהעיר מפרש"י (בא יב, ו) ד"ה קהל עדת ישראל.

(* ומה שמבואר בתו"א שם (פח, ב) "שהתורה היא נגד בחי' כלי המשכן" – היינו בחי' התורה כמו שנמשכה בחכמה ובמדות, אבל שרש התורה היא בחי' רצה"ע.
(ואף שלענין הארון מבואר שם שהוא "כמו שהתורה בשרשה" – הכוונה בזה הוא שבבחי' ההתגלות גופא, ראשית ושרש הגילוי הוא בחכמה (ארון). אבל גם זה הוא
בכלל "נפקת", כבתחלת הסעיף שם).

33 בהתפשטות אצל משהו, אין הוא מסוגל אפילו
34 להתאסף עם זולתו⁵⁶.

35 אך למרות זאת, ההתבטלות שב"אסיפה", היא רק
36 ביטול היש (ביטול ה"יש" שלו, רק באותה מדה
37 שמציאותו קיימת בישות מורגשת ובהתפשטות – ולא
38 ביטול במציאות). ולעומת זאת, ב"ויקהל" זוהי
39 התכללות באופן של התבטלות במציאות: האדם
40 מתבטל לחלוטין ממציאותו העצמית והופך לחלק
41 בלבד ממציאות של "קהל".

42 זהו הדיוק במלים "ויקהל משה": כוחו זה של
43 היהודי, החש שכל מציאותו היא רק בהיותו חלק
44 מכלל ישראל, מקהל ישראל – "ויקהל" – נובע
45 מ"משה"⁵⁷, שמהותו היא ההתבטלות של "ונחנו מה"
46 – ביטול במציאות⁵⁸.

יא.

הכוח ל"אסיפה" – ממש

47 למרות זאת משנה רש"י בלשונו ואומר: "שאינו
48 אוסף... נאספים" (ולא "מקהיל... נקהלים"), כי בכונתו
49 ללמד בכך הוראה בסדר העבודה: אכן, נתינת הכוח
50 ממש רעיא מהימנא, ותכלית המעלה היא באופן של
51 התבטלות במציאות, "ויקהל משה", כפי שהתורה
52 דורשת מהיהודי. אך רש"י, המלמד את היהודי
53 בהדרגה, החל מ"בן חמש" וכו', מדייק ומסביר,
54 שההתחלה היא באופן של "אסיפה", ביטול היש,
55 ואחר כך עליה מדרגה לדרגה, עד לדרגת הביטול
56 במציאות של "ויקהל משה".
57

58 אך גם הלשון "אסיפה" של רש"י קשורה ל"ויקהל"
59 משה⁵⁹. כלומר, כדי להגיע להתבטלות אפילו באופן
60 של "אסיפה" – הכרחית נתינת כוח ממש, כי מציאות
61 אחת כשלעצמה אינה יכולה להתאחד עם מציאות
62 אחרת, אפילו לא באופן של "אסיפה", כדלעיל.
63

1 כמציאות נפרדת. לעומת זאת, המשמעות של "ויקהל"
2 היא הפיכתם ל"קהל": כל הנכלל בקהל מתבטל
3 מיחודיותו הפרטית, ונעשה חלק מן הקהל.

4 משום כך נאמר לגבי עשיית המשכן "ויקהל משה"
5 את כל עדת בני ישראל", שמשם הפך את כולם לקהל
6 אחד – כי התכלית של "ועשו לי מקדש" היא גילוי
7 האלקות, "ושכנתי בתוכם". ולכן היו צריכים כל בני
8 ישראל להיפך לקהל אחד, ודוקא אז, כאשר "כולנו
9 כאחד" אפשרי אצלם הגילוי של "הוי' אחד"⁵³.

10 לכן אנו מוצאים, שהמשכן היה צריך להיבנות
11 דוקא מכספי הציבור, אשר בדיוק כמו הציבור, גם
12 ממונם הופך להיות מציאות אחת, ולא מכספים
13 השייכים ליחידים רבים כשותפות⁵⁴.

14 אמנם, רק בעשיית המשכן נעשים הכספים לכספי
15 ציבור, אך הם הגיעו מנדבות פרטיות, נדיב לבו יביאה
16 – כל יהודי היה חייב לתרום בהתאם לרצון הלב שלו
17 והיכולת שלו⁵⁵, אך למרות זאת נאמר "ויקהל משה",
18 רמז למציאות של "קהל", מיד בהוראה על נדבות
19 המשכן – כי זוהי ההוראה עצמה: היהודי צריך
20 מלכתחילה לתת את הנדבה, הניתנת בהתאם לרצון לבו
21 וליכולת הכספית שלו, באופן שתתבטל בעלותו
22 המיוחדת על הממון, והוא ייהפך לממון הציבור.

י.

כוח ההתקהלות נובע ממש

23
24 כל מציאות המחשיבה את עצמה, אינה יכולה
25 לסבול באופן טבעי מציאות אחרת. ולכן, כאשר
26 מגיעים לאופן כלשהו של התכללות, ואפילו
27 ל"אסיפה" בלבד, אשר גם לאחריה, כדלעיל, נשאר
28 המציאות הפרטית – יש צורך בכיוון של התבטלות
29 מצד הנאספים וה"מתכללים". עצם התאספותם למטרה
30 אחת כבר מצביעה על מדה מסוימת של התבטלות,
31 של העדר ההתפשטות, כי כאשר המציאות היא
32

מספירת ותשוקת בני צאתם ממצרים (משיחת ש"פ ויקהל-פקודי תשכ"ד).

(56) להעיר מתוך נח עד, ג ואילך.

(57) ראה אה"ת ר"פ ויקהל (ע' ב'פה. ב'פו. ב'צא).

(58) בשלח טז, ז. לקו"ת בהעלותך לא, ד. ועוד.

(59) כי נוסף לזה אשר בכדי שהאסיפה תהי' באופן כזה שתביא שהנאספים יתפכו לקהל אחד, צריך על זה נתינת כח ממש – גם האסיפה מצד עצמה היא בכוח של משה דוקא, כדלקמן בפנים.

(53) תניא פרק לב. ובכ"מ.

(54) ראה ר"ה ז, ריש ע"ב שצריך למסור יפה יפה.

(55) שני ענינים אלו שהוצרכו להיות בנדבת המשכן – שכל אחד ינדב ממנו הפרטי דוקא, ושלאח"י יתפך לממון צבור דוקא – הם דוגמת ב' ההכנות שהוצרכו להיות לפני מ"ת: *ההכנה ד'ויחן (לשון יחיד) – כאיש אחד בלבד אחד (פרש"י יתרו יט, ב); וההכנה דספה"ע שהיא "לכל אחד ואחד" (מנחות סה, ב). והי' גם לפני מ"ת (זח"ג צז, סע"א וברע"מ שם). ואדרבה עפמ"כ בר"ן סוף פסחים ממדרש אגדה כל ענין ספה"ע הוא

יב.

- 1 להתבטלותו, מדודה ומצומצמת בהתאם למציאותו. אך 11
 2 כאשר מאירה אצלו דרגת משה, הנעלית ממציאותו, אז 12
 3 הוא מגיע ל"ביטול במציאות". 13
 4 לכך רומז רש"י בפירושו ש"ויקהל משה" הוא 14
 5 בלשון "הפעיל". זוהי דרגת משה שאינה יורדת לפעול 15
 6 בדרך של התלבשות ("בידים"), אלא "הפעיל" על ידי 16
 7 דיבורו, שהדיבור בכלל "מורגש ונראה דבר בפני עצמו 17
 8 מובדל משרשו"⁶⁰. כלומר, דרגת משה עומדת 18
 9 במקומה, ודוקא מכך נגרם ממילא ביטול במציאות – 19
 10 מאבד את כל מציאותו, כי אותה הארת משה, הגורמת 20

(משיחת ש"פ ויקהל תשכ"ה)

(60) תניא רפכ"א.

אגרות קודש

ב"ה אדר"ח אד"ר תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אודות חוסר השלوه הנפשית וכו',

והנה מבואר בכמה מקומות אשר ענינים אלו באים מצד הלעומת זה, זאת אומרת ג"כ שאין הם בנפש האדם פנימה, אלא באים מחוצה לה, שמזה מובן שביכולת האדם להפטר מהם ולבטלם כליל, אף שאין כל האישים ואין כל המצבים שוים, שלכן אין שוה גם כן הזמן הנדרש על זה. והדרך המתאימה והצד השוה בכל דרכים אלו הוא ההתבוננות אשר כל אחד ואחד מאתנו חלק הוא מהחברה ומהסביבה שלו, ומוכרח שיהי' לא רק מקבל אלא גם משפיע או יותר נכון שיהי' בעיקר משפיע ומקבל רק בבחי' טפל, וכיון שעיקר האדם הוא הנפש והצורה שלו ולא הגוף והחומר, מובן גם כן שעיקר ההשפעה היא בהנוגע לרוחניות הסביבה וצורתה על ידי שמחדירים אותה רוח חיים של תורתנו תורת חיים שהיא בבת אחת גם תכלית הרוחניות גם נותנת חיים לגשם ולחומר אפילו במדריגות היותר תחתונות ושפלות, וכסיפור רז"ל הידוע, אשר דוקא לאלו שיצר הרע יש בהם, למצרים ערות הארץ ירדו ניתנה תורה, ולא למלאכי השרת (שבת פח, ב) וכיון שזהו עיקר תפקיד בריאת האדם, מובטח לו שיצליח בזה על ידי השתדלות המתאימה ובלבד שלא ירפו ידיו אם נפגש בקישורים ואם אין ההצלחה במאה אחוז בפעם הראשונה שמנסה או אפילו גם בפעם השני' והשלישית וסוף ההצלחה לבוא.

וכשתוקע מחשבתו בחוזק כלשון רבנו הזקן במילוי תפקיד זה מתגלים לפניו אופקים רחבים של פעולות נעלות ומתגדל פי כמה סיפוק הנפשי שלו בראותו מטרה כה נשגבה בחייו עלי אדמות, ולא עוד אלא שנתוסף תוכן פנימי גם בעניני הפרטים של ב"ב ואפילו שלו, שהרי דוקא ע"י צירוף כל זה יחד תתרבה ההצלחה במילוי עיקר תפקידו ולראות שזכו בעמלו - ע"י הגברת הצורה על החומר, הרוח על הגשם, הנפש על הגוף, הניצוץ אלקי שבתוכו על כל מה שמסביב לו.

יש להאריך בכל האמור כהנה וכהנה ובפרט בהתאם לסביבתו של כל אחד בהתאם לכשרונותיו אופן חינוכו וכו', אבל כנ"ל האמור הוא צד השוה שבכל אחד, ותקותי אשר לדכוותי ישמש האמור נקודה אותה יפתח בהתאם לסביבתו ועניניו הוא, ואחכה לבשו"ט.

בברכה.

ערב, הוה עידן צלותא דמנחה, בההיא שעתא דמטא יצחק לצלחה צלותא דמנחה, בההיא שעתא מטא עבדא לגבה דרבקה, ובההיא שעתא דמטא יצחק לצלותא דמנחה כמלקדמין, מטא רבקה לגביה, לאשתכחא כולא באתריה דאצטריך כדקא יאות.

ספר הזהר חלק א' דף קל"ב ע"א

גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, השייכות דהפסוק הזה הכא, למה שאמר אח"כ תא חזי ויהי הוא טרם כלה כו', הוא, כי הנפלאות שבתורה הוא, מה שמטא עבדא לחרן ואשכח לה לרבקה לעת ערב בצלותא דמנחה שהתפלל אז יצחק, וכן אח"כ מטא רבקה לגבי דיצחק כשיצא יצחק לשוח בשדה לצלותא דמנחה. שתפלת מנח"ה שתיקנה⁴ יצחק מדת הגבורה⁵ הוא לנגד הק"ג⁶ עלמין⁷ שמשמאלא, שהוא מאחוריים

(4 ברכות כו: (מובא לקמן סימן קסט).

(5 ראה פרדס שער (כג) הכינויים פרק ד. מאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות התורה חלק ב' עמוד תקפ, ובהנסמן במראי מקומות שם. תורת חיים בראשית עמוד קמז, ג. ד.

(6 ק"ג בגי' "מנחה". ראה פרי עץ חיים שער מנחה ומעריב בהתחלתו וז"ל: כבר ידעת מ"ש בזהר תרומה מענין עולמות דשריין תחות כורסייא, ר"ז בסטרא דימינא, וק"ג בסטרא דשמאלא. והענין, כי ידוע ענין ש"י עולמות. הנה אותם ק"ג עולמות שהם בצד שמאל, גי' מנח"ה, הם מתעוררין אחר חצות היום, כי אז שמאל של יצחק גוברת, לכן נקרא תפילת מנחה. (ראה הערה 7).

(7 ק"ג עלמין שמשמאלא, ראה זוהר פרשת תרומה דף קסו, ע"ב. לקוטי תורה מהאריז"ל ריש פרשת וישלח (מובא לקמן סימן קעג הערה 7). מאורי אור עמוד מ' – מנח"ה (אות ע"ג). והענין מבואר בקהלת יעקב ערך ש"י, דיש ש"י עולמות (משנה סוף עוקצין), והם מתחלקים לג' קווים, קו הימין (חסד) ק"ג עולמות, קו השמאל (גבורה) ק"ג עולמות, קו האמצעי (תפארת) ק"ד* עולמות, וחסד ותפארת מצטרפים ונעשה בגי' ר"ז עולמות לימין וק"ג משמאל, ע"ש. ראה אור התורה פרשת וישלח עמוד רלד-468.

ראה לקוטי לוי יצחק הערות לזהר שמות-דברים עמוד ריא, דמספר "רד" הוא אור" (חסד), ומספר "קג" הוא בגי' ה"מילוי" דתיבת "לילה" (בחי' גבורה), הוא "למ"ד, יו"ד, למ"ד, ה"ה", והאותיות ה"מילוי" הוא מד (44) + ו"ד (10) + מ"ד (44) + ה (5) = 103, ק"ג. ועיין גם שם עמוד תמד, בביאור מאחז"ל כל האומר תהלה לדוד – אשרי – בכל יום ג' פעמים מובטח לו שהוא בן עולם הבא (ברכות ד:), עולם הבא הוא הש"י עולמות, ונתחלק לג' פעמים אשרי, ב' פעמים בבוקר כנגד בחי' חסד דאברהם (ומרומו בפ' הבוקר אור), אור בגי' ר"ז, ופעם א' ב"מנחה" בגי' ק"ג כנגד יצחק ע"ש. (ראה לקוטי שיחות חלק יח עמוד 351 ואילך).

ועיין גם אור התורה על מארז"ל וענינים עמוד א. לקוטי לוי יצחק אגרות קודש סוף עמוד שכד דמרומו כ"ז בגמ' (ברכות ט:), "הני ק"ג ק"ד הוי" ע"ש.

(ומספר ק"ג הוא ג"כ מספר עג"ל. ראה תורת מנחם התועדויות ה'תשנ"א חלק ב' עמוד 351. ובהערות שם).

(* וטעם דקו האמצעי – תפארת – הוא מספר "קד", א' יותר על ק"ג

בראשית כד, טו – ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יצאת אשר יולדה לבתואל בן מלכה אשת נחור אחי אברהם וכדה על שכמה

קנט

ביאור מ"ש הזהר עה"פ "פתח ואמר (תהלים קיט, יח) "גל עיני ואביטה וגו'", בגימטריא ב' פעמים "מנחה", דאליעזר מצא רבקה בשעת מנחה – להמתיק הגבורות, וכן למחרת רבקה הגיעה ליצחק בעת תפלת מנחה, ורמזים בזה

תא¹ חזי באורייתא כמה רזין עלאין סתימין אית בה, בגין כך כתיב (משלי ג, טו) יקרה היא מפנינים, כמה גניזין טמירין אית בה, ועל דא כד אסתכל דוד ברוחא דחכמתא, וידע כמה פליאן נפקין מאורייתא, פתח ואמר (תהלים קיט, יח) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

תא² חזי, ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת, יוצאת, באה מבעי ליה, מאי יוצאת, דקודשא בריך הוא אפיק לה מכל אינון בני מתא, דכלהו חייבין והיא יוצאת מכללא דלהון. ותדר העינה, כתיב בה"א, רזא איהו דאערעת תמן בירא דמרים, ובגן כך כתיב העינה בה"א, וסליקו לה מיא וכו'.

תא³ חזי, כד מטא עבדא לחרן ואשכח לה לרבקה לעת

(1 [תרגום ללה"ק] בא וראה כמה סודות עליונים סתומים יש בתורה, משום כך כתיב (משלי ג, טו) יקרה היא מפנינים, כי כמה אוצרות נסתורות יש בה, ועל כן כשהסתכל דוד בתורה ברוח החכמה שבו, וידע כמה דברים נפלאים יוצאים מהתורה, פתח ואמר גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך שגם אני אזכה להביט ולהשיג את הנפלאות שבתורה. (רמ"ק ומפרשים)

(2 [תרגום ללה"ק] ואמר בא וראה מה כתיב ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת וקשה למה כתיב יוצאת, באה מבעי ליה (כי הלא העבד ה' נצב על עין המים והי' ראוי לכתוב והנה רבקה באה אל העין לשאוב מים), מאי יוצאת (שמשמעו שיצאה מפתח בית אבי' ומה צורך להודיענו זאת, ומתוך שרמז הכתוב) שהקב"ה הוציא והבדיל את רבקה בזכות צדקותי' מכל בני העיר, שכולם היו רשעים והיא יצאה בצדקותי' מכלל שאר בנות עירה, ואמר עוד בשבחה של רבקה ותדר העינה, כתיב בה"א (כי הי' צריך לומר ותדר אל העין, ואומר) יש בזה סוד שנקרתה שם בארה של מרים, ומשום זה כתיב העינה באות ה' הרומוזת על ה' אחרונה של שם הוי"ה שהיא סוד השכינה (והטעם שלא כתיב ותדר אל הבאר כמ"ש בתחילה ויבחר הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים), כי לפי שהמים עלו לקראתה ומה שהיתה באר נעשה מעין.

(3 [תרגום ללה"ק] בא וראה השגחה העליונה שהי' בדבר זה, כי כשהגיע העבד לחרן ומצא את רבקה הי' לעת ערב, כמ"ש לעת ערב לעת צאת השואבות, אז היתה העת של תפלת מנחה, ובאותה שעה שהגיע יצחק להתפלל תפלת מנחה, באותה שעה הגיע העבד ומצא את רבקה, וכן באותה שעה למחרת כששוב הגיע יצחק לתפלת מנחה, הגיעה רבקה אליו, להמצא הכל במקום שצריך כראוי, (כי לעת מנחה אז נעשה הכל כראוי).

ג"ל לע"י¹⁴ דנקודות שם אלקים יעלה מספר מנח"ה במכוון.

ויש כאן ב' פעמים צלותא דמנחה, א', כד מטא עברא לחנן ואשכח לה לרבקה, ב', כשמטאת רבקה לגבי' דיצחק, א"כ יש כאן ב' פעמים ג"ל דהיינו ב' פעמים כד"ט, זהו ג"ל עיני ואביטה, ואביט"ה הוא ג"כ מספר ג"ל, והיינו הב' פעמים כד"ט שבחילוף אלקים באכדט"ם בב' המנחות, כשהגיע אליעזר לחנן ואשכח לה לרבקה, וכשמטאת רבקה לגבי' דיצחק.

ומה שצריך רק ב' מנחות ב' פעמים חילוף אלקים, ולא ה' מנחות לנגד ההמתקה דכל הה' גבורות שהם ה' פעמים אלקים, (כמו שיש בקרבן מנחה¹⁵ ה' מיני מנחות, מנחת סלת, מחבת מרחשת, ובמאפה תנור כ' חלות או רקיקין כמ"ש¹⁶ במ"א בס"ד), וכמו שיצחק רבקה גי' ה' פעמים מ"ן¹⁷ מנח"ה.

הוא, כי העיקר הוא להמתיק הב' גבורות קשות מ"ן¹⁸ דמנצפ"ך שלא נמתקו בירידת החסדים, והוא אותיות מ"ן¹⁹ דמנחה.

או י"ל שארי הג' מנחות נרמזו במ"ש²⁰ ויצא יצחק לשוח בשד"ה, שד"ה הוא מספר ג' פעמים מנחה במכוון. לכן פתח בהפסוק ג"ל עיני ואביט"ה הכא. וי"ל ג"ל²¹ עיני ואביט"ה הוא מספר ב' פעמים מנחה במכוון. ג"ל ואביט"ה הוא ב' פעמים כד"ט, עיני²² הוא מספר הנקודות דב' פעמים אלקים, וכמובן.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזר בראשית עמוד 98

דס"ג⁸ בהסר הפשוט נשאר מספר מנח"ה, א"כ מגיע זה בבינה⁹ שם ס"ג, זהו נפלאות נ' פלאות דהיינו נ' שערי בינה, ובאחוריים דבינה הוא הנקודות דשם אלקים¹⁰ שמספרם ע', ובבינה הוא החילוף דשם אלקים באכדט"ם¹¹ שהוא אלקים חיים¹² כידוע, הנה החילוף הוא רק באותיות לה"י¹³ על כד"ט שמספרם ג"ל, תצרך

מחוסד וגבורה, ד"א" היותר הוא המחבר חסד וגבורה ביחד. ועד"מ"ש בלקוטי לוי יצחק הערות לזר בראשית סוף עמוד ט. (מובא לקמן סימן רא הערה 21).

(8 פירוש: שם ס"ג הוא, יו"ד (20) + ה"י (15) + וא"ו (13) + ה"י (15) = 63.

ואחוריים דס"ג הוא: יו"ד (20), יו"ד, ה"י (35), יו"ד, ה"י, וא"ו (48), יו"ד, ה"י, וא"ו, ה"י (63) = 166.

ובהסר הפשוט, היינו מספר שם ס"ג, $166 - 63 = 103$, כמספר מנח"ה.

ולכאורה הכוונה, דמדת הגבורה הוא ענף בינה, כן השם ס"ג עצמו בחי' בינה, והאחוריים דס"ג בהסר הפשוט – היינו ע"ד ענף שם ס"ג – הוא מספר קג (בגי' מנחה) בחי' גבורה. כמו בגשמיות דענף בא נמשך מעיקר האילן. וראה לעיל סימן יב הערה 3, דבחי' "אחוריים" הוא דין וגבורה.

(9 כידוע, דשם ע"ב הוא בחכמה (אמונה), שם ס"ג בבינה (שכל), שם מ"ה בדי"א (מדות), שם ב"ן במלכות (מחשבה דיבור ומעשה). ראה אור התורה מאד"ל – ענינים עמוד רמח ואילך.

(10 כידוע דבחי' בינה הוא שם הוי' בניקוד אלקים. ראה אור התורה ואתחנן עמוד קכג. ספר המאמרים תרנ"ו עמוד שפא ואילך. המשך תרס"ו עמוד רמז, ובהנסמן שם.

(11 ענין זה מבורר בפרי עץ חיים שער חג המצות פרק א' וז"ל: בסוד חילוף שם אלקים, והוא שם אכדט"ם. והענין: כי אלף אינה יכולה להתחלף, כי אין אות אחרת קודמת אלי', אבל למד תתחלף בכ' הקודמת אלי', וכן הה' מתחלף בד' הקודמת אלי', עד אות י' נתחלף בט' הקודם אלי', אך ס' של אלקים אמת שהיא מתחלפת, כי ס' דאלקים הוא מ"ם סתומה, ומתחלפת במ' פתוחה הקודמת אלי'. אך שלפי שלעולם כל אות ס' אחרונה שבכל תיבה היא סתומה, לכן נכתב שם זה אכדט"ם באות ס' סתומה, ואמנם בערך א' נקרא גם אות ס' מתחלפת, אך בערך שנתחלפה באות ס' שכמותה, אינה נקראת נתחלפת.

והנה שם זה יותר פנימי מן שם אלקים, כי שם זה הוא אותיות קודמת לשם אלקים, ולכן הם יותר רחמים. משא"כ, שאם הי' נתחלף באותיות אחרונות של אחר אותיות אלקים, והוא שם במוכ"ן, כנזכר בזוהר (זהר פרשת פקודי דף רסב, א), והוא יותר תחתון ודין משם אלקים. ואע"פ שבשם הוי"ה הוא להיפוך, שכל מה שמתחלף הוא דין.

והענין הוא, שם הוי"ה הוא רחמים פשוטים, וכאשר יתחלף, מורה על העלם הרחמים. וכן בשם זה, ההתחלפות מורה על העלם הדין, שהוא בסוד בשם אלקים, נמצא כי השם אכדט"ם, עליון ופנימי יותר משם אלקים, ולסבת מציאות שם זה, נקרא בינה אלקים חיים, והוא בסוד שם זה. וכ"מ שתמצא אלקים חיים, הוא רומז לשם זה. עיי"ש. ראה שיחות קודש ה'תשל"ו ש"פ האזינו (שבת תשובה) סעיף מב.

(12 "אלקים היא מדת הגבורה ואלקים חיים הוא בבינה". ראה המשך תרס"ו עמוד תקנו (קה"ת תשע"א). ספר המאמרים תשל"ב עמוד 65, ובהערה 64.

(13 פירוש: כנ"ל בהערה 11, מהאותיות דשם "אלקים" רק האותיות האמצעיים לה"י מתחלפות להאותיות הקודמים כד"ט, משא"כ

האותיות א-ם", אינן מתחלפות בהקדמות, דגם אות מ" פתוחה הוא בעצם ובערך "ם" סופית וכן"ל. (ראה לעיל סימן קכז). ואותיות כד"ט בגי' גל".

(14 גל (בגי' 33) + ע' (70) = 103, מנח"ה.

(15 ראה מסכת מנחות דף קד, ויעיין גם לקמן סימן קעב.

(16 ראה לקוטי לוי יצחק ליקוטים על מאחז"ל עמוד ו.

(17 יצחק (בגי' 208) + רבקה (307) = 515, וכן ה' פעמים מנחה $515 = 103 \times 5$.

(18 ראה עמק המלך שער יד (קריית ארבע) פרק נה וז"ל: ואותיות מ"ן של ה' גבורות מנצפ"ך הם קשים ביותר, ה"מס" הוא מות עצמה, וה"עון" של הנחש עצמה, והיא עצמה צורת נחש כנודע שנבראת מסוספיתא (הפסולת) דנו"ן הזאת ע"ש. וראה קהלת יעקב ערך מ"ן דמנצפ"ך. (ראה גם לעיל סימן קלח בנוגע אותיות מ"ן דק"ן).

(19 ראה פרי עץ חיים שער מנחה ומעריב בהתחלתו. לקוטי תורה מהאריז"ל ריש פרשת וישלח. אור התורה פרשת תולדות עמוד תכ-1640. וישלח עמוד רלח. נ"ך עמוד עו.

(20 בראשית כד, סג.

(21 גל (בגי' 33) + עיני (140) + ואביטה (33) = 206. וכן ב' פעמים מנחה $206 = 103 \times 2$.

(22 עיני בגי' 140, וכן ב' פעמים ה"נקודות" משם אלקים, דכל נקודה הוא מספר עשר, ויש שבע נקודות "אלקים". וזהו מספר שבעים, $2 \times 70 = 140$.

לה, ג – לא תבערו אש בכל מושבותיכם
ביום השבת

א. טוב טעם למה שיבחר אלקים היום הז' לתת לנו... מצות השבת רמז גדול והוא לעולם הבא שהוא עולם שכולו טוב, וזה השבת דמיון מה אליו כמ"ש ז"ל שבת א' מס' מעולם הבא וכן שנו במכילתא לדעת כי אני ה' מקדשכם לעולם הבא כגון קדושת שבת שהוא מעין עולם הבא, וכן הוא אומר מזמור שיר ליום השבת ליום שכולו שבת... ורמז לשבת הגדול שהוא עולם המנוחה אמר לא תבערו אש בכל מושבותיכם כי עם היות המצוה כפשוטה יש בה רמז, כי אין ביד האדם להדליק נר נשמתו בעה"ב אם לא קדמה לה האורה בעה"ז כי היום לעשותם ולא למחר לעשותם.

יפה עינים

ב. [של"ה] דף של"ד ע"א לא תבערו אש כדאיתא בגמרא במקום שחילול שבת מצוי דליקה מצוי ובזכות שבת זוכין לגאולה ובאש עתיד לבנות כמ"ש אהי' לה חומת אש עכ"ל. ועמ"ש סד"ה והי' מספר בני"י שעכשיו רוח שהוא חכמה הוא למעלה מבחי' אש שהוא בינה ולעתיד ע"י התשובה שהיא יסוד האש יתעלה בחי' אש להיות למעלה מבחי' רוח וע' מזה בתניא פרק חמשים בענין שלע"ל יהיו הלוים כהנים, ולכן לעתיד באש אתה עתיד לבנותה.

אור התורה חלק חמישי שמות – פ' ויקהל עמוד ב' קנ

ג. אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם וגו'. ע"ד מוסר השכל, כבר רמזתי בקונטרס קנה חכמה בפ' תרומה רמזים בעשיית המשכן המרמזים איך יתנהג האדם עם בוראו, ועיין בקונטרס הדרשות רמזים בענין המנורה.

וגם כעת הארכתי בענין הקרש עם שני אדנים הרומז לבן אדם שיש לו שני אדונים יצ"ט ויצה"ר ומ"מ שניהם תחת הקרש האחד שהם תחתיו אם ירצה יתנהג בהם כרצונו לעבודת בוראו ע"ד ואתה תמשל בו (בראשית ד, ז), ועי"ז יחדיו יהי' תמים שבשניהם עובד ה' בכל לבבך בשני

יצריך (כברכות נ"ד ע"א).

והנה האפוד המכפר על ע"ז (ערכין ט"ז ע"א) וחשב אפודתו אשר עליו כמעשהו פי' שמחשבתו של ע"ז הרי הוא כעושה מעשה כידוע (קידושין מ' ע"א).

ושתי כתפות חוברת לו הם שני עבירות תכופות וסמוכות לע"ז הם גילוי עריות ושפיכת דמים, ועיין עוד מ"ש לקמן אי"ה בפרשת פקודי בענין וויס לעמודים.

והנה העיקר שיקחו מוסר מעשיית המשכן וכל כליו ויהי' הם בעצמם בהתנהגותם כן. וידוע כשישראל עושים רצונו של מקום יעמדו זרים ורעו צאנם מלאכתן נעשית ע"י אחרים (ברכות ל"ה ע"ב), וכל יום נקרא שבת ששבתו ממלאכתן ועובדים ה', אמנם בשבת עצמו נתוספת הקדושה עד שאפילו עונג הגופני הוא כולו קדש ולכן כ"ע מודים דבשבת בעינן נמי לכם דכתיב וקראת לשבת עונג (פסחים ס"ח ע"ב).

וזהו אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, פי' דברים של מלאכת המשכן צוה ה' לעשות ולתקן בהם את ישראל שיהי' תבנית המשכן וכליו לזכרון בין עיניהם שיהיו כמותו ועי"ז ששת ימים יעשה מלאכה ע"י אחרים וביום השביעי יהי' לכם קדש, פי' שגם תאות הגוף הנקרא לכם יהי' קדש, ואז יקראו שבת שבתון לה' בכפל כי השבוע כולו נקרא שבת אלא שעתה הוא שבת שבתון כפולה.

ולא תבערו אש היצר בכל מושבותיכם, והארכתי בענין ופרשתי בזה משאחז"ל בב"ק ס' ע"ב פתח בנזקי ממונו וסיים בנזקי גופו שלם ישלם המבעיר את הבערה, להורות שאשו משום חציו וגו' אני שהצתי אש בציון וגו'.

לפע"ד הכוונה ע"ד דכתיב (מיכה ד' ו') ואשר הרעותי, הניח היצה"ר קצת אצל ישראל גם במתן תורה להתאוות לנשיהם ועי"ז שהי' לו אחיזה במקצת הטעם לעשות העגל ע"י שהראה להם משה מת והתגרה בם עד שנחרבו ב' מקדשות, והנה כביכול גרם כל זאת שהצית אש היצר בנו ואף שיהי' סבה רחוקה מ"מ הרי אמרו אשו משום חציו ע"כ עליו לבנותו ודו"ק.

תורת משה – חתם טופר

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שלישי עמ' א

14 שאילו היתה יכולה היתה טוענת שנאנסה לאחר האירוסין, ואינה
15 מפסידה כתובתה.

16 * * *

17 הגמרא מבררת את האמור בברייתא האחרונה, לגבי בוגרת. שנינו
18 בברייתא: וְהַבּוֹנֵה, אֵין לָהּ מַעֲנֵת בְּתוּלִים. מקשה הגמרא: וְהָאִמֶּר
19 רַב, בּוֹנֵה שְׁנִישָׁא, נּוֹתֵן לָהּ לִילָה תְּרָאשׁוֹן – יִכּוֹל בַּעֲלָה לְבַעוֹל
20 כָּל הַלֵּילָה הָרִאשׁוֹן לְנִישׁוּאֵיהּ, ואף שהיא רואה דם, משום שאנו
21 תולים כל ראיות דם אלו שהיא רואה שהם מחמת בתולים, שהוא
22 טהור, וכיון שמוכח מכאן שיש לבוגרת בתולים, הדין נותן שיוכל
23 בעלה לטעון טענת בתולים, שהרי נשאה על דעת שהיא בתולה
24 ונמצאה בעולה.

1 כתובתה. וְהָא – הברייתא האומרת שיש טענת בתולים לחרשת
2 ושוטה, כַּרְכִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא, שאין האשה נאמנת לטעון שנאנסה
3 לאחר האירוסין.
4 מקשה הגמרא על תירוצו של רב ששתי: אִמֶּר דְּשִׁמְעַת לִיה לְרַבִּין
5 גְּמִלְיָאֵל, הִכָּא הִכָּא מַעֲנָה אִיהִי – אמנם שמענו מרבן גמליאל
6 שהאשה נאמנת לטעון כן, אבל הִכָּא דְּלֹא קָא מַעֲנָה אִיהִי – שהיא
7 אינה טוענת דבר, ובגון כאן שהיא חרשת או שוטה, מִי שִׁמְעַת לִיה
8 – האם שמענו שאף בזה יסבור רבן גמליאל שאין בעלה יכול
9 לטעון טענת בתולים.
10 מתרצת הגמרא: אֵין – אכן, אף בזה יסבור כן רבן גמליאל, דְּכִין
11 דְּאִמֶּר רַבִּין גְּמִלְיָאֵל שאם היא טוענת כן מְהִימָנָא – היא נאמנת, כְּגוֹן
12 זו 'פְּתַח פִּיךָ לָאֵלִים' הוּא – אופן כזה, שהיא חרשת או שוטה ואינה
13 יכולה לטעון בעצמה טענה זו, בית דין צריכים לטעון כן עבורה,

♦ יום ראשון י"ז אדר ♦

לה (א) וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשֹׂת אֹתָם:

א וַאֲכַנְשׁ מֹשֶׁה יָת כָּל כְּנַשְׂתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן אֲלֵין פְּתַגְמִיא דִּי פְקֹד יְיָ לְמַעַבְד יִתְהוֹן:

ה"י וַיִּקְהַל מֹשֶׁה • לְמַחֲרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים, כְּשִׁירָד מִן הַהָר. וְהוּא לְשׁוֹן הַפְּעִיל, שְׂאִינוּ אוֹסֵף אֲנָשִׁים בְּיָדֵם, אֶלָּא הֵן נֶאֱסָפִים עַל־פִּי דְבוּרוֹ, וְתַרְגּוּמוֹ: וַאֲכַנְשׁ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (מהתוועדות שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, ה'תשי"ט. תורת מנחם כרך כה, עמ' 81-87)

על הפסוק "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" איתא בזהר: "אלין גוברין, דכניש לון ואפריש לון לחודייהו". והינו שמדיק מלשון "עדת בני ישראל", בני ישראל ולא בנות ישראל. ומבאר בזה ה'אור החיים' הקדוש: "ומן הסתם לא יכחיש שלא נזדמנו הנשים לשמע דבר ה', ובפרט להביא נדבת המשכן, וכן הוא אומר ויבאו האנשים על הנשים, אלא יכנו לומר כי הקהיל האנשים בפני עצמם והנשים בפני עצמן". והטעם שהצרכו להיות האנשים בפני עצמם והנשים בפני עצמן - לא כהטועים שאחד מהם הוא פחות במדרגה, אלא כדי למנע נסיונות כו'.

ההוראה מענין זה: ישנם אלו שרצונם להראות "קונצן", ומכניסים את עצמם בנסיונות, בטענה שפאשר אין להם נסיונות אין כל "קונצן" בכך שהנהגתם היא כדבעי... ולכן - טוענים הם - יש צורך ללכת למקומות כו', ואף-על-פי-כן להמנע מענינים שאינם כדבעי, ואזי יהיה זה "קונצן"!!!

- כ"ק מו"ח אדמו"ר דבר פעם אודות מי שטוען: וכי "קונצן" הוא לשבת בבית-המדרש? צריכים ללכת ברחוב, ושם להתנהג כדבעי! וממשיך - וכי קונצן הוא ללכת ברחוב בלבד? יש ללכת לתיאטרות כו', ושם להתאפק מלנהוג שלא כראוי, ובכך יראה את "גבורתו" - "איזהו גבור הכובש את יצרו"! וגם בכך אינו מסתפק, אלא הולך למקומות האסורים משום צניעות כו', וגם בכך לא די לו, אלא רצונו לנהוג כדברי הגמרא בנוגע לענין התשובה, שצריך להיות "באותה אשה באותו פרק כו'..."

והמענה לזה - שאין זקוקים ל"קונצן" שלהם! כל אחד ואחד מישראל מבקש מהקב"ה "ואל תביאנו לידי נסיון", ועל-אחת-כמה ונכמה שאסור לאדם להביא עצמו לידי נסיון! וכפי שמצינו אפילו בדוד המלך ש"הביא עצמו לידי נסיון ונכשל", ובדאי שאין תובעים ממנו שיהיה גדול מדוד המלך... די לו אם יהיה מדרגה אחת למשה מדוד המלך!!! וזהו ההוראה מפרשתנו:

כשהיה צורך להקהיל את ישראל למטרת בנין המשכן, "ושכנתי בתוכם", שזוהי מטרה היותר נעלית, תכלית הכונה של כל ההשתלשלות, ונוסף לזה היתה ההקהלה על-ידי משה רבנו, וזמן ההקהלה היה למחרת יום הכפורים, שבו דומין בני ישראל למלאכים כו' - הנה לאחריו כל זה, הצרכו להבטיח שלא להקהיל אנשים ונשים יחד.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

הענין של ירידתו ומה שבעקבותיו, מספר מה עשה משה לאחר רדתו מן ההר (רא"ם). והוא לשון הפעיל - כלומר אף שכתוב "ויקהל" ולא "ויקהיל", הוא "לשון הפעיל", שאילו היה מבנין הקל היה צריך לכתוב ויקהל (באר רחובת). שְׂאִינוּ אוֹסֵף אֲנָשִׁים בְּיָדֵם אֶלָּא הֵן

נֶאֱסָפִים עַל־פִּי דְבוּרוֹ - שְׂאִים הֵיךְ מִבְּנֵין הֵקל הִיךְ מִשְׁמַעוֹ שְׁהוּא בִּינָס אוֹתָם בְּעַצְמוֹ בְּמוֹ יָדֵיו, אֲבָל כְּשֶׁבִנְסָם בְּדְבוּרוֹ הִרִי זֶה מִבְּנֵין הַפְּעִיל, שְׁעִנְיָנו שְׁנֶאֱסָפִים עַל־יְדֵי אַחֵר, וְכֵאֵן הוּא הַדְּבוּר (גרא). וְתַרְגּוּמוֹ: "וַאֲכַנְשׁ" - מִלְּשׁוֹן הַפְּעִיל, וְלֹא "וְכַנְשׁ" מִבְּנֵין הֵקל. תוֹרַה ב

(א) וַיִּקְהַל מֹשֶׁה - לְמַחֲרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים - רֹאה גַם רַש"י לְעִיל לֹא, יח. דְּבָרִים י, א. וְרֹאה רַש"י לְעִיל יח, יג. כְּשִׁירָד מִן הַהָר - עַם לִוְחֹת אֶחָרֹנוֹת (רש"י לעיל לג, יא). שְׁהִרִי פְּרִשָׁה זוּ בָּהּ בְּהַמִּשָּׁף לְעִנְיָן שְׁסִים בְּפִרְשָׁה שְׁלֹפְנִיה, שְׁתַּחֲלִילָתָה בְּפִסּוּק (לד, כט) "וַיְהִי בְּרִדָּת מֹשֶׁה מִהָר סִינַי", וְאַחֵר שְׁסִים לְתָאֵר כָּל

שיעור יומי ליום ראשון י"ז אדר ושנים מקרא ואחד תרגום – לה – פרשת ויקהל-פקודי לה

ומכאן הוראה לכל הזמנים: כאשר מתאספים יחד, לאיזו מטרה שתהיה, ולו הקדושה ביותר – אסור להביא עצמם לידי נסיונות, ודוקא על-ידי הנהגה זו – אפשר לגשת לקיום הענין של "ושכנתי בתוכם".

לכל-לראש – על האדם להקהיל ולאסף ("צונויפקלייבן") את כל כחותיו לענין התפלה.

עבודת התפלה צריכה להיות לא רק בדבור בלבד, ואילו המחשבה תהיה עסוקה בענינים זרים מהתפלה, או שבכח המעשה שלו יעשה ענינים אחרים – היפך פסק-דין ה'שלחן-ערוך' שבשעת התפלה ובכרת המזון אסור לעסוק בכח המעשה בענינים אחרים, אלא כל לבושי המחשבה דבור ומעשה שלו צריכים להיות מלבשים בתפלה.

ולא די בכך שהלבושים דמחשבה דבור ומעשה יהיו עסוקים בתפלה, אלא נוסף לזה עליו להקהיל את כל כחות נפשו – "כל עדת בני ישראל" – גם הכחות הפנימיים דהבנה והשגה, שגם הם יהיו שקועים בתפלה, והיינו, על-ידי ההתבוננות בו.

אמנם, כל זה הוא ענין ההקהלה שהאדם פועל בכחותיו מצד עצמו, ועל-פי האמור לעיל, אין זה מספיק עדן, אלא צריך להיות גם הענין ד"ויקהל משה".

וענינו ברוחניות – שלא די בכך שהאדם מקהיל ואוסף את כחותיו ועושה מהם מקדש כפי השגתו, אלא צריך להיות גם ענין הבטול למדרגה שלמעלה מהשגתו, וכמדגש בכך שהתחלת עבודת היום היא באמירת "מודה אני לפניך", שהוא ענין האמונה שיש בכל אחד ואחד מישראל בירושמה מהאבות, ובהתאם לכך צריכה להיות ההתמסרות לענין שלמעלה מהשגה, שמקבלים מהאבות ומרבותינו שבכל דור ודור.

ועל-ידי ההקדמה ד"ויקהל משה גו'" – איזי יכול הוא לבנות את המשכן ולהקריב בו קרבנות, שהוא ענין התפלה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדרשני, תשי"ט)

תכן הענין ד"ויקהל גו'" את כל עדת בני ישראל" הוא אסיפת וקהלת ("צונויפקלייבן") כל כחות הנפש והעלאתם למעלה, וענין זה – בטול והעלאת הנבראים – הוא כלי להענין ד"ושכנתי בתוכם".

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדרשני, תשי"ט)

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל": עצם הקהלתם של בני ישראל, שבני ישראל מצד-עצמם מתקהלים לעשיית המשכן – אינה מספקת, אלא הקהלתם צריכה להיות על-ידי משה דוקא.

ונוסף על פעולתו של משה בענין ההעלאת מלמטה למעלה, לפעל בישראל בטול אמיתי – הנה גם המשכת השכינה **מלמעלה למטה** היתה בכחו של משה דוקא, כיון שמשה הוא "שויבניא דמלכא", שהוא הממשיך המשכת עצמותו למטה...

וענינו ברוחניות – שלא די בכך שהאדם מקהיל ואוסף את כחותיו, ועושה מהם מקדש **כפי השגתו**, אלא צריך להיות גם ענין הבטול למדרגה **שלמעלה מהשגתו**, וכמדגש בכך שתחלת עבודת היום היא באמירת "מודה אני לפניך", שהוא ענין האמונה שיש בכל אחד ואחד מישראל בירושמה מהאבות, ובהתאם לכך צריכה להיות ההתמסרות לענין שלמעלה מהשגה, שמקבלים מהאבות ומרבותינו שבכל דור ודור.

ועל-ידי הקדמת "ויקהל משה גו'" – איזי יכול הוא לבנות את המשכן ולהקריב בו קרבנות, שהוא ענין התפלה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת קודש פרשת ויקהל תשמ"ט)

אחד הגורמים העיקריים להעדר אחדות הוא הממון, שרוב הסכסוכים בין אדם לחברו באים בעטיו. נמצא, שמעלה יתרה היתה בהתאחדות בני ישראל על-ידי נדבת ממוןם למלאכת המשכן.

זו הסבה (הפנימית) שרש"י מדגיש את העובדה שאסיפת כל ישראל לשמוע את הצווי על מלאכת המשכן היתה "למחרת יום-הכפורים":

על היום הקדוש הזה נאמר (בנוסח התפילה) שהוא "יום שימת אהבה ורעות, יום עזיבת קנאה ותרירות" (ובסגנון תורת החסידות – זה יום גלוי ה'יחידה' שבנפש, היא נקודת היהדות שבה כל ישראל שוים). החידוש הוא, שאחדות זו נמשכת גם **למחרת** יום-הכפורים. כלומר, גם לאחר ירידת משה מהרסיני ולאחר 'ירידת' ישראל בחזרה לעניני העולם, מוסיפה האחדות לשרור ביניהם עד-כדי-כך שהדבר ניכר אף בממוןם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדרשני, תשי"ט)

הוצרך לזה הקהלת כל עדת בני ישראל, כי המשכן הוא ענין כללי ששגף לכללות ישראל, שהרי ענין המשכן הוא ושכנתי בתוכם, כמו שהיה בתחלת הבראה, כאשר עולם על מילואו נברא, שעיקר שכינה בתחתונים היתה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שבת פרשת ויקהל, פרשת שקלים, מברכים החודש אדר שני, תשי"ט)

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל גו', שהוצרך להיות קבוץ כל הכחות, הלבושים דמוקשבה דבור ומעשה, וגם הכחות הפנימיים, וההקלה הוצרכה להיות על-ידי משה דוקא, בחינת מ"ה, ומ"ה דמ"ה, שעל-ידיה אפשר להיות המשכת אלקות במשכן כמו בתחלת הבריאה, ולמעלה יותר, שזהו ענין ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך 1 עמ' 210)

למחרת יום הכפורים, קשיד מן ההר (רש"י לה, א) יש לשאל, מדוע לא מסר לבני ישראל את צווי הקמת המשכן מייד עם רדתו מן ההר, אלא המתין למחרת יום כפור. ויש לומר, שמיד לאחר ירידתו מן ההר, כשבגדיו הלווחות השניות ובפיו בשורת 'סלחתי' – לא היה זה המקום והזמן למסר לישראל צוויים חדשים, שכן הם היו שקועים כל כולם בקבלת התורה מחדש ובבשורת הסליחה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק טו, עמוד 458 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

טעם בפילות פרטי בנית המשכן

בפרשיות ויקהל-פקודי ישנה תמיהה גדולה:

אחרי שמפרט בכתובים על ציווי ה' למשה אודות בנית המשכן בפרשיות תרומה ותצוה, היה צריך להיות כתוב 'ועשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה' וכיוצא בזה, ומדוע מפרטים שוב בכתובים כל הפרטים דבגית המשכן? ויש לומר הבאור בזה בפשטות:

מצינו באליעזר עבד אברהם שפסלה התורה את המארעות שארעו עמו, ופירש רש"י שזהו מצד ש"פה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים", והינו שדבר החביב לפני הקב"ה, הרי מצד חביבותו כופלת התורה את ספורו.

דעומק הפרוש בזה הוא, דלפעמים אפילו "שיחה" שאינה כוללת הוראות ודינים – "תורה", אלא רק ספור המתאר מצב או פעולה, הנה אם חביבה היא אצל הקב"ה הרי היא נכפלת בתורה.

ויש לומר שעל-דרך-זה פאן, דזה שהתורה כופלת את פרטי בנית המשכן, זהו מצד חביבותו לפני הקב"ה. דמפיון שעל-ידי בנית המשכן נהיתה השראת השכינה אצל בני ישראל, וכמו שכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ובפרט שהיה בזה "עדות לישראל שיותר להם הקב"ה על מעשה העגל" (פירש"י פקודי לח, כא), הנה פרשה זו חביבה היא ביותר אצל הקב"ה.

ואף שאין הפרשה כוללת אפילו הדינים איך לבנות המשכן, אלא תאור בנית ועשיית בני ישראל את המשכן, הנה מצד חביבותה "פה שיחתן", אפילו מ"תורתן", ונכפלת בתורה.

בשמת יומין תתעבד עבדתא וביומא שביעאה יהי לבון קודשא שבא שבחא קדם יי כל דיבעד בה עבדתא ותקטל:

(ב) **ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליהוה פליהעשה בו מלאכה יומת:**

יש"י • ששת ימים • הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

"וביום השביעי", יש לומר שרוצה לומר בזה, שמשה אמר להם שזמן עשיית מלאכה בכלל הוא רק ב"ששת ימים", שהם מציאות אחת של ששת ימי מלאכה, מהשאין-פן היום השביעי הופקע מעשיית מלאכה, ולכן גם מלאכת המשכן אפשרית רק בששת ימים אלו, ולא ביום השביעי (הרבי). תורה ג

כלומר, בנוסף לכך שאמר להם במפורש שמלאכת המשכן אינה דוחה שבת [כפי שנצטוו לומר להם לעיל לא, יג וברש"י שם], הרי על-ידי שהקדים להם אזהרת שבת, היתה בזה אמירה והדגשה נוספת לבני ישראל בגודל החומרה של שמירת השבת. ומה שרש"י כותב את ביאורו זה על התיבות "ששת ימים", ולא על

(ב) **ששת ימים – הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן** – אף שה' ציוה למשה תחילה על מלאכת המשכן ורק אחר-כך אמר לו על השבת, כדלעיל לא, יג, משה הפך הסדר והקדים לומר להם אזהרה על שמירת השבת לצווי על מלאכת המשכן (הרבי). לומר שאינה דוחה את השבת –

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחות שבת פרשת ויקהל תשל"ג)

עם היות דצווי ואזהרת אסור מלאכה בשבת כאן הוא רק פרט בצווי דמלאכת המשכן ("לומר שאינו דוחה את השבת"), בכל זאת עשאו משה ענין עקרי בפני-עצמו והזהירם באמירה מיוחדת בפני-עצמה; ומשום זה חזר על האזהרה שבפעשרת הדברות, בה נצטוו מפי הקב"ה על עצם ענין שמירת שבת (ולא כהציווי דפרשת תשא, שבו נאמר הצווי רק בקשר למלאכת המשכן).

ויתרה מזו: משמעות הפתוב "ויקהל משה וגו' ששת ימים וגו' ורק אחר-כך ויאמר משה וגו' קחו מאתכם וגו'" משמע שהקהלת כל עדת בני ישראל היתה בעיקר בשביל אזהרת שבת, ורק אחר-כך אמר להם גם-כן צווי מלאכת המשכן, שעל-ידי-זה יהיה "ושכנתי בתוכם" שתשרה שכינה ביניהם. ומזה הוראה באפן וגדל הענין ד"לאפרושי מאסורא":

גם כאשר הוא עסוק בענינים הכי נעלים, ועד - בענין הכי עיקרי דהשראת השכינה (שזהו ענין בנין המשכן), הנה בשעת מעשה - ועוד קדם לזה, צריך לדעת וליזהר עד קצה האחרון ממעשה האסור, אף שעל-ידי מעשה זה (ולא האסור שבזה) אפשר שתקדם השראת השכינה אצלו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק א, עמוד 171 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

התעסקות בפרנסה רק עם כח המעשה

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליהוה (לה, ב)

יש לבאר זה על-פי דרך החסידות: כתיב (תהלים קכח, ב) "יגיע כפיר כי תאכל". דכשהאדם עוסק במלאכתו לפרנס עצמו ובני ביתו, הרי זה צריך להיות רק ב"כפיר" - בכח המעשה, ולא להשקיע ראשו בזה, "יגיע ראשו". וטעם הדבר הוא, כי באמת אין מזונות האדם מגיעים לו על-ידי עסקו, אלא הקב"ה הוא הזן ומפרנס את העולם כולו, והעסק אינו אלא "כלי" ו"אמצעי" שעל-ידו משפיע הקב"ה פרנסתו.

וכשיכיר האדם באמת שהפרנסה מגיעה מהקב"ה, אזי יבין שגם על-ידי התעסקות וגיעה יתרה לא ירויח יותר ממה שהקב"ה רוצה להשפיע לו, וממילא לא ישקיע ראשו במלאכתו, אלא יעסק במלאכתו עם כח המעשה בלבד, כדי לעשות כלי בדרך הטבע להשפעת הפרנסה.

וזהו "ששת ימים תעשה מלאכה" - ש"תעשה" (ולא תעשה) פרושו שהמלאכה נעשית בדרך ממוילא, שאין האדם משקיע את עצמו בעסק, והמלאכה נעשית כאלו מאליה וממילא, בלי השתדלות האדם.

וכשהמלאכה נעשית באפן כזה, שמאמין ויודע שהקב"ה הוא הזן ומפרנס לכל, ואינו משקיע ראשו בזה, הרי הוא כל השבוע בבחינת שבת - "א שבת דיקער איד", וכדאיתא בספר החנוך (מצוה לב) שענינו של יום השבת הוא "לקבוע בנפשותינו אמונת חדוש העולם", ואצלו הרי "אמונת חדוש העולם" קבוע בנפשו כל ימי השבוע.

וכשכל השבוע הוא בבחינת שבת, אזי "ביום השביעי יהיה לכם קדש, שבת שבתון" ולא שבת סתם.

לֹא-תַבְעֵרוּ אִשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת: ^א לֹא תַבְעֵרוּ אִשְׁתָּא בְּכָל מוֹתְבִיכוֹן בְּיוֹמָא דַּשְּׁבָתָא:

^ב לֹא-תַבְעֵרוּ אִשׁ • (סנהדרין לה, יבמות ו): יֵשׁ מִרְבוֹתֵינוּ אוֹמְרִים: הַבְּעֵרָה לָלוֹא יֵצֵאת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: לַחֲלֹק יֵצֵאת.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

שלא תאמר: אינו חיב סקילה עד שיחלל שבת בכל המלאכות, לך יצתה הבערה מן הכלל לחלק, מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחיב עליה כרת וסקילה בפני עצמה, אף כל שהוא אב מלאכה חיב עליה כרת וסקילה בפני עצמה ורש"י יבמות ה.

א. תורה ד

לחלק יצאת - שלא תאמר: [אם] עשאו לכל המלאכות בהעלם אחת אינו חיב אלא [חטאת] אחת, לך יצאת זו להקיש אליה את כל הכלל, ולומר לך: מה זו מיוחדת שהיא אב מלאכה וחיבין עליה בפני עצמה, שהרי הוהיר עליה לאו בפני עצמה, אף כל שהיא אב מלאכה וחיבין עליה בפני עצמה ורש"י סנהדרין לה, א. [וגם]

^א לֹא תַבְעֵרוּ אִשׁ - יֵשׁ מִרְבוֹתֵינוּ אוֹמְרִים - רבי יוסי שבת ע, א.

הבערה ללאו יצאת - שהיתה בכלל "לא תעשה כל מלאכה", וחזר והוציאה מקללה, ופרט בה לאו לעצמה, לומר לך שאינה במיתת בית דין [וכרת] כשאר מלאכות, אלא בלאו לבדו ורש"י

פסחים ה, א.

וְיֵשׁ אוֹמְרִים - רבי נתן שם.

(ד) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-עַדְת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר:

כ"י • זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה ה' • לִי לֵאמֹר לָכֶם.

(ה) קָחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַיהוָה כֹּל נָדִיב לְבָו
יְבִיֵּאֶה אֶת תְּרוּמַת יְהוָה זֶהב וְכֶסֶף וְנִחְשֵׁת:

כ"י • נָדִיב לְבָו • עַל-שֵׁם שְׁלֹבוֹ נָדְבוּ, קְרוּי נָדִיב לֵב. כָּכָר פִּרְשֵׁתִי נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן וּמִלֵּאכְתּוֹ בַּמָּקוֹם צִוְּאָתָם.

(ו) וּתְכַלֶּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים:

(ז) וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תַּחֲשִׁים וְעִצֵּי
שִׁטִּים:

(ח) וְשֵׁמֶן לַמָּאֹר וּבִשְׂמִים לְשֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטָרֶת
הַפָּמִים:

(ט) וְאַבְנֵי-שֹׁהַם וְאַבְנֵי מִלֵּאִים לְאַפֹּד וְלַחֹשֶׁן:

(י) וְכָל-חֲכֶם-לֵב בָּכֶם יָבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה:

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

רש"י בפסוק ד, א: "כלות משה - בצלאל ואהליאב וכל חכם לב עשו את המשכן, ותלאו הכתוב במשה, לפי שמסר נפשו עליו לראות תבנית כל דבר ודבר כמו שהראהו ביהורו לְעוֹשֵׁי הַמִּלָּאכָה, וְלֹא טָעָה בַּתְּבִנִּית אַחַת". תורה ה
(ה) נָדִיב לְבָו - עַל שֵׁם שְׁלֹבוֹ נָדְבוּ, קְרוּי "נָדִיב לֵב" - וְלֹא שִׁפְּרוּשׁוֹ שֶׁמֶנְדֵּב אֶת לְבָבוֹ, כִּי אֵין הָאֵדָם מִנְדֵּב אֶת לְבָו אֶלָּא לְבָו הוּא שֶׁמֶנְדֵּבוֹ, וּמִשּׁוֹם שֶׁהַכְּתוּב רָצָה לְהַדְגִּישׁ שֶׁעֵינִן הַנְּדִיבוֹת הוּא עַל-יְדֵי לְבָו שֶׁל הַמֶּנְדֵּב עֲצָמוֹ, לָכֵן אָמַר "נָדִיב לְבָו", וְלֹא סָתֵם "נָדִיב לֵב" (יבד) (יד).

כָּכָר פִּרְשֵׁתִי נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן וּמִלֵּאכְתּוֹ בַּמָּקוֹם צִוְּאָתָם - וְעַל פִּי זֶה מוֹבֵן, שֶׁכָּל מִה שֶׁמִּפְּרֵשׁ רִשְׁי פִּעַם שְׁנִיָּה בַּפָּרָשָׁה זֹו וְשִׁלְאַחֲרֶיהָ, זֶהוּ רַק בְּגִלָּל שֶׁהוֹצֵרָר לָכֵן. תורה ו

הַשְׂרָאָת הַשְּׂכִינָה בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאַצֵּל מִשֶּׁה לֹא הָיָה חֶסֶר וְהָ, שֶׁכֵּן הָיְתָה אֲצִלוֹ הַשְׂרָאָת הַשְּׂכִינָה גַם לַפְּנֵי עֲשִׂית הַמִּשְׁכָּן, כַּמְבֹּאֵר לְעִיל לֵג, וְכִרְשִׁי שֵׁם. וְרָאָה עוֹד בְּבִיאוֹר עַל רִשְׁי לְעִיל לֵא, יֵג וְלִקְמֶן לֵט, לֵג. וּבִסְפָּר "בֵּית אֶהְרֹן" כַּתֵּב לֵאידֹךְ יִסָּא, שֶׁכְּנֶנֶת רִשְׁי לֹמַר שֶׁצִּוּיֹו זֶה שׁוֹנָה מִשְׁאֵר הַצִּוּיִים שֶׁמִּשֶּׁה אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁבִּשְׂאֵר הַצִּוּיִים, הַצִּוּיֹו מְלַכְתְּחִילָה הָיָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמִשֶּׁה הָיָה רַק שְׁלִיחַ לְמִסּוֹר לָהֶם הַצִּוּיִים, וְאֵילוֹ כָּאֵן מְלַכְתְּחִילָה הָיָה הַצִּוּיֹו לְמִשֶּׁה, וְשֶׁהוּא יִצְוָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּמִשְׁמַעוֹת הַדְּבָרִים הֵיא, שֶׁכָּל מִלָּאכַת הַמִּשְׁכָּן כּוֹלֵל נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן נִמְסְרוֹ לְמִשֶּׁה, שֶׁהוּא זֶה שֶׁנִּצְטָוָה לְהִיּוֹת אַחֲרָי עַל בִּיצוּעַ הַדְּבָרִים, וְכָל מִה שֶׁנִּצְטָוָה הָיָה כִּכְחוֹ וּבְהוֹרָאָתוֹ וְתַחַת פִּיקּוּחוֹ שֶׁל מִשֶּׁה. וְכֵן מִשְׁמַע מִדִּיוֹק לְשׁוֹן רִשְׁי לְעִיל לֵא, יֵג "אֶף-עַל-פִּי שֶׁהַפְּקֻדֹתֶיךָ לְצִוּוֹתֶם עַל מִלָּאכַת הַמִּשְׁכָּן". וּבִיּוֹתֵר מְבֹאֵר כֵּן מִדְּבָרִי

(ד) זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' - לֵי, לֵאמֹר - לָכֶם - מְבֹאֵר בְּזֶה יְתוֹר תִּיבַת "לֵאמֹר", שֶׁהָרִי כָכָר אָמַר לְעִיל "לֵאמֹר", וְלָכֵן מְבֹאֵר שִׁפְּרוּשׁוֹ שֶׁה' צִוָּה לִי לֹמַר לָכֶם, וְלִפִּי זֶה הָרִי זֶה מְקַרָּא חֶסֶר (תִּיבַת "לִי"). וְהָרָאִים וְהָגוֹר אֶרֶיזָה" כַּתְּבוּ שֶׁכְּבִיאוֹר זֶה תִּיָּקֵן רִשְׁי מִה שֶׁמִּשֶּׁה אֹמַר לָהֶם בְּהַמִּשְׁכָּן "קָחוּ מֵאִתְּכֶם", שֶׁאֵינוֹ מוֹסֵב עַל "צִוָּה ה'", שֶׁלֹּא צִוָּה הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּלִשׁוֹן "קָחוּ מֵאִתְּכֶם", שֶׁהָרִי לֹא דִבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא מוֹסֵב עַל "לֵאמֹר לָכֶם", שֶׁה' צִוָּה לִי לֹמַר לָכֶם: "קָחוּ מֵאִתְּכֶם וּגו'". וּבִ"תוֹרַת מִנְחָם" כַּתְּבוּ, שֶׁכְּנֶנֶת רִשְׁי לֹמַר שֶׁצִּוּיֹו זֶה שׁוֹנָה מִשְׁאֵר הַצִּוּיִים, שֶׁבִּשְׂאֵר הַצִּוּיִים (כּוֹלֵל הַשִּׁבְתָּ הַנּוֹכַר קוֹדֵם לָכֵן) גַּם מִשֶּׁה עֲצָמוֹ בְּכִלָּל הַצִּוּיֹו, אֲבָל בְּמִלָּאכַת הַמִּשְׁכָּן מִשֶּׁה עֲצָמוֹ אֵינוֹ בְּכִלָּל הַצִּוּיֹו, הוּא רַק נִצְטָוָה לְצִוּוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ. וְהַשֵּׁם לָכֵן, מִפְּנֵי שֶׁמִּסְרַת עֲשִׂית הַמִּשְׁכָּן הָיְתָה בְּשִׁבְלִי

שיעור יומי ליום ראשון י"ז אדר ושנים מקרא ואחד תרגום – לה – פרשת ויקהל־פקודי

(יא) אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶת־אֱהֱרָאֵל וְאֶת־מִכְסֵּהוּ אֶת־קַרְסָיו
וְאֶת־קַרְשָׁיו אֶת־בְּרִיחוֹ אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲדָנָיו:

כִּי־אֶת הַמִּשְׁפָּחָן • יִרְעוּת הַתַּחְתּוֹנוֹת הַנִּרְאוֹת בְּתוֹכוֹ קְרוִיִּים מִשְׁכָּן. אֶת אֶהְלוֹ • הוּא אֶהֱל יִרְעוּת עֲזִים הָעֲשׂוֹי לַגָּז. וְאֵת מִכְסֵהוּ • מִכְסֵּה עוֹרוֹת אֵילִים וְהַתַּחֲשִׁים.

(יב) אֶת־הָאֵל וְאֶת־כִּדּוֹ אֶת־הַפֶּתַח וְאֵת פֶּרֶץ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יֵת אֲרִיחֹהֵי יֵת פֶּסַחְתָּא וְיֵת פֶּרֶץתָּא דְפֶרְסָא:

ט"ז ◀ וְאֵת פְּרִכַּת הַמָּסֶף • פְּרִכַּת הַמַּחֲצֵה, כָּל דִּבְרֵי הַמִּגֹּן, בֵּין מִלְמַעְלָה בֵּין מִכְּנֶגֶד, קָרְרִי מָסֶף וְיִסְכָּף, וְכֵן (אויב א)

(יג) אֶת־הַשְּׁלֶחֶן וְאֶת־כַּדָּיו וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־לֶחֶם
הַפָּנִים:

רמ"א ◀ לֶחֶם הַפָּנִים • כָּבֵד פְּרִשְׁתִּי, עַל-שֵׁם שֶׁהָיוּ לוֹ פָּנִים לִכְאֵן וּלְכֶאֱן, שֶׁהָיָה עֲשׂוּי כְּמִין תְּבֵה פְּרוּצָה.

(יד) וְאֶת־מִנְרַת הַמָּאֹר וְאֶת־כְּלִיָּהּ וְאֶת־נֹרְתֶיהָ וְאֶת
 שֵׁמֶן הַמָּאֹר:

רש"י • וְאֵת כָּלֵיהָ • מְלַקְחִים וּמַחְתּוֹת. נִרְתִּיחָהּ • לֹוצִינִי"ש בְּלַע"ז, בְּזִיכִים שֶׁהַשָּׁמֶן וְהַפְּתִילֹת נִתְּוִינִן בָּהֶן.

אשל אברהם - הרב אלעזר

בַּעֲדוֹ בַּמְחִיצָה זֶה (רש"י שם).
"הִנְנִי שֹׁךְ אֶת יָרֵכְךָ" - הוֹשֵׁעַ ב, ח.
 וּבְרַש"י שָׁם: "לִשׁוֹן סִגְיָרָה". תורה יג
 (יג) **לָחֵם הַפְּנִים** - **כֶּבֶד פְּרָשְׁתִּי** -
 לַעֲלִיל כה, כט.
עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ לוֹ פְּנִים לְבָאֵן וּלְבָאֵן
 - הִינּוּ שְׁנֵי כְּתָלֵי הַלְחָם.
שֶׁהוּא עָשׂוּי כְּמִין תְּבַה פְּרוּצָה -
 וּמִשּׁוֹם כֶּךָ צָרִיךְ לִ"חֲכֹמִי לֵב" (שפ"ח),
 וְלָכֵן רִש"י חוֹזֵר וּמִפְרָשׁוֹ כֵּאֵן לְמִרוֹת
 שֶׁכֶּבֶד פִּירְשׁוֹ לַעֲלִיל. אֲךָ לִפִּי זֶה הָיָה לוֹ
 לְרִש"י לְכַתּוֹב "אֵף הוּא צָרִיךְ חֲכֹמִי
 לֵב", בְּלִשְׁוֹנוֹ בַּפֶּסֶק שֶׁלֹּאֲחֲרֵי זֶה (הר"ב).
 וְנִרְאֶה לְבָאֵר, מִשּׁוֹם דִּלְעִיל שֵׁם כֶּתֵב
 רִש"י שֶׁלֹּכֵן נִקְרָא "לָחֵם הַפְּנִים",
 בְּלוּמֵר בְּה"א הִדְיָעָה, כִּפִּי שֶׁכְּתוּב כֵּאֵן
 (וְשֵׁם בַּפֶּסֶק לֹא מוֹסִיף רִש"י שֶׁגַּם "לָחֵם
 פְּנִים" פִּירוּשׁוֹ כן), אֲךָ כִּיּוֹן שֶׁעֵינֶקָר
 פִּירוּשׁוֹ בַּעֲצֵם הָיָה עַל "לָחֵם הַפְּנִים",
 לָכֵן שֶׁב וַחֲזוֹר לְפָרֵשׁ כֵּאֵן בַּמְקוֹמוֹ, לִפִּי
 שֶׁזֶהוּ הַמְקוֹם הָרָאוּשׁוֹן שֶׁנִּזְכָּר בְּכְתוּב
 "לָחֵם הַפְּנִים". תורה יד

הַגָּדוֹשִׁים. וַיֵּרָא רָשִׁי לַעֲלֵיל כּו, א:
 "פְּרוּכֶת" - לְשׁוֹן מַחִיצָה הוּא .. דְּבַר:
 הַמַּבְדִּיל בֵּין הַמֶּלֶךְ וּבֵין הָעָם, וּבִרְשִׁי
 בַּמִּדְבָּר ג, לֹא: "וְהַמֶּסֶךְ" - הִיא הַפְּרוּכֶת,
 שְׂאֵף הִיא קְרוּיָה פְּרוּכֶת הַמֶּסֶךְ". וַיֵּאָדָּא
 הַעֲרָה הַבָּאָה.
כָּל דְּבַר הַמֶּנֶן, בֵּין מַלְמַעְלָה בֵּין
מַכְנֵנָה - כְּמוֹ הַפְּרוּכֶת.
קְרוּי מֶסֶךְ - וְלָכֵן לֹא רַק וִילּוֹן שְׂכַנְגָד
 הִפְתַּח קְרוּי מֶסֶךְ (כְּדַלְעִיל כו, לו
 וּבִרְשִׁי שָׁם), אֲלָא גַם הַפְּרוּכֶת. וּבִזְה
 מִבְּאֵר רָשִׁי הִשְׁעָם שְׁנִקְרָאת "פְּרוּכֶת
 הַמֶּסֶךְ", מִשּׁוֹם שְׂאִינָה סִתְּם מַחִיצָה
 לַהַבְדִּילָה (כִּי אַז הָיָה דִּי בִשֵּׁם פְּרוּכֶת
 לָבֵד, וּכְדַלְעִיל בִּרְשִׁי כו, א), אֲלָא הִיא
 מַחִיצָה שְׂמִינָהּ (עַל אַרְוֹן הַקֹּדֶשׁ).
 וַיֵּאָדָּא גַם רָשִׁי לִקְנוֹן מ, ג: "וְסִפְתָּ עַל
 הָאֲרוֹן - לְשׁוֹן הַגָּבָה, שֶׁהָרִי מַחִיצָה
 הַיְתוּה".
וּסִבְדָּה - יֵשׁ לוֹמֵר: "מֶסֶךְ" - "מַכְנֵנָד",
 "וּסִבְדָּה" - "מַלְמַעְלָה".
וְכֵן "שִׁכְתּ בַּעֲדוֹ" - אִיבֹא, י, הַגִּנֹּת

(יא) **אֵת הַמִּשְׁכָּן** - **יָרִיעוּת**
הַתְּחַתּוֹנוֹת הַנִּרְאוֹת בְּתוֹכוֹ - בְּתוֹךְ
הַמִּשְׁכָּן.
קְרוּיִים "מִשְׁכָּן" - שְׁאִין לומר
שֶׁהֲכֻנָּה לְכָלֹת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהָרִי מִפֶּרֶט
"אֵת קְרָשָׁיו וּגּוֹ". וְרָאָה גַם לְעֵיל כּו', ו
וּבְרִשִׁי שָׁם. וְכֵן בְּרִשִׁי בַּמִּדְבָּר ג, כה.
שָׁם ד, כה.
אֵת אֶהְיוֹ - הוּא אֶהְיוֹ יָרִיעוּת עוֹיִם
הָעֲשׂוֹי לָגַג - כִּי כָל אֶהְיוֹ אֵינוֹ אֶלָּא
לְשׁוֹן גַּג, שְׂמֵאֲהִילוֹת וּמִסְכָּכוֹת עַל
הַתְּחַתּוֹנוֹת (רִשִׁי לַעֲלֵי כה, יב). וְרָאָה גַם
רִשִׁי בַּמִּדְבָּר שָׁם וְשָׁם.
וְאֵת מִכְסֵּהוּ - מִכְסֵּה עוֹדוֹת הָאֵלִיִּם
וְהַתְּחָשִׁים - שֶׁהָיוּ מִכְסֵּה לִירִיעוּת
הָעוֹזִים, רָאָה רִשִׁי לְעֵיל כו', יד. וְרָאָה
גַם רִשִׁי בַּמִּדְבָּר שָׁם וְשָׁם. וְקָט
"מִכְסֵּהוּ" בְּלִשׁוֹן יָחִיד, כִּי הֲכֻנָּה לְפִי
הִדְעָה שֶׁהִכֵּל הָיָה מִכְסֵּה אֶחָד, או
שֶׁהֲכֻנָּה לְכָל מִכְסֵּה בִּפְנֵי עֲצָמוֹ. תוֹרַה יב
(יב) **וְאֵת פָּרְכַּת הַמִּסְדָּה - פָּרְכַּת**
הַמַּחֲצָה - בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ

וְאֵת שְׁמֵן הַמָּאֹר • אֵף הוּא צָרִיף חֲכָמֵי-לֵב, שֶׁהוּא מְשַׁנֶּה מִשְׁאֵר שְׁמָנִים, כְּמוֹ שֶׁמֶפְרָשׁ בִּ'מִּנְחוֹת': 'מִגְרָגְרוֹ בְּרָאשׁ הַיָּיִת', וְהוּא כְּתִית וְנָךְ •

טו וְיֵת מִדְּבָקָא דְקִטְרֵת בּוֹסְמִיָא וְיֵת אֲרִיחֹהִי וְיֵת מִשְׁחָא דְרִבּוּתָא וְיֵת קִטְרֵת בּוֹסְמִיָא וְיֵת פְּרָסָא דְתִרְעָא לְתִרְעָא מִשְׁכָּנָא:

(טו) וְאֵת-מִזְבַּח הַקְטֹרֶת וְאֵת-בְּדִיו וְאֵת שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וְאֵת קְטֹרֶת הַפְּמִים וְאֵת-מִסְךְ הַפֶּתַח לִפְתַּח הַמִּשְׁכָּן:

כ"ז • מִסְךְ הַפֶּתַח • וּלְלוֹן שְׁלֹפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ, שְׁלֹא הָיוּ שָׁם קָרְשִׁים וְלֹא יָרִיעוֹת.

טז יֵת מִדְּבָקָא דְעֵלְתָא וְיֵת סִרְדָא דְנִחְשָׁא דִילָה יֵת אֲרִיחֹהִי וְיֵת כָּל מְנוּהֵי יֵת כִּיּוֹרָא וְיֵת בְּסִיסָה:

(טז) אֵת | מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֵת-מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר-לֹא אֶת-בְּדִיו וְאֵת-כָּל-כֵּלָיו אֶת-הַכִּיֹּר וְאֶת-כַּנּוֹ:

יז יֵת סִרְדֵי דִרְתָא יֵת עֲמִידוֹהִי וְיֵת סִמְכָהּ וְיֵת פְּרָסָא דְתִרְעָא דִרְתָא:

(יז) אֵת קַלְעֵי הַחֲצֵר אֶת-עַמֻּדָיו וְאֶת-אֲדָנֶיהָ וְאֵת מִסְךְ שַׁעַר הַחֲצֵר:

כ"ח • אֶת-עַמֻּדָיו וְאֶת-אֲדָנֶיהָ • הָרִי חֲצֵר קְרוֹי כָּאֵן לְשׁוֹן זָכָר וּלְשׁוֹן נִקְבָּה, וְכֵן דְּבָרִים הִרְבֵּה. וְאֵת מִסְךְ שַׁעַר הַחֲצֵר • וּלְלוֹן פְּרוּשׁ לְצַד הַמִּזְבֵּחַ עֲשָׂרִים אַמָּה אֲמַצְעִיּוֹת שֶׁל רֹחַב הַחֲצֵר, שֶׁהִיא חֲמִשִּׁים רֹחַב, וְסָתוּמִין הֵימָנוּ לְצַד צִפּוֹן ט"ו אַמָּה וְכֵן לְדָרוֹם, שְׁנָאַמֵּר (לעיל כז): "וְחִמֵּשׁ עֲשָׂרָה אַמָּה קַלְעִים לִכְתָּף".

יח יֵת סִפֵּי מִשְׁכָּנָא וְיֵת סִפֵּי דִדְרָתָא וְיֵת אֲטוּגֵיהוֹן:

(יח) אֶת-יִתְדֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת-יִתְדֹת הַחֲצֵר וְאֶת מִיתְרֵיהֶם:

כ"ט • יִתְדֹת • לְתַקַּע וּלְקַשֵּׁר בָּהֶם סִפֵּי הַיָּרִיעוֹת בְּאֶרֶץ שְׁלֹא יִנוּעוּ בָרוּחַ. מִיתְרֵיהֶם • חֲבָלִים לְקַשֵּׁר.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

וְאֵת מִסְךְ שַׁעַר הַחֲצֵר - וּלְלוֹן פְּרוּשׁ לְצַד הַמִּזְבֵּחַ עֲשָׂרִים אַמָּה אֲמַצְעִיּוֹת שֶׁל רֹחַב הַחֲצֵר - כִּדְלָעִיל כז, טז. שֶׁהִיא חֲמִשִּׁים רֹחַב - כִּדְלָעִיל כז, יג. וְסָתוּמִין הֵימָנוּ לְצַד צִפּוֹן חִמֵּשׁ עֲשָׂרָה אַמָּה וְכֵן לְדָרוֹם, שְׁנָאַמֵּר "וְחִמֵּשׁ עֲשָׂרָה אַמָּה קַלְעִים לִכְתָּף".

- לְעִיל כז, יד. תורה יז

(יח) יִתְדֹת - לְתַקַּע וּלְקַשֵּׁר בָּהֶם סִפֵּי הַיָּרִיעוֹת בְּאֶרֶץ שְׁלֹא יִנוּעוּ בָרוּחַ - רָאָה רַש"י לְעִיל כז, יט שֶׁבְּתַחֲלִילָה הִסְתַּפֵּק אִם הָיוּ תַּחוּבִין בְּאֶרֶץ אֱלֹא, וְאַחֲרֵיכֵן הִסְקִי שֶׁהָיוּ תַּחוּבִין בְּאֶרֶץ, וְעַל-פִּי-זוֹ נִקְטַ כָּאֵן בְּפִשְׁטוֹת שֶׁהָיוּ תַּקּוּעִים בְּאֶרֶץ.

מִיתְרֵיהֶם - חֲבָלִים לְקַשֵּׁר - אֵת הַיִּתְדוֹת, רָאָה רַש"י שֶׁם. וְרָאָה גַם רַש"י בְּמִדְבָּר ד, לָב. תורה יט

מְשׁוּבָּח. מִשְׁאֵר שְׁמָנִים, כְּמוֹ שֶׁמֶפְרָשׁ בִּמִּנְחוֹת - פו, א. "מִגְרָגְרוֹ בְּרָאשׁ הַיָּיִת", וְהוּא "כְּתִית" וְנָךְ" - כִּדְלָעִיל כז, כ וּבְרַש"י שֶׁם. תורה טו

(טו) מִסְךְ הַפֶּתַח - וּלְלוֹן שְׁלֹפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ - שֶׁהוּא מִסְךְ כְּנָגַד הַפֶּתַח (רַש"י לעיל כז, לו). וְרָאָה גַם רַש"י בְּמִדְבָּר ג, כה. שֶׁם ד, כה.

שְׁלֹא הָיוּ שָׁם לֹא קָרְשִׁים וְלֹא יָרִיעוֹת - אֲלֹא חֲמִשָּׁה עֲמֻדִים לְתַלְתִּית הַמִּסְךְ, כִּדְלָעִיל כז, לו. תורה טז

(טז) אֵת עַמֻּדָיו וְאֵת אֲדָנֶיהָ - הָרִי חֲצֵר קְרוֹי כָּאֵן לְשׁוֹן זָכָר - עֲמֻדָיו. וּלְשׁוֹן נִקְבָּה - אֲדָנֶיהָ.

וְכֵן דְּבָרִים הִרְבֵּה - רָאָה רַש"י בְּרַאשִׁית לָב, ט.

(יד) וְאֵת בְּלִיָּה - מְלַקְחִים וּמַחְתּוֹת. נִרְתִּיָּה - לְוָצִי"ש - loces, מְנוֹרוֹת. כָּלְעִי, בְּזִיכִים שֶׁהִשְׁמֵן וְהַפְתִּילוֹת נִתְּנוּן בָּהֶן - אֵף שֶׁכִּבְּר פִּירֵשׁ כֵּן לְעִיל כה, לו, וְרָאָה גַם ל, ז - חֲזוֹר וּפִירֵשׁ כָּאֵן, כִּדִּי לְבָאֵר מִדּוּעַ "נִרְתִּיָּה" אֵינָם בְּכָלֵל "בְּלִיָּה" הַנּוֹכְרִים לִפְנֵי כֵן, שֶׁמִּשְׁוֹם חֲשִׁיבוּתָם שֶׁהִשְׁמֵן וְהַפְתִּילוֹת נִתְּנוּת בָּהֶם, הָרִי הֵם עִיקַר הַמְּנוּרָה, וְלָכֵן נִזְכְּרוּ בִּפְנֵי עֲצָמָם (הַרְבֵּי).

וְאֵת שְׁמֵן הַמָּאֹר - אֵף הוּא צָרִיף "חֲכָמֵי לֵב" - שֶׁלְבָאוּרָה עֲשִׂית שְׁמֵן הַמָּאֹר הוּא דְּבָר קַל, וְלִמָּה מוֹנֶה אוֹתָם עִם כָּל הַדְּבָרִים שֶׁ"כָּל חֲכָם לֵב בָּכֶם יִבְאוּ וַיַּעֲשׂוּ" (לעיל פסוק יז) לָכֵן אוֹמֵר שֶׁגַם לָזֶה צָרִיף חֲכָמֵי לֵב, וְכַפִּי שֶׁמֶפְרָשׁ.

שֶׁהוּא מְשַׁנֶּה - בְּדָפוּס רֹאשׁוֹן:

שלא ינועו ברוח

את יתדת המשכן ואת יתדת החצר ואת מיתריהם:

יתדות – לתקע ולקשר בהם סופי היריעות בארץ שלא ינועו ברוח (לה, יח. ובפירוש רש"י)
יש לפרש זה בדרך הדרוש: כאשר אדם מחנך את תלמידו לעמוד על דרך הישר והאמת, ושיעמוד איתו נגד הרוחות הרעות המנשבות בחוץ, אפשר שיחשב המחנך שהעיקר הוא לחזק אצל התלמיד את היסודות ועיקרי הדברים, אף בדברים הנראים כטפלים אין הוא צריך להתעסק עם התלמיד, כי גם בלא זה ישאר חזק באמונתו.
אף האמת אינה פן, שאם רוצה המחנך שהתלמיד "לא ינוע ברוח" ולא יפל מה"רוחות" המנשבות בעולם, עליו "לתקע ולקשר" ולחזק אצל התלמיד גם "סופי היריעות".
והינו, שצריך הוא להעמיד את התלמיד באפן שכל פרט ופרט שבו, מראשו עד רגליו, יהיו שלמים וחזקים בכל הפרטים. כי אם לא יעשה פן, אי-אפשר לדעת מאיזה צד ומהיכן יפיל אותו ה"רוח". ורק כשהתלמיד שלם לגמרי "עד סופי היריעות" בתורה ומצות, אז יוכל להיות סמוך ובטוח ש"לא ינוע ברוח", וישאר איתן וחזק באמונת ה'.

(יט) את-בגדי השדר לשרת בקדש את-בגדי הקדש לאהרן הפהן ואת-בגדי בניו לכהן:
יט ית לבושי שמושא לשמשא בקודשא ית לבושי קודשא לאהרן פהנא וית לבושי כנהי לשמשא:

יט"א בגדי השדר • לכסות הארון, והשלחן, והמנורה והמזבחות בשעת סליק מסעות.

(כ) ויצאו כל-עדת בני-ישראל מלפני משה:
כ ונפקו כל כנשתא דבני ישראל מן קדם משה:

כא ואתו כל גבר דאתרעי לבה וכל די אשלמת רוחה יתה איתאיו ית אפרשותא קדם יי לעבדות משפן זמנא ולכל פלחניה וללבושי קודשא:
כא ואתו כל גבר דאתרעי לבה וכל די איתאיו שירין ושכין ועזקן ומחויף כל מן דדהב וכל גבר די ארים ארמיות דהבא קדם יי:

כב ויבאו האנשים על-הנשים כל נדיב לב הביאו חח וגזם ומבעת וכמוז כל-כלי זהב וכל-איש אשר הניף תנופת זהב ליהוה:
כב ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חח וגזם ומבעת וכמוז כל-כלי זהב וכל-איש אשר הניף תנופת זהב ליהוה:

יט"א על הנשים • עם הנשים, וסמוכין אליהם. (מה שהתרגום הניח 'על' כפשוטו, משום דלא מתרגם: 'ויבאו האנשים' ואתו גבריא, כמו שמתרגם לעיל מינה, רק מתרגם: 'וימיתן', ורצה לומר, שהביאו חח וגזם בעודן על הנשים, כמו שכתב רש"י על "טוו את העזים"). חח • הוא תכשיט של זהב עגל, נתון על הזרוע, והוא הצמיד. וכמוז • כלי זהב הוא, נתון כנגד אותו מקום לאשה. ורבותינו פרשו שם פומז, כאן מקום זמה.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

(יט) בגדי השדר – לכסות הארון והשלחן והמנורה והמזבחות בשעת סליק מסעות - ראה רש"י לעיל לא.
י. תורה כ
(כב) על הנשים – עם - מפרש "על" במשמעות עם. שאין מקום לפרש כפשוטו, וגם לא במשמעו שהאנשים הולכו אחרי הנשים (באר בשדה).
הנשים וסמוכין אליהם - מפרש "על" במשמעות אצלו וסמוך לו (ראה רש"י לעיל ב. כ. במדבר ב. ט). כלומר

האנשים והנשים לא באו ביחד ממש, אלא רק בסמיכות. ונראה שהוצרך לפרש פן, מפני שאין לומר שהאנשים והנשים באו בתערובת להתנדב, אלא בהכרח שבאו בזה אחר זה. וב"תורת מנחם" כתב שפונת רש"י לומר שהנשים התנדבו תחילה ורק אחר-כך הגברים, ובפירוש הרמב"ן.
חח - הוא תכשיט של זהב עגל נתון על הזרוע, והוא הצמיד. וכמוז - ראשי תיבות של "כמוז". תורה כג

כלי זהב הוא, נתון כנגד אותו מקום לאשה - פרש"י ברכות כד, א: "דפוס של בית הרכס שהיו עושין לבנותיהן, ונוקבין בתלי בית הרכס בדרך שנוקבין את האזנים ותוחבין אותו, כדי שלא ידקדקו להן זכרים". וראה גם רש"י במדבר לא, ג.
ורבותינו פרשו - שבת סד, א.
שם "כמוז" - כאן מקום זמה - ראשי תיבות של "כמוז". תורה כג

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 2 עמ' 119)

וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים (לה, כב) ידוע השקלא וטריא בזה דנשים חייבות בבנין המקדש, שהוא מצות עשה שהזמן גרמא (דאין בונין אותו בליקלה). ויש לומר, שאין על אשה חובת **גברא** לקיים מצות "ועשו לי מקדש" (שעל הצבור), אלא הוא חייב מצד התפצא של המקדש. והיינו, שגדר בנין המקדש מחייב שבנינו יהיה על-ידי הצבור – "ועשו", עשיית כלל ישראל, ולכן שיהיה זה לכל ישראל, אנשים ונשים.

כג וכל גבר דאשתכח עמה תכלא וארגנא
וצבע זהורי ובוץ ומעזי ומשכי דדכרי
מסמקי ומשכי ססגונא איתאיו:

(כג) **וְכָל-אִישׁ אֲשֶׁר-נִמְצָא אִתּוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים הֵבִיאוּ:**

רש"י • **וְכָל-אִישׁ אֲשֶׁר-נִמְצָא אִתּוֹ** • תכלת או ארגמן או תולעת שני או עורות אילים או תחשים, כלם הביאו.

כד כל דארים ארמות כסף ונחש איתאיו נח
אפרשומא קדם יי וכל די אשתכח עמה
אעי שטין לכל עבדית פלחנא איתאיו:

(כד) **כָּל-יָמִים תְּרוֹמַת כֶּסֶף וְנַחֲשֶׁת הֵבִיאוּ אֵת תְּרוֹמַת יְהוָה וְכָל אֲשֶׁר נִמְצָא אִתּוֹ עֲצֵי שִׁטִּים לְכָל-מְלָאכַת הָעֲבֹדָה הֵבִיאוּ:**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' חלק לא, עמוד 217)

בנדבת בני ישראל למלאכת המשכן, היה דבר והיפוכו: מצד אחד – כל איש ואשה הביאו כפי נדבת לבם וכפי מה שהיה בידם, ומצד שני – כל בני ישראל ללא יוצא-מהכלל השתתפו בנדבה זו.

משמעות הדברים בפנימיותם:

יש פרטים שבהם כל ישראל שווים, כדגמת המצות המעשיות. לעומת זה, יש ענינים, דגמת אהבת ה' ויראת ה', שבהם יש חילוקי דרגות.

תכלית הפונה היא שהאחדות תבוא לידי ביטוי גם באותם דברים שבהם יש הבדלים בין איש לרעהו. דהיינו, שיהיה ניכר כי למרות ההבדלים, כולם מאחדים ושוים לפני הקב"ה.

רעיון זה בא לידי ביטוי הן בנדבת המשכן, כאמור, והן בעשיית המשכן בפועל, כפרוש רש"י על הכתוב בפרשה, "ולהורות נתן בלבם, הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן": "ואהליאב משבט דן, מן הירידין שבשבטים מבני השפחות, והשונה המקום לבצאל למלאכת המשכן והוא מגדולי השבטים, לקיים מה שנאמר ולא ניכר שווע לפני דל".

כה וכל אתתא חכימת לפא בידהא מעזלא
ומיתן פד עזל ית תכלא וית ארגנא ית צבע
זהורי ונת בוץא:

(כה) **וְכָל-אִשָּׁה חַכְמַת-לֵב בִּידֶיהָ טָווּ וַיָּבִיאוּ מִמֶּנּוּ אֶת-הַתְּכֵלֶת וְאֶת-הָאַרְגָּמָן אֶת-תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת-הַשֵּׁשׁ:**

אשל אברהם – הרב אלאשולי

(באר בשדה).
כָּלֶם "הֵבִיאוּ" – מבאר בזה שלבאורה היה צריך לומר "הביאו", שהרי תחילה אמר "אשר נמצא אתו", ולכן מפרש שזה מוסב על "וכל איש", שכל אלו שהיה בידם אחד מהמיינים הקלו הביאו (ע"פ באר בשדה). תורה כד

אחד בלבד היה צריך להביא (משכיל לדח).
או תולעת שני או עורות אילים או תחשים – משמיט כאן את "ושש ועזים", ואפשר שמשום ששני מינים אלו (פשתן ונוצות של עזים) היו מצויים אצל כולם, אין הכרח לפרש שזה אחד מהם בלבד, מה-שאין-כן שאר מינים [ראה רש"י לעיל כה, ד]

(כג) **וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא אִתּוֹ – תְּכֵלֶת או אַרְגָּמָן** – כלומר, שהנא"ו הנזכר במינים אלו "וארגמן וגו'", אינו נא"ו המוסף, שרק מי שיש בידו כל המינים האלו יביא, אלא או זה או זה קאמר, ובזה מבאר רש"י מדוע לא נאמר "אשר נמצאו אתו", אלא "אשר נמצא אתו" בלשון יחיד, כי אפילו אם נמצא אצל מין

הטעם שרק הנשים התעסקו בטויה

וְכָל-אִשָּׁה חֲכֵמַת-לֵב בְּיָדֶיהָ טוּוּ וַיָּבִיאוּ מִטּוּוֹה (לה, כה)

מצינו שהנשים טוו את התכלת והארגמן וכו' למלאכת המשכן, מה שאין כן האנשים שרק הביאו את "התכלת והארגמן גוי" אף לא הכינו אותן בעצמם למלאכת המשכן. ויש לענין בטעם החלוק.

ויש לומר בזה: דהנה מלאכת המשכן היתה צריכה להיות "לשמה" כדפירש רש"י "ועשו לי מקדש - ועשו לשמי בית קדשה".

ועל-פי זה יש לומר דמפנין שרב האנשים חטאו בחטא העגל, לא היתה להם נאמנות שיעשו מלאכתם לשמה, ולכן לא התירו להם להתעסק בטויה (ורק אלו שבהם בחר הקב"ה שיתעסקו במלאכת המשכן, וודאי הדבר שיעשו מלאכתם לשמה).

מה שאין כן הנשים שלא חטאו בחטא העגל, אין טעם לומר שלא יעשו מלאכתן לשמה, ולכן התירו להן להתעסק בטויה.

(כו) וְכָל-הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לָבֵן אֶתְנָה בַּחֲכֻמָּה טוּוּ אֶת-הָעֵזִים:
 כו וְכָל נְשִׂיא דְּאַתְרָעִי לְבָנָה עִמָּהֶן בַּחֲכֻמָּה
 עֲזָלָן יְת מַעֲזִיא (במ"ג רפ"ו: מעזיא):

כ"ז ~ טוו את העצים • (שבת צט) היא היתה אמונת יתרה, שמעל גבי העצים טווין אותן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חלק טז עמוד 456)

הנשים לא נצטוו לעשות את הטויה על-גבי העצים, אלא נתעוררו לכך מצד עצמן. הנשים הבינו שאם זכו לכשרון מיוחד זה מואת ה', מטרת הדבר היא - המשכן.

מכאן הוראה, שפאשר הקב"ה מעניק לאדם חושים וכשרונות מיוחדים, עליו לנצלם לעבודת ה' - לעשות מהעולם משכן ודירה לה' יתברך.

(כו) וְהַנָּשָׂאם הָבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֵת אַבְנֵי הַמִּלֻּאִים לְאַפֹּד וּלְחֹשֶׁן:
 כו וְהַנְּרַבְּנִיא אֶתִּיאֻ יְת אַבְנֵי בִּרְלָא וְיֵת
 אַבְנֵי אַשְׁלֻמִּיתָא לְשַׁקְעָא בְּאַפֹּדָא
 וּבְחוֹשֶׁן:

כ"ז ~ וְהַנָּשָׂאם הָבִיאוּ • אמר רבי נתן: מה ראו נשיאים להתנדב בחנכת המזבח בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה? אלא כך אמרו נשיאים: 'יתנדבו עבור מה שמתנדבין, ומה שמחסרין, אנו משלימין

אשל אברהם – הרב אלאשילי

משמע שגם בני ישראל התנדבו אחריהם והקריבו קרבנות נדבה לחנוכת המזבח (הריב).

ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה - כלומר, מזה שהביאו בחנוכת המזבח תחילה, מזה מוכן שמה שלא התנדבו תחילה במלאכת המשכן היה שלא כדוגן, וכדי לתקן דבר זה התנדבו תחילה בחנוכת המזבח.

אלא כך אמרו נשיאים: יתנדבו עבור מה שמתנדבין, ומה שמחסרין אנו משלימין אותו, כיון שהשלימו עבור את הכל - ואף שהעבור עדין לא הביאו את אבני השוהם, כיון שלא

(כו) וְהַנָּשָׂאם הָבִיאוּ – אמר רבי נתן - ספרי נשא מה. וראה גם רש"י במדבר ז, ג. אלא שרש"י שם מביא את דברי רבי נתן לענין מה "שהתנדבו העגלות והבקר לשאת המשכן" (כלשון רש"י שם פסוק י), ואילו כאן מביא את דבריו לענין מה ש"נשאם לבם להתנדב קרבנות המזבח לחנכו" (כלשון רש"י שם). וב"תורת מנחם" כתב שצריך לומר שקאן כונתו גם לנדבות העגלות והבקר.

מה ראו נשיאים להתנדב בחנכת המזבח בתחלה - במדבר ז, י. שכל נשיא הביא קרבנות בשביל חנוכת המזבח. ומזה שקתב רש"י "בתחילה",

(כו) טוו את העצים – היא היתה אמונת יתרה - ולכן הוצרכו ל"וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה", ולא הסתפקו ב"וכל אשה חכמת לב" האמור בפסוק שלפניו. ומדיק רש"י לכתוב "אומנות יתרה", שלא רק שהוזהקו לחכמה יתרה, אלא גם האומנות היא אומנות משופחת יותר, שכן הטויה מעל גבי העצים היא כשהשערות הן לחות ורכות, ובתוצאה מכך הטויה היתה ברמה גבוהה יותר (הריב).

שמעל גבי העצים טווין אותן – טוו את העצים, בגופן של עצים משמע (רש"י שבת עד, ב). תורה כו

אותו'. כִּינן שֶׁהַשְׁלִימוֹ צָבוּר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר (לִקְמֹן לו'): "וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דִּים", אֲמָרוּ נְשִׂאִים, מָה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת? הֵבִיאוּ אֶת אֲבָנֵי הַשֹּׁהַם וְגו'. לְכָךְ הִתְנַדְּבוּ בַּחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ תַּחֲלָה. וְלִפִּי שְׁנַתְעַצְלוּ מִתַּחֲלָה, נִחְסְרָה אוֹת מִשְׁמֶם, וְהַנִּשְׁאָם כְּתִיב.

כח וְנָתַת בּוֹסְמָא וְנָתַת מִשְׁחָא לְאַנְהוּתָא
וְלִמְשָׁחָא דְרִבּוּתָא וְלִקְטָרֶת בּוֹסְמָא:

(כח) וְאֶת־הַבֶּשֶׂם וְאֶת־הַשֶּׁמֶן לְמֶאֱוָר וְלִשְׁמֹן
הַמִּשְׁחָה וְלִקְטָרֶת הַפִּמִּים:

כט כָּל גִּבּוֹר וְאֶתְמָא דְאַתְרָעִי לְבַהוֹן עֲמַהוֹן
לְאַיְתָאָה לְכָל עֲבֻדָּתָא דִּי פִקְדוּ יִי לְמַעַבְד
בִּידָא דְמִשָּׁה אֵינִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִדְבָתָא
קָדָם יִי:

(כט) כָּל־אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר נָדַב לִבָּם אֹתָם לְהֵבִיא
לְכָל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּיַד־מֹשֶׁה
הֵבִיאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל נִדְבָה לַיהוָה:

♦ יום שני י"ח אדר ♦

ל וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל חֲזוּ דְרַבִּי יִי
בְּשׁוֹם בְּצִלָּאֵל בַּר אוּרִי בַר חוּר לְשִׁבְטָא
דִּיהוּדָה:

(ל) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְהוָה
בְּשֵׁם בְּצִלָּאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חוּר לְמִטָּה יְהוּדָה:

כ"א חור • בְּנֵה שֶׁל מְרִים הָיָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לא עמ' 212)

בְּנֵה שֶׁל מְרִים הָיָה (רש"י לה, ל) יֵשׁ לְשָׂאֵל, הָרִי רִש"י כָּבֵד כְּתִיב כֵּן לְעִיל. וְעוֹד, מִדּוּעַ לֹא כְּתִיב כֵּן בְּפָרָשַׁת כִּי־תִשָּׂא (לא), שְׁגָם שֵׁם מִיָּחָס בְּצִלָּאֵל לְחוּר. וְיֵשׁ לוֹמַר, שְׂרִש"י זֶה אֵינוֹ דְּבוּר בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ, אֲלָא הַתְּחַלְת פִּרְש"י הִבָּא (פסוק לו'). כְּלוּמַר: הַפְּתוּב מוֹדִיעַ גָּזֵל יְחוּסוֹ שֶׁל בְּצִלָּאֵל גַּם מִצַּד הָאֵם, שֶׁבִּזָּה מִתְקַיֵּם טַפִּי הַשְׂוֹאֵת ה'שׁוֹעִי' ל'דל'. אֲבָל בְּפָרָשַׁת כִּי־תִשָּׂא יֵשׁ לוֹמַר בְּפִשְׁטוּת, שֶׁהַיָּחֹס לְחוּר הוּא מִצַּד מַעְלוֹתָיו שֶׁל חוּר הַמִּפְרָשׁוֹת בְּכַתוּב (וּבִרְש"י).

אשל אברהם – הרב אלאשילי

שֶׁאֵנִי מִמְנָה אוֹתוֹ מִשׁוּם שֶׁהוּא נִכְדוֹ
שֶׁל חוּר בְּנֵה שֶׁל מְרִים (לְבוּשׁ). אוּ יֵשׁ
לוֹמַר שֶׁתִּיבוּת אֵלּוּ ("חוּר בְּנֵה שֶׁל
מְרִים"). אֵינָן עוֹמְדוֹת בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ, אֲלָא
הֵן הַקְדָּמָה לְפִירוּשׁ שֶׁבְּפִסּוּק לו',
שִׁיחּוּסוֹ שֶׁל בְּצִלָּאֵל הוּא גַּם מִצַּד
הַיּוֹתוֹ צָאצָא שֶׁל מְרִים [וְכַפִּי שִׁיבוּאָר
לְקָמָן]. מִדֵּה־שְׂאִינ־כֵּן לְעִיל לֹא, ב רִש"י
לֹא כְּתִיב כֵּן, כִּי שֵׁם בְּפִשְׁטוּת בְּצִלָּאֵל
מִיּוֹחָס לְחוּר מִצַּד מַעְלָתוֹ שֶׁל חוּר
עֲצֻמוֹ, וְלֹא מִצַּד שֶׁהָיָה בְּנֵה שֶׁל מְרִים.
וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר (עַל דֶּרֶךְ הַדְרָשׁ) שְׂרִש"י
מִכָּבָר בִּזָּה מִה שֶׁמֹּשֶׁה אוֹמֵר לְבָנֵי
יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּצִלָּאֵל הוּא נִכְדוֹ שֶׁל חוּר, בּו
בְּזִמְנֵי שְׁחוּר נִהְרַג עַל־יָדָם בְּזִמְנֵי עֲשִׂית
הַעֲגָל, וְלִכְאוּרָה יֵשׁ בִּזָּה מִשׁוּם הַנּוֹכַחַת
חֲטָאִים קוֹדְמִים שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלִכֵּן
מִפְּרֶשׁ רִש"י שֶׁמֹּשֶׁה לֹא הִנְכִּיר אֶת חוּר
אֲלָא בְּדִי לִיָּחָס אֶת בְּצִלָּאֵל לְמְרִים
(הַרְבֵּי). תוֹרָה לֹא

יִו"ד לְאַחֲרֵי הָאֲלִ"ף, שֶׁהָרִי מִצִּינוּ
שֶׁנִּכְתָּב "נְשִׂאִים" מְלֹא, וְגַם "נְשִׂאִים".
וְלִכֵּן נִרְאֶה שֶׁהַכֹּנֶה שְׂאוֹת אַחַת וְדֹאֵי
חֲסִרָה מִשְׁמֶם, שֶׁהָרִי מִצִּינוּ שֶׁנִּכְתָּב
פַּעַם "נְשִׂאִים", וּפַעַם "נְשִׂאִים", וּפַעַם
"נְשִׂאִים", אֲבָל לֹא מִצִּינוּ שֶׁהָיָה
נִכְתָּב "נְשִׂאִים" אֲלָא כָּאֵן בְּלִכְד. תוֹרָה כּו
(ל) חוּר – בְּנֵה שֶׁל מְרִים הָיָה – מִה
שְׁחוּר רִש"י וְכֹתֵב כָּאֵן שׁוּב שְׁחוּר
בְּנֵה שֶׁל מְרִים הָיָה, אִף שֶׁכָּבֵד כְּתִיבו
לְעִיל יו, י. כּד, יד, וּמֵאִידֶךָ, אִם כָּבֵד
חוּר וְכֹתֵבוֹ, לְמָה לֹא כְּתִיב כֵּן בְּשַׁעַת
מִינּוּיוֹ שֶׁל בְּצִלָּאֵל עַל־יָדֵי הַקְדוּשָׁה
בְּרוּךְ־הוּא (וְלֵעִיל לֹא, א? יֵשׁ לוֹמַר, שֶׁבִּזָּה
רִש"י רוֹצֵה לְבָאֵר מִה שֶׁאֵמַר לָהֶם
מִשָּׁה בְּלִשׁוֹן "רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם
בְּצִלָּאֵל", שֶׁהוּא לִשׁוֹן הַמּוֹרָה שֶׁהוּא
מִשְׁתַּף אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּטַעַם בְּחִירַת
בְּצִלָּאֵל, שֶׁבִּזָּה אָמַר לָהֶם: רְאוּ שֶׁ
בָּחַר בְּבְּצִלָּאֵל, וְאֵנִי עוֹשֶׂה זֹאת
בְּשִׁלְיָחוּתוֹ שֶׁל מְקוֹם, וְאֵל תַּחֲשׁוּדְנִי

הָיָה בְּרִשְׁוֹתָם, הֵבִיאוּ בְּמִקּוֹם זֶה כֶּסֶף
וְזָהָב בְּדִי שֶׁהָיָה נִתֵּן לְרִכּוּשׁ תַּמּוּרְתָּם
אֶת כָּל מִה שִׁיחֲסֹר, כּוֹלֵל אֲבָנֵי הַשֹּׁהַם
(הַרְבֵּי).

שֶׁנֶּאֱמַר – לִקְמֹן לו, ז.

"וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דִּים", אֲמָרוּ
נְשִׂאִים: מָה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת?
"הֵבִיאוּ אֶת אֲבָנֵי הַשֹּׁהַם וְגו'" –
נִרְאֶה שֶׁמִּפְרָשׁ כֵּן מִזָּה שֶׁלֹּא נֶאֱמַר
"וְהֵבִיאוּ הַנְּשִׂאִים", אֲלָא "וְהַנְּשִׂאִים
הֵבִיאוּ", שֶׁמִּשְׁמַעוֹ שֶׁהַנְּשִׂאִים הֵבִיאוּ
אֶת אֲבָנֵי הַשֹּׁהַם בְּלִית־בְּרִירָה. וְכָךְ
פִּירוּשׁוֹ: "וְהַנְּשִׂאִים [בְּאִמְרָם מִה
עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת] הֵבִיאוּ אֶת אֲבָנֵי
הַשֹּׁהַם וְגו'".

לְכָךְ הִתְנַדְּבוּ בַּחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ תַּחֲלָה.
וְלִפִּי שְׁנַתְעַצְלוּ מִתַּחֲלָה, נִחְסְרָה
אוֹת מִשְׁמֶם, וְ"הַנִּשְׁאָם" כְּתִיב –
הַכֹּנֶה בְּנִרְאֶה לִי־ד שֶׁלִּפְנֵי הָאֲלִ"ף,
שֶׁזֶה חֲסִרוֹן בְּשֵׁם "נְשִׂאִים". אֲבָל
לְכָאוּרָה יֵשׁ כָּאֵן גַּם חֲסִרוֹן שֶׁל אוֹת

טוית היריעות מעל העזים

ובצלאל בן אוּרִי בן חור למטה יהודה עשה את כל־אשר־צוה יהוה את־משה:

כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו כו' כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר־כך משכן. אמר לו בצלאל, מנהג העולם לעשות תחלה בית ואחר־כך משים כלים בתוכו... וכן עשה (לה, כב. ובפירושו רש"י) יש לעיין, דאם היו צריכים לבנות המשכן כ"מנהג העולם", מדוע עשו את היריעות תחלה ואחר־כך את הקרשים, דלא כמנהג העולם שבונים את קירות הבית, ורק אחר־כך את הגג (וראה גם רבותינו בעלי התוספות ויקהל לו, יד, ועוד)? ויש לתרץ בפשטות:

על הפסוק (ויקהל לה, כו) "וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים" פירש רש"י "היא היתה אמונת יתרה, שמעל העזין היו טוין אותן". וכן פירש רש"י במסכת שבת (עד, ב דבורהמתחיל שטוף) "קרא קדריש, טוו את העזים, בגופן של עזים משמע". והנינו שהביאו הנשים את העזים קשהצמר טויו על גופם ממש. ואם־כן מובן מעצמו, שמצד צער בעלי־חיים, לא היה אפשר להשהות את העזים עם הטויה על גביהם עד שייסמו לבנות את הקרשים, ולכן היו מקרחים לעשות את היריעות מיד אחרי שטוו אותן.

(לא) וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה בְּתִבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה:

(לב) וְלִחְשֹׁב מַחֲשַׁבְתָּ לַעֲשׂוֹת בִּזְהֵב וּבַפָּסָף וּבַנְּחֹשֶׁת:

(לג) וּבַחֲרֹשֶׁת אֶבֶן לְמִלֵּאת וּבַחֲרֹשֶׁת עֵץ לַעֲשׂוֹת בְּכָל־מְלָאכַת מַחֲשַׁבְתָּ:

(לד) וְלַהֲוֹרֹת נָתַן בְּלָבָו הָיָא וְאַהֲלִיאֵב בֶּן־אַחִיסָמֶךְ לְמִטָּה־דָן:

ישי"א וְאַהֲלִיאֵב • משבט דן, מן הירודים שבשבטים, מבני השפחות. והשוהו המקום לבצלאל למלאכת המשכן, והוא מגדולי השבטים, לקיים מה שנאמר (איוב לד): "ולא נפרשוע לפני־דל".

(לה) מִלֵּא אֹתָם חֲכַמְת־לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכַת חֲרָשׁ וַחֲשֹׁב וְרָקִים בְּתִכְלֵת וּבְאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבִישׁ וְאַרְגָּו עִשִּׂי כָּל־מְלָאכָה וַחֲשִׁי מַחֲשַׁבְתָּ:

אשל אברהם – הרב אלאשולי

שחור היה בנה של מרים, להורות על יחסו הגדול של בצלאל גם מצד מרים (עי' משכיל לדוד ותורת מנחם). לקיים מה שנאמר – איוב לד, יט. "ולא נפרשוע" – שר (רשי איוב שם). לשון ארון, שהכל שועין ופונים אליו (רשי ישעיה לב, ח). לפני דל" – אין הפרש ביניהם לפני המקום (מציד שם). תורה לה

(באר בשדה). למלאכת המשכן, והוא מגדולי השבטים – שייחסו של בצלאל שהוא משבט יהודה, וגם היה נכד של חור בנה של מרים, הינו שהיה לו יחס משני הצדדים (גם מצד היותו צאצא של מרים, בנגוד לאהליאב, ששבטו היה מבני השפחות), ובכל זאת ה' בחר בהם שיעבדו יחד במלאכת המשכן, ולכן מקדים ומפרש רש"י בפסוק ל

(לד) וְאַהֲלִיאֵב – משבט דן, מן הירודין שבשבטים, מבני השפחות – מבני בלקה. ראה רש"י בראשית לו, ב: "שהיו אחיו מבין אותן". והשוהו המקום לבצלאל – שנאמר כאן "הוא וְאַהֲלִיאֵב", מה־שאי־בן לעיל לא, ו נאמר רק "ואני נתתי אתו את אהליאב" (לבוש). אף שבצלאל חכם יותר מכל החכמים, כולל אהליאב, בכל זאת הופרים כאן הכתוב ביחד

לו (א) וַעֲשֵׂה בְצִלְאֵל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל אִישׁ חֶכֶם-לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חָכְמָה וּתְבוּנָה בְּהִמָּה לַדָּעַת לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-מְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה:

(ב) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל-בְּצִלְאֵל וְאֶל-אַהֲלִיאֵב וְאֶל כָּל-אִישׁ חֶכֶם-לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חָכְמָה בָּלְבָו כָּל אֲשֶׁר נִשְׁאָו לָבֹא לְקַרְבָּה אֶל-הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ:

(ג) וַיִּקְחֻוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֶת כָּל-הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַמְּלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהֵם הָבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר:

(ד) וַיָּבִיאוּ כָּל-הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֶת כָּל-מְלָאכֶת הַקֹּדֶשׁ אִישׁ-אִישׁ מִמְּלָאכָתוֹ אֲשֶׁר-הִמָּה עֹשִׂים:

(ה) וַיֹּאמְרוּ אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר מְרִבִּים הָעָם לְהָבִיא מִדִּי הָעֲבֹדָה לַמְּלָאכָה אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ:

כ"ט • מדי העבודה • יותר מקדי צורך העבודה.

(ו) וַיֵּצֵאוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמִּחְנֶה לֵּאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אֶל-יַעֲשׂוּ-עוֹד מְלָאכָה לַתְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְלֹא הָעָם מֵהָבִיא:

כ"ט • ויכלא • לשון מניעה.

(ז) וְהַמְּלָאכָה הַזֹּאת דִּים לְכָל-הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר:

א וַעֲבֹד בְּצִלְאֵל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל גֹּבֵר חָכִים לָכָא דִּיהֵב יִי חֲכָמָא וְסוּכְלָתְנוּתָא בְּהוֹן לְמַדְעָא לְמַעַבְדָּא יְתָ כָּל עֲבִידַת פְּלִחָן קוּדְשָׁא לְכָל דִּי פִקְדָּא יִי:

ב וקרא משה לבצלאל ואהליאב ולכל גבר חכים לבא דיהב יי חכמתא בלבה כל דאתרעי לבה למקרב לעבדתא למעבד יתה:

ג ונסיכו מן קדם משה ית כל אפרשותא די איתאיו בני ישראל לעבדת פלחן קודשא למעבד יתה ואנון מיתן לה עוד נדבכתא בצפר בצפר:

ד ואתו כל חכימא דעבדין ית כל עבדת קודשא גבר גבר מעבדתה דאנון עבדין:

ה ויאמרו למשה למימר מסגן עמא לאיתא מפת פלחנא לעבדתא דפקד יי למעבד יתה:

ו ופקד משה ואעברו ברוזא במשריתא למימר גבר ואתתא לא יעבדון עוד עבדתא לאפרשות קודשא ופסק עמא מלאיתא:

ז ועבדתא הוה מסת לכל עבדתא למעבד יתה ויתרת:

כ"ט • והמלאכה היתה דים לכל-המלאכה • ומלאכת ההבאה היתה דים של עושי המשכן, לכל

אשל אברהם – הרב אלאשולי

וגם לא שיק לומר בן, שהרי עדין היה ביכולתם להביא, אלא פירושו שנמנעו מלהביא עוד על פי הציור. וראה גם רש"י בראשית ח, ב. תורה ז
(ז) והמלאכה היתה דים לכל המלאכה – ומלאכת ההבאה – ראה

מה שצריך לעבודה, והרי זה כאילו כתוב "מדי צורך העבודה" (רא"ם. גר"א. תורה ו
(ו) ויכלא – לשון מניעה – ואינו מלשון בליון, שכלו להביא, שאם בן היה צריך לומר "ויכל העם להביא",

(ה) מדי העבודה – יותר מקדי צורך "העבודה" – מפרש "מדי" – "יותר מקדי", שכן האות מ"ם משמשת לשון תוספת, ו"די" פירושו בלשון חכמים "בדי", והוסיף "צורך העבודה", כיון שלא התנדבו העבודה עצמה אלא

המלאכה של משכן לעשות אותה ולהותיר. והותר • כמו (לעיל ח): "והכבד את לבו", (מלכים ב ג): "והפזת את מואב".

ח ועבדו כל חפמי לפא בעבדי עבדתא ית משכנא עשור יריען דבין שזיר ותכלא וארגנא וצבע זהורי צורת כרובין עובד אמן עבד יתהון:

ט ארפא דיריעתא תדא עסרין ותמנא אמין ופוזנא ארבע אמין דיריעתא תדא משחתא תדא לכל יריעתא:

י ולפף ית חמש יריען תדא עם תדא ותחמש יריען לפף תדא עם תדא:

יא ועבד ענובין ותכלא על ספתא דיריעתא תדא מסטרא בית לופי כן עבד בספתא דיריעתא בסטרא בית לופי תניתא:

יב חמשין ענובין עבד ביריעתא תדא ותחמשין ענובין עבד בסטרא דיריעתא דבית לופי תניתא מכונן ענובין תדא לקבל תדא:

יג ועבד חמשין פורפין דדחב ולפף ית יריעתא תדא עם תדא כפורפין ותהו משכנא חד:

יד ועבד יריען דמעזי לפרסא על משכנא חד עשור יריען עבד יתהון:

(ח) ויעשו כל-חכם-לב בעשי המלאכה את-המשכן עשור יריעת שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני כרבים מעשה חשב עשה אתם:

(ט) ארץ היריעה האחת שמנה ועשרים באמה ורחב ארבע באמה היריעה האחת מדה אחת לכל-היריעות:

(י) ויחבר את-חמש היריעות אחת אל-אחת וחמש יריעות חבר אחת אל-אחת:

(יא) ויעש ללאת תכלת על שפת היריעה האחת מקצה במחברת כן עשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית:

(יב) חמשים ללאת עשה ביריעה האחת וחמשים ללאת עשה בקצה היריעה אשר במחברת השנית מקבילת הללאת אחת אל-אחת:

(יג) ויעש חמשים קרסי זהב ויחבר את-היריעות אחת אל-אחת בקרסים ויהי המשכן אחד:

(יד) ויעש יריעת עזים לאהל על-המשכן עשתי עשרה יריעות עשה אתם:

אשל אברהם – הרב אלאשילי

והותר - תחילה פירש את משמעות המילה, שהיא באילו כתוב "והותר", וכעת בא לפרש את המילה עצמה (מעייני אגם).

כמו "והכבד את לבו" - לעיל ח, יא. לשון פעול הוא (רשי" שם). לשון הווה (רשי" לעיל יח, כב). כלומר, שאינו לשון ציווי אלא לשון הווה מתמשך (מעייני אגם).

"והבות את מואב" - מלכים ב ג, כד. תורה ח

"לעשות אותה" ולהותיר - ואף להותיר. זהו פירוש "והותר", שהוא לשון מקור, ולכן הוסיף האות למ"ד. וב"דברי דוד" כתב שלשון "והותר" משמעו שכן היה בפועל שנותר, וזה לא שייך לומר כאן, כיון שכאן מדובר רק על מלאכת ההקאה ולא היתה עדין מלאכה שנוכל לומר עליה שנותר מהמלאכה, לכן כתב ש"והותר" פירושו כמו "והותר" שמשמעו על העתיד, שהיה בה כדי להותיר לאחר עשיית המלאכה.

רש"י שבת מט, ב: "לאו מלאכה היא, אלא כמשמע קרא בהקאת נדבה.. מלאכת ההקאה, שלא היו צריכין עוד, וכל מידי דרמי עליה דאינש קרי ליה עבדתא".

"היתה דים" של עושי המשכן - לומד כן מזה שכתוב "דים" לשון רבים (ולא "דיה"), והינו שזה מוסב על עושי המלאכה (ראה רא"ם).

"לכל המלאכה" של משכן - שהשלימו צבור את הכל (רשי" לעיל לה, כז).

(טו) אָרְךָ הִרְיֶעה הָאֶחָת שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה וְאַרְבַּע אַמּוֹת רָחב הִרְיֶעה הָאֶחָת מֵדָה אֶחָת לַעֲשֵׂתִי עֲשֶׂה יְרִיעֹת:

טו אָרְכָּא דִּירִיעָתָא חָדָא תְּלָתִין בָּאַמִּין וְאַרְבַּע אַמִּין פּוֹתִיא דִּירִיעָתָא חָדָא מְשַׁחֲתָא חָדָא לְחַד עֶשֶׂר יְרִיעֹן:

(טז) וַיַּחֲבֵר אֶת־חֲמֵשׁ הִרְיֹעֹת לְבָד וְאֶת־שֵׁשׁ הִרְיֹעֹת לְבָד:

טז וְלָפָּה יָת חֲמֵשׁ יְרִיעֹן לְחֹד וְיָת שֵׁשׁ יְרִיעֹן לְחֹד:

(יז) וַיַּעַשׂ לָלֶאֱת חֲמִשִּׁים עַל שַׁפַּת הִרְיֶעה הַקִּיצָנָה בַּמַּחֲבֵרֶת וְחֲמִשִּׁים לָלֶאֱת עָשָׂה עַל־שַׁפַּת הִרְיֶעה הַחֲבֵרֶת הַשְּׁנִית:

יז וַעֲבַד עֲנוּבִין חֲמִשִּׁין עַל סַפְתָּא דִּירִיעָתָא בְּסִטְרָא בֵּית לֹפִי וְחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עֲבַד עַל סַפְתָּא דִּירִיעָתָא דְּבֵית לֹפִי תְּנִיגָתָא:

(יח) וַיַּעַשׂ קְרָסִי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים לַחֲבֵר אֶת־הָאֶהָל לִהְיוֹת אַחֵד:

יח וַעֲבַד פּוֹרְפִין דְּנְחֹשָׁא חֲמִשִּׁין לְלַפְפָּא יָת מִשְׁכְּנָא לְמַהְוִי חָד:

(יט) וַיַּעַשׂ מִכְסֵּה לְאֹהֶל עֹרֹת אֵילָם מְאֻדָּמִים וּמִכְסֵּה עֹרֹת תַּחֲשִׁים מְלֻמָּעָה:

יט וַעֲבַד חוּפָּאָה לְמִשְׁכְּנָא מִשְׁכִּי דְּדַכְרִי מִסְמָקִי וְחוּפָּאָה מִשְׁכִּי דְּסַגּוּנָא מְלַעֲלָא:

(כ) וַיַּעַשׂ אֶת־הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים:

כ וַעֲבַד יָת דְּפִיא לְמִשְׁכְּנָא דְּאַעִי שִׁטִּין קְנִמִין:

(כא) עֶשֶׂר אַמַּת אָרְךָ הַקְּרֶשׁ וְאַמָּה וַחֲצִי הָאַמָּה רָחב הַקְּרֶשׁ הָאֶחָד:

כא עֶשֶׂר אַמִּין אָרְכָּא דְּדַפָּא וְאַמָּתָא וּפְלָגוֹת אַמָּתָא פּוֹתִיא דְּדַפָּא חָד:

(כב) שְׁתֵּי יָדָת לַקְּרֶשׁ הָאֶחָד מִשְׁלָכָת אֶחָת אֶל־אַחַת בֵּן עָשָׂה לְכָל קְרָשֵׁי הַמִּשְׁכָּן:

כב תְּרִינִין צִירִין לְדַפָּא חַד מִשְׁלָכִין חָדָא לְקַבֵּל חָדָא בֵּן עֲבַד לְכָל דְּפִי מִשְׁכְּנָא:

(כג) וַיַּעַשׂ אֶת־הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכָּן עֲשָׂרִים קְרָשִׁים לַפֶּאת נֶגֶב תִּימָנָה:

כג וַעֲבַד יָת דְּפִיא לְמִשְׁכְּנָא עֲסָרִין דְּפִין לְרוּחַ עֶבֶר דְּרוּמָא:

(כד) וְאַרְבָּעִים אֲדָנִי־כֶסֶף עָשָׂה תַּחַת עֲשָׂרִים הַקְּרָשִׁים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקְּרֶשׁ הָאֶחָד לְשֵׁתִי יִדְתִּיו וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת־הַקְּרֶשׁ הָאֶחָד לְשֵׁתִי יִדְתִּיו:

כד וְאַרְבַּעִין סַמְכִין דְּכֶסֶף עֲבַד תַּחוֹת עֲסָרִין דְּפִין תְּרִין סַמְכִין תַּחוֹת דַּפָּא חַד לְתִרִין צִירוּהִי וְתִרִין סַמְכִין תַּחוֹת דַּפָּא חַד לְתִרִין צִירוּהִי:

(כה) וּלְצִלַּע הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית לַפֶּאת צָפוֹן עָשָׂה עֲשָׂרִים קְרָשִׁים:

כה וְלִסְטֵר מִשְׁכְּנָא תְּנִיגָתָא לְרוּחַ צָפוֹנָא עֲבַד עֲסָרִין דְּפִין:

(כו) וְאַרְבָּעִים אֲדָנִיהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקְּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקְּרֶשׁ הָאֶחָד:

כו וְאַרְבַּעִין סַמְכִיהוּן דְּכֶסֶף תְּרִין סַמְכִין תַּחוֹת דַּפָּא חַד וְתִרִין סַמְכִין תַּחוֹת דַּפָּא חָד:

(כז) וּלְיִרְבְּתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָה עָשָׂה שִׁשָּׁה קְרָשִׁים:

כז וְלִסְפִּי מִשְׁכְּנָא מַעֲרָבָא עֲבַד שֵׁשׁ דְּפִין:

שיעור יומי ליום שני י"ח אדר ושנים מקרא ואחד תרגום – לז – פרשת ויקהל-פקודי מט

(כח) וַיִּשְׁנֵי קָרְשִׁים עֲשֵׂה לַמִּקְצַעַת הַמִּשְׁכָּן בִּירְכָתָיִם:

כח ותניין דפין עבד לזוית משקנא בסופיהון:

(כט) וְהָיוּ תוֹאֲמֵם מְלֻמָּטָה וַיַּחֲדוּ יֵהָיוּ תַּמִּים אֶל־רֹאשׁוֹ אֶל־הַמִּכְצַעַת הָאֶחָת כֵּן עָשָׂה לַשְּׁנֵיהֶם לַשְּׁנֵי הַמִּקְצַעַת:

כט והיו מכונין מלרע וכחדא הוו מכונין על רישה לענקתא חדא כן עבד לתרויהון לתניין זון:

(ל) וְהָיוּ שְׁמֹנֶה קָרְשִׁים וְאֲדָנֵיהֶם כֶּסֶף שִׁשָּׁה עֶשֶׂר אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקָּרֶשׁ הָאֶחָד:

ל והיו תמונא דפין וסמכיהון דכסף שטא עשר סמכין תרין סמכין תרין סמכין תחות דפא חד:

(לא) וַיַּעַשׂ בְּרִיחֵי עֲצֵי שִׁטִּים חֲמִשָּׁה לְקָרְשֵׁי צִלְעֵי הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָת:

לא ועבד עברי דאעי שטין חמשא לדפי סטר משקנא חד:

(לב) וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחֵם לְקָרְשֵׁי צִלְעֵי־הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִי וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחֵם לְקָרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן לִירְכָתָיִם יָמָה:

לב וחמשה עברין לדפי משקנא לסופיהון מערבא:

(לג) וַיַּעַשׂ אֶת־הַבְּרִיחַ הַתֵּיכֵן לְבָרֶחַ בְּתוֹךְ הַקָּרְשִׁים מִן־הַקֶּצֶה אֶל־הַקֶּצֶה:

לג ועבד ית עברא מציעאה לאעברא בגו דפא מן ספי לספי:

(לד) וְאֶת־הַקָּרְשִׁים צִפָּה זָהָב וְאֶת־טַבַּעְתָּם עָשָׂה זָהָב בָּתִּים לְבְּרִיחֵם וַיִּצַּף אֶת־הַבְּרִיחִם זָהָב:

לד וית דפא חפא דהבא וית עזקתהון עבד דהבא אתרא לעבריא וחפא ית עבריא דהבא:

(לה) וַיַּעַשׂ אֶת־הַפָּרֹכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשׁוֹר מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עָשָׂה אֹתָהּ פָּרָבִים:

לה והעבד ית פרכתא תכלא וארגמא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד אמן עבד ית צורת קרבין:

(לו) וַיַּעַשׂ לָהּ אַרְבָּעָה עֲמוּדֵי שִׁטִּים וַיִּצַּפֵּם זָהָב וְוִיהֶם זָהָב וַיִּצַּק לָהֶם אַרְבָּעָה אֲדָנֵי־כֶסֶף:

לו ועבד לה ארבעא עמודי שטין וחפון דהבא וויהון דהבא ואתיף להון ארבעא סמכין דכסף:

(לז) וַיַּעַשׂ מִסָּד לַפֶּתַח הָאֹהֶל תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשׁוֹר מַעֲשֵׂה רָקָם:

לז ועבד פרסא לתרע משקנא תכלא וארגמא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד ציר:

(לח) וְאֶת־עֲמוּדָיו חֲמִשָּׁה וְאֶת־וִוֵּיהֶם וְצִפָּה רֹאשֵׁיהֶם וְחֲשָׁקֵיהֶם זָהָב וְאֲדָנֵיהֶם חֲמִשָּׁה נַחֲשֹׁת:

לח וית עמודיהי חמשה וית וויהון וחפא רישיהון וכבושיהון דהבא וסמכיהון חמשה נחשא:

(א) וַיַּעַשׂ בְּצִלְאֵל אֶת־הָאָרֶן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים וַחֲצֵי אַרְבּוֹ וְאִמָּה וַחֲצֵי רַחְבּוֹ וְאִמָּה וַחֲצֵי קָמָתוֹ:

א ועבד בצלאל ית ארון דאעי שטין תרתין אמין ופלגא ארבה ואמתא ופלגא פתיה ואמתא ופלגא רומה:

כ"י - וַיַּעַשׂ בְּצִלְאֵל • לִפִּי שְׁנַתָּן נִפְשׁוֹ עַל הַמִּלָּאכָה יוֹתֵר מִשְׁאֵר חֲכָמִים, נִקְרְאָת עַל שְׁמוֹ.

אשל אברהם – הרב אלאשולי

(א) וַיַּעַשׂ בְּצִלְאֵל – לִפִּי שְׁנַתָּן נִפְשׁוֹ (שפ"ח, תורת מנחם). וְאִפְשָׁר גַּם שֶׁהִכְוִינָה מִסְתַּיִמָּה לְשׁוֹן רַשִׁי "עַל הַמִּלָּאכָה". עַל הַמִּלָּאכָה - מִלָּאכָה עֲשִׂית הָאָרוֹן לְכָל מִלָּאכּוֹת הַמִּשְׁכָּן, כְּדִמְשַׁמַּע וְכֵן מִשְׁמַע מִנָּה שְׂרָשִׁי לֹא הָעֵתִיק

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 163)

לפי שנתן נפשו על המלאכה . . נקראת על שמו (רש"י לו, א) יש לשאל, מדוע אינו מפרש כפשוטו, שבצלאל עשה את הארון לבדו. ויש לומר, דהנה מלאכת הארון כללה גם את הכפרת ואת הכרובים, גוש זהב בעל משקל עצום, ומוכן שאדם אחד לא היה יכול לעבד גוש כזה ולהניחו על הארון (ומסבך זו נאמר "ועשו ארון", ולא "ועשית" כבשאר הכלים).

(ב) ויצפהו זהב טהור מבית ומחוץ ויעש לו זר זהב סביב:

(ג) ויצק לו ארבע טבעת זהב על ארבע פעמיתיו ושתי טבעת על־צלעו האחת ושתי טבעת על־צלעו השנית:

(ד) ויעש בדי עצי שטים ויצף אתם זהב:

(ה) ויבא את־הבדים בטבעת על צלעת הארון לשאת את־הארון:

(ו) ויעש כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארפה ואמה וחצי רחבה:

(ז) ויעש שני כרבים זהב מקשה עשה אתם משני קצות הכפרת:

(ח) כרוב אחד מקצה מזה וכרוב־אחד מקצה מזה מן־הכפרת עשה את־הכרבים משני קצותיו:

(ט) ויהיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סבכים בכנפיהם על־הכפרת ופניהם איש אל־אחיו אל־הכפרת היו פני הכרבים:

אשל אברהם – הרב אלאשולי

משה להקים את המשכן – בצלאל ואהליאב וכל חכם לב עשו את המשכן, ותלאו הכתוב במשה, לפי שמסר נפשו עליו לראות תבנית כל דבר ודבר כמו שהראהו בהר להורות לעושי המלאכה, ולא טעה בתבנית אחת. ואין סתירה בין הדברים, שכן כאן נאמר "ויעש בצלאל", ביחס ל"שאר חכמים", משום שנתן נפשו על המלאכה יותר מהם, אך לא ביחס למשה "שמסר נפשו עליו". תורה ב

והוא על פי לשון רש"י לעיל כה, יא: "שלשה ארונות עשה בצלאל, שנים של זהב ואחד של עץ וכו'", שמלשון "עשה בצלאל", משמע שמשה לא נצטוו (או לא צוה את בצלאל, וכדלקמן ברש"י לח, כב) על עשיית שלשה ארונות, אלא שבצלאל מצדו עשה כן, כי כן נראה לו נכון וטוב יותר, ולמסקנה זו הגיע משום "שנתן נפשו על המלאכה". יותר משאר חכמים, נקראת על שמו – וראה רש"י במדבר ז, א: "ביום פלות

בדבור־המתחיל התיבות "את הארון". וכן מוכן מזה שבהמשך לזה נאמר "ויעש", "ויעש", ובפשטות הכונה על בצלאל שנוצר בתחילת הענין. והטעם שנאמר ענין זה דוק לענין עשיית הארון ולא בתחילת עשיית המשכן, כתב ב"משפיל לדוד", מפני שהארון הוא מקודש מכל הכלים, והתורה הבליטה את מעלתו של בצלאל בכלי המקודש ביותר, אף שכן היה גם בעשיית שאר מלאכות המשכן. ועוד יש לומר, שבארון ראו דבר זה במיוחד,

יַעֲבֹד ית פִּתּוּרָא דְאָעִי שְׁטִין תְּרִיתִין אֲמִין
אַרְבֵּה וְאַמְתָּא פְתִיָה וְאַמְתָּא וּפְלָגָא רומָה :

יא וַחֲפָא יְתֵה דְהֵב דְּכִי וַעֲבַד לֵה דִיר דְּדֵהֵב
סְחֹר סְחֹר :

יב וַעֲבַד לֵה גְדִנְפָא רומָה פּוֹשְׁבָא סְחֹר
סְחֹר וַעֲבַד דִיר דְּדֵהֵב לְגְדִנְפָה סְחֹר
סְחֹר :

יג וְאַתִּיד לֵה אַרְבַּע עֶזְקֵן דְּדֵהֵב וִיֵּהֵב ית
עֶזְקָתָא עַל אַרְבַּע זְוִיָּתָא דִי לְאַרְבַּע
רְגְלוֹהִי :

יד לְקַבֵּל גְּדִנְפָא הִוּוּ עֶזְקָתָא אַתְרָא
לְאַרְיִחָא לְמַטֵּל ית פִּתּוּרָא :

טו וַעֲבַד ית אַרְיִחָא דְאָעִי שְׁטִין וַחֲפָא
יְתֵהוּן דְּהֵבָא לְמַטֵּל ית פִּתּוּרָא :

טז וַעֲבַד ית מְנִיָּא דִי עַל פִּתּוּרָא ית
מְגִיסוּהִי וְיֵת בְּזִיכּוּהִי וְיֵת מְכִילָתָהּ וְיֵת
קְשׁוּתָא דִי יִתְנַסֵּף בְּהֵן דְּהֵב דְּכִי :

(י) וַיַּעַשׂ אֶת־הַשְּׁלֶחָן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים אַרְבֹּ
וְאַמָּה רָחְבּוֹ וְאַמָּה וַחֲצִי קָמָתוֹ:

(יא) וַיִּצַף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וַיַּעַשׂ לוֹ זָר זָהָב סָבִיב:

(יב) וַיַּעַשׂ לוֹ מִסְנַרְת מִטַּח סָבִיב וַיַּעַשׂ זֶרֶז־זָהָב
לְמִסְנַרְתּוֹ סָבִיב:

(יג) וַיִּצֹק לוֹ אַרְבַּע טַבַּעֹת זָהָב וַיִּתֵּן אֶת־הַטַּבַּעֹת עַל
אַרְבַּע הַפָּאֵת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רַגְלָיו:

(יד) לְעֹמֶת הַמִּסְנַרְת הָיוּ הַטַּבַּעֹת בָּתִּים לַבָּדִים
לְשֹׂאת אֶת־הַשְּׁלֶחָן:

(טו) וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצַף אֹתָם זָהָב
לְשֹׂאת אֶת־הַשְּׁלֶחָן:

(טז) וַיַּעַשׂ אֶת־הַפְּלִים אֲשֶׁר עַל־הַשְּׁלֶחָן אֶת־
קַעֲרָתָיו וְאֶת־כַּפֹּתָיו וְאֵת מְנִקְיָתָיו וְאֶת־הַקְּשׁוֹת
אֲשֶׁר יִסֹּף בָּהֶן זָהָב טָהוֹר:

♦ יום שלישי י"ט אדר ♦

יז וַעֲבַד ית מְנִרְתָּא דְהֵב דְּכִי נָגִיד עֲבַד ית
מְנִרְתָּא שִׂידָה וְקִנָּה פְלִידָהָא חֲזוּרָהָא
וְשׁוּשְׁנָהָא מְנָה הִוּוּ :

(יז) וַיַּעַשׂ אֶת־הַמְּנִרְתָּה זָהָב טָהוֹר מְקֻשָּׁה עֹשֶׂה אֶת־
הַמְּנִרְתָּה יִרְכֶּה וְקִנָּה גְבִיעִיָּה כַּפֹּתֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמְּנָה
הָיוּ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לז עמ' 34)

וַיַּעַשׂ אֶת הַמְּנִרְתָּה (לז, יז) הִקְשׁוּ הַמְּפָרָשִׁים, שֶׁכָּאן מִשְׁמַע שֶׁבִּצְלָאֵל עָשָׂה אֶת הַמְּנִרְתָּה, וְאֵלּוּ מִפְּשׁוּת לְשׁוֹן רַש"י לְעִיל (תרומה כה, לא) מִשְׁמַע שֶׁנֶּעֱשְׂתָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה, שֶׁהִשְׁלִיךְ אֶת הַכֶּפֶר לְאוֹר. וְנִרְאֶה לוֹמַר, שֶׁעַל פִּי דְּבָרֵי רַש"י לְעִיל "לְפִי שֶׁנִּתֵּן נִפְשׁוֹ עַל הַמִּלָּאָה... נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ" - אֵינוֹ מְכַרַּח שֶׁבִּצְלָאֵל עָשָׂה אֶת הַמְּנִרְתָּה.

יח וְשִׁטָּא קִנִּים וְצִאִים מְצִידִיָּה שְׁלֹשָׁה קִנֵּי מְנִרְתָּה
מְצִידִיָּה הָאֶחָד וְשִׁלְשָׁה קִנֵּי מְנִרְתָּה מְצִידִיָּה הַשְּׁנִי:

(יח) וְשִׁטָּא קִנִּים וְצִאִים מְצִידִיָּה שְׁלֹשָׁה קִנֵּי מְנִרְתָּה
מְצִידִיָּה הָאֶחָד וְשִׁלְשָׁה קִנֵּי מְנִרְתָּה מְצִידִיָּה הַשְּׁנִי:

יט תִּלְתָּא כְּלִידִין מְצִירִין בְּקִנָּה חַד חֲזוּר
וְשׁוּשֵׁן וְתִלְתָּא כְּלִידִין מְצִירִין בְּקִנָּה חַד
חֲזוּר וְשׁוּשֵׁן כֵּן לְשִׁטָּא קִנֵּי דְנִפְקִין מִן
מְנִרְתָּא :

(יט) שְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בְּקִנָּה הָאֶחָד כַּפֹּת
וּפְרָח וְשִׁלְשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בְּקִנָּה אֶחָד כַּפֹּת
וּפְרָח כֵּן לְשֵׁשֶׁת הַקִּנִּים הַיְצִאִים מִן־הַמְּנִרְתָּה:

כ ובמְנִרְתָּא אַרְבַּעָא כְּלִידִין מְצִירִין חֲזוּרָהָא
וְשׁוּשְׁנָהָא :

(כ) וּבַמְּנִרְתָּה אַרְבַּעָה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים כַּפֹּתֶיהָ
וּפְרָחֶיהָ:

(כא) וַיִּכְפֹּתֶר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנֶּה וַיַּכְפֹּתֶר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנֶּה וַיַּכְפֹּתֶר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנֶּה וַיַּכְפֹּתֶר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנֶּה:

כא וַיִּכְפֹּתֶר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנֶּה וַיַּכְפֹּתֶר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנֶּה וַיַּכְפֹּתֶר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנֶּה וַיַּכְפֹּתֶר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנֶּה:

(כב) פִּתְּחֵיהֶם וּקְנָתָם מִמֶּנֶּה הָיוּ כְּלֵה מִקְשָׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר:

כב פִּתְּחֵיהֶם וּקְנָתָם מִמֶּנֶּה הָיוּ כְּלֵה מִקְשָׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר:

(כג) וַיַּעַשׂ אֶת־נִרְתִּיָּה שְׁבָעָה וּמִלְקָחֶיהָ וּמִחֻתֶּיהָ זָהָב טָהוֹר:

כג וַיַּעַבְדַּ יְת בּוֹצִינָהָ שְׁבָעָה וּמִחֻתֶּיהָ וּמִחֻתֶּיהָ זָהָב טָהוֹר:

(כד) כֶּכֶר זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְאֵת כָּל־פְּלִיָּהּ:

כד כֶּכֶר זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְאֵת כָּל־פְּלִיָּהּ:

(כה) וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הַקְטָרֶת עֲצֵי שִׁטִּים אִמָּה אַרְבֹּי וְאִמָּה רַחֲבֹי רְבֹוע וְאִמָּתִים קָמָתוֹ מִמֶּנּוּ הָיוּ קְרָנָתָיו:

כה וַיַּעַבְדַּ יְת מִדְּבָחָא דְקִטְרַת בּוֹסְמִיָּא דְאָעִי שִׁטִּין אִמָּתָא אַרְבֵּה וְאִמָּתָא פְתִיָּה מְרַבַּע וְתִרְתִּין אִמִּין רִימָה מִנָּה הָיוּ קְרָנֹהִי:

(כו) וַיִּצַּף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת־גִּגְלוֹ וְאֶת־קִירָתוֹ סָבִיב וְאֶת־קְרָנָתוֹ וַיַּעַשׂ לוֹ זָר זָהָב סָבִיב:

כו וַיִּחְפֹּא יְתָה דְּהַב דְּכִי יְת אֲגָרָה וְיְתָה פְתִלֹהִי סָחֹר סָחֹר וְיְתָה קְרָנֹהִי וַעַבְדַּ לָּהּ דִּיר דְּדִהַב סָחֹר סָחֹר:

(כז) וַיִּשְׁתִּי טַבַּעַת זָהָב עָשָׂה־לוֹ מִתַּחַת לְזִרְוֹ עַל שְׁתֵּי צִלְעָתָיו עַל שְׁנֵי צַדָּיו לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׁאת אֹתוֹ בָּהֶם:

כז וַיִּשְׁתִּי טַבַּעַת עֲזָרָה זָהָב עָשָׂה־לוֹ מִתַּחַת לְזִרְוֹ עַל שְׁתֵּי צִלְעָתָיו עַל שְׁנֵי צַדָּיו לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׁאת אֹתוֹ בָּהֶם:

(כח) וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצַּף אֹתָם זָהָב:

כח וַעַבְדַּ יְת אֲרִיחִיָּא דְאָעִי שִׁטִּין וְחִפֹּא יְתָהוֹן דְּהַבָּא:

(כט) וַיַּעַשׂ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה קֹדֶשׁ וְאֶת־קְטָרֶת הַסַּמִּים טָהוֹר מַעֲשֵׂה רִקָּח:

כט וַעַבְדַּ יְת מִשְׁחָא דְרִיבֹותָא קוֹדֶשׁא וְיְתָה קִטְרַת בּוֹסְמִיָּא דְכִי עוֹבְדַ בּוֹסְמִנִּי:

♦ יום רביעי כ' אדר ♦

לח (א) וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה עֲצֵי שִׁטִּים חֲמִשָּׁ אַמּוֹת אַרְבֹּי וְחֲמִשָּׁ־אַמּוֹת רַחֲבֹי רְבֹוע וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת קָמָתוֹ:

לח וַעַבְדַּ יְת מִדְּבָחָא דְעֹלָתָא דְאָעִי שִׁטִּין חֲמִשׁ אִמִּין אַרְבֵּה וְחֲמִשׁ אִמִּין פְתִיָּה מְרַבַּע וְתִלְתָּא אִמִּין רִימָה:

(ב) וַיַּעַשׂ קְרָנָתוֹ עַל אַרְבַּע פְּנֵתָיו מִמֶּנּוּ הָיוּ קְרָנָתָיו וַיִּצַּף אֹתוֹ נְחֹשֶׁת:

לח וַעַבְדַּ יְת מִדְּבָחָא דְעֹלָתָא דְאָעִי שִׁטִּין חֲמִשׁ אִמִּין אַרְבֵּה וְחֲמִשׁ אִמִּין פְתִיָּה מְרַבַּע וְתִלְתָּא אִמִּין רִימָה:

(ג) וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הַפִּירֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקֹת אֶת־הַמִּזְלָגֹת וְאֶת־הַמִּחְתָּת כָּל־כְּלָיו עָשָׂה נְחֹשֶׁת:

לח וַעַבְדַּ יְת כָּל מְנִי מִדְּבָחָא יְת פְּסִכְתִּירֹתָא וְיְת מִגִּירֹפִיקָתָא וְיְת מִזְרָקָתָא וְיְת צִנּוּרִיקָתָא וְיְת מִחְתָּתָא כָּל מְנֵהִי עַבְדַּ נְחֹשֶׁת:

(ד) וַיַּעַשׂ לַמִּזְבֵּחַ מִכָּבֶד מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת תַּחַת כַּרְכָּבוֹ מִלְמָטָה עֲדֵי-חֲצִי:
וַיַּעֲבֵד לַמִּדְבָּחָה סָרְדָּא עוֹבֵד מִצְדָּמָה דְנִחְשָׂא תַחֲתֵי סוֹכְבָה מְלֻרַע עַד פְּלָגָה:

(ה) וַיֵּצֶק אֲרָבַע טַבָּעֹת בְּאֲרָבַע הַקְּצוֹת לְמִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת בָּתִּים לַבָּדִים:
הַנְּחֹשֶׁת אֲרָבַע עֲקָמָה בְּאֲרָבַע סִטְרָתָה לְסָרְדָּא דְנִחְשָׂא אֲתָרָא לְאַרְיִחָיָא:

(ו) וַיַּעַשׂ אֶת-הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצֹף אֹתָם נְחֹשֶׁת:
(ז) וַיָּבֵא אֶת-הַבָּדִים בַּטַּבָּעֹת עַל צִלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ לִשְׂאֵת אֹתוֹ בָּהֶם נָכוֹב לַחַת עֲשֵׂה אֹתוֹ:
וַיַּעֲבֵד יֵת אַרְיִחָיָא דְאָעִי שְׁטִין וְחָפָא וְתַהוֹן נִחְשָׂא:
וַיַּעֲשִׂיל יֵת אַרְיִחָיָא בְּעֲקָמָה עַל סִטְרֵי מִדְבָּחָה לְמַשֵּׁל יֵתָה בְּהוֹן חֲלִיל לַחֲוִין עֹבֵד יֵתָה:

ש"י • נְכוֹב לַחַת • נְכוֹב הוּא חֲלֹל, וְכֵן (יִרְמְיָה נב): "וַיַּעֲבִי אֲרָבַע אֲצָבָעוֹת נְכוֹב". נְכוֹב לַחַת • הַלּוּחוֹת שֶׁל עֲצֵי שִׁטִּים לְכָל רוּחַ, וְהַחֲלָל בְּאֲמָצַע.

(ח) וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כַּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצָּבָאֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
הַנְּחֹשֶׁת יֵת כִּיּוֹרָא נִחְשָׂא וְיֵת בְּסִיסָה נִחְשָׂא בְּמַחְזוֹן נִשְׂיָא דְאֵתָין לְצִלְאָה בְּתֻרַע מִשְׁפָּן זִמְנָא:

ש"י • בְּמִרְאֵת הַצָּבָאֹת • בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּיָדָן מִרְאוֹת שְׂרָאוֹת בְּהֵן כְּשֶׁהֵן מִתְקַשְׁטוֹת, וְאָף אוֹתָן לֹא עָכְבוּ מִלְּהִבֵּא לְנִדְבַת הַמִּשְׁפָּן, וְהָיָה מוֹאֵס מִשֶּׁה בְּהֵן מִפְּנֵי שְׁעִשׂוּיִים לִיֶּצֶר הָרַע. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: 'קִבֵּל, כִּי אֵלֹהִים חִבִּיבִין עָלַי מִן הַכֹּל, שְׁעַל-יְדֵיהֶם הִעֲמִידוּ הַנָּשִׁים צָבָאוֹת רַבּוֹת בְּמִצְרַיִם, כְּשֶׁהָיוּ לְבַעֲלֵיהֶן יֹגְעִים בַּעֲבוּדַת פָּרָךְ, הָיוּ הוֹלְכוֹת וּמוֹלִיכוֹת לָהֶם מֵאֲכָל וּמִשְׁתֵּה וּמֵאֲכִילוֹת אוֹתָם, וְנוֹטְלוֹת הַמִּרְאוֹת וְכָל אַחַת רוֹאָה עֲצָמָה עִם בַּעֲלָהּ בְּמִרְאָה וּמִשְׁדֻּלְתוֹ בְּדַבְרִים, לוֹמַר: אֲנִי נָאָה מִמֶּךָ, וּמִתּוֹךְ כֶּף מִבִּיאוֹת לְבַעֲלִיָּהן לִידֵי תַּאֲוָה, וְנִזְקָקוֹת לָהֶם וּמִתְעַבְרוֹת וְיוֹלְדוֹת שָׁם, שְׁנֶאֱמַר (ש"ח ח): "תַּחַת הַתְּפוּחִים עוֹרֶרְתִּידָךְ", וְזֶהוּ שְׁנֶאֱמַר: "בְּמִרְאוֹת הַצּוֹבָאוֹת". וְנַעֲשֶׂה הַכִּיּוֹר מֵהֶם, שֶׁהוּא לְשׁוֹם שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, לְהַשְׁקוֹת מִמֵּם שְׁבִתוֹכוֹ לְמִי שֶׁקָּנָא לָהּ בַּעֲלָהּ וְנִסְתָּרָה. וְתִדְעַ לָךְ שֶׁהֵן מִרְאוֹת מִמֶּשׁ, שֶׁהָרִי נֶאֱמַר: "וְנִחְשֹׁת הַתְּנוּפָה שְׁבָעִים כֶּכֶר

אשל אברהם - הרב אלאשולי

לְבַעֲלֵיהֶן לִידֵי תַּאֲוָה וְנִזְקָקוֹת לָהֶם וּמִתְעַבְרוֹת וְיוֹלְדוֹת שָׁם, שְׁנֶאֱמַר - שִׁיר הַשִּׁירִים ח, ה.
"תַּחַת הַתְּפוּחִים עוֹרֶרְתִּידָךְ" - מִשְׁמַע שֶׁהַכֹּל נַעֲשֶׂה תַּחַת עֵץ הַתְּפוּחִים, וְנִזְקָקוֹת לָהֶם שָׁם וְגַם יוֹלְדוֹת שָׁם. וְלִפִּי זֶה "עוֹרֶרְתִּידָךְ" הוּא מְלֶשׁוֹן שְׁעוֹרֵר אֶת תַּאֲוָתָם שָׁם, וְכַמְּבֹאֵר בְּרִש"י בַּמִּדְבָּר ה, יו: "שֶׁהָיוּ נִבְעָלוֹת לְבַעֲלֵיהֶן בְּמִצְרַיִם תַּחַת הַתְּפוּחִים", וְגַם מְלֶשׁוֹן "עוֹרֶרְתִּידָךְ, לְצֵאת מִמֶּעִי אִמְךָ", כִּלְשׁוֹן רִש"י בְּסוֹטָה יא, ב.
וְזֶהוּ שְׁנֶאֱמַר "בְּמִרְאֵת הַצָּבָאֹת" - בְּמִרְאוֹת שֶׁהִעֲמִידוּ עַל-יְדֵן צָבָאוֹת רַבּוֹת.
וְנַעֲשֶׂה הַכִּיּוֹר מֵהֶם, שֶׁהוּא לְשׁוֹם שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, לְהַשְׁקוֹת מִמֵּם שְׁבִתוֹכוֹ לְמִי שֶׁקָּנָא לָהּ בַּעֲלָהּ וְנִסְתָּרָה - וְרָאָה רִש"י בַּמִּדְבָּר ה, יו:

עֲשִׂיתָנוּ (מִשְׁנַת חיים). תוֹרָה ח
(ח) בְּמִרְאֵת הַצָּבָאֹת - בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּיָדָן מִרְאוֹת, שְׂרָאוֹת בְּהֵן כְּשֶׁהֵן מִתְקַשְׁטוֹת, וְאָף אוֹתָן לֹא עָכְבוּ מִלְּהִבֵּא לְנִדְבַת הַמִּשְׁפָּן, וְהָיָה מוֹאֵס מִשֶּׁה בְּהֵן מִפְּנֵי שְׁעִשׂוּיִים לִיֶּצֶר הָרַע - מִהֲשִׁאֲוִיָּהּ הַכּוֹמֵץ שֶׁהָיָה עֲשׂוֹי כְּנֶגֶד הַיֶּצֶר הָרַע, כְּדִלְעִיל בְּרִש"י לָהּ, כִּד וּבִבְיָאוֹר שָׁם.
אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: קִבֵּל, כִּי אֵלֹהִים חִבִּיבִין עָלַי מִן הַכֹּל, שְׁעַל-יְדֵיהֶם הִעֲמִידוּ הַנָּשִׁים צָבָאוֹת רַבּוֹת בְּמִצְרַיִם. כְּשֶׁהָיוּ לְבַעֲלֵיהֶם יֹגְעִים בַּעֲבוּדַת פָּרָךְ, הָיוּ הוֹלְכוֹת וּמוֹלִיכוֹת לָהֶם מֵאֲכָל וּמִשְׁתֵּה וּמֵאֲכִילוֹת אוֹתָם, וְנוֹטְלוֹת הַמִּרְאוֹת וְכָל אַחַת רוֹאָה עֲצָמָה עִם בַּעֲלָהּ בְּמִרְאָה, וּמִשְׁדֻּלְתוֹ בְּדַבְרִים, לוֹמַר: אֲנִי נָאָה מִמֶּךָ, וּמִתּוֹךְ כֶּף מִבִּיאוֹת

(ז) נְכוֹב לַחַת - "נְכוֹב" הוּא חֲלֹל. וְכֵן "וַיַּעֲבִי אֲרָבַע אֲצָבָעוֹת נְכוֹב" - יִרְמְיָה נב, כא. חֲלֹל (רִש"י שם).
נְכוֹב לַחַת - הַלּוּחוֹת שֶׁל עֲצֵי שִׁטִּים לְכָל רוּחַ, וְהַחֲלָל בְּאֲמָצַע - וְאֵת הַחֲלָל הָיוּ מְמַלְאִים אֲדָמָה בִּשְׁעַת חֲנִיָּתָם (רִש"י לַעֲלִי ב, כא, ב, ה). וְכֵן כְּתִב רִש"י לַעֲלִי ב, ח: "לּוּחוֹת עֲצֵי שִׁטִּים מִכָּל צֶדֶד וְהַחֲלָל בְּאֲמָצַע, וְלֹא יִהְיֶה כּוֹלֵל עֵץ אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה עָבִיז חֶמֶשׁ אֲמוֹת עַל חֶמֶשׁ אֲמוֹת כְּמִין סִדֵּן". וּמִה שֶׁחֹרֵר רִש"י לְפָרְשׁוֹ שׁוֹב פַּעַם כָּאֵן, יֵשׁ לוֹמַר שֶׁבֹא לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְלַעֲלִיל שָׁם עֵיקַר כּוֹנֵן הַכְּתוּב הוּא שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ "כּוֹלֵל עֵץ אֶחָד .. כְּמִין סִדֵּן", וְאֵילּוּ כָּאֵן כּוֹנֵן הַכְּתוּב לוֹמַר שְׁעִשִּׂית הַמִּזְבֵּחַ נִשְׁלָמָה בְּעִשִּׂית הַלּוּחוֹת מִכָּל צֶדֶד וְהַחֲלָל בְּאֲמָצַע, וְלֹא הָיוּ צָרִיכִים לְמַלְאוֹתוֹ בְּאֲדָמָה כְּדִי שֶׁתּוֹשְׁלֵם

שיעור יומי ליום רביעי כ' אדר ושנים מקרא ואחד תרגום – לח – פרשת ויקהל-פקודי

וְגו' וַיַּעַשׂ בָּהּ וְגו' וְכִיּוֹר וְכִנּוֹ וְלֹא הִזְכְּרוּ שָׁם. לְמַדָּתָּ, שֶׁלֹּא הָיָה נְחֻשֶׁת שֶׁל כִּיּוֹר מְנַחֶשֶׁת הַתְּנוּפָה, כִּף דָּרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא, וְכֵן תַּרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס: 'בְּמַחְזָן נְשִׂיא', וְהוּא תַּרְגוּם שֶׁל מִרְאוֹת, מִירוּא"ש בְּלַע"ז, (שְׁפִיעַגְעַל), וְכֵן מְצִינוּ בִּישְׁעִיה (ישעיה ג): "וְהַגְלִינִים" מִתַּרְגְּמִינָן: 'וּמַחְזִיתָא'. אֲשֶׁר צָבָאוּ • לְהַכִּיא נִדְבָתָן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ ויקהל, פרשת שקלים, מבה"ח אד"ש, תשי"ט)

מִרְאוֹת הַצּוֹבָאוֹת, מִרְאוֹת לְשׁוֹן רַבִּים, אֶסְפֶּקְלָרִיא הַמְּאִירָה וְאֶסְפֶּקְלָרִיא שְׁאִינָה מְאִירָה, וְשִׁתִּיהֶן נִקְרְאוֹת בְּשֵׁם (מִרְאוֹת) הַצּוֹבָאוֹת.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ש"פ ויקהל, פרשת שקלים, מבה"ח אד"ש, תשי"ט)

שְׁמִרְאוֹת הַצּוֹבָאוֹת הָיוּ מְנַחֶשֶׁת, כִּי כָּדִי לַפְעוֹל לַמָּטָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת הַעֲבוּדָה בְּאוֹפֶן דִּמְצַחֵךְ נְחוּשָׁה, כְּמֹאמְרֵי הוּי עַז כְּנֹמֵר כּו', שֶׁלֹּא יָבוֹשׁ מִפְּנֵי הַמַּלְעִיגִים כּו'. וְהַפֶּחַ לָזֶה הוּא עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, וְזֶה מְרוֹמֵז גַּם כֵּן בְּתִיבַת נְחֻשֶׁת, רִאשִׁית־תִּיבוֹת נוֹבְלוֹת חֻקָּמָה שֶׁלִּמְעַלָּה תּוֹרָה.

(ט) וַיַּעַשׂ אֶת־הַחֹצֵר לַפֶּאֱתָהּ נֹגֵב תִּמְנָה קִלְעֵי הַחֹצֵר
שֵׁשׁ מִשׁוֹר מֵאָה בִּאֲמָה:
טוּעֵבֵד זֵת דִּרְתָּא לְרוּחַ עֵבֶר דְּרוּמָא סְרָדִי
דִּרְתָּא דְּבוּץ שְׁזִיר מֵאָה בִּאֲמִין:

(י) עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאַדְנִיָּהֶם עֲשָׂרִים נְחֻשֶׁת וְוִי
הָעֲמוּדִים וְחִשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף:
י עֲמוּדֵיהֶן עֶסְרִין וְסַמְכֵיהֶן עֶסְרִין נְחֻשָׁא
וְוִי עֲמוּדֵיהֶן וְכַבּוּשִׂיהֶן כֶּסֶף:

(יא) וְלַפֶּאֱתָהּ צִפּוֹן מֵאָה בִּאֲמָה עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים
וְאַדְנִיָּהֶם עֲשָׂרִים נְחֻשֶׁת וְוִי הָעֲמוּדִים וְחִשְׁקֵיהֶם
כֶּסֶף:
יא וְלָרוּחַ צִפּוֹנָא מֵאָה אֲמִין עֲמוּדֵיהֶן עֶסְרִין
וְסַמְכֵיהֶן עֶסְרִין נְחֻשָׁא וְוִי עֲמוּדֵיהֶן
וְכַבּוּשִׂיהֶן דְּכֶסֶף:

(יב) וְלַפֶּאֱתָתָם קִלְעִים חֲמִשִּׁים בִּאֲמָה עֲמוּדֵיהֶם
עֲשָׂרָה וְאַדְנִיָּהֶם עֲשָׂרָה וְוִי הָעֲמוּדִים וְחִשְׁקֵיהֶם
כֶּסֶף:
יב וְלָרוּחַ מַעֲרָבָא סְרָדִין חֲמִשִּׁין בִּאֲמִין
עֲמוּדֵיהֶן עֶסְרָא וְסַמְכֵיהֶן עֶסְרָא וְוִי
עֲמוּדֵיהֶן וְכַבּוּשִׂיהֶן דְּכֶסֶף:

(יג) וְלַפֶּאֱתָהּ קִדְמָה מְזֻרְחָה חֲמִשִּׁים אֲמָה:
(יד) קִלְעִים חֲמִש־עֲשָׂרָה אֲמָה אֶל־הַפֶּתַח עֲמוּדֵיהֶם
שְׁלֹשָׁה וְאַדְנִיָּהֶם שְׁלֹשָׁה:
יג וְלָרוּחַ קְדוּמָא מְדִינְחָא חֲמִשִּׁין אֲמִין:
יד סְרָדִין חֲמִשׁ עֶסְרֵי אֲמִין לְעֵבֶרָא עֲמוּדֵיהֶן
תִּלְתָּא וְסַמְכֵיהֶן תִּלְתָּא:

(טו) וְלַפֶּתַח הַשְּׁנִית מִזָּה וּמִזָּה לְשַׁעַר הַחֹצֵר קִלְעִים
חֲמִשׁ עֲשָׂרָה אֲמָה עֲמוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנִיָּהֶם
שְׁלֹשָׁה:
טו וְלַעֲבָרָא תַנְיָתָא מִכָּא וּמִכָּא לְתַרַע דִּרְתָּא
סְרָדִין חֲמִשׁ עֶסְרֵי אֲמִין עֲמוּדֵיהֶן תִּלְתָּא
וְסַמְכֵיהֶן תִּלְתָּא:

— אשל אברהם – הרב אלאשילי —

מִרִידוֹיר"ש - miredoirs, מִרְאוֹת.
בְּלַע"ז. וְכֵן מְצִינוּ בִּישְׁעִיה - ג, כג.
"וְהַגְלִינִים", מִתַּרְגְּמִינָן: "וּמַחְזִיתָא"
אֲשֶׁר צָבָאוּ - לְהַכִּיא נִדְבָתָן. -
וּבְרַשִׁי שָׁם: "הֵן הַמִּרְאוֹת, כְּתַרְגוּמוֹ
מַחְזִיתָא, עַל שֵׁם שְׁמַנְגּוֹלוֹת צוּרוֹת
הַפְּנִים קְרוּיִין גְּלִינִים". תורה ט

וַיַּעַשׂ בָּהּ וְגו'"/, וְכִיּוֹר וְכִנּוֹ וְלֹא
הִזְכְּרוּ שָׁם, לְמַדָּתָּ שֶׁלֹּא הָיָה נְחֻשֶׁת
שֶׁל כִּיּוֹר מְנַחֶשֶׁת הַתְּנוּפָה", כִּף
דָּרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא - פְּקוּדֵי אוֹת ט.
וְכֵן תַּרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס: "בְּמַחְזִית נְשִׂיא"
- בְּמִרְאוֹת הַנִּשְׂחִים.
וְהוּא תַּרְגוּם שֶׁל "מִרְאוֹת",

לְפִי שְׁנַעֲשָׂה מְנַחֶשֶׁת מִרְאוֹת
הַצּוֹבָאוֹת, וְזוֹ פֶּרֶשׁה מִדְּרַכֵּיהֶן, שֶׁהִיוּ
נִבְעָלוֹת לְבַעֲלֵיהֶן בְּמִצְרִים תַּחַת
הַתְּפוּת, וְזוֹ קִלְקָלָה לְאַחֵר, תִּבְדֵּק בּו'.
וְתַרַע לָהּ שֶׁהִן מִרְאוֹת מְשִׁשׁ, שְׁתֵּרִי
נֶאֱמָר - לְקַמֵּן לַח, כִּטִּל.
"וְנְחֻשֶׁת הַתְּנוּפָה שְׁבַעִים כֶּכֶר וְגו',

(מז) כָּל־קִלְעֵי הַחֹצֵר סָבִיב מִשֹּׁזָר:

טז כל סרדי דדרתא סחור סחור דבוץ שזיר:

(יז) וְהָאֲדָנִים לַעֲמֻדִים נִחְשְׁתָּ וְוִי הָעֲמֻדִים וְחִשְׁוִיקֵיהֶם כָּסֶף וְצָפוּי רְאִישֵׁיהֶם כָּסֶף וְהֵם מִחֲשָׁקִים כָּסֶף כָּל עַמֻּדֵי הַחֹצֵר:

יז וסמכיא לעמודיא נחשא ווי עמודיא וכבושיהון דכסף וחפוי רישיהון דכסף ואנון מכבשין דכסף כל עמודי דרתא:

(יח) וּמִסָּד שֶׁעַר הַחֹצֵר מַעֲשֶׂה רָקֶם תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשֹּׁזָר וְעֹשָׂרִים אֲמָה אֶרֶךְ וְקוֹמָה בְּרֹחַב חֲמֵשׁ אַמּוֹת לַעֲמֹת קִלְעֵי הַחֹצֵר:

יח ופרסא דתרע דרתא עובד ציר תכלא וארגמא וצבע זהורי ובוץ שזיר ועסרין אמין ארפא ורומא בפותיא חמש אמין לקבל סרדי דרתא:

יט לַעֲמֹת קִלְעֵי הַחֹצֵר • כַּמֵּדֶת קִלְעֵי הַחֹצֵר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טז עמ' 445)

כַּמֵּדֶת קִלְעֵי הַחֹצֵר (רש"י לח, יח) היינו שבא הכתוב לתן טעם מדוע היה המסך בגובה חמש אמות (ולא כמסך שער האהל, שהיה עשר אמות - ראה רש"י תרומה כו, לו). זהו **לַעֲמֹת קִלְעֵי הַחֹצֵר** - המסך הוא כחלק מהקלעים, ולכן צריך להיות גבוה כגבהם.

(יט) וְעַמֻּדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְאַדְנֵיהֶם אַרְבָּעָה נִחְשְׁתָּ וְוִיָּהֶם כָּסֶף וְצָפוּי רְאִישֵׁיהֶם וְחִשְׁוִיקֵיהֶם כָּסֶף:

יט ועמודיהון ארבעא וסמכיהון ארבעא נחשא וויהון דכסף וחפוי רישיהון וכבושיהון דכסף:

(כ) וְכָל־הַיְתִ"ד לְמִשְׁכַּן וְלַחֹצֵר סָבִיב נִחְשְׁתָּ:

כ וכל סכניא למשכנא ולדרתא סחור סחור דנחשא:

קכ"ב פסוקים, סנא"ה סימן. חסלת פרשת ויקהל

(כא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן הַמִּשְׁכָּן הָעֹדֵת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבֹדֶת הַלְוִיִּם בְּיַד אֵיתָנִר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן:

כא אליו מנגי משכנא משכנא דסדוהתא די אתמני על מימרא דמשה פלחן ליואי בידיא דאיתמר בר אהרן פהנא:

יט אֵלֶּה פְּקוּדֵי • בַּפְּרָשָׁה זוֹ נִמְנָו כָּל מִשְׁקְלֵי נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן לַכָּסֶף, וְלַזָּהָב וְלַנְּחֹשֶׁת, וְנִמְנָו כָּל פְּלִיז לְכָל עֲבֹדָתוֹ. הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכָּן • שְׁתֵּי פַעַמִּים, רָמַז לַמִּשְׁכָּן שְׁנַת־מִשְׁכָּן בִּשְׁנֵי חֲרָבִינִן עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

וְלַנְּחֹשֶׁת - ולא שאר מינים שאינם באים במשקל.

ענינם סגירה וסתירה, כך המסך כשמו כן הוא ענינו לסתום ולסגור, מה שאין כן פתח השער שענינו בעיקר פתיחה (הרבני תורה יט).

(כא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי - בַּפְּרָשָׁה זוֹ נִמְנָו - "פקודי" מלשון מנין.

כָּל מִשְׁקָלִי - כל הדברים הנשקלים. נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן לַכָּסֶף וְלַזָּהָב - הקדים כסף לזהב, משום שבו נוגע ענין המשקל לא רק לענין עשיית הכלים כבודה ובנחושת, אלא גם לענין נדבת המשכן שהיה צריך להיות בקע לגלגולת (הרבי).

(יח) לַעֲמֹת קִלְעֵי הַחֹצֵר - כַּמֵּדֶת "קִלְעֵי הַחֹצֵר" - אף שבדרך כלל "לעומת" פירושו כנגד, כאן לא שיק לומר כן, שהרי מסך השער לא היה כנגדם, לכן פירש "כַּמֵּדֶת" (רא"ם וז"א). ובא הכתוב להשמיענו בזה מדוע היה גובה מסך שער החצר רק חמש אמות (ולא כגובה מסך שער המשכן עשר אמות), משום שהיה צריך להיות כַּמֵּדֶת קִלְעֵי הַחֹצֵר שהיו בגובה חמש אמות, שכן מסך השער היה חלק בלתי נפרד מהקלעים, כלומר שהיה להם אותו תוכן, שבשם שהקלעים

לְכָל עֲבֹדָתוֹ. הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכָּן - שְׁנֵי פַעַמִּים - והיה לו לומר פעם אחת: "אלה פקודי משכן העדות", וכיון שכתב פעם נוספת "המשכן", אנו למדים שהתיבות "המשכן משכן" באו לרמז בדרקמן.

רָמַז לַמִּשְׁכָּן שְׁנַת־מִשְׁכָּן בִּשְׁנֵי חֲרָבִינִן - והחידוש בזה הוא למעליהתא, שכמו

משכן העדת • עדות לישראל, שותף להם הקדוש-ברוך-הוא על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם. עבדת הלוי • פקודי המשכן וכליו, הוא עבודה המסורה ללויים במדבר לשאת ולהוריד ולהקים, איש איש למשאו המפקד עליו כמו שנאמר בפרשת נשא. ביד איתמר • הוא היה פקיד עליהם למסר לכל בית אב - עבודה שעליו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (מהתוועדות שבת-קודש פרשת ויקהל-פקודי תשמ"ו. 673)

אלה פקודי המשכן המשכן העדות (לח, כא)

המשכן משכן. שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חרבניו (רש"י) רש"י מפרש ש'משכן' הוא מלשון 'משכון', דבר שאמנם לוקחים אותו לזמן מקום, אבל הוא נשאר בשלמותו. מכאן שהרבן שני בתי-המקדש הוא באופן שמייד עם בנין הבית השלישי יחזרו בשלמותן כל המעלות שהיו בשני הבתים הקודמים.

הבטוי "משכן העדות" רומז גם לכך, שכל מה שעתידי לבא בימות המשיח, תלוי במעשיהם ועבודתם של ישראל בזמן הגלות:

הקב"ה קרא לישראל 'עדים', כדכתיב (ישעיה מג, י), "אתם עדי", כי הם המגלים, 'מעידים' ומספרים את הקב"ה בעולם. כשם שאברהם אבינו הקריא את שמו הגדול לבאי עולם, כך בני ישראל בונים (במעשיהם ועבודתם עכשו) את "משכן העדות" שעליו ועל בית-המקדש אמרו חז"ל בגמרא (שבת כב, ב), "עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל".

~ נקודות משיחות קודש ~ (מהתוועדות שבת-קודש פרשת ויקהל-פקודי תשמ"ו)

חז"ל אומרים (בבא-מציעא מב, א) שאין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין, ועל-כן ספירת הדבר מהוה גורם מפריע לברכה. אבל כאשר הספירה נעשית "על-פי משה", הדבר מביא את המשכת השכינה וממשיך ברכה בלתי מגבלת. לכן ההלכה קובעת שאין למנות את ישראל, אפילו לדבר שבקדשה - כדי לדעת, למשל, אם יש 'מנין' - אלא באמצעות פסוק. ויש לומר שגם מנין זה הוא בכלל "אשר פוקד על-פי משה", שהרי הפסוק הוא מ'תורת משה'.

באיזה פסוק מונים? בספר הפרדס לרש"י מובא שהפסוק הוא "ואני ברב חסדך אבא ביתך אשתתווה אל היכל קדשך ביראתך", שיש בו עשר מלים. ואולם, אף שיתכן הפסוק קשור במיוחד לבית-הכנסת, נהגו בדורות האחרונים למנות בפסוק "הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם". ויש לומר שהסבה לכך היא, משום שבעקבותיה דמשיחא, כאשר יהודים נפגשים יחד, הבקשה והמשאלה הראשונה שלהם היא "הושיעה את עמך" - שתבא כבר הגאולה.

~ נקודות משיחות קודש ~ ('לקוטי שיחות' חלק א עמוד 198)

אלה פקודי המשכן המשכן העדות (לח, כא)

הלשון הפסול "המשכן משכן" רומז לשני המשכנים - המשכן הרוחני שלמעלה, והמשכן הגשמי שלמטה. אף המלה "העדות" נאמרה במשכן השני דוקא - המשכן הגשמי. כי 'עדות' שייכת רק בדבר מכסה ונעלם; על דבר גלוי אין צורך בעדות. ומאחר שבמציאות הגשמית, לא נראית אלקות בגילוי, לכן זקוקים לעדות על כך שבמשכן הגשמי היתה השראת השכינה.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

שמשכון ענינו הוא שהדבר נמצא בשלימות, אלא שעבר מרשות לרשות, כך הוא גם ענין חורבן המקדש, שאין משמעותו ביטול המקדש ח"ו, אלא הקדוש-ברוך-הוא לקחו כמשכון, ואחר-כך החזירו, ושוב לקחו, ועתיד להחזירו לישראל (הר"ב). ואולי יש להוסיף, שעל-פי-זה גם בתיבת "פקודי" יש רמז, והרמז הוא כפול, "פקודי" מלשון "חסרון" (חורבן), וגם מלשון "פקודן" (משכון).

על עונותיהן של ישראל - כלומר, שהיו משכון עבור עונותיהן של ישראל, ומוזה מוכן שהחורבן פגע רק בשכיבות המקדש לבני ישראל ותו לא, אבל אם היה המקדש חרב מצד עצמו, מפני שהגיע זמנו להחרב וכיוצא בזה, הרי משמעותו היתה ביטול המקדש ח"ו (הר"ב). וראה רש"י במדבר כד, ה: "מה טבו .. משכנותיך אף כשהן חרבין, לפי שהן משכון עליכם, וחורבנן כפרה על הנפשות".

משכן העדת – עדות לישראל שותף להם הקדוש-ברוך-הוא על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם - ראה גם רש"י ויקרא ט, כג: "כל הטורח

ששרחנו שתשרה שכינה בינינו, ונדע שנתכפר לנו על עון העגל". **עבדת הלוי • פקודי המשכן וכליו היא עבודה המסורה ללויים במדבר, לשאת ולהוריד ולהקים, איש איש למשאו המפקד עליו, כמו שנאמר בפרשת נשא. ביד איתמר • הוא היה פקיד עליהם למסר לכל בית אב, עבודה שעליו - ראה גם שם ד, כח וברש"י שם פסוק כו. תורה כב**

רמז למקדש שנתמשכן . . על צוונתיהן של ישראל (רש"י לח, כא) יש לשאל, מדוע נרמז הרבן המקדש בפרשתנו, העוסקת בבנין המשכן. ויש לומר, שהוא למעלייתא, היינו רמז לנצחיות המקדש. דהנה, משכון הרי נמצא בשלמות, אלא שעובר מן הלוח אל המלוח למשך זמן מסים, ואחר-כך חוזר אל הלוח. ואף כאן: הרבן המקדש אין משמעותו בטול המקדש, ח"ו, אלא הקב"ה לקחו כמשכון, ואחר-כך החזירו, ושוב לקחו, ועתיד להחזירו לנו.

(כב) ובצלאל בן-אורי בן-חור למטה יהודה עשה את כל-אשר-צוה יהוה את-משה:
כב ובצלאל בן אורי בן חור אשר צוה יהוה את משה • את כל אשר צוה ה' את-משה • את כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו, הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה פלים ואחר-כך משכן (לא לענין צווי להתנדב קאמר, דהא אדרבה להפך צוה הקדוש-ברוך-הוא בפרשת 'תרומה', מתחלה הכלים: שלחן, מנורה, וריעות, ואחר-כך צווי הקרשים. וצווי משה רבינו עליו-השלום, ריש 'ויקהל', תחלה המשכן ואחלו, ואחר-כך הכלים. אלא מגרי לענין צווי לפועל, איך יפעל פסדר, ותמצא בפרשת 'פי-תשא': "ראה קראתי בשם בצלאל וגו'", הנזכר מתחלה "את אהל מועד", ואחר-כך הכלים, אבל לענין להתנדב להכין מה שיהיו צריכין, מה לי מה שמתנדב תחלה, ועין ב"תוספות" פרק ה'רואה" (ברכות נט). ואם תאמר, מנלן שמשה רבינו עליו-השלום צוה לבצלאל הפך הענין? ויש לומר דכתיב בפרשת 'ויקהל': "ויקרא משה אל בצלאל ואל אהליאב וגו'" וקצר מה שדבר עמם, והאי קרא מדכתיב: "כל אשר צוה ה' את משה" חזינו דהיה מצוה להם בהפך, ודוק היטב), אמר לו בצלאל: מנהג העולם לעשות תחלה בית, ואחר-כך משים פלים בתוכו. אמר לו: כך שמעתי מפי הקדוש-ברוך-הוא. אמר לו משה: בצל אל היית? כי בודאי כך צוה לי הקדוש-ברוך-הוא, וכן עשה, המשכן תחלה ואחר-כך עשה פלים.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

משה צוה לבצלאל לעשות תחלה פלים ואחר כך משכן - ראה גם רש"י ברכות נה, א: "משה אמר לו עשה ארון וכלים, כגון שלחן ומנורה, ואחר-כך משכן, כסדר שהם סודרים בויקחו לי תרומה". וכתב ב"דברי דוד", שמשה עשה בן בכונה, כדי להראות את חכמתו של בצלאל, שהוא יודע מעצמו שצריכים לעשות משכן תחילה.

אמר לו בצלאל: מנהג העולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים פלים בתוכו, אמר לו - בצלאל. וב"דברי דוד" כתב ש"אמר לו" הכונה שמשה אמר לבצלאל, שכך הוא שמע מה'. אף דוחק לומר כן, כי מזה שכותב בהמשך "אמר לו משה", משמע שכאן זה מדברי בצלאל.

כך שמעתי - הינו שבצלאל שמע בן מה'. אף יש שרוצים לגרוס: "שמעתי", והכונה למשה. וגירסא זו נראית יותר, וכן הוא בברכות שם.

מפי הקדוש-ברוך-הוא, אמר לו

של החצר, לא מצינו ציווי ה' למשה לצפותם בסף (מה-שאינ-כן ציפוי עמודי המסך והב מפורש לעיל בו, כז. אלא ששם נאמר "וצפית אותם והב", משמע את כל העמוד, ואילו בעשיה נאמר רק "וצפה ראשיהם .. והב". וצריך עיון). ואולי הכונה שאכן ה' צוה למשה, אלא שמשה לא כתבו בתורה, כדי להשמיענו שלא מסר ציווי זה לבצלאל.

(בי) - בכמה כתבי-יד ודפוסים ראשונים לא גורסים קטע זה. וכן משמע גם מלשון רש"י לעיל שכתב: "דברים שלא אמר לו רבו", ואילו לפי התוספת שבקטע זה הרי זה היפך ממה שאמר לו רבו. ועוד, הקטע הקודם הוא מדברי הירושלמי פאה פרק א הלכה א, והקטע הזה הוא מהגמרא בברכות נה, א, ואין קשר ביניהם. ולכן נראה שקטע זה הוא הוספת המעתיקים, כדי לבאר את דברי רש"י. אף לעניות דעתי, הפירוש בדברי רש"י הוא כפי המבואר לעיל.

(כב) ובצלאל בן אורי וגו' עשה את כל אשר צוה ה' את משה - "אשר צוה אותו משה" אין כתיב כאן, אלא "כל אשר צוה ה' את משה" - יש כאן שני שינויים: א) "כל", ב) "אשר צוה ה' את משה". אפילו דברים שלא אמר לו רבו - וזהו "כל".

הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני - וזהו "אשר צוה ה' את משה". ואפשר שהכונה למה שכתב רש"י לעיל בה, יא: "שלשה ארונות עשה בצלאל, שנים של זהב ואחד של עץ וכו'", שכונת רש"י לומר שבצלאל עשה בן מידעת עצמו, בלא שמשה אמר לו כן. אלא שבצלאל הבין ברוח קדשו שזו היתה כונת הקדוש-ברוך-הוא בצויו למשה "מבית ומחוץ תצפנו". וראה רש"י לעיל לו, א ובביאור. וזה "חוקוני" כתב שהכונה למה שבצלאל צפה ראשי העמודים [של המסך בזהב, ושל החצר בכסף]. אף צריך עיון, כי על ראשי העמודים

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' חלק א. עמוד 199)

ובצלאל... עשה את כל אשר צוה ה' את משה (לח, כב)

ב'ירושלמי' (ברכות פרק ד הלכה ג) מובא שי"ח הברכות שבתפלת שמונה-עשרה, הן כנגד י"ח הצוויים ("פֶּאֶשֶׁר צִוָּה ה'") המופיעים בפרשתנו, מ"ואתו אהליאב" (פסוק כג) עד לסוף הפרשה. אבל "אשר צוה ה'" האמור בפסוק זה איננו מן המניין, מאחר שנוזר בו רק בצלאל בלי אהליאב.

ויש להבין: א) מה הקשר בין ברכות התפלה למשכן? ב) מדוע מונים אף ורק את הפסוקים שנוזר בהם גם אהליאב? אלא: תכן המשכן ותכנון התפלה – חד הוא: ברור וזכוף הדברים הנחותים ביותר, והפיקתם למשכן להשראת השכינה. המשכן נבנה מחמרים גשמיים שעליהם נעשה מקום להשראת השכינה. התפלה אף היא מעלה ענינים ארציים למעלה, פידיע שהתפלה היא בבחינת "סולם קצב ארצה (ענינים ארציים) וראשו מגיע השמימה".

כשם שתפלה ענינה להעלות את החמירות הנמוכה של העולם, כן עליה להעלות גם את החלקים התחתונים והנחותים שבנפש. לכן מונים את י"ח הצוויים רק מהפסוקים שבהם נזכרו גם בצלאל וגם אהליאב, כי בצלאל היה מגדולי השבטים, ואילו אהליאב היה מהשבטים הירודים (רשי' שמות לה, לד). ונאמור, התפלה ענינה הוא להעלות לא רק את ה'בצלאל' שבנפש אלא גם את ה'אהליאב' שבה.

כג ועמה אהליאב בר אחיסמך לשבט דין נגר ואמן וציר בתכלא ובארגונא ובכבע זהורי ובכוצא:

(כג) ואתו אהליאב בן-אחיסמך למשה-דן חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש:

כד כל דהבא דאתעבד לעבידא בכל עבדת קודשא ויהו דהב ארמותא עשרין ותשע פכרין ושבע מאה ותלתין סלעין בסלעי קודשא:

(כד) כלי-הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש ויהי זהב התנופה תשע ועשרים פכר ושבע מאות ושלושים שקל בשקל הקדש:

כ"א פכר • ששים מנה, ומנה של קדש כפול היה, הרי הפכר ק"כ מנה, והמנה כ"ה סלעים, הרי כפר של קדש שלשת אלפים שקלים. לפיכך, מנה בפרוטרוט כל השקלים שפחותין במנינם משלשת אלפים, שאין מגיעין לכפר.

כה וכסף פקודי הערה מאת כפר ואלף ושבע ושבע מאה ושבעין וחמשה סלעין בסלעי קודשא:

(כה) וכסף פקודי הערה מאת כפר ואלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל בשקל הקדש:

אשל אברהם – הרב אלאשולי

משלשת אלפים שאין מניעין לכפר - אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל (פסוק כה). ומכאן הוכחה שמנה של קדש כפול היה, כי אם לא כן היה צריך למנות רק 275 שקלים בפירוט, שכן אם כפר הוא רק 60 מנה הרי שויו 1500 שקלים, והיה צריך לעשות 1500 שקלים מתוך 1775 שקלים כפר שלם, ועוד שארית של 275 שקלים, ומכיון ש"לא עשה מהן כלל שיחשבם בכפר, שמע-מינה כפול היה" (רשי' שם. תורה כה

קדש מאתים דינרים (רשי' מנחות עז, א). הרי הכפר מאה ועשרים מנה - של חול. ובאותן מאה כפר הוי מאתים כפר (רשי' בכורות דה, א). והמנה - של חול. עשרים וחמשה סלעים - שקלים. הרי כפר של קדש - שהוא שני כפרים של חול. שלשת אלפים שקלים - שכן 25 כפול 120 עולה 3000. לפיכך מנה בפרוטרוט - בפירוט. כל השקלים שפחותין במנינם

משה: בצל אל היית? כי בודאי כפר צוה לי תקדוש-ברוך-הוא - שכן הם סדורים בפרשת "כי תשא": "ראה קראתי בשם וגו' את אהל מועד ואת הארון לעדות", וכל הפרשה (רשי' שם). ובן עשה, המשכן תחלה, ואחר כך עשה בלים). - ראה גם רשי' דברים ג, א: "ובצלאל עשה משכן תחילה ואחר-כך ארון וכלים". תורה כג (כד) כפר - ששים מנה, ומנה של קדש כפול היה - שבמקום מאה דינרים במנה של חול, היה במנה של

כִּוּתָּלָא לְגַלְגַּלְתָּא פְּלָגוּת סְלֵעָא בְּסִלְעֵי
קוּדְשָׁא לְכָל דְּעֵבֵר עַל מִנְיָנָא מִבֵּר עֶסְרִין
שָׁנִין וְלֵעֲלֵא לְשִׁית מָאָה וּתְלָתָא אֲלָפִין
וּחֲמִשָּׁ מָאָה וּחֲמִשִּׁין:

(כו) בַּקַּע לְגַלְגַּלְתָּ מַחְצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
לְכָל הָעֵבֶר עַל-הַפְּקָדִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וְמַעְלָה לְשִׁש־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּחֲמִשָּׁ
מֵאוֹת וּחֲמִשִּׁים:

כ"א • בַּקַּע • הוּא שֵׁם מִשְׁקַל שֶׁל מַחְצִית הַשֶּׁקֶל. לְשִׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וָגו' • כֶּךָ הָיוּ יִשְׂרָאֵל, וְכֶךָ עָלָה
מִנְיָנָם אַחֵר שֶׁהוּקָם הַמִּשְׁכָּן בְּסִפֵּר 'בַּמִּדְבָּר', וְאָף עָתָה בַּנִּדְבָת הַמִּשְׁכָּן כֶּךָ הָיוּ, וּמִנֵּין חֲצָאֵי הַשֶּׁקָלִים שֶׁל
שִׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף עוֹלָה מֵאֵת כֶּכֶר, כֹּל אֶחָד שֶׁל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים שֶׁקָלִים, בִּיצֵד? שִׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף חֲצָאִין
הָרִי הֵן ג' מֵאוֹת אֶלֶף שְׁלָמִים, הָרִי מֵאֵת כֶּכֶר. וְהַשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּחֲמִשׁ מֵאוֹת וּחֲמִשִּׁים חֲצָאִין, עוֹלִין
אֶלֶף וְשִׁבַּע מֵאוֹת וּחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים שֶׁקָלִים.

כ"ב וַיְהִי מֵאֵת כֶּכֶר הַפֶּסֶף לְצֶקֶת אֶת אֲדֹנֵי הַקֹּדֶשׁ
וְאֵת אֲדֹנֵי הַפָּרֶכֶת מֵאֵת אֲדֹנֵים לְמֵאֵת הַכֶּכֶר כֶּכֶר
לְאֹדֹן:

(כו) וַיְהִי מֵאֵת כֶּכֶר הַפֶּסֶף לְצֶקֶת אֶת אֲדֹנֵי הַקֹּדֶשׁ
וְאֵת אֲדֹנֵי הַפָּרֶכֶת מֵאֵת אֲדֹנֵים לְמֵאֵת הַכֶּכֶר כֶּכֶר
לְאֹדֹן:

כ"ג לְצֶקֶת • כְּתִרְגוּמוֹ: 'לְאִתְכָא'. אֵת אֲדֹנֵי הַקֹּדֶשׁ • שֶׁל קְרָשֵׁי הַמִּשְׁכָּן שֶׁהֵם מ"ח קְרָשִׁים וְלָהֶם צ"ו
אֲדֹנִים, וְאֲדֹנֵי פָרֶכֶת אֲרֻבָּעָה, הָרִי מָאָה. וְכָל שְׁאָר הָאֲדֹנִים, "נְחֹשֶׁת" כְּתִיב בָּהֶם.

כ"ד וְאֶת-הָאֶלֶף וְשִׁבַּע הַמֵּאוֹת וּחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים
עֲשָׂה וָוִים לְעִמּוּדִים וְצִפָּה רִאשֵׁיהֶם וְחִשְׁקֵם אֹתָם:

(כד) וְאֶת-הָאֶלֶף וְשִׁבַּע הַמֵּאוֹת וּחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים
עֲשָׂה וָוִים לְעִמּוּדִים וְצִפָּה רִאשֵׁיהֶם וְחִשְׁקֵם אֹתָם:

כ"ה וְצִפָּה רִאשֵׁיהֶם • שֶׁל עִמּוּדִים, מִהֵן, שֶׁבִּכְלָן כְּתִיב: "וְצִפָּה רִאשֵׁיהֶם וְחִשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף".

כ"ו וְנִחֲשֶׁת הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים כֶּכֶר וְאֲלָפִים וָאֲרֻבָּע
מֵאוֹת שֶׁקֶל:

(כ"ו) וְנִחֲשֶׁת הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים כֶּכֶר וְאֲלָפִים וָאֲרֻבָּע
מֵאוֹת שֶׁקֶל:

אשל אברהם – הרב אלאשולי

לְקַמֵּן פְּסוּקִים ל-לא. תורה כח
(כח) וְצִפָּה רִאשֵׁיהֶם – שֶׁל עִמּוּדִים
- וְלֹא שֶׁל הָוִים שֶׁהָיוּ עֲשׂוּיִם מִכֶּסֶף
(רא"ם).
מִהֵן - מֵאוֹתָם הַשֶּׁקָלִים הַיְתָרִים.
שֶׁבִּכְלָן - בְּעִמּוּדֵי הַחֹצֵר, וְכֵן עִמּוּדֵי
שַׁעַר הַחֹצֵר, אֲבָל עִמּוּדֵי מִסָּד הַפֶּתַח
צִפָּה רִאשֵׁיהֶם וְהָב, בְּמִפּוֹרֶשׁ לְעֵיל לו',
לח. וְעִמּוּדֵי הַפָּרֹכֶת הָיוּ כּוֹלֵם מִצּוּפִים
וְהָב, בְּמִפּוֹרֶשׁ לְעֵיל שֶׁם פְּסוּק לו'.
כְּתִיב - רָאָה לְעֵיל פְּסוּקִים יו, יט.
וְצִפָּה רִאשֵׁיהֶם וְחִשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף - כֵּן
הוּא בְּכָל הָעִמּוּדִים שֶׁהָיוּ בְּמִשְׁכָּן
וּבְחֹצֵר. מִלְכָּד עִמּוּדֵי פֶתַח הַמִּשְׁכָּן,
שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם לְעֵיל לו', לח: "וְצִפָּה
רִאשֵׁיהֶם וְחִשְׁקֵיהֶם וְהָב". תורה כט

כָּל אֶחָד - כָּל כֶּכֶר אֶחָד.
שֶׁל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים שֶׁקָלִים. בִּיצֵד?
"שִׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף" חֲצָאִין, הָרִי הֵן
שִׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף שְׁלָמִים, הָרִי מֵאֵת
כֶּכֶר. וְח"שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּחֲמִשׁ מֵאוֹת
וּחֲמִשִּׁים חֲצָאִין, עוֹלִין "אֶלֶף וְשִׁבַּע
מֵאוֹת וּחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים" שֶׁקָלִים -
לְעֵיל פְּסוּק כח. וְרָאָה גַם רש"י בְּכוֹרוֹת
שֶׁם בִּיתֵר פִּירוּט. תורה כז
(כז) לְצֶקֶת - כְּתִרְגוּמוֹ: "לְאִתְכָא" -
לְהִתִּיף. וְרָאָה גַם רש"י לְעֵיל ט, לג.
אֵת אֲדֹנֵי הַקֹּדֶשׁ - שֶׁל קְרָשֵׁי
הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהֵם אֲרֻבָּעִים וְשִׁמְנֵה
קְרָשִׁים, וְלָהֶם תִּשְׁעִים וְשִׁשָּׁה אֲדֹנִים,
וְאֲדֹנֵי פָרֶכֶת אֲרֻבָּעָה, הָרִי מָאָה. וְכָל
שְׁאָר הָאֲדֹנִים. "נְחֹשֶׁת" כְּתִיב בָּהֶם -

(כז) בַּקַּע - הוּא שֵׁם מִשְׁקַל שֶׁל
מַחְצִית הַשֶּׁקֶל - וְלֹא מִלְשוֹן בְּקִיעָה,
כִּי לְשוֹן בְּקִיעָה אֵינָה דוֹקָא לְחֻצִי (רא"ם).
לְשִׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וָגו' - כֶּךָ הָיוּ
יִשְׂרָאֵל - בְּזִמְנָן שִׁנְיָאֻ מִמִּצְרַיִם.
כְּדִלְעִיל יב, לו': "כִּשְׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רְגָלֵי
הַגִּבֹּרִים".
וְכֶךָ עָלָה מִנְיָנָם אַחֵר שֶׁהוּקָם
הַמִּשְׁכָּן - שֶׁנִּמְנָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֵיִר,
חֹדֶשׁ לְאַחֵר שֶׁהוּקָם הַמִּשְׁכָּן.
בְּסִפֵּר בַּמִּדְבָּר - ב, לב.
וְאָף עָתָה בַּנִּדְבָת הַמִּשְׁכָּן כֶּךָ הָיוּ -
וְרָאָה הַבִּיאֹר כְּנֹחַ בְּרִש"י לְעֵיל ל, טו.
וּמִנֵּין חֲצָאֵי הַשֶּׁקָלִים שֶׁל שִׁשׁ מֵאוֹת
אֶלֶף עוֹלָה "מֵאֵת כֶּכֶר" - לְעֵיל פְּסוּק
כח.

לַבַּעַד בַּהּ יָת סְמִי תַרַע מִשְׁכָּן זְמַנָּא וְיָת
מִדְּבַחַת דְּנַחֲשָׁא וְיָת סִרְדָּא דְּנַחֲשָׁא דִּי לֵה
וְיָת כָּל מְנִי מִדְּבַחַת :

לא וְיָת סְמִי דְּרִתָּא סְחֹר סְחֹר וְיָת סְמִי
תַרַע דְּרִתָּא וְיָת כָּל סְמִי מִשְׁכָּנָא וְיָת כָּל סְמִי
דְּרִתָּא סְחֹר סְחֹר :

אומן תְּכֵלֵא וְאַרְגָּמָן וְצִבְע זְהוּרִי עֲבָדוּ
לְבוּשֵׁי שְׂמוּשָׁא לְשִׁמְשָׁא בְּקוּדְשָׁא וְעֲבָדוּ
יָת לְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא דִּי לְאַהֲרֹן כָּמָא דִּי פִקִּיד
יְיָ יָת מֹשֶׁה :

י"ט וּמִן הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן וְגו' • 'שש' לא נֶאֱמַר כָּאן, וּמִכָּאן אָנִי אוֹמֵר שְׂאִין בְּגָדֵי שָׂרָד הָלָלוּ בְּגָדֵי
כְּהֻנָּה, שֶׁבְּבִגְדֵי כְּהֻנָּה הָיָה 'שש', אֲלֵא הֵם בְּגָדִים שְׂמֻכְסִים בָּהֶם כָּלִי הַקֹּדֶשׁ בִּשְׁעַת סְלוּק מִסְּעוּת, שֶׁלֹּא
הָיָה בָּהֶם 'שש'.

♦ יום חמישי כ"א אדר ♦

בַּבַּעַד יָת אִפּוּדָא דְּהִבָּא תְּכֵלֵא וְאַרְגָּמָן
וְצִבְע זְהוּרִי וּבֹחַן שְׁזִיר :

ג' וְרִידִידוּ יָת טְסִי דְּהִבָּא וְקִצְצִינּוּ חוּטִין
לְמַעַבְדּוּ בְּגוּ תְּכֵלֵא וּבְגוּ אִרְגָּמָן וּבְגוּ צִבְע
זְהוּרִי וּבְגוּ בּוּצָא עוֹבֵד אָמֵן :

(ב) וַיַּעַשׂ אֶת־הָאֹפֶד וְהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזֹר :

(ג) וַיִּרְקְעוּ אֶת־פְּתֵי הַזֶּהָב וְקִצְצִין פְּתִילִם לַעֲשׂוֹת
בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת וּבְתוֹךְ הָאַרְגָּמָן וּבְתוֹךְ תוֹלַעַת
הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב :

י"ט וַיִּרְקְעוּ • כְּמוֹ (תהלים קלו) : "לִרְקַע הָאָרֶץ". כְּתַרְגוּמוֹ : 'וְרִידִידוּ' טְסִין הָיוּ, מְרַדְּדִין מִן הַזֶּהָב, אֲשֶׁטְנוֹדֵר־א
בְּלַע"ז (אויזדעהנען), טְסִין דְּקוּת. כָּאן הוּא מְלַמֵּד הָיָא הָיוּ טוֹוִין אֶת הַזֶּהָב עִם הַחוּטִין, מְרַדְּדִין טְסִין
דְּקִין וְקוֹצְצִין מִהֶן פְּתִילִים לְאַרְךָ הַטֵּס, לַעֲשׂוֹת אוֹתָן פְּתִילִים מְעַרְבִין עִם כָּל מִין וּמִין בַּחֲשׁוֹן וְאִפּוּד,
שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן "זֶהָב", חוּט אֶחָד שֶׁל זֶהָב עִם שֵׁשׁ חוּטִין שֶׁל תְּכֵלֶת, וְכֵן עִם כָּל מִין וּמִין, שֶׁכָּל הַמִּינִים
חוּטֵן כְּפּוֹל שֵׁשׁ, וְהַזֶּהָב חוּט שְׂבִיעִי עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

(ד) כִּתְּפֹת עֲשׂוּ־לָו חֲבֵרֹת עַל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו חֲבֵר :
ד פִּתְשֵׁן עֲבָדוּ לֵה מְלַפְשֵׁן עַל תְּרִין סְטֹרֵהֵי
יְתַלְפֵּה :

אשל אברהם – הרב אלאשולי

וּמִין בַּחֲשׁוֹן וְאִפּוּד שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן "זֶהָב"
- רָאָה לְעִיל כַּח, טו (חֲשׁוֹן). שָׁם, ו
(אִפּוּד).

חוּט אֶחָד שֶׁל זֶהָב עִם שֵׁשׁ חוּטִין
שֶׁל תְּכֵלֶת, וְכֵן עִם כָּל מִין וּמִין,
שֶׁכָּל הַמִּינִים חוּטֵן כְּפּוֹל שֵׁשׁ,
וְהַזֶּהָב חוּט שְׂבִיעִי עִם כָּל אֶחָד
וְאֶחָד - רָאָה גַם רַשִׁי לְעִיל כַּח, ו. תוֹרָה
ד

תְּהִלִּים קלו, ו. מְלִשׁוֹן שְׂטִיחָה (מִצְרַע שם).
כְּתַרְגוּמוֹ : 'וְרִידִידוּ', טְסִין הָיוּ
מְרַדְּדִין מִן הַזֶּהָב, אִשְׁטִינְדֵר־א -
estendre, לְמַתוֹחַ, לְשִׁטוּחַ.
בְּלַע, טְסִין דְּקוּת. כָּאן הוּא מְלַמֵּד
הָיָא הָיוּ טוֹוִין אֶת הַזֶּהָב עִם
הַחוּטִין, מְרַדְּדִין טְסִין דְּקִין וְקוֹצְצִין
מִהֶן פְּתִילִים לְאַרְךָ הַטֵּס, לַעֲשׂוֹת
אוֹתָן פְּתִילִים מְעַרְבִין עִם כָּל מִין

(א) וּמִן הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן וְגו' -
'שש' לא נֶאֱמַר כָּאן, וּמִכָּאן אָנִי
אוֹמֵר שְׂאִין בְּגָדֵי שָׂרָד הָלָלוּ בְּגָדֵי
כְּהֻנָּה, שֶׁבְּבִגְדֵי כְּהֻנָּה הָיָה 'שש',
אֲלֵא הֵם בְּגָדִים שְׂמֻכְסִים בָּהֶם כָּלִי
הַקֹּדֶשׁ בִּשְׁעַת סְלוּק מִסְּעוּת, שֶׁלֹּא
הָיָה בָּהֶם 'שש'. - רָאָה גַם רַשִׁי
לְעִיל לֹא, י. תוֹרָה ב
(ג) וַיִּרְקְעוּ - כְּמוֹ "לִרְקַע הָאָרֶץ" -

(ה) וַחֲשֹׁב אֶפְדֹתָו אֲשֶׁר עָלָיו מִמֶּנּוּ הוּא כִּמְעֵשָׁהוּ
זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזֹר
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

(ו) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם מִסַּבָּת מִשְׁבַּצַּת זָהָב
מִפְתַּחַת פְּתוּחֵי חוֹתָם עַל־שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(ז) וַיֵּשֶׁם אֹתָם עַל כְּתֹפֶת הָאֶפֶד אֲבְנֵי זָכָרֹן לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

(ח) וַיַּעַשׂ אֶת־הַחֹשֶׁן מְעֵשָׂה חֹשֶׁב כִּמְעֵשָׂה אֶפֶד
זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזֹר:

(ט) רְבֹועַ הָיָה כְּפֹול עָשׂוּ אֶת־הַחֹשֶׁן זֶרֶת אֲרָפֹו
וְזֶרֶת רַחְבֹו כְּפֹול:

(י) וַיְמַלְאוּ־בֹו אַרְבָּעָה טוּרֵי אֲבֵן טוּר אֶדָם פִּטְדָה
וּבִרְקַת הַטּוּר הָאֶחָד:

(יא) וְהַטּוּר הַשֵּׁנִי נֶפֶךְ סַפִּיר וַיהֲלֹם:

(יב) וְהַטּוּר הַשְּׁלִישִׁי לֶשֶׁם שָׁבֹו וְאַחֲלָמָה:

(יג) וְהַטּוּר הָרְבִיעִי תַרְשִׁישׁ שֹהַם וַיִּשְׁפָּה מוֹסַפַּת
מִשְׁבַּצַּת זָהָב בְּמִלְאָתָם:

(יד) וְהָאֲבָנִים עַל־שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵנָּה שְׁתֵּים
עֶשְׂרֶה עַל־שְׁמוֹתָם פְּתוּחֵי חֹתָם אִישׁ עַל־שְׁמוֹ
לְשָׁנִים עֶשֶׂר שָׁבֹט:

(טו) וַיַּעֲשׂוּ עַל־הַחֹשֶׁן שְׁרָשְׁרַת נִבְלַת מְעֵשָׂה עֶבֶת
זָהָב טָהוֹר:

(טז) וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִשְׁבַּצַּת זָהָב וּשְׁתֵּי טַבַּעַת זָהָב
וַיִּתְּנוּ אֶת־שְׁתֵּי הַטַּבַּעֲתַּי עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן:

(יז) וַיִּתְּנוּ שְׁתֵּי הָעֲבֹתָת הַזֹּהָב עַל־שְׁתֵּי הַטַּבַּעֲתַּי
עַל־קְצוֹת הַחֹשֶׁן:

(יח) וְאֵת שְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֲבֹתָת נָתַנוּ עַל־שְׁתֵּי
הַמִּשְׁבַּצַּת וַיִּתְּנֵם עַל־כְּתֹפֶת הָאֶפֶד אֶל־מֹול פָּנָיו:

הַיְהוֹמִין תְּקוּנָהּ דִּי עֲלוּהִי מִנָּה הוּא
כְּעוֹבְדוּהִי דְהִבָּא תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְצִבְעֵ
זָהָבִי וּבּוּץ שְׁזִיר כְּמָא דִּי פְקִיד יִי יֵת
מֹשֶׁה:

וַיַּעֲבְדוּ יֵת אֲבְנֵי בִירְלָא מִשְׁקָצֹן מְרִמָּצֹן
דְּדִהָב גְּלִיפֹן כְּתֵב מְפָרֵשׁ עַל שְׁמֵהֶן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:

וַיִּשְׁוִי יִתְהוֹן עַל כְּתֹפֶא דְאֶפֶדָא אֲבְנֵי
דוּכְרָנָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמָא דִּי פְקִיד יִי יֵת
מֹשֶׁה:

וַיַּעֲבֵד יֵת חוֹשֶׁנָא עוֹבֵד אֶמֶן כְּעוֹבְדֵי
אֶפֶדָא דְהִבָּא תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְצִבְעֵ זָהָבִי
וּבּוּץ שְׁזִיר:

ט מְרַבַּע הָיָה עֵיף עֲבָדוּ יֵת חוֹשֶׁנָא זֶרֶתָא
אַרְבַּע וְזֶרֶתָא פְתִיחָ עֵיף:

י וַאֲשְׁלִימוּ בֵּה אַרְבַּעָא סְדְרֵי אֶבֶן טָבָא
סְדְרָא קְדָמָאָה סִמָּן יִרְקֹן וּבִרְקֹן סְדְרָא
חֵד:

יא וְסְדְרָא תְּנִינָא אֶזְמַרְגָּדִין שְׁבִיזִי
וְסַבְהָלוֹם:

יב וְסְדְרָא תְּלִיתָאָה קְנַפְרִי טְרַקְיָא וְעִין
עֲגֻלָּא:

יג וְסְדְרָא רְבִיעָאָה כְּרוֹם יִמָּא וּבּוֹרְלָא
וּפְנִתְרִי מִשְׁקָצֹן מְרִמָּצֹן דְּדִהָב
בְּאִשְׁלָמוֹתְהוֹן:

יד וַאֲבָנָיָא עַל שְׁמֵהֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִין תְּרִיתִי
עֶסְרִי עַל שְׁמֵהֶתְהוֹן כְּתֵב מְפָרֵשׁ כְּגִלּוֹף
דְּעִזְקָא גָבֵר עַל שְׁמָהּ לְתִרְיִן עֶסֶר שְׁבִטִין:

טו וַיַּעֲבְדוּ עַל חוֹשֶׁנָא תְּפִין מִתְחָמֵן עוֹבֵד
גְּדִילוֹ דְּהָב דְּכִי:

טז וַיַּעֲבְדוּ תְּרִיתִין מְרִמָּצֹן דְּדִהָב וְתִרְתִּין עִזְקֹן
דְּדִהָב וַיְהִיבּוּ יֵת תְּרִיתִין עִזְקָתָא עַל תְּרִין
סְטְרֵי חוֹשֶׁנָא:

יז וַיְהִיבּוּ תְּרִיתִין גְּדִילָתָא דְּדִהָב עַל תְּרִיתִין
עִזְקָתָא עַל סְטְרֵי חוֹשֶׁנָא:

יח וְיֵת תְּרִיתִין גְּדִילָתָא דְּעַל תְּרִיתִין סְטְרוֹהִי
יְהִיבּוּ עַל תְּרִיתִין מְרִמָּצָתָא וַיְהִיבֵנוּן עַל כְּתִפֵּי
אֶפֶדָא לְקַבֵּל אִפּוֹהִי:

יט וַיַּעֲבְדוּ תַרְתִּין עֶזְקָן דְּדָהֵב וְשׁוּיָאוּ עַל תַּרְתִּין סְטָרִי חוּשָׁנָא עַל סִפְתָּהּ דִּי לַעֲבָרָא דְאַפּוֹדָא מְלָגִיו:

כ וַיַּעֲבְדוּ תַרְתִּין עֶזְקָן דְּדָהֵב וְיִהְיֶנוּן עַל תַּרְתִּין כְּתָפֵי אֲפוֹדָא מְלָרַע מְלָקָבֵל אֲפוּהִי לְקָבֵל בֵּית לֹפִי מַעְלִי לְהִמָּן אֲפוֹדָא:

כא וַיַּחֲדוּן יֵת חוּשָׁנָא מַעֲזָקְתָּהּ לְעִזְקָתָא דְאַפּוֹדָא בְּחוּטָא דְתַכְלָתָא לְמַהֲוִי עַל הִמָּן אֲפוֹדָא וְלֹא יִתְפָּרֵק חוּשָׁנָא מַעְלִי אֲפוֹדָא כְּמָא דִּי פְקִיד יֵי יֵת מִשָּׁה:

(יט) וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבְּעֹת זָהָב וַיַּשִּׂימוּ עַל־שְׁנֵי קַצּוֹת הַחֹשֶׁן עַל־שִׁפְתּוֹ אֲשֶׁר אֶל־עֶבֶר הָאֶפֶד בֵּיתָהּ:

(כ) וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבְּעֹת זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל־שְׁתֵּי כְתָפֵת הָאֶפֶד מְלֻמָּטָה מְמוּל פָּנָיו לְעֹמֶת מַחְבְּרָתוֹ מִמַּעַל לְחֹשֶׁב הָאֶפֶד:

(כא) וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן מִטַּבְּעֹתָיו אֶל־טַבְּעַת הָאֶפֶד בְּפִתִּיל תְּכֵלֶת לְהִיט עַל־חֹשֶׁב הָאֶפֶד וְלֹא־יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֶפֶד כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

♦ יום שישי כ"ב אדר ♦

כב וַעֲבַד יֵת מַעֲיֵלָא דְאַפּוֹדָא עוֹבַד מַחִי גְמִיר תְּכָלָא:

כג ופּוּס מַעֲיֵלָא כְּפִיל לְגוּהַ כְּפּוּס שְׂרִין תוֹרָא מְקַף לְפּוּמָה סְחוּר סְחוּר לֹא יִתְבָּזַע:

כד וַעֲבַדוּ עַל שְׁפּוּלֵי מַעֲיֵלָא רְמוּנֵי תְכָלָא וְאַרְגָּמָנָא וְצָבַע זָהוּרִי שְׁזִיר:

כה וַעֲבַדוּ זַנֵּיָא דְהֵב דְּכִי וַיְהִיבּוּ יֵת זַנֵּיָא בְּגוּ רְמוּנֵיָא עַל שְׁפּוּלֵי מַעֲיֵלָא סְחוּר סְחוּר בְּגוּ רְמוּנֵיָא:

כו זַנֵּיָא וְרְמוּנָא זַנֵּיָא וְרְמוּנָא עַל שְׁפּוּלֵי מַעֲיֵלָא סְחוּר סְחוּר לְשִׁמְשָׁא כְּמָא דִּי פְקִיד יֵי יֵת מִשָּׁה:

כז וַעֲבַדוּ יֵת כְּתוּנִין דְּבוּצָא עוֹבַד מַחִי לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו:

כח וְיֵת מַצְנֶפֶתָא דְּבוּצָא וְיֵת שִׁבַּח כּוֹבְעֵיָא דְּבוּצָא וְיֵת מְכַנְסֵי בּוּצָא דְּבוּץ שְׁזִיר:

(כב) וַיַּעַשׂ אֶת־מַעֲיֵל הָאֶפֶד מַעֲשֵׂה אֶרֶג כָּלִיל תְּכֵלֶת:

(כג) וּפְרִי־הַמַּעֲיֵל בְּתוֹכּוֹ כְּפִי תַּחֲרָא שָׁפָה לְפָיו סָבִיב לֹא יִקְרַע:

(כד) וַיַּעֲשׂוּ עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל רְמוּנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מְשֻׁזָּר:

(כה) וַיַּעֲשׂוּ פַעֲמֹנֵי זָהָב טָהוֹר וַיִּתְּנוּ אֶת־הַפַּעֲמֹנִים בְּתוֹךְ הָרְמוּנִים עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל סָבִיב בְּתוֹךְ הָרְמוּנִים:

(כו) פַּעֲמָן וְרִמֹן פַּעֲמָן וְרִמֹן עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל סָבִיב לְשֵׁרֵת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

(כז) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַכְּתָנֹת שֵׁשׁ מַעֲשֵׂה אֶרֶג לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו:

(כח) וְאֵת הַמַּצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאֶת־פָּאֲרֵי הַמִּגְבָּעֹת שֵׁשׁ וְאֶת־מְכַנְסֵי הַבֶּדֶר שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר:

כ"ט וְאֵת־פָּאֲרֵי הַמִּגְבָּעֹת • תְּפָאֶרֶת הַמִּגְבָּעוֹת, הַמִּגְבָּעוֹת הַמְּפָאָרוֹת.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(כח) וְאֵת פָּאֲרֵי הַמִּגְבָּעוֹת - תְּפָאֶרֶת הַמִּגְבָּעוֹת, הַמִּגְבָּעוֹת הַמְּפָאָרוֹת - תְּחִילָה פִּירֵשׁ אֵת הַמְּלִים, וְאַחֲרֵי־כֵן מְפָרֵשׁ אֵת הָעֵנָן. וְכֵן דְּרָכָה הִרְבֵּה פְּעָמִים. תורה כט

כט וַיֵּת הַמֶּנֶאצֵּה דְבוּץ שְׁזִיר וְתַכְלָא וְאַרְגָּמָן
וְצִבְעֵה זְהוּרִי עוֹבֵד צִיר כְּמֵא דִּי פִקִּיד וְיֵי יֵת
מִשָּׁה:

(כט) וַיֵּת הַמֶּנֶאצֵּה שֵׁשׁ מִשְׁזֹר וְתַכְלָת וְאַרְגָּמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי מַעֲשֶׂה רָקֵם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
מֹשֶׁה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כט עמ' 126)

וְאֵת הָאֲבִגְט שֵׁשׁ מִשְׁזֹר וְתַכְלָת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי (לט, כט) צָמֹר וּפְשָׁתָן הֵם שְׁנֵי הַכִּסִּים, חֹסֶד וּגְבוּרָה, שְׁאִין חֲבוּרָן עוֹלָה יָפָה. אֲמָנָם, זֶהוּ בַעֲנִינֵי הָעוֹלָם בְּלִבָּד, בְּהֵם מִרְגָּשָׁת בְּתַקְף 'מִצִּיאוּתָה' שֶׁל כָּל מִדָּה; אָבֵל בְּקִדְשָׁה, שְׁעִנְיָה בְּטוֹל לְהַקְבִּ"ה, אֵין שְׁתֵּי הַמִּדּוֹת מְנַגְדּוֹת זוֹ לְזוֹ, וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׁלִשְׁתֵּיהֶן יֵשׁ אוֹתוֹ תַּכְן: עֲבוֹדַת ה'. וְכַמֵּאֹר ר"ז: "אֵין לָךְ אֲהָבָה בְּמִקוֹם יִרְאָה וְיִרְאָה בְּמִקוֹם אֲהָבָה, אֵלָּא בְּמִדַּת הַקֶּבֶ"ה בְּלִבָּד".

(ל) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־צִיץ גִּזְרֵה־קֹדֶשׁ זֶהָב טָהוֹר וַיְכַתְּבוּ
עָלָיו מִכְתָּב פְּתוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַיהוָה:

(לא) וַיִּתְּנוּ עָלָיו פִּתִּיל תַּכְלָת לְתֵת עַל־הַמִּצְנֶפֶת
מִלְמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

כ"א לְתֵת עַל הַמִּצְנֶפֶת מִלְמַעְלָה • וְעַל־יְדֵי הַפִּתִּילִים הָיָה מוֹשִׁיכֵן עַל הַמִּצְנֶפֶת כְּמִין כֶּתֶר, וְאֵי אֶפְשָׁר לוֹמַר הַצִּיץ עַל הַמִּצְנֶפֶת, שֶׁהָיָה בִּשְׁחִיטַת קֹדֶשִׁים שְׁנִינִי: שְׁעָרוֹ הָיָה נִרְאָה בֵּין צִיץ לַמִּצְנֶפֶת, שְׁשֵׁם מִנִּיחַ תְּפִלִּין, וְהַצִּיץ הָיָה נִתּוֹן עַל הַמִּצְנֶפֶת. הָיָה הַמִּצְנֶפֶת לְמַעְלָה וְהַצִּיץ לְמַטָּה, וּמֵהוּ "עַל הַמִּצְנֶפֶת מִלְמַעְלָה"? וְעוֹד הִקְשִׁיתִי בָּהּ: כָּאֵן הוּא אוֹמֵר "וַיִּתְּנוּ עָלָיו פִּתִּיל תַּכְלָת", וּבַעֲנָן הַצּוֹאָה הוּא אוֹמֵר (לְעִיל כח): "וְשִׁמְתָּ אוֹתוֹ עַל־פִּתִּיל תַּכְלָת", וְאוֹמֵר אֲנִי: פִּתִּיל תַּכְלָת זֶה, חוּטִין הֵן לְקִשְׁרוֹ בְּהֵן בְּמִצְנֶפֶת, לְפִי שֶׁהַצִּיץ אֵינוֹ אֵלָּא מֵאֲזֵן לְאֲזֵן, וּכְמָה יִקְשְׁרֵנוּ בְּמִצְחוֹ? וְהָיָה קְבוּעִין בּוֹ חוּטֵי תַכְלָת לְשִׁנֵּי רָאשֵׁי וּבְאִמְצָעֵיתוֹ, שֶׁבְּהֵן קוֹשְׁרוֹ וְתוֹלָהוּ בְּמִצְנֶפֶת כִּשְׁהוּא בְּרָאשׁוֹ, וְשְׁנֵי חוּטִין הָיוּ בְּכָל קֶצֶה וְקֶצֶה, אַחַת מִמַּעַל וְאַחַת מִתַּחַת לְצַד מִצְחוֹ, וְכֵן בְּאִמְצָעוֹ, שֶׁכָּךְ הוּא נוֹחַ לְקִשֹּׁר, וְאֵין דְּרוֹךְ קִשְׁרָה בְּפָחוֹת מִשְׁנֵי חוּטִין. לְכָךְ נֶאֱמַר עַל פִּתִּיל תַּכְלָת: "וְעָלָיו פִּתִּיל תַּכְלָת". וְקוֹשֶׁר רָאשֵׁיהֶם הַשְּׁנַיִם כֻּלָּם יַחַד מֵאֲחוֹרָיו לְמוֹל עֶרְפוֹ, וּמוֹשִׁיבֵו עַל הַמִּצְנֶפֶת. וְאֵל תִּתְּמָה שְׁלֹא נֶאֱמַר: 'פִּתִּילֵי תַכְלָת', הוּאִיל וּמִרְבִּין הֵן, שֶׁהָיָה מְצִינוֹ בַּחֲשֵׁן וְאֶפֶס וְ"וִירְכָסוֹ אֶת הַחֲשֵׁן וְגו'",

אשל אברהם – הרב אלאשולי

בְּאִמְצָעוֹ - הָיָה שְׁנֵי פִתִּילִין, אֶחָד מִמַּעַל וְאֶחָד מִתַּחַת.
שֶׁכָּךְ הוּא נוֹחַ לְקִשֹּׁר, וְאֵין דְּרוֹךְ קִשְׁרָה בְּפָחוֹת מִשְׁנֵי חוּטִין, לְכָךְ נֶאֱמַר: "עַל פִּתִּיל תַּכְלָת" - לְעִיל כח, לֹא. וְהַפְּנוּהָ לְפִתִּיל שֶׁלְצַד מִצְחוֹ.
וְ"עָלָיו פִּתִּיל תַּכְלָת" - כָּאֵן בְּפִסּוּק.
וְהַפְּנוּהָ לְפִתִּיל שֶׁמַּעַל הַצִּיץ.
וְקוֹשֶׁר רָאשֵׁיהֶם הַשְּׁנַיִם כֻּלָּם יַחַד מֵאֲחוֹרָיו לְמוֹל עֶרְפוֹ, וּמוֹשִׁיבֵו עַל הַמִּצְנֶפֶת. וְאֵל תִּתְּמָה שְׁלֹא נֶאֱמַר: "פִּתִּילֵי תַכְלָת" הוּאִיל וּמִרְבִּין הֵן - שֶׁהָיָה שְׁלֹשָׁה חוּטִין כְּפֹל שְׁנַיִם.
שְׁתֵּי מְצִינוֹ בַּחֲשֵׁן וְאֶפֶס - לְעִיל פִּסּוּק כ"א.
וְ"וִירְכָסוֹ אֶת הַחֲשֵׁן וְגו'" בְּפִתִּיל תַּכְלָת, וְעַל־כִּרְחֹק פָּחוֹת מִשְׁנַיִם לֹא הָיוּ, שְׁתֵּי בְּשְׁתֵּי קִצּוֹת הַחֲשֵׁן הָיוּ

עַל הַמִּצְנֶפֶת, הָיָה הַמִּצְנֶפֶת לְמַעְלָה וְהַצִּיץ לְמַטָּה, וּמֵהוּ "עַל הַמִּצְנֶפֶת מִלְמַעְלָה"? וְעוֹד הִקְשִׁיתִי בָּהּ - רָאָה גַם רַש"י לְעִיל שָׁם.
כָּאֵן הוּא אוֹמֵר: "וַיִּתְּנוּ עָלָיו פִּתִּיל תַּכְלָת", וּבַעֲנָן הַצּוֹאָה - בְּצוּרֵי.
הוּא אוֹמֵר - לְעִיל שָׁם.
וְשִׁמְתָּ אוֹתוֹ עַל פִּתִּיל תַּכְלָת?
וְאוֹמֵר אֲנִי: "פִּתִּיל תַּכְלָת" זֶה חוּטִין הֵן, לְקִשְׁרוֹ בְּהֵן בְּמִצְנֶפֶת, לְפִי שֶׁהַצִּיץ אֵינוֹ אֵלָּא מֵאֲזֵן לְאֲזֵן, וּכְמָה יִקְשְׁרֵנוּ בְּמִצְחוֹ? וְהָיָה קְבוּעִין בּוֹ חוּטֵי תַכְלָת לְשִׁנֵּי רָאשֵׁי וּבְאִמְצָעֵיתוֹ, שֶׁבְּהֵן קוֹשְׁרוֹ וְתוֹלָהוּ בְּמִצְנֶפֶת כִּשְׁהוּא בְּרָאשׁוֹ, וְשְׁנֵי חוּטִין הָיוּ בְּכָל קֶצֶה וְקֶצֶה, אֶחָד מִמַּעַל וְאֶחָד מִתַּחַת לְצַד מִצְחוֹ, וְכֵן בְּאִמְצָעוֹ, שֶׁכָּךְ הוּא נוֹחַ לְקִשֹּׁר, וְאֵין דְּרוֹךְ קִשְׁרָה בְּפָחוֹת מִשְׁנֵי חוּטִין. לְכָךְ נֶאֱמַר עַל פִּתִּיל תַּכְלָת: "וְעָלָיו פִּתִּיל תַּכְלָת". וְקוֹשֶׁר רָאשֵׁיהֶם הַשְּׁנַיִם כֻּלָּם יַחַד מֵאֲחוֹרָיו לְמוֹל עֶרְפוֹ, וּמוֹשִׁיבֵו עַל הַמִּצְנֶפֶת. וְאֵל תִּתְּמָה שְׁלֹא נֶאֱמַר: "פִּתִּילֵי תַכְלָת", הוּאִיל וּמִרְבִּין הֵן, שֶׁהָיָה מְצִינוֹ בַּחֲשֵׁן וְאֶפֶס וְ"וִירְכָסוֹ אֶת הַחֲשֵׁן וְגו'",

(לא) לְתֵת עַל הַמִּצְנֶפֶת מִלְמַעְלָה - וְעַל־יְדֵי הַפִּתִּילִים הָיָה מוֹשִׁיכֵן עַל הַמִּצְנֶפֶת כְּמִין כֶּתֶר, וְאֵי אֶפְשָׁר לוֹמַר הַצִּיץ עַל הַמִּצְנֶפֶת, שֶׁהָיָה בִּשְׁחִיטַת קֹדֶשִׁים שְׁנִינִי: שְׁעָרוֹ הָיָה נִרְאָה בֵּין צִיץ לַמִּצְנֶפֶת, שְׁשֵׁם מִנִּיחַ תְּפִלִּין, וְהַצִּיץ הָיָה נִתּוֹן עַל הַמִּצְנֶפֶת. הָיָה הַמִּצְנֶפֶת לְמַעְלָה וְהַצִּיץ לְמַטָּה, וּמֵהוּ "עַל הַמִּצְנֶפֶת מִלְמַעְלָה"? וְעוֹד הִקְשִׁיתִי בָּהּ: כָּאֵן הוּא אוֹמֵר "וַיִּתְּנוּ עָלָיו פִּתִּיל תַּכְלָת", וּבַעֲנָן הַצּוֹאָה הוּא אוֹמֵר (לְעִיל כח): "וְשִׁמְתָּ אוֹתוֹ עַל־פִּתִּיל תַּכְלָת", וְאוֹמֵר אֲנִי: פִּתִּיל תַּכְלָת זֶה, חוּטִין הֵן לְקִשְׁרוֹ בְּהֵן בְּמִצְנֶפֶת, לְפִי שֶׁהַצִּיץ אֵינוֹ אֵלָּא מֵאֲזֵן לְאֲזֵן, וּכְמָה יִקְשְׁרֵנוּ בְּמִצְחוֹ? וְהָיָה קְבוּעִין בּוֹ חוּטֵי תַכְלָת לְשִׁנֵּי רָאשֵׁי וּבְאִמְצָעֵיתוֹ, שֶׁבְּהֵן קוֹשְׁרוֹ וְתוֹלָהוּ בְּמִצְנֶפֶת כִּשְׁהוּא בְּרָאשׁוֹ, וְשְׁנֵי חוּטִין הָיוּ בְּכָל קֶצֶה וְקֶצֶה, אַחַת מִמַּעַל וְאַחַת מִתַּחַת לְצַד מִצְחוֹ, וְכֵן בְּאִמְצָעוֹ, שֶׁכָּךְ הוּא נוֹחַ לְקִשֹּׁר, וְאֵין דְּרוֹךְ קִשְׁרָה בְּפָחוֹת מִשְׁנֵי חוּטִין. לְכָךְ נֶאֱמַר עַל פִּתִּיל תַּכְלָת: "וְעָלָיו פִּתִּיל תַּכְלָת". וְקוֹשֶׁר רָאשֵׁיהֶם הַשְּׁנַיִם כֻּלָּם יַחַד מֵאֲחוֹרָיו לְמוֹל עֶרְפוֹ, וּמוֹשִׁיבֵו עַל הַמִּצְנֶפֶת. וְאֵל תִּתְּמָה שְׁלֹא נֶאֱמַר: "פִּתִּילֵי תַכְלָת", הוּאִיל וּמִרְבִּין הֵן, שֶׁהָיָה מְצִינוֹ בַּחֲשֵׁן וְאֶפֶס וְ"וִירְכָסוֹ אֶת הַחֲשֵׁן וְגו'",

ועל-כרחך פחות משנים לא היו, שהרי בשני קצות החשן היו ב' טבעות החשן, ובב' פתחות האפוד היו ב' טבעות האפוד שנגנזן, ולפי דרך קשירה ד' חוטין היו, ומכל-מקום פחות משנים אי אפשר.

לבושלים כל פלחן משפנא משפן זמנא
ועבדו בני ישראל ככל די פקיד יי ית משה
בן עבדו:

(לב) וַתֵּכֶל כָּל-עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ:

כ"א וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל • אֶת הַמְּלָאכָה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' חלק יא, עמוד 127)

וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה... וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה (לט, לב-לב)

שלא היו יכולים להקימו... ומשה העמידו (רש"י)

שני פסוקים אלו מלמדים אותנו כיצד יכול האדם להגיע לתכלית שלמותו בהקמת ה'משכן' הפרטי לה' יתברך. בבנין המשכן הגשמי נדרשו בני ישראל לעשות תחלה עם כל פרטיו ("ככל אשר צוה ה'"), אף עדין לא נתנה להם הרשות להקימו, ורק קשהביאורו אל משה הוקם המשכן.

כך גם בעבודת האדם לבואו: בתחלה על האדם לעבד את עבודתו ככל יכלתו ולמצות את כל אפשרויותיו, אף עדין אין זה מספיק להשגחת השכינה ב'בית-מקדשו' הפרטי. עליו להביא את מלאכת עבודתו ולהתקשר אל ה'משה' שבדור ("אפתשטוטא דמשה ככל דר'"), אשר מחבר את בני ישראל לאביהם שבשמים ("אנכי עומד בין ה' וביניכם"), ורק אז יוכל ה'משכן' הפרטי לקום ולהתקיים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות' חלק טז, עמוד 458)

וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ (לט, לב)

מדוע חזרה התורה על כל פרטי עשיית המשכן וכליו (בפרשיות ויקהל-פקודי), ולא הסתפקה בפסוק "וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ"?

אלא, כאשר התורה כופלת ענין מסים, הרי זה מפני חביבות הדבר. לכן, למשל, נכפלה פרשת אליעזר בתורה, כי "יפה שיחתו של עבדי אבות לפני המקום מתורתו של בני" (רש"י בראשית כד, מב). המשכן, מקום השגחת השכינה, כה יקר וחביב לבני ישראל, עד שמשום זה כפלה התורה את כל פרטיו.

(לקוטי שיחות' חלק א עמוד 169)

ועוד: על המשכן "אשר צוה ה' את משה", מספר בפרשיות תרומה ותצוה. ועל המשכן שעשו בני ישראל, מספר בפרשיות ויקהל-פקודי. שני אלה מרמזים לשני ה'משפנות' - הרוחני והגשמי. המשכן שהראה הקב"ה למשה הוא משכן רוחני, המשכן שלמעלה; והמשכן שעשו בני ישראל היה משכן גשמי. לכן, אף שספר נאמרו כל פרטי המשכן בפרשיות תרומה ותצוה - חזרו ונכפלו בפרשיות ויקהל ופקודי, כי בכל אחת מהפרשות מדבר במשכן 'שונה'.

(לב) וַיָּבִיאוּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן אֶל-מֹשֶׁה אֶת-הָאֹהֶל וְאֶת-
כָּל-כֵּלָיו קִרְסֵיו קִרְשָׁיו בְּרִיחָיו וְעַמֻּדָיו וְאֹדָנָיו:

לג וַאֲבִיאוּ יֵת מִשְׁפָּנָא לְמֹשֶׁה יֵת מִשְׁפָּנָא
וְיֵת כָּל מְנוּחֵי פוּרְפוּחֵי דְפוּחֵי עֲבֹדֵי
וְעֲמוּדֵי וְסִמְכוּחֵי:

אשל אברהם – הרב אלאשילי

מפרש שהכונה למלאכה האמורה לעיל (ט"א). או שמבאר בזה מדוע נאמר בפסוק "בני ישראל", והרי את עבודת המשכן עשו חכמי לבד ולכן מוסיף "את המלאכה", והכונה למלאכת ההקאה, שגם היא נקראת מלאכה לעיל לו, ז (משכיל לדוד. תורת מנחם). תורה לג

חוטין אף שנאמר "פתיל תכלת". תורה לב
(לב) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל – אֶת הַמְּלָאכָה "כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו'". - מבאר בזה, שלבאורה תמונה מאחר שכתוב "ותכלת כל עבודת המשכן", מה מוסיף עוד "וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל"? ולכן

שתי טבעות החשן, ובשתי פתחות האפוד היו שתי טבעות האפוד שנגנזן, ולפי דרך קשירה - שכל חוט כופלים לשנים, כדי לעיל. ארבע חוטין היו, ומכל-מקום פחות משנים אי אפשר - ובכל זאת נאמר "בתילת תכלת", אף כאן היו ששה

וַיָּבִיאוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְגו' • שְׁלֹא הָיוּ יְכוּלִין לְהַקְיֵמוֹ, וּלְפִי שְׁלֹא עָשָׂה מֹשֶׁה שׁוּם מְלָאכָה בַּמִּשְׁכָּן הַנִּיחַ לוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ־הוּא הַקָּמָתוֹ, שְׁלֹא הָיָה יָכוֹל לְהַקְיֵמוֹ שׁוּם אֶדָם מִחֻמַּת כְּבֹד הַקָּרָשִׁים, שְׁאִין כַּח בְּאָדָם לְזַקֵּן, וּמֹשֶׁה הִעֲמִידוֹ. אָמַר מֹשֶׁה לִּפְנֵי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ־הוּא: אֵיךְ אֶפְשָׁר הַקָּמָתוֹ עַל־יְדֵי אָדָם? אָמַר לוֹ: עֲסֹק אֶתָּה בְּיָדְךָ, נִרְאָה בְּמַקְיָמוֹ, וְהוּא נִזְקָף וְקָם מֵאֲלִי, וְזֶהוּ שְׁנֵאמַר: "הוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן", הוֹקֵם מֵאֲלִיו, מִדְּרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 1 עמ' 222)

שְׁלֹא עָשָׂה מֹשֶׁה שׁוּם מְלָאכָה בַּמִּשְׁכָּן (רש"י לט, לג) מִמֶּה שֶׁכָּתֹב "שׁוּם מְלָאכָה" מִשְׁמַע שֶׁפָּנִינוּ גַם לְהִבָּא (נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן), שֶׁנִּקְרָאת 'מְלָאכָה' (ויקהל לו, וי). וְתַמּוּהָ, אֵיךְ לֹא קִים אֶת צִוּי ה' "קָחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה". וְיֵשׁ לוֹמַר, דִּהְנֶה בְּרִישׁ פְּרֶשֶׁת וַיִּקְהַל, עַל הַפְּסוּק "זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' לֵאמֹר", פֶּרֶשׁ רִש"י "צִוָּה ה' לִי לֵאמֹר לָכֵם". וּמִכֵּינן שֶׁהַצִּוּי הָיָה שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָבִנוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן, אֲסוּר הָיָה לְמֹשֶׁה לַעֲשׂוֹת זֹאת.

(לד) **וְאֶת־מִכְסֵּה עוֹרֹת הָאֵילָם הַמֵּאֲדָמִים וְאֶת־מִכְסֵּה עֹרֹת הַתַּחֲשִׁים וְאֶת פֶּרֶכֶת הַמָּסָד:**

(לה) **אֶת־אֲרוֹן הָעֵדֻת וְאֶת־בִּדְיוֹ וְאֶת הַכַּפֹּרֶת:**

(לו) **אֶת־הַשֻּׁלְחָן אֶת־כֶּלֶלָיו וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים:**

(לז) **אֶת־הַמִּנְחָה הַטְּהוֹרָה אֶת־נִרְתִּיהָ נֹרֶת הַמַּעֲרֵכָה וְאֶת־כֶּלֶלָיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר:**

לֹא וְיָת חוֹפָא מִשְׁכֵּי דְדִכְרֵי מִסְמָקֵי וְיָת חוֹפָא מִשְׁכֵּי דְסִגְוִנָא וְיָת פֶּרֶכְתָּא דְפֶרְסָא:

לֹא יָת אֲרוֹנָא דְסִדְהוּתָא וְיָת אֲרִיחֻהִי וְיָת כַּפֹּרֶת:

לֹא יָת פֶּתוּרָא יָת כָּל מִנְהוּי וְיָת לֶחֶם אִפְנֵי:

לֹא יָת מִנְרֵתָא דְכִיתָא יָת בּוֹצִינְהָא בּוֹצִינֵי סִדְרָא וְיָת כָּל מִנְהָא וְיָת מִשְׁחָא דְאֶנְהוּתָא:

אשל אברהם – הרב אלאשולי

וְלֹא פִּרְקוֹ, לָכֵךְ נֶאֱמַר בְּיוֹם כְּלוּת מֹשֶׁה לְהָקִים, אוֹתוֹ הַיּוֹם כְּלוּ הַקְמוּתָיו, וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִסָּן הָיָה. וְכֵן בְּרִש"י וַיִּקְרָא ז, כג: "שֶׁכֶּל שְׁבַעַת יְמֵי הַמְּלוּאִים שֶׁהִעֲמִידוֹ מֹשֶׁה לְמִשְׁכָּן וְשָׁמַשׁ בּוֹ וּפִרְקוֹ בְּכָל יוֹם". מִחֻמַּת כְּבֹד הַקָּרָשִׁים – שֶׁהָיָה אוֹרֶךְ כָּל קֶרֶשׁ עֶשֶׂר אַמּוֹת, וְרַחְבּוֹ אֶמָּה וְחָצִי, וְעָבְדוֹ אֶמָּה. שְׁאִין כַּח בְּאָדָם לְזַקֵּן – לְהַעֲמִידוֹ. וּמֹשֶׁה הִעֲמִידוֹ – אֶת הַמִּשְׁכָּן. וּבִכְמָה כְּתוּבִיד וּדְפוּסִים הִגִּירְסָא: הִעֲמִידוֹ, וְהַכְנִיחָה עַל הַקָּרָשִׁים. אָמַר מֹשֶׁה לִּפְנֵי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ־הוּא: אֵיךְ אֶפְשָׁר הַקָּמָתוֹ עַל־יְדֵי אָדָם? אָמַר לוֹ: עֲסֹק אֶתָּה בְּיָדְךָ [1] נִרְאָה בְּמַקְיָמוֹ וְהוּא נִזְקָף וְקָם מֵאֲלִיו, וְזֶהוּ שְׁנֵאמַר – לְקַמֵּן מ, יז. "הוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן" – "הוֹקֵם" מֵאֲלִיו. מִדְּרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא – פְּקוּדֵי אוֹת יָא. וּדְלָא בְּכִרְכּוֹת נָד, ב וּבְרִש"י שָׁם. תוּרָה לֹד

יְדֵי אָדָם אֶחָד דּוֹקָא, וּבְדִלְקָמֵן, וּבְכֶךְ שֶׁמֹּשֶׁה הִקְיָמוֹ בְּדֶרֶךְ נֹס. שְׁלֹא הָיָה יָכוֹל לְהַקְיֵמוֹ שׁוּם אָדָם – מִשְׁמַע שֶׁמִּצְוֹת הַקָּמָתוֹ הַמִּשְׁכָּן בִּפְעַם הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת עַל־יְדֵי אָדָם אֶחָד בְּלֶכֶד, וְלָכֵן דִּיק רִש"י לְכַתּוּב "שׁוּם אָדָם", וְכֵן בְּהַמְשָׁךְ "עַל־יְדֵי אָדָם", אָבֵל לֹלֵא צִוּיָּו זֶה הָיָה יָכוֹלִים לְהַקְיֵמוֹ עַל־יְדֵי כְּמָה וְכְמָה אֲנָשִׁים, וּבְפִי שְׁאֵכֵן הָיָה בְּמִשְׁכָּן כָּל הַמִּסְעוֹת שֶׁהָלִוּוּ הָיוּ מִפְּרָקִים וּמִקְיָמִים אֶת הַמִּשְׁכָּן. וְלָכֵן כְּשֶׁלֵּא הָיָה יָכוֹל שׁוּם אָדָם לְהַקְיֵמוֹ, הִבִּיאוּ אוֹתוֹ לְמֹשֶׁה (דברים). מֶה שֶׁנִּזְכָּר לְעֵיל הַלְשׁוֹן "בִּפְעַם הָרִאשׁוֹנָה", יֵשׁ לוֹמַר שֶׁזֶּה כּוֹלֵל כָּל הַהִקְמוֹת שֶׁל שְׁבַעַת יְמֵי הַמְּלוּאִים עַד לְהַקָּמָתוֹ לְגִמְרֵי בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי לְמִילּוּאִים, וּבְדִכְרֵי רִש"י בְּמִדְרָב ז, ב: "בְּיוֹם כְּלוּת מֹשֶׁה לְהָקִים – וְלֹא נֶאֱמַר בְּיוֹם הָקִים, מִלְּמַד שֶׁכָּל שְׁבַעַת יְמֵי הַמְּלוּאִים הָיָה מֹשֶׁה מַעֲמִידוֹ וּמִפְּרָקוֹ, וּבְאֹתוֹ הַיּוֹם הִעֲמִידוֹ

(לג) **וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן וְגו'** – שְׁלֹא הָיוּ יְכוּלִין לְהַקְיֵמוֹ – וְלָכֵן הָיוּ מְבִיאִים אוֹתוֹ אֶל מֹשֶׁה לְהַקְיֵמוֹ (נרא). אוֹ שֶׁמֹּשֶׁה שְׁלֹא יָכֹל לְהַקְיֵמוֹ הִבִּיאוּ אוֹתוֹ לְמֹשֶׁה חֲלָקִים חֲלָקִים (ראים). וְלָכֵן בְּתוֹחֵלָה אוֹמַר הַכְּתוּב "וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה", וְאַחֲרֵי־כֵן מִפְּרֶט "אֶת הָאֵהָל וְאֶת כָּל כֶּלָיו וְגו'", כִּי סִיבַת הַבָּאָה חֲלָקֵי הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה הָיְתָה מִפְּנֵי שְׁלֹא יָכֹל לְהַקְיֵמוֹ אֶת "הַמִּשְׁכָּן". וּלְפִי שְׁלֹא עָשָׂה מֹשֶׁה שׁוּם מְלָאכָה בַּמִּשְׁכָּן – כִּי תַפְקִידוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בְּמִלְאכַת הַמִּשְׁכָּן הָיָה "לְהוֹרֹת לְעוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה", כְּלִשׁוֹן רִש"י בְּבִמְדָבָר ז, א. וּבִ"תוֹרַת מִנְחָם" כְּתוּב הַטַּעַם, מִפְּנֵי שֶׁמֹּשֶׁה עֲצָמוֹ לֹא נִצְטוּהָ בְּמִלְאכַת הַמִּשְׁכָּן, אֶלָּא תַפְקִידוֹ הָיָה לְצוּרֹת לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מְלָאכַת הַמִּשְׁכָּן. וְרֹאשׁ רִש"י לְעֵיל לֹד, ד וּבְבִיאוּר. הֵנִיחַ לוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ־הוּא הַקָּמָתוֹ – עַל־יְדֵי שְׁצִינָה שֶׁהִקָּמָתוֹ תִּהְיֶה עַל־

לח וְיֵת מִדְּבַחַת דְּדִבְחָא וְיֵת מִשְׁחָא דְּרִבּוּתָא
וְיֵת קְטֹרֶת בּוֹסְמִיָּא וְיֵת פֶּרֶסָא דְּתִרַע
מִשְׁכָּנָא :

לט יֵת מִדְּבַחַת דְּנִחָשָׁא וְיֵת סִרְדָּא דְּנִחָשָׁא
דִּילָה יֵת אֲרִיחֻהִי וְיֵת כָּל מְנוּהִי יֵת כִּיּוֹרָא
וְיֵת בְּסִיסָה :

מ יֵת סִרְדֵי דְּדִרְתָּא יֵת עֲמוּדָהָא וְיֵת סִמְכָהָא
וְיֵת פֶּרֶסָא לְתִרַע דִּרְתָּא יֵת אֲטוּנוּהִי וְסִמְכָהָא
וְיֵת כָּל מְגִי פִלְחָן מִשְׁכָּנָא לְמִשְׁכָּן זְמָנָא :

מא מֵא יֵת לְבוּשֵׁי שְׁמוּשָׁא לְשִׁמְשָׁא בְּקוּדָשָׁא יֵת
לְבוּשֵׁי קוּדָשָׁא לְאַהֲרֹן כְּהֵנָּא וְיֵת לְבוּשֵׁי
בְּנוֹהֵי לְשִׁמְשָׁא :

מב מִב כָּל דִּי פִקִּיד יֵי יֵת מִשָּׁה כֵּן עֲבָדוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל יֵת כָּל פִּלְחָנָא :

מג מִג וַחֲזָא מִשָּׁה יֵת כָּל עֲבָדָתָא וְהָא עֲבָדוּ
יֵתָּה כְּמָא דִּי פִקִּיד יֵי כֵּן עֲבָדוּ וּבְרִיךְ יִתְהוֹן
מִשָּׁה :

נש"א וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה • אָמַר לָהֶם: יְהִי רָצוֹן שְׁתַּשְׁרָה שְׂכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם, (תהלים ז:) "וַיְהִי נָעַם ה' אֱלֹהֵינוּ
עֲלֵינוּ וְגו' ", וְהוּא אֶחָד מִי"א מְזֻמָּרִים שֶׁבְּתַפְלָה לְמֹשֶׁה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 171)

וְהוּא אֶחָד מֵאַחַד עָשָׂר מְזֻמָּרִים שֶׁבְּתַפְלָה לְמֹשֶׁה (רש"י לט, מג) וְנִקְשָׁה, לְשֵׁם מֵה מְצִינֵי רַש"י דְּבָר זֶה, וְהָרִי פֶסוּק זֶה
מוֹפִיעַ בְּסִיּוּם "תַּפְלָה לְמֹשֶׁה" עֲצֻמוֹ. וַיֵּשׁ לִזְמֹר: אִם הָיָה רַק זֶה הַמְזֻמָּר שֶׁל מֹשֶׁה, הָיָה אֶפְשָׁר לִזְמֹר שֶׁהַתַּחֲלֵת הַמְזֻמָּר
הוּא, אֲכֹן, שֶׁל מֹשֶׁה, אֲבָל סִיּוּמוֹ הוּא מֵה שֶׁעָנּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל דְּבָרָיו. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁגַּם הַמְזֻמָּרִים שֶׁלֹּאֲחֵר זֶה אֶמְרָם מֹשֶׁה,
מוֹכֵן שֶׁגַּם מֵה שֶׁכְּתוּב בְּאַמְצַע - הַכֹּל הוּא מִדְּבָרֵי מֹשֶׁה.

♦ שבת קודש כ"ג אדר ♦

א ומליל יי עם משה למימר:

מ (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

אשל אברהם - הרב אלאשילי

וּבְרַש"י שֵׁם: "וַיְהִי נָעַם ה'
אֱלֹהֵינוּ - שְׂכִינָתוֹ וְתַנְחוּמָיו. וּמַעֲשֵׂה
יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עֲלֵינוּ - לְשׁוֹן תַּחֲיָנָה
הוּא .. וְשְׁתֵּי פַעְמִים וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ
כּוֹנֵנָה, אַחַת עַל מְלָאכַת הַמִּשְׁכָּן
שֶׁבְּרָכָן לִישְׂרָאֵל וְהַתַּפְלָה שֶׁתַּשְׁרָה
שְׂכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם בְּמִשְׁכָּן, וְאַחַת
שֶׁתַּהֲא בְּרָכָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם". וְרָאָה
גַּם רַש"י שְׁבוּעוֹת טו, ב. וְרָאָה וַיִּקְרָא
ט, כג: "וַיִּצְאָו וַיְבָרְכוּ אֶת הָעָם",

וְהוּא אֶחָד מִי"א מְזֻמָּרִים שֶׁבְּתַפְלָה
לְמֹשֶׁה" - עַד סוּף מְזֻמָּר לְתוֹדָה
[תהלים פרק ק] (רש"י שְׁבוּעוֹת טו, ב).
וּמוֹכִיחַ מִזֶּה שֶׁמִּשְׁמָה אֶמְרָ פֶּסוּק זֶה וְלֹא
דְּוֹד הַמֶּלֶךְ (באר בשדה). תורה א

צ, יו. וּבְרַש"י שֵׁם: "וַיְהִי נָעַם ה'
אֱלֹהֵינוּ - שְׂכִינָתוֹ וְתַנְחוּמָיו. וּמַעֲשֵׂה
יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עֲלֵינוּ - לְשׁוֹן תַּחֲיָנָה
הוּא .. וְשְׁתֵּי פַעְמִים וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ
כּוֹנֵנָה, אַחַת עַל מְלָאכַת הַמִּשְׁכָּן
שֶׁבְּרָכָן לִישְׂרָאֵל וְהַתַּפְלָה שֶׁתַּשְׁרָה
שְׂכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם בְּמִשְׁכָּן, וְאַחַת
שֶׁתַּהֲא בְּרָכָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם". וְרָאָה
גַּם רַש"י שְׁבוּעוֹת טו, ב. וְרָאָה וַיִּקְרָא
ט, כג: "וַיִּצְאָו וַיְבָרְכוּ אֶת הָעָם",

מג) וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה - אָמַר לָהֶם
- בְּרַש"י שְׁבוּעוֹת טו, ב: "וּמֵה בִּירְכָן".
וְרָאָה רַש"י שִׁיר הַשִּׁירִים א, טו: "הֵנָּה
יָפָה בְּמִלְאכַת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁנֶּאֱמַר וְהִנֵּה
עָשׂוֹ אוֹתָהּ וְגו' וַיְבָרֶךְ אוֹתָם מֹשֶׁה,
הָרִי שֶׁקִּלְסָה עַל כָּךְ".

יְהִי רָצוֹן שְׁתַּשְׁרָה שְׂכִינָה בְּמַעֲשֵׂה
יְדֵיכֶם, "וַיְהִי נָעַם ה' אֱלֹהֵינוּ
עֲלֵינוּ וְגו' " - "וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה
עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה" - תהלים

ב בְּיוֹמָא יִרְחֵא קְדָמָא בְּמַד לְרַחֵא תְּקִים
ית משכנא משפן זמנא:

ג וְתִשׁוּי תִּמְן יֵת אַרְוֵא דְסִהְדוּתָא וְתִטַּל עַל
אַרְוֵא יֵת פְּרָכְתָּא:

ד וְתַעַל יֵת פְּתוּרָא וְתִסְדֵּר יֵת סִדְרָה וְתַעַל
יֵת מְנַרְתָּא וְתִדְלַק יֵת בּוֹצִינְהָא:

ה וְתִמְן יֵת מִדְּבָחָא דְדִהְבָּא לְקִטְרֵת בּוֹסְמֵי
קְדִם אַרְוֵא דְסִהְדוּתָא וְתִשׁוּי יֵת פְּרָסָא
דְתַרְעָא לְמִשְׁכְּנָא:

ו וְתִמְן יֵת מִדְּבָחָא דְעֵלְתָא קְדִם תְּרַע
מִשְׁכְּנָא מִשְׁפָּן זְמָנָא:

ז וְתִמְן יֵת פִּיּוּרָא בֵּין מִשְׁפָּן זְמָנָא וּבֵין
מִדְּבָחָא וְתִמְן תִּמְן מִיָּא:

ח וְתִשׁוּי יֵת דִּרְתָּא סְחוּר סְחוּר וְתִמְן יֵת
פְּרָסָא דְתַרְעָא דִּרְתָּא:

ט וְתִרְבִּי יֵת מִשְׁחָא דְרְבוּתָא וְתִרְבִּי יֵת
מִשְׁכְּנָא וְיֵת כָּל דִּי בֵּה וְתִקְדֵּשׁ יֵתָּה וְיֵת כָּל
מְנוּהֵי וְיֵהִי קוֹדֶשׁ:

י וְתִרְבִּי יֵת מִדְּבָחָא דְעֵלְתָא וְיֵת כָּל מְנוּהֵי
וְתִקְדֵּשׁ יֵת מִדְּבָחָא וְיֵהִי מִדְּבָחָא קֹדֶשׁ
קוֹדֶשִׁין:

יא וְתִרְבִּי יֵת פִּיּוּרָא וְיֵת בְּסִיסָה וְתִקְדֵּשׁ
יֵתָּה:

(ב) בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ תִּקִּים אֶת־
מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד:

(ג) וְשִׁמַּת שֵׁם אֶת אַרְוֵן הָעֲדוּת וְסִכַּת עַל־הָאֲרֹן
אֶת־הַפְּרָכֶת:

כ"ג וְסִכַּת עַל־הָאֲרֹן • לְשׁוֹן הַגִּנָּה, שֶׁהָיָה מְחֻצָּה הֵימָּה.

(ד) וְהִבֵּאת אֶת־הַשִּׁלְחָן וְעִרְכָתָּ אֶת־עֲרֹכּוֹ וְהִבֵּאתָ
אֶת־הַמְּנֹרָה וְהַעֲלִיתָ אֶת־נִרְתִּיהָ:

כ"ג וְעִרְכָתָּ אֶת עֲרֹכּוֹ • שְׁתֵּי מַעְרְכוֹת שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים.

(ה) וְנִתְּתָה אֶת־מִזְבַּח הַזֶּהָב לְקִטְרֵת לִפְנֵי אַרְוֵן
הָעֲדוּת וְשִׁמַּת אֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח לְמִשְׁכָּן:

(ו) וְנִתְּתָה אֶת מִזְבַּח הָעֹלָה לִפְנֵי פֶתַח מִשְׁכָּן
אֹהֶל־מוֹעֵד:

(ז) וְנִתְּתָה אֶת־הַפִּיּוֹר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ
וְנִתְּתָה שֵׁם מָיִם:

(ח) וְשִׁמַּת אֶת־הַחֹצֵר סָבִיב וְנִתְּתָה אֶת־מָסַךְ שַׁעַר
הַחֹצֵר:

(ט) וְלִקְחֹת אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִשְׁחֹת אֶת־הַמִּשְׁכָּן
וְאֶת־כָּל־אֲשֵׁר־בּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אוֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְהָיָה
קֹדֶשׁ:

(י) וּמִשְׁחֹת אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְקִדַּשְׁתָּ
אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים:

(יא) וּמִשְׁחֹת אֶת־הַפִּיּוֹר וְאֶת־כַּנּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אוֹתוֹ:

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

לומר בכונת רש"י, שאף שנאמר
"ערכו" בלשון יחיד, הכונה לשתי
מערכות, ו"ערכו" הוא שם מקור
למערכות לחם הפנים, ובלשון האמור
לקמן פסוק כג "ערך לחם" (באר
בשרד). תורה ה

ממש, דהאי מחיצה הנאי פרוכת,
ולא היזה סכך". תורה ד
(ד) וְעִרְכָתָּ אֶת עֲרֹכּוֹ - שְׁתֵּי
מַעְרְכוֹת שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים - בְּמַפּוּרֶשׁ
בְּסִפּר וְיִקְרָא כד, ו. וְלִכְּן אָמַר "וְעִרְכָתָּ
אֶת עֲרֹכּוֹ" (ולא "וְנִתְּתָה אֶת עֲרֹכּוֹ"),
כְּנִגְדֵּי שְׁתֵּי מַעְרְכוֹת (מִשְׁכִּיל לְדוֹד). גַּם יֵשׁ

(ג) וְסִכַּת עַל הָאֲרֹן - לְשׁוֹן
הַגִּנָּה, שֶׁהָיָה מְחֻצָּה הֵימָּה - רָאָה
גַּם רִש"י לְעֵיל לָהּ, יב. וְלִכְּן מֵה
שֶׁכְּתוּב "וְסִכַּת עַל הָאֲרֹן" פִּירוּשׁוֹ:
תָּגֵן עַל הָאֲרֹן, עַל־יְדֵי עֲשִׂית
הַפְּרוֹכֶת כְּנִגְדּוֹ. אָבֵל רָאָה רִש"י
סוּטָה לו, א: "עַל־כְּרֹךְ לָאו עַל

(יב) וְהִקְרַבְתָּ אֶת־אֹהֶרֶן וְאֶת־בָּנָיו אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצִיתָ אֹתָם בַּמַּיִם:

יב ויתקרב ית אהרן וית בנאיה לתרע משפן זמנא ויתסחי יתהון במינא:

(יג) וְהִלַּבְשָׁתָּ אֶת־אֹהֶרֶן אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ וּמִשְׁחָת אֹתוֹ וְקִדְשָׁתָּ אֹתוֹ וְכָתַן לִי:

יג ויתלבש ית אהרן ית לבושי קודשא ויתרבי יתה ויתקדש יתה וישמש קדמי:

(יד) וְאֶת־בָּנָיו תִּקְרִיב וְהִלַּבְשָׁתָּ אֹתָם כְּתֹנֶת:

יד וית בנאיה תקרב ויתלבש יתהון כתינן:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 288)

וְאֵת בָּנָיו תִּקְרִיב וְהִלַּבְשָׁתָּ אֹתָם כְּתֹנֶת (מ, יד) וְאֵלּוּ בְּפָרֶשֶׁת תַּצְנֶה (כט, ח"ט) נִזְכְּרוּ גַם הַאֲבֻנֹת וְהַמִּזְבֵּעַ. וְנֵשׁ לֹמֶר, דִּהְיָה בְּשִׁבְעַת יָמֵי הַמִּלּוּאִים לְבָשׁוּ אֹהֶרֶן וּבָנָיו אֶת הַבְּגָדִים כְּדִי לְחַנֹּכֶם לְכַהֵן, וְלָכֵן הִלְבִּישׁ מִשָּׁה אֹתָם אֶת כָּל הַבְּגָדִים, כִּי זֶה תִּפְקִידוֹ - לְחַנֹּכֶם בְּכַהֲנָה. אָבֵל בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְבָשׁוּ אֶת הַבְּגָדִים בְּתַפְקִידָם כְּכַהֲנִים, וְלָכֵן הִלְבִּישׁ אֹתָם וְכֵן אֶת הַבְּגָד הַעֲקָרִי, הַמְּכַסֶּה אֶת כָּל הַגּוּף, כְּדִי לְהַכְנִיסָם בְּכָר לַעֲבוֹדַת הַכַּהֲנָה.

(טו) וּמִשְׁחָתָּ אֹתָם בַּאֲשֶׁר מִשְׁחָתָּ אֶת־אֲבִיהֶם וְכַהֲנֵנוּ לִי וְהִיְתָה לְהִיְתִי לָהֶם מִשְׁחָתָם לְכַהֲנֵת עוֹלָם לְדֹרֹתָם:

טו ויתרבי יתהון כמא די רביתא ית אבאיהן וישמשון קדמי ויתהי למיהוי להון רביתא וית לבנהית עלם לדריהון:

(טז) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ בֵּן עֲשֵׂה:

טז ועבד משה ככל די פקיד יי יתה בן עבד:

(יז) וַיְהִי בַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית בְּאַחֲרֵי לַחֹדֶשׁ הַחֹקֶם הַמִּשְׁכָּן:

יז ויהי בירחא קדמאא בשתא תניתא בחד לירחא אחקם משכנא:

(יח) וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת־אֹדָנָיו וַיִּשֶׂם אֶת־קִרְיָיו וַיִּתֵּן אֶת־בְּרִיחָיו וַיָּקֶם אֶת־עַמּוּדָיו:

יח ואקם משה ית משכנא ויהב ית סמכיה וישוי ית דפיה ויהב ית עבריה ויאקם ית עמודיה:

(יט) וַיִּפְרֹשׂ אֶת־הָאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֹת־מִכְסֵּה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְּמַעְלָה בַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

יט ופרס ית פרסא על משכנא וישוי ית חופאא דמשכנא עלויה מלעלא כמא די פקיד יי ית משה:

כ"ג אדר ויפרש את האהל • הן יריעות העזים.

(כ) וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת־הָעֵדֻת אֶל־הָאָרֶץ וַיִּשֶׂם אֹת־הַבָּרִים עַל־הָאָרֶץ וַיִּתֵּן אֶת־הַכִּפֹּרֶת עַל־הָאָרֶץ מִלְּמַעְלָה:

כ ונקיב ויהב ית סהדותא לארונא וישוי ית אריחא על ארונא ויהב ית כפרתא על ארונא מלעלא:

כ"ג אדר ויפרש את האהל • הלוחות.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

התחנות והן על יריעות העזים, לכן מפרש רש"י שגם כאן "האהל" פירושו יריעות העזים, ואילו יריעות התחנות מרומזות במה שנאמר "ויפרש את האהל על המשכן", שפרש את יריעות העזים על יריעות

התחנות והן על יריעות העזים, לכן מפרש רש"י שגם כאן "האהל" פירושו יריעות העזים, ואילו יריעות התחנות מרומזות במה שנאמר "ויפרש את האהל על המשכן", שפרש את יריעות העזים על יריעות

(יט) וַיִּפְרֹשׂ אֶת הָאֹהֶל - הן יריעות העזים - ראיה גם רש"י לעיל כו, ז. לה, יא. ומה שהוצרך לפרש כאן שוב, יש לומר, משום שכאן לא נזכר שפרסו את יריעות התחנות, וזהו נתיב לפרש ש"האהל" הכונה הן על יריעות

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי 'לקוטי שיחות' חלק טז עמוד 434 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

בלמוד התורה – נמצא הקב"ה בשכלו של האדם

על הפסוק "ויתן את העדות אל הארון" (מ, כ) מפרש רש"י, העדות - הלוחות. והנה איתא ב'שמות רבה' (פ"ג, ב) "בשעה שאמר הקב"ה למשה, עשה המשכן, בא ואמר לבצלאל. אמר לו: מהו המשכן הזה? אמר לו: שישרה הקב"ה שכניתו בתוכו, ומלמד לישראל תורה. אמר לו בצלאל: והיכן התורה נתונה? אמר לו: . הארון".

ולכאורה תמוה, הרי ידועים דברי הרמב"ן ש"עקר החפץ במשכן . . . מקום מנוחת השכינה שהוא הארון", דהשראת השכינה היתה בעיקר בארון, ואם־כן מדוע איתא במדרש שהארון הוא בשביל התורה? ויש לומר דהא גופא קרמז המדרש, שהשראת השכינה באופן הכי נעלה היא דוקא על־ידי התורה. דהנה השראת השכינה בבני ישראל היא על־ידי למוד התורה וקיום המצוות. והחלוק ביניהם הוא:

בקיום המצוות - מקיים האדם רצון הקב"ה, אבל האדם והמצוה אינם מתאחדים, ולדוגמא יד העוסקת בנטילת לולב, הנה אף שביד זו קיים רצון הקב"ה, מפל־מקום אין היד עצמה מתאחדת עם הקב"ה בעצמו. מה־שאינן בלמוד התורה, מפנין ש"אורייתא וקודשא־ברייה־הוא כולא חד", הנה בהבנת דבר תורה, על־ידי שחקמת ה' בקרב, שורה הקב"ה בעצמו בשכלו של האדם. ונמצא, דשכל האדם בעצמו מאחד עם הקב"ה (וראה בזה בארוכה תניא פ"ה).

וזה גם החלוק בין כללות המשכן והארון עצמו:

"מקום ארון אינו מן המדה". שבארון, מפנין שבו היו הלוחות - התורה - הנה בתוך "מקומו" ו"מדתו" שרתה השכינה בגלוי. אבל בשאר המשכן, אף שגם שם שרתה השכינה, אבל מקום המזבח (על־דרך־משל) נשאר במדתו, ולא שרתה שם שכינה באותו אופן כבארון.

כא ואעל ית ארונא למשכנא ושוי ית פרכתא דפרסא ואטל על ארונא דסהודותא כמא די פקיד יי ית משה:

(כא) ויבא את־הארון אל־המשכן וישם את פרכת המסך ויסך על ארון העדות באשר צוה יהוה את־משה:

כב ויהב ית פתורא במשכן זמנא על צדא דמשכנא צפונא מבדא לפרכתא:

(כב) ויתן את־השלחן באהל מועד על ירך המשכן צפנה מחוץ לפרכת:

כג על ירך המשכן צפנה • (יזמא לג) בחצי הצפוני של רחב הבית. ירך • בתרגומו: 'צדא', פירך הנה שהוא בצדו של אדם.

כד וסדר עלוהי סדור דלחם קדם יי כמא די פקיד יי ית משה:

(כג) ויערך עליו ערך לחם לפני יהוה באשר צוה יהוה את־משה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 1 עמ' 227)

ויערך עליו ערך לחם . . ויעל הנרות . . ויקטר עליו קטרת סמים . . ויעל עליו את העלה ואת המנחה (מ, כב־כט) ואלו בצווי ה' למשה (לעיל פסוק ד) נזכרו רק עריכת הלחם והדלקת הנרות. ויש לומר, שמפנין ששתי עבודות אלה נעשו שלא בזמנן הרגיל, היה צורך בצווי מיוחד עליהן. **עריכת הלחם** - הזמן הקבוע לכך הוא בשבת, ויום השמיני למלוואים היה יום ראשון. **הדלקת הנרות** - הזמן הקבוע לכך הוא בין הערבים, ומשה נצטוה להדליקם בבקר.

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

וראה רש"י שם ובביאור. תורה כא ירך - בתרגומו: "צדא" בירך סוף - ראה רש"י לעיל כו, (כב) על ירך המשכן צפנה - הנה שהוא בצדו של אדם. - כב. תורה כג בחצי הצפוני של רחב הבית. ולא מלשון "ירכתים" שהוא מלשון

(כד) וַיֵּשֶׁם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ בְּאֶהֱל מוֹעֵד גִּבַּח הַשְּׁלֶחָן
עַל יַרְדֵּי הַמִּשְׁכָּן גִּבְיָהּ:
כד וְשׂוּי יֵת מִזְבֵּחַ בְּמִשְׁכָּן זִמְנָא לְקַבֵּל
פְּתוּרָא עַל צִדָּא דְּמִשְׁכָּנָא לְדְרוּמָא:

(כה) וַיַּעַל הַנֶּחֱרֹת לִפְנֵי יְהוָה בְּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה:
כה כה וְאֶדְלַק בּוֹצִינְהָא קָדָם יְיָ כְּמָא דִּי פִקִּיד
יְיָ יֵת מֹשֶׁה:

(כו) וַיֵּשֶׁם אֶת־מִזְבֵּחַ הַזֶּה בְּאֶהֱל מוֹעֵד לִפְנֵי
הַפָּרֹכֶת:
כו כו וְשׂוּי יֵת מִדְּבַחָא דְּדִהְבָּא בְּמִשְׁכָּן זִמְנָא
קָדָם פְּרֹכֶתָא:

(כז) וַיִּקְטֹר עָלָיו קִמְרֹת סָמִים בְּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה:
כז כז וְאֶקְטֹר עָלֵהּ קִטְרֵת בּוֹסְמִין כְּמָא דִּי
פִקִּיד יְיָ יֵת מֹשֶׁה:

כז"א וַיִּקְטֹר עָלָיו קִטְרֵת • שְׁחִירִית וְעֶרְבִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל ז): "בִּבְקָר בִּבְקָר בְּהִיטִיבוֹ אֶת הַנְּרוֹת וְגו'".

(כח) וַיֵּשֶׁם אֶת־מִסְדֵּי הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן:
כח כח וְשׂוּי יֵת פְּרָסָא דְּתִרְעָא לְמִשְׁכָּנָא:

(כט) וְאֵת מִזְבֵּחַ הָעֹלָה שָׁם פֶּתַח מִשְׁכָּן אֶהְל־
מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה בְּאֶשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:
כט כט וְיֵת מִדְּבַחָא דְּעֹלָתָא שׂוּי בְּתִרְעָא מִשְׁכָּנָא
מִשְׁכָּן זִמְנָא וְאֶסַּק עָלֵהּ יֵת עֹלָתָא וְיֵת
מִנְחָתָא כְּמָא דִּי פִקִּיד יְיָ יֵת מֹשֶׁה:

כט"א וַיַּעַל עָלָיו וְגו' • אף ביום השמיני למלואים, שהוא יום הקמת המשכן, שמש משה והקריב קרבנות צבור, חוץ מאותן שנצטוו אהרן בו ביום, שנאמר (ויקרא ט): "קרב אל המזבח וְגו'". את־העֹלָה • עלת התמיד. וְאֶת־הַמִּנְחָה • מנחת נסכים של תמיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל כט): "וְעֹשֶׂרֶן סֶלֶת בָּלוּל בְּשֶׁמֶן וְגו'".

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

חוץ מאותן שנצטוו אהרן - בהרבה בתבנית ודפוסים: שנצטוו. **בו ביום** - עולת אהרן ועולת העם (רא"ם), כולל שעיר ראש חדש (לבוש). שגם הוא בכלל הקרבנות שבאו חובה לאותו יום, אלא שהוא נזהג גם לדורות (משכיל לדוד). וראה גם ויקרא י, טז וברש"י שם.

שנאמר - ויקרא ט, ז. **"קרב אל המזבח וְגו'"** - ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח, ועשה את חטאתך ואת עולתך. .. ועשה את קרבן העם.

את העֹלָה - עולת התמיד - ולא עולת אהרן ועולת העם, שאותן הקריב אהרן כמפורש שם (רא"ם).

ואת המנחה - מנחת נסכים של תמיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וְעֹשֶׂרֶן סֶלֶת בָּלוּל בְּשֶׁמֶן וְגו'". - לעיל כט, מ. תורה ל

השמיני למלואים, שהוא יום הקמת המשכן - בדלעיל פסוק ב. והכונה לגמור הקמתו, וכדברי רש"י בפסוק ז, א: "שכל שבעת ימי המלואים היה משה מעמידו ומפרקו, ובאותו היום העמידו ולא פרקו, לכך נאמר ביום פלות משה להקים אותו היום פלו הקמותיו, וראש חדש ניסן היה". **שמש משה** - בכהן.

והקריב קרבנות צבור - הלימוד הוא מנה שכתוב: "העֹלָה", "המנחה", בה"א הידיעה, שהכונה לעֹלָה ולמנחה שהוקרבו בשבעת ימי המלואים, ואם נאמר שאהרן הוא שהקריב ביום השמיני, אין זה אותו סוג של עֹלָה ומנחה שהוקרבו על-ידי משה בשבעת ימי המלואים, אלא ודאי שגם באותו יום הוקרבו על-ידי משה (הר"ב).

(כז) וַיִּקְטֹר עָלָיו - הרמב"ן מביא גירסא ברש"י: "ויקטור עליו אהרן", ומסיים: "ולא ידעתי אם הוא טעות סופרים". אף מלשון רש"י לקמן פסוק כט ניתן ללמוד שמשה הוא שהקטיר גם את הקטורת (הר"ב). וראה רש"י ויקרא ט, כג (בפסוק המדבר ביום השמיני): "ויבא משה ואהרן - למה נכנס משה עם אהרן? ללמדו על מעשה הקטרת".

קמֶרֶת - שְׁחִירִית וְעֶרְבִית - בין הערבים. כלומר, אף שנאמר "ויקטור עליו קטורת", במשמעות של פעם אחת, הכונה שהקטיר קטורת כפי החובה היומית.

כמו שנאמר - לעיל ל, ז. **"בבקר בבקר בְּהִיטִיבוֹ אֶת הַנְּרוֹת וְגו'"** - "יקטירנה, ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה". תורה כח (כט) וַיַּעַל עָלָיו וְגו' - אף ביום

שיעור יומי לשבת קודש כ"ג אדר ושנים מקרא ואחד תרגום - מ - פרשת ויקהל-פקודי עא

(ל) וַיִּשֶׁם אֶת־הַפִּיר בֵּין־אֶהֱל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ לְיִשׁוּי יָת פִּיּוּרָא בֵּין מִשְׁפַּן זְמַנָּא וּבֵין מִדְּבָחָא וִיהֵב תַּמָּן מִיָּא לְקִדּוּשׁ: **וַיִּתֵּן שָׁמָּה מַיִם לְרַחֲצָה:**

(לא) וַרְחֲצוּ מִמֶּנּוּ מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם וְאַת־רַגְלֵיהֶם: **וְאַת־רַחֲצוּ מִמֶּנּוּ מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וּבְנָיו • יוֹם שְׁמִינִי לְמַלּוּאִים הָשׁוּוּ כָלֶם לְכַהֲנָה, וְתַרְגּוּמוֹ: 'וַיִּקְדְּשׁוּן מִנִּיָּה'. בּוּ בְיוֹם קֹדֶשׁ מִשָּׁה עֲמָהֶם.**

(לב) בְּבֹאֶם אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד וּבִקְרַבְתֶּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ יִרְחֲצוּ בַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: **וּבִקְרַבְתֶּם • כְּמוֹ וּבִקְרַבְתֶּם, כְּשִׁיקְרָבוּ.**

(לג) וַיִּקֶּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לְמִשְׁפַּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדֵּי שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלֻּאָּה: **וַיִּקֶּם הָעֵנָן אֶת־אֶהֱל מוֹעֵד וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:**

(לד) וַיְכַסּוּ הָעֵנָן אֶת־אֶהֱל מוֹעֵד וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן: **וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:**

(לה) וַיִּקֶּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לְמִשְׁפַּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדֵּי שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלֻּאָּה: **וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:**

(לו) וַיִּקֶּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לְמִשְׁפַּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדֵּי שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלֻּאָּה: **וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:**

(לז) וַיִּקֶּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לְמִשְׁפַּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדֵּי שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלֻּאָּה: **וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:**

(לח) וַיִּקֶּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לְמִשְׁפַּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדֵּי שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלֻּאָּה: **וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:**

(לט) וַיִּקֶּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לְמִשְׁפַּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדֵּי שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלֻּאָּה: **וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:**

(מ) וַיִּקֶּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לְמִשְׁפַּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדֵּי שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלֻּאָּה: **וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:**

אֶהֱל מוֹעֵד - וְכָתוּב אַחֵד אוֹמֵר - וְכָתוּב אַחֵד אוֹמֵר - בְּמִדְבָּר ז, פט. **"וַיִּבְנֵא מֹשֶׁה אֶל אֶהֱל מוֹעֵד, בָּא הַכְּתוּב הַשְּׁלִישִׁי וְהַכְּרִיעַ בִּינֵיהֶם: "כִּי שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן", אָמַר מַעֲתָה: כָּל זְמַן שֶׁהָיָה עָלָיו הָעֵנָן - לֹא הָיָה יָכוֹל לָבֹא, נִסְתַּלַּק הָעֵנָן נִכְנָס וּמִדְבַּר עֲמוּ. - אִין הַכְּתוּב לְסִילּוֹק גָּמוּר, שֶׁהָיָה זֶה הָיָה סִימָן לְמִסְעָ, אֲלֵא לְסִילּוֹק הָעֵנָן מִתּוֹךְ הַמִּשְׁכָּן (בֶּאֱרָשְׁתָּה). תוֹרָה לו**

לְבוּ בְיוֹם בְּלִבָּד, כְּפִי שְׁמִמְשִׁיף. **בּוּ בְיוֹם קֹדֶשׁ מִשָּׁה עֲמָהֶם. - בְּלֹאֹמֵר, בְּאֹתוֹ יוֹם בְּלִבָּד. תוֹרָה לב (לב) וּבִקְרַבְתֶּם - כְּמוֹ וּבִקְרַבְתֶּם - דְּהִינּוּ שֶׁהָיָה "וְהָיָה יָכוֹל לְכַתּוּב גַּם "וּבִקְרַבְתֶּם", וְהוּא לְשׁוֹן מְקוֹר (גִּרָא). **כְּשִׁיקְרָבוּ - לְשׁוֹן עֲתִיד. שָׁכַן לְשׁוֹן מְקוֹר, בּוֹלֵל גַּם אֶת הָעֲתִיד (בֶּאֱרָשְׁתָּה). תוֹרָה לב (לה) וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל****

(לא) וַרְחֲצוּ מִמֶּנּוּ מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וּבְנָיו אֶת־יְדֵיהֶם וְאַת־רַגְלֵיהֶם: **וְאַת־רַחֲצוּ מִמֶּנּוּ מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וּבְנָיו • יוֹם שְׁמִינִי לְמַלּוּאִים הָשׁוּוּ כָלֶם לְכַהֲנָה, וְתַרְגּוּמוֹ: 'וַיִּקְדְּשׁוּן מִנִּיָּה'. בּוּ בְיוֹם קֹדֶשׁ מִשָּׁה עֲמָהֶם.**

(לב) בְּבֹאֶם אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד וּבִקְרַבְתֶּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ יִרְחֲצוּ בַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: **וּבִקְרַבְתֶּם • כְּמוֹ וּבִקְרַבְתֶּם, כְּשִׁיקְרָבוּ.**

(לג) וַיִּקֶּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לְמִשְׁפַּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדֵּי שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלֻּאָּה: **וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:**

(לד) וַיִּקֶּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לְמִשְׁפַּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדֵּי שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלֻּאָּה: **וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:**

(לה) וַיִּקֶּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לְמִשְׁפַּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדֵּי שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלֻּאָּה: **וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:**

(לז) וַיִּקֶּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לְמִשְׁפַּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדֵּי שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלֻּאָּה: **וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:**

(לח) וַיִּקֶּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לְמִשְׁפַּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדֵּי שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלֻּאָּה: **וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:**

(לט) וַיִּקֶּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לְמִשְׁפַּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדֵּי שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלֻּאָּה: **וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:**

(מ) וַיִּקֶּם אֶת־הַחֲצֵר סָבִיב לְמִשְׁפַּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדֵּי שַׁעַר הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלֻּאָּה: **וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לָּבוֹא אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:**

(לז) וְאִם-לֹא יַעֲלֶה הָעֵנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד-יוֹם הָעֹלָתוֹ:

לז ואם לא יסתלק עננא ולא יטלין עד יומא דאסתלקותיה:

(לח) כִּי עָנָן יִהְיֶה עַל-הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְלַיְלָה תִּהְיֶה לַיְלָה בּוֹ לְעֵינֵי כָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל בְּכָל-מַסְעֵיהֶם:

לח ארי עננא יקרא דיי על משכנא ביממא וחייו אשתא הוי בלילא בה לעיני כל בית ישראל בכל משלגיהון: חזק

כ"ג ~ לְעֵינֵי כָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל בְּכָל-מַסְעֵיהֶם • בְּכָל מַסֶּע שֶׁהָיוּ נוסעים, הָיָה הָעֵנָן שׁוֹכֵן בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִחַנוּ שָׁם. מָקוֹם חֲנִיתָן אֵף הוּא קְרוֹי מַסֶּע, וְכֵן (בראשית יג): "וַיֵּלֶךְ לְמַסְעָיו", וְכֵן (במדבר לג): "אֵלֶּה מַסְעֵי", לְפִי שֶׁמִּמָּקוֹם הַחֲנִיָּה חֲזָרוּ וְנָסְעוּ. לְכָךְ נִקְרָאוּ כָּלן מַסְעוֹת:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 1 עמ' 238)

בְּכָל מַסְעֵיהֶם (מ, לח) **לְפִי שֶׁמִּמָּקוֹם הַחֲנִיָּה חֲזָרוּ וְנָסְעוּ, לְכָן נִקְרָאוּ כָּלן מַסְעוֹת** (רש"י) בתחלת הספר מספר על ירידה גדולה – גלות מצרים. לאחר מכן מספר על התעלות גדולה – המשכת אלקות למטה על ידי יציאת מצרים, מתן תורה, והקמת המשכן. ובסיום הספר מדגש, שהתעלות זו כבר התחילה בגלות מצרים. כי מכיון שמשטרת ה'חנייה' מלכתחלה היא ה'מסע' שלאחריה, כלומר: מטרת הגלות היא הגאולה, הרי בפנימיות ובהעלם – 'חנייה' זו היא כבר לפני כן 'מסע'.

צ"ב פסוקים, בל"י כ"ל סימן. חסלת פרשת פקודי

חֹזֶק חֹזֶק וְנִתְחַזֵּק

אשל אברהם – הרב אלאשולי

שיש שני פירושים ב"מסעיהם": (א) מסע בפשוטו, אלא שפונת הכתוב לחנייה שבאה לאחרי המסע, (ב) חנייה עצמה, שגם היא נקראת "מסע", מפני שכתוצאה ממנה נוסעים למסע אחר. ומצד שני פירושים אלו יחד כתבה כאן התורה "בְּכָל מַסְעֵיהֶם" ולא "בְּכָל חֲנִיּוֹתֵיהֶם". ויש להוסיף ששני פירושים אלו הם כנגד שני ענינים שהיו בהשכנת הענן על המשכן בזמן החנייה, כמפורש בכתובים: (א) "במקום אשר ישכן הענן שם יחנו בני ישראל" (במדבר ט, ח), כלומר זהו סימן לחנייה שאחרי המסע. (ב) "ואם לא יעלה הענן, ולא יסעו עד יום העלותו", כלומר זהו סימן למסע שלאחרי החנייה, שכל עוד הענן שכן שם לא נסעו, ורק "בהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל".

וכן "אלה מסעי" – במדבר לג, א. ובהמשך שם: "ויסעו .. ויחנו .. ויסעו וגו'". וראה רש"י שם י, כח (שפתם דבריו): "אלה מסעי – זה סדר מסעיהם".

לְפִי שֶׁמִּמָּקוֹם הַחֲנִיָּה חֲזָרוּ וְנָסְעוּ – שבין שחזרו ונסעו מחנייה זו, נמצא שהחנייה עצמה לא הייתה אלא הכנה לקראת הנסיעה הבאה. אבל זה שאחרי כל מסע היו חונים, אין זה מסע, אלא חנייה מהמסע.

לְכָךְ נִקְרָאוּ כָּלן מַסְעוֹת – תחילה כתב ש"בְּכָל מַסְעֵיהֶם" פירושו "בְּכָל מַסֶּע שֶׁהָיוּ נוסעים", אלא שפונת הכתוב לחניות "אשר יחנו שם". וכיון שלפירוש זה קשה, אם כן מדוע לא כתבה התורה במפורש "בְּכָל חֲנִיּוֹתֵיהֶם", לכן הוסיף ש"מקום חנייתו אף הוא קרוי מסע", וממילא גם הן נכללות "בְּכָל מַסְעֵיהֶם". ולפי זה נמצא

(לח) **לְעֵינֵי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַסְעֵיהֶם** – בְּכָל מַסֶּע שֶׁהָיוּ נוסעים – זהו פירוש "בְּכָל מַסְעֵיהֶם". אף החזקוני כתב שפונת רש"י: בְּכָל חֲנִיָּה שֶׁהָיוּ חונים, אלא שנקט לשון הפסוק. ולכאורה דוחק לפרש כן ברש"י שהרי מסים "אשר יחנו שם".

הָיָה הָעֵנָן שׁוֹכֵן בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִחַנו שָׁם – וזו כונת הכתוב "בְּכָל מַסְעֵיהֶם", בחניות שהיו חונים לאחר "מסעיהם". אבל בשעת המסעות עצמם הָיָה הָעֵנָן עולה מעל המשכן, כמפורש לעיל פסוק לו.

מָקוֹם חֲנִיתָן אֵף הוּא קְרוֹי מַסֶּע, וְכֵן "וַיֵּלֶךְ לְמַסְעָיו" – בראשית יג, ג. וברש"י שם: "בשחזור ממצרים לארץ כנען, הָיָה הוֹלֵךְ וְלָן באכסניות שֶׁלֹּן בהם בהליכתו למצרים". וברש"י ערכין טז, ב: "בדרך שהיה רגיל לחנות ממסע למסע".

שי למורא

עטרת מרים

יג בסוף שבע שנים קשגמר בגן בית המקדש וישלח המלך שלמה ויקח את־חירם כך שמו של אוֹמֶן מִצֵּר: יד בן־אִשָּׁה אֶלְמָנָה אִמּוֹ מִבְּנוֹת דָּן (ד"ה ב ב יג) ויצד אביו מִמַּמְנָה נִפְתָּלִי וְאָבִיו אִיש־צִירִי חֲרָשׁ אוֹמֶן בְּחֻמַּת מְלָאכָה הַנְּחָשֶׁת לִבּוֹ וַיִּמְלֵא חִירָם בְּנוֹ אֶת־הַחֲכֵמָה וְאֶת־הַתְּבוּנָה וְאֶת־הַדַּעַת לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכָה בְּנִחָשֶׁת וַיְבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־מְלָאכָתוֹ: טו וַיֵּצֵר אֶת צוּרֹת־שֵׁנִי הָעֲמוּדִים נִחָשֶׁת עַל יְדֵי הַחֲכֵמָה נִחָשֶׁת בְּצוּרֹת בְּקִרְקַע שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה קוֹמַת הָעֲמוּד הָאֶחָד וְחוּט שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה אַמָּה יָסֹב אֶת־הָעֲמוּד הַשֵּׁנִי: טז וּשְׁתֵּי כְתָרֹת עֲשׂוֹת לְתֵת עַל־רֹאשֵׁי הָעֲמוּדִים מִצֶּק מַעֲשֵׂה יִצְקָה נִחָשֶׁת הָיוּ חֲמִשׁ אַמּוֹת קוֹמַת הַכְּתָרֹת הָאֵחָת וְחֲמִשׁ אַמּוֹת קוֹמַת הַכְּתָרֹת הַשֵּׁנִית: יז שְׂבָכִים צִירֵי עֲנָפִים מַעֲשֵׂה שְׂבָכָה כְּעֵין מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת גְּדִלִים קְלוּעִים וְשׁוּרִים מַעֲשֵׂה שְׂרָשׁוֹת שֶׁלֹּאֹת לְכַתְּרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעֲמוּדִים סְבִיב לְרֹאשׁ הָרְמוֹנִים, צִירֵי שְׂבָכָה עֲנָפִים הָיוּ מְקִיפִים לְכַתְּרֹת הָאֵחָת וְשְׂבָכָה לְכַתְּרֹת הַשֵּׁנִית: יח וַיַּעַשׂ אֶת־הָעֲמוּדִים עֲצֵי־בָמוֹת שֶׁשָּׁפַד הַנִּחָשֶׁת לְאַחֵר הַהִתְקָה אֶל מְקוֹם הַפִּירָת הַצִּירִי שֶׁל הָעֲמוּדִים וּשְׁנֵי טוּרִים שְׁתֵּי שׁוּרֹת רְמוֹנִים מְנַחֶשֶׁת תְּחוּכִים בְּשִׁלְשָׁאוֹת הַמְּקִיפֹת אֶת הַכְּתָרֹת סְבִיב עַל־הַשְּׂבָכָה חֶלֶק הָעֵלְיוֹן מִהַכְּתָרֹת הָאֵחָת לְכִסּוֹת הָרְמוֹנִים (ד"ה ב ג טז) אֲשֶׁר הָיוּ אֶת־הַכְּתָרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעֲמוּדִים, הָרְמוֹנִים הָיוּ תְלוּיִם בְּתַחְתִּית הַשְּׂבָכָה וְכֵן עָשָׂה לְכַתְּרֹת הַשֵּׁנִית: יט וְכַתְּרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעֲמוּדִים מִצִּירֹת הָיוּ בָּם מַעֲשֵׂה שׁוּשַׁן כְּמוֹן פְּרָחֵי שׁוֹשָׁנִים, כְּדָרֵךְ הַצִּירֹן בְּאוֹלָם בְּכוֹתֵל הָאוֹלָמוֹת אַרְבַּע אַמּוֹת גּוֹבֵה: כ וְכַתְּרֹת עַל־שְׁנֵי הָעֲמוּדִים הֵם כְּסוּ גַּם־מִמַּעַל מְלַעֲמֹת הַכְּסֹן שֶׁהָיוּ חִלְלֵי הָעֲמוּדִים אֲשֶׁר

יג) אִישׁ צִירִי מְקוֹם מְגִירָיו הָיָה בְּצוּר. יד) חֲרָשׁ נִחָשֶׁת, אִמּוֹן בְּמִלְאכּוֹת הַנְּעֻשִׂים בְּנִחָשֶׁת. טו) וַיֵּצֵר, מִלְשׁוֹן צוּרָה. אֶת שְׁנֵי הָעֲמוּדִים, אֶת שְׁנֵי הָעֲמוּדִים שֶׁהָעֲמוּדִים בְּאוֹלָם שֶׁלִּפְנֵי הַחֵיכָל, וְנִקְרָאוּ "יָבִין" ו"בֵּעִין". וְחוּט שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה וְגו', וְלִפִּי זֶה הָיָה הַקָּטָר שֶׁל הָעֲמוּדִים בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, כִּי כָּל שֵׁשׁ בְּהֻמָּה שֶׁלֹּשָׁה טַפְחִים יֵשׁ בְּקֻרְבּוֹ טַפַּח. ה'שני, כְּמוֹ "וְהַשֵּׁנִי". כְּלוּמָר, וְכֵן הָיָה הָעֲמוּד הַשֵּׁנִי (וּבְסוֹף סֵפֶר יִרְמְיָה נֶאֱמַר "וַעֲבִיר אַרְבַּע אֲצָבָעוֹת נְכוֹב" שֶׁהָיָה חִלּוֹל וַעֲבִיר אַרְבַּע אֲצָבָעוֹת). טז) כְּתָרוֹת, כְּמִין כְּתָרִים הָיוּ נִתְּנִים עַל גְּבֵי הָעֲמוּדִים. יז) שְׂבָכִים מַעֲשֵׂה שְׂבָכָה, צִירֵי עֲנָפִים חְרוּטִים. "מַעֲשֵׂה שְׂבָכָה", חְרוּטִים מִצֵּד לְצֵד. מַעֲשֵׂה שְׂרָשׁוֹת, קְלוּעִים זֶה בָּזֶה הָיוּ הָעֲנָפִים שֶׁבְּכּוֹתְרוֹת, מַעֲשֵׂה שְׂרָשׁוֹת. שְׂבָכָה, שְׂבָכָה עֲנָפִים חֲמוּכִים הָיוּ מְקִיפִים כָּל כּוֹתְרָת. יח) וּשְׁנֵי טוּרִים וְגו', עַל כָּל שְׂבָכָה סָבִב שְׁתֵּי שׁוּרֹת רְמוֹנִים שֶׁל נִחָשֶׁת, שׁוּרָה מַעַל שׁוּרָה וְהָיוּ חְרוּטִים בְּשְׂרָשׁוֹת, וְנִתְּנִים עַל הַשְּׂבָכָה שֶׁל כָּל כּוֹתְרָת, וְתְלוּיִם לְמַמָּה מִן הַשְּׂבָכָה. וְהָיָה הַשְּׂבָכָה מְכֻסָּה אֶת הַחֶלֶק הָעֵלְיוֹן שֶׁל הַכְּתָרֹת, וְטוּרֵי הָרְמוֹנִים כְּסוּ אֶת הַחֶלֶק הַתַּחְתּוֹן שֶׁל הַכְּתָרֹת. אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ הָרְמוֹנִים, שֶׁהַשְּׂבָכָה כְּסָתָה אֶת הַחֶלֶק הָעֵלְיוֹן שֶׁל הַכְּתָרֹת וְהָיָה כְּמוֹ מִנְחָה עַל רֹאשׁ הָרְמוֹנִים שֶׁהָיוּ כְּמוֹ תְלוּיִם בְּשְׂבָכָה. וְכֵן עָשָׂה לְכַתְּרֹת הַשֵּׁנִית, כְּדָרֵךְ שֶׁתְּלוּ הָרְמוֹנִים בְּאַחֶת, כֵּן תְּלוּ בַשֵּׁנִית. יט) וְכַתְּרֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ הָעֲמוּדִים, אוֹתָן הַכְּתָרֹת שֶׁנִּקְרְאוּ לְמַעַל. מַעֲשֵׂה שׁוּשַׁן בְּאוֹלָם אַרְבַּע אַמּוֹת, הַכְּתָרֹת הָיוּ חֲמוּכֹת וּמִצִּירֹת כְּמִין פְּרָחֵי שׁוֹשָׁנִים, וְהָיוּ בְּאוֹלָם שֶׁלִּפְנֵי הַחֵיכָל וְנִבְּהוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. כ) וְכַתְּרֹת עַל שְׁנֵי הָעֲמוּדִים גַּם מִמַּעַל, מַעַל הַכְּתָרֹת שֶׁנִּקְרְאוּ כָּכָה, הָיוּ כּוֹתְרוֹת קְטָנוֹת כְּגֹבֵה אַמָּה אַחַת, וְהָיוּ כְּמוֹ הָעֲמוּדִים בְּלִי בְּלִיטָה כְּסוּ. מְלַעֲמֹת הַכְּסֹן, מְלַכְר הַכְּתָרֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ וְשֶׁהָיוּ לְחֵן

הפטרה לפרשת ויקהל לשנים מקרא ואחד

תרגום

במלכים א פרק ז

ז יג וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיִּקַּח אֶת־חִירָם מִצֵּר: יד בֶּן־אִשָּׁה אֶלְמָנָה הוּא מִמַּמְנָה נִפְתָּלִי וְאָבִיו אִיש־צִירִי חֲרָשׁ נִחָשֶׁת אֶת־הַחֲכֵמָה וְאֶת־הַתְּבוּנָה וְאֶת־הַדַּעַת לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכָה בְּנִחָשֶׁת וַיְבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־מְלָאכָתוֹ: טו וַיֵּצֵר אֶת־שְׁנֵי הָעֲמוּדִים נִחָשֶׁת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה קוֹמַת הָעֲמוּד הָאֶחָד וְחוּט שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה אַמָּה יָסֹב אֶת־הָעֲמוּד הַשֵּׁנִי: טז וּשְׁתֵּי כְתָרֹת עָשָׂה לְתֵת עַל־רֹאשֵׁי הָעֲמוּדִים מִצֶּק מַעֲשֵׂה יִצְקָה נִחָשֶׁת הָיוּ חֲמִשׁ אַמּוֹת קוֹמַת הַכְּתָרֹת הָאֵחָת וְחֲמִשׁ אַמּוֹת קוֹמַת הַכְּתָרֹת הַשֵּׁנִית: יז שְׂבָכִים צִירֵי עֲנָפִים מַעֲשֵׂה שְׂבָכָה כְּעֵין מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת גְּדִלִים קְלוּעִים וְשׁוּרִים מַעֲשֵׂה שְׂרָשׁוֹת שֶׁלֹּאֹת לְכַתְּרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעֲמוּדִים סְבִיב לְרֹאשׁ הָרְמוֹנִים, צִירֵי שְׂבָכָה עֲנָפִים הָיוּ מְקִיפִים לְכַתְּרֹת הָאֵחָת וְשְׂבָכָה לְכַתְּרֹת הַשֵּׁנִית: יח וַיַּעַשׂ אֶת־הָעֲמוּדִים עֲצֵי־בָמוֹת שֶׁשָּׁפַד הַנִּחָשֶׁת לְאַחֵר הַהִתְקָה אֶל מְקוֹם הַפִּירָת הַצִּירִי שֶׁל הָעֲמוּדִים וּשְׁנֵי טוּרִים סְבִיב עַל־הַשְּׂבָכָה חֶלֶק הָעֵלְיוֹן מִהַכְּתָרֹת הָאֵחָת לְכִסּוֹת הָרְמוֹנִים וְכֵן עָשָׂה לְכַתְּרֹת הַשֵּׁנִית: יט וְכַתְּרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעֲמוּדִים מִצִּירֹת הָיוּ בָּם מַעֲשֵׂה שׁוּשַׁן כְּמוֹן פְּרָחֵי שׁוֹשָׁנִים, כְּדָרֵךְ הַצִּירֹן בְּאוֹלָם בְּכוֹתֵל הָאוֹלָמוֹת אַרְבַּע אַמּוֹת גּוֹבֵה: כ וְכַתְּרֹת עַל־שְׁנֵי הָעֲמוּדִים הֵם כְּסוּ גַּם־מִמַּעַל מְלַעֲמֹת הַכְּסֹן אֲשֶׁר

עטרת מרים

שי למורא

בליטת כפון מסביב כי היו בולטים באמצע ברחב יותר מאשר למעלה ולמטה. אשר לעבר השכבה, בליטת הכפון היתה לעבר השכבה בסוף השכבה בשוליה. והרמונים מאתים, מספר הרמונים שהיו בכל בותרת היה מאתים. טרים סביב, בשני טורים סביב לבותרת, ובכל טור מאה רמונים. על

הכותרת השנית, וכן היה מספר הרמונים שעל הכותרת השנית. כא) לאלם ההיכל, באולם שלפני ההיכל. העמוד הימני, אשר בצד דרום. ויקרא את שמו יכין, לסימן טוב, שיבין הבית לעד. השמאלי, אשר בצד צפון. ויקרא את שמו בעז, כמו בו עז, כלומר, על ידי הפרקנות שנקרבו בבית הזה, ימצא עז וחזק לישראל. (כב) ועל ראש העמודים מעשה שושן, שכל עמוד בעצמו נעשה בראשו כמעשה שושן. ונתתם, נשלמה. (כג) ויעש את הים, בעין ברכה. והיו הכהנים טובלים בו להטהר משמאמם. ואמרו ר"ל שלא היו המים שאובים, כי רגלי הקרן שעמדו תחתיו היו חלולים ודרךם באו המים מן המעין. מוצק, ביציקה נעשה, לא בהקשטת הקרן. וקו שלשים באמה יסב אותו סביב, כי כל שיש בהקפו שלשה ספחים יש ברחבו ספה. והנה מודד מתוכו. ואמרו ר"ל שבשלש האמות התחתונות היה הים מרובע עשר על עשר אמות. ושתי האמות העליונות היו גולות. ורק באפן זה יתכן שהיה הים מכיל אלפים בת כתיב לחלו, שהם מאה וחמשים שעורי מקודסהרה של ארבעים סאה. וכך הוא מוכח מהמשך הכתובים.

(כד) ופקעים, בצורת ביצים. מתחת לשפתו סביב סבכים אתו, בשלש האמות התחתונות שהיה שם הים מרובע. עשר באמה מקיפים את הים סביב, שבמקום רבועו היה עשר אמה בכל צד. שני טורים הפקעים יצקים ביצקתו, הפקעים היו שני טורים, והיו יצקים עם יצקת הים בפעלה אחת, שךד הכין את הדפוס של היצקה. (כה) עומד על שני עשר בקר, הים הזה היה עומד על שנים עשר בקר עשויים מנחשת. פנים, מפנים את פניהם. וכל אחריהם ביתה, אחריהם של הקרן היו

לצד הפנים אל תחת הים. (כו) ועביו, גבי שוליו ודפנותיו. ושפתו, שפת הים מלמעלה. כמעשה שפת בוס, בשפתו העליונה היה דק כמעשה שפת בוס ששוחים בו. פרח שושן, ומצרים בשפתו פרחים ושושנים. אלפים בת יכיל, תכולתו של הים היה אלפים בת, שהם ששת אלפים סאה, נמצאו שהם מאה וחמשים שעורי מקודסהרה של ארבעים סאה.

לעבר השכבה לצד מעלה, ומהא השטח אשר היה עליו מעשה שושן והרמונים היו מאתים הרמונים בשני טרים מאה בכל טור סביב על הכותרת, וכן היו מספר הרמונים על הכותרת השנית: כא ויקם את העמודים לאלם באולם שלפני ההיכל ויקם את העמוד הימני

לעבר השכבה והרמונים מאתים טרים סביב על הכותרת השנית: כא ויקם את העמודים לאלם ההיכל ויקם את העמוד הימני ויקרא את שמו יכין ויקם את העמוד השמאלי ויקרא את שמו בעז: כב ועל ראש העמודים מעשה שושן ונתתם מלאכת העמודים: כג ויעש את הים מוצק עשר באמה קומתו וקו שלשים באמה יסב אותו סביב: כד ופקעים מתחת לשפתו | סביב סבכים אתו עשר באמה מקפים את הים סביב שני טורים הפקעים יצקים ביצקתו: כה עומד על שני עשר בקר בקר שלשה פנים | צפונה ושלשה פנים | ימה ושלשה פנים | נגבה ושלשה פנים | מזרחה ויהם עליהם מלמעלה וכל אחריהם ביתה: כו ועביו טפח ושפתו כמעשה שפת בוס פרח שושן אלפים בת יכיל:

על שני עשר בקר עשויות מנחשת שלשה פנים | את פניהם צפונה ושלשה פנים | ימה ושלשה פנים | נגבה ושלשה פנים | מזרחה ויהם עליהם מלמעלה וכל אחריהם ביתה לצד פנים, אחוריו של זה מול אחוריו של זה: כו ועביו של שוליו ודפנותיו טפח ושפתו שפת הים כמעלה היה מעשה דק ומרודד כמעשה שפת בוס המצויר פרח שושן הים היה מחזיק אלפים בת יכיל והם מאה וחמשים מקודסהרה:

לצד הפנים אל תחת הים. (כו) ועביו, גבי שוליו ודפנותיו. ושפתו, שפת הים מלמעלה. כמעשה שפת בוס, בשפתו העליונה היה דק כמעשה שפת בוס ששוחים בו. פרח שושן, ומצרים בשפתו פרחים ושושנים. אלפים בת יכיל, תכולתו של הים היה אלפים בת, שהם ששת אלפים סאה, נמצאו שהם מאה וחמשים שעורי מקודסהרה של ארבעים סאה.

אשר בפאה הדרומית ויקרא את שמו יכין לשון הכנה ויקם את העמוד השמאלי אשר בפאה הצפונית ויקרא את שמו בעז לשון עז, השמות לסימן טוב: כב ועל ראש העמודים הניח מעשה שושן בשטח הרואה כיפת האולם, ונתתם מלאכת העמודים: כג ויעש את הים גיית גדולה לרחיצת הכהנים למבול בתוכו (ד"ה) ד ו) מוצק מעשה יצקה, ולא היו המים שאובים, כי רגלי הקרן שעמדו תחתיו היו נקובים וחלולים, ודרךם באו המים מן המעין (ירושלמי יומא ג ח), עשר באמה מושפתו ערשפתו מבפנים עגל | סביב וקמש באמה קומתו עמקו וקו שלשים באמה יסב אותו סביב מבפנים, כל שיש ברחבו אחד, יש בהקפו שלשה (עירובין גו ב): כד ופקעים צורת ביצים ועליהם צורות ראשי בקרים (ד"ה) ד ג) מתחת לשפתו | בשלש אמות התחתונות של הים, והיו מרובעות סביב סבכים אתו עשר באמה לכל רוח, והפקעים היו מקפים את הים סביב בארבע הפאות שבכל אחת עשרה אמות, שני טורים היו הפקעים והיו יצקים ביצקתו של הים ביחד: כה הים הזה היה עומד

נא ויבא שלמה וגו', כי את כל הבנין ואת כליו עשה שלמה משלו ממה שקבץ הוא. א) נשיאי האבות, שהם הנשיאים. וכפל הקשון לתוספת באור. ב) בירח האתנים, חדש תשרי נקרא "ירח האתנים", מלשון איתן וחקק, על שם שבתך תשרי הם המועדים היותר חזקים ומשירים את האדם אל השלמות.

בחג, בחג הסוכות. ד) ואת אהל מועד, אהל מועד שעשה משה. והיה בגבעון, ומשם העלוהו והכניסוהו באצרות בית ה' בעלות אשר מנעל להיכל ולדביר. ו) אל תחת פנפי הכרובים, כרובים שעשה שלמה עומדים על רגליהם בפרקע, ואין אלו הכרובים של הפסח שעל הארון. ז) ויסב, מלשון סבך. ח) ולא יראו החוצה, כי היו רק דוחקים בפרכת. עד היום הזה, עד היום שנגזר יאשיהו המלך את הארון במערה

הפסח פקודי לשמו"ת במלכים א פרק ז

ז נא ותשלם כל-המלאכה אשר עשה המלך שלמה בית יהוה ויבא שלמה את-קדשי ו ידוד אביו את-הכסף ואת-הזהב ואת-הכלים נתן באצרות בית יהוה: ח אא ויקהל שלמה את-זקני ישראל ואת-כל-ראשי המפות נשיאי האבות לבני ישראל אל- המלך שלמה להעלות את-ארון ברית-יהוה מעיר דוד היא ציון ב ויקהל אל-המלך שלמה כל-איש ישראל בירח האתנים בחג הוא החדש השביעי: ג ויבאו כל זקני ישראל וישאו הכהנים את-הארון ולא הלויים: ד ויעלו את-הארון ואת-אהל מועד ואת-כל-כלי הקדש אשר באהל מועד ויעלו אתם הכהנים הארון והלויים את אהל מועד וכליו: ה והמלך שלמה וכל-עדת ישראל הועדים עליו אתו ללכת עמו לפני הארון מנבחים צאן ובקר אשר לא-יספרו ולא ימנו מרב: ו ויבאו הכהנים את-ארון ברית-יהוה אל-מקומו אל-דביר הבית אל-קדש הקדשים אל-תחת פנפי הכרובים שעשה שלמה ועמדו בארץ: ז כי הכרובים תחלה פרשים כנפים אל-מקום עמידת הארון ויבא הארון בפנים נמו ויסבו הכרובים בנס על-הארון ועל-בדיו מלמעלה: ח ויארכו הכהנים מלמעלה: ט אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הנח שם משה בחרב אשר ברת יהוה עם-בני ישראל בצאתם מארץ מצרים: י ויהי בצאת הכהנים מן-הקדש והענן מלא את-בית יהוה: יא ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן כי-מלא כבוד-יהוה את-בית יהוה:

נא ותשלם כל-המלאכה אשר עשה המלך שלמה בית יהוה ויבא שלמה את-קדשי ו ידוד אביו את-הכסף ואת-הזהב ואת-הכלים נתן באצרות בית יהוה: ח אא ויקהל שלמה את-זקני ישראל ואת-כל-ראשי המפות נשיאי האבות לבני ישראל אל-המלך שלמה להעלות את-ארון ברית-יהוה מעיר דוד היא ציון שם העלוהו דוד בשהבאו מבית עובד אדם: ב ויקהל אל-המלך שלמה כל-איש ישראל בירח האתנים בחג הוא החדש השביעי: ג ויבאו כל זקני ישראל וישאו הכהנים את-הארון ולא הלויים: ד ויעלו את-הארון ואת-אהל מועד ואת-כל-כלי הקדש אשר באהל מועד ויעלו אתם הכהנים הארון והלויים את אהל מועד וכליו: ה והמלך שלמה וכל-עדת ישראל הועדים עליו אתו ללכת עמו לפני הארון מנבחים צאן ובקר אשר לא-יספרו ולא ימנו מרב: ו ויבאו הכהנים את-ארון ברית-יהוה אל-מקומו אל-דביר הבית אל-קדש הקדשים אל-תחת פנפי הכרובים שעשה שלמה ועמדו בארץ: ז כי הכרובים תחלה פרשים כנפים אל-מקום עמידת הארון ויבא הארון בפנים נמו ויסבו הכרובים בנס על-הארון ועל-בדיו מלמעלה: ח ויארכו הכהנים מלמעלה: ט אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הנח שם משה בחרב אשר ברת יהוה עם-בני ישראל בצאתם מארץ מצרים: י ויהי בצאת הכהנים מן-הקדש והענן מלא את-בית יהוה: יא ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן כי-מלא כבוד-יהוה את-בית יהוה:

והספר תורה וכל מה שכתוב בתורה נכלל בעשרת הדברות אשר הנח שם משה בחרב אשר ברת יהוה עם-בני ישראל בצאתם מארץ מצרים: י ויהי בצאת הכהנים מן-הקדש אחר שהעמידו שם הארון והענן בעין עשן מלא את-בית יהוה: יא ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן

עטרת מרים

שי למורא

שְׁבַחַר הַבַּיִת. יב) אָמַר לְשָׁכֵן בְּעֶרְפֶּל, וְחִזַּק אָמַר, "כִּי בָעֵנָה אֶרְאֶה עַל הַכְּפֹרֶת" (ויקרא 1.10). יג) בַּיִת זָכַל, בַּיִת קְבִיעוּת. מִכּוֹן לְשִׁבְתָּךְ עוֹלָמִים, כִּי מַעֲבָדֶיךָ לֹא תִשָּׁרַח הַשְׂכִּינָה בְּמִקְוֶה אַחֵר. טו) וּבִידּוֹ מִלֵּא, בְּכֹחַ יְדוֹ הַשְׁלִים דְּבָרָה. יח) הַטִּיבֶת כִּי הָיָה עִם לְבָבְךָ, טוֹב עֲשִׂיתָ בָּהּ, וְלִזְכוֹת תִּחְשַׁב, כִּי עַל יָדְךָ בָּאָה הַהֲקֵנָה לְדָבָר.

לְשִׁירָה מִפְּנֵי הָעֵנָה כִּי־מִלֵּא כְבוֹד־יְהוָה הוּא הָעֵנָה שְׂזָכַר אֶת־בַּיִת יְהוָה: יב אָז אָמַר שְׁלֹמֹה בְּשִׂרְאָה הָעֵנָה אָמַר: רוֹאֶה אֲנִי שֶׁהַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה בַּבַּיִת שְׂבִינִי, כִּי יְהוָה אָמַר לְשָׁכֵן בְּעֶרְפֶּל וְעֶרְפֶּל הוּא עַב הָעֵנָה כְּמוֹ

שְׂנֵאֲמַר (ויקרא טו ב): כִּי בָעֵנָה אֶרְאֶה עַל הַכְּפֹרֶת: יג תוֹאִיל וּבֹאֶה הַשְׂכִּינָה אִם כֵּן בְּנֶה בְּנִיתִי בַּיִת זָכַל לָךְ וְלֹא הָיָה עָמְלִי בְּחָנִם, וְהוּא יְהוָה מִכּוֹן לְשִׁבְתָּךְ עוֹלָמִים: יד וַיִּסַּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו אֶל מוֹל הָעֵם וַיְבָרֶךְ אֶת כָּל־קֶהֱל יִשְׂרָאֵל וְכָל־קֶהֱל יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ כִּי אִין וְשִׁכָּה בְּעוֹרָה וכו': טו וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דָּבָר בְּפִיו אֵת דְּוֹר אָבִי שִׁמְנוּ לוֹ כֵּן שִׁכָּנָה בַּיִת וּבִידּוֹ הַטּוֹבָה מִלֵּא קִים אֵת דְּבָרָה לֵאמֹר: טז מוֹדֵהִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא־בְחֶרְתִּי בְּעִיר מִכָּל־שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת בַּהּ בַּיִת לַהֲיוֹת שְׁמִי שָׁם וַאֲבָחַר בְּדָוִד לַהֲיוֹת עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל שְׁעַל יְדוֹ בָּאָה הַהֲקֵנָה לְבָחוֹד בִּירוּשָׁלַיִם לְבָנוֹת בַּהּ בַּיִת: יז וַיְהִי עִם־לֵבָב דָּוִד אָבִי לְבָנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיָה נִמְנָע בְּיָמֵי דָוִד, כִּיֹּן שָׁהִיוּ לוֹ מַלְחָמוֹת רַבּוֹת: יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד אָבִי יָעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם־לֵבָבְךָ לְבָנוֹת בַּיִת לְשְׁמִי הַטִּיבֶת כִּי הָיָה עִם־לֵבָבְךָ

יב אָז אָמַר שְׁלֹמֹה יְהוָה אָמַר לְשָׁכֵן בְּעֶרְפֶּל:

יג בְּנֶה בְּנִיתִי בַּיִת זָכַל לָךְ מִכּוֹן לְשִׁבְתָּךְ

עוֹלָמִים: יד וַיִּסַּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיְבָרֶךְ אֶת כָּל־קֶהֱל יִשְׂרָאֵל וְכָל־קֶהֱל יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ: טו וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דָּבָר בְּפִיו אֵת דְּוֹר אָבִי וּבִידּוֹ מִלֵּא לֵאמֹר: טז מוֹדֵהִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא־בְחֶרְתִּי בְּעִיר מִכָּל־שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת בַּיִת לַהֲיוֹת שְׁמִי שָׁם וַאֲבָחַר בְּדָוִד לַהֲיוֹת עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל: יז וַיְהִי עִם־לֵבָב דָּוִד אָבִי לְבָנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד אָבִי יָעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם־לֵבָבְךָ לְבָנוֹת בַּיִת לְשְׁמִי הַטִּיבֶת כִּי הָיָה עִם־לֵבָבְךָ: יט רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם־בְּנֶה הֵיטָא מִחֻלְצִיד הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת לְשְׁמִי: כ וַיָּקָם יְהוָה אֶת־דָּבָרוֹ אֲשֶׁר דָּבָר וַאֲקָם תַּחַת דָּוִד אָבִי וַאֲשַׁב | עַל־כִּפְסֵא יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר דָּבָר יְהוָה וַאֲבָנָה הַבַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: כא וַאֲשֶׁם שָׁם מְקוֹם לְאֶרְוֹן אֲשֶׁר־שָׁם בְּרִית יְהוָה אֲשֶׁר כָּרַת עִם־אַבְרָהָם בְּהוֹצִיאֹו אֶתֶּם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

הַפְטָרָה פִּרְשַׁת פִּרְהָ נִדְפְסָה בַּעֲמ' רַכּוּ

טוֹב עֲשִׂיתָ בָּהּ, וְלִזְכוֹת תִּחְשַׁב כִּי עַל יְדוֹ בָּאָה הַהֲקֵנָה לְצוּת עֲלֶיהָ וְלִהְיוֹת כָּל: יט רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם־בְּנֶה הֵיטָא מִחֻלְצִיד הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת לְשְׁמִי וְקָם: כ וַיָּקָם יְהוָה אֶת־דָּבָרוֹ אֲשֶׁר דָּבָר וַאֲקָם תַּחַת דָּוִד אָבִי וַאֲשַׁב | עַל־כִּפְסֵא יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר דָּבָר יְהוָה בְּאֶרְוֹן אֲשֶׁר־שָׁם לַחֹת מִנְיָחָה מִן הָאֲוִיבִים וַאֲבָנָה וְכֻלְתִּי לְבָנוֹת הַבַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּכֹנָה לְשִׁמְתָה: כא וַאֲשֶׁם שָׁם בַּבַּיִת הָיָה מְקוֹם לְאֶרְוֹן אֲשֶׁר־שָׁם לַחֹת שֶׁל בְּרִית יְהוָה אֲשֶׁר כָּרַת ה' עִם־אַבְרָהָם בְּהוֹצִיאֹו אֶתֶּם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

הַמִּשְׁךָ בִּיאור לַמִּסְכַּת כְּתוּבוֹת לַיּוֹם שִׁישִׁי עַמ' ב

8 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: מִה בֵּין אֹנוֹס לַמִּפְתָּה וכו', שְׁהָאֲנִים שׁוֹתֵה פְּעִיצוֹ,
9 הֵינִינוּ שְׁמַחוּב לִישָׁאנָה גַם אִם אִינוּ רוֹצֶה בְּכָךְ, וְכֵן אִינוּ יֹכֹל
10 לַגְרֶשֶׁה, וְאִילוּ הַמִּפְתָּה אִינוּ חַיִּיב לִישָׁאנָה, וְאִם נָשָׂא אוֹתָה יֹכֹל
11 לַגְרֶשֶׁה.
12 שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָה: אָמַר לִיה רָבָא מְפָרְקָא לְרַב אֲשִׁי, מְבָרֵי מִיגְמָר
13 גְּמָרֵי מְתָרְדִי – מֵאַחַר שְׁמַצִּינוּ שְׁאוֹנֵס וּמִפְתָּה לְמַדִּים הַלְכוֹת זֶה מִזֶּה
14 בְּגִזְרָה שׁוּה, וְכַמְבֹּאֵר לַעֲלִיל (כַּט).

1 לְהוֹצִיאָה, אֵלָא אִף אִם יִרְצֶה לַגְרֶשֶׁה יִקְשֶׁה בְּעִינֵיו הַדְּבָר מִחֲמַת
2 תְּשׁוּלֹם כְּתוּבוֹתָהּ, וְהָא לֹא מִצִּי מְפִיק לָהּ – וְאִילוּ הָאוֹנוֹס בֵּין כָּךְ אִינוּ
3 יֹכֹל לַגְרֶשֶׁה, וְאִין צוֹרֵךְ לְתַקֵּן לַה כְּתוּבוֹה. וְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה
4 סָבֵר, הָא נָמִי – אִף בְּאִשָּׁה זֹו יֵשׁ מְקוֹם לְתַקֵּן כְּתוּבוֹה, כִּי אִמְנַם אִינוּ
5 יֹכֹל לַגְרֶשֶׁה בַּעַל כְּרוֹחָה, אִךְ מְצַעַר הוּא לָהּ, עַד דְּאִמְרָהּ הִיא, לֹא
6 בְּעִנְיָא לָךְ – עַד שְׁתֵּאמַר הִיא 'אִינוּ רוֹצֶה בְּךְ', וַיִּגְרֶשְׁנָה מִדַּעְתָּהּ,
7 וּמִחֲמַת כֵּן תִּיקְנוּ לָהּ כְּתוּבוֹה כְּשֶׁאֵר נָשִׁים.

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום רביעי - כ' אדר מפרק צז עד סוף פרק קג	יום ראשון - י"ז אדר מפרק פג עד סוף פרק פז
יום חמישי - כ"א אדר מפרק קד עד סוף פרק קה	יום שני - י"ח אדר מפרק פח עד סוף פרק פט
יום שישי - כ"ב אדר מפרק קו עד סוף פרק קז	יום שלישי - י"ט אדר מפרק צ עד סוף פרק צו
שבת קודש - כ"ג אדר פרק כ מפרק קח עד סוף פרק קיב	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון י"ז אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' מד, והנה ביאור משל... עד עמ' 88, ביחוד גמור.

44 פִּירְכֵּן אֵינָהּ – נשמתו איננה בטלה במציאות לגמרי לְבַטֵּל
45 וְלִכְלֹל בְּאוֹר ה' מִמֶּשֶׁה, לְהִיּוֹת לְאַחֲדִים וּמִיחָדִים בִּיחוד
46 גָּמוּר, – עם אור ה', רק הוא דָּבָר בְּפָנֵי עֲצָמוֹ – יֵרָא ה'
47 וְאוֹהֲבוֹ; – הוא ירא את ה', הוא אוהב את ה'. כלומר: אין

48 הנשמה נהפכת לגמרי

49 לאור ה', כמו השמן הכלה

50 לגמרי ונהפך לאור הנר.

51 ולכן אין הנשמה עצמה

52 יכולה לשמש כ"שמן"

53 לאור ה'. מִהֶשְׁאִיזֵיכֶן

54 הַמִּצּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים,

55 שֶׁהֵן רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ –

56 הקב"ה רוצה, שיהודי

57 יקיים אותה מצוה; וְרְצוֹנוֹ

58 יִתְבָּרַךְ הוּא מְקוֹר חַיִּים

59 לְכָל הָעוֹלָמוֹת

60 וְהַבְּרִיאִים, – אמנם גם

61 כל העולמות והנבראים

62 חיים רק מכיון שהקב"ה

63 רוצה שהם יחיו; אך

64 ההבדל בין הרצון המחיה

65 את הבריא לבין הרצון

66 שבמצוות מתבטא בכך,

67 שהעולמות והנבראים

68 שואבים את חיותם מהרצון העליון, על ידי שְׂיֻדָּר – הרצון

69 העליון, אֱלֵיהֶם עַל־יְדֵי צִמְצוּמִים רַבִּים וְהַסְתָּר פְּנִים שֶׁל

70 רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּרוֹךְ־הוּא – "פנים" היינו פנימיות, פנימיותו של

71 הרצון העליון מסתתרת, ומאירה רק חיצוניותו של הרצון

72 וְיִרְדֵּת הַמְּדֻרָּגוֹת, – ממדרגה עליונה לתחתונה ממנה, עַד

73 שְׂיֻכְלוּ לְהַתְּחוּת וּלְהַבְּרָאוֹת יֵשׁ מֵאֵין – ושיוכלו להיות

74 וְדָבָר נִפְרָד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְלֹא יִבְטְלוּ בְּמִצִּיאוֹת – שכן, אילו

75 התהוותם מהרצון העליון היתה שלא על ידי הצמצומים הרבים

76 ו"הסתרת פנים" וכו' – לא היו הם בציור של "יש" ו"דבר נפרד",

77 אלא היו בטלים במציאות לגמרי. דוקא כשפנימיות הרצון

78 העליון "מסתתרת" וגם חיצוניות הרצון העליון באה לידי גילוי

79 על ידי צמצומים רבים וירידת המדרגות – קיימת אפשרות

80 להתהוותם של העולמות והנבראים, בְּנִזְכָּר לְעִילִי, מִהֶשְׁאִיזֵיכֶן

81 בִּן הַמִּצּוֹת, שֶׁהֵן פְּנִימִיּוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין שֵׁם הַסְתָּר

82 פְּנִים כָּלֵל – שכן, המצוות הן הן רצונו הפנימי של הקב"ה בכל

83 הבריא. למשל: אדם עוסק במסחר ומרוויח, וברוח זה הוא

84 מפרנס את משפחתו – הרי שרצונו לעסוק במסחר ולהרוויח הנו

85 רצון חיצוני בלבד; הרצון הפנימי והאמיתי הוא לפרנס את

86 משפחתו – ובגלל רצון זה, הוא כבר רוצה גם להרוויח, ולשם

1 וְהֵנָּה בְּאוֹר מְשָׁל זֶה, – שב"זהר", שְׁהַמְשִׁיל אוֹר הַשְּׂכִינָה

2 לְאוֹר הַנֵּר שְׂאִינוֹ מֵאוֹר וְנֶאֱחָז בַּפְּתִילָה בְּלִי שָׁמֶן, וְכֵן אֵין

3 הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה עַל גּוֹף הָאָדָם שֶׁנִּמְשָׁל לַפְּתִילָה, אֲלֵא

4 עַל־יְדֵי מַעֲשִׂים טוֹבִים דְּוָקָא, – שהאדם עושה, המשמשים

5 כ"שמן" לאורו אור, וְלֹא

6 דִּי לוֹ בְּנִשְׁמָתוֹ, שֶׁהִיא

7 חֵלֶק אֱלֹהִים מִמַּעַל, 1

8 לְהִיּוֹת הִיא – שהנשמה 2

9 תהיה בְּשָׁמֶן לַפְּתִילָה – 3

10 כלומר, שהנשמה תשמש 4

11 "שמן" לפתילה, הגוף, 5

12 שהרי טבע האש להימשך 6

13 למעלה, ואין היא נאחזת 7

14 למטה, כִּי־אֵם עַל־יְדֵי 8

15 אחיזה בפתילה הבערת 9

16 או בעץ הבורע; אך מאידך 10

17 הפתילה עצמה נאכלת 11

18 במהירות, והאש נעתקת 12

19 ממנה מהר; זאת ועוד: אש 13

20 כזו הבאה מהפתילה 14

21 בלבד לא תפיק אור זך, 15

22 מכיון שאין הפתילה 16

23 מותאמת לגמרי להיהפך 17

24 לאש – ולכן נזקקים

25 לשמן, שהוא חומר הנהפך לגמרי לאש, ואז מתקיימת האש

26 ומאירה אור זך. מכאן מובן מדוע אין הגוף יכול לשמש כשמן

27 לאור השכינה השורה על האדם, כי הגוף נשאר במציאותו

28 ואינו נהפך לחלק מהאש עצמה. אבל הנשמה שהיא חלק

29 אלקה, יכולה לכאורה, להיעשות לשמן לאור השכינה, מכיון

30 שביכולתה להיפך לאור הקדושה השורה על האדם. ואם כך –

31 מדוע על האדם להזדקק למעשים טובים דוקא. שהם ישמשו

32 כשמן? מִכֵּאֵר וּמוֹבֵן לְכָל מַשְׁכִּיל, – רבנו הזקן מסביר להלן,

33 שנשמתו של אדם – אף של צדיק גמור שעובד את הקב"ה

34 ביראה ובאהבה בתענוגים – בכל זאת, אין היא בטלה במציאות,

35 עד כדי כך שתיהפך לגמרי לאור ה', שהרי היא בכל זאת איזו

36 מציאות – שהרי יש מי שירא, ויש מי שאוהב; וכך ישנם כאן

37 שני דברים, שהאחד אוהב את השני או ירא מפניו. ולכן, אין

38 הנשמה יכולה לשמש כשמן לאור ה'. ורק מצוות ומעשים

39 טובים, שכפי שיסביר להלן, הם דבר אחד עם אור ה' – יכולים

40 לשמש כשמן לאור ה' המאיר ביהודי. ועל כך הוא אומר

41 ב"תניא": כִּי הֵנָּה נִשְׁמַת הָאָדָם, אֲפִלּוּ הוּא צָדִיק גָּמוּר עוֹבֵד

42 ה' בִּירְאָה וְאַהֲבָה בְּתַעֲנוּגִים – שהוא מרגיש באהבה את

43 התענוג מאלקות, דבר הנחשב למדרגה נעלית ביותר; אֲף־עַל־

12 ולכן מובן הדבר, שרק המצוות יכולות לשמש "שמך" לאור
13 השכינה, כי הן נהפכות ממש ומתמזגות באורו של הרצון
14 העליון, כמו השמן שנהפך ומתמזג באש הנר ועל ידי כך נכלל
15 ברצון העליון לא רק הכוח של הנפש האלקית המקיים את
16 המצוה, אלא גם כוח
17 המעשה של הגוף המקיים
18 את המצוה המעשית, כמו
19 הכוח שמניח את התפילין,
20 או שמחזיק את האתרוג
21 וכדומה, הרי הוא נכלל באור ה' של הרצון העליון, כפי שיסביר
22 רבנו הזקן בהמשך.

ליקוטי אמרים

אלא הוא מיוחד ונכלל ברצונו ית' והיו לאחדים ממש ביחוד גמור.

1 כך הוא רוצה לעסוק במסחר. הדברים יובנו כך גם בהקשר
2 לעניינו: רצונו של הקב"ה בקיומם של עולמות ונבראים
3 (חיצוניות הרצון) הוא רק כדי שיהיו יהודים שיקיימו את
4 המצוות (פנימיות הרצון), ודבר זה מציאותי רק כשישנו עולם
5 שנברא. ומכיון שהמצוות
6 הן הרצון הפנימי
7 והאמיתי, ושום דבר אינו
8 מסתיר עליהן, הרי במילא: 2 ביחוד גמור.
9 אין תחיות שבהם –
10 שבמצוות, דבר נפרד בפני עצמו כלל, אלא הוא מיוחד
11 ונכלל ברצונו יתברך, והיו לאחדים ממש ביחוד גמור. –

יום שני י"ח אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 88, והנה ענין השראת... עד עמ' מה, וכו'):

57 הכל בטל להקב"ה. ואם-כן זה האוהב, – הצדיק, עליו אנו
58 אומרים שהוא אוהב את הקב"ה, שהוא י"ש – בהרגשתו, בכך
59 שמורגש כאן זה מי שאוהב, ולא אפס – לית מחשבה דיליה
60 תפיסא ביה כלל, – הרי שאין מחשבתו (הוא וכוחותיו)
61 "תופסת" ומשיגה את
62 הקב"ה כלל, ואין אור ה'
63 שורה ומתגלה בו, אלא
64 על-ידי קיום המצוות,
65 שהן רצונו וחכמתו
66 יתברך ממש בלי שום
67 הסתר פנים. – פנימיות
68 רצונו וחכמתו של הקב"ה
69 איננה מסתתרת כלל
70 בקיום המצוות, ולכן,
71 דוקא, על-ידי קיום
72 המצוות יכולה להיות
73 באדם השראה והתגלות
74 של אור הוי", ולא על ידי
75 עבודה רוחנית מופשטת.
76 הגהה ביחס למה שנאמר
77 כאן, שהתגלות של
78 אלקות ואור אין-סוף
79 ברוך-הוא בדבר, באה
80 דוקא כשהדבר בטל
81 במציאות לחלוטין ונכלל
82 באור ה' – ומשום כך, גם
83 צדיק גמור, על אף

ליקוטי אמרים

והנה ענין השראת השכינה הוא גילוי
אלהותו ית' ואור א"ס ב"ה באיזה דבר והיינו לומר
שאותו דבר נכלל באור ה' ובטל לו במציאות לגמרי
שאז הוא ששורה ומתגלה בו ה' אחד אבל כל מה שלא
בטל אליו במציאות לגמרי אין אור ה' שורה ומתגלה
בו ואף צדיק גמור שמתדבק בו באהבה רבה הרי לית
מחשבה תפיסא ביה כלל באמת כי אמיתת ה' אלהים
אמת הוא יחודו ואחדותו שהוא לבדו הוא ואפס בלעדו
ממש. וא"כ זה האוהב שהוא י"ש ולא אפס לית מחשבה
דיליה תפיסא ביה כלל ואין אור ה' שורה ומתגלה בו
אלא ע"י קיום המצוות שהן רצונו וחכמתו ית' ממש
כלי שום הסתר פנים*

הגהה

(וכאשר שמעתי ממורי ע"ה פ'
וטעם למ"ש בע"ה שאור א"ס
ב"ה אינו מתייחד אפי' בעולם
האצילות אלא ע"י התלבשותו
תחלה בספי' חכמה והיינו משום
שא"ס ב"ה הוא אחד האמת
שהוא לבדו הוא ואין זולתו וזו היא
מדרגת החכמה וכו'):

84 דבקוה ואהבתו הרבה ("אהבה רבה") לאלקות, אין ה"מחשבה"
85 שלו, "תופסת" ומשיגה כלל את הקב"ה, אלא דוקא על ידי
86 קיומן של המצוות שהן רצונו וחכמתו של הקב"ה – אומר רבנו
87 הזקן בהגהה: * (וכאשר שמעתי ממורי עליו-השלוש, – הרב
88 המגיד ממזריטש, פרוש וטעם למה שכתוב ב'עין חיים',
89 שאור אין-סוף ברוך-הוא אינו מתניח אפלו בעולם
90 האצילות אלא על-ידי התלבשותו תחלה בספירת חכמה,

23 להלן מוסבר, מדוע אי אפשר שתהיה השראת השכינה על
24 האדם על ידי אהבה ודבקות רוחניות בין הנשמה לאלקות, אלא
25 על ידי קיומן של מצוות: והנה, ענין השראת השכינה, הוא
26 גילוי אלהותו יתברך ואור אין-סוף ברוך-הוא באיזה דבר,
27 – שכן, בעצם הרי נמצא
28 הקב"ה בכל מקום,
29 וכשאומרים שעל דבר זה
30 שורה השכינה, הכוונה
31 היא להתגלות האלקית
32 על אותו דבר, והיינו
33 לומר, – כלומר: שאותו
34 דבר נכלל באור ה'
35 ובטל לו במציאות
36 לגמרי, שאז הוא
37 ששורה ומתגלה בו ה'
38 אחד. – השראת השכינה
39 פירושה – התגלות
40 השכינה, והתגלות באה
41 רק היכן שישנה
42 התבטלות. אבל כל מה
43 שלא בטל אליו
44 במציאות לגמרי – אין
45 אור ה' שורה ומתגלה
46 בו. ואף צדיק גמור
47 שמתדבק בו – בהקב"ה
48 באהבה רבה – שהיא
49 מדרגה נעלה ביותר

50 בדרגות האהבה והדבקות להקב"ה, בכל זאת: הרי לית
51 מחשבה תפיסא ביה כלל באמת, – אין מחשבה שתוכל
52 "לתפוס" (להשיג) את הקב"ה באמת. כי אמתת – הענין של
53 ה' אלהים אמת – הוא יחודו ואחדותו, – של הקב"ה,
54 שהוא לבדו הוא ואפס בלעדו ממש, – כפי שלמדנו בפרק
55 כ', שאמיתת ענין אחדות ה' אינה מתבטאת רק בכך שהוא א-ל
56 אחד; אלא, שרק הוא נמצא, ובלעדו אין שום דבר קיים – כי

מתלבש בספירת החכמה: אור אין סוף מתגלה כמו ש"הוא לבדו
ואין זולתו", ולכן אין הוא מתאחד בשום דבר, רק אחרי שהוא
מתלבש תחילה בספירת החכמה. שכן, אור אין-סוף מתאחד רק
בדבר שהוא בטל במציאות והוא "נרגש" בו כמו ש"הוא לבדו
ואין זולתו". הרגשה זו היא, כאמור, מדריגת החכמה. תוכנה של
הגהה זו, הוא ענין עמוק בחסידות, ובעזרת ה' יובן בהרחבה יותר
בהמשך השיעורים. ממה שלמדנו עד עתה, מובן מדוע המצוות
דוקא נעשות ל"שמך" לאור השכינה, ולא הנשמה עצמה, או
העבודה הרוחנית של דבקות ואהבה.

1 - דוקא אז, באמצעות ספירת ה"חכמה", מתאחד הקב"ה עם
2 עניני עולם האצילות. ועל כך אמר הרב המגיד ממזריטש
3 "פירוש" ו"טעם": "פירוש" - מהי משמעות התלבשותו של
4 הקב"ה בספירת החכמה; ו"טעם" - מדוע אין הוא מתייחד בשום
5 דבר רק אחרי התלבשותו בספירת החכמה. וְהִנֵּנוּ מְשֻׁם שְׂאִין
6 סוּף בְּרוּךְ-הוּא, הוּא אֶחָד הָאֵמֶת, - ה"אחד" האמיתי,
7 כלומר: שְׂהוּא לְבָדוּ הוּא וְאֵין זוּלָתוֹ, וְזוּ הִיא מְדֻרְגָּת
8 הַחֲכָמָה (וְכו'): - מדריגת החכמה היא ה"הרגשה" שהוא לבדו
9 נמצא, ובלעדו אין דבר קיים. זהו המשמעות שאור אין-סוף

יום שלישי י"ט אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 88, והנה כשהאדם עוסק... עד עמ' מדה, וכל הגוף.

גם על גופו ונפשו הבהמית, שְׂהִיא - הנפש הבהמית,
החיונית, המְלַבֶּשֶׁת בְּגוּפוֹ מִמֶּשׁ - היא מחיה את הגוף בחייו
הגשמיים - צָרִיךְ לָקֵיִם מִצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת הַנַּעֲשׂוֹת עַל-יְדֵי
הַגּוֹף מִמֶּשׁ, - בכוח המעשה. שְׂאִין בְּחַ הַגּוֹף מִמֶּשׁ שְׂבַעֲשִׂיָּה
זו - למשל: כשאדם מניח

תפילין, ישנו כאן הכוח
הגופני המניע את היד
ומבצע אתה מצות הנחת
תפילין בפועל ממש.
במילא מהווה כוח זה חלק
מאותה מצוה - שיהודי
מניח תפילין - ולכן הוא
נִכְלָל בְּאוֹר ה' וְרִצּוֹנוֹ
וּמִיָּחָד בּוֹ בְּיָחוּד גָּמוּר,
וְהוּא - כוח הגוף, לְבוּשׁ
הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל נֶפֶשׁ
הָאֱלֹהִית. - כמו שלמדנו
בפרק ד', שמעשה
המצוות מברצע על ידי
הלבוש השלישי - לבוש
המעשה - של הנפש
האלקית. וְאֵין - כשכוח
המעשה נכלל ומיוחד עם
הרצון העליון, גַּם בְּחַ
נֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית שְׂבַעֲשִׂיָּה
מִמֶּשׁ שְׂמֻקְלֶפֶת נִגְה, -

הגהה

(וכאשר שמעתי ממורי ע"ה פ'
וטעם למ"ש בע"ה שאור א"ס
ב"ה אינו מתייחד אפי' בעולם
האצילות אלא ע"י התלבשותו
תחלה בספ' חכמה וחינו ממש
שא"ס ב"ה הוא אחד האמת
שהוא לבדו הוא ואין זולתו וזו היא
מדרגת החכמה וכו'):

נפשו האלהית כמארו"ל שאפי' אחד שיושב ועוסק
בתורה שכינה עמו. אך כדי להמשיך אור והארת
השכינה גם על גופו ונפשו הבהמית שהיא החיונית
המלוכשת בגופו ממש צריך לקיים מצות מעשיות
הנעשים ע"י הגוף ממש שאז כח הגוף ממש שבעשיה
זו נכלל באור ה' ורצונו ומיוחד בו ביחוד גמור והוא
לבוש השלישי של נפש האלהית ואזי גם כח נפש
החיונית שבגופו ממש שמקליפת נוגה נתהפך מרע
לטוב ונכלל ממש בקדושה כנפש האלהית ממש
מאחר שהוא הוא הפועל ועושה מעשה המצוה

כפי שלמדנו בפרק א' שהנפש הבהמית היא מקליפת נוגה,
נִתְהַפֵּךְ מִרַע לְטוֹב וְנִכְלָל מִמֶּשׁ בְּקִדְשָׁה בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית
מִמֶּשׁ, מֵאַחַר שְׂהִיא - כוח זה, הוּא הַפּוֹעֵל וְעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה
הַמִּצְוָה, - אף שעשיית מצוה באה מהנפש האלקית, מעיר כאן
רבנו הזקן, שהנפש האלקית לבדה אין בכוחה לפעול על הגוף
לביצע פעולה גשמית, כהנחת תפילין. אלא, דוקא על-ידי הנפש
הבהמית, שהיא ה"ממוצע" בין הנפש האלקית לבין הגוף, יכול

19 להלן יוסבר שבמצוות עצמן קיים הבדל בענין: על ידי מצוות
20 המחשבה והדיבור, באה השראת השכינה על הנפש האלקית.
21 ואילו, כדי להמשיך את אור השכינה על הגוף והנפש הבהמית,
22 הרי זה דוקא על ידי מצוות מעשיות, הנעשות עם הגוף, ובניצול
23 יתר של כוח הנפש

24 הבהמית המחיה את
25 הגוף⁵. וְהִנֵּה, בְּשִׁהָאֵדָם 2
עוֹסֵק בְּתוֹרָה, אֵין 3
נִשְׁמָתוֹ, שְׂהִיא נֶפֶשׁוֹ 4
הָאֱלֹהִית, עִם שְׁנֵי 5
לְבוּשֵׁיהָ הַפְּנִימִים לְבָדָם, 6
שֶׁהֵם בְּחַ הַדִּבּוּר 7
וּמַחֲשָׁבָה - "מחשבה" - 8
הכוח לחשוב, היא לבוש 9
פנימי של הנפש, בהיותה 10
מאוחדת עם הנפש; שלכן 11
המחשבה פועלת תמיד, 12
בלי הפסק, מפני שהיא 13
קשורה בקירוב יותר עם 14
הנפש - והנפש הרי 15
נמצאת תמיד. כך גם כוח 16
הדיבור, הוא לבוש פנימי 17
של הנפש - בהשוואה 18
לכוח המעשה הפועל 19
בדבר שהוא נפרד לגמרי 20
מן האדם. ובשעה שאדם

45 לומד תורה, הרי הנפש האלקית ושני הלבושים: דיבור
46 ומחשבה, נִכְלָלוֹת בְּאוֹר ה' - שהוא אֵין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא
47 וּמִיָּחָדוֹת בּוֹ בְּיָחוּד גָּמוּר. וְהִיא הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה עַל נֶפֶשׁוֹ
48 הָאֱלֹהִית, בְּמֵאמַר רַ"ל⁶ שְׂאֵפִלוֹ אֶחָד שְׂיוֹשֵׁב וְעוֹסֵק
49 בְּתוֹרָה שְׂכִינָה עִמּוֹ. - השכינה שורה אז על נפשו האלקית
50 ושני לבושיה, מחשבה ודיבור, בהם היא מתלבשת כשהוא
51 חושב ומדבר תורה. אֵךְ בְּדִי לְהַמְשִׁיךְ אוֹר וְהָאֵרֶת הַשְּׂכִינָה

5. ראה לקמן פרק לז. ועיין ביאור מהר"י שי' קארף. 6. אבות ג, ו.

20 – כאן לא מדובר (כפי שיכולים לשגות ולומר) בנפש הבהמית
21 בתור "ממוצע" בעצם ההתאחדות של הנפש הרוחנית עם הגוף
22 הגשמי (שכן, ענין זה אינו נוגע כאן כלל). וכ"ק אדמו"ר
23 שליט"א מוסיף (מלבד זאת שאין זה נוגע כאן) גם הסבר, שלא
24 שייך כאן כלל לדבר
25 אודות הנפש הבהמית
26 בתור "ממוצע" במובן של
27 התחברות הנפש עם הגוף
28 – שכן, לאמיתו של דבר, עצם
29 ההתחברות של
30 הנפש (גם) של הנפש
31 הבהמית) עם הגוף, בא על ידי "כח המפליא לעשות", כלומר:
32 בצורה פלאית ועל־טבעית (ולא שזה מתאפשר על ידי
33 ממוצע). הנפש הבהמית היא כזו, שהגשמיות שברוחניות שלה,
34 יש לה שייכות ובאפשרותה להתלבש ברוחניות שבגשמיות של
35 האדים העולים מן הדם. ומכיון שהנפש הבהמית היא
36 ה"ממוצע" בין הנפש האלקית לבין הגוף, ועל ידה "פועלת"
37 הנפש האלקית בגוף ועושה את מעשה המצוה – לכן נכלל גם
38 כוחה בקדושה בשעת עשיית המצוה.

1 הגוף להיות מופעל מהנפש האלקית, שבלעדו – בלי כוחה של
2 הנפש החיונית, לא היתה נפש האלהית פועלת בגוף כלל,
3 כי היא – הנפש האלקית, רוחנית, והגוף גשמי וחמרי, –
4 ורוחניות וגשמיות הן שני דברים נוגדים; והממוצע ביניהם –
5 בין הנפש האלקית לבין
6 הגוף, היא נפש החיונית
7 הבהמית המלכשת בדם
8 האדם שבלבו וכל
9 הגוף. – והערת כ"ק
10 אדמו"ר שליט"א:
11 "המדובר (ונוגע) ומודגש
12 כאן הוא ענין הפעולה. ויש לומר גם כן שהוא מפני דהתחברות
13 הנפש (גם הנפש הבהמית) בגוף הוא בכח המפליא לעשות
14 (ש"ע אר"ח). כ"ק אדמו"ר שליט"א מתכוון (לפע"ד) בהערתו
15 זו: במדובר כאן שה"נפש החיונית הבהמית" היא ה"ממוצע" בין
16 הנפש האלקית לבין הגוף, הכוונה היא (וכאן זה נוגע ומודגש)
17 לתיווך בפעולת הנפש האלקית בגוף: הנפש האלקית הרוחנית
18 יכולה להפעיל את הגוף (לעשות מצוה) רק באמצעות הנפש
19 החיונית הבהמית, שהיא בעצם המלוכשת ממש בדם הגשמי.

ליקוטי אמרים

שבִּלְעָדוֹ לֹא הִיְתָה נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית פּוֹעֵלֶת בְּגוֹף כָּלֵל כִּי
הִיא רוּחָנִית וְהַגּוֹף גִּשְׁמִי וְחֹמְרִי וְהַמְּמוּצָע בִּינֵיהֶם
הִיא נֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית הַבְּהֵמִית הַמְּלוּכֶשֶׁת בְּדָם הָאָדָם
שֶׁבִּלְבּוֹ וְכָל הַגּוֹף

יום רביעי כ' אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' מה, ואף שמהותה ועצמותה... עד עמ' 90, יבין:

63 האלקית מתבוננת בגדלותו של הקב"ה, בְּבְחִינַת גְּלוּת וְשִׁנָּה,
64 – הן כאילו ישנות ונמצאות בגלות, בְּנִזְכָּר לְעֵיל, – בפרק י"ב.
65 וְלִכְךָ אֵין זֶה מְנִיעָה – אין בכך משום מניעה, מִהַשְׂרָאָה
66 הַשְּׂכִינָה עַל גּוֹף הָאָדָם בְּשָׁעָה זו. – להלן ממשיך רבנו הזקן
67 להסביר כיצד אכן ישנה
68 השראת השכינה על כל
69 גוף האדם על ידי מצוה
70 אחת. דְּהֵינּוּ, – כלומר:
71 שִׁכְחָה נֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית
72 הַמְּלֻכֶשֶׁת בְּעֵשִׂית הַמִּצְוָה,
73 – למשל: כוח המעשה של
74 היד המניחה תפילין, הוּא
75 נִכְלָל בְּמִשַׁל בְּאֹר ה'
76 וּמִיָּחָד בּוֹ בִּיחּוּד גָּמוּר, –
77 הכוח הזה מתמזג
78 ומתאחד לגמרי עם אור
79 ה' שבמצוה, וְעַל־יְדֵי־זֶה
80 מְמַשֵּׁךְ הָאָרֶה – אור
81 אלקי שבבחינת "הארה", לְכָל־לוֹת נֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית שֶׁבְּכָל הַגּוֹף,
82 וְגַם עַל הַגּוֹף הַגִּשְׁמִי, – ולא רק על האבר המקיים את המצוה,
83 באיזו צורה נמשכת ההארה על כל נפש החיונית ועל כל הגוף;
84 – בְּבְחִינַת מְקִיף מְלֻמָּעַל מְרָאשׁוֹ וְעַד רַגְלָיו. – בהקיפה את
85 הנפש הבהמית ואת הגוף. וְזֶהוּ שִׁכְחוֹב: "וְשִׁכְחִיתָא שְׂרִיא
86 עַל רִישִׁיהָ" – "על" דִּיקָא. – על דוקא, על הראש, בבחינת

39 להלן מסביר רבנו הזקן, כיצד על ידי קיום מצוה אחת, ישנה
40 השראת השכינה על כל גוף האדם: וְאֵף שִׁמְחֻתָּהּ וְעִצְמוּתָּהּ
41 שֶׁל נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית שֶׁבִּלְבּוֹ, שֶׁהִיא מְדוּתִּית הָרְעוּת, עֲדֵין לֹא
42 נִכְלָלוּ בְּקִדְשָׁהּ, – שכן, רק הלבושים וכוחות הביצוע של הנפש
43 הבהמית, שעל ידם
44 המצוה נעשית, נכללים
45 בקדושה, ולא המדות שהן
46 המהוות עצם הנפש
47 הבהמית – כפי שלמדנו
48 בפרק י"ב, שבצדיקים
49 בלבד, נכללות המדות
50 בקדושה; מְקַלְמָקִים
51 מֵאַחֵר דְּאֵתְבַּרְנָן
52 לְקִדְשָׁהּ, – מכיון
53 שהמדות הרעות נכנסות
54 לקדושה, וְעַל־כֵּן
55 עוֹנִין אִמּוֹן, – למעשה
56 של הנפש האלקית,
57 וּמִסְכִּימִין וּמִתְרַצִּין לְעֵשִׂית הַמִּצְוָה, עַל־יְדֵי הַתְּנַבְּרוֹת נֶפֶשׁוֹ
58 הָאֱלֹהִית שֶׁבְּמִשַׁל שְׁשִׁלִּיט עַל הָלֵב, – כפי שלמדנו בפרק י"ב,
59 שעל אף שרגשי הלב ב"בינוני" לא נכללו בקדושה, אבל יש בו
60 הכוח לשלוט עליהם, על ידי התבוננות בגדלות הוי' ברוך־הוא
61 במוחו, ולפעול על הלב בקשר לעשיית מצוות בפועל, וְהֵן –
62 המדות הרעות של הנפש הבהמית, הן בְּשָׁעָה זו – כשהנפש

- 1 מקיף; וכן "אכל בי עשרה שכינתא שריא". – וכך גם מה
 2 שהכמינו ז"ל אומרים, שעל כל עשרה יהודים שורה שכינה,
 3 שאין הכוונה שהשראת השכינה מורגשת בתוכם, אלא היא
 4 שורה עליהם, באופן של מקיף. מכיוון שלפי האמור, קיימים
 5 הבדלים בדרגות השונות
 6 של השראת השכינה: כפי
 7 שהיא בנפש האלקית, כפי
 8 שהיא בכוח הנפש
 9 הבהמית העושה את
 10 המצוה¹⁰, כפי שהיא בנפש
 11 הבהמית בכלל, וכפי
 12 שהיא בגוף שהיא בבחינת
 13 מקיף בלבד, על ידי
 14 עשיית מצוה, על עשרה
 15 שאינם עוסקים במצוה, על אחד שאינו עוסק במצוה (הערת
 16 כ"ק אדמו"ר שליט"א – כלומר: בהשראת השכינה על הגוף
 17 עצמו, אפשר גם לחלק בין ההשראה הבאה על ידי קיום מצוה,
 18 להשראה שעל עשרה מישראל וכו' – כמפורט). – בא רבנו
 19 הזקן לומר שכל אחד מאופני השראת השכינה, אינו פועל שינוי
 20 ח"ו או ריבוי באור. ההבדל הוא רק בכך, כיצד קולטים את
 21 ההשראה אותם גופים שעליהם שורה השכינה. ואילו באור
 22 עצמו אין שום שינוי. ובלשון ה"תניא": וְהִנֵּה, כָּל בְּחִינַת
 23 הַמְּשַׁכֵּת אֹרֶךְ הַשְּׂכִינָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת גִּלּוֹי אֹרֶךְ אֵיין־סוף
 24 בְּרוּךְ־הוא – שכן, הקב"ה הרי נמצא בכל מקום, אלא שהוא
 25 מוסתר מהנבראים – והידוש שבהשראת השכינה הוא, שישנה
 26 ההתגלות של אור אין סוף, גילוי זה של אור אין סוף אֵיין־סוף
 27 שְׁנוֹי חֲסִידֵי שְׁלֹמֹה בִּן יִתְבָּרָה, וְלֹא רִבּוּי, – העובדה שקודם לא
 28 היתה השראת השכינה ולאחר מכן היא ישנה – אינה אומרת
 29 שבהקב"ה נשתנה או ניתוסף משהו ח"ו על מה שהיה קודם,
 30 כְּדֵאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין¹¹ – כמו שהגמרא אומרת במסכת
 31 סנהדרין: ד'אמר ליה תהוא מינא לרבן גמליאל, – "מין"
 32 מסויים אמר לרבן גמליאל: אמריתו כל בי עשרה שכינתא
 33 שריא, – אתם אומרים שעל כל עשרה מישראל שורה
 34 השכינה, כִּמְה שְׂכִינָתָא
 35 אֵית לְבוֹ? – אם כך,
 36 כמה שכינות יש לכם?
 37 וְהַשִּׁיב לוֹ – רבן גמליאל:
 38 מִשְׁל מְאֹרֶה הַשֶּׁמֶשׁ
 39 הַנִּכְנָם בְּחִלּוֹנוֹת רִבִּים
 40 כו', – אף שאור השמש
 41 מאיר על ידי חלונות איך
 42 ספור, אין בכך משום
 43 "ריבוי" של כל מיני
 44 אורות, אלא הוא אור אחד – אור השמש; כך גם כשאור השמש
 45 מאיר דרך זכוכית צבועה, והאור מקבל את צבע הזכוכית – הרי
 46 שאין בכך משום "שינוי" באור עצמו – אור השמש נשאר תמיד
 47 בגוונו העצמי. רק שבעיני המסתכל נראה האור בגוון אחר, מפני
 48 שהוא מקבל את האור על ידי השתקפותו בזכוכית הצבועה.
 49 ומכאן ה"שינוי" כביכול, הנראה לו. משל נוסף על כך (קרוב
 50 יותר לחושו של אדם): מים הנמצאים בכלי של זכוכית ומקבלים
 51 צבע הכלי – הרי שהמים עצמם לא נשתנו בצורתם, כי בהוצאת
 52 המים מהכלי, אין להם יותר צבע הכלי. כך גם בנמשל, ביחס
 53 להשראת השכינה, שהאור עצמו הוא אותו אחד, בלי שינוי
 54 וריבוי ח"ו; כל ההבדל נובע רק מן הצורה שבה אור זה מתקבל
 55 בעצם שעליו הוא שורה, וְהַמְּשַׁכֵּל יָבִין: – בין חסידים היתה
 56 ל"המשכיל יבין", הוספה של ביטוי: "והעובד מרגיש". כלומר:
 57 מי שעובד את ה' מרגיש את הענין, שהוא למעלה בהרבה
 58 מאשר להבין.

יום חמישי כ"א אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 90, פרק לו והנה... עד עמ' מו, מהאר"י ז"ל:

- 59 פֶּרֶק לו. בפרק הקודם החל רבנו הזקן להסביר את המלה "לעשות"
 60 (מלת הסיום של הפסוק: "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך
 61 לעשות") – שתכלית הכל היא "לעשות", לקיים מצוות במעשה. וזאת
 62 משום שעל ידי מעשה, נמשך אור השכינה גם על הנפש הבהמית והגוף
 63 ולא רק על הנפש האלקית. ברם, עדיין הדברים טעונים הסברה: מדי
 64 המעלה הגדולה המיוחדת בהמשכת האור על הנפש הבהמית והגוף,
 65 שבגללה מהווה המעשה את התכלית? – יסביר, לכן, רבנו הזקן בפרק

תמיד – גם שלא בשעת עשיית מצות, מוכן דהטעם ע"ז – דשכינתא שריא – הוא ג"כ תמיד, דתמיד שריא (ולא שנעשה זה ע"י עשיית מצוה), ולכן צ"ע בפי' התניא". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "גם זה אינו שייך לעשיית מצוה (ובזה תובן קצת השייכות כאן)". הרבי שליט"א מתרץ בהערתו האמורה: לכאורה אין למאמר חכמינו ז"ל זה כל שייכות לענינו בו מדובר אודות האור המקיף הנמשך על הנפש הבהמית ועל הגוף על ידי מצוה, שכן מה שהשכינה שורה על כל עשרה בישראל, זהו תמיד, גם כשאין הם עוסקים במצוה. אלא, מתרץ הרבי שליט"א: אדרבה, היא הנותנת. רבנו הזקן רוצה הרי לומר שהארת השכינה מאירה בדרך מקיף על כל הנפש הבהמית ועל כל הגוף (כפי שאומר הלשון "מראשו ועד רגליו") ולא רק על אותו חלק בגוף או אותו כוח של הנפש הבהמית המבצע את המצוה בפועל. לכן מביא רבנו הזקן מאמר חכמינו ז"ל זה, המדבר אודות כל בי עשרה – גם כשאין הם בשעת מעשה עוסקים במצוה – ובכל זאת שורה השכינה עליהם – בדרך מקיף על-כל-פנים. 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע – שה"ה נכלל באור ה'. ולא עוד – ש"נכלל ממש". 11. לט, א.

47 שְׁנֵבְרָא הָעוֹלָם – כלומר, כל העולמות, הִיָּה הוּא לְבָדוּ
48 יִתְבָּרַךְ יְחִיד וְיִמְיָחַד, וּמִמְלָא כָּל הַמְּקוֹם הַזֶּה שְׁבָרָא בּו
49 הָעוֹלָם, – כל שיכול היה להיחשב כמקום וכאפשרות לבריאת
50 העולמות – היה ממולא באור אין סוף; וְגַם עֵתָהּ – לאחר
51 בריאת העולמות, כֵּן הוּא
52 לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. – כלומר:
53 לגבי הקב"ה אין הבדל בין
54 לפני הבריאה לבין לאחר
55 הבריאה; הבריאה כולה
56 לא יצרה שום שינוי בו
57 יתברך ובייחודו המוחלט.
58 רַק שְׁתֵּשְׁנוּי הוּא אֵל
59 הַמְּקַבְּלִים חַיּוּתוֹ וְאוּרֹ
60 יִתְבָּרַךְ, – לגבם נתהווה
61 שינוי; לפני הבריאה לא
62 היו בנמצא "מקבלים"
63 לקבל את החיות והאור,
64 ואילו לאחר הבריאה –
65 ישנם "מקבלים",
66 שְׁמַקְבְּלִים – את החיות
67 והאור ממנו יתברך, עַל -
68 יְדֵי לְבוּשִׁים רַבִּים

הַמְּכַסִּים וּמְסִתְרִים אוֹרֹ יִתְבָּרַךְ, – שכן, בלי אותם לבושים
70 לא היו יכולים לקבל את החיות והאור והיו מתבטלים במציאות
71 לגמרי. כְּדִכְתִּיב: – "כִּי לֹא יֵרָאֵי הָאָדָם וְחַי",
72 – ולא רק האדם, שהוא בעל גוף גשמי, אלא גם הנבראים
73 הרוחניים, כמלאכים, אינם יכולים לקבל את האור והחיות
74 האלקי בלי לבושים המסתירים; וְכִדְפִּי רַז"ל שְׁאֵפְלוּ
75 מִלְּאֲכִים הַנִּקְרָאִים "חַיּוֹת" – הקודש, אֵין רוֹאִין בּוֹ, –
76 אלקות, אלא על-ידי לבושים המסתירים ומאפשרים שיוכלו
77 לקבל. הרי, שכל העולמות והנבראים מקבלים את חיותם
78 האלקית על ידי לבושים והסתרים. ובכך, כפי שיוסבר כאן מיד,
79 מתבטא ההבדל בין העולמות העליונים לעולמות התחתונים:
80 החיות האלקית בעולמות העליונים היא יותר בהתגלות,
81 והסתרתה היא במדה פחותה יותר. ואילו בעולמות התחתונים
82 – החיות האלקית מוסתרת יותר. וְזֶהוּ עֵנִין הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת
83 הָעוֹלָמוֹת וַיִּירְדָתָם מִמְּדֻרְגָּה לְמְדֻרְגָּה, – כלומר,
84 ההשתלשלות והירידה המדורגת של העולמות, מעולם לעולם,
85 מתבטאת במדת ההסתרה שלהם, עַל־יְדֵי רַבּוּי הַלְבוּשִׁים
86 הַמְּסִתְרִים הָאוֹר וְחַיּוֹת שְׁמֻמָּנוּ יִתְבָּרַךְ, – ככל שרבים
87 הלבושים וההסתרה גדלה – כך גדלה הירידה, עַד שְׁנֵבְרָא
88 עוֹלָם הַזֶּה הַנִּשְׁמִי וְהַחֲמִירי מִשְׁמָה, – העולם הזה הוא "גשמי"
89 – שלכן לא נראית בו כלל האמת שהחיות האלקית מוזיה כל
90 דבר, ונוסף לכך הוא גם "חומרי", שלכן נראה גם השקר כאמת,
91 וְהוּא – העולם הזה, הַתַּחְתּוֹן מִמְּדֻרְגָּה, – בין כל העולמות,
92 שְׁאֵין תַּחְתּוֹן לְמִשְׁמָה מִמֶּנּוּ, כְּעֵנִין הַסֵּתֶר אוֹרֹ יִתְבָּרַךְ וְחִשְׁךְ

1 וְהִנֵּה, מוֹדַעַת זֹאת מֵאִמֶּר רַז"ל, – ידוע מאמרם של רבותינו
2 זכרונם לברכה, שְׁתַּכְלִית בְּרִיאַת עוֹלָם הַזֶּה הוּא שְׁנֵתְאוּה
3 תְּקִדּוֹשִׁיפְרוּף־הוּא לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים. – כלומר:
4 שבתוך הנבראים התחתונים תתגלה עצמות אור אין-סוף כמו
5 שהוא, בלי כל לבוש
6 והסתרה; כאדם, למשל,
7 הגר בדירה, שעצם האדם
8 נמצא בדירה. להלן
9 מסביר רבנו הזקן,
10 שמשמעות
11 בתחתונים" היא: בעולם
12 הזה. ברם, כדי להקל את
13 המשך הלימוד, מן הראוי
14 להקדים הסבר קצר לגבי
15 מה שחכמינו ז"ל אומרים,
16 שנתאוה הקב"ה להיות לו
17 "דירה בתחתונים": אין
18 לומר שלגבי הקב"ה
19 נחשבים עולמות אלה
20 כתחתונים וכבעלי
21 מדריגה פחותה יותר
22 לעומת עולמות אחרים

23 הנחשבים כאילו לעליונים וכבעלי מדריגה נעלה יותר – שכן,
24 משמעות קביעה כזו היא, שלגבי הקב"ה העולמות העליונים
25 קרובים אליו מפני שהם במדריגה עליונה יותר מאשר העולמות
26 התחתונים שרוחקים ממנו מפני שהם במדריגה פחותה יותר –
27 וזה אינו אמת, כי לגבי הקב"ה, כל העולמות שווים. פירוש
28 הדבר: לגבי הקב"ה אין העולמות והמדריגות העליונות ביותר
29 תופסים מקום כלל, בדיוק כפי שהדבר ביחס לעולמות
30 ולמדריגות התחתונות; הקב"ה נמצא בתחתונים באותה מדה
31 שהוא נמצא בעליונים. לכן, מן ההכרח לומר, שמשמעות
32 "בתחתונים" היא לגבי העולמות: בהם ולגביהם קיים סדר
33 השתלשלות של עולמות שהם עליונים ותחתונים במעלה
34 ובמדריגה. העליונות והנחיתות מתבטאות בכך שבעולמות
35 העליונים ישנו גילוי אלקות, אלקות היא שם בהתגלות; ואילו
36 בעולמות התחתונים האלקות מוסתרת ונעלמת. ובהתאם לכך
37 – עולמנו אנו, העולם הזה, הוא התחתון ביותר, מפני שבו
38 האלקות מוסתרת ונעלמת יותר מאשר בכל שאר העולמות.
39 וְהִנֵּה, לֹא שִׁיךְ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּחִינַת מַעְלָה וּמִשְׁמָה, – עליון
40 ותחתון במדריגה, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מִמְלָא כָּל עֲלָמִין בְּשׁוּת.
41 – הוא נמצא בעולמות התחתונים באותה מדה כמו שהוא נמצא
42 בעולמות העליונים, ולכן, אין הבדל לגביו בין העולמות
43 העליונים והעולמות התחתונים, אֵלָּא בְּאוֹר הָעֵנִין, – מה
44 שחכמינו ז"ל אומרים, שהקב"ה נתאוה להיות לו "דירה
45 בתחתונים", שאין הכוונה לתחתונים לגבי יתברך, אלא, כפי
46 שיסביר, שלגבי העולמות עצמם הם נקראים תחתונים, כִּי קִדְם

41 הַתַּחְתּוֹן, – וכל העולמות העליונים נבראו במגמה, שהאור
42 האלקי ירד בהשתלשלות ממדריגה עליונה לתחתונה ממנה,
43 עד להיווצרות עולם של חושך והעלם – עולם הזה – ודוקא
44 העולם הזה הוא התכלית, מפני שְׂכָךְ עֲלֶה בְּרָצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ,
45 לְהִיּוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו
46 יִתְבָּרֵךְ, כִּד אֲתַכְפִּיא
47 סִטְרָא־אֲחָרָא –
48 כשהסטרא־אחרא נכפפת
49 ונכנעת לקדושה,
50 וְאֲתַהֲפֵךְ חֲשׂוֹכָא
51 לְנֹהָרָא, – וחושך
52 הקליפות נהפך לאור של
53 קדושה, שְׂאִיִּיר אֹרֶךְ ה'
54 אֵין סוּף בְּרוּךְ־הוּא
55 בְּמָקוֹם הַחֲשֵׁךְ וְהַסִּטְרָא־
56 אֲחָרָא שֶׁל כָּל עוֹלָם הוּא
57 כָּלוּ, בִּיתֵר שְׂאֵת וְיֵתֵר
58 עֵז – ביתר עליונות וביתר
59 חֹזֶק, וְיִתְרֹן אֹרֶךְ מֶן
60 הַחֲשֵׁךְ, – כשהחושך עצמו נהפך לאור, באה מכך מעלה נוספת
61 באור. כלומר: האור מאיר בעולם הזה ביתר תוקף, מִהֶאֱרָתוֹ
62 בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים, – מאשר הארת האור האלקי בעולמות
63 העליונים, שְׂמַאִיר שֵׁם עֲלִי־יָדֵי לְבוּשִׁים וְהַסִּטְרָא פְּנִיִּים, – שגם
64 בעולמות העליונים ההארה היא על ידי לבושים, שפנימיות
65 האור מסתתרת, הַסִּטְרָא־יָדֵים וּמַעֲלִימִים – הלבושים והסתר
66 פנים מעלימים ומסתירים על אֹרֶךְ אֵין־סוּף בְּרוּךְ־הוּא שֶׁלֹּא
67 יִכְבָּלוּ – העולמות, בְּמַצִּיאוֹת. – שכן, אם האור היה מאיר בלי
68 לבושים, היו העולמות בטלים במציאות. נמצא שבעולמות
69 העליונים אין אור אין סוף מאיר כמו שהוא; ואילו בעולם הזה
70 יאיר האור כמו שהוא בלי לבושים באמצעות הכנעת הסטרא
71 אחרא, כאמור. ברם, הדבר טעון הסברה: מאחר שאף העולמות
72 הרוחניים והעליונים יותר אינם יכולים לקבל את האור רק על
73 ידי לבושים, כיצד, איפוא, יוכלו לקבל את האור בעולם הזה
74 בלי לבושים? – את זה מסביר רבנו הזקן בהמשך הדברים,
75 שלשם כך נתן הקב"ה את התורה, הנותנת כוח לקבל את אור
76 אין סוף כמו שהוא, ועם זאת לא להיות בטל במציאות: וְלָזֶה –
77 וּלְכֵן, נָתַן הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לְיִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה,
78 שְׂנִכְרָאתָ עֵז וְכֹחַ, – והיא הנותנת כוח לקבל את גילוי אור
79 אין סוף בלי לבושים, וּבְמַאֲמָר רַ"ל שֶׁהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא
80 נּוֹתֵן בֶּחַ בְּצַדִּיקִים לְקַבֵּל שְׂכָרָם לְעֵתֵיד לְבָא, – ולשם

1 כְּפֹל וּמְכַפֵּל, – אין עולם שבו האור כל כך מוסתר כמו שהוא
2 בעולם הזה, עַד שֶׁהוּא – עולם הזה, מֵלֵא קְלִפּוֹת וְסִטְרָא־
3 אֲחָרָא, שֶׁהֵן נֶגֶד ה' מְפֹשֶׁ, לומר: "אֵין וְאִפְסִי עוֹד". –
4 הקליפות אומרות על עצמן שהן הן המציאות הבלעדית ומלבדן
5 – אפס. מכל האמור מובן,
6 שהמשמעות של
7 "בתחתונים", היא –
8 העולם־הזה, בהיותו
9 התחתון ביותר במדריגה.
10 מעתה, כיוון שקיימת
11 השתלשלות אחת של
12 עולמות
13 ותחתונים, יש מקום לדון,
14 אלו מהם הם עיקר
15 ותכלית ההשתלשלות:
16 העולמות העליונים שבהם
17 ישנו גילוי אלקות, ואילו
18 העולמות התחתונים באים
19 רק כדי להבליט מעלת
20 העליונים, כי כשקיים חושך והעלם ניכרת אז מעלת האור
21 והגילוי, או שהתכלית היא בעולמות התחתונים בהם אלקות
22 בהעלם (אלא, שכדי שיווצרו עולמות תחתונים, היה צריך
23 להיות סדר ההשתלשלות, ודיבראותם המוקדמת של העולמות
24 העליונים), אך כיוון שאין שום תכלית בהעלמת האור האלקי –
25 הרי הכוונה היא להפוך את החושך וההעלם לאור וגילוי. – וזהו
26 תוכן מאמר חכמינו ז"ל ש"נתאזה הקב"ה להיות לו דירה
27 בתחתונים"; שהתכלית היא שבכל העולמות התחתונים, בהם
28 שורר חושך והעלם – יומשך אור וגילוי במדה מרובה יותר
29 מאשר בעולמות העליונים, עד כדי שיוכלו להיות ל"דירה" לו
30 יתברך – כפי שיוסבר להלן. וְהֵנָּה, תַּכְלִית הַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת
31 הָעוֹלָמוֹת וְיִרְדָּתָם מִמְּדִרְגָּה לְמִדְרָגָה – אֵינוֹ בְּשִׁבְלֵי
32 עוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, – בהם ישנו גילוי אלקות, הוּאֵל וְלֹהֶם –
33 לעולמות העליונים מהווה הדבר יִרְדָּה מֵאֹרֶךְ פָּנָיו יִתְבָּרֵךְ, –
34 שכן, בהיותם "עולם", מלשון העלם, אין האלקות בהתגלות
35 גמורה בהם, אלא על ידי אי אלו לבושים, והרי זו ירידה לגבי
36 מה שהיה לפני בריאת עולמות אלה, שאז היתה אלקות
37 בהתגלות גמורה – ואי אפשר, לכן, לומר שהתכלית היא בגילוי
38 האלקות שבעולמות העליונים, מאחר שגילוי זה הנו העלם
39 וירידה לגבי מה שהיה קודם, והתכלית היא הרי בגילוי האור
40 ולא בהעלם ובירידת האור, אֵלֶּא הַתַּכְלִית הוּא עוֹלָם הָזֶה

4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי הכוונה לתרץ בזה קשיא הידועה: דאין לברוא דבר גדול ונעלה אך ורק בשביל דבר קטן ממנו. ולזה מבאר דעוה"ז (ע"י העבודה, דרך בעולם מלא קליפות אפשיות היא) נעשה ביתר שאת כו"ו. כ"ק אדמו"ר שליט"א מעיר בהערותו זו, כפי הנראה מאריכות לשונו של רבנו הזקן, שאינו מסתפק בסיום (שהעולם הזה הוא ה"תכלית". מפני שכן "עלה ברצונו יתברך להיות לו נחת רוח כד אתכפיא...") ורבנו הזקן מוסיף, שאור אין־סוף ברוך־הוא יאיר במקום החושך של העולם הזה ביתר שאת ויתר עז מהארתו בעולמות עליונים – אומר על כך כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכוונת רבנו הזקן לתרץ את הקושיא הידועה: כיצד יכולים לומר שהעולמות העליונים, בהם מאיר כל כך הרבה אור אין־סוף ברוך־הוא, הם בשביל התכלית של העולם הזה בו מאיר אור אין־סוף ברוך־הוא, בהעלם? הרי, לא בוראים "דבר גדול בשביל דבר קטן"? לכן מסביר רבנו הזקן, שהעולם הזה (על ידי העבודה של "אתהפכא", האפשרית רק בעולם הזה המלא קליפות) יתעלה במדה כזו, שבו יאיר אור אין־סוף ברוך־הוא ביתר שאת ויתר עז מאשר בעולמות העליונים כו". 5. סנהדרין ק, ב.

והקליפות דוקא. שעל ידי עבודה נשברת הסטרא-אחרא
והחושך נהפך לאור. ועל ידי כך יאיר בעולם הזה אור גדול
בהרבה מאשר בעולמות העליונים. ברם, גילוי אור כזה בעולם
הזה, יאיר הרי רק לעתיד לבוא, ואילו כעת האור הוא בהעלם
— על כך אומר רבנו הזקן
להלן, שימות המשיח זמן
תחיית המתים הוא, אכן,
כל התכלית והשלימות
של בריאת העולם הזה:
וְנוֹדַע, שְׁיִמּוּת הַמְּשִׁיחַ,
וּכְפָרַט כְּשִׁיחּוֹ הַמֵּתִים,
הֵם תְּכִלִּית וְשְׁלֵמוֹת
בְּרִיאַת עוֹלָם הַזֶּה,
שֶׁלְכָךְ נִבְרָא מִתְחִלָּתוֹ.
— שיהיה כמו בימות
המשיח ותחיית המתים.
* הנהגה (וְקַבְּלַת שֹׁכֵר
— עבור העבודה שבעולם
הזה, עֲקָרוֹ בְּאֵלָּהּ
הַשְּׁבִיעִי, — שכן,
לכאורה ימות המשיח ותחיית המתים הם הזמן של קבלת
שכר, ולא הזמן כשהעולם הוא כך מצד תכלית בריאתו — לכן
מעיר רבנו הזקן, שעיקר קבלת השכר הוא באלף השביעי, ועד
אז נוצרת בעיקר בעולם התכלית והשלימות של בריאתו, כְּמוֹ
שְׁכָתוֹב בְּלִקּוּטֵי תוֹרַת מֵהָאֲר"י ז"ל):

הנהגה

(וקבלת	שכר	עיקרו	באלף
השביעי	כמ"ש	בלקוטי	תורה
	מהאר"י ז"ל):		

1 מה, ומדו פעולתו של כוח הזה? — כדי שֶׁלֹא יִתְבַּטְּלוּ
2 בְּמִצִּיאוֹת מִמֶּשׁ בְּאוֹר ה', הַנִּגְלָה לְעֵתִיד בְּלִי שׁוֹם לְבוֹשׁ,
3 בְּדִכְתִּיב: — כמו שכתוב: "וְלֹא יִכְנַף עוֹד מוֹרִיד [פְּרוֹשׁ],
4 שֶׁלֹא יִתְכַּסֶּה מִמֶּךָ בְּכִנָּף וּלְבוֹשׁ], — שהקב"ה לא "יתכסה"
5 עוד. שכן, ישנו פירוש
6 המפרש את כוונת הפסוק
7 על אי-עצירת גשמים, 1
8 ולכן מפסיק רבנו הזקן 2
9 באמצע הפסוק ומפרשו 3
10 בפירוש רש"י, שהקב"ה 4
11 לא יכסה את עצמו בכנף 5
12 ובלבוש — ולאחר מכן 6
13 הוא ממשיך בסיום 7
14 הפסוק: וְהָיוּ עֵינֶיךָ רְאוּת 8
15 אֶת מוֹרִיד, — את 9
16 הקב"ה; וּכְתִיב: "בִּי עֵין 10
17 בְּעֵין יְרֵאוֹ וְגו'". — העין 11
18 שלמטה תראה את העין 12
19 שלמעלה, כלומר: יראו
20 בפועל את ההתגלות של
21 אור הוי', וּכְתִיב: "לֹא יִהְיֶה לָךְ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם
22 וְגו', בִּי ה' יִהְיֶה לָךְ לְאוֹר עוֹלָם וְגו'". — את אור ה' שיאיר
23 לעתיד-לבוא בלי שום לבוש, יוכלו לקבל על ידי התורה
24 שלומדים עתה. ורבנו הזקן מסיים את מה שאמר קודם:
25 שתכלית כל העולמות היא העולם הזה, במקום החושך

יום שישי כ"ב אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' מו, וגם כבר הי'... עד עמ' 92, ארצך וגו':

68 לְמוֹרָה וְשׁוֹמְעִין אֶת הַדְּבָר יוֹצֵא אֲנִכִּי כו', — ה' אלקיך,
69 וְכֵן לְאַרְבַּע רוּחוֹת וְלַמַּעֲלָה וְלַמַּטָּה, — מכל צד שאליו
70 הסתכלו נשמע משם
71 הדבור "אנכי ה' אלקיך".
72 וּכְפָרַשׁ ב'תִּקְוִינִי' —
73 וכמו שמפרש ב'תיקוני
74 זוהר": דְּלִית אֲתֵר דְּלֹא
75 מְלִיל מִיְנֵה עֲמַחוֹן כו'. —
76 שאין מקום ממנו לא דיבר
77 — הקב"ה — אתם. וְהִינוּ, —
78 כך היה הדבר, מִפְּנֵי גִלּוּי
79 רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ בְּעֶשְׂרֵת
80 הַדְּבָרוֹת, שֶׁהֵן בְּלָלוֹת
81 הַתּוֹרָה, שְׁחִיא — התורה,
82 היא פְּנִימִית רְצוֹנוֹ
83 יִתְבַּרְךָ וְחֻכְמָתוֹ, וְאִין
84 שֶׁם הַסֵּתֶר פְּנִים בְּלָל, — ומשום כך היתה התגלות אלקות

ליקוטי אמרים

הנהגה

(וקבלת	שכר	עיקרו	באלף
השביעי	כמ"ש	בלקוטי	תורה
	מהאר"י ז"ל):		

51 וְגַם — לא זו בלבד שזה יהיה לעתיד, אלא כְּכָךְ הָיָה לְעוֹלָמִים
52 מִעֵין זֶה, — מעין גילויי ימות המשיח ותחיית המתים, כבר היה
53 בְּשַׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה,
54 בְּדִכְתִּיב: — כמו שכתוב:
55 "אֲתָה הָרֵאתָ לְדַעַת בִּי 13
56 ה' הוּא הָאֱלֹהִים אִין עוֹד 14
57 מְלַבְּדוֹ" — "הָרֵאתָ" 15
58 מִמֶּשׁ, בְּרֵאִיָּה חוֹשִׁיית, 16
59 — כי, כשאומרים "הראת" 17
60 — הראת את עצמך, הרי 18
61 הכוונה שראו אותה, זוהי 19
62 ראייה מוחשית, בְּדִכְתִּיב: 20
63 — כמו שכתוב¹⁰: "וְכָל 21
64 הָעָם רֹאִים אֶת 22
65 הַקּוֹלוֹת" — "רֹאִים אֶת 23
66 הַנְּשָׁמָע", — את כל גילויי
67 מתן תורה שקלטו — הם ראו ממש; וּפְרָשׁוֹ רַ"ל¹¹: מִסְתַּבְּלִים

6. ישע"י ל, כ. 7. ישע"י נב, ח. 8. ישע"י ס, יט. 9. דברים ד, לה. 10. שמות כ, טו; במכילתא (מובא ברש"י) על הפסוק. 11. ראה שמות רבה ה, ט.

29 "ימינו" של הקב"ה, שאין יודעך גשמייות הגוף והעולם,
30 ויוכלו לקבל גילוי אור ה', שיאיר לישראל עלידי התורה
31 שנקראת "עו". - והיא הנותנת כוח לקבל את ההתגלות.
32 ומיתרון ההארה לישראל - יגיע חשך האמות גם כן,
33 כדכתיב: - כמו
34 שכתוב¹⁵: "והלכו גוים
35 לאורך וגו'", - של
36 ישראל; וכתיב¹⁶: -
37 אומות העולם יאמרו לבני
38 ישראל: "בית יעקב לבו
39 ונלכה באור ה'",
40 וכתיב¹⁷: "ונגלה כבוד
41 ה' וראו כל בשר יחדו
42 וגו'", - "כל בשר" - כל
43 אדם, גם של אומות
44 העולם; וכתיב¹⁸: "לבוא
45 בנקרת הצורים ובסעפי
46 הסלעים מפני פחד ה'
47 והדר גאונו וגו'", - זה
48 מוסב על האומות, שיהיו
49 אז חדרים ברוב פחד -

50 שכן, על בני ישראל שיהיו אז מיוחדים ומאוחדים עם הקב"ה,
51 לא מתאים לומר שהם ימחרו להתחבא בצורים וכו'. וכמו
52 שאומרים¹⁹: "והופע בהדר גאון עוף על כל יושבי תבל
53 ארצך וגו'": - כל - גם אומות העולם. הרי, שתהיה אז
54 התגלות אלקות בעולם גם בשאר העמים. בכך מתבטאת
55 תכלית ושלמות העולם הזה, כפי שהעולם יהיה בימות המשיח
56 ותחיית המתים.

1 בכל העולם. כמו שניאמר²⁰: "כי באור פניך נתת לנו תורת
2 חיים". - הרי שתורה באה מ"אור פניך" - האור הפנימי של
3 אלקות. ולכן - מפני שהיתה התגלות אלקות, היו - בני
4 ישראל בשעת מתן תורה, בטלים במציאות ממש, כמאמר
5 רז"ל²¹: שעל כל דבור
6 פרח נשמתו בו, -
7 כלתה נפשם ונתבטלו
8 במציאות, אלא
9 שהחזירה תקדושתך²²
10 הוא להן - את הנשמה,
11 בטל שעתיד להחיות בו
12 את המתים, והוא טל
13 תורה - שכן, בתורה ישנן
14 בחינת "מטר" ובחינת
15 "טל", שנקרא "עו", -
16 החזק והכוח לקבלת
17 ההתגלות האלקית ושל
18 להתבטל במציאות, כפי
19 שנזכר לעיל בקשר
20 לצדיקים לעתיד לבוא.
21 כמאמר רז"ל²³: "כל
22 העוסק בתורה - טל תורה מתייהו בו". - הרי, שהכוח
23 להחיות, בא מבחינת "טל" שבתורה. ובאותו טל החזיר הקב"ה
24 את הנשמות לישראל בשעת מתן תורה - בלי ענינה של תחיית
25 המתים - שלא יתבטלו במציאות לנוכח גילוי האור האלקי
26 שהתגלה אז באופן של מעין ימות המשיח ולעתיד לבוא. רק
27 שאחר כך - אחרי מתן תורה, גרם הקב"ה - שחטאו ישראל,
28 ונתגשמו הם והעולם, עד עת קץ הימים, - כשיתגלה

ליקוטי אמרים

כמ"ש כי באור פניך נתת לנו תורת חיים ולכן היו
בטלים במציאות ממש כמאמר²⁴ "שעל כל דיבור
פרחה נשמתו בו" אלא שהחזירה הקב"ה להן בטל
שעתיד להחיות בו את המתים והוא טל תורה שנקרא
עו כמאמר²⁵ "כל העוסק בתורה טל תורה מחייהו בו"
רק שאח"כ גרם החטא ונתגשמו הם והעולם עד עת
קץ הימים שאז יודרך גשמייות הגוף והעולם ויוכלו לקבל
גילוי אור ה' שיאיר לישראל ע"י התורה שנקר' עו
ומיתרון ההארה לישראל יגיע חשך האומות גם כן
כדכתיב והלכו גוים לאורך וגו' וכתיב בית יעקב לבו
ונלכה באור ה' וכתיב ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר
יחדו וגו' וכתיב לבוא בנקרת הצורים ובסעפי הסלעים
מפני פחד ה' והדר גאונו וגו' וכמ"ש והופע בהדר גאון
עוף על כל יושבי תבל ארצך וגו':

העוסק בתורה - טל תורה מתייהו בו". - הרי, שהכוח
להחיות, בא מבחינת "טל" שבתורה. ובאותו טל החזיר הקב"ה
את הנשמות לישראל בשעת מתן תורה - בלי ענינה של תחיית
המתים - שלא יתבטלו במציאות לנוכח גילוי האור האלקי
שהתגלה אז באופן של מעין ימות המשיח ולעתיד לבוא. רק
שאחר כך - אחרי מתן תורה, גרם הקב"ה - שחטאו ישראל,
ונתגשמו הם והעולם, עד עת קץ הימים, - כשיתגלה

יום שבת קודש כ"ג אדר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 92, פרק לז. והנה... עד עמ' מז, התפלה:

71 והנה, תכלית השלמות הזה של ימות המשיח ותחיית
72 המתים, שהוא גילוי אור אינסוף פרודי הוא בעולם הזה
73 הגשמי - תלוי במעשינו ובעבודתנו כל זמן משך הגלות. -
74 ההתגלות שהיתה בשעת מתן תורה, באה, כאמור, בהתעוררות
75 מלמעלה, שלא עלידי
76 עבודה מלמטה; ואילו
77 ההתגלות שלעתיד לבוא,
78 תלויה בעבודתנו
79 ומעשינו בזמן הגלות, כי
80 הגורם שכר המצוה -
81 היא המצוה בעצמה, -
82 שכר המצוה הרי הוא התגלות אור אינסוף ברוך הוא,
83 וד"גרס", המביא ויוצר התגלות זו, הרי זה המצוה עצמה.
84 והערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלא כדוגמת ממון שבעל השדה

ליקוטי אמרים

פרק לז והנה תכלית השלמות הזה של ימות
המשיח ותחיית המתים שהוא
גילוי אור א"ס ב"ה בעו"ה הגשמי תלוי במעשינו
ועבודתנו כל זמן משך הגלות כי הגורם שכר המצוה

57 פרק לז. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, שמשמעות מאמר חכמינו ז"ל:
58 "נתאור הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", היא - העולם הזה - בעיקר,
59 שהוא העולם התחתון ביותר. תחתונותו מתבטאת בכך שהאור האלקי
60 מוסתר בו יותר מאשר בשאר כל העולמות, ושורר בו "חשך כפול ומכופל" -
61 ובו רצה הקב"ה שתהיה לו נחת
62 רוח, על ידי הפיכת חושך
63 העולם הזה לאור, שיאיר
64 בעולם הזה אור אינסוף בלי
65 שום לבושים, ובהתגלות יותר
66 מאשר בעולמות העליונים. דבר
67 זה ימומש בימות המשיח
68 ותחיית המתים, שאז תהיה תכלית השלימות של העולם הזה. שכן, הוא נוצר
69 מלכתחילה ככוונה זו, שתאיר בו אלקות בגילוי מוחלט, עד שאפילו אומות
70 העולם יראו אלקות.

12. בתפילת שמונה עשרה. 13. שבת פח, ב. 14. ראה שבת קיא, ב. 15. ישע"י ס, ג. 16. שם, ב. כא. 17. שם, מ, ה. 18. שם, ב, כא.
19. בנוסח התפילה של ראש השנה.

48 תחת ממשלת קליפת נוגה, להתעלות ולהתאחד עם אור איך
49 סוף ברוך-הוא, ובלשון ה"תניא": **וְעָבְשׁוּ שְׂמֻכִּים בָּהֶם מִצּוֹת**
50 **ה' וְרָצוּנוֹ** - **הָרִי הַחַיִּית שֶׁבָּהֶם** - החיות שבקלף התפילין, או
51 האתרוג, או דמי הצדקה, **עוֹלָה וּמִתְבַּטֵּל וְנִכְלָל בְּאוֹר**
52 **אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא,**
53 **שְׁהוּא רָצוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ**
54 **הַמְלַבֵּשׁ בָּהֶם,** - כפי
55 שלמדנו בפרקים
56 הקודמים, שרצונו של
57 הקב"ה מלוּבש במצוה,
58 שהקב"ה רוצה שיהודי
59 יעשה אותה מצוה; **מֵאַחַר**
60 **שְׁאִין שֶׁם בְּחִינַת הַסֵּתֶר**
61 **פָּנִים כָּלֵל לְהַסְתִּיר אוֹרֹו**
62 **יִתְבַּרֵּךְ.** - לכן נכללת

החיות של דברים אלה
ברצון העליון. עד כאן
למדנו אודות החיות של
אותם דברים שבהם
נעשית המצוה, כחיות
הקלף של התפילין, או
החיות של האתרוג,
ובדומה. להלן נלמד, שכך
הדבר גם בקשר לבוח
הנפש החיונית הבהמית
המחיה את הגוף, שגם
היא מקליפת נוגה - ועל
ידי ההשתמשות בכוח

נפש זו לקיום מצוה, נכלל גם כוח זה בקדושת המצוה שדיא
הרצון העליון. **וְכֵן כֹּחַ נֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית הַבְּהֵמִית שֶׁבְּאֲבָרֵי גּוֹף**
78 **הָאָדָם הַמְקִיִּים הַמִּצְוָה** - הוא מתלבש גם בן פעשיה זו,
79 **וְעוֹלָה מִתְקַלְפָּה,** - תחת ממשלתו היה נתון עד אז, כחלק
80 מהנפש החיונית הבהמית שהיא נפש של קליפה, **וְנִכְלָל**
81 **בְּקִדְשֵׁת הַמִּצְוָה שֶׁהִיא רָצוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְכִטֵּל בְּאוֹר אֵין-סוֹף**
82 **בְּרוּךְ-הוּא.** - הרי, שכוח הנפש הבהמית שמקליפת נוגה,
83 מתעלה בקדושה על ידי עשיית מצוה. עתה יוסבר, שלא דוקא
84 על ידי עשיית מצוות מעשיות נכלל כוח הנפש החיונית
85 בקדושה, אלא גם מצוות כלימוד תורה, קריאת שמע ותפילה -
86 מצוות שמקיימים אותן בדיבור בלבד, ולא בכוח המעשה - גם
87 בקיומן שלהן משתמשים בכוח הנפש החיונית הבהמית
88 שמקליפת נוגה, ולכן נכלל אותו כוח בקדושה. **וְגַם בְּמִצְוֹת**
89 **תִּלְמוּד תוֹרָה וְקִרְיַת שְׁמַע וְתַפִּלָּה וְכִיּוּצָא בָּהֶן,** - נכלל
90 על ידן כוח הנפש החיונית הבהמית באור אין סוף ברוך הוא,
91 **אִף שְׁאִין פְּעֻשֵׁי גִשְׁמִית מִמֶּשׁ** - אף שמצוות אלו לא קיימו
92 באמצעות עשיה גשמית ממשית, **שֶׁתַּחַת מְשֻׁלָּת קִלְפַת נִגְה**
93 - אלא על-ידי דיבור בלבד. **מִכֵּל-מְקוֹם הָאֵל קְנִימָלָן** - הרי
94 מקובל עלינו, ה"הרהור לֹא בְּדַבּוּר דְּמִי", - ש"הרהור"

1 משלם לזה שחורש חורע את שדהו (שאינן חורע מייצר את
2 הממון בו) מה-שאינן בנידון דידן שהמצוה עושה את השכר
3 שלה". **כִּי פְעֻשֵׁיָהּ** - של המצוה, **מִמֶּשֶׁיף הָאָדָם גִּלּוֹי אוֹר**
4 **אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא מְלַמְעֵלָה לְמִטָּה, לְהַתְלַבֵּשׁ בְּנִשְׁמִיּוֹת**
5 **עוֹלָם הַזֶּה, בְּדָבָר שֶׁהִיא**
6 **תַּחֲלָה תַּחַת מְשֻׁלָּת**
7 **קִלְפַת נִגְה, וּמִקַּבֵּל**
8 **חַיּוֹתָהּ מִמֶּנָּה,** - שיומשך
9 גילוי אור איך-סוף ברוך-
10 הוא בדבר הגשמי, שהרי
11 כל דבר גשמי מותר מקבל
12 חיותו מקליפת נוגה ונתון
13 לשליטתו, כפי שהוסבר
14 בפרקים הקודמים, שֶׁהֵם
15 **כָּל דְּבָרִים הַמְּהוּרִים**
16 **וּמִתְרִים שְׁנַעֲשִׂית בָּהֶם**
17 **הַמִּצְוָה מְעֻשִׂית, בְּגוֹן:**
18 - והערת **כ"ק אדמו"ר**
19 **שליט"א:** "ומביא דוגמא
20 מהחי, צומח, דומם": **קִלְפָה**
21 **הַתַּפְּלִין וּמוֹזוֹת וְסֵפֶר**
22 **תוֹרָה,** - הקלף הרי מקבל
23 חיותו מקליפת נוגה, ועל
24 ידי הפיכתו למצוה של
25 תפילין, או מוזה, או ספר
26 תורה, נמשך באותו קלף,
27 גילוי אור אין סוף הנמשך
28 על ידי המצוה. - הכרחי

ליקוטי אמרים
היא המצוה בעצמה כי בעשייתה ממשיך האדם גילוי
אור א"ס ב"ה מלמעלה למטה להתלבש בגשמיות
עוה"ז בדבר שהיה תחלה תחת ממשלת קליפת
נוגה ומקבל חיותה ממנה שהם כל דברים המהורים
ומותרים שנעשית בהם המצוה מעשיית כגון קלף
התפילין ומוזה וספר תורה וכמאמר רז"ל לא הוכשר
למלאכת שמים אלא מהורים ומותרים בפך. וכן
אתרוג שאינו ערלה*
ומעות הצדקה שאינן גזל
וכיוצא בהם ועכשיו
שמקיים בהם מצות ה'
ורצונו הרי החיות שבהם
עולה ומתבטל ונכלל באור
א"ס ב"ה שהוא רצונו ית' המלוּבש בהם מאחר שאין
שם בחי' הסתר פנים כלל להסתיר אורו ית' וכן כח
נפש החיונית הבהמית שבאברי גוף האדם המקיים
המצוה הוא מתלבש ג"כ בעשיה זו ועולה מהקליפה
ונכלל בקדושת המצוה שהיא רצונו ית' ובטל באור
א"ס ב"ה וגם במצות תלמוד תורה וק"ש ותפלה וכיוצא
בהן אף שאינן בעשיה גשמית ממש שתחת ממשלת
קליפת נוגה מ"מ הא קיימא לן דהרהור לאו כדבור דמי

29 הרי שהדבר בו נעשה המצוה, יהיה טהור ומותר - **וְכִמְאֵמֶר**
30 **רַבְחִינֵנוּ וְכִרְוִנֵנוּ לְכַרְכְּהִי:** **לֹא הִכְשֵׁר לְמִלְאכַת שְׁמַיִם** -
31 לדבר שייעשה בו מצוה, **אֶלָּא מְהוּרִים וּמִתְרִים בְּפִיָּה,** - בפיו
32 של יהודי לאכילה, **וְכֵן אֶתְרוּג שְׁאִינוֹ עֵרְלָה,** - בהגהה הבאה,
33 מסביר רבנו חזקן, מדוע אין האתרוג נעשה מצוה, אם הוא עדיין
34 בשנות ערלה: * הגהה (שֶׁהַעֲרֵלָה הִיא מְשֻׁלָּשׁ קִלְפּוֹת
35 הַטְּמָאוֹת לְגִמְרֵי שְׁאִין לָהֶם עֲלִיָּה לְעוֹלָם, - ערלה איננה
36 יכולה להתעלות, אף פעם, לקדושה. וכך גם כל אותם דברים
37 המקבלים חיותם משלוש הקליפות הטמאות, אינם יכולים
38 להתעלות לקדושה, גם כשעושים בהם מצוה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
39 **בְּעֵץ חַיִּים, וְכֵן כָּל מִצְוָה תִּבְאָה בְּעֵבֶרָה חִסְיוֹשְׁלוֹם** - כי
40 העבירה, הרי מקבלת חיותה משלוש הקליפות הטמאות לגמרי,
41 ולכן אין היא יכולה להתעלות לקדושה: **וּמַעוֹת הַצִּדְקָה**
42 **שְׁאִינָן גּוֹל, וְכִיּוּצָא בָּהֶם,** - דברים גשמיים אחרים בהם עושה
43 מצוה, שלפני עשיית המצוה בהם, היו תחת ממשלת קליפת
44 נוגה וקיבלו חיותם ממנה, ועל ידי עשיית המצוה בהם,
45 מתאחדים הדברים עם הרצון העליון. ברם, כשהדברים בהם
46 הוא מקיים מצוה, הם דברים מותרים וטהורים, וזה נעשה שלא
47 על ידי עבירה - פועלת המצוה באותם דברים, שהיו עד אז

תורה, היא – מקורה, מקלפת הגוף ונפש החיונית הבהמית, 42
שחן מקלפת נגה הנכללת לפעמים בקדושה, – ואז, 43
כשקליפת נוגה נכללת בקדושה, אין כל סיבה לשכחה; והינו 44
בשמותי כחן – של הגוף והנפש החיונית, ומכנים כל כחן 45
בקדושת התורה או 46
התפלה: – זוהי 47

ליקוטי אמרים

המשמעות של "ערוכה 48
בכל רמ"ח אברים" – הוא 49
לומד באופן שהיא חודרת 50
את כל רמ"ח אברים, – אז 51
היא "משתמרת", היא 52
נשמרת בזכרונה, כי בכך 53
הסיר את הסיבה המביאה 54
לשכחה. 55
עד כאן למדנו, כיצד כוח 56
הנפש החיונית – הבהמית 57
שקליפת נוגה, 58
כשמקיימים על ידו מצוות 59
של תורה ותפילה – נכלל 60
בקדושה. להלן נלמד, 61

שלא רק כוח הנפש החיונית עצמו נכלל בקדושה על ידי מצוה; 62
אלא גם כל המאכלים שמהם ניזונית הנפש החיונית ומקבלת 63
חיותה מהם – גם מאכלים אלה היו תחת ממשלת קליפת נוגה 64
וקיבלו חיותם ממנה – הרי כשהנפש החיונית מקיימת מצוה 65
באמצעות הכוח שקיבלה ממאכלים אלה, נכללת אז בקדושת 66
המצוה גם החיות של אותם מאכלים. בכך גם יסביר רבנו הזקן, 67
איך שהחיות של כל העולם הזה, השייכת עתה לקליפת נוגה, 68
תיהפך לקדושה לעתיד לבוא: על ידי שכל נשמה תקיים תרי"ג 69
מצוות – להישמר מלעבור על שס"ה (365) מצוות לא-תעשה, 70
שהן כנגד שס"ה (365) גידי האדם, וכשם שתפקידם של גידי 71
האדם הוא לשמור שהדם לא יזרום למקום שאין הוא שייך 72
אליו – כך גם שומרות שס"ה מצוות הלא-תעשה שהחיות (של 73
קדושה) לא תימשך למקום שאינו מתאים; ועל ידי שכל נשמה 74
תקיים רמ"ח (248) מצוות העשה, שהן כנגד רמ"ח (248) אברי 75
האדם, שכשם שכל אבר הוא כלי לכוח מסוים של הנפש והוא 76
ממשיך חיות מן הנפש, כך כל מצוה היא כלי לרצון העליון 77
ומביאה התגלות אלקות. וכשכל נשמות ישראל ישמרו 78
שהקליפות לא תשאבנה חיות מהקדושה ויעלו לקדושה את 79
הנפש החיונית של כלל ישראל – הרי שיחד עם זה יעלו בכך 80
גם את החיות הכללית של העולם הזה – כל נשמה את חלקה 81
בעולם, ובעולם ישרור גילוי אלקות בפועל ממש. 82

1 (מחשבה) אינו כמו דיבור, ואינו יוצא ידי חובתו – באותן
2 מצוות שיש להשתמש בהן כדיבור, עד שיוציא בשפתיו, –
3 שמן ההכרח שבאותן מצוות – יהיה דיבור, ונקמא'לן –
4 ומקובל עלינו, ו"עקימת שפתיו – בשעת אמירת המלים, הוי
5 – הוא, מעשה", – גם
6 מעשה כזה שייך לנפש
7 החיונית הבהמית שתחת
8 ממשלת קליפת נוגה,
9 כשם שהדבר במעשה
10 גשמי ממש, כאמור לעיל
11 – כ"ק אדמו"ר שליט"א.
12 כי אי אפשר לנפש
13 האלהית לבטא
14 בשפתים ופה ולשון
15 ונשים הנשמיים, – שהם
16 "מוצאות הפה" דרכם
17 באים לידי ביטוי
18 בגשמיות, כל סוגי
19 האותיות בשפה שבעל-
20 פה, ב"אם על-ידי נפש

21 החיונית הבהמית המלכשת פאברי הגוף ממש, – כפי
22 שלמדנו בפרק ל"ה בקשר לעשיית מצוה במעשה, שהיות
23 והנפש האלקית היא כולה רוחנית ואילו הגוף הוא גשמי – אין
24 האפשרות לנפש האלקית לפעול ולעורר את הגוף לעשיה
25 גשמית של מצוה, רק באמצעות הנפש החיונית המחיה את
26 הגוף, והיא ה"ממוצע" בין הנפש האלקית לגוף הגשמי – הנפש
27 החיונית היא היא המביאה את פעולת הנפש האלקית בגוף. וכך
28 הדבר גם ביחס לדיבור: מכיוון שהדיבור בתורה ותפילה בא על
29 ידי הפעלת אברי הדיבור הגשמיים – נמצא שאין הנפש
30 האלקית יכולה לבצע זאת אלא על-ידי הנפש החיונית – וכל
31 מה שמדבר בכח גדול יותר – ככל שהוא משקיע יותר כוח
32 בדיבורי התורה והתפילה, הוא מכנים ומלביש יותר כחות
33 מנפש החיונית בדבורים אלו. – וממילא מנוצלים בקדושה
34 כוחות רבים יותר המקבלים חיותם מקליפת נוגה. וזהו שאמר
35 הקדוש: "כל עצמותי תאמרנה וגו'". – ה' מי כמוך" –
36 כלומר: תיבות התורה והתפילה צריכות להיאמר באופן של "כל
37 עצמותי תאמרנה", להשקיע בהן כח רב יותר ככל האפשר של
38 הגוף. וזהו שאמר רבותינו זכרונם לברכה: "אם –
39 התורה, ערוכה – חדורה, בכל רמ"ח אברים – משתמרת, –
40 בזכרונה של האדם הלומד תורה, ואם לאו – אינה
41 משתמרת", – ועלולה להישכח, כי השכחה – של עניני

יום ראשון

יום שני

יוז אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: כי תשא, שני עם פירש"י.

תהלים: פג"פז.

תניא: והנה באמת . . . 76 בתולדותו.

א סך יאהרען נאך פאר פעטערבורג (המאסר שם בשנת תקנ"ט), איז דער אלטער רבי אמאל ארויס צום עולם און האט געזאגט: אין גן עדן דערהערט מען די טייערקייט פון עולם הזה. לא מיבעי מלאכי השרת, אפילו נאצלים הראשונים וואלטען אלץ אוועקגעגעבען פאר א אמן יהא שמ' רבא פון א אידען, אז ער זאגט בכל כחו כפירושו בכל כוונתו, היינו אז ער איז אינגאנצען אין דעם.

דאס איז געווען דער גאנצער מאמר, און ער האט געפועלט אזא התלהבות והתלהטות בא די הערער, אז א גאנץ יאהר האט מען געזאגט איש"ר מיט א ברען.

שנים רבות לפני פעטערבורג (שם היה המאסר בשנת תקנ"ט) יצא פעם רבנו הזקן אל הקהל ואמר: בגן עדן חשים ביקרו של עולם הזה; לא רק מלאכי השרת, (אלא) גם נאצלים הראשונים – היו מותרים על הכל בעבור "אמן יהא שמיה רבא" של יהודי שאומר בכל כחו, כפירושו, בכל כונתו – כלומר שכלו מנח בזה.

זה היה כל המאמר. והוא פעל אצל שומעיו התלהבות והתלהטות כזו, שכל השנה אמרו "אמן יהא שמיה רבא" בלהט.

יום רביעי

יוז אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: צו, רביעי עם פירש"י.

תהלים: פג"פז.

תניא: ונמצא כי . . . מח גידיה.

באמירת תהלים (פז, ז) אומרים "כל מעיני" – הכ"ף בקמץ. בסדר ברכת המזון – הכ"ף בחולם.

יום שני

יום שלישי

יוז אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: כי תשא, שלישי עם פירש"י.

תהלים: פח"פט.

תניא: והנה באמת . . . 76 באריכות.

בברכה מעין שלש, אם שתה יין ואכל פרות מז' המינים, חותם: ועל פרי הגפן ועל הפרות, ברוך אתה ה' על פרי הגפן והפרות (ולא "ועל" הפרות).

יום חמישי

יוז אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: צו, חמישי עם פירש"י.

תהלים: פח"פט.

תניא: כי כללות . . . מח יצירה עשיה.

אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] כותב באחד ממאמריו: צריכים ללמד בכל יום תורה שבכתב עם פירוש רש"י, שזהו תרומות מדרשי רז"ל... ולכל הפחות צריך כל אחד ללמד מסכת גמרא בשנה.

יום
שלישי

יום רביעי

יט אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: כי תשא, רביעי עם פירש"י.

תהלים: צ"צו.

תניא: וכל שלא . . . לט הצדקה וכה"ג.

החסידים, אָפּלוּ הַבִּינוּנִים, הָיוּ בְּקִיָּאִים בְּתַנּוּךְ [=תורה נביאים וכתובים]. וּמִנְהֵג מְסֻדָּר הָיָה אֶצְלָם, אֲשֶׁר אַחֵר לְמוֹד שְׁעוֹר מִשְׁנֵיּוֹת שְׁאַחֲרֵי תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, בְּשַׁעַת קְפִילַת הַטְּלִית וּתְפִלִּין הָיוּ אוֹמְרִים שְׁעוֹר תַּנּוּךְ, בְּאִפְּן אֲשֶׁר בְּמִשְׁךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים הָיוּ גוֹמְרִים אֶת הַתַּנּוּךְ.

יום ששי

יט אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: צו, ששי עם פירש"י.

תהלים: צ"צו.

תניא: וכל ניצוץ . . . 96 ניצוצין כו'.

ר' משה מייזליש סיפר: דער רבי (רבינו הזקן) האָט אונז געלערענט, אז דער אלף פון חסידות איז, אויסצוניצען די טבעיות אין עבודה. און ראשית העבודה זאל זיין אויסצוניצען די טבע הכחות, ווי למשל די טבע פון מוח שליט על הלב.

ר' משה מייזליש ספר: הרבי (רבינו הזקן) למד אותנו, שְׁה'אֱלֹהִי שֶׁל חֲסִידוֹת הוּא, לְנַצֵּל אֶת הַטְּבָעִיּוֹת בְּעִבּוּדָה; וְרִאשִׁית הָעִבּוּדָה תִּהְיֶה לְנַצֵּל אֶת טֶבַע הַכַּחוֹת, כְּמוֹ לְמַשֵּׁל אֶת הַטְּבַע שֶׁל מֶח שְׁלִיט עַל הַלֵּב.

יום
רביעי

יום חמישי

כ אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: כי תשא, חמישי עם פירש"י.

תהלים: צו"קג.

תניא: ואפילו בבחי' . . . לט ושנה כו'.

ניט עבודה איז אז עבודה זאל זיין באמת, נאָר אמת אליין איז אן עבודה, אז די נעגעל זיינען אמת. וואָס ווערסטו נתפעל? מדת האמת ראה (סנהדרין קיא. א) ונפל על פניו.

אין משמעותה של 'עבודה', ש'עבודה' תהיה באמת, אלא האמת עצמה היא עבודה, שְׁהַצְפָּרָנִים הֵנָּה חֲדוּרוֹת בְּאַמֶּת. מָה אַתָּה מִתְּפַעֵל? מִדַּת הָאֱמֶת רָאָה (סְנֵהֲדִין קיא, א) וְנָפַל עַל פָּנָיו.

שבת

כ אדר שני, פרשת פרה

ה'תש"ג

הפטורה: וְהָיָה דָּבָר ה' גו' – דְּבָרָתִי וְעִשִּׂיתִי.
אוֹמְרִים אָב הִרְחַמְתִּים.

שיעורים. חומש: צו, שביעי עם פירש"י.

תהלים: צו"קג.

תניא: ובוה יובן . . . (פרק כג).

רְבִנוּ הַזֶּקֶן סִפֵּר: מִהַתּוֹרוֹת שְׁאָמַר מוֹרֵי (הָרַב הַמַּגִּיד) לְפָנָי בִּיחִידוֹת, הָיְתָה תוֹרָה עַל הַפְּסוּק "אֵשׁ תָּמִיד תּוֹקֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ, לֹא תִכְבֶּה", דִּהְיֶה שֶׁהָאֵשׁ יוֹרֵד מִלְּמַעְלָה בְּאַתְּעֵרוֹתָא דְּלַעֲלָא, מִצֹּה לְהִבִּיא [=לְהַדְלִיק הָאֵשׁ] מִן הַהֲדִיוֹט, כִּי בְּאַתְּעֵרוֹתָא דְּלִתְתָּא אֲתַעֲרוֹתָא דְּלַעֲלָא, כִּי רוּחַ אֵייתִי רוּחַ וְאִמְשִׁיךְ רוּחַ, רוּחַ מִלְּמָטָה אֵייתִי רוּחַ מִלְּעֲלָא, וְאִמְשִׁיךְ רוּחַ מִלְּעֲלָא וְלַעֲלָא. וּמִצּוֹת עֲשֵׂה לְהַבְעִיר

אש על המזבח, מזבח הוא "אדם כי יקריב מכם", וההקדבה עצמה אינה מספקת, וצריכים להבעיר אש על הקרבן אשר מכם, ואש זה לא תכבה, שהיא מכבה את ה"לא".

את התורה הזאת אמר מורי לפני עשר פעמים – כדי לחקקה בעשר כחות נפשי – ויאמר לי: אתה, תלמידי, הנך נצרך להאש תמיד, לפי שעליך הטל לכבות "לא" (של המנגדים) גדול. אתה תכבה את ה"לא", והשם יתברך יהפך את ה"לא" להן.

יום חמישי

יום ששי

כא אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: כי תשא, ששי עם פירש"י.

תהלים: קד"קה.

תניא: אבל באמת . . . בשגגות.

שם "חסיד" הוא שם קדום הנמצא בדרושי רז"ל גם על אדם הראשון (עירובין יח, ב), והוא תאר השלמות וההפלה, אם בשכל או במדות או בשניהם יחדיו. אמנם בתורת חסידות חב"ד תאר "חסיד" הוא מי שמכיר מהותו העצמי ומעמדו בידיעת התורה ולמודה ומצבו בקיום המצות. יודע הוא מה שחסר לו, ונותן לב ודואג למלאות את החסר, ומרבה במשמעת בדרך קבלת על.

יום ראשון

כא אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שמיני, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: קד"קה.

תניא: פרק לח. והנה . . . ג אברי הגוף.

ה"צמח צדק" אמר בסיום ספור הנ"ל (כ אדר שני): זקני – רבנו הזקן – הוא משה רבנו בתורת חסידות חב"ד. במשה אמרו רז"ל שהתורה נתנה לו, אלא שנהג בה טוב עין. אש תמיד האלקי הנוגע לתורת חסידות חב"ד – נתן הרב המגיד לזקני, וזקני נהג בה טוב עין ויתנה לכל העוסקים בתורת החסידות. ברור לי, אשר כל הלומד עם חבירו ומעורר בו את האש תמיד האלקי, הנה שכרו אתו אשר זכותו זה לא תכבה לעד.

יום שישי

שבת

כב אדר א

ה'תש"ג

הפטורה: וישלח אחאב.

שיעורים. חומש: כי תשא, שביעי עם פירש"י.

תהלים: קו"קו.

תניא: פרק לא. והנה . . . משמחי לב.

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] כותב באחד ממאמריו: הא דסעודה שלישית היום לא גוי, הינו שאין צריך פת, אבל צריך לטעם איזה דבר, ואמר רבי יוסי יהא חלקי מאוכלי ג' סעודות. תורת רבנו הזקן בתחלת בואו לליאזנא: "לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה". יתרון תפלת המנחה על התפלות דשחרית וערבית הוא בזה, שהיא באמצע היום, בשעה שבני אדם עסוקים וטרוידים בעניניהם, ומפסיקים לתפלת המנחה. וזהו: לעולם, עבודת האדם בעולם היא, שיהא אדם שכל המאיר ופועל במדות, זהיר ואיר, הינו התגברות הצורה על החמר, וזה נפר בענין תפלת המנחה.

יום שני

כב אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שמיני, שני עם פירש"י.

תהלים: קו"קו.

תניא: אך אעפ"כ . . . נ כל חי.

בְּרַפְתְּ כֹהֲנִים הוּא הַמְשַׁכֵּת הַמַּחֲיִין, הַגִּבֵּהַת הַיָּדִים הוּא הַעֲלָאת הַמִּדּוֹת, וּמְבָרְכִים לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּנֵי מַלְכִים – מַלְכוּת, הָרִי פֶרְצוֹף שְׁלֵם שֶׁל עֶשֶׂר סְפִירוֹת.

שבת
קודש

יום ראשון

כג אדר א

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ויקהל, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: קח"ק"ב.

תניא: פרק לב. והנה . . . מא ועד קטן.

הַרְבֵּנִים וּבַעֲלֵי תוֹרָה נִקְרָאִים עֵינֵי הָעֵדָה וְרֹאשֵׁי אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁהָרֹאשׁ הוּא בָּרִיא אָזִי גַם הַגּוֹף בָּרִיא.

יום שלישי

כג אדר שני

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שמיני, שלישי עם פירש"י.

תהלים: קח"ק"ב.

תניא: ואף שבשניהם . . . 100 והתפשטות.

אֲמַמּוֹר אָמַר לְרַב אַחַד – בַּעַל עֲבוּדָה וּמִתְמִיד בְּלִמּוּדוֹ: א רב בעדארף בכל עת ובכל רגע געדיינקען, אז תמיד שטייט ער אויף דעם שוועל וואָס צווישען מזכֵּי הרבים און ח"ו מחטיאי הרבים, אויף דעם שוועל פון עומק רום און עומק תחת, און אלע ענינים בעדארף נוגע זיין אין פנימית נקודת הנפש ממש, ווייל בנפשו הוא.

אֲדֹנֵי אֲבֵי מוֹרֵי וְרַבֵּי [הַרְש"ב] אָמַר לְרַב אַחַד – בַּעַל עֲבוּדָה וּמִתְמִיד בְּלִמּוּדוֹ: רַב צָרִיךְ לְזַכֵּר בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגֶע, כִּי תָמִיד נָצַב הוּא עַל הַסֵּף שֶׁבֵּין מִזְכֵּי הָרַבִּים, וְחֵס וְשְׁלוֹם, מִחֲטִיאי הָרַבִּים; עַל הַסֵּף שֶׁל עֵמֶק רוּם וְעֵמֶק תַּחַת – וְכָל הָעֲנִינִים צָרִיכִים לָגַעַת בְּפָנִימִיּוֹת נִקְדַּת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ, כִּי בְּנִפְשׁוֹ הוּא.

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו אדר, תש"כ

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו עם המצורף אליו,

וברך לקחתי ואשיבנו, אשר יקוים מתאים למ"ש והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור, וידוע הפירוש בזה שכשהם נזכרים הרי הם גם ונעשים.

שיהי' אורה ושמחה וששון ויקר, כדרשת רז"ל וגם כפשוטו.

בברכה לבשו"ט מתוך הצלחה מופלגה בעבוה"ק ובאופן דופרצת וגו'

מ. שניאורסאהן

האם יש איסור 'זיקה' לחליצה בלבד? יום ראשון י"ז אדר ה'תשע"ה

זקוקתו, אבל צריכה לחלוץ כיון שאיסור 'אחות זקוקתו' הוא מדרבנן ואינה נפטרת לגמרי מזיקת היבום. וכתב ה'אור שמח' (כאן) שיש להסתפק באשה שנפלה ליבום לפני הכהן הגדול (שהייתה נשואה לאחיו ונתאלמנה ממנו) שחולצת ואינה מתיבמת מן התורה, שהרי אלמנה לכהן גדול אסורה בלאו ועשה (וה'עשה' של מצות יבום אינה דוחה לא-תעשה ועשה) ואין קידושין תופסים בה (יבמות כ, א) האם כיון שאינה זקוקה ליבום מן התורה אחותה מותרת לו כי אינה 'אחות זקוקתו' ויכול ליבמה, כי רק כשהאיסור ליבמה הוא מדרבנן (או משום עשה או לאו) ומן התורה היא בת יבום - יש באחותה איסור זיקת יבום.

אבל לדעת ה'ים של שלמה' (יבמות פ"ב ס"ג) גם אלמנה לכהן גדול, שחולצת ואינה מתיבמת, ה'זיקה' שיש כאן לחליצה אוסרת את אחותה משום 'אחות זקוקתו', ורק כאשר אחת האחיות אסורה איסור 'ערוה' ואין עליה 'זיקה' כלל מותר ליבם את אחותה.

הלכות יבום וחליצה פרק ז, הלכה א: היתה אחת מהן אסורה על היבם משום שנייה או מחייב עשה או מחייב לאוין - הרי אלו חולצות ולא מתיבמות. אבל אם היתה אחת מהן ערוה עליו... הרי אחותה מתרת לו, ורצה חולץ רצה מיבם; שהרי לא נפלה זקתה על שתייה, שאין זקה על הערוה. כאשר אחת משתי אחיות (שהיו נשואות לשני אחים שמתו ונפלו ליבום לפני האב השלישי) אסורה על היבם איסור 'ערוה' שחייב עליו כרת ואין קידושין תופסים בה, "הרי זו פטורה מן החליצה ומן היבום ואין לו עליה זיקה כלל" (לעיל פ"ו ה"ט) ולכן מותר באחותה שאינה נחשבת 'אחות זקוקתו' ועליו לחלוץ לה או ליבמה. אבל כשאחת מן האחיות אסורה על היבם משום 'שניות לעריות' (האסורות מדרבנן) או באיסור 'לאו' (ראה הל' אישות פ"א ה"ד) - כיון שמן התורה ראוייה להתייבם (וגם באיסור לאו ה'עשה' של מצות יבום דוחה את הלא תעשה) ורק מגזירת חכמים אסור ליבמה, יש כאן 'זיקה' ולכן אין אחותה מתיבמת כי היא 'אחות

איסור הוצאת שם רע יום שני י"ח אדר ה'תשע"ה

פני יהושע כתובות מז, א). ויש לשאול: מדוע לא נקטו את הפסוק 'לא תונו איש את אחיו', הכולל איסור לצער את חברו בדבור, והרי אין לך אונאת דברים גדולה מזו שמפרסם על חברו דברי שקר? מבאר ה'חפץ חיים' (ביאור הלאוין, אות יז בסופו): הפסוק 'לא תונו איש את אחיו' כולל כמה פרטים, וכלל בידינו שאין לוקים על 'לאו שבכללות', ולכן חיוב מלקות במוציא שם רע, נלמד מפסוק המדבר על איסור זה בפרט. והגרש"ז אוירבך מבאר (מנחת שלמה ח"א סי' פא): האיסור 'לא תונו' נאמר על המצער את חברו, ולפי זה המוציא שם רע על אשה שוטה ייפטר שהרי אין בה דעת ואינה מצטערת, ולכן למדו זאת מהלאו 'לא תלך רכיל' בו נאסרה עצם הרכילות אף אם למעשה לא נגרם צער לשני.

הלכות נערה בתולה פרק ג, הלכה א: המוציא שם רע על בת ישראל, ונמצא הדבר שקר - לוקה; שנאמר: ויסרו אותו. ואזהרה שלו מ'לא תלך רכיל בעמך'. ומדוע יש צורך ללמוד את הדבר משני פסוקים? כי בפסוק 'ויסרו אותו' נאמר העונש, אך לא מפורש בו עצם האיסור על הוצאת שם רע, וכלל הוא ש'אין עונשין אלא-אם-כן מזהירין', היינו שכאשר התורה גוזרת עונש על מעשה מסוים, בהכרח שקדמה לו אזהרה מפורשת, ולכן צריך ללמוד את האיסור מהכתוב 'לא תלך רכיל בעמך'. מאידך, מהפסוק 'לא תלך רכיל בעמך' בלבד אין ללמוד שהעובר על כך חייב מלקות, שהרי זה 'לאו שאין בו מעשה' אלא דיבור בלבד, והרי המספר לשון הרע עובר גם על לאו זה ומכל-מקום אינו לוקה כי אין בו מעשה, וחיוב המלקות כאן נלמד מהכתוב 'ויסרו אותו' שנאמר במוציא שם רע, וכאן חייבה התורה מלקות אפילו ללא מעשה (ראה

תלמוד תורה לנשים יום שלישי י"ט אדר ה'תשע"ה

מצווה על לימוד תורה, יש זכות מצד הסיוע לבעלה (מעשה ורקח). והנה, כתב ה'אגור' (בית יוסף אור"ח סי' מז) שנשים מברכות ברכת התורה, כי אף שאין חייבות בתלמוד תורה, חייבות ללמוד את דיני המצוות הנוהגות בהן. ואם כן, מדוע אין לומר שזכות לימוד זה עומדת לה? ומתרג' ה'בית הלוי' (ח"א סי' ו'): באיש הלימוד הוא מצוה בפני עצמה, אך באשה הלימוד הוא רק אמצעי לקיום המצוות, ואין בו את מעלת תלמוד תורה המצילה

הלכות סוטה פרק ג, הלכה כ: סוטה שיש לה זכות לתלמוד תורה, אף על פי שאינה מצוה על תלמוד תורה - הרי זו תולה לה, ואינה מתה לשענתה. נאמר במשנה (סוטה כ, א) שלעיתים אין הסוטה נענשת מיד, מחמת זכות העומדת לה ודוחה את עונשה. ובגמרא (שם כא, א) הקשו: באיזו זכות? אם בזכות לימוד תורה, הרי איננה מצווה על כך, ואם בזכות מצוות הרי אין המצווה מגינה לאחר קיומה? ויתרצו שהכוונה לזכות הסיוע ללימוד תורה של בעלה וילדיה. וזו כוונת הרמב"ם אשר אף שאינה

ללמוד את דיני מצוותיה, ואם כן חוזרת הקושיא: מדוע לא תגן עליה זכות לימוד זה?
ויש לומר:

הלימוד נחשב כענין בפני עצמו (ולא רק כאמצעי לקיום המצוות) ומברכת על כך ברכת התורה. ומכל מקום, זכות התורה המגינה על הלומד אינה קיימת אצלה, כי חייב זה נובע מחיובה במצוותיה. ואילו לגבי המעלה המיוחדת של מצות תלמוד תורה היא נחשבת כאינה מצווה ועושה, והזכות איננה מגינה עליה.

(לקוטי שיחות י"ד, עמ' 37)

מפורענות. וכשם שרשאית לברך על מצות עשה שהזמן גרמא, אף שפטורה ממנה, כך מברכת ברכת התורה אף שאינה חייבת במצות ת"ת.

ומה שכתב ה'אגור' שהטעם הוא משום שמחויבת ללמוד דיני המצוות שלה, כוונתו שאף שאסור לאשה ללמוד תורה, ו'המלמד בתו תורה כאילו מלמדה תפלות', מאחר וחייבת בלימוד מצוותיה - אין בלימוד זה איסור, ויכולה לברך למרות שפטורה.
אמנם מלשון ה'אגור' נראה שמברכת מצד החיוב שעליה

'חזקה דמעיקרא' לחזקת המנהג' יום רביעי כ' אדר ה'תשע"ה

מילתא אחזקיה) ומדוע לא הביאו לימוד זה מ'מכה אביו ואמו'? ומבארים האחרונים (עצי ארזים אהע"ז שם, שו"ת חתם סופר אהע"ז סי' עו):

בגמרא (חולין שם) מדובר ב'חזקה דמעיקרא', היינו דבר שמצבו ומעמדו ברור לנו (ע"י עדות או ראייה ברורה), וכל זמן שלא ראינו שנשתנה, אנו אומרים 'העמד דבר על חזקתו' כפי שהיה במצבו הראשון.

אך כאן מדובר ב'חזקת המנהג', היינו, דבר שמלכתחילה לא היתה עליו ראייה אלא שכתוצאה מהמנהג וההרגל נקבע מצבו אצל האנשים, כגון איש ואישה שבאו ממקום אחר וגידלו את בנם בביתם, ומעולם לא אמרו שהוא בן אשה אחרת - 'נסקלין זה על זה' (אם בא הבן על האשה), על סמך המוסכם בין הבריות שהוא הבן והיא אמו (ראה קידושין פ, א). וחזקה זו נלמדת מ"מכה אביו..." שהרי "דנה תורה במקלל אביו ומכה אביו שיומת" גם אם לא נודע בוודאות מוחלטת שהוא בנו, אלא די בזה שכן הוחזקו אצל האנשים.

הלכות איסורי ביאה פרק א, הלכה כ: מי שהחזק בשר - דנין בו על פי החזקה, אף על פי שאין שם ראייה ברורה שזה קרוב. ומלקין ושוברים... על חזקה זו. כיצד? הרי שהחזק שזו אחותו או בתו או אמו, ובא עליה בעדים - הרי זה לוקה או נשך או נסקל, ואף על פי שאין שם ראייה ברורה שזו היא אחותו... אלא בחזקה בלבד... ראייה לדיו זה: מה שדנה תורה במקלל אביו ומכה אביו שיומת. ומנין לנו ראייה ברורה שזה אביו? אלא בחזקה. כך שאר קרובים בחזקה.

וביאר ה'שלטי הגבורים' (קידושין לב, ב, בדפי הרי"ף, בשם הרי"א) שחזקה זו נקבעת על פי המנהג וההרגל, שרואים שהאב והאם נוהגים בו ומגדלים אותו כדרך בן.

ומקור הראיה הוא בירושלמי (קידושין פ"ד ה"י) המביא את הלימוד מהפסוק "מכה אביו ואמו מות יומת" שהם בחזקת אב ובן אף שאין ראייה ברורה לכך, משום שכן הם ידועים ומוכרים.

וחקשה ה'בית שמואל' (אהע"ז סי' יט סק"א):

הגמרא (חולין י, ב) דנה מהיכן לומדים לסמוך על החזקה (אוקי

קינוח בעד שאינו בדוק יום חמישי כ"א אדר ה'תשע"ה

והרמב"ם שכתב "הרי זו נדה" פסק כרבי. אך הרא"ש פסק כרבי חייא שטמא רק משום כתם "וכן פסקו הטור והשולחן ערוך" (שו"ע אדה"ז הל' נדה, סי' קז סק"ע).

ואחד ההבדלים למעשה בין השיטות הוא:

אם "בדקה עצמה בעד הבדוק לה והניחתו תחת הכר או תחת הכסת ולמחר נמצא עליו דם" - אם הוא עגול, מטמא בשיעור "כגריס ועוד" (כי בפחות תולים במאכולת), אבל אם משוך, טמא גם בפחות מזה, כי חזקתו שהוא מהקינות (שו"ע שם סל"ד). אך בשאר כתמים אין הבדל בין עגול למשוך, ולעולם אינו מטמא בפחות מכגריס ועוד. ולדעת רבי חייא שטמא כאן משום כתם, אינו מטמא בפחות מכגריס ועוד, בין בעגול בין במשוך. אבל לרבי ש"טמא נדה בעד שאינו בדוק כבעד הבדוק, אין להקל בו אפילו בפחות מכגריס.. אלא כל שהוא משוך טמא בכל שהוא משום נדה" (שו"ע אדה"ז שם).

הלכות איסורי ביאה פרק ד, הלכה יט: קנחה עצמה בעד שאינו בדוק לה, ולא ידעה אם היה עליו דם כהם שתקנה בו או לא היה נמצא עליו דם: אם היה דם כגריס ועוד - הרי זו נדה; היה פחות מכן - טהורה, שאינו אלא מן המאכלת.

נחלקו תנאים (נדה יד, א"ב) ב"בדקה בעד שאינו בדוק לה, והניחתו בקופסא, ולמחר מצאה עליו דם": לדעת רבי - "טמא משום נדה", היינו טמאה וודאית; לדעת רבי חייא - "טמאה משום כתם", היינו טומאת ספק (רש"י); ולדעת רבי יוסי - טהורה. והנה, בדרך כלל "דין כתם שיעורו כגריס ועוד, ובפחות מכאן לאו כלום", ואילו "ודאי ראייה .. אפילו כעין החרדל ובפחות מכן" (רש"י שם ד"ה אף אתה) אבל כאן, גם רבי המטמא טומאה וודאית - מודה שזהו דווקא כשמצאה דם בשיעור "כגריס ועוד" שהרי "לא ידעה אם היה עליו דם קודם שתקנה בו" ושמא היה עליו מקודם דם מאכולת [כינה], ולכן צריך שיעור של "כגריס ועוד" שאז נפק לה מדם מאכולת - ודאי מגופה אתא" (גמ' שם).

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ צה

נמצא שלפי הרמב"ם שפסק כרבי, יש לטמא ב'משוך' גם בכל שהוא. ואילו לפי ה'שלחן ערוך' שפסק כרבי חייא, גם ב'משוך' אין לטמא אלא אם-כן יש בו שיעור 'כגרים' ועוד'. וכתב אדמו"ר הזקן (שם): "ואף שאין לזוז מפסק ה'שלחן ערוך', מכל-מקום בעל נפש יחמיר לעצמו בספק איסור כרת לצאת לכל הדעות".

שלוש פעמים אינם מקרה יום שישי כ"ב אדר ה'תשע"ח

ביאה פכ"א, לא), אך בהלכה זו נפסק שרק לאחר שלש פעמים האשה קובעת וסת.

וטעם החילוק הוא, כי יש ספק להלכה האם חזקה נקבעת בפעמיים או בשלוש, ולכן לגבי 'קטלנית' שהיא שאלה של סכנה, מחמירים ונוקטים שכבר לאחר פעמיים נחשבת קטלנית. אך לגבי וסתות אין קובעים חזקה אלא לאחר שלוש פעמים, כי החיוב לחשוש שמא תשוב ותראה ביום הוסת אינו מהתורה אלא מדרבנן, ולכן מקילים בזה ואין קובעים חזקה בפעמיים אלא רק בשלוש פעמים (ראה נימוקי יוסף יבמות סד, ב).

וה'חתם סופר' (שו"ת יו"ד סי' קעה) מוסיף ומבאר:

מעיקר הדין, אפילו אם ראתה פעמים רבות באותו זמן אין בכך כדי לחשוש שתשוב ותראה במועד זה, כי הדבר נתון להשפעת גורמים חיצוניים כגון סוגי מאכלים, וכן משתנה עם הגיל. אלא שחז"ל החמירו לחשוש לכך, ולכן די להחמיר ולחשוש רק כאשר ראתה שלש פעמים רצופות ולא בפחות מכך.

הלכות איסורי ביאה פרק ח, הלכה ד: שְׁאִין הָאִשָּׁה קוֹבֵעֶת וְסֵת עַד שֶׁתִּקְבְּעֶנּוּ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים.

כאשר האשה רואה דם פעמיים במועד זהה עדיין אין בכך 'קביעות וסת', כי יתכן ששתי הראיות היו באותו זמן רק במקרה. אך אם ראתה שלש פעמים, אין להניח שהדבר אירע במקרה, כי 'המקרה לא יתמיד', אלא מן הסתם טבעה לראות תמיד במועד זה, ולכן יש להניח שגם להבא תשוב ותראה באותו זמן (ראה קובץ הערות, הוספות אות ב).

בדומה לכך מצאנו בדינים נוספים, כגון אשה שנישאה כמה פעמים ובעלה מת מוחזקת כ'קטלנית' ואסורה להינשא עוד, כי מן הסתם יש קשר בין המקרים ומיתת כולם אירעה מחמת טבעה של האשה, ולכן יש לחשוש שהדבר יחזור על עצמו גם להבא.

אמנם, יש הבדל בין הדינים לגבי מספר הפעמים שבהם נקבעת החזקה: לגבי 'קטלנית' נפסק שלאחר פעמיים שנישאה ומתו בעליה כבר היא מוחזקת כקטלנית (הל' איסורי

מראה הנוטה לאדום שבת קודש כ"ג אדר ה'תשע"ח

מצד אחד יש לומר, שהיא מצד הספק – כי כיון שהיום אין אנו בקיאים במראות הטמאים, הרי בכל מראה שיש בו אדמומית, אפילו בצורה הקלושה ביותר, יש לחשוש שמא הוא דומה לאחד מהסוגים האסורים מדאורייתא. "ולפי זה יש ספק דאורייתא ממש בכל מראה אודם אפילו אם הוא כהה [חלש] הרבה".

אבל מצד שני אפשר לומר, "שבאמת אם הוא כהה הרבה אין להסתפק בו כלל אולי הוא אחד מה' דמים הטמאים, אלא שאנו מחמירים דרך חומרא לבד לאוסרו". ולפי-זה, "אין בזה ספק דאורייתא כלל, רק איסור דרבנן לבד".

ולמסקנה, הוכיח ה'צמח-צדק' כי ההחמרה לטמא כל מראה אדום, היא מחמת הספק שמא הוא אחד מהסוגים הטמאים מן התורה. ונמצא, כי כל מראה אדום, אפילו הכהה ביותר – טמא מספיקא דאורייתא.

הלכות איסורי ביאה פרק יא, הלכה יג: וְשִׁיחֵיו פֶּלַח מְרָאָה דְּמִים טָמְאִים.

מן התורה יש רק חמישה סוגים של דם המטמאים, כפי שפירט הרמב"ם לעיל (פ"ה ה"ז ואילך). אבל "חכמים החמירו .. ואסרו כל מראה הנוטה לאדמומית" (ש"ך ר"ס קפח) כי "האידינא לא בקיין בחזותא דדמא, שאפילו בימי חכמי התלמוד יש מן החכמים שהיו נמנעים לראות דמים, כל שכן האידינא שאין לאדם לישען על חכמתו, ואין לטהר שום דם הדומה למראה אדמומית" (שו"ע אדה"ז שם סק"א).

והחמרה זו היא "גזרת חכמים האחרונים מחכמי הגמרא, או גזרת הגאונים שאחר הגמרא" שגזרו "לטמא כל מראה שחורות ואדמומיות בזמן הזה שאין בקיין במראות – שמא יבוא אחד לטהר מראה הטמא" (שם סק"ב).

וכתב ה'צמח צדק' (שו"ת יו"ד סי' קכד) שיש להסתפק בהחמרה זו לטמא כל מראה הנוטה לאדום:

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - י"ז - כ"ג אדר ה'תשע"ה

יום ראשון י"ז אדר ה'תשע"ה

הלכות יבום וחליצה

פרק ו

א. יש אחים שהן ראויין ליבום או לחליצה; ויש אחים שאינן ראויין, לא ליבום ולא לחליצה, ואין להן זקה וקשר ליבמה כלל, אלא יבמתו מתרת לזר. ויש אחים שהן ראויין לחליצה, ואינן ראויין ליבום; ויש אחים שהן ראויין ליבום, ואינן ראויין לחליצה.

ב. ואלו שאין להן זקה כלל: סרים [מין עקר] חמה [מלידה] ואנדרוגינוס [יש בו סימני זכרות ונקבות] - מפני שאינן ראויין לולד [להוליד], ולא היתה להן שעת הכשר.

ג. ואלו מיבמין ולא חולצין: החרש והשוטה והקטן, מפני שאין בהן דעת לחלץ. וכשיבם החרש, אינו מוציא לעולם, מפני שבעילתו עושה אותה אשת איש גמורה, ואין גרושיו גרושין גמורין; וכן תשע שנים ויום אחד שיבם, אינו יכול לגרש עד שנגדיל, כמו שבארנו.

ד. ואלו חולצין ולא מיבמין: הספקות - כגון שהיתה ספק ערוה - ופצוע דבא [נפצעו ביצין] וזכרות שפכה [נכרת גידן] וכיוצא בהן ממניי הסרוס, והזקן ביותר שתשש כחו וכשל; ואם בעל סרים [שנסתרו בידי -] אדם - קנה, שהרי היתה להן שעת הכשר, ומוציא בגט, מפני שהוא אסור לבוא בקהל. והטמטום [שאינו בו לא סימני זכרות ולא נקבות] חולץ ולא מיבם, מפני שהוא ספק; ואם נגרע [נותח] ונמצא זכר - רצה חולץ, רצה מיבם. ושאר האחים - או חולצין או מיבמין.

ה. יש יבמות שהן ראויות לחליצה או ליבום; ויש יבמות שהן ראויות ליבום, לא לחליצה; ויש יבמות שהן ראויות לחליצה, לא ליבום; ויש יבמות שאינן ראויות לא לחליצה ולא ליבום, ואין עליהן זקה כלל, ומתרות להנשא לזר.

ו. ואלו שמתבמות ולא חולצות: החרשת והשוטה והקטנה, לפי שאין בהן דעת לקרות ולהבין; ואם רצה היבם לגרש את החרשת בגט אחר שביבם אותה, הרי זה מגרש.

ז. ואלו חולצות ולא מתבמות - אסורי לאוין, והשניות, ואסורי עשה, כמו שיתבאר. וכל אשה שהיא ספק מגרשת, חולצת ולא מתבמת - שמא יפגע [יכשל] בערוה, שאשת אחיו שגרשה אסורה עליו משום ערוה. אבל מי שהיא מקדשת לאחיו בספק קדושין - הרי היא כשאר כל היבמות, וחולצת או מתבמת; שאין כאן דבר לחוש לו. וכן אשת החרש וזקנה ועקרה, הרי הן כשאר כל היבמות

- רצה חולץ, רצה מיבם; שזקנה ועקרה היתה להן שעת הכשר.

ח. ואלו הן שהן פטורות מן החליצה ומן היבום: אשת סרים חמה ואנדרוגינוס, ואשת השוטה, ואשת הקטן, ואילונית [עקרה], ומי שהיא ערוה [קרובה], שנאמר: "ולא ימחה שמו מישראל" - פרט לסרים חמה ואנדרוגינוס, ששקם מחוי, הואיל ואינן ראויין לולד מתחלת ברייתן, הרי הן כמין בפני עצמו. "והיה הבכור אשר תלד" - פרט לאילונית, שאינה ראויה לולד מתחלת ברייתה. "לא תהיה אשת המת" - פרט לאשת שוטה וקטן, מפני שאין להן אישות כלל. "ולקחה לו לאשה" - פרט לערוה, שאין לו ביה לקוחין.

ט. כיצד? יבמה שהיא ערוה על יבמה [יבם שלה], כגון שהיתה אחות אשתו, או אמה, או בתה - הרי זו פטורה מן החליצה ומן היבום, ואין לו עליה זקה כלל, שנאמר: "ולקחה לו לאשה ויבמה" - מי שראויה ללקוחין וקדושין תופסין בה, היא שהיא זקוקה ליבם.

י. היתה היבמה אסורה על יבמה אסור לאו, או אסור עשה, או שהיתה שניה - הרי זו חולצת ולא מתבמת. ומפני מה צריכה חליצה? מפני שיש בה לקוחין; הואיל וקדושין תופסין בהן, הרי הן זקוקות ליבם. ומן הדין היה שיתבמו, שהיבום מצות עשה, וכל מקום שאמה מוצא עשה ולא תעשה, יבוא עשה וידחה את לא תעשה; אבל תכמים גזרו, שלא יתבמו חבי לארין ולא שניות - גזרה שמא יבוא עליה ביאה שניה, והרי ביאתה אסורה ואין שם מצוה, שאין מצוה עשה אלא ביאה ראשונה בלבד. לפיכך, אם עבר ובעל יבמתו האסורה משום לאו או משום עשה, ואין צריך לומר שניה [היינו ערוה מדרבנן] - הרי זה קנה קנזן גמור, ומוציאה בגט; והיא וכל צורותיה מתרות לזר, שהרי נפטרו.

יא. ויבמה שהיא אלמנה מן הנשואין, וכא עליה כהן גדול - לא נפטרה צרתה, שאין עשה [מצות יבום] דוחה את לא תעשה ועשה [איסור אלמנה לכה"ג], והואיל ולא קנה מן התורה קנזן גמור, לא התרה צרתה לזר עד שתחליץ.

יב. היתה היבמה ערוה על בעלה, כגון שעבר או טעה ולקח אחותו מאביו, ונפלה לפני אחיו - אין זו [נחשבת] אשתו [של המת], שאין קדושין תופסין בה, ואינה לא בת יבום ולא בת חליצה; ואם היתה לה צרה, חולצת או מתבמת. ואם היתה זו שהיא ערוה על הבעל מתרת ליבם, ורצה היבם לשא אותה וליבם צרתה - הרשות בידו.

יג. היתה היבמה אסורה על בעלה משום לאו, או משום עשה, או שהיתה שניה לבעל, ולא היתה אסורה על היבם מצד מאלו הצדדים - הרי זו מתרת ליבם; חוץ ממחזיר

או שאינה בת שתייה [כגון ארוסה] אלא בת גרושין - הרי
זו חולצת ולא מתבכמת; ואם היתה לה צרה - הרי צרתה
מתרת, וחולצת או מתבכמת.

כ. וכן שתי יבמות הבאות מבית אחד, שהיתה האחת
מהן שניה על היבם, או מחיבי לאוין, או מחיבי עשה,
או אילונית [עקרה] - הרי צרתה מתרת, וחולצת או
מתבכמת. אבל החולץ ליבמתו, והלכה אחות חלוצתו, או
אמה, וכיוצא בהן ונשאת לאחר, ולו אשה אחת, ומת
ונפלו שתייהן לפניו - כשם שקרובת חלוצתו אסורה עליו,
כך צרתה אסורה; והרי שתייהן כשניות לו, וחולצות ולא
מתבכמות. ומפני מה אסור צרת קרובת חלוצתו? מפני
שמתחלפת בצרת חלוצתו [ויאמרו צרת חלוצתו נשא].

כא. שתי יבמות הבאות מבית אחד, שהאחת מהן ערוה
על היבם, והרי הערוה אילונית - צרתה מתרת, וחולצת
או מתבכמת: הואיל והאילונית אינה בת יבום - הרי זו
כמו שאינה, ונפלה וזכתה על צרתה בלבד. וכן אם גרש
אחיו את הערוה או מאנה בו [שהיתה קטנה, שדי לה במיאון
לבטל נישואיה] קדם שימות, או שמתה בחייה בעלה, ואחר
כך מת אחיו - הרי צרתה מתרת, וחולצת או מתבכמת;
ואין אומרים: 'הואיל ונעשית צרה לערוה שעה אחת,
תאסר לעולם', שאין הצרה אסורה, עד שתהיה צרת ערוה
בשעת נפילה ליבום.

כב. היתה זו שהיא ערוה על היבם מקדשת לאחר שמת
בספק, או מגרשת ממנו בספק, או שהיתה [הערוה] קטנה
הראויה למאן ולא מאנה באחיו בחייו, אף על פי שמאנה
ביבם - צרתה חולצת ולא מתבכמת.

כג. הלכה צרת הערוה ונשאת לאחר, ואחר כך נמצאת
הערוה אילונית - תצא הצרה מבעלה ומיבמה; וצריכה
גט מבעלה וחליצה מיבמה כדי להתירה לשוק ולכל
העולם.

כד. יבם שיבם הצרה מפני שדמו שהערוה אילונית,
ונמצאת הערוה שאינה אילונית - תצא מיבמה בגט,
והולד ממזר.

כה. שלשה אחים, שנים מהן נשואין לשתי אחיות, ואחד
נשוי נכרית - מת הנשוי נכרית, ואחר כך מת אחד מבצלי
אחיות - הרי הנכרית חולצת ולא מתבכמת, מפני שהיא
צרת אחות אשתו, בזקת אחיו שמת אחרון. ולא עוד, אלא
אפילו גרש האחד מבצלי אחיות את אשתו אחר שמת
הנשוי נכרית, ומת המגרש - הרי הנכרית חולצת ולא
מתבכמת, הואיל ונעשית צרת אחות אשתו בזקת שעה
אחת; שאם תתבכם, שמה יבואו ליבם אותה ואפילו לא
גרש זה שמת אחרון את אשתו.

כו. ומפני מה לא גזרו דבר זה בנשואין, שהרי צרת ערוה
בנשואין, אם גרש את הערוה ומת - צרתה מתרת ליבם,
כמו שבארנו? מפני שאסור צרת הערוה בנשואין ידוע
לכל, ואינן באין להתיר הצרה אם לא גרש הערוה; ואסור

גרושתו משנשאת ומת - שהיא חולצת ולא מתבכמת. וכן
יבמה שהיא ספק ערוה על היבם, או ספק ערוה על בעלה
- הרי זו חולצת ולא מתבכמת. לפיכך, מי שקדש אשה
בספק קדושין, ואחר כך מת אחיו שהיה נושא אחותה,
ונפלה לו ליבום שהיא ספק אחות אשתו - הרי זו חולצת
ולא מתבכמת; ומוציא את אשתו בגט מספק. ושתייהן
אסורות עליו: יבמתו, מפני שהיא ספק ערוה; וארוסתו,
מפני שהיא ספק קרובת חלוצתו, שהיא כשניה, כמו
שבארנו.

יד. מי שמת אחיו והניח שתי נשים, האחת אסורה עליו
משום ערוה, והשניה אינה ערוה - כשם שהערוה פטורה
מן החליצה ומן היבום, כך צרתה פטורה; ולא נפלה לו
זקה על בית זה כלל, שנאמר: "אשר לא יבנה את בית
אחיו" - בית שיש לו לקוחין באיזו מהן שירצה, הוא
שיש לו עליו זקה; ובית שמקצתו אינו יכול לבנותו,
שהרי אין לו בו לקוחין - אינו בונה אפילו מקצתו שהוא
מתר. ונמצאת צרת הערוה ערוה עליו משום אשת אחיו
- שהרי אין לו עליה זקה.

טו. לפיכך ראובן שמת והניח שתי נשים, האחת ערוה
על שמעון ושתייהן ראויות ללוי - אין לשמעון זקה על
בית זה, והרי שתייהן תחת זקת לוי; יבם לוי האחת מהן
שהיא צרת ערוה של שמעון, והיתה לו אשה אחת, ומת
לוי ונפלו שתייהן לפני שמעון - שתייהן פטורות מן
החליצה ומן היבום משמעון: האחת, מפני שהיתה צרת
ערוה; והשניה, מפני שהיא צרתה. וכן הדין בצרת צרתה
עד סוף העולם - שכל אשה שאין לו עליה זקה, באסור
אשת אח עומדת לעולם.

טז. וכן אשת אחיו שלא היה בעולמו [שנולד אחר שמת],
הואיל ואין לו עליה זקה - שנאמר: "כי ישבו אחים
יחדיו", עד שישבו שניהן בעולם. ואם לא היתה ביניהן
ישיבה בעולם - הרי זו ערוה עליו לעולם משום אשת
אח, ופוטרת צרתה.

יז. כיצד? ראובן שמת והניח אשה, ונפלה לפני שמעון,
ואחר שמת ראובן נולד ללוי, בין שנולד קדם שיבם שמעון
אשת ראובן בין שנולד אחר שיבמה - הרי אשת ראובן
ערוה על לוי לעולם; לפיכך אם מת שמעון ונפלה זו
וצרתה לפני לוי - שתייהן פטורות מן החליצה ומן היבום.
יח. עשה שמעון מאמר [קידושי כסף כחקנת חכמים קודם יבום]
ביבמתו אשת ראובן, ומת קדם שיבסם אותה - הרי לוי
חולץ לצרתה, ולא מיבם; שאין המאמר קונה ביבמה קנן
גמור, כמו שבארנו.

יט. אשה שזנת תחת בעלה ברצון ובעדים, ומת קדם
שיגרשנה, ונפלה לפני יבם - הרי היא פטורה מן החליצה
ומן היבום וכן צרתה, כאלו היתה ערוה על היבם; מפני
ששמה כחוכה בה פעריות, שנאמר: "והיא נטמאה".
אבל שוטה [שקינא לה בעלה שלא תיסתר עם פלוגי ונסתרה עימן]
שמת בעלה קדם שישקנה מי המרים [הבודקים אם זינתה],

ד. מתה האחרונה - חזרה הראשונה להתרה, וחולצת או
מתבבמת. מתה הראשונה - הרי האחרונה באסורה
עומדת, וחולצת ולא מתבבמת: שהרי לא היתה ראויה
ליבום בשעת נפילתה. וכן אם קדם אחד מן האחים וחלץ
לאחרונה - התרה הראשונה לשאר האחים; שהרי הזקה
שאסרה אותה, הסיירה אחיו בחליצתו.
ה. וכן אם היתה הראשונה ערוה על אחד מהן, וקדם
ויבם את האחרונה שהיא מתרת לו - התרה הראשונה
לשאר האחים; שהרי האחרונה שאסרה אותה עליהם,
נתבבמה למתת לה. אבל אם היתה האחרונה היא שאסרה
על אחד מהן בלבד משום ערוה, הרי הוא מיבם
לראשונה. ושאר האחים אסורין בשתייהן, וחולצין ולא
מיבמין כמו שבארנו; ואם קדמו וכןסו כל אחד אחת מן
האחיות, מוציאין מידן.
ו. שלשה אחים, שנים מהן נשואין לשתי אחיות, מת
אחד מבצלי אחיות, ועשה השלישי ביבמתו מאמר וקידשה
בכסף כתקנת חכמים לפני היבום, ואחר כך מת בעל האחות
השני, ונפלה האחות השנייה לפני האח השלישי - הרי זה
נותן גט לבצלת המאמר וחולץ לה, וחולץ לאחותה
האחרונה, כדי להתירן לזר.
ז. מת זה שעשה המאמר, והיתה לו אשה אחרת, ונפלו
שתייהן לפני בעל האחות - בצלת המאמר פטורה מן
החליצה ומן היבום, שהרי היא אחות אשתו; והאשה
האחרת, חולצת ולא מתבבמת, שאין המאמר קונה קנן
גמור עד שיפטר את הצרה.
ח. אחד מן היבמין שקדש אחות ויבמתו - אומרין לו:
'המתן ואל תגרושנה ואל תשאנה עד שייבם אחיד, או
תחלץ, ליבמה זו הזקוקה לכלכם'. חלץ לה אחיו, או
יבמה, או שממה היבמה - הרי זה יכנס ארוסתו; מתו
אחיו כלם - מוציא את ארוסתו בגט, ויבמתו בחליצה.
ואם מתה ארוסתו, בין שממה קדם מיתת האחים בין
שממה לאחר מיתתן - חזרה היבמה להתרה, ורצה מיבם
רצה חולץ.
ט. שלשה אחים, שנים מהן נשואין לשתי אחיות, ויש
לכל אחת משתייהן צרה, ומתו הנשואין את האחיות,
ונפלו האחיות וצרותיהן ליבום - אם חלץ לצרות, נפטרו
אחיות; אבל אם חלץ לאחיות, לא נפטרו צרותיהן עד
שיחלצו הצרות; מפני שחליצת אחיות חליצה שאינה
מעלה [כי אינן ראויות להתייבם], וחליצה שאינה מעלה אינה
פוטרת את הצרה, כמו שבארנו.
י. ויבאה לי, שפך הדין בשתי יבמות הבאות מבית אחד,
והאחת מהן אסורה על יבמה משום שניה וכיוצא בה, או
מחיבי לאוין, או מחיבי עשה - שאם חלץ לאסורה
[שחליצתה פחותה], לא התרה צרתה; חלץ לצרה, התרה
האסורה.
יא. שלשה אחים, שנים מהן נשואין לשתי אחיות, ויבם
והשלישי נשוי נכרית, מת אחד מבצלי אחיות, ויבם

צרת ערוה בזקה אינו ידוע לכל, ובאין להתיר הצרה
ואפלו לא נתגורשה הערוה.
כז. שלשה אחים נשואין שלש נשים נכריות, ומת אחד
מהן, ועשה השני מאמר וקידוש כסף ביבמתו, ומת קדם
שיכנס, ונפלו שתייהן לפני היבם - הרי אלו חולצות ולא
מתבבמות; מפני שבצלת המאמר עליה זקת שני יבמין,
ונמצאת כאלו היא אשת שני מתים; ודרשו חכמים
ואמרו: "אשת המת", לא אשת שני מתים. לפיכך, כל
אשה שעליה זקת שני יבמין, חולצת ולא מתבבמת, וכן
צרתה; ואסורין מדברי סופרים.
כח. ומפני מה לא יחלץ לבצלת המאמר שעליה זקת שני
יבמין, ויבם צרתה? גזרה, שלא יאמרו: 'שתי יבמות
הבאות מבית אחד, אחת חולצת ואחת מתבבמת'; ולפיכך
אסרו אף צרתה.
כט. עשה מאמר ביבמתו, ונתן גט למאמרו, ומת - חזרה
להתרה, שהמאמר שאסרה הרי בטלו [ע"י הגט]; ורצה
חולץ לה, רצה מיבם.
ל. בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו, ומת כשהוא
קטן, ונפלה פעם שניה לפני אחיו הגדול - הרי זו חולצת
ולא מתבבמת; שביאת בן תשע כמאמר מן הגדול, כמו
שבארנו, ונמצא עליה זקת שני יבמין.
לא. מי שחציה שפחה וחציה בת חורין, שנתקדשה
לראובן ונשפתה לרחל, וחזרה ונתקדשה לשמעון, ומתו
שניהם - מתבבמת ללוי, ואינה אשת שני מתים; אם קדושי
ראובן קדושין, אין קדושי שמעון פלוס; ואם קדושי
שמעון קדושין, אין קדושי ראובן פלוס.

פרק ז

א. שנים מן האחים נשואין לשתי אחיות, ומתו שניהן, ולא
נודע איזה מהן מת ראשון - הואיל ואי אפשר ליבם
שתייהן, ויהי זקה [רשות וקשר היבם] נפלה על שתייהן -
שתייהן חולצות ולא מתבבמות; ואפלו היתה אחת מהן
אסורה על היבם משום שניה [ערוה מדרבנן], או מחיבי
עשה, או מחיבי לאוין - הרי אלו חולצות ולא מתבבמות.
אבל אם היתה אחת מהן ערוה עליו, כגון שהיתה אם
אשתו, או בתה - הרי אחותה מתרת לו, ורצה חולץ רצה
מיבם; שהרי לא נפלה זקתה על שתייהן, שאין זקה על
הערוה.
ב. היתה אחת מהן אסורה על יבם זה משום ערוה,
והאחרת אסורה על היבם השני משום ערוה - האסורה
לזה מתרת לאחיו, והאסורה לזה מתרת לאחיו, שהרי
נפלה זקת כל אח מהן על המתרת לו בלבד; ורצה חולץ
לזו המתרת לו, רצה מיבם.
ג. מת אחד מן האחין, ונפלה אשתו ליבום, ואחר כך מת
שני, ונפלה אשתו שהיא אחות הראשונה ליבום, ויהי
שתייהן קימות - שתייהן חולצות ולא מתבבמות, כמו
שבארנו.

48 אחות אשה; לפיכך מוציא החרש אשתו בגט, כדי
49 שתהיה אחותה אסורה לעולם.
50 יט. וכן שני אחים פקחין נשואין לשתי אחיות, אחת
51 פקחת ואחת חרשת - מת בעל החרשת, תצא משום אחות
52 אשה. מת בעל הפקחת, מוציא את אשתו החרשת בגט,
53 ואת אשת אחיו בחליצה, מפני שהוא פקח ויכול לחליץ.
54 כ. שני אחים, אחד פקח ואחד חרש, והחרש נשוי שתי
55 נשים פקחות, אחת מהן ערוה על הפקח, ומת החרש -
56 שתייהן פטורות על כל פנים: אם נשואי הערוה נשואין,
57 הרי השניה צרחה ופטורה; ואם אין נשואי הערוה
58 נשואין, כך לא יהיו נשואי צרחה נשואין.
59 כא. היתה בתו וכיוצא בה חרשת, ונשואה לאחיו הפקח
60 - צרחה חולצת ולא מתבטלת; שאין נשואי החרשת
61 גמורין.
62 כב. כל מקום שאמרנו בהלכות אלו 'שתי אחיות' - אחד
63 שתי אחיות, או אשה ובתה, או אשה ובת, וכיוצא
64 בה; ענין הדברים - שהן שתי נשים שהאחת מהן ערוה
65 עם האחרת, ואי אפשר לשא שתייהן משום ערוה. וכן כל
66 מקום שנאמר 'אחות אשה', או 'אחות ובתה' - אחד
67 אחותה, או אמה, או בתה; ענין הדברים - אחת
68 מקרובותיה שהן ערוה עמה.

פרק ח

69
70 א. מי שקדש אחת משתי אחיות, ואין ידוע איזו מהן
71 קדש, ומת, ולו אח אחד - חולץ לשתייהן, כדי להתייבן
72 לאחרים. היו לו שני אחים - אחד חולץ לאחת מהן
73 בתחלה, והשני מיבם לשניה על כל פנים: אם זו היא
74 שקדש אחיו, הרי יבם אותה; ואם אינה אשת אחיו, הרי
75 נשא אשה משאר הנשים, ואחותה שהיתה אשת אחיו,
76 כבר נחלצה. אבל לא יבם האחת תחלה - שמא האחרת
77 היא אשת אחיו, ונמצא שנשא קרובת זקקתו; קדמו שני
78 האחים וכןסו שתי הנכמות - אין מוציאין מיבם.
79 ב. שנים שקדשו שתי אחיות, זה אינו ידוע איזו קדש, וזה
80 אינו ידוע איזו קדש, ומתו שניהן - לזה אח ולזה אח - זה
81 חולץ לשתייהן, וזה חולץ לשתייהן. לזה אח אחד ולזה שנים -
82 היחיד, חולץ לשתייהן בתחלה; והשנים, אחד חולץ ראשון,
83 והשני מיבם. ואם קדמו וכןסו - אין מוציאין מיבם, ואפלו
84 היו כהנים; שהחליצה שחלץ היחיד, מספק חלץ; והחליצה
85 אסורה לכהן מדברי סופרים, ובספק חלוצה לא גזרו.
86 ג. היו לזה שני אחים ולזה שני אחים - אחיו של זה
87 חולץ לאחת, ואחיו של זה חולץ לאחת; ואחר כך האח
88 השני של זה מיבם חלוצתו של זה, והאח השני של זה
89 מיבם חלוצתו של זה. קדמו שני אחים וחלצו לשתייהן -
90 לא יבמו שני האחים האחרים; אלא אחד חולץ בתחלה,
91 ואחיו מיבם לשניה. ואם קדמו וכןסו, אין מוציאין מיבם.
92 ד. האשה שהיו לה בנים, והיו לכלתה בנים, ונתעברה
93 האשה ונתעברה פלטה, וילדו שתייהן במתבואה אחת,

1 הנשוי נכרית את אשתו, ואחר כך מתה אשתו של שני,
2 ואחר כך מת השלישי, ונפלו שתי נשיו לפני השני שאין
3 לו אשה - הרי אלו פטורות מן החליצה ומן היבום:
4 האחת, מפני שהיתה אחות אשתו בשעה שמת אחיו
5 הראשון, ונאסרה עליו לעולם משום אשת אח, כדין אשת
6 אחיו שלא היה בעולם; והנכרית, משום צרחה.
7 יב. וכן שני אחים נשואין לשתי אחיות, ומת אחד מהן,
8 ואחר כך מתה אשתו של שני - הרי זו אסורה עולמית,
9 הואיל ונאסרה עליו שעת נפילה. אבל המגרש את אשתו
10 והחזירה ומת - הרי זו מתרת ליבם; ואף על פי שהרי
11 נאסרה עליו בחייו אחיו בשעה שגרשה, הרי חזרה
12 להתרה, וכשמת אחיו - בהתרה היתה עומדת.
13 יג. קטנה שהשיאה אביה, וגרשה בעלה, והחזירה ומת,
14 ועדין היא קטנה - הרי זו אסורה ליבם; מפני שגרשה
15 גרושין גמורין, שהרי אביה השיאה; ואין חזרה וננישאת
16 בשנית חזרה גמורה, שאין קדושי קטנה גמורין, כמו
17 שבארנו.
18 יד. והוא הדין למגרש פקחת, ונתחרשה, והחזירה ומת,
19 והניחה חרשת - שהיא אסורה ליבם, ואינה חולצת ולא
20 מתבטלת. וצרת קטנה זו, או חרשת זו - חולצת או
21 מתבטלת. ואם החזירה כשהיא קטנה וגדלה או חרשת
22 ונתפקחה אצלו, ואחר כך מת - הרי זו מתרת ליבמה.
23 טו. שני אחים נשואין לשתי אחיות, היו שתייהן קטנות
24 הראויות למאן (שדי במיאונן לבטל נישואיהן) או חרשות, ומת
25 אחד מהן - תצא משום אחות אשה, ופטורה מן החליצה
26 ומן היבום. היו אחת גדולה ואחת קטנה, ומת בעל
27 הקטנה - תצא משום אחות אשה; מת בעל הגדולה -
28 מלמדין את הקטנה שתמאן בבצלה, ויתהיה גדולה זו
29 מתרת ליבמה.
30 טז. שני אחים חרשין נשואין לשתי אחיות פקחות, או
31 חרשות, או אחת פקחת ואחת חרשת, וכן שתי אחיות
32 חרשות נשואות לשני אחים פקחין, או חרשין, או אחד
33 פקח ואחד חרש, ומת אחד מהן - אשתו פטורה מן
34 החליצה ומן היבום, משום אחות אשה; שהרי אין נשואי
35 אחד משניהן נשואין גמורין.
36 יז. שני אחים אחד פקח ואחד חרש, נשואין לשתי אחיות
37 פקחות, או אחת חרשת ואחת פקחת, והרי הפקחת היא
38 אשת הפקח - מת החרש - תצא אשתו, משום אחות אשה.
39 מת הפקח - הואיל ונשואי הפקח שמת נשואין גמורין וזקת
40 זה החרש גמורה (מן התורה), ונשואי החרש אינם נשואין
41 גמורין - הרי זה מוציא את אשתו בגט, מפני שאחותה
42 זקוקה לו; ואשת אחיו הפקח אסורה לעולם, שאינו יכול
43 לכנס מפני אחותה, ולא יחליץ, מפני שהוא חרש.
44 יח. ולמה גזרו חכמים שיוציא זה החרש אשתו החרשת,
45 והם אינן בגי חיוב, אלא הרי הן כקטן אוכל נבלות, שאין
46 בית דין מצוין להפרישו? אמרו חכמים: אם תשב אשתו
47 עמו, נמצאת אחותה נשאת לזר, ויאמרו: 'נפטרה משום

והרי חלצו לה ארבעתן תחלה. וכן השניה - חולצין לה
 ארבעה, והאחד מן הארבעה זה שנשא הראשונה,
 והחמישי ישאנה. עד שנמצאו הבנים החמשה נשאו
 החמש נשים, אחר שנחלצה כל אחת מהן ארבע חליצות.
 יב. ולעולם הזה בכל הספקות בעקרים אלו; שכל מי
 שנסתפק לה שמא בת חליצה היא לאיש זה או אינה
 צריכה לחליצה ממנו - אינה נותרת להנשא לזר, עד
 שיחליץ לה אותו האיש; וכל מי שסתפק לה שמא ביאתה
 אסורה על איש זה, בין מדברי תורה בין מדברי סופרים
 - אינה מתקבצת לו. וכל שנחלצה חליצה מעלה או
 נבעלה בעילה כשרה - התרה צרתה לזר.
 יג. ועל דרך זו תבין ותורה בכל הספקות שיצאנו לענין
 יבום וחליצה, שהרי בארנו כל העקרין שעליהן תסתמך.
 ותדע מי הוא שחולץ, ומי הוא שמיבם, ומי היא הפטורה
 מן החליצה ומן היבום, ומי היא הראויה ליבום.
 בריך רחמנא דסייען

יום שני י"ח אדר ה'תשע"ה

הלכות נערה בתולה

ש בכללן חמש מצוות - שלש מצוות עשה, ושתי מצוות
 לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לקנס המפתה; (ב) שישא
 האונס אנוסה; (ג) שלא יגרש האונס; (ד) שתשב אשת
 מוציא שם רע תחת בעלה לעולם; (ה) שלא יגרש מוציא
 שם רע את אשתו. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

פרק א

א. מי שפטה בתולה, קונסין אותו משקל חמשים סלעים
 של כסף מזקק [טהור]; וזה הוא הנקרא קנס. וכן אם אנס
 אותה. וקנס זה - מצות עשה של תורה, שנאמר: "ונתן
 האיש השכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף".
 ב. ואיזה הוא מפתה ואיזה הוא אונס? מפתה - לרצונה;
 ואונס - שבא עליה בעל כרחה. כל הנבעלת בפשה - הרי
 זו בחזקת אנוסה, ודנין בו דין אונס, עד שיעידו העדים
 שברצונה נבעלה. וכל הנבעלת בעיר - הרי זו בחזקת
 מפתה, מפני שלא נצקה, עד שיעידו עדים שהיא אנוסה,
 כגון ששלה חרב ואמר לה: 'אם תנצקי, אהרג אותך'.
 ג. המפתה שלא רצת להנשא למפתה, או שלא רצה אביה
 לתנה לו, או שלא רצה הוא לכנס - הרי זה נותן קנסה,
 והולך; ואין כופין אותו לכנס. ואם רצו וכנסה - אינו
 משלם קנס, אלא כותב לה כתובה כשאר הבתולות. אבל
 האנוסה שלא רצת היא או אביה להנשא לאונס - הרשות
 בידם, ונותן קנס. רצת היא ואביה ולא רצה הוא - כופין
 אותו וכונס ונותן קנס, שנאמר: "ולו תהיה לאשה", הרי זו
 מצות עשה - אפלו היא חגרת או סומה או מצרעת, כופין
 אותו לכנס. ואינו מוציא לרצונו לעולם, שנאמר: "לא יוכל
 שלחה כל ימיו" - הרי זו מצות לא תעשה.

ונתערבו שני הילדים, והגדילו התערבות ונשאו נשים
 ומתו - כיצד הן נותרות? בני הפלה חולצין לשתייהן
 תחלה, ולא מיבמין - שכל אחת משתייהן ספק שהיא
 אשת אחיו ותהיה מתרת לו, ספק שהיא אשת אחי אביו
 והיא ערוה עליו. אבל בני הזקנה, או חולצין או מיבמין:
 שאם היא זו אשת אחיו, הרי יבמה; ואם היא אשת בן
 אחיו, מתרת היא לו - שכתב נחלצה.
 ה. מתו הבנים הידועים [הוורדיים] של זקנה ושל פלטה,
 והרי בני התערבות קמיין - בני התערבות לנשי בני
 הזקנה, חולצין ולא מיבמין; שהיא ספק אשת אחי אביו,
 שהיא ערוה עליו. ולנשי בני הפלה - אחד חולץ בתחלה,
 ואחד מיבם על כל פנים: אם בן הפלה הוא זה שחלץ
 תחלה, הרי חלץ אשת אחיו, והשני מן התערבות הוא
 בן הזקנה, ומתר לו לשא אשת בן אחיו אחר שנחלצה
 מיבמה; ואם זה שחלץ תחלה הוא בן הזקנה, הרי חלץ
 לאשת בן אחיו ולא עשה כלום, והשני מן התערבות הוא
 בן הפלה, והרי יבם אשת אחיו.
 ו. מי שלא שיהת אחר בעלה שלשה חדשים, ונשאת
 וילדה, ואין ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבועה
 לאחרון, והיו לה בנים מן הראשון ומן השני - אם מת
 זה הבן הספק - בני הראשון ובני האחרון חולצין לאשתו,
 ולא מיבמין; שכל אחד מהן שביא ליבם, שמא אינו
 אחיו מאביו; והרי הוא אחיו מאמו בודאי, ואשת אחיו
 מאמו אסורה על האדם לעולם משום ערוה. וכן זה הבן
 הספק - חולץ לנשותיהן [של הוורדיים] ולא מיבם.
 ז. היה בן לראשון ובן לשני, שלא מאשה זו שנשאת
 בתוך זמן [ג' חודשים], ומת אחד מהן - הרי זה הבן הספק
 חולץ לאשת זה שמת או מיבם; שאם אחיו מאביו הוא,
 הרי יבם את אשתו; ואם אינו אחיו מאביו - הרי אין
 ביניהן אתנה [קשר אחים] כלל, לפיכך מותר לו לשא את
 אשתו.
 ח. מת הבן הספק - אחד משני הבנים הנדאין חולץ
 לאשתו תחלה, והשני מיבם על כל פנים: אם אחיו הוא,
 הרי יבם את אשתו; ואם אינו אחיו ובן האב האחר הוא,
 הרי נחלצה מאחי בעלה.
 ט. מי שהלך בעלה למדינה אחרת ושמעה שמת ונשאת,
 ואחר כך בא הבעל הראשון, ומתו שניהן, לזה אחים ולזה
 אחים - אחיו של זה ואחיו של זה, חולצין ולא מיבמין.
 י. חמש נשים שהיה לכל אחת מהן בן ידוע, ונתערבו
 חמשתן וילדו כאחת במחבואה, ונתערבו הילדות והגדילו
 התערבות, ונשאו נשים ומתו החמשה האנשים, ונפלו
 חמש הנשים לפני החמשה הבנים הנדאין, שאין אחד מהן
 יודע איזו היא אשת אחיו - כיצד תקנתן? ארבעה מהן
 חולצין לאחת תחלה, והחמישי ישא זו שנחלצה ארבע
 חליצות על כל פנים.
 יא. כיצד? אם אשת אחיו היא, הרי יבם אותה; ואם
 אינה אשת אחיו - הרי היא אשת אח אחד מהארבעה,

48 אין שם ענש [אינו משלם דמי הולד]; ואף על פי שהריגת
49 האשה בשנגה, שהרי לא נתפגנו לה, שנגאמר: "כי יצו
50 אנשים, ונגפו אשה הרה" - הא למדת שלא חלק באסון
51 בין שוגג למזיד לפטור מן התשלומין. והרי הוא אומר:
52 "מכה נפש בהמה ושלמנה, ומכה אדם יומת" - מה מכה
53 נפש בהמה, לא חלק בו בין שוגג למזיד לחיבו בתשלומין,
54 אף מכה נפש אדם, לא חלק בו בין שוגג למזיד לפטור מן
55 התשלומין.

56 יד. והוא הדין לכל עברה שיש בה מיתת בית דין, שאין
57 בה תשלומין.

58 טו. בא עליה ומתה - הרי זה פטור מן הקנס, שנגאמר:
59 "ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה", לא לאבי המתה;
60 והוא שתמות קדם שתעמד בדין.

פרק ב

62 א. חמשים כסף של קנס, הם דמי הנאת שכיבה בלבד.
63 וחיוב המפתה לתן בשת ופגם, יתר על הקנס הקצוב
64 בתורה; יתר עליו האונס, שהוא נותן את הצער;
65 שהנבעלת ברצונה אין לה צער, ואנוסה יש לה צער; וכן
66 הוא אומר באנוסה: "תחת אשר ענה".

67 ב. נמצא המפתה משלם שלשה דברים: קנס, ובשת,
68 ופגם; והאונס, ארבעה: קנס, ובשת, ופגם, וצער.

69 ג. קנס, שורה בכל; אחד הכא על בת כהן גדול, ואחד הכא
70 על בת גר או ממזרת - קנסה חמשים כסף. אבל הבשת
71 והפגם והצער - אינן שוין בכל, וצריכין שומא [הערכה].

72 ד. כיצד שמין הבשת? הכל לפי המביש והמתביש -
73 שאינו דומה המביש נערה חשוכה וממשפחה מיתסה,
74 למביש קטנה עניה בזויה; ואינו דומה המתביש מאדם
75 חשוב וגדול, למי שבישו אחד מן הנבלים וקל מן הקלים.
76 ה. ולפי זה, רואין הדינין מעלתה ומעלתו; ושמין כמה
77 קמון ראוי לאביה ולמשפחתה לתן [כמה היו מוכנים לתת כדי
78 ש-] ולא יאציע להן דבר זה מאדם זה, וכמוהו [כסכום הזה]
79 חיוב לשלם.

80 ו. פגם, לפי יפיה - רואין אותה כאלו היא שפחה נמכרת
81 בשוק, כמה היא שורה בעולה וכמה היתה שורה בתולה,
82 כשאדם רוצה לקנות שפחה בתולה לתנה לעבדו שהוא
83 רוצה בהנחתו וטובתו; ורואין כמה פחתה, וישלם. צער -
84 לפי קטנותה ובגן גופה ולפי שניו וגופו; אומדין כמה
85 האב רוצה לתן ולא תצטרע זו מזה, ויתן.

86 ז. המפתה - נותן בשת ופגם מיד, ואינו נותן את הקנס
87 אלא אם כן לא נשאה, שנגאמר: "ואם מאן מאן אביה
88 לתתה לו, כסף ישקל כמזהר הבתולות". אבל האונס -
89 נותן ארבעה דברים מיד, וכונס; לפיכך כשתרצה
90 להתגרש, או אם מת - אין לה כלום [דמי כחובה].

91 ח. באו עליה שנים, אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה: זה
92 שבא עליה שלא כדרכה - אם הוא ראשון, חיוב בבשת
93 ופגם; ואם הוא אחרון, חיוב בבשת בלבד, שפכר נפגמה.

1 ד. ואין לה כתובה - שלא תקנו חכמים כתובה לאשה אלא כדי
2 שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, וזה אינו יכול להוציא.

3 ה. היתה אנוסה זו אסורה עליו - אפלו מחיבי עשה,
4 ואפלו שניה [אסורה עליו מדרבנן] - הרי זה לא ישאנה; וכן
5 אם נמצא בה דבר זמה [שזנתה] אחר שפנסה, הרי זה
6 יגרשנה - שנגאמר: "ולו תהיה לאשה", אשה הראויה לו.
7 ו. כהן גדול שאנס בתולה או שפחה אותה - הרי זה לא
8 יכנס, מפני שהוא מצוה לשא את הבתולה, ובשעה שישא
9 זו, אינה בתולה; ואם פנס, יוציא בגט.

10 ז. אף על פי שנגאמר באונס: "לא יוכל שלחה" - בין
11 שקדמו [מצות -] עשה, שנגאמר: "ולו תהיה", הרי נתקן
12 לעשה [נתנה התורה אפשרות לתקן הלאו]; ונמצאת זו מצות לא
13 תעשה שנתקה לעשה, שאין לוקין עליה אלא אם לא קים
14 עשה שבה, כמו שיתבאר בהלכות סנהדרין. לפיכך אונס
15 שעבר וגרש - כופין אותו להחזיר, ואינו לוקה; מתה
16 גרושתו קדם שיחזרנה, או שנתקדשה לאחר, או שהיה
17 כהן שאסור בגרושה - הרי זה לוקה; שהרי עבר על לא
18 תעשה, ואינו יכול לקים עשה שבה.

19 ח. אין האונס או המפתה חיב בקנס, עד שיבוא עליה
20 כדרכה, ובצדים; ואינו צריך התראה. ומאימתי היתה לבת
21 קנס? מאחר שלש שנים גמורות, עד שתבגר. נבעלה בתוך
22 שלש שנים, אין ביאתה ביאה; בא עליה משבגרה, אין לה
23 קנס - שנגאמר: "נערה בתולה", לא הבוגרת.

24 ט. ואחת שיש לה אב, או שאין לה אב - יש לה קנס. ואלו
25 שאין להן קנס: הבוגרת, והממאנת [קטנה יתומה שמיאנה
26 בנישואין שהשיאה], והאילונית [עקרה], והשוטה, והחרשת,
27 ומי שיצא עליה שם רע בילדותה וכאו שנים והעידו
28 שתבעה אותן לזנות עמה, והמתגרשת מן הנישואין ועדן
29 היא נערה בתולה. אבל המתגרשת מן הארוסין - אם
30 גאנסה, יש לה קנס; ואם נתפתתה, אין לה קנס.

31 י. הגיורת, והשבויה, והמשחררת [שפחה כנענית שנשתחררה]
32 - אם נתגירה ונפדית ונשתחררה והיא בת שלש שנים או
33 פחות - יש לה קנס. ואם היתה בת שלש שנים ויום אחד
34 כשנתגירה או כשנפדית או כשנשתחררה, אין לה קנס;
35 הואיל וביאתה ביאה, הרי הן כבעולות.

36 יא. היתה בתולה זו אסורה על האונס או המפתה - אם
37 היתה מחיבי פתות, כגון אחותו ודודתו והנדה וכיוצא
38 בהן, או שהיתה מחיבי לאוין - אם התרו בו, הרי זה לוקה
39 ואינו משלם קנס; שאין אדם לוקה ומשלם. ואם לא היתה
40 שם התראה - הואיל ואינו חיב מלקות, הרי זה משלם קנס.
41 יב. היתה מחיבי עשה או שניה וכיוצא בה שאסורה
42 מדברי סופרים - בין התרו בו בין לא התרו בו, חיב בקנס;
43 שאין כאן מלקות.

44 יג. היתה מחיבי מיתת בית דין, כגון בתו ואשת בנו
45 וכיוצא בהן - בין התרו בו, בין לא התרו בו - פטור מן
46 הקנס, שנגאמר [גבי נוגף אשה הרה ומת עוברת]: "ולא יהיה
47 אסון - ענוש יענש", הא אם היה שם אסון [שמתה האשה],

מתוך מהדורת חזק

48 שחיבה תורה לאונס ולמפתה ממון, לא מלקות - בשארע
49 הדבר מקרה, שלא מדעת אביה, ולא הכינה [וזמנה] עצמה
50 לכך, שדבר זה אינו הווה תמיד, ואינו מצוי; אבל אם
51 הניח זה בתו בתולה מוכנת [מזומנת ומיועדת] לכל מי
52 שיבוא עליה, גורם שתמלא הארץ זמה, ונמצא האב נושא
53 בתו והאב נושא אחותו, שאם תתעבר ותלד לא יודע בן
54 מי הוא. והמכין בתו לכך, הרי היא קדשה, ולוקה הבועל
55 והנבעלת משום "לא תהיה קדשה"; ואין קונסין אותו,
56 שלא חיבה תורה קנס אלא לאונס ומפתה, אבל זו
57 שהכינה עצמה לכך, בין מדעתה בין מדעת אביה - הרי
58 זו קדשה; ואסור קדשה אחד הוא, בין בבתולה בין
59 בבעולה. ולפיכך אמרו חכמים, שהיוצא עליה שם רע
60 בילדותה, אין לה קנס, כמו שבארנו - שהרי זו בתוקת
61 שהפקירה עצמה לדבר זה בריצונה.

פרק ג

62
63 א. המוציא שם רע על בת ישראל, ונמצא הדבר שקר -
64 לוקה, שנאמר: "ויסרו אותו"; ואזהרה שלו מ"לא תלך
65 רכיל בעמך"; ונותן לאביה משקל מאה סלעים כסף
66 מזקק [טהור]; ואם היתה יתומה, הרי הן של עצמה.
67 ב. והמוציא שם רע על הקטנה או על הבוגרת - פטור
68 מן הקנס ומן המלקות; ואינו חייב עד שיוציא על הנערה,
69 שנאמר: "והוציא את בתולי הנערה", "נערה" מלא דבר
70 הכתוב.
71 ג. אין דנין דין זה אלא בפני הבית [בית המקדש], ובבית
72 דין של עשרים ושלשה - מפני שיש בדין מוציא שם רע
73 דיני נפשות, שאם נמצא הדבר כמו שאמר, הרי זו נהרגת.
74 אבל האונס והמפתה, דנין בהן בכל זמן בשלשה, כמו
75 שיתבאר בהלכות סנהדרין.
76 ד. ומצות עשה של תורה, שתשב אשת מוציא שם רע
77 תחתיו [נשואה לו] לעולם, שנאמר: "ולו תהיה לאשה",
78 אפלו עגרת או מכת [חולת] שחין. ואם גרשה - עבר על
79 'לא תעשה', שנאמר: "לא יוכל לשלחה כל ימיו". וכופין
80 אותו ומחזיר, ואינו לוקה, כמו שבארנו באונס; ואם קדם
81 אחד וקדשה, או שמטה, או שהיה כהן שאסור בגרושה
82 - לוקה על גרושה.
83 ה. נמצא בה דבר זמה [שניתנה תחתיו], או שנמצאת אסורה
84 עליו מחיבי לאוין, או מחיבי עשה, ואפלו שניה [אסורה
85 לו מדרבנן] - הרי זה יגרשנה בגט: שנאמר: "ולו תהיה
86 לאשה", אשה הראויה לו. ולמה לא יבוא עשה וידחה לא
87 תעשה, בין במוציא שם רע בין באונס, וישא זו האסורה
88 לו? שהרי אפשר שלא תרצה היא לישב, ונמצא עשה ולא
89 תעשה קמיין.
90 ו. כיצד הוצאת שם רע? הוא שביא לבית דין ויאמר:
91 'נערה זו בעלתי אותה ולא מצאתי לה בתולים',
92 וכשבקשתי [חקרתי] על הדבר, נודע לי שזנתה תחתי אחר
93 שארסתי, ואלו הן עדי שזנתה בפניהן; ובית דין

1 וזה שבא עליה בדרבה - בין ראשון בין אחרון, חייב בקנס
2 ובשאר הדברים; אבל אין בשת ופגם של פת שלא נבעלה
3 כלל, כבשת ופגם זו שנבעלה שלא בדרבה.
4 ט. כבר הודענו הפנות שאין להן קנס, ועשר הן: הבוגרת,
5 והממאנת [קטנה יתומה שמיאנה בנישואין שהיא אורח],
6 והמתגרשת, והאילונית [עקרה], והשוטה, והחרשת,
7 והגיוורת, והשבויה, והמשחררת [שפחה כנענית שנשתחררה],
8 והיוצא עליה שם רע [שם זנות]; ושאר הפנות, יש להן
9 קנס.
10 י. כל פת שיש לה קנס - יש לה בשת ופגם; ואם היתה
11 אנוסה - צער. וכל פת שאין לה קנס - כך אין לה לא
12 בשת ולא פגם, אם נתפתה, וכן אם נאנסה, חוץ מבוגרת
13 וממאנת ושוטה וחרשת.
14 יא. כיצד? האונס את הבוגרת ואת הממאנת - אף על פי
15 שאין להן קנס, יש להן בשת ופגם וצער; והאונס שוטה או
16 חרשת, משלם צער בלבד. אבל המפתה את כלן, פטור
17 מכלום.
18 יב. אין אדם משלם קנס בכל מקום בהודאת פיו, אלא
19 על פי עדים. לפיכך, האומר: 'אנסתי' או 'פתיתי בתו של
20 פלוני' - אינו משלם קנס; אבל משלם בשת ופגם בהודאת
21 פיו. וכן פת שחבצה איש בדין ואמרה לו: 'אנסתה' או
22 'פתיתת אותי', והוא אומר: 'לא היו דברים מעולם' - הרי
23 זה נשבע שבועת הסת [שבועה מדרבנן]; שאלו הודה, היה
24 משלם לה בשת ופגם וצער על פי עצמו.
25 יג. אמרה לו: 'אנסתי אותי', והוא אומר: 'לא כי אלא
26 פתיתי' - הרי זה נשבע שבועת התורה על דמי הצער,
27 ומשלם בשת ופגם; שהרי הודה במקצת הטענה, כמו
28 שיתבאר במקומו.
29 יד. שלשה דברים של מפתה וארבעה של אונס - הרי הן
30 של אב, שכל שבח נעורים לאב; ואם אין לה אב, הרי הן
31 של עצמה.
32 טו. מפתה או אנוסה שלא תבעה [המגיע לה] עד שנגרה,
33 או עד שנשאת, או עד שמת האב - הארבעה דברים
34 [לאנוסה] או השלשה [למפתה], שלה. עמדה בדין ותבעה
35 אותו [כשהיא נערה], ואחר כך נגרה או נשאת - הרי הן
36 של אב; ואם מת האב אחר עמידתה בדין - הרי הן של
37 אחים, שהן יורשי האב; מצת שעמדה בדין, וזה בהן
38 האב.
39 טז. הבת שנתארסה ונתגרשה, קנסה לבדו לעצמה;
40 נאנסה או נתפתתה ואחר כך נתקדשה לאחר, קנסה ושאר
41 הדברים לאביה - שאין הארוסין מוציאין מרשות האב.
42 יז. אני אומר, שזה שנאמר בתורה: "אל תחלל את בתך
43 להזנותה" - שלא יאמר האב: 'הואיל ולא חיבה תורה
44 מפתה ואונס אלא שיתן ממון לאב, הריני שוכר בתי
45 הבתולה לזה לבוא עליה בכל ממון שארצה, או אניח זה
46 לבוא עליה בחנם, שיש לאדם למחל ולתן ממונו לכל מי
47 שיצד; לכך נאמר: "אל תחלל את בתך להזנותה"'. שזה

יום שלישי י"ט אדר ה'תשע"ה

הלכות שוטה

יש בכללן שלש מצוות - אחת מצוות עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לעשות לשוטה כתורת הקנאות הסדורה בתורה; (ב) שלא לתן שמן על קרבנה; (ג) שלא לתן עליו לבונה. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

פרק א

א. קנוי [התראה] האמור בתורה: "וקנא את אשתו" - הוא שיאמר לה בפני עדים: 'אל תסתרי עם פלוני'; ואפלו היה [זה שעליו אמר "אל תסתרי עימך"] אביה, או אחיה, או גוי, או עבד, או שחוף, והוא האיש שאינו מתקשה ואינו מוליד.

ב. הסתירה האמורה בתורה: "ונסתרה" - היא שתסתיר עם אותו האיש שאמר לה 'אל תסתרי עמו' בפני שני עדים. אם שהת עמו כדי טמאה, שהוא כדי לצלות [על האש] ביצה [של תרנגולת] ולקמעה [לשתותה] - הרי זו אסורה על בעלה עד שתשתה מי המרים ויבדק הדבר; ובזמן שאין שם מי שוטה - תאסר עליו לעולם, ותצא בלא כתבה.

ג. קנא לה עם - על שנים כאחד ואמר לה: 'אל תסתרי עם פלוני ופלוני', ונסתרה עם שניהן כאחד, ושהת כדי טמאה - אפלו הן שני אחיה, או אביה ואחיה - הרי זו אסורה עד שתשתה.

ד. אמר לה בפני שנים: 'אל תדברי עם פלוני' - אין זה קנוי; ואף על פי שנסתרה עמו בעדים ושהת כדי טמאה - לא נאסרה עליו, ואינה שוטה בקנוי זה.

ה. וכן אם אמר לה: 'אל תסתרי עמו', וראוה מדברת עמו - אין זו סתירה, ולא נאסרה ולא שוטה; וכן אם לא קדם קנוי, ובאו שנים והעידו שנסתרה עם זה ושהת כדי טמאה - לא נאסרה על בעלה, ואינה שוטה.

ו. אמר לה: 'אל תסתרי עם פלוני', והיה קטן פחות מכן תשע שנים ויום אחד, או שאמר לה: 'אל תסתרי עם בהמה זו' - אין זה קנוי, שנאמר: "ושכב איש אותה" - פרט לקטן ולבהמה, שאינן אוסרין אותה עליו.

ז. בעל שמחל על קנויו קדם שתסתיר - קנויו מחול, וכאלו לא קנא לה; אבל אחר שתסתיר אינו יכול למחל. גרשה - הרי זה כמי שמחל; ואם התזירה - צריך לקנות קנוי אחר.

ח. קנא לה בפני שנים, וראה אותה שנסתרה עם זה שקנא לה עליו, ושהת כדי טמאה - הרי זו אסורה עליו, ויוציא ויתן כתבה; שאינו יכול להשקותה על פי עצמו. וכן אם שמע העם מרובין אחריה אחר הקנוי, עד ששמע

שומעין דברי העדים, וחוקרין עדותן: אם נמצא הדבר אמת, נסקלת; ואם הביא האב עדים והזמנו העדים שהביא הבעל, ונמצא שהעידו שקר - יסקלו, וילקה הוא, ויתן מאה סלע. ועל זה נאמר: "ואלה בתולי בתי", אלו העדים שיזמנו עדי הבעל. חזר הבעל והביא עדים אחרים, והזמין עדי האב - הרי הנערה ועדי אביה נסקלין; על זה נאמר: "ואם אמת היה הדבר הזה", מפי השמועה נסמרת ממשה רבינו ע"ה למדו שפרשה זו, יש בה עדים וזוממין וזוממי זוממין.

ז. הוציא עליה שם רע והיא בוגרת - אף על פי שהביא עדים שזנת תחתיו כשהיתה נערה, הרי זה פטור מן המלקות ומן הקנס; ואם נמצא הדבר אמת - הרי זו תסקל, אף על פי שהיא בוגרת, הואיל ובצעת שזנתה נערה היתה.

ח. כל נערה שאין לה קנס אם נאנסה או נתפתתה [כמפורט לעיל] - כך המוציא עליה שם רע פטור מן המלקות ומן התשלומין. וכן הנכרית שנתגירה והשפחה [הכנענית] שנתפתתה, פחותה מבת שלש שנים - אפלו היתה הורתה [הריון אמה ממנה] שלא בקדשה [בהיותה גויה או שפחה] ולדתה בקדשה - המוציא עליה שם רע פטור מן הקנס ומן המלקות, שנאמר: "כי הוציא שם רע על בתולת ישראל", עד שתהיה הורתה ולדתה בקדשה.

ט. קדש נערה וגרשה, וחזר וקדשה והוציא עליה שם רע, והביא עדים שזנתה תחתיו בקדושין הראשונים, ונמצאו זוממין - הרי זה פטור. וכן אם היתה יבמתו שנקנסה, והוציא עליה שם רע, והביא עדים שזנתה תחת קדושי אחיו, ונמצאו זוממין - הרי זה פטור מן המלקות ומן התשלומין. וכל הפטור - אם רצה לגרש, יגרש.

י. אינו חייב עד שיבעל אותה בדרך, ויוציא שם רע [שנבעלה לזר] בדרך. בעלה שלא בדרך, ואמר: 'לא מצאתיה בתולה' - פטור; ומפני אותו מפת מרדות [מלקות מדרבנן].

יא. וכן אם אמר: 'לא מצאתיה בתולה', ולא אמר שזנתה תחתיו, או שאמר 'זנתה תחתיו', ולא הביא עדים אלא באו מאליהן - הרי זה פטור, אף על פי שהעדים נהרגים אם הזמנו.

יב. זה שנאמר בתורה: "ופרשו השמלה" - לשון כבוד, [כשהכוונה היא] שנושאין ונותנין בסתרי הדבר; וכן זה שיאמר האב: "ואלה בתולי בתי", הם זוממי עדי הבעל. וזה שנאמר: "ואם אמת היה הדבר" תהרג, בשזנת אחר הארוסין בעדים, שנאמר: "לזנות בית אביה"; אבל קדם הארוסין, כבר דנה תורה בה שהיא פטורה מכלום, ובוועלה חייב בתשלומי מזון בלבד, בין פתה בין אנס.

כריך רחמנא דסינן

מתוך מהדורת חזק

יז. באו שניהן באחד, זה אומר 'נטמאת', וזה אומר 'לא נטמאת', או שאמר אחד 'נטמאת', ובאו שנים אחריו ואמרו 'לא נטמאת' - הרי זו שוטה.
יח. בא עד אחד בשר, ונשים רבות, או פסולין רבים, באחד - העד אומר 'נטמאת', והנשים והפסולין אומרים 'לא נטמאת' - הרי זו שוטה; שעד אחד ופסולין רבים, במקצה על מקצה הם.
יט. היו כלן פסולין, הולכין אחר הרב. כיצד? שתי נשים אומרות 'נטמאת', ושלוש אומרות 'לא נטמאת' - הרי זו שוטה; שלש אומרות 'לא נטמאת', וארבע אומרות 'נטמאת' - הרי זו אינה שוטה. היו מקצה למקצה, הרי זו שוטה.
כ. כל שוטה שאינה שוטה מפני עדי טמאה - הרי זו אסורה על בעלה לעולם, ותצא בלא כתובה; שהרי נאסרה בקנוי וסתירה, והשתיה שפתייה נמנעה ואינה נבדקת בשתייה - שהרי יש בה עד (שנטמאה), כמו שבארנו.

פרק ב

א. אשה שקנא לה בעלה, ונסתרה - אין כופין אותה לשותות; אלא אם רצת, ואמרה: 'הן נטמאתי' - תצא בלא כתובה, ונאסרה על בעלה לעולם; ואינה שוטה. וכן אם אמרה: 'איני טמאה, ואיני שוטה' - אין כופין אותה לשותות, ותצא בלא כתובה. וכן אם אמר בעלה: 'איני רוצה להשקותה', או שבעלה בעלה אחר שנסתרה - הרי זו אינה שוטה, ונוטלת כתובה ויוצאה; והיא אסורה עליו לעולם.
ב. ואלו הן הנשים שאינן ראויין לשותות, אף על פי שהיא רוצה לשותות ובעלה רוצה להשקותה, אלא יוצאות בלא כתובה, משכיבאוי עדי סתירה אחר עדי קנוי, ונאסרו על בעליהן לעולם; וחמש עשרה נשים הן, ואלו הן: ארוסה, ושומרת יבם (מת בעלה בלא בנים וממתינה שאחיו ייבמה), וקטנה אשת הגדול, וגדולה אשת הקטן, ואשת אנדרוגינוס (יש בו איבר זכרות ואיבר נקבות), ואשת הסומא, או החגר, או האלם, או מי שאינו שומע, או שהוא כרות יד, וכן החגרת, והאלמת, והסומא, וכרותה כף, ושאניה שומעת - כל אחת מאלו אינה ראויה לשותות.
ג. ומנין שאינן ראויין לשותות? שנאמר: "אשר תשטה אשה תחת אישה" - פרט לארוסה ושומרת יבם, שאינה תחת אישה; "אשה" - פרט לקטנה; "אישה" - פרט לאשת קטן ואשת אנדרוגינוס שאינה איש; "ונעלם מעיני אישה" - פרט לאשת סומא; "העמיד הכהן את האשה" - פרט לחגרת; "ונתן על כפיה" - פרט למי שאין לה כף, או שהיתה עקמה, או יבשה שאינה יכולה לקח בה, ואפלו כפה אחת, שנאמר: "כפיה"; "ואמרה האשה" - פרט לאלמת; "ואמר אל האשה" - פרט למי שאינה שומעת. והרי הוא אומר: "אשה תחת אישה", עד שתהיה היא שלמה כמוהו והוא שלם כמותה; הא למדת, שכל

מהנשים הטויות (צמר) לאור הלכנה נושאות ונותנות בה, שזנת עם האיש שקנא לה עליו - הרי זה אסור לו לקימה, ויוציא ויתן כתובה.
ט. בא עד אחד והעיד לו שנסתרה עמו אחר קנוי ושהת כדי טמאה - אם הוא נאמן לו ודעתו סומכת עליו, יוציא ויתן כתובה; ואם לאו, הרי אשתו מתרת לו.
י. ואלו שבית דין מקנין להן: מי שנתחרש בעלה, או נשתטה, או שהיה במדינה אחרת, או שהיה חבוש בבית האסורין; לא להשקותה, אלא לפסלה מכתובה.
יא. כיצד? שמענו בית דין שהעם מרגיני אחריה, קוראין לה ואומרים לה: 'אל תסתרי עם פלוני'. באו עדים אחר כף שנסתרה עמו ושהת כדי טמאה - בית דין אוסרין אותה על בעלה לעולם, וקורעין כתובה; וכשיבוא בעלה, או יבריא, או יצא מבית האסורין - נותן לה גט; ואינו יכול להשקותה, מפני שלא קנא לה.
יב. שותת מי המרים ונקתה מהן (לא מתה מהם), וחזר וקנא לה מהאיש שהשקה על ידו, ונסתרה עמו - אינו משקה אותה על ידו פעם שניה, אלא תאסר עליו לעולם, ותצא בלא כתובה. אבל אם קנא לה עם אחר, ונסתרה עם האחר בעדים - משקה אותה פעם שניה, ואפלו כמה פעמים; והוא שישקה אותה כל פעם בגלל איש אחר.
יג. השקה אותה, וגרשה, ונשאת לאחר, וקנא לה עם האיש שהשקה אותה הבעל הראשון בגללו, ונסתרה עמו בעדים - הרי הבעל השני משקה אותה על ידו, מפני שהוא בעל שני; ואפלו מאה ונשאת לזה אחר זה, משקין אותה על ידי איש אחד; ואין אומרים: 'ודאי שהחזקה לזה וטמאה', עד שיהיה שם עד.
יד. האשה שקנא לה בעלה, ונסתרה אחר הקנוי עמו בעדים, והרי היא עומדת לשותות (כדי להבדק), ובא עד אחד והעיד עליה שנתבעלה בפניו עם זה שקנא לה עמו - הרי זו אסורה על בעלה לעולם, ואינה שוטה, ויוצאה בלא כתובה; ואפלו היה עד טמאה זה אחד מצדי הסתירה, שנאמר: "וצד אין בה", והרי עד.
טו. אפלו אשה, וצעד, ושפחה, ופסול לעדות בעברה מדברי סופרים, ואפלו קרוב - נאמן לעדות שוטה להעיד עליה שזנת, ותאסר על בעלה לעולם, ואינה שוטה, ותצא בלא כתובה; הואיל וקדם הקנוי והסתירה בעדים כשרים, והתורה האמינה עד אחד בטמאה - הרי כלן כשרין לעדות טמאה. אף חמש נשים ששונאות זו את זו (המנויות בהלכות גירושין יב, טז), מעידות זו על זו שנטמאת, ונאמנת עליה לאסרה על בעלה, ושללא להשקותה; אבל לא לפסלה מכתובה, אלא נוטלת כתובה ויוצאה.
טז. בא עד אחד בשר ואומר 'נטמאת' - הרי זו אינה שוטה, כמו שבארנו; בא עד אחד והכחישו ואמר 'לא נטמאת' - אין שומעין לו; שעד אחד בטמאת שוטה כשנים; ואין דבריו של אחרון דוחין דברי הראשון, שהוא כשנים.

48 שָׂבָא לָהּ עַד טַמְאָה, או הוֹדֵת, או הִיטָה מֵאֲלוּ הַנָּשִׁים
49 שְׂאִינָן רְאוּיִין לְשִׁתּוֹת, או שֶׁנֶּאֱמָר לָהּ בֵּית דִּין - הוֹאִיל
50 וְנֶאֱסָרָה עַל בַּעֲלָהּ מִכָּל מָקוֹם, הֲרִי הִיא אֲסוּרָה עַל זֶה
51 שְׁנֵיתִיחָדָה עִמּוֹ לְעוֹלָם, כְּדֶרֶךְ שֶׁהִיא אֲסוּרָה עַל בַּעֲלָהּ. וְאִם
52 עֶבֶר וְנִשְׁאַה - מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִתַּחֲתֵי בִגְט, אֲפִלוּ הָיָה לָהּ
53 מִמֶּנּוּ בָּנִים; מִפִּי הַשְּׂמוּעָה [מסורת ממושה רבינו ע"ה] לְמִדּוּ -
54 כֶּשֶׁם שֶׁטַמְאָה לְבַעַל, כֵּךְ טַמְאָה לְבוֹעֵל.
55 יג. אֲבָל אִם לֹא קָדַם קְנוּי, וְכֹאז עָלֶיהָ שְׁנֵי עֲדִים שְׁנִסְתָּרָה
56 עִם אִישׁ זֶה, וְרָאוּ דָּבָר מְכַזֵּר, כְּגוֹן שֶׁנֶּכְנְסוּ אַחֲרָיו וּמִצָּאוּהָ
57 חוֹגֶרֶת חֲגוּרָה אוּ מִצָּאוּ רַק לְמַעַלָּה מִן הַכִּילָה וְיִלּוּן שַׁעַל
58 הַמִּיטָה] וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה - אִם הוֹצִיאָה בַּעֲלָהּ בְּדָבָר מְכַזֵּר זֶה
59 - הֲרִי זֶה לֹא תִנָּשֵׂא לְנִשְׁטָן, אֲלֹא אֲסוּרָה עָלֶיהָ. וְאִם עֶבֶר
60 וְנִשְׁאַה, וְהָיָה לָהּ בָּנִים מִמֶּנּוּ - לֹא תִצָּא; וְאִם לֹא הָיָה לָהּ
61 בָּנִים, תִּצָּא.
62 יד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? שְׁנִבּוּכָה [רעשה] הָעִיר עָלֶיהָ
63 וְעַל זֶה הַנִּשְׁטָן יוֹם וּמִחֻצָּה אוּ יוֹמֵר, וְאָמְרוּ: 'פְּלוֹנִי זֶנְהָ
64 עִם פְּלוֹנִית', וְלֹא פָסַק הַקּוֹל - וְהוּא שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ אוּ לוֹ
65 אוֹיָבִים שֶׁמַּעֲבִירִין הַקּוֹל. אֲבָל אִם לֹא הָיְתָה שָׁם רִנָּה
66 לְדָבָר זֶה בְּעִיר, או פָּסַק הַקּוֹל שֶׁלֹּא מִחֻמַּת יִרְאָה - אִם
67 נִשְׁאֵת לְנִשְׁטָן לֹא תִצָּא, אִף עַל פִּי שְׂאִין לָהּ בָּנִים; אֲפִלוּ
68 בָּא עַד אֶחָד שְׁנֵית עִמּוֹ, לֹא תִצָּא.
69 טו. מִי שֶׁהוֹצִיאָה בַּעֲלָהּ בְּעִדֵּי דָּבָר מְכַזֵּר, וְנִשְׁאֵת לְאַחֵר
70 וְנִגְרָשָׁה - הֲרִי זֶה אֲסוּרָה לְהִנָּשֵׂא לְנִשְׁטָן שִׁנְעֵצֵאת מִתַּחַת
71 בַּעֲלָהּ בְּגִלּוֹ; וְאִם נִשְׁאֵת - לֹא תִצָּא, אִף עַל פִּי שְׂאִין לָהּ
72 בָּנִים.
73 טז. כָּל אִשָּׁה שֶׁכָּאוּ שְׁנֵי עֲדִים וְהָעִידוּ שְׁנֵית עִם זֶה
74 כְּשֶׁהָיְתָה תַּחַת בַּעֲלָהּ הָרָאשׁוֹן - הֲרִי זֶה תִּצָּא מִזֶּה, וְאִף עַל
75 פִּי שֵׁשׁ לָהּ מִמֶּנּוּ כְּמָה בָּנִים. וְכָל שֶׁאֲמָרְנוּ 'תִּצָּא', תִּצָּא
76 בְּלֹא כְּתָבָהּ.
77

פֶּרֶק ג

78 א. כִּיצַד סֵדֶר הַשְּׁקָאָת שׁוֹטָה? הַבַּעַל בָּא לְבֵית דִּין
79 שְׁבָעִירוֹ, וְאָמַר לָהֶן: 'אִשְׁתִּי זֹאת קָנֵאתִי לָהּ בַּפְּנֵי פְּלוֹנִי
80 וּפְלוֹנִי שֶׁלֹּא תִסָּתֵר עִם פְּלוֹנִי, וְנִסְתָּרָה עִמּוֹ, וְאֵלּוּ עֲדִי,
81 וְהִיא אוֹמֶרֶת שֶׁהִיא טְהוֹרָה, וְאֲנִי רוֹצֵה לְהַשְׁקוֹתָהּ לְבִדּוֹק
82 הַדְּבָר'. וּבֵית דִּין שׁוֹמְעִין דְּבָרֵי הָעֲדִים, וּמוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי
83 תַּלְמִידֵי חֻכְמִים לְשִׁמְרוֹ שֶׁמָּא יָבוֹא עָלֶיהָ קֶדֶם שְׁתִּיָּה,
84 שֶׁהֲרִי נֶאֱסָרָה עָלֶיהָ עַד שֶׁתִּשְׁתַּה; וְיִמְשַׁלְחִין אוֹתָהּ
85 לִירוּשָׁלַיִם, שְׂאִין מִשְׁקִין אוֹתָהּ הַשּׁוֹטָה אֲלֵא בֵּית דִּין הַגָּדוֹל
86 שֶׁל שְׁבָעִים זְקֵנִים בְּמִקְדָּשׁ.
87 ב. הִגִּיעוּ לִירוּשָׁלַיִם, בֵּית דִּין הַגָּדוֹל מוֹשִׁיבִין אוֹתָהּ
88 בִּינֵיהֶן, וּמֵאֲמִין עָלֶיהָ שֶׁלֹּא בַּפְּנֵי בַּעֲלָהּ, וּמִפְּחִידִין אוֹתָהּ
89 פַּחַד גָּדוֹל שֶׁלֹּא תִשְׁתַּה. וְאָמְרִין לָהּ: 'בְּתִי, הִרְבָּה יֵין
90 עוֹשָׂה, הִרְבָּה שָׁחֹק עוֹשָׂה, הִרְבָּה יִלְדוֹת עוֹשָׂה, הִרְבָּה
91 שְׁכָנִים הָרָעִים עוֹשִׂים; אֵל תִּגְרָמִי לְשֵׁם הַגָּדוֹל שֶׁנִּכְתַּב
92 בְּקִדְשָׁהּ, שִׁימָחָה עַל הַמֵּים'. וְאָמְרִין לָהּ: 'בְּתִי, הִרְבָּה
93 קִדְמוּךְ [בעבירה זו] וְנִשְׁטָפוּ [מִן הָעוֹלָם], וְאֲנִשִּׁים גְּדוֹלִים

1 דָּבָר שֶׁמַּעֲכָב אוֹתָהּ מִלְשָׁתוֹת, מַעֲכָב אוֹתָהּ בַּעֲלָהּ
2 מִלְהַשְׁקוֹתָהּ; וְכָל הַמַּעֲכָב אוֹתָהּ הַבַּעַל מִלְהַשְׁקוֹתָהּ, מוֹם
3 כְּמוֹהוּ מַעֲכָב אוֹתָהּ מִלְשָׁתוֹת.
4 ד. קִטְנָה שֶׁהִשְׁיָאָה אֲבִיהָ - אִם זִנָּת בְּרִצּוֹנָהּ, נֶאֱסָרָה עַל
5 בַּעֲלָהּ; לְפִיכָךְ מְקַנִּין לָהּ - לֹא לְהַשְׁקוֹתָהּ, אֲלֹא לְפִסְלָהּ
6 מִכְּתֻבָּתָהּ, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרְנוּ. אֲבָל קִטְנָה בַּת מֵאוֹן [קטנה יתומה
7 שֶׁהִשְׁיָאוּהָ וּמִבְטֵלֶת נִשְׁוִיאָה בְּמִיאוֹנָה בְּנִשְׁוִאִין אֵלּוּ] - אֵין מְקַנִּין
8 לָהּ, שְׂאִין לָהּ רִצּוֹן לְהַאֲסֹר עַל בַּעֲלָהּ; וְאֲפִלוּ הָיָה כְּהֵן,
9 לֹא נֶאֱסָרָה עָלֶיהָ.
10 ה. קָנָא לְאַרוֹסָתּוֹ אוּ לְקוֹקְרָתּוֹ [יבִימָתוּ קוֹדֵם שִׁיבְמָה],
11 וְנִסְתָּרָה אַחֵר שֶׁנִּשְׁאַה - הֲרִי זֶה שׁוֹתָה, כְּשֶׁאֲרָ כָּל הַנָּשִׁים.
12 נִשְׁוִיאָה שֶׁקָּנָא לָהּ, וְנִסְתָּרָה קֶדֶם שִׁיבְעַל אוֹתָהּ בַּעֲלָהּ -
13 אֵינָה שׁוֹתָה, וְיוֹצֵאָה בְּלֹא כְּתָבָהּ, וְאֲסוּרָה עָלֶיהָ לְעוֹלָם,
14 שְׁנֶאֱמַר: 'וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אוֹת שְׁכָבָתוֹ, מִבְּלַעֲדִי אִישׁךְ',
15 שֶׁקִּדְמָה שְׁכִיבָתוֹ בַּעַל לְשְׁכִיבָתוֹ בּוֹעֵל.
16 ו. הַגִּיּוֹרֶת, וְהַמִּשְׁחָרְרֶת, וְאִשְׁת הַגֵּר, וְאִשְׁת עֶבֶד מִשְׁחָרָר,
17 וּמִמְזֻזָּרָה, וְאִשְׁת מִמְזֻר, וְאִשְׁת הַסָּרִיס [עֶקֶר], בֵּין סָרִיס חֻמָּה
18 [מִלִּידָה] בֵּין סָרִיס [בִּידִין] אֲדָם [כְּגוֹן שֶׁתָּה כּוֹס עֵיקָרִין], הַמִּתְּרוֹת
19 לְבַעֲלֵיהֶן - הֲרִי הֵן כָּל הַנָּשִׁים וְשׁוֹתוֹת.
20 ז. מַעֲבֶרֶת וּמִנִּיקָה - מִקָּנָא לָהּ וּמִשְׁקָה אוֹתָהּ כְּמוֹת שֶׁהִיא.
21 אִשָּׁה הַעוֹמֶדֶת לְשִׁתּוֹת, וּמֵת בַּעֲלָהּ קֶדֶם שֶׁתִּשְׁתַּה - אֵינָה
22 שׁוֹתָה, וְלֹא נוֹטֶלֶת כְּתָבָהּ.
23 ח. כָּל אִישׁ שֶׁכָּא בִּיאָה אֲסוּרָה מִמֵּי אוֹתָהּ אַחֵר שֶׁהִגְדִּיל - אֵין
24 הַמֵּים הַמֵּאֲרָרִים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ; אֲפִלוּ בָּא עַל אֲרוֹסָתּוֹ
25 בְּבֵית חֲמִיר, וְשֶׁאֲסוּרָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים - אֵין הַמֵּים בּוֹדְקִין
26 אוֹתָהּ, שְׁנֶאֱמַר: 'וְנִקָּה הָאִישׁ מִצֵּוֹן, וְהָאִשָּׁה הִיא תִּשָּׂא
27 אוֹתָהּ עֲוֹנָה' - בְּזִמְנִי שֶׁהָאִישׁ מִקָּנָה מִצֵּוֹן, הָאִשָּׁה תִּשָּׂא אוֹתָהּ
28 עֲוֹנָה.
29 ט. לְפִיכָךְ אִם הָיְתָה אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה עָלֶיהָ מִחֻבֵּי לֵאוּן אוּ
30 מִחֻבֵּי עֲשָׂה, אֲפִלוּ שְׁנֵיהָ [אסורה מדרבנן], וְקָנָא לָהּ וְנִסְתָּרָה
31 - אֵינָה שׁוֹתָה, אֲלֹא תִצָּא בְּלֹא כְּתָבָהּ, וְתִהְיֶה אֲסוּרָה עָלֶיהָ
32 אִף מִשֵּׁם זֶה. עֶבֶר וְנִשְׂא מַעֲבֶרֶת חֲבֵרוֹ וּמִנִּיקָת חֲבֵרוֹ [אחר
33 מִיתָה אוּ גִירוּשִׁין] - הֲרִי זֶה שׁוֹתָה, שְׂאִין כָּאֵן עֲבָרָהּ.
34 י. מִי שְׂאִין לוֹ אִשָּׁה הָרְאוּיָה לָלוֹד וְלֹא בָנִים, וְנִשְׂא עֲקָרָה
35 אוּ זְקֵנָה אוּ אֵילּוֹנִית [עֲקָרָה מִלִּידָה] - אֵינָה שׁוֹתָה, וְלֹא נוֹטֶלֶת
36 כְּתָבָהּ; הָיָה לוֹ בָּנִים, או אִשָּׁה אַחֶרֶת רְאוּיָה לָלוֹד - הֲרִי
37 זֶה מִשְׁקָה אוֹתָהּ, אִף עַל פִּי שֶׁהִיא זְקֵנָה אוּ עֲקָרָה אוּ
38 אֵילּוֹנִית וְאֵינָה רְאוּיָה לָלוֹד; שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה [וְנִזְרָעָה
39 זֶרַע] אֲלֹא בְּרְאוּיָה לָלוֹד - שֶׁאִם הָיְתָה יוֹלְדֶת בְּצִעֵר, תִּלְד
40 בְּרוּחַ; הָיָה דִּרְכָּה לִילֵד גְּקוּבוֹת, תִּלְד זְכָרִים.
41 יא. הָיָה לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים, וּמֵתוּ בֵּין קְנוּי לְסְתִירָה - כָּבֵר
42 נִרְאִית [הַעֲקָרָה] לְשִׁתּוֹת, וּמִשְׁקָה אוֹתָהּ. לֹא הָיָה לוֹ בָּנִים,
43 וְלֹא אִשָּׁה הָרְאוּיָה לָלוֹד, אֲלֹא זֶה הָאֵילּוֹנִית וְכִיּוֹצֵא בָּהּ,
44 וְנוֹלֵד לוֹ בֶּן מִגְרוּשָׁתּוֹ בֵּין קְנוּי לְסְתִירָה - כָּבֵר נִזְחִית
45 הָאֵילּוֹנִית מִלְשָׁתוֹת.
46 יב. כָּל אִשָּׁה שֶׁהָיָה לָהּ קְנוּי וְסְתִירָה, וְלֹא שָׁתַת מִי הַמֵּים
47 - בֵּין שֶׁלֹּא רָצָה בַּעֲלָהּ לְהַשְׁקוֹתָהּ, בֵּין שֶׁלֹּא רָצָה הִיא, בֵּין

מתוך מהדורת חזק

48 שעליו מרים] וכיוצא בזה, שנאמר: "מי המרים". ומוחק
49 לתוכן המגלה, לשמה; וימחק נפה נפה, עד שלא ישאר
50 במגלה רשם הנכר.
51 **יא.** ואחר כך כהן אחר בא אליה, מכהגי העורה, ואוחז
52 בבגדיה מכנגד פניה, וקורע עד שהוא מגלה את לבנה;
53 ומגלה שצורה, וסותר מחלפות [שערות] ראשה כדי לנלה.
54 ומביא חבל מצרי [שעשוי מסיב מיוחד], כדי להזכירה מעשה
55 מצריים [ונות] שעשת, ואם לא מצאו מצרי, מביא חבל
56 מפל מקום; וקושרו למעלה מדדיה, כדי שלא יפלו
57 הבגדים ונמצאת ערמה, שהרי נקדעו.
58 **יב.** ואחר כך מביא עשרון קמח שעורים משל בעל ועל
59 חשבון הבעל, ונותנו בקפיפה מצרית [סל], והחבל והקפיפה
60 באין משירי הלשכה [נמותר הכסף בלשכת התרומות]; ונותנו
61 על ידיה, כדי ליגעה.
62 **יג.** ואחר כך לוקח המנחה מן הקפיפה, ונותנה לכלי
63 שרת, ואינו נותן עליה שמן ולא לבונה; ואם נתן - לוקח
64 על השמן בפני עצמו ועל הלבונה בפני עצמה, שנאמר:
65 "לא יצק עליו שמן, ולא ימן עליו לבונה".
66 **יד.** ובכל הזמן שפורע ראשה ונותן העשרון על ידיה -
67 יהיו המים בפלי ביד הכהן, ויראה אותה את המים,
68 שנאמר: "ויבד הכהן יהי מי המרים המאריים".
69 **טו.** ואחר כך משקה אותה. ואחר שתשתה, לוקח פלי
70 השרת שיש בו המנחה ונותנו על ידיה, וכהן מניח ידו
71 תחתיה, ומניפה במזרח כשאר כל התנופות, מוליך ומביא
72 ומעלה ומוריד; ואחר שמניף, מגיש המנחה לקרן דרומית
73 מערבית של מזבח, כשאר מנחות של יחיד. וקומץ,
74 ומקטיר הקמץ; והשאר נאכל לכהנים.
75 **טז.** אם טהורה היא - יוצאה והולכת לה, ויהי היא
76 מתרת לבעלה. ואם טמאה היא - מיד פניה מוריקות,
77 ועיניה בולטות, והיא מתמלאה [נראית] גידים גידים. והן
78 אומרים: 'הוציאוה! הוציאוה!' כדי שלא תפרש נדה,
79 והנדות מטמאות עזרת נשים; והן מוציאות אותה מעזרת
80 הנשים שהיא עומדת בה. ובטנה צבה [מתנפחת] בתחלה,
81 ואחר כך תפל ירכה ותמות.
82 **יז.** באותה השעה שתמות היא, ימות הנואף שהשקה על
83 ידו בכל מקום שהוא; ויארע לו מארעות שארעו לה,
84 "לצבות בטן ולנפיל גוף". וכל הדברים האלו - בשלא
85 חטא הבעל מעולם; אבל אם בעל בעילה של אסור - אין
86 המים בודקין את אשתו, כמו שבארנו.
87 **יח.** ואם עבר והשקה את אשתו [אחר שבה עליה] - הרי זה
88 מוסיף על חטאתו פשע: שגורם לשם המפרש שימחה במים
89 לבטלה, ומוציא לעז על מי שוטה - שאשתו אומרת
90 לאחורות שזנת ולא בדיקה בה, והיא לא תדע שמעשי הבעל
91 גרמו.
92 **יט.** לפיכך, משרבו המנאפין בגלוי בבית שני, בטלו
93 הסנהדרין את מי המרים, וסמכו על הכתוב בקבלה: "לא
94 אפקד על בנותיכם פי תזנינה, ועל פלוחיכם פי תנאפנה".

1 ויקרים תקף יצרן עליה ונכשלו; ומגדין לה מעשה
2 והנה ותמר פלתו, ומעשה ראובן בפילגש אביו על
3 פשוטו, ומעשה אמנון ואחוחו, כדי להקל עליה עד
4 שתודה. אם אמרה: 'הן נטמאתי', או 'איני שותה' -
5 יוצאה בלא כתבה, והולכת לה.
6 **ג.** עמדה בדבורה שהיא טהורה - מביאין אותה לשער
7 מזרחי של עזרה, שהוא כנגד קדש הקדשים; ומעלין
8 אותה ממקום למקום, ומקיפין בה, כדי ליגעה עד שתקצר
9 נפשה - אולי תודה.
10 **ד.** אם עמדה בדבורה - מביאין אותה כנגד שער המזרח
11 מבחוץ, ומעמידין אותה שם. היתה מתפסה בלבנים,
12 מכסה בשחורין; ואם היו השחורין נאין לה, מתפסה
13 בבגדים שאין לה בהן נואי. ומסירין כל חלי [תכשיט] כסף
14 וזהב שעליה.
15 **ה.** ומקבצין עליה קבוצין גדול של נשים, שכל הנשים
16 הנמצאות שם חייבות לראותה, שנאמר: "ונוסרו כל
17 הנשים, ולא תעשינה כזמתכנה"; וכל איש שיחפץ לבוא
18 ולראותה, יבוא ויראה. והיא עומדת ביניהן, בלא רדיד
19 [צעיף-גוף] ולא מטפחת, אלא בבגדיה וכפח שעל ראשה,
20 כמו שהאשה בתוך ביתה.
21 **ו.** ואין מניחין שם לא עבדיה ולא שפחותיה, מפני שהיא
22 מכרת אותן, ודעתה מתישבת בהן.
23 **ז.** ואחר כך משיביעה הכהן בלשון שהיא מכרת, ומודיעה
24 בלשונה שלא גרם לה אלא קנאי וסתירה שקנא לה בעלה
25 ונסתרה; ואומר לה בלשון שהיא מכרת: "אם לא שכב
26 איש אותך, ואם לא שטית טמאה תחת אישך - הנקי ממי
27 המרים המאריים האלה. ואת, כי שטית תחת אישך וכי
28 נטמאת, וימן איש בך את שכבתו מפלעדי אישך ימן ה'
29 אותך לאלה ולשבועה בתוך עמך בתת ה' את ירכו נופלת
30 ואת בטנך צבה. וכאו המים המאריים האלה במעיה,
31 לצבות בטן ולנפיל גוף"; והיא אומרת: "אמן אמן"
32 בלשון שהיא מכרת. ומודיעה שהבטן תלקה תחלה והגוף
33 בסוף, כדי שלא להוציא לעז על המים שיאמרו לא עשו
34 המים כסדר המפורש בתורה].
35 **ח.** ואחר כך מביא מגלה של עור טהור [מבהמה טהורה],
36 כמו ספר תורה, וכותב עליה בלשון הקדש בדיו שאין בו
37 קלקלתוס [חומצת נחושת], לשמה של אשה כמו הגט; כותב
38 כל הדברים שהשביע אותה בהם, אות באות ומלה במלה,
39 וכותב את השם ככתבו, ואינו כותב "אמן אמן".
40 **ט.** ואחר כך מביא פלי חרס שלא נעשה בו מלאכה מעולם,
41 ולא יראה פכלי בולה מארץ הזמן; ואם החזירו לפכשן עד
42 שנתחדש, כשר. ונותן לתוכו חצי לג מים מן הפיור, ובחצי
43 לג שהיה במקדש היה מודדו; ונקנס בו להיכל.
44 **י.** ומקום היה שם אמה על אמה לימין הנקנס, ובו טבלה
45 של שיש וטבעת קבועה בה; מגביה הטבלה, ולוקח עפר
46 מקרקע המשכן, ונותנו על פני המים, כדי שייראה ניהיה
47 ניכר על פני המים. ונותן לתוכן דבר מר, כגון לענה [צמח

ה. ומאימין עליה [דוחקין בה] שתשתה; ואומרין לה: 46
 'בתי, אם ברור לך הדבר ששהורה את, עמדי על בריך 47
 ושתי, ואל תפחד, לפי שאין המים דומין אלא לסם [נעשב 48
 מרפא] יבש מנח על בשר חי: יש שם מכה, מחלחל ויורד; 49
 אין שם מכה, אינו עושה כלום'. 50
 ו. אמרה: 'טמאה אני' - אף על פי שנמחקה המגלה - 51
 המים נשפכין, מפני שאין בהן קדשה; ומנחתה מתפזרת 52
 על הדשן. 53
 ז. מגלת שוטה שכתבה בלילה - פסולה, שנאמר: "וכתב 54
 והשקה והקריב" - כשם שקרבנה ביום, כך כתיבת המגלה 55
 והשקיתה ביום. כתבה למפרע [בסדר הפוך] - פסולה, 56
 שנאמר: "האלה", על הסדר. כתבה קדם שתקבל עליה 57
 השבועה - פסולה, שנאמר: "והשביע וכתב". 58
 ח. כתבה אגרת [ללא שירותוט שורות] - פסולה, שנאמר: 59
 "בספר". כתבה על שני דפין [עמודים] - פסולה, שנאמר: 60
 "בספר" - ספר אחד, ולא שנים ושלשה. ואינו כותב לא 61
 על הגיר [העשוי מעשבים], ולא על הדפתרא [עור שאינו 62
 מעובד], אלא במגלת ספר [עור מעובד], שנאמר: "בספר"; 63
 ואם כתבה על גיר או דפתרא, פסולה. 64
 ט. "וכתב הכהן" - הא למדת שאם כתבה ישראל או כהן 65
 קטן, פסולה. אינו כותבה לא בקמוס [שרף אילן], ולא 66
 בקלקנתוס [חומצת נחושת], ולא בכל דבר שרשומו נפר 67
 ועומד - אלא בדיו שאין בו קלקנתוס, שנאמר: "וכתב 68
 ומחה", כתב שהוא יכול להמחות; ואם כתב בדבר 69
 המתקיים [שאינו נמחה], פסולה. 70
 י. נשאר במגלה רשם כתב נפר - פסולה, עד שימחק יפה 71
 יפה. כתב אות אחת ומחקה, וחזר וכתב אות שניה 72
 ומחקה, עד שהשלים - פסולה, עד שתהיה בלה כתובה. 73
 יא. כתבה שלא לשמה, או שמחקה שלא לשמה - 74
 פסולה. כתב שתי מגלות לשתי סטות, ומחקן לתוך כוס 75
 אחד, או לתוך שני כוסות וערבן בכוס אחד, והשקה 76
 לשתיהן - פסולה, שכל אחת לא שותה מגלתה. מחקן 77
 לשני כוסות וערבן, וחזר וחלקן לשני הכוסות - לא נשקה 78
 אותן; ואם השקה, כשר. נשפכו המים - הרי זה כותב 79
 מגלה אחרת, ומביא מים אחרים. נשפכו ונשתפר מהן - 80
 לא נשקה את השאר; ואם השקה, כשר. 81
 יב. מי שוטה שלנו [עבר עליהם לילה], נפסלין בלינה. 82
 הקדים עפר למים, פסל. לא היה שם עפר בהיכל - מביא 83
 עפר מבחוץ, ומניחו בהיכל, ולוקח ממנו, ונותן על פני 84
 המים; ואינו מביא אפר [שריפה], אבל מביא רקבובית [ירק 85
 רקוב] שהיא כעפר. 86
 יג. ולא יחפר בקרדם בהיכל ויוציא עפר, שנאמר: "אשר 87
 יהיה בקרקע המשכן"; ואם חפר והוציא עפר, כשר. 88
 יד. הקריב את מנחתה ואחר כך השקה - כשרה. נטמאת 89
 מנחתה קדם שניחנה בכלי שרת - הרי זה תפדה ככל 90
 המנחות שנטמאו קדם שיתקדשו בכלי שרת, ויביא מנחה 91
 אחרת. נטמאת המנחה אחר שקדשה בכלי שרת - הרי זה 92

כ. שוטה שהיה לה זכות תלמוד תורה - אף על פי שאינה 1
 מצוה על תלמוד תורה - הרי זו תולה לה [מאריך את חייה], 2
 ואינה מתה לשעתה [מיד]; אלא נמוקת [מתנוונת] והולכת, 3
 ונחלאים כבדים באין עליה, עד שתמות אחר שנה או 4
 שנים או שלש, לפי זכותה; והיא מתה בצבית בטן 5
 ובנפילת איברין. 6
 כא. שוטה ששתת מי המרים ולא מתה מיד - הרי היא 7
 מתרת לבעלה, ואפלו היה כהן; ואף על פי שהתחילו 8
 הנחלאים לבוא עליה, וחלו שאר אבריה, הואיל ולא צבתה 9
 בטנה והתחיל ירכה לנפל, הרי זו מתרת. אבל משתתחיל 10
 בטנה לצבות וירכה לנפל - הרי זו אסורה ונדאית. 11
 כב. שוטה ששתת והיתה טהורה - הרי זו מתחזקת, 12
 ופניה מזהירות; ואם היה בה חלי, יסור; ותתעבר ותלד 13
 זכר; ואם היה ברכה לילד בקשי, תלד במהרה; היה ברכה 14
 לילד נקבות, תלד זכרים. 15
 כג. באו עדי טמאה אחר ששתת - הרי זו תצא בלא כתבה, 16
 ואסורה לבעלה, ואפלו לא ארע לה דבר מדברים האלו; 17
 מפני שאין המים בודקין אלא מי שאין לה עדים שמודיעין 18
 ונותה; ועוד, שמה בעלה אינו מנקה מעון, ולפיכך לא 19
 בדקו המים את אשתו. אבל אם בא עד אחד והעיד שהיא 20
 טמאה - הרי זו תשב תחת בעלה, שהרי שתת. 21
 כד. אשה שזנת באנס או בשגגה, או שבא עליה זה 22
 שקנא לה עמו דרך איברין [שכב עמה בקירוב בשר] - אין 23
 המים בודקין אותה, שנאמר: "והיא לא נתפשה" - פרט 24
 לאנוסה, שהרי נתפשה בחזקה; "ותמעל מעל באישה" - 25
 פרט לשונגת; "ושכב איש אותה שכבת זרע" - פרט לבא 26
 עליה דרך איברין. 27

יום רביעי כ' אדר ה'תשע"ה

פרק ד

א. בחמשה עשר באדר נפנין בית דין לצרכי הרבים, 30
 ובודקין על הראויה לשותות להשקותה, ועל הראויה 31
 לקנא לה ולהוציאה בלא כתבה [כגון אם שנתחרש בעלה] 32
 לקנא לה ולהוציאה; ובכל זמן משקין את הסוטות. 33
 ב. ואין משקין את השוטה אלא ביום, וכל היום כשר 34
 להשקות שוטה; ואין משקין שתי סוטות כאחת, שנאמר: 35
 "והעמיד אותה". 36
 ג. שוטה שאמרה 'אני שותה' מחמת יראה ופחד - יש 37
 לה לחזור ולומר 'הריני שותה'; אבל אם אמרה 'אני 38
 שותה', והיא בריאה, ואינה יראה ולא פחדת - אינה 39
 יכולה לחזור ולומר 'הנני שותה'. 40
 ד. אמרה 'אני שותה' קדם שתמחק המגלה - הרי מגלתה 41
 נגנזה, ואינה כשרה להשקות בה שוטה אחרת; ומנחתה 42
 מתפזרת על הדשן [מקום שריפת קדשי קדשים שנפסלו]. ואם 43
 אמרה 'אני שותה' אחר שנמחקה המגלה - מערערין 44
 [מכריחים] אותה ומשקין אותה בעל כרחה. 45

מתוך מהדורת חזק

פְּרָקִים; הַלְכוֹת יְבוּם וְחִלְצָה - שְׁמוֹנֶה פְּרָקִים; הַלְכוֹת
נַעֲרָה בְּתוּלָה - שְׁלֹשָׁה פְּרָקִים; הַלְכוֹת שׁוֹטָה - אַרְבָּעָה
פְּרָקִים.

בְּשֵׁם ה' אֵל עֹלָם.

פְּעָמֵי הֶכֶן בְּאַמְרֹתָי, וְאֵל תִּשְׁלַט בִּי כָּל אֹן.

סֵפֶר חֲמִישִׁי וְהוּא סֵפֶר קִדְשָׁה

הַלְכוֹתָיו שְׁלֹשׁ, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְכוֹת אִסּוּרֵי בִיאַה,
הַלְכוֹת מַאֲכָלוֹת אִסּוּרוֹת, הַלְכוֹת שְׁחִיטָה.

הַלְכוֹת אִסּוּרֵי בִיאַה

יֵשׁ בְּכָלֶלן שֶׁבַע וּשְׁלֹשִׁים מִצְוֹת - אַחַת מִצְוַת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ
וּשְׁלֹשִׁים מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) שְׁלֹא לְבֹא
עַל הָאִם; (ב) שְׁלֹא לְבֹא עַל אִשְׁתּוֹ; (ג) שְׁלֹא לְבַעַל
אֲחוֹת; (ד) שְׁלֹא לְבַעַל בַּת אִשְׁתּוֹ; (ה) שְׁלֹא לְבַעַל בַּת
הַבֵּן; (ו) שְׁלֹא לְבַעַל בַּת; (ז) שְׁלֹא לְבַעַל בַּת הַבַּת;
(ח) שְׁלֹא לְשֹׂא אִשָּׁה וּבָתָּה; (ט) שְׁלֹא לְשֹׂא אִשָּׁה וּבַת בָּתָּה;
(י) שְׁלֹא לְשֹׂא אִשָּׁה וּבַת בָּתָּה; (יא) שְׁלֹא לְבַעַל אֲחוֹת אָב;
(יב) שְׁלֹא לְבַעַל אֲחוֹת אִם; (יג) שְׁלֹא לְבַעַל אִשְׁתּוֹ אַחִי
הָאָב; (יד) שְׁלֹא לְבַעַל אִשְׁתּוֹ הַבֵּן; (טו) שְׁלֹא לְבַעַל אִשְׁתּוֹ
אָח; (טז) שְׁלֹא לְבַעַל אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ; (יז) שְׁלֹא לְשֹׂבֵב עִם
בְּהֵמָה; (יח) שְׁלֹא תִבְיֵא אִשָּׁה בְּהֵמָה עֲלֶיהָ; (יט) שְׁלֹא
לְשֹׂבֵב עִם זָכָר; (כ) שְׁלֹא לְגַלּוֹת עֲרוֹת אָב; (כא) שְׁלֹא
לְגַלּוֹת עֲרוֹת אַחִי הָאָב; (כב) שְׁלֹא לְבַעַל אִשְׁתּוֹ אִשׁ;
(כג) שְׁלֹא לְבַעַל נָדָה; (כד) שְׁלֹא לְהִתְחַטֵּן בְּגוֹיִים;
(כה) שְׁלֹא יָבֹא עֲמוּנִי וּמוֹאָבִי בִקְהֵל ה'; (כו) שְׁלֹא
לְהִרְחִיק דֹּר שְׁלִישִׁי מִצָּרִי מִלְּבֹא בִקְהֵל ה'; (כז) שְׁלֹא
לְהִרְחִיק דֹּר שְׁלִישִׁי אֲדוֹמִי מִלְּבֹא בִקְהֵל ה'; (כח) שְׁלֹא
יָבֹא מִמִּנֹּר בִקְהֵל ה'; (כט) שְׁלֹא יָבֹא סָרִיס בִקְהֵל ה';
(ל) שְׁלֹא לְסַרֵּס זָכָר, אֲפִלּוּ בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף; (לא) שְׁלֹא
יִשָּׂא בֶּהֱן גְּדוֹל אֶלְמָנָה; (לב) שְׁלֹא יִבְעַל בֶּהֱן גְּדוֹל אֶלְמָנָה,
אֲפִלּוּ בְּלֹא נִשְׁוֹאִין; (לג) שְׁיִשָּׂא בֶּהֱן גְּדוֹל בְּתוּלָה בְּנַעֲרֻתָּהּ;
(לד) שְׁלֹא יִשָּׂא בֶּהֱן גְּרוּשָׁה; (לה) שְׁלֹא יִשָּׂא זִוְנָה;
(לו) שְׁלֹא יִשָּׂא חֲלָלָה; (לז) שְׁלֹא יִקְרַב אָדָם לְאַחַת מִכָּל
הָעֲרִיּוֹת, וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא בַעַל. וּבִאֲוֹר מִצְוֹת אֵלּוּ בְּפָרָקִים
אֵלּוּ.

פָּרָק א

א. הָבֵא עַל אַחַת מִכָּל הָעֲרִיּוֹת בְּמִזִּיד - חֵיב כְּרֹת,
שְׁנֵאמֹר: "כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֲבֹת הָאֵלֶּה - וְנִכְרְתוּ
הַנַּפְשׁוֹת הַעוֹשׂוֹת מִקְרָב עִמָּם," שְׁנֵי הֵם הַבּוֹעֵל וְהַנִּבְעֵלָת;
וְאֵם הֵי שׁוֹגְגִין - חֵיבִין חֲטָאת קְבוּעָה. וְיֵשׁ מִן הָעֲרִיּוֹת
שֶׁהֵיא בְּמִיתַת בֵּית דִּין, יִתֵּר עַל הַכְּרֹת הַשָּׁנָה בְּכָלֶן.
ב. אוֹתֵן הָעֲרִיּוֹת שְׁשִׁי בֶּהֱן מִיתַת בֵּית דִּין - אִם הֵי שֵׁם

תִּשְׁרֹף. וְכֵן אִם אָמְרָה 'טְמֵאָה אָנִי' קִדְּם שֶׁתִּקְמָץ הַמִּנְחָה,
אוֹ שֶׁאָמְרָה 'אֵינִי שׁוֹתָה', אוֹ שְׁלֹא רָצָה בַעַלָּה לְהִשְׁקוּתָהּ,
אוֹ שֶׁבָּאוּ עָדֶי טְמֵאָה, אוֹ שֶׁמֶת הוּא, אוֹ שֶׁמֶתָה הִיא - הָרִי
הַמִּנְחָה כָּלָה נִשְׂרָפָת; וְאִם אָרַע אֶחָד מֵאֵלּוּ אַחֵר שֶׁקָּרַב
הַקָּמֶץ, אֵין הַשִּׁירִים נִאָּכְלִין.

טו. הִיָּה בַעַלָּה כֶּהֱן - אֵין שִׁירֵי מִנְחָתָה נִאָּכְלִין, מִפְּנֵי
שִׁישׁ לְבַעַל חֶלֶק כֶּהֱן; וְאֵינָה עוֹלָה כָּלָה לְאִשִּׁים כְּמִנְחַת
זָכָר כֶּהֱנָה, מִפְּנֵי שִׁישׁ לָהּ חֶלֶק כֶּהֱן; אֲלֹא הַקָּמֶץ קָרַב
לְעַצְמוֹ, וְשִׁירִים מִתְּפָזְרִין עַל בֵּית הַדָּשָׁן. וְנִמְצְאוּ עֲדֵיהָ
[שהעידו שנסתרה] זִמְמִין, מִנְחָתָה תִּצָּא לְחֵלֶין.

טז. הַמִּקְנָא לְאִשְׁתּוֹ עַל יְדֵי אֲנָשִׁים הִרְבָּה [אל תסתרי עם
פלוני ופלוני ופלוני], וְנִסְתָּרָה עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן - הָרִי
זֶה מִבֵּיא מִנְחָה אַחַת עַל יְדֵי [בשכיל] כָּלֶן בְּשִׁמְשֻׁקָּהּ אוֹתָהּ,
שְׁנֵאמֹר: "מִנְחַת קְנָאוֹת" - מִנְחָה אַחַת לְקַנּוּיִין הִרְבָּה.

יז. יֵשׁ לְבַעַל לְגִלְגַּל עֲלֶיהָ [לכלול] בְּשִׁבּוּעָה, שְׁלֹא זִנְתָה
עִם אִישׁ זֶה שֶׁקָּנָא לָהּ בּוֹ, וְלֹא עִם אִישׁ אַחֵר, וְשְׁלֹא זִנְתָה
תַּחְתִּיו מִשְׁנֵתֶּאֱרָסָה קִדְּם שֶׁתִּנְשָׂא, וְלֹא אַחֵר שֶׁנִּשְׁאָת; אֲבָל
אֵינוֹ מְגִלְגַּל עֲלֶיהָ שְׁלֹא זִנְתָה קִדְּם הָאֲרוּסִין, וְלֹא אַחֵר
שֶׁנִּשְׁרָשָׁה, אִם גִּרְשָׁה וְהִחְזִירָה - שָׂאֵם זִנְתָה בְּעַת זֶה, לֹא
תִּאָּסֵר עָלָיו, וְכָל שֶׁתִּבְעַל וְלֹא תִהְיֶה אִסּוּרָה לוֹ, אֵינוֹ מִתְּנָה
עִמָּה [אֵינוֹ מְכַלֵּל בְּשִׁבּוּעָה]. לְפִיכָּךְ, אִם פָּנַס יִבְמֶתָהּ, אֵינוֹ
מְגִלְגַּל עֲלֶיהָ שְׁלֹא זִנְתָה כְּשֶׁהִיָּתָה שׁוֹמֶרֶת יָבָם [בֵּין מוֹת אַחִיו
לִיבּוֹם]; אֲבָל מְגִלְגַּל עֲלֶיהָ שְׁלֹא זִנְתָה תַּחַת אַחִיו, שָׂאֵם
זִנְתָה תַּחַת אַחִיו, הָרִי זֶה אִסּוּרָה עָלָיו. וְכֵן אִם גִּרְשָׁה
וְהִחְזִירָה, מְגִלְגַּל עֲלֶיהָ שְׁלֹא זִנְתָה תַּחְתִּיו בְּנִשְׁוֹאִין
הָרִאשׁוֹנִים. וְכֵן יֵשׁ לוֹ לְגִלְגַּל עֲלֶיהָ בְּלִהְיָא, שְׁלֹא תִזְנֶה
תַּחְתִּיו, וְשְׁלֹא תִזְנֶה אַחֵר שֶׁיִּחְזִירָהּ, אִם יִגְרֹשׁ וְיִחְזִיר;
לְפִיכָּךְ כְּשֶׁתִּזְנֶה לְהִבָּא - מִיָּם בּוֹדֵקִין אוֹתָהּ, וְנִאָּרְעוּ לָהּ
אוֹתֵן הַמֵּאֲרָעוֹת; לְכָךְ נֵאמֹר: "אָמֵן אָמֵן" - "אָמֵן" מֵאִישׁ
זֶה, "אָמֵן" מֵאִישׁ אַחֵר; "אָמֵן" נִשְׁוֹאָה, "אָמֵן" אֲרוּסָה;
"אָמֵן" לְשַׁעֲבֵר, "אָמֵן" לְהִבָּא.

יח. מִצְוַת חֲכָמִים עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַנּוֹת לְנִשְׁוֹתֵיהֶן,
שְׁנֵאמֹר: "וְקָנָא אֶת אִשְׁתּוֹ"; וְכָל הַמִּקְנָא לְאִשְׁתּוֹ, נִכְנָסָה
בּוֹ רוּחַ טְהוֹרָה. וְלֹא יִקְנָא לָהּ לֹא מִתּוֹף שְׁחוֹק, וְלֹא מִתּוֹף
קָלוֹת רֹאשׁ, וְלֹא מִתּוֹף שִׂיחָה בְּטִלָּה, וְלֹא מִתּוֹף מְרִיבָה,
וְלֹא לְהִטִּיל עֲלֶיהָ אִימָה; וְאִם עָבַר וְקָנָא לָהּ בְּפָנֵי עֲדִים
מִתּוֹף אֶחָד מִכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ, הָרִי זֶה קַנּוּי.

יט. אֵין רֹאִי לְקַפֵּץ וּלְקַנּוֹת בְּפָנֵי עֲדִים תַּחְלָה, אֲלֹא בֵּינוּ
לְבֵינָה בְּנִחַת וּבְדִרְךְ טְהוֹרָה וְטוֹהָרָה, כְּדִי לְהַדְרִיכָה בְּדִרְךְ
יִשְׁרָה, וּלְהַסִּיר הַמִּכְשׁוֹל. וְכָל שֶׁאֵינוֹ מְקַפִּיד עַל אִשְׁתּוֹ
וּבְנֵיו וּבְנֵי בֵיתוֹ, וּמִזְהִירָן, וּפּוֹקֵד [בדוק] דְּרִכֵּיהֶם תְּמִיד,
עַד שֶׁיַּעֲדֶה שֶׁהֵם שְׁלָמִים מִכָּל חֲטָא וְעוֹן - הָרִי זֶה חוֹטֵא,
שְׁנֵאמֹר: "וְיִדְעַתָּ כִּי שְׁלוֹם אֶחָלֶךְ [אִישְׁתְּךָ]; וּפְקַדְתָּ נֹדָד
[בֵּיתְךָ], וְלֹא תִחַטָּא".

כ. בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּסִיעֵן. נִגְמַר סֵפֶר רְבִיעִי, בְּעֶזְרַת שְׂדִי. וּמִנְּזַן
פְּרָקִים שֶׁל סֵפֶר זֶה - שְׁלֹשָׁה וְחֲמִשִּׁים: הַלְכוֹת אִישׁוֹת -
חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים פְּרָקִים; הַלְכוֹת גְּרוּשִׁין - שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר

או מלקות, או מכת מרדות; בין שהיו שוכבין, בין שהיו עומדין - על הכנסת העטרה הוא החיוב.
יא. כל הבא ביאה אסורה בלא קשוי, אלא שהיה האבר שלו מדלדל כמו אבר המתיים, כגון החולים, או מי שנולד כף, כגון סריס חמה [מלידה] - אף על פי שהכניס את האבר בידו - אינו חייב לא כרת ולא מלקות, ואין צריך לומר מיתה; שאין זו ביאה. אבל פוסל הוא מן התרומה, ובית דין מכין את שניהן מכת מרדות.
יב. הבא על ערוה מן העריות כמתעסק [=בלי כוונה], אף על פי שאין כוונתו לכהן - חייב; וכן בחיבי לאוין ובשניות. אבל הבא על ערוה מן העריות והיא מטה - פטור מכלום; ואין צריך לומר בחיבי לאוין שהוא פטור. והבא על הטרפה [פגוע באבריו הפנימיים שמיתתו קרובה], או ששכב עם בהמה טרפה - חייב; חי הוא, אף על פי שסופו למות מחלי זה; ואפלו שחט בה שני סימנין ועדין היא מפרקסת - הבא עליה חייב, עד שתמות, או עד שיתזו את ראשה.
יג. כל אשה אסורה מאלו, אם היתה בת שלש שנים ויום אחד ומעלה - גדול הבא עליה חייב מיתה או כרת או מלקות; והיא פטורה מכלום, אלא אם כן היתה גדולה. ואם היתה פחותה מזה - הרי שניהן פטורין, שאין ביאתה ביאה. וכן אשה גדולה שפא עליה קטן - אם היה בן תשע שנים ויום אחד ומעלה - היא חייבת כרת, או מיתה, או מלקות; והוא פטור. ואם היה בן תשע שנים ולמטה, שניהן פטורין.
יד. הבא על הזכור, או הביא זכור עליו - פינן שהערה, אם היו שניהן גדולים, נסקלין, שנאמר: "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה", בין שהיה בועל או נבעל. ואם היה קטן בן תשע שנים ויום אחד ומעלה - זה שפא עליו או הביאו על עצמו, נסקל; והקטן, פטור. ואם היה הזכור בן תשע או פחות, שניהן פטורין; וראוי לבית דין להכות הגדול מכת מרדות, לפי ששכב עם זכור, ואף על פי שהוא פחות מכן תשע.
טו. אחד הבא על הזכור, או הבא על אנדרויגינוס ועם סימני זכר ונקבה דרך זכרותו - ואם בא עליו דרך נקבותו, פטור. והטמטום, ספק הוא; לפיכך הבא על הטמטום, או אנדרויגינוס דרך נקבותו - מכין אותו מכת מרדות. והאנדרויגינוס מתר לשא אשה.
טז. הבא על הבהמה, או שהביא בהמה עליו - שניהן נסקלין, שנאמר: "ובכל בהמה לא תתן שכבתך"; בין שרבעה, בין הביאה עליו. ואחד בהמה ואחד חיה ועוף - הכל בסקילה; ולא חלק הפתוב בבהמה בין גדולה לקטנה, שנאמר: "ובכל בהמה" - אפלו ביום ליתתה, הבא עליה בין בדרפה בין שלא בדרפה, כיון שהערה בה או הערת בו - חייב.
יז. קטן בן תשע שנים ויום אחד שפא על הבהמה או הביאה עליו - היא נסקלת על ידו, והוא פטור; היה בן תשע או פחות, אין סוקלין את הבהמה. וכן קטנה בת

עדים והתרעה, ולא פרוש ממעשיהן - ממיתין אותן מיתה האמורה בהן.
ג. ואפלו היה העובר תלמיד חכמים - אין ממיתין ולא מלקין, עד שתהיה שם התרעה; שלא נתנה התרעה בכל מקום, אלא להבחין בין שוגג למזיד.
ד. העריות שיש בהן מיתת בית דין - מהן שמיתתן בסקילה, ומהן בשרפה, ומהן בחנק. ואלו שמיתתן בסקילה: הבא על אמו, ועל אשת אביו, ועל אשת בנו, והיא הנקראת 'כלתו', והשוכב עם זכר, והשוכב עם בהמה, והאשה המביאה את הבהמה עליה.
ה. ואלו הן העריות שמיתתן בשרפה: הבא על בת אשתו בחייה אשתו, ועל בת בתה, ועל בת בנה, ועל אם אשתו, ועל אם אמה, ועל אם אביה, והבא על בתו, ועל בת בתו, ועל בת בנו.
ו. אין לה ערוה בחנק, אלא אשת איש בלבד - שנאמר: "מות יומת הנאף והנאפת"; ומיתה האמורה בתורה סתם, היא חנק. ואם היתה בת כהן - היא בשרפה ובוועלה בחנק, שנאמר: "ובת איש כהן פי תחל לזנות.. באש תשרף". ואם היתה נערה מארסה - שניהם בסקילה, שנאמר: "כי יהיה נערה בתולה מארשה.. וסקלתם אתם באבנים". וכל מקום שנאמר בתורה: "מות יומתו דמיהם בם", הרי הן בסקילה.
ז. ושאר העריות כלן בכרת בלבד, ואין בהן מיתת בית דין; לפיכך, אם היו שם עדים והתרעה - בית דין מלקין אותן; שכל חיבי כרתות לוקין.
ח. הבא על אחת מחיבי לאוין במזיד - הוא לוקה והיא; בשוגג - פטורין מכלום. והבא על אחת מן השניות [איסורי עריות דברגה שניה, מדרבנן] במזיד - מכין אותו מכת מרדות מדבריהם. אבל הבא על אחת מחיבי עשה, אינו לוקה; ואם הכו אותן בית דין מכת מרדות כדי להרחיק מן העברה, הרשות בידם.
ט. אנוס פטור מכלום - מן המלקות, ומן הקרפן, ואין צריך לומר מן המיתה; שנאמר: "ולנערה לא תעשה דבר". במה דברים אמורים? בשנאנוס הנבעל; אבל הבועל - אין לו אנס, שאין קשוי ושל האבר אלא לדעת. ואשה שתחתלת ביאתה באנס וסופה ברצון - פטורה מכלום; שמשעתחיל לבעל באנס, אין בידה שלא תרצה, שניצר האדם וטבעו כופה אותו לרצות.
י. המכניס ראש העטרה בלבד - הוא הנקרא 'מערה', מלשון "את מקורה הערה"; והמכניס כל האבר, הוא הנקרא 'גומר'. וכל הביאות האסורות, אחד המערה ואחד הגומר, ואף על פי שלא הוציא שכבת זרע, ואף על פי שפרש ולא גמר; כיון שהכניס ראש העטרה - נתחייבו שניהן מיתת בית דין, או כרת, או מלקות, או מכת מרדות. ואחד הבא על האשה בדרפה, ואחד הבא עליה שלא בדרפה, משערה בה - יתחייבו שניהן מיתה, או כרת,

מתוך מהדורת חזק

אחת מהן בחיי בעלה, חייב שמים: משום שאר בשר, 47
ומשום אשת איש; שיהי שניהם האסורין באין באחת. 48
ב. לפיכך, הבא על אמו שהיא אשת אביו - חייב שמים; 49
בין בחיי אביו, בין לאחר מיתת אביו, אחת משום אמו 50
ואחת משום אשת אביו. אחד אחיו מאביו או אחיו מאמו, 51
בין מן הנשואין בין מזנות - אשתו ערוה עליו; אבל אשת 52
אחי אביו מן האם, הרי היא שניה כמו שבארנו. ואחד 53
אחותו מאביו או מאמו, בין מן הנשואין בין מזנות - כגון 54
שזנתה אמו או אביו עם אחרים, והיתה לו אחות מזנות - 55
הרי זו ערוה עליו, שנאמר: "מולדת בית, או מולדת חוץ". 56
ג. בת אשת אביו שהיא אחותו - היא הערוה עליו, 57
שנאמר: "ערוה בת אשת אביך מולדת אביך"; אבל אם 58
נשא אביו אשה, והיתה לה בת מאיש אחר - הרי הבת 59
מתרת לו, שאין זו מולדת אביו. והלא משום אחותו הוא 60
חייב עליה, ולמה נאמר "בת אשת אביך"? לחייב עליה אף 61
משום זה. 62
ד. לפיכך, הבא על אחותו שהיא בת נשואת אביו - חייב 63
שמים: אחת משום "ערוה אחותך", ואחת משום "ערוה 64
בת אשת אביך". אבל אם אנס אביו אשה או פתה אותה, 65
והוליד ממנה בת, ובא עליה - אינו חייב אלא משום אחותו 66
בלבד, שאין בת האנוסה בת אשת אביו. 67
ה. אחות אמו, בין אחותה מאביו בין אחותה מאמה, בין מן 68
הנשואין בין שהיתה אחותה מזנות - הרי זו ערוה עליו משום 69
אחות אם; וכן אחות אב, בין מן האם בין מן האב, בין מן 70
הנשואין בין מזנות - הרי זו ערוה עליו משום אחות אב. 71
ו. הבא על אשה דרך זנות, והוליד ממנה בת - אותה הבת 72
ערוה עליו משום בתו; ואף על פי שלא נאמר בתורה 73
'ערוה בתך לא תגלה', מאחר שאסר בת הבת, שתק 74
[הכתוב] מן הבת; ואסורה מן התורה, ואינו מדברי סופרים; 75
לפיכך הבא על בתו מנשואתו - חייב שמים, משום בתו 76
ומשום ערוה אשה ובתה. 77
ז. כיון שקדש אדם אשה, נאסרו עליו מקרובותיה שש 78
נשים, וכל אחת מהן ערוה עליו לעולם, בין כנס [לחופה] 79
בין גרש, בין בחיי אשתו בין לאחר מותה; ואלו הן: אמה, 80
ואם אמה, ואם אביו, ובתה, ובת בתה, ובת בנה. ואם בא 81
על אחת מהן בחיי אשתו, שניהן נשרפין. 82
ח. ואם בא עליה לאחר מיתת אשתו - הרי אלו בכרת, ואין 83
בהן מיתת בית דין, שנאמר: "באש ישרפו אותו ואתהן" - 84
בזמן ששתייהן קדמות, שהן אשתו וזו שבא עליה, הרי הוא 85
והערוה נשרפין; ובזמן שאין שתייהן קדמות, אין שם שרפה. 86
ט. וכן אחות אשתו, ערוה עליו עד שתמות אשתו; בין 87
אחותה מאמה בין אחותה מאביו, בין מן הנשואין בין 88
אחותה מזנות - הרי זו ערוה עליו. 89
י. עבר ונאף עם אחת משבע נשים אלו, בין בשגגה בין 90
בזדון - אף על פי שהוא והנאפאת במיתת בית דין או 91
בכרת, לא נאסרה אשתו עליו; חוץ מאחות ארוסתו, שהיא 92
אוסרת אשתו עליו, כמו שבארנו בהלכות גרושין. 93

שלש שנים ויום אחד שהביאה בהמה או חיה עליה - בין 1
בהמה גדולה בין בהמה קטנה, כיון שהערת בה בהמה, 2
בין כדרכה בין שלא כדרכה - בהמה נסקלת, והיא 3
פטורה. ואם היתה גדולה, שניהן נסקלין; ואם היתה מבת 4
שלש שנים ולמטה, אין בהמה נסקלת. 5
יח. וכן השוכב עם בהמה בשגגה, והאשה שהביאה את 6
הבהמה עליה בשגגה - אין בהמה נסקלת על ידן, ואף 7
על פי שהם גדולים. כל העריות כלן שהיה אחד גדול 8
ואחד קטן - הקטן פטור, והגדול חייב כמו שבארנו. אחד 9
ער ואחד ישן - הישן פטור. אחד מזיד ואחד שוגג - 10
המזיד חייב, והשוגג מביא קרבן. אחד אנוס ואחד כרצון 11
- האנוס פטור, כמו שבארנו. 12
יט. ואין העדים נזקקין לראות המנאפין שהערו זה בזה 13
והכניס כמכחול בשפופרת - אלא משיראו אותן דבוקין 14
זה בזה כדרך כל הבועלין, הרי אלו נהרגין בראיה זו; ואין 15
אומרים: 'שמא לא הערה', מפני שחזקת צורה זו שהערה. 16
כ. מי שהחזיק בשאר בשר [למירוב] - דנין בו על פי החזקה, 17
אף על פי שאין שם ראיה ברורה שזה קרוב; ומלקין 18
ושורפין וסוקלין וחונקין על חזקה זו. ביצר? הרי שהחזיק 19
שזו אחותו או בתו או אמו, ובא עליה בעדים - הרי זה 20
לוקה או נשרף או נסקל; ואף על פי שאין שם ראיה ברורה 21
שזו היא אחותו, או אמו, או בתו - אלא בחזקה בלבד. 22
ומעשה באשה אחת שבאת לירושלים, ותינוק מרפב לה על 23
כתפה, והגדילתו בחזקת שהוא בנה, ובא עליה, והביאה 24
לבית דין וסקלוה. ראיה לדין זה, מה שדנה תורה במקלל 25
אביו ומכה אביו שיומת - ומנין לנו ראיה ברורה שזה 26
אביו? אלא בחזקה; כך שאר הקרובים בחזקה. 27
כא. איש ואשה שבאו ממדינת הים, הוא אומר: 'אשתי', 28
והיא אומרת: 'בעלי' - אם החזקה בעיר שלשים יום 29
שהיא אשתו, הורגין עליה; אבל בתוך השלשים יום, אין 30
הורגין עליה משום אשת איש. 31
כב. האשה שהחזקה נדה בשכונותיה, בעלה לוקה עליה 32
משום נדה. המקנא לאשתו, ונסתרה, ובא עד אחד והעיד 33
שנשטמאת, והיה בעלה כהן, ובא עליה אחר כך - הרי זה 34
לוקה עליה משום זונה; אף על פי שעקר העדות בעד 35
אחד, כבר החזקה בו זונה. 36
כג. האב שאמר: 'בתי זו מקדשת היא לזה', אף על פי 37
שהוא נאמן ותנשא לו - אם זנת, אינה נסקלת על פיו, 38
עד שיהיו שם עדים שנתאסרה בפניהם. וכן האשה 39
שאמרה: 'מקדשת אני' - אינה נהרגת על פיה, עד שיהיו 40
שם עדים או תחזק. 41

פרק ב

א. אשת אביו, ואשת בנו, ואשת אחיו, ואשת אחי אביו - 43
ארבעתן ערוה עליו לעולם, בין מן הארוסין בין מן 44
הנשואין, בין בחיי בעליהן בין אחר מיתת בעליהן, חוץ 45
מאשת אחיו שלא הניח בן, בין שנתגרשו. ואם בא על 46

נבעלה, אפלו מסרה האב לשלוחי הבעל וזנת בדרך - הרי
זו בחנק.
ה. והבא על קטנה מארשה בבית אביה - הוא בסקילה,
והיא פטורה. ונערה מארשה בת כהן שזנת, בסקילה.
ו. באו עליה עשרה, והיא בתולה ברשות אביה, זה אחר
זה - הרי הראשון בסקילה, וכלן בחנק. במה דברים
אמורים? שבאו עליה בדרך; אבל אם באו עליה שלא
בדרך - עדין היא בתולה, וכלן בסקילה.
ז. נערה מארשה שהיתה משחררת או גיורת - אף על פי
שנשפתחרה או נתגירה והיא פחותה מבת שלש שנים, הרי
זו בחנק ככל אשת איש.
ח. דין חדש יש במוציא שם רע, ומה הוא החדש? שאם
נמצא הדבר אמת, ובאו עדים שזנתה כשהיתה נערה
מארשה, ואף על פי שזנתה אחר שיצאת מבית אביה,
ואפלו זנתה אחר שנכנסה לחפה קדם בעילת הבעל -
סוקלין אותה על פתח בית אביה; אבל שאר נערוֹת
מארשות שלא היה להן דין הוצאת שם רע, שזנו מאחר
שיצאו מבית האב - הרי הן בחנק כמו שבארנו. הא למדת,
שבאשת איש שלש מיתות: יש אשת איש שהיא בחנק, ויש
אשת איש שהיא בשרפה, ויש אשת איש שהיא בסקילה.
ט. והיכן סוקלין את נערה מארשה שזנתה? אם זנת בבית
אביה - אף על פי שלא העידו עליה העדים אלא אחר
שבאה לבית חמיה ונשאת, הרי זו נסקלת על פתח בית
אביה; וזנת בבית חמיה קדם שיימסר אותה האב - אף על
פי שהעידו עליה אחר שחזרה לבית אביה, הרי זו נסקלת
על פתח שער העיר ההיא.
י. באו העדים אחר שבגרה, או אחר שבבעלה בעלה - אף
על פי שהעידו שזנתה בבית אביה כשהיתה נערה, הרי זו
נסקלת בבית הסקילה.
יא. היתה הורטה שלא בקדשה, ולדתה בקדשה -
נסקלת על פתח שער העיר. כל מי שמצוה לסקל אותה
על פתח שער העיר - אם היתה עיר שרבה גוים, סוקלין
אותה על פתח בית דין. וכל מי שמצוה לסקל אותה
על פתח בית אביה - אם לא היה לה אב, או שהיה לה
אב ולא היה לו בית - הרי זו נסקלת בבית הסקילה;
לא נאמר "פתח בית אב" אלא למצוה.
יב. הבא על ערוה מן העריות ביאות הרבה - חייב כרת
או מיתת בית דין על כל ביאה וביאה; אף על פי שאין
בית דין יכולין להמית אלא מיתה אחת, הרי הביאות
נחשבות לו כעבירות הרבה. וכן אם בא ביאה אחת שחייבין
עליה משמות [לאיים] הרבה - אם היה שוגג, מביא קרבן
על כל שם ושם, אף על פי שהיא ביאה אחת, כמו
שיתבאר בהלכות שגגות; ואם היה מזיד, הרי זו נחשבת
לו כעבירות הרבה. וכן יש בא ביאה אחת, ולוקה עליה
מלקיות הרבה כמו שיתבאר.
יג. "שפחה חרופה" האמורה בתורה - היא שחציה
שפחה וחדציה בת חורין, ומקדשת לעבד עברי, שנאמר:

יא. הבעל אשה דרך זנות - לא נאסרו עליו קרובותיה,
שהן השבע נשים שאמרנו. אבל חכמים אסרו על מי
שנאף עם אשה לשא אחת משבע נשים קרובותיה, כל
זמן שהזונה קיימת - מפני שהזונה באה לקרובותיה לבקר
אותן, והוא מתיחד עמה, ולבו גס בה, ויבוא לידי עברה
שיבעל הערוה; ולא עוד, אלא אפלו נטען על אשה - הרי
זה לא ישא אחת מקרובותיה, עד שתמות זו שנטען עליה.
ואם פנס הקרובה שזנה עם קרובותיה, לא יוציא.
יב. מי שנטען על ערוה, או שיצא לו שם רע עמה - לא
ידור עמה במבוי אחד, ולא יראה באותה השכונה. ומעשה
באחד שהיו מרגלים אחריו עם תמותו, והכו אותו חכמים
מפת מרדות מפני שעבר על פתח ביתה.
יג. הבא על אשה ובתה דרך זנות, או על אשה ואחותה,
וכיוצא בהן - הרי זה כמי שבא על שתי נשים נכריות;
שאין נעשות ערוה זו עם זו אלא בנשואין, לא בזנות. וכן
אם אנס אביו או בנו או אחיו או אחי אביו אשה, או פתה
אותה - הרי זו מתרת לו, וישאנה; שלא נאמר אלא
"אשת", ואין כאן אישות.
יד. אביו או בנו שנשא אשה - הרי זה מתר לשא בתה או
אמה, כמו שבארנו. ומתר לאדם לשא אשת בן אחיו;
ונשוא אדם אשה ובת אחותה, או בת אחיה כאחת. ומצות
חכמים שישא אדם בת אחותו, והוא הדין לבת אחיו,
שנאמר: "וימבשרך לא תתעלם".

יום חמישי כ"א אדר ה'תשע"ה

פרק ג

א. הבא על אשת קטן, אפלו היתה יבמה שבא עליה בן
תשע שנים ויום אחד - הרי זה פטור; וכן הבא על אשת
חרש ושוטה, ואשת טמטום ואנדרוגינוס, ועל החרשת
והשוטה אשת הפקח, ועל אשה שהיא מקדשת בספק או
מגרשת בספק - כלן פטורין. ואם היו מזידין, מכין אותן
מפת מרדות.
ב. הבא על הקטנה אשת הגדול - אם קדשה אביה, הרי
זה בחנק; והיא פטורה מכלום, ונאסרה על בעלה כמו
שבארנו בהלכות שוטה. ואם היא בת מאון, מכין אותו
מפת מרדות; והיא מתרת לבעלה, ואפלו היה כהן.
ג. בת כהן שזנתה כשהיא אשת איש - בין שהיה בעלה
כהן בין שהיה ישראל, ואפלו היה בעלה ממזר או נתין
[מד' אומות שישבו בא"י] או שאר מחזבי לאוין - הרי זו
בשרפה, שנאמר: "ובת איש כהן, כי תחל לזנות... באש
תשרף"; ויבעלה בחנק. וכן בת ישראל אשת כהן בחנק,
דין כל אשת איש.
ד. הבא על נערה מארשה, שניהן בסקילה. ואין חייבין
סקילה עד שתהיה נערה בתולה מארשה, והיא בבית
אביה; היתה בוגרת, או שנכנסה לחפה אף על פי שלא

47 שְׁנָאֵמַר: "וְרָחֲצוּ בַמַּיִם" זֶה בִּגְזֵן אֶב לְכָל טָמֵא, שֶׁהוּא
48 בְּטֻמְאַתּוֹ עַד שִׁטְבָּל.
49 ד. הַגּוֹיִים - אֵין חֲבִיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם נִדָּה, וְלֹא מִשּׁוּם זָכָה,
50 וְלֹא מִשּׁוּם יוֹלָדָת. וְחֻכְמִים גְּזָרוּ עַל כָּל הַגּוֹיִים, זָכָרִים
51 וְנָקִבּוֹת, שֶׁיִּהְיוּ כְּזָבִים תָּמִיד, בֵּין רָאוּ בֵּין לֹא רָאוּ - לַעֲנִין
52 טָמֵא וְטָהֵר.
53 ח. כָּל דָּם שֶׁתִּרְאֶה הַיּוֹלָדָת בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה יוֹשְׁלִים שֶׁל זָכָר,
54 וְשִׁשָּׁה וְשִׁשִּׁים שֶׁל נָקֵבָה - הוּא הַנִּקְרָא 'דָּם טָהוֹר'; וְאִינוּ
55 מוֹנֵעַ אֶת הָאִשָּׁה מִבְּעֻלָּה, אֲלָא טוֹבֵלָת אַחֵר שֶׁבָּעָה לְזָכָר
56 וְאַרְבָּעָה עָשָׂר לְנָקֵבָה, וּמִשְׁמַשֵּׁת מִטָּה אֶף עַל פִּי שֶׁהָדָם
57 שׁוֹתֵת.
58 ו. כָּל חֲבִיבֵי טְבִילוֹת טְבִילָתָן בַּיּוֹם, חוּץ מִנִּדָּה וְיוֹלָדָת,
59 שֶׁהֵרִי הוּא אוֹמֵר בְּנִדָּה: "שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה כְּנִדָּתָה",
60 הַשְּׁבָעָה כֻּלָּן בְּנִדָּה וְטוֹבֵלָת בְּלִיל שְׁמִינִי; וְכֵן יוֹלָדָת זָכָר
61 בְּלִיל שְׁמִינִי, וְיוֹלָדָת נָקֵבָה בְּלִיל חֲמִשָּׁה עָשָׂר, שֶׁהַיּוֹלָדָת
62 כְּנִדָּה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
63 ז. נִתְאַחֲרָה יָמִים רַבִּים וְלֹא טְבָלָה - כְּשֶׁתִּטְבֵּל, לֹא תִטְבֵּל
64 אֲלָא בְּלִילָה; שָׁאֵם תִּטְבֵּל בַּיּוֹם, יִטְעוּ, וְתִבְּאוּ נִדָּה אַחֲרֵת
65 לְטָבֵל בְּשַׁבִּיעִי.
66 ח. הִיתָה חוֹלָה, אוֹ שֶׁהָיָה מְקוֹם הַטְּבִילָה רְחוֹק וְאֵין
67 הַנָּשִׁים יְכוֹלֹת לְהִגִּיעַ לוֹ וְלַחֲזוֹר בְּלִילָה מִפְּנֵי הַלִּסְטִים, אוֹ
68 מִפְּנֵי הַצָּנָה, אוֹ מִפְּנֵי שְׁנוּעֵלִין שְׁעָרֵי הַמְּדִינָה בְּלִילָה - הֵרִי
69 זֶה טוֹבֵלָת בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, אוֹ בַּיָּמִים שֶׁל אַחֲרָיו בַּיּוֹם.
70 ט. כָּל הַנָּשִׁים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן וָסֵת [קְבִיעוֹת בְּרֵאִית דָּם] - בְּחֻזְקַת
71 טָהוֹרָה לְבַעֲלֶיהֶן, עַד שֶׁתֵּאֱמַר לוֹ: 'טָמֵאָה אָנִי', אוֹ עַד
72 שֶׁתִּחַזַּק נִדָּה בְּשִׁכְנוּתָהּ. הֵלֶךְ בְּעֻלָּה לְמְדִינָה אַחֲרֵת,
73 וְהִנִּיחָה טָהוֹרָה - כְּשִׁיבּוֹא אִינוּ צָרִיךְ לִשְׁאֹל לָהּ, אֲפִלּוּ
74 מִצָּאָה יִשְׁנָה - הֵרִי זֶה מִתָּר לְבֹא עֲלֶיהָ שְׁלֹא בְּעוֹנֵת וָסֵתָה,
75 וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא נִדָּה הִיא; וְאִם הִנִּיחָה נִדָּה - אִסּוּרָה לוֹ,
76 עַד שֶׁתֵּאֱמַר: 'טָהוֹרָה אָנִי'.
77 י. הָאִשָּׁה שֶׁאִמְרָה לְבַעֲלָהּ: 'טָמֵאָה אָנִי', וְחֻזְרָה וְאִמְרָה:
78 'טָהוֹרָה אָנִי, וְדָרַךְ שְׁחוֹק וְהִתֵּל אִמְרָתִי לָךְ תַּחֲלָה' - אִינָּה
79 גְּאֻמָּנָה; וְאִם נִתְּנָה אִמְתָּלָא [הַסְכַּר] לְדִבְרֶיהָ, גְּאֻמָּנָה. כִּיצַד?
80 תִּבְעָה בְּעֻלָּה, וְאִחֲתוֹ אוֹ אִמּוֹ עָמָה בְּחֻצָּר, וְאִמְרָה לוֹ:
81 'טָמֵאָה אָנִי', וְאַחֵר כִּף חֻזְרָה וְאִמְרָה: 'טָהוֹרָה אָנִי, וְלֹא
82 אִמְרָתִי לָךְ טָמֵאָה אָנִי אֲלָא מִפְּנֵי אַחֲוָתָךְ אוֹ אִמְךָ, שֶׁמָּא
83 יָרָא אוֹתָנִי' - הֵרִי זֶה גְּאֻמָּנָה. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בִּזְהָ.
84 יא. הִיָּה מְשַׁמֵּשׁ עִם הַטָּהוֹרָה, וְאִמְרָה לוֹ: 'נִטְמָאתִי' - לֹא
85 יִפְרֹשׁ מִיָּד וְהוּא בְּקָשׁוֹ, שֶׁהִנֵּה לוֹ בִּיצִיאָתוֹ כְּבִיאָתוֹ; וְאִם
86 פִּרֵּשׁ וְהוּא בְּקָשׁוֹ, חֲבִיב כָּרַת כְּמִי שֶׁבָּעַל נִדָּה. וְהוּא הָדִין
87 בְּשָׂאֵר עֲרִיּוֹת. אֲלָא כִּיצַד יַעֲשֶׂה? נֹעֵץ צִפְרָנִי רִגְלָיו
88 בְּקִרְקַע, וְשׁוֹהָה וְאִינוּ מִזְדַּעְזַע [זו] עַד שֶׁיָּמּוֹת הָאֶבֶר, וְאַחֵר
89 כִּף נִשְׁמַט מִמָּנָה.
90 יב. וְאִסּוּר לוֹ לֵאדָם שֶׁיָּבֹא עַל אִשְׁתּוֹ סְמוּךְ לְסִתָּהּ, שֶׁמָּא
91 תִּרְאֶה דָם בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ, שְׁנָאֵמַר: "וְהִזְרַתְּם אֶת בְּנֵי
92 יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאֹתָם". וְכִמָּה? אִם הָיָה דְרָכָה לְרֹאוֹת בַּיּוֹם,

1 "לֹא יוֹמְתוּ, כִּי לֹא חֲפָשָׁה" - הָא אִם נִשְׁתַּחֲרָה בְּלֵה, חֲבִיבִין
2 עֲלֶיהָ מִיתֵת בֵּית דִּין, שֶׁהֵרִי תַעֲשֶׂה אִשָּׁת אִישׁ גְּמוּרָה, כְּמוֹ
3 שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת אִישׁוֹת.
4 יד. בִּיאַת שְׁפָחָה זו, מִשְׁנָה מִכָּל בִּיאוֹת אִסּוּרוֹת שֶׁבִּתְוֹרָה
5 - שֶׁהֵרִי הִיא לֹקָה, שְׁנָאֵמַר: "בְּקִרְתָּ תִּהְיֶה"; וְהוּא חֲבִיב
6 קִרְבָּן אֶשֶׁם, שְׁנָאֵמַר: "וְהִבִּיא אֶת אֶשְׁמוֹ". אַחַד שׁוֹגֵג אַחַד
7 מִזִּיד בְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה מִבִּיאָה אֶשֶׁם; וְהִבָּא עֲלֶיהָ בִּיאוֹת
8 הַרְבֵּה, בֵּין בְּדוֹדֵן בֵּין בְּשִׁנְגָּה - מִבִּיאָה אֶשֶׁם אַחַד. אֲבָל הִיא
9 חֲבִיבַת מַלְכוּת עַל כָּל בִּיאָה וְבִיאָה, אִם הִתָּה מִזִּידָה, כְּשֶׁאֵר
10 חֲבִיבֵי לְאוּרִין.
11 טו. הַמַּעֲרָה בְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה וְלֹא גָמַר בִּיאָתוֹ - פְּטוּר, עַד
12 שִׁיגְמַר בִּיאָתוֹ. וְאִינוּ חֲבִיב אֲלָא עַל הַגְּדוּלָה, הַבְּעוּלָה,
13 הַמְּזִידָה, וּבִרְצוֹנָה; אֲבָל אִם הִתָּה קִטְנָה, אוֹ שְׁלֹא הִתָּה
14 בְּעוּלָה, אוֹ שֶׁהִתָּה שׁוֹנְגָּה אוֹ אֲנוּסָה אוֹ יִשְׁנָה - פְּטוּר. וְכֵן אִם
15 בָּא עֲלֶיהָ שְׁלֹא כְּדִרְכָּהּ, פְּטוּר - שֶׁבְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה לֹא הִשְׁנָה
16 בִּיאָה כְּדִרְכָּה לְבִיאָה שְׁלֹא כְּדִרְכָּה, שְׁנָאֵמַר: "שִׁבְכַת זֶרַע".
17 אֲבָל בְּשָׂאֵר בִּיאוֹת, לֹא חֵלֵק בֵּין בִּיאָה לְבִיאָה, שְׁנָאֵמַר:
18 "מִשְׁכָּבִי אִשָּׁה", מְגִיד הַכְּתוּב שֶׁשְׁנֵי מִשְׁכָּבוֹת לְאִשָּׁה.
19 טז. כָּל מְקוֹם שֶׁאִמְרָנוּ בְּשִׁפְחָה חֲרוּפָה שֶׁהוּא פְּטוּר - הוּא
20 פְּטוּר מִן הַקִּרְבָּן, וְהִיא פְּטוּרָה מִן הַמַּלְכוּת; אֲבָל מִפִּין
21 אוֹתָן מִכַּת מִרְדּוֹת מִדְּבָרֶיהֶם, אִם הָיָה שְׁנִינָה מִזִּידִין
22 וְגִדּוּלִים.
23 יז. כֵּן תִּשַׁע שָׁנִים וְיָוִם אַחַד שֶׁבָּא עַל שְׁפָחָה חֲרוּפָה - הִיא
24 לֹקָה, וְהוּא מִבִּיאָה קִרְבָּן; וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה גְּדוּלָה וּבְעוּלָה
25 וּבִרְצוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ - שָׂאִין הָאִישׁ חֲבִיב קִרְבָּן עַד
26 שֶׁתִּתְחַיֵּב הִיא מַלְכוּת, שְׁנָאֵמַר: "בְּקִרְתָּ תִּהְיֶה וְהִבִּיא אֶת
27 אֶשְׁמוֹ".
28 פֶּרֶק ד'
29 א. הַנִּדָּה, הֵרִי הִיא כְּשֶׁאֵר כָּל הָעֲרִיּוֹת. הַמַּעֲרָה בָּהּ, בֵּין
30 כְּדִרְכָּה בֵּין שְׁלֹא כְּדִרְכָּה - חֲבִיב כָּרַת, וְאֲפִלּוּ הִתָּה קִטְנָה
31 בַּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיָוִם אַחַד, כְּשֶׁאֵר עֲרִיּוֹת; שֶׁהִבַּת מִטְּמֵאָה
32 בְּנִדָּה וְאֲפִלּוּ בַיּוֹם לְדָתָהּ, וְכַת עֲשָׂה יָמִים מִטְּמֵאָה בְּזִיבָה.
33 וְדָבָר זֶה מִפִּי הַשְּׁמוּעָה, שָׂאִין הַפֶּרֶשׁ בֵּין גְּדוּלָה לְקִטְנָה
34 לְטֻמְאַת נְדוּת וְזִיבוֹת.
35 ב. וְאַחַד הִבָּא עַל הַנִּדָּה כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים, וְאֲפִלּוּ לֹא
36 רָאָתָה אֲלָא יוֹם רִאשׁוֹן, וְאַחַד הִבָּא עַל יוֹלָדָת זָכָר כָּל
37 שְׁבָעָה, אוֹ עַל יוֹלָדָת נָקֵבָה כָּל אַרְבָּעָה עָשָׂר, אוֹ עַל הַזָּכָה
38 כָּל יָמֵי זִכָּה וְסִפְיָתָהּ, בֵּין שְׁפָחָה בֵּין מִשְׁחָרָרָה - הִכַּל
39 כְּכָרַת, שְׁנָאֵמַר בְּנִדָּה: "שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדָּתָה", וּבִזְכָּה
40 גְּאֻמָּר: "כָּל יָמֵי זִכָּה טָמֵאָה, כִּימֵי נִדָּתָה תִּהְיֶה", וּבִיּוֹלָדָת
41 הוּא אוֹמֵר: "כִּימֵי נִדָּתָה דָּתָהּ טָמֵאָה", וְטָמֵאָה שְׁבַעִים
42 כְּנִדָּתָה.
43 ג. בָּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁהִטְמֵאָה תְּלוּיָה בַּיָּמִים?
44 בְּשִׁטְבָּלָה כְּמִי מִקְּוֵה אַחֵר הַיָּמִים הַסְּפוּרִים. אֲבָל נִדָּה וְזָכָה
45 וְיוֹלָדָת שְׁלֹא טְבָלוּ כְּמִי מִקְּוֵה - הִבָּא עַל אַחַת מֵהֶן, אֲפִלּוּ
46 אַחֵר כְּמָה שָׁנִים - חֲבִיב כָּרַת, שְׁבַעִים וְטְבִילָה תִּלָּה הַכְּתוּב,

48 פעם שלישית; וראתה דם כף בשלישית, הרי זו אסורה
49 לשמש עם בעל זה לעולם. במה דברים אמורים? שלא
50 היה שם דבר לתלות בו. אבל אם שמשה סמוך לוסתה,
51 תולה בוסת. היתה בה מכה, תולה במכה; ואם היה דם
52 מכתה משנה מדם שתראה בעת התשמיש, אינה תולה
53 במכה. ונאמנת אשה לומר: 'מכה יש לי בתוך המקור
54 שממנה הדם יוצא', ותהיה מתרת לבעלה, ואף על פי
55 שדם יוצא מן המקור בשעת תשמיש.
56 **כא.** מי שראת דם בשעת תשמיש פעם ראשונה ושניה
57 ושלישית, ואין שם דבר לתלות בו - הרי זו תתגרש,
58 ומתרת להנשא לשני; נשאת לשני, וראת דם כף בשעת
59 תשמיש שלש פעמים - הרי זו תתגרש, ומתרת להנשא
60 לשלישי. נשאת לשלישי, וראת דם כף בשעת תשמיש
61 פעם ראשונה ושניה ושלישית - הרי זו תתגרש; ואסורה
62 להנשא עד שתבריא מחלי זה.
63 **כב.** כיצד בודקת עצמה לידע אם נרפאת או לא נרפאת?
64 מביאה שפופרת [צינור] של אבר [עופרת] ופיה רצוף [פתח
65 כפול, משני הצדדים] לתוכה, ומכנסת השפופרת עד מקום
66 שהיא יכולה, ומכנסת בתוך השפופרת מכחול ומוך מנח על
67 ראשו, ודופקת אותו עד שיגיע המוך לצואר הרחם,
68 ומוציאה המוך. אם נמצא דם על ראש המוך, בידוע שהדם
69 שהיא רואה בשעת תשמיש מן המקור. ואם לא נמצא על
70 המוך כלום - בידוע שהדם שרואה מדחק הצדדי, וטהורה
71 היא; ומתרת להנשא לאחרים, כמו שבארנו בהלכות
72 אישות.

פרק ה

73 **א.** האשה מטמאה באנס, בין לנדה בין לזיבוח. כיצד?
74 כגון שקפצה מקום למקום, או ראת בהמה או עוף
75 מתעסקין זה עם זה וחסדה וראת דם, וכן כל פיוצא בזה
76 - הואיל וראת דם מכל מקום, נטמאת; ומטמאה בכל
77 שהוא - ואפילו ראת דם טפה כחודל, הרי זו כמי שזב
78 ממנה דמים הרבה.
79 **ב.** כל הנשים מטמאות בבית החיצון; ואף על פי שלא
80 יצא הדם לחוץ, אלא נעקר מן הרחם ולא שתת, הואיל
81 ויצא מבין השנים - הרי זו טמאה, ואף על פי שעדין הדם
82 בבשרה, שנאמר: "דם יקרה זוכה בבשרה". ועד היכן הוא
83 בין השנים? עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר
84 ביאה; ובין השנים עצמו כלפנים.
85 **ג.** משל משלו חכמים באשה: הרחם שבו נוצר הולד,
86 והוא הנקרא 'מקור', והוא שדם נדה וזבה יוצא ממנו -
87 קוראין אותו 'חדר', לפי שהוא לפני כלפנים. צואר הרחם
88 פלו, והוא המקום הארץ שמתקבץ ראשו בשעת העבור
89 כדי שלא יפל הולד, ונפתח הרבה בשעת לדה - קוראין
90 אותו 'פרודור', כלומר שהוא בית שער לרחם.
91 **ד.** ובשעת גמר ביאה, האבר נכנס בפרודור; ואינו מגיע
92 עד ראשו שמבפנים, אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות.

1 אסור לשמש מתחלת היום; ואם היה דרכה לראות בלילה,
2 אסור לשמש מתחלת הלילה.
3 **יג.** עבר וסתה ולא ראתה - מתרת לשמש אחר שתעבר
4 עונת הוסת. כיצד? היה דרכה לראות בשש שעות ביום,
5 אסורה לשמש מתחלת היום; עברו שש שעות ביום ולא
6 ראתה - אסורה לשמש עד לערב. וכן אם היה דרכה
7 לראות בשש שעות בלילה, ועברו ולא ראתה - אסורה
8 לשמש עד שתזרח השמש.
9 **יד.** דרך בני ישראל ובנות ישראל, לעולם לבדק עצמן
10 אחר התשמיש. כיצד? מקנח האיש עצמו במטלית נכונה
11 לו, ומקנחת האשה עצמה במטלית נכונה לה; ורואין בהן,
12 שמא ראת דם בשעת תשמיש. ויש לאיש להניח אשתו
13 שתבדק במטלית שלו - מתוך שנקנחת על שלה, ונאמנת
14 על שלו.
15 **טו.** בגדים אלו שמקנחין בהן - צריכין שיהיו של פשתן,
16 שחקים [שנשחקו ונתרככו] וילבנים; והן הנקראין 'עדים'
17 בענין זה. והבגד שמקנח בו נקרא 'עד שלו'; והבגד
18 שמקנחת היא בו נקרא 'עד שלה'.
19 **טז.** הצנועות אינן משמשות עד שיבדקו עצמן מתחלה
20 קדם תשמיש. ואשה שאין לה וסת, אסורה לשמש עד
21 שתבדק; לפיכך היא משמשת בשני עדים, אחד לפני
22 התשמיש ואחד לאחר התשמיש. אבל אשה שיש לה וסת,
23 אינה צריכה לפני התשמיש, אלא משום צניעות. אבל אחר
24 תשמיש - הכל צריכין שני עדים, אחד לו ואחד לה. אפלו
25 מעברת, ומניקה, וזקנה, וקטנה - לא תשמש אלא בשני
26 עדים, אחד לו ואחד לה. אבל בתולה ויושבת על דם טהר
27 - אינה צריכה עדים, שהרי הדם שותת ממנה.
28 **יז.** המשמש מטתו פעמים רבות, אינן צריכין לבדק שני
29 העדים שלהן על כל ביאה וביאה, אלא מקנח בעד שלו
30 והיא בעד שלה אחר כל ביאה וביאה כל הלילה, ולמחר
31 יבדקו העדים. נמצא הדם על עד שלו או על עד שלה -
32 הרי זו טמאה. שמשה מטתה, וקנחה עצמה, ואבד העד
33 - הרי זו לא תשמש פעם שניה עד שתבדק בעד אחר
34 תחלה, שמא דם היה על העד שאבד.
35 **יח.** הניחה העד תחת הכר או תחת הכסת ונמצא עליו
36 דם, אם משוף [= מרוח] - טמאה, שחזקתו מן הקנח;
37 ואם היה עגל - טהורה, שאין זה אלא דם מאכלת
38 שנהרגה תחת הכר.
39 **יט.** קנחה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה, ולמחר
40 נמצא עליו דם - הרי זו טמאה; ואין אומרים: 'שמא
41 כשטחה אותו בירכה נהרגה מאכלת'. קנחה עצמה בעד
42 שאינו בדוק לה, ולא ידעה אם היה עליו דם קדם שתקנח
43 בו או לא היה, ונמצא עליו דם - אם היה הדם כגריס
44 ועוד, הרי זו נדה; הנה פחות מכאן - טהורה, שאינו אלא
45 מן המאכלת.
46 **כ.** מי שראתה דם בשעת תשמיש, הרי זו מתרת לשמש
47 כשתטהר פעם שניה; וראתה דם בפעם שניה, משמשת

בִּידוֹ, וּמֵבִיט בּוֹ וּבִדְיוֹ, אוֹ בַּעֲלָהּ שֶׁל כֶּרֶם, אוֹ בְּדָם הַקָּזָה
שֶׁבְּכֹס, אוֹ בְּמִימֵי אֲדָמָה, אוֹ בְּמִזְגֵּי שֶׁבְּכֹס, וְעוֹרָהּ לְפִי מֵה
שֶׁעִינֵי רֹאוֹת, וּמִטְמֵא אוֹ מִטְהַר. וְאֵינִי מֵבִיט בְּזִכּוּכֵי שֶׁל
כֹּס מִבְּחוּץ, אֲלֵא בַּמִּשְׁקָה שֶׁבְּכֹס; וְיִהְיֶה הַכֹּס רַחֲב,
מִשְׁקָלוֹ מִנֶּה, וּמִחֻזֵּק שְׁנֵי לִגִּין, כְּדֵי שֶׁתִּפְקַס בּוֹ הָאוֹרָה וְלֹא
יִהְיֶה אֶפֶל.
יב. אֵין בּוֹדֵקִין הַדָּם אֲלֵא עַל גְּבִי מְטִלִית לִבְנָה, וּבַחֲמָה;
וְעוֹשֶׂה צֶל בִּידוֹ עַל הַדָּם, וְהוּא עוֹמֵד בַּחֲמָה, כְּדֵי שִׁירָאָה עֵינוֹ
כְּמוֹת שֶׁהִיא. וְלֹא כָּל הָרוֹאֶה צָרִיף לְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים בְּכָל עֵת
שִׁירָאָה, אֲלֵא טְבִיעוֹת עֵין יֵשׁ לַחֲכֵם בְּדַמִּים, וּבַעֲת שִׁירָאָה
מִיָּד יִטְמֵא אוֹ יִטְהַר; וְאֵם נִסְתַּפֵּק לוֹ בְּמִרְאָה מִן הַמִּרְאוֹת,
צָרִיף לַחֲקִיף וּלְעָרֵף לְדָם אוֹ לְדִיּוֹ אוֹ לְשֹׁאֵר הַמִּרְאוֹת.
יג. הַמִּפְלֵת חֲתִיקָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא אֲדָמָה - אֵם יֵשׁ עִמָּה
דָּם, טְמֵאָה; וְאֵם לֹא, טְהוֹרָה. וְאֶפְלוּ נִקְרָעָה הַחֲתִיקָה
וְנִמְצְאָת מְלֵאָה דָּם - הָרִי זֶה טְהוֹרָה; שְׂאִין זֶה דָּם נִדָּה,
אֲלֵא דָם חֲתִיקָה.
יד. הַפִּילָה חֲתִיקָה קְרוּעָה וְדָם אֲגוּר בְּתוֹכָהּ - טְמֵאָה.
הַפִּילָה כְּמִין קִלְפָה, כְּמִין שַׁעֲרָה, כְּמִין עֶפֶר, כְּמִין יִבְחוּשִׁין
[יְחוּשִׁים] - אֵם הִיא מִרְאָה דְּבָרִים אֵלּוּ אֲדָם, תִּטֵּיל לְמִים
פּוֹשְׁרִין; אֵם נִמּוּחוֹ - הָרִי זֶה טְמֵאָה, שֶׁדָּם הוּא שֶׁקֶפֶה, וְכָל
הָרוֹאֶה דָּם יָבֵשׁ, טְמֵאָה; וְאֵם שֶׁהוּא בְּפּוֹשְׁרִין מַעַת לַעַת
וְאַחֵר כֶּף נִמּוּחוֹ - הָרִי זֶה סָפֵק טְמֵאָה. וְאֵם לֹא נִמּוּחוֹ מַעַת
לַעַת - הָרִי אֵלּוּ מִמְּכָה, וְטְהוֹרָה הִיא.
טו. הַפִּילָה כְּמִין חֲגִבִים, כְּמִין דָּגִים, שֶׁקָּצִים, וְרִמָּשִׁים -
אֵם יֵשׁ עִמָּהּ דָּם, טְמֵאָה; וְאֵם לֹא, טְהוֹרָה.
טז. הָאִשָּׁה שֶׁהִכְנִיסָה שְׁפּוֹפֶרֶת בְּפִרְזוֹדוֹר, וְרָאתָ הַדָּם
בְּתוֹךְ הַשְׁפּוֹפֶרֶת - טְהוֹרָה, שְׁנֵאָמַר: "דָּם יִהְיֶה זֹכָה
בְּכִשְׁרָה", עַד שֶׁתִּרְאֶה בְּכִשְׁרָה כְּדֶרֶךְ שֶׁנִּשְׁנִים רֹאוֹת; וְאֵין
דֶּרֶךְ הָאִשָּׁה לְרֹאוֹת בַּשְׁפּוֹפֶרֶת.
יז. הָאִשָּׁה שֶׁהִשְׁתִּינָה מִים וְיָצָא דָּם עִם מִימֵי רִגְלִים, בֵּין
שֶׁהִשְׁתִּינָה וְהִיא עוֹמֶדֶת, בֵּין שֶׁהִשְׁתִּינָה וְהִיא יוֹשֶׁבֶת - הָרִי
זֶה טְהוֹרָה. וְאֶפְלוּ הִרְגִּישׁ גּוֹפָה וְנִדְּעָעָה, אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת;
שֶׁהִרְגִּישׁ מִי רִגְלִים הִיא זֶה, שְׂאִין מִי רִגְלִים מִן הַחֲדָר, וְדָם
זֶה דָּם מִכָּה הוּא בְּחִלּוּחַת [מַעֲיָן] אוֹ בְּכִלְיָה.
יח. דָּם בְּתוֹלִים - טְהוֹר הוּא; וְאֵינִי לֹא דָם נִדָּה, וְלֹא דָם
זִכָּה, שְׂאִינִי מִן הַמְּקוֹר, אֲלֵא כְּמוֹ דָם חֲבוּרָה. וְכִיצַד דִּין
הַבְּתוּלָה בְּדַמִּים? אֵם נִשְׁאֵת קֶטְנָה - בֵּין לֹא רָאתָ דָם
מִמֶּיָּהּ, בֵּין שֶׁרָאתָ דָם בְּבֵית אֲבִיהָ, הָרִי זֶה מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ,
עַד שֶׁתִּחְיֶה הַמִּכָּה; שֶׁכָּל דָּם שֶׁתִּרְאֶה, מִחֲמַת הַמִּכָּה הוּא.
וְאֵם רָאתָה דָם אַחֵר שֶׁתִּחְיֶה הַמִּכָּה, הָרִי זֶה נִדָּה.
יט. נִשְׁאֵת כִּשֶּׁהִיא נֹעֶרָה - אֵם לֹא רָאתָ דָם מִמֶּיָּהּ, הָרִי זֶה
מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ אֲרֻבָּעָה יָמִים בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהָדָם
שׁוֹתֵת; וְהוּא שְׁלֹא תִּית הַמִּכָּה. וְאֵם רָאתָ דָם בְּבֵית אֲבִיהָ,
וְאַחֵר כֶּף נִשְׁאֵת - אֵין לוֹ לְבֹא עָלֶיהָ אֲלֵא בַּעֲלָהּ רֹאוֹנָה,
וּפּוֹרֵשׁ; וְיִהְיֶה דָם בְּתוֹלִים זֶה כָּאֵלּוּ הוּא תַּחֲלַת נִדָּה.
וּבּוֹגֶרֶת שְׁלֹא רָאתָ מִמֶּיָּהּ - נּוֹתֵנִין לָהּ כָּל לַיְלָה הָרֹאשׁוֹן.
כ. אֲרֻבָּעָה לַיְלוֹת שְׁנוֹתֵנִין לְנֹעֶרָה שְׁלֹא רָאתָ דָם, אֵף עַל

וּלְמַעֲלָה מִן הַחֲדָר וּמִן הַפִּרְזוֹדוֹר, בֵּין חֲדָר לְפִרְזוֹדוֹר, הוּא
הַמְּקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁתֵּי בִיצִים שֶׁל אִשָּׁה, וְהַשְּׂבִילִים שֶׁבֵּהֶן
מִתְּבַשְּׁלֵת שֶׁכֶּבֶת זֶרַע שֶׁלָּהּ - מְקוֹם זֶה הוּא הַנִּקְרָא 'עֲלִיָּה'.
וְכִמּוֹ נִקְבַּ פְּתוּחַ מִן הָעֲלִיָּה לִגַּג הַפִּרְזוֹדוֹר, וְנִקְבַּ זֶה קוֹרְאִין
אוֹתוֹ 'לוֹל'; וְהָאֲבֵר נִכְנָס לְפָנִים מִן הַלוֹל בַּשַּׁעַת גְּמַר בִּיאָה.
ה. דָּם הַבָּא מִן הַחֲדָר - כָּלוּ טְמֵא, חוּץ מִדָּם טְהוֹר,
שֶׁהַתּוֹרָה טְהוֹרָתוֹ, וְדָם קָשִׁי, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר; וְדָם הָעֲלִיָּה כָּלוּ
טְהוֹר, שֶׁהוּא כְּמוֹ דָם מִכָּה שֶׁבְּמַעֲמִים אוֹ בְּכַבֵּד אוֹ בְּכִלְיָה
וְכִיצַע בִּהֵן. וְדָם הַנִּמְצָא בְּפִרְזוֹדוֹר - אֵם נִמְצָא מִן הַלוֹל
וּלְפָנִים הָרִי זֶה טְמֵא, שֶׁחֻקָּתוֹ מִן הַחֲדָר; וְחִיבִין עָלָיו עַל
בִּיאַת הַמִּקְדָּשׁ, וְשׁוֹרְפִין עָלָיו תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים. וְאֵין
אוֹמְרִים: 'שְׂמֵא מִן הָעֲלִיָּה יֵרֵד דֶּרֶךְ הַנִּקְבַּ', שֶׁרַב הַדַּמִּים
הַנִּמְצָאִין כָּאן, מִן הַחֲדָר. נִמְצָא הַדָּם בְּפִרְזוֹדוֹר חוּץ לַנִּקְבַּ,
הָרִי טְמֵאָתוֹ בְּסָפֵק - שְׂמֵא מִן הַחֲדָר כָּא, אוֹ מִן הָעֲלִיָּה
שֶׁתַּת דֶּרֶךְ הַלוֹל; לְפִיכָף אֵין שׁוֹרְפִין עָלָיו תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים,
וְאֵין חִיבִין עָלָיו עַל בִּיאַת הַמִּקְדָּשׁ.
ו. לֹא כָּל מִשְׁקָה הַיּוֹצֵא מִן הַחֲדָר מִטְמֵא, אֲלֵא הַדָּם בְּלִבְדוֹ,
שְׁנֵאָמַר: "דָּם יִהְיֶה זֹכָה"; לְפִיכָף אֵם שֶׁתַּת מִן הַרְחֵם לִבָּן
אוֹ מִשְׁקָה יֵרֵק, אֵף עַל פִּי שֶׁסְּמִיכְתּוֹ כְּדָם - הוֹאִיל וְאֵין
מִרְאִיו מִרְאָה דָּם, הָרִי זֶה טְהוֹר.
ז. וְחִמּוּשָׁה דָּמִים טְמֵאִים בְּאִשָּׁה, וְהַשָּׂאֵר טְהוֹר; וְאֵלּוּ הֵן:
הָאֲדָם, וְהַשָּׂחֹר, וְכִקְרָן כֶּרֶם, וְכִמִּימֵי אֲדָמָה, וְכִינִין הַמְּזוּג.
ח. הָאֲדָם, בִּיצַד הוּא עֵינוֹ? כְּעוֹמֵד שֹׁשֵׁעַ רֹאשׁוֹן מִדָּם
הַקָּזָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם; נּוֹתֵן הַדָּם בְּכֹס, וּמִקִּיף לוֹ וְרוֹאֶה.
וְהַשָּׂחֹר - כְּעֵין הַדִּיּוֹ הַיָּבֵשׁ. כְּקֶרֶן כֶּרֶם [חֲלֵק יִפָּה שְׂבִיאִירִים]
בִּיצַד? יָבִיא כֶּרֶם לַח בְּגוֹשׁ הָאֲדָמָה שֶׁעָלָיו, וְלֹקַח מִן
הַבְּרוֹר [מִבּוּחַר] שְׁבוֹ הַקָּנָה הָאֲמֻצֵּי שְׁלוֹ, שֶׁכָּלוּ כְּמוֹ קִנָּה
הוּא, וּבְכָל אֶחָד וְאֶחָד שְׁלֹשָׁה קָנִים, וּבְכָל קִנָּה שְׁלֹשָׁה
עֲלִים; וּמִקִּיף הַדָּם לְעֵלָה הָאֲמֻצֵּי שֶׁבִּקְנָה הָאֲמֻצֵּי, וְרוֹאֶה
בּוֹ. כְּמִימֵי אֲדָמָה בִּיצַד? יָבִיא אֲדָמָה מִבִּקְעַת סִיכְנִי וְכִיצַע
בָּהּ, שֶׁהִיא אֲדָמָה, וְנוֹתֵן עָלֶיהָ מִים בְּכָל עַד שִׁיַּעֲלֶה הַמִּים
עַל הָעֶפֶר כְּקִלְפַת הַשּׁוּם; וְאֵין שְׁעוֹר לֹא לְמִים וְלֹא לְעֶפֶר.
וּמַעֲפָרִין [שִׁיהִיו עֲכוּרִים] בְּכָלִי, וּמִשְׁעָר בִּהֵן לְשַׁעֲתוֹ וּבְמִקְוָמוֹ
כִּשְׁהֵן עֲכוּרִין; וְאֵם צָלְלוּ, חֲזוֹר וּמַעֲפָרִין.
ט. אֲרֻבָּע מִרְאוֹת הָאֵלּוּ - אֵם הִיא מִרְאָה הַדָּם כְּמִרְאָה כָּל
אֶחָד מֵהֶן אוֹ עִמָּק מֵהֶן, הָרִי זֶה טְמֵא; הִיא דוּחָה מִמֶּנּוּ,
הָרִי זֶה טְהוֹר. בִּיצַד? הִיא הַדָּם שֶׁחֹר יֵתֵר מִן הַדִּיּוֹ הַיָּבֵשׁ,
טְמֵאָה; הִיא פְּתוּף [מַעֲוֵר עִם גּוֹן אַחֵר] מִמֶּנּוּ, כְּגוֹן שֶׁהִיא
מִרְאָהוּ כְּעֵין הַזֵּית הַשָּׂחֹר, אוֹ כְּעֵין הַזֶּפֶת, אוֹ כְּעֵין הָעוֹרֵב
הָרִי זֶה טְהוֹר. וְכֵן בַּשָּׂאֵר הַשְּׁלֹשׁ מִרְאוֹת.
י. כִּינִין הַמְּזוּג בִּיצַד? חֲלֵק אֶחָד יֵין מִן יֵינִין הַשְּׂרוּנִי [מֵאִיוֹר
הַשְּׂרוּן] שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, חִי [= לֹא חוּסֵף] וְחֲדָשׁ, וְשְׁנֵי
חֲלָקִים מִים; הִיא מִרְאָה הַדָּם עִמָּק מִמֶּנּוּ אוֹ דוּחָה מִמֶּנּוּ
הָרִי זֶה טְהוֹר, עַד שִׁיַּהֲיֶה כְּמֵזוּג זֶה בְּלִבְדוֹ. וְנֵאמְרָת אִשָּׁה
לּוֹמֵר: 'כְּמִרְאָה זֶה רִאִיתִי וְאִבְדִּיתִי', וְהַחֲכֵם מִטְמֵא לָהּ אוֹ
מִטְהַר.
יא. בִּיצַד מִקִּיף וְרוֹאֶה? לֹקַח הַמְּטִלִית שֶׁיֵּשׁ בָּהּ הַדָּם

זיכתה, בין ראת בהן דם בין לא ראת. ולמה נקראין ימי זיכה? מפני שהן ראויין לזיכה, וכל דם שתראה בהן - דם זיכה יחשב. והזהר בשני שמות אלו, שהם ימי נדתה וימי זיכתה.

ו. כל ימי האשה מיום שינקבע לה וסת עד שתמות, או עד שיצטק ונסת ליום אחר - תספור לעולם שבועה מתחלת יום הוסת ואחריהן אחד עשר, שבועה ואחריהן אחד עשר; ותזהר במנין, כדי שתדע בעת שתראה דם, אם בימי נדה ראת או בימי זיכה; שכל ימיה של אשה כף הן, שבועה ימי נדה ואחד עשר ימי זיכה, אלא אם כן הפסיקה הלדה, כמו שיתבאר.

ז. אשה שראת דם בימי זיכתה יום אחד בלבד, או שני ימים זה אחר זה - נקראת 'זכה קטנה', ונקראת 'שומרת יום כנגד יום'. ואם ראת שלשה ימים זה אחר זה - הרי זו זכה גמורה, והיא הנקראת 'זכה גדולה', ונקראת 'זכה סתם', שנאמר: "ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים"; ומעוט "ימים" שנים, "רבים" שלשה.

ח. אין בין זכה גדולה לזכה קטנה, אלא ספירת שבועה והקצאת קרבן - שזכה גדולה צריכה לספור שבעת ימים נקיים, וזכה קטנה אינה סופרת אלא יום אחד בלבד; וזכה גדולה מביאה קרבן כשתטהר. אבל לענין טמא ואסור ביאה, שתייהן שוות.

ט. כיצד? ראת דם בימי זיכתה, בין שראת בתחלת הלילה בין שראת בסוף היום - הרי אותו היום כולו טמא, וכאלו לא פסק הדם מעת שראת עד ששקעה החמה; ומשמרת כל הלילה. אם לא ראת כלום בלילה - משקמת למחר וטובלת אחר שתגנח החמה, ומשמרת כל היום; אם לא ראת כלום - הרי זה יום אחד טהור כנגד היום הטמא, והרי היא מתרת לבעלה לערב.

י. ראת דם גם בשני, בין ביומו בין בלילו אחר שטבלה - הרי היום השני טמא, ומשמרת כל ליל שלישי. אם לא ראת - משקמת למחר וטובלת אחר שתגנח החמה, ומשמרת כל היום; אם לא ראת כלום - הרי זה יום אחד טהור כנגד שני ימים הטמאים, ומתרת לבעלה לערב.

יא. ראת דם גם בשלישי, בין ביומו בין בלילו - הרי זו זכה גדולה, וצריכה לספור שבועה ימים טהורים בלא דם, שנאמר: "וספרה לה שבועת ימים, ואחר תטהר". וטובלת ביום השביעי אחר הגנח החמה, והרי היא מתרת לבעלה לערב. וביום השמיני מביאה קרבנה - שתי תורים, או שני בני יונה.

יב. זכה קטנה שטבלה בלילה של יום השמור, או זכה גדולה שטבלה בליל שביעי - כאלו לא טבלה, והרי היא כנדה שטבלה בתוך שבועה.

יג. הבא על זכה גדולה ביום השביעי של ספירה אחר שטבלה, או על זכה קטנה ביום השמור אחר שטבלה - פטור מן הכרת; כינו שטבלה בזמן הראוי לטבילתה, טהורה. ואשה זו תרבות רעה, שהרי בעילתה ומגעה תלויין.

פי שהן בסרוגין - בועל לילה, וממתין אפלו שני חדשים או שלשה, ובוכל לילה שניה; והוא שלא חית המכה. כא. וכן קטנה שנותנין לה עד שתחיה המכה, אפלו לא חית שנה - הרי זה בועל כל השנה, בין בסרוגין בין יום אחר יום.

כב. קטנה שנשאת ונעשת נערה תחת בעלה, וצדין הדם שותת מחמת המכה - כל בעילות שבועל כשהיא קטנה, נחשבת לו כלילה אחת; ומשלימין לו ארבעה ימים בימי הנערות. ואפלו היו השלשה ימים שנותנין לה בימי הנערות בסרוגין, ובעל בכל שני חדשים לילה אחד - הרי זה מתר; והוא שלא תחיה המכה.

כג. כיצד יודעין אם חית המכה או לא חית? היתה רואה הדם בעת שתעמד, וכשתשב לא תראה, ובעת שתשב על הקרקע תראה, ואם תשב על כרים וקסות לא תראה - צדין לא חית המכה. פסק הדם ולא ראת כלל, בין עומדת בין יושבת על הכל - כבר חיתה המכה; וכן אם לא פסק כלל, אלא תראה הדם ואפלו כשהיא יושבת על הכרים והקסות - אין זה דם מכה, אלא דם נדה.

כד. היתה רואה בעת תשיש - הרי זה מחמת המכה; שמשה מטתה ולא ראת דם, ואחר כך ראת דם שלא מחמת תשיש - הרי זה דם נדה.

כה. הבועל בתולה ולא יצא ממנה דם, וחזר ובעלה ויצא דם - אפלו חיתה קטנה, הרי זה דם נדה; שאלו היה דם בתולים, היה בא בתחלה. הבועל פחות מבית שלש ויצא דם - הרי זה דם בתולים.

יום שישי כ"ב אדר ה'תשע"ה

פרק ו

א. דם הנדה, ודם הנזבה, ודם הקשי [לפני לידה], ודם היולדת, ודם טהר של יולדת - כלו דם אחד הוא, ומן המקור הוא בא, ומענן אחד הוא. ובזמנים בלבד הוא שישתנה דינו, ותהיה רואה דם זו טהורה, וזו נדה, וזו זבה.

ב. כיצד? כשתראה האשה דם תחלה, או כשתראה בשעת וסתה, והוא העת שקבעה לנדתה - הרי זו נדה כל שבועת הימים, בין ראת כל שבועה בין שלא ראת אלא טפה ראשונה בלבד; ראתה דם ביום השמיני - הרי זה דם זיכה, מפני שהוא בלא עת נדתה.

ג. וכן כל דם שתראה בתוך הימים שבין וסת נדה ונסת נדה, הרי הוא דם זיכה. והלכה למשה מסיני, שאין בין זמן נדה לזמן נדה אלא אחד עשר יום בלבד.

ד. כל שבועת הימים שנקבעה לה וסת בתחלתן - הן הנקראין 'ימי נדתה', בין ראת בהם דם בין לא ראת. ומפני מה נקראין 'ימי נדה'? מפני שהם ראויין לנדה, וכל דם שתראה בהן - דם נדה יחשב.

ה. וכל אחד עשר יום שאחר השבועה - הן הנקראין 'ימי

מִצָּאָה טָמֵא וּבִסּוּף טָמֵא, הָרִי זֶה בְּחֻקְתָּ שְׂלֵא פֶסֶק הָדֵם.
וְיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל נֶגְדָה - אֵף עַל פִּי שְׂמִצָּאָה בּוֹ טְהוֹר, הָרִי
זֶה כְּמוֹ שְׂמִצָּאָה טָמֵא, שִׁיּוֹם רִאשׁוֹן כָּלּוּ הַחֹזֵק הַמַּעֲזֵן
פְּתוּחַ.

כא. זָכָה שֶׁבְּדָקָה עֲצָמָה בְּרִאשׁוֹן מִימֵי הַסְפִּירָה וּמִצָּאָה
טְהוֹר, וְלֹא בְּדָקָה עַד יוֹם שְׂבִיעִי וּמִצָּאָה טְהוֹר - הָרִי זֶה
בְּחֻקְתָּ טְהוֹרָה, וּכְאֵלּוּ בְּדָקָה כָּל שְׂבִיעָה וּמִצָּאָה טְהוֹר.

כב. וְכֵן אִם בְּדָקָה בְּיוֹם רִאשׁוֹן מִימֵי הַסְפִּירָה וּמִצָּאָה
טְהוֹר, וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי וּמִצָּאָה טְהוֹר - הָרִי זֶה בְּחֻקְתָּ
טְהוֹרָה. בְּדָקָה בְּיוֹם שְׁלִישִׁי לְזִיכְתָּהּ וּמִצָּאָה שְׂפֶסֶק הָדֵם,
וְלֹא בְּדָקָה בְּיוֹם רִאשׁוֹן מִימֵי הַסְפִּירָה, וּבִשְׂבִיעִי בְּדָקָה
וּמִצָּאָה טְהוֹר - הָרִי זֶה בְּחֻקְתָּ טְהוֹרָה. וְהוּא הַדִּין לְזָב כָּל
אֵלּוּ הַבְּדִיקוֹת, שֶׁהוּא טְהוֹר, וְעָלוּ לוֹ יְמֵי הַסְפִּירָה.

כג. כָּל אִשָּׁה שֶׁהִיא סֶפֶק נֶגְדָה סֶפֶק זָכָה - צְרִיכָה לִישֹׁב
שְׂבִיעַת יָמִים נְקִיִּים מִסֶּפֶק, וְטוֹבֵלָת כָּלִיל שְׁמִינִי, וְאַחֲרֵי כֵן
תִּהְיֶה מְתַרְתֵּת לְבַעֲלָהּ; וּמִבִּיאתָ קֶרֶן זָכָה וְאִינוּ נֶאֱכָל, כְּמוֹ
שִׁיתְבָּאָר בְּמִקְוָמוֹ.

פֶּרֶק ז

א. מִעֲבֻרָת שֶׁהִתְחִילָה לְהִצְטַעַר, וְאַחֲזִיחָה חֲבָלִי לָדָה,
וְהִתְחִיל הָדֵם לִצְאת קֵדָם שְׂתַלַּד - אוֹתוֹ הָדֵם, הוּא הַנִּקְרָא
'דֵּם הַקָּשִׁי'. הֵיאָף דִּינוֹ? אִם כֹּא בִימֵי נֶדְתָּה - הָרִי הוּא
דֵּם נֶדָה, וְהָרִי זֶה טְמֵאָה נֶדָה. וְאִם כֹּא בִימֵי זִיכְתָּה - הָרִי
זֶה טְהוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּזָכָה: "דֵּם יִהְיֶה זֹכָה בְּכֻשָּׁה" - מִפִּי
הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוּ, זֹכָה מִחֻמַּת עֲצָמָה, וְלֹא מִחֻמַּת וָלָד;
וּכְלַכּוּד שְׂתַלַּד וָלָד חֵי; אֲכָל אִם הִפִּילָה - אֵין קָשִׁי לְנִפְלִים.
אֲפֹלוּ הִנֵּה הָדֵם שׁוֹתֵת וְיוֹרֵד עִם הַחֲבָלִים וְהַצֶּעַר אֲרַבְעָה
עֶשֶׂר יוֹם קֵדָם שְׂתַלַּד - הָרִי זֶה דֵּם קָשִׁי, וְטְהוֹר; אֲכָל אִם
הִתְחִיל הָדֵם קֵדָם הַלָּדָה בְּחֻמַּשָּׁה עֶשֶׂר יוֹם אוֹ יֵתֵר - הָרִי
זֶה דֵּם זִיכָה, וְהָרִי הִיא יוֹלֶדֶת בְּזוֹב.

ב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֵׁלֵא פֶסְקוּ הַצִּירִים וְהַחֲבָלִים
וְהַצֶּעַר, אֲלֵא מִתְקַשֶּׁה וְהוֹלֵכֶת עַד שְׁתִּלַּדָה. אֲכָל אִם רָאתָ
דֵּם שְׂלִשָּׁה יָמִים אוֹ יֵתֵר בִּימֵי זִיכְתָּה בְּצֶעַר וְחֲבָלִים, וּפֶסֶק
הַצֶּעַר וְרוּחַ לָה מִן הַחֲבָלִים אַחֲרֵי הַשְּׂלִשָּׁה יָמִים, וְעַמְדָה
בְּנִחַת אֲרַבְעָה וְעֶשְׂרִים שְׁעוֹת - אֵף עַל פִּי שְׂלֵא פֶסֶק הָדֵם,
וְאֵף עַל פִּי שֶׁחֲזַר הַצֶּעַר וְהַחֲבָלִים אַחֲרֵי אֲרַבְעָה וְעֶשְׂרִים
שְׁעָה - הָרִי זֶה זָכָה; שְׂאֵלוּ הִנֵּה הָדֵם מִחֻמַּת הוֹלָד, לֹא פֶסֶק
הַצֶּעַר וְלֹא הַחֲבָלִים; וְאִם יָלְדָה אַחֲרֵי כֵן - הָרִי זֶה יוֹלֶדֶת
בְּזוֹב.

ג. רָאתָ יוֹם אֶחָד בְּלֹא צֶעַר וְשִׁנּוּם בְּקָשִׁי, וְיָלְדָה, אוֹ שְׁנַיִם
בְּלֹא צֶעַר וְשִׁנּוּם בְּקָשִׁי, וְיָלְדָה, אוֹ יוֹם בְּקָשִׁי וְיוֹם בְּלֹא צֶעַר
וְיוֹם בְּקָשִׁי, וְיָלְדָה - אִינֶה יוֹלֶדֶת בְּזוֹב; אֲכָל אִם רָאתָ יוֹם
אֶחָד בְּקָשִׁי וְשְׁנַיִם בְּלֹא צֶעַר, וְיָלְדָה, אוֹ שְׁנַיִם בְּקָשִׁי וְאַחֲדָה
בְּלֹא צֶעַר, וְיָלְדָה, אוֹ יוֹם בְּלֹא צֶעַר וְיוֹם בְּקָשִׁי וְיוֹם בְּלֹא
צֶעַר, וְיָלְדָה - הָרִי זֶה יוֹלֶדֶת בְּזוֹב. זֶה הַכָּלִל: קָשִׁי הַסְמוּךְ
לְלָדָה, אֵין זֶה יוֹלֶדֶת בְּזוֹב; שְׂפִי סְמוּךְ לְלָדָה, הָרִי זֶה יוֹלֶדֶת
בְּזוֹב.

יד. כִּיצַד הֵן תְּלוּיִין? אִם נִשְׁלַם הַיּוֹם אַחֲרֵי הַטְּבִילָה וְלֹא
רָאתָ דָם - הָרִי כָּל שְׂנִיגָעָה בּוֹ אַחֲרֵי טְבִילָתָה טְהוֹר,
וּבְעִילָתָהּ אַחֲרֵי הַטְּבִילָה אֵין חֲזִבִין עָלֶיהָ כְּלוּם. וְאִם רָאתָ
דָם בְּיוֹם זֶה אַחֲרֵי שְׂטִבָּלָה - נִמְצְאָתָ זָכָה לְמַפְרָע, וְכָל
שְׂנִיגָעָה בּוֹ לְמַפְרָע טָמֵא, וְהִיא וּבִעֻלָּהּ חֲזִבִין בְּקֶרֶן.
וּלְפִיכָף הִיא אֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ עַד לַעֲרֵב, שְׂלֵא תִבֵּיא עֲצָמָה
לִידֵי סֶפֶק.

טו. זָכָה שֶׁסְּפִירָה שִׁשָּׁת יְמֵי נְקִיִּים וּבִשְׂבִיעִי רָאתָ דָם -
אֲפֹלוּ סְמוּךְ לְשִׁקִּיעַת הַחֹמֶה - סְתֵרָה הַכֹּל, וְחוֹזֶרֶת לְמִנּוּת
מֵאַחֲרֵי הַיּוֹם הַטָּמֵא שְׂבִיעַת יְמֵי נְקִיִּים.

טז. פֶּלְטָה שֶׁכָּבַת זָרַע בְּתוֹךְ יְמֵי הַסְפִּירָה - סוֹתֶרֶת יוֹם
אֶחָד, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּזָב שֶׁרָאָה קָרִי, שְׁפוֹתֶר יוֹם אֶחָד. רָאתָ
דָם בְּעֶשְׂרֵי מִימֵי זִיכְתָּה, וּכְאַחֲדָ עֶשֶׂר, וּבִשְׁנַיִם עֶשֶׂר - אֵף
עַל פִּי שֶׁרָאתָ בְּשִׁלְשָׁה יָמִים זֶה אַחֲרֵי זֶה - אִינֶה זָכָה
גְּדוּלָה, אֲלֵא יִצְאָת מְזִיבוּת קִטְנָה לְנֶדָה; שִׁיּוֹם שְׁנַיִם עֶשֶׂר
מִתְחַלֶּת יְמֵי נֶדְתָּה, וְהַרְוָאָה בִימֵי נֶדְתָּה אִינֶה זָכָה, כְּמוֹ
שִׁבְּאָרְנוּ.

יז. וְמָה הוּא זֶה שֶׁכָּתוּב בְּתוֹרָה "אוֹ כִּי תִזּוּב עַל נֶדְתָּה"?
שְׂאֵם רָאתָ שְׂלִשָּׁה יָמִים סְמוּךְ לְנֶדְתָּה, הָרִי זֶה זָכָה; כְּגוֹן
שֶׁרָאתָ בְּשְׁמִינִי לְנֶדְתָּה וּבְתִשְׁעִי וּבְעֶשְׂרִי, שֶׁהֵם רִאשׁוֹן
וְשֵׁנִי וְשְׁלִישִׁי מִהֶאֱחָד עֶשֶׂר יוֹם שֶׁהֵם יְמֵי זִיכְתָּה. רָאתָ דָם
בְּאַחֲדָ עֶשֶׂר מִימֵי זִיכְתָּה, וְטְבִילָה לַעֲרֵב שֶׁהוּא לֵיל שְׁנַיִם
עֶשֶׂר, וְשִׁמְשָׁה מִשְׁתָּה - אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא טְמֵאָה וּבִעֻלָּהּ
טָמֵא, וְעוֹשִׁין מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב, אֵינֶן חֲזִבִין בֵּרֵת; מִפְּנֵי שֶׁאֵין
יוֹם שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִצְטַרֵּף לְיוֹם אֶחָד עֶשֶׂר לַעֲשׂוֹתָהּ זָכָה.
הוֹעִילָה לָה טְבִילַת לֵיל זֶה לְהַצִּילָה מִן הַקֶּרֶן.

יח. טְבִילָה בְּיוֹם שְׁנַיִם עֶשֶׂר אַחֲרֵי שְׂתַנּוֹן הַחֹמֶה - הָרִי זֶה
אֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ עַד לַעֲרֵב, בְּדִין כָּל זָכָה קִטְנָה; וְאִם עֶבֶר
וּבְעֻלָּה, שְׁנִיחָן פְּטוּרִין מִכְּלוּם. וְאַפִּלוּ רָאתָ דָם אַחֲרֵי שְׂבִיא
עָלֶיהָ בְּיוֹם שְׁנַיִם עֶשֶׂר - אֵין בְּכָף כְּלוּם, שֶׁזֶה דָם נֶדָה הוּא,
וְאִינוּ מִצְטַרֵּף לְיוֹם שְׁלִפְנָיו.

יט. רָאתָ דָם בְּסוּף שְׂבִיעִי לְנֶדְתָּה בֵּין הַשְּׂמִשּׁוֹת, וְרָאתָ
בְּתִשְׁעִי וּבְעֶשְׂרִי - הָרִי זֶה סֶפֶק זָכָה; שְׂמָא רָאִיָה רִאשׁוֹנָה
כָּלִיל שְׁמִינִי הִיָּתָה, וְנִמְצְאָתָ שֶׁרָאתָ שְׂלִשָּׁה יָמִים זֶה אַחֲרֵי
זֶה בְּתַחֲלִיל יְמֵי זִיכְתָּה. וְכֵן אִם רָאתָ דָם בְּתִשְׁעִי וּבְעֶשְׂרִי
מִימֵי זִיכְתָּה, וְרָאתָ בְּסוּף יוֹם אֶחָד עֶשֶׂר בֵּין הַשְּׂמִשּׁוֹת -
הָרִי זֶה סֶפֶק זָכָה; שְׂמָא רָאִיָה אַחֲרוֹנָה בְּיוֹם אֶחָד עֶשֶׂר
הִיָּתָה, וְהָרִי רָאתָ שְׂלִשָּׁה יָמִים זֶה אַחֲרֵי זֶה בִימֵי זִיכְתָּה.

כ. נֶדָה שֶׁבְּדָקָה עֲצָמָה בְּתוֹךְ יְמֵי נֶדְתָּה וּמִצָּאָה שְׂפֶסֶק הָדֵם,
וְאַפִּלוּ פֶסֶק בְּשֵׁנִי לְנֶדְתָּה, וְשִׁנּוּגָה אוֹ הַזִּידָה וְלֹא בְּדָקָה עַד
לְאַחֲרֵי נֶדְתָּה בְּיָמִים רַבִּים, וּכְשֶׁבְּדָקָה מִצָּאָה טָמֵא - אֵין
אוֹמְרִים: "שְׂמָא כָּל אוֹתָן הַיָּמִים הִיָּתָה טְמֵאָה", אֲלֵא כָּל
אוֹתָן הַיָּמִים שְׂלֵא בְּדָקָה בְּחֻקְתָּ טְהוֹרָה. בְּדָקָה עֲצָמָה
וּמִצָּאָה טָמֵא, אֲפֹלוּ בְּדָקָה בְּשְׂבִיעִי לְנֶדְתָּה, וּבֵין הַשְּׂמִשּׁוֹת
לֹא בְּדָקָה עֲצָמָה כְּדִי לַפְרֹשׁ מִטְּמֵאָתָ נֶדָה, אֲלֵא הַמְתִּינָה
יָמִים, וְאַחֲרֵי כֵן בְּדָקָה וּמִצָּאָה טְהוֹר - הָרִי זֶה סֶפֶק זָכָה;
וְאִם מִצָּאָה טָמֵא - הָרִי זֶה זָכָה וְדֵאִית; שְׂפִינֵן שֶׁבְּתַחֲלָה

48 אלו עולין לה לספירת שבועת ימי נקיים; ואם ראת בָּהֶם
49 דם - אין עולין לה ימי הראיה, ולא סותרין כל הימים,
50 אלא משלמת על הימים שספרה, כשיפסק הדם; שאין
51 סותר הכל אלא ראיה של זוב, אבל אלו סותרין יומן
52 בלבד.

53 יב. מאחר שתבין כל העקרים שבארנו, יתבאר לך מה
54 שאמרו חכמים, שאפשר שתראה האשה דם מן המקור
55 יום אחר יום מאה וארבעה עשר יום, ולא תהיה זבה.
56 כיצד? שנים לפני נדתה, ושבעה ימי נדתה, ושנים לאחר
57 ימי נדתה, וארבעה עשר קשי, ושמונים של נקבה, ושבעה
58 ימי נדה, ושנים אחר ימי הנדה. הא למדת, שכל דם
59 שתראה האשה אחר ימי מלאת תחלה - הוא תחלת נדתה,
60 ואין משגיחין על וסתות שמקדם; לפיכך הוזהר דם בסוף
61 ימי מלאת בין השמשות, הרי זו ספק נדה, שמה בליילה
62 ראת הדם, שהוא תחלת ימי נדתה.

63 יג. כבר בארנו, שהנדה שראת דם כל שבועה - מתרת
64 לשמש בליל שמיני אחר שתטבל; וזכה קטנה - משמרת
65 יום אחד טהור, וטובלת, ומתרת לשמש לערב; וזכה
66 גדולה - סופרת שבועת ימי נקיים, וטובלת, ומתרת לשמש
67 בליל שמיני. ואין בין זמן נדה לנדה, אלא אחד עשר יום
68 בלבד; ובאותם האחד עשר, תהי זכה קטנה או גדולה.

69 יד. ומאחר שתהיה זוכר כל אלו העקרים, יתבאר לך זה
70 שאמרו חכמים, האשה שהחזקה כל ימיה, יום תראה דם
71 ויום לא תראה דם - בתחלה משמשת בליל שמיני וביום
72 השמיני שהוא יום אחד אחר ימי נדתה; ומשמשת בכל
73 שמונה עשר יום ארבע לילות בלבד, ואינה יכולה לשמש
74 ביימים, שהיום הטהור הוא שמור ליום הטמא. לפיכך, אם
75 היתה רואה הדם בכל יום טמא מתחלת הלילה - אינה
76 משמשת אלא בשמיני בלבד, שהוא יום אחד אחר נדתה.
77 טו. היתה רואה שני ימים טמאים ושני ימים טהורים -
78 משמשת בשמיני, ובשנים עשר, וששה עשר, ויום עשרים.
79 טז. היתה רואה שלשה ימים טמאים ושלשה טהורים -
80 משמשת שני ימים מהשלשה הטהורין שאחר ימי נדתה,
81 שהאחד מהן שמור לשנים הטמאין הסמוכין לנדתה,
82 ושוב אינה משמשת לעולם, שהרי החזקה זכה גדולה,
83 ואין לה שבועת ימי נקיים.

84 יז. היתה רואה ארבעה ימים טמאים וארבעה ימים
85 טהורין - משמשת יום אחד שאחר נדתה, ושוב אינה
86 משמשת לעולם.

87 יח. היתה רואה חמשה ימים טמאים וחמשה ימים
88 טהורים - משמשת השלשה הסמוכים לנדתה, ושוב אינה
89 משמשת לעולם.

90 יט. היתה רואה ששה ימים טמאין וששה ימים טהורין
91 - משמשת בחמשה ימים הסמוכים לנדתה תחלה, ושוב
92 אינה משמשת לעולם.

93 כ. היתה רואה שבועה טמאין ושבעה טהורין - משמשת
94 השבוע הראשון הטהור הסמוך לנדתה, ויבוא אחריו

1 ד. חל שלישי לראיתה להיות ביום הלדה - אפלו כל היום
2 פלו בשפי, אין זו יולדת בזוב, שהרי יום הלדה סמוך
3 לקשי. ראת שני ימים, ובשלישי הפילה, ואין ידוע מה
4 הפילה - הרי זו ספק זבה וספק יולדת.

5 ה. כיצד דין יולדת בזוב? צריכה לישב שבועת ימי נקיים,
6 וטובלת לערב, ואחר כך תהיה מתרת לבעלה, ואחר כך
7 יהיה לה דם טהר; ומביאה קרפן זכה וקרפן יולדת.
8 לפיכך, אם ילדה זכר - אפלו פסק הדם ביום הלדה,
9 סופרת שבועת ימי נקיים, וטובלת. ואם ילדה נקבה, וספרה
10 שבועת ימי נקיים, ושלמו עם ארבעה עשר של לדה או
11 לאחריו - הרי זו טובלת, ומתרת לבעלה; ואם שלמו ימי
12 הספירה בתוך ארבעה עשר - הרי זו אסורה לבעלה עד
13 ליל חמשה עשר.

14 ו. כיצד? הרי שראת דם שלשה ימים, וספרה שבועת ימי
15 נקיים - הרי עשרה, ועדין היא אסורה עד ליל חמשה
16 עשר; שכל ארבעה עשר היא פגעה. ולמה אין מצריכין
17 את היולדת בזוב לספירת שבועה, אחר שבועה של זכר
18 ואחר ארבעה עשר של נקבה? מפני שימי לדתה וימי
19 נדתה שאינה רואה בהן, עולין לה לספירת שבועה, כמו
20 שיתבאר.

21 ז. יולדת בזוב שלא פסק דמה - אין לה דם טהר, אלא
22 כל דם שתראה פדם וזכה הוא; אבל אם ספרה שבועת ימי
23 נקיים, ושלמו ארבעה עשר של נקבה, וטבלה, ואחר כך
24 ראת דם בתוך ארבעים של זכר ושמונים של נקבה - הרי
25 זה דם טהר.

26 ח. ספרה שבועת ימי נקיים ולא טבלה, ואחר כך ראת דם
27 - הרי זו טובלת, ומתרת לבעלה מיד; שכל ימי טהר אינן
28 ראיות לא לנדה ולא לזיכה. אבל עצמו של דם - טמא
29 ומטמא כדין דם הנדה, עד שתטבל.

30 ט. היולדת נקבה, ולאחר ארבעה עשר שלה נתעברה,
31 והתחיל דם הקשי לבא לה בתוך שמונים - הרי הוא דם
32 טהר, אף על פי שאין קשי לנפלים; שכל דמים שתראה
33 בתוך ימי טהר, טהור הוא עד שתפיל הילד. וכשתפיל -
34 תהיה טמאת לדה, אם הפילה זכר טמאת זכר, ואם הפילה
35 נקבה טמאת נקבה. ומונה ימי טמאה וימי מלאת מולד
36 שני; אפלו היו תאומים, והפילה היום אחד, והפילה
37 האחר אחר כמה ימים - מונה לשני ימי טמאה וימי מלאת.

38 י. זכה שפסק זוכה, והתחילה למנות שבועת ימי נקיים,
39 ובא לה דם קשי בתוך ימי נקיים - אינו סותר, וימי הקשי
40 עולין לה לענן שבועה; וכן אם ילדה בשבועת ימי נקיים -
41 אין הלדה סותרת, וימי הלדה עולין לה למנן שבועה, ואף
42 על פי שהיא טמאה בהן, שנאמר: "ואם טהרה מזוכה" -
43 פיון שטהרה מזוכה, אף על פי שהיא טמאה טמאה אחרת,
44 כגון טמאת לדה, או טמאת נדה, או טמאת צרעת - הרי זו
45 סופרת בהן; ואין טמאות אלו וכיצא בהן סותרין
46 הספירה.

47 יא. ימי לדתה וימי נדתה - אם לא ראת בהם דם - הרי

48 ומאָה טהורין, המאָה הטמאים - שבָּעָה מִהֶן לְנֶדֶה,
49 וּשְׁלֹשָׁה וְתִשְׁעִים זִיבוֹת; הַמֵּאָה הַטהוֹרִין - שְׂבָעָה מִהֶן
50 לְסִפְיָהּ, וּשְׁלֹשָׁה וְתִשְׁעִים לְשִׁמּוּשׁ. וְכֵן אֵלֶּיךָ, וְכֵן כָּל מִנְיָן
51 וּמִנְיָן עַל דֶּרֶךְ זֶה.

פֶּרֶק ח

53 א. יֵשׁ אִשָּׁה שֵׁשׁ לָהּ וָסֵת, וְיֵשׁ אִשָּׁה שְׁאִין לָהּ וָסֵת, אֲלֵא
54 לֹא תִרְגֹּשׁ בַּעֲצָמָה עַד שֵׁשֶׁת הַדָּם, וְאִין לָהּ יוֹם קְבוּעַ
55 לְרֵאשִׁיתָהּ. וְזֶה שֵׁשׁ לָהּ וָסֵת - הִיא שֵׁשׁ לָהּ יוֹם קְבוּעַ, אוֹ
56 מַעֲשָׂרִים יוֹם לְעֶשְׂרִים יוֹם, אוֹ מֵאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם
57 לְאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, אוֹ פָחוֹת אוֹ יוֹתֵר.

58 ב. וְקִדְּם שְׂיָבֹא הַדָּם, תִּרְגֹּשׁ בַּעֲצָמָה; מִפְּהָקָהּ,
59 וּמִחֻשְׁשָׁתָהּ, וְחֻשְׁשָׁתָהּ פִּי כְרִשָּׁה וְשׁוּלֵי מַעֲיָה, וְיִסְתַּמֵּר
60 שְׁעַר בִּשְׂרָהּ, אוֹ יַחַם בִּשְׂרָהּ, וְכִיּוֹצֵא בְּמֵאֲרָעוֹת אֵלֶּיךָ;
61 וְיִבֹּאוּ לָהּ וָסֵתוֹת אֵלֶּיךָ אוֹ אֶחָד מֵהֶן, בְּשָׁעָה קְבוּעָה לָהּ
62 מִיּוֹם וָסֵתָהּ.

63 ג. כָּבֵד בְּאַרְנוֹ, שְׁכָל אִשָּׁה שְׁאִין לָהּ וָסֵת - אֲסוּרָה לְשִׁמּוּשׁ
64 עַד שֶׁתִּבְדֹּק עֲצָמָהּ תַּחֲלָה. וְשֵׁשׁ לָהּ וָסֵת - אֲסוּרָה לְשִׁמּוּשׁ
65 בְּכָל עֹנֶת וָסֵתָהּ; אִם וָסֵתָהּ בְּיוֹם, אֲסוּרָה לְשִׁמּוּשׁ כָּל אוֹתוֹ
66 הַיּוֹם; וְאִם וָסֵתָהּ בְּלַיְלָהּ, אֲסוּרָה לְשִׁמּוּשׁ כָּל אוֹתָהּ הַלַּיְלָהּ.

67 וְשִׁמְתַּחֲלֵת יוֹם הַיּוֹסֵת, תִּסְפֹּר יָמֵי נִדְתָּהּ וְיָמֵי זִיבָתָהּ לְעוֹלָם.
68 ד. לְפִיכָּה, צְרִיכוֹת הַנָּשִׁים לְהִזְהָר בְּנוֹסְתוֹת, עַד שֶׁתִּדַּע
69 הַיּוֹם וְהַשָּׁעָה שֶׁנִּקְבְּעָה בָּהּ וָסֵתָהּ. הִנֵּה דִרְכָּהּ לְרֵאוֹת בְּיוֹם

70 עֶשְׂרִים, וְכֹא יוֹם עֶשְׂרִים וְלֹא רֵאֵת, וְכֹא יוֹם שְׁלֹשָׁה
71 וְעֶשְׂרִים וְרֵאֵת - הֲרִי יוֹם עֶשְׂרִים וְיוֹם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים,
72 שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין; וְכֵן אִם רֵאֵת פַּעַם שְׁנֵיהֶם בְּיוֹם שְׁלֹשָׁה
73 וְעֶשְׂרִים, וְלֹא רֵאֵת בְּיוֹם עֶשְׂרִים - עֲדִין שְׁנֵיהֶם אֲסוּרִין. רֵאֵת

74 פַּעַם שְׁלִישִׁית בְּיוֹם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים, וְלֹא רֵאֵת בְּיוֹם עֶשְׂרִים
75 - טָהוֹר יוֹם עֶשְׂרִים, וְנִקְבְּרָה הַיּוֹסֵת לְיוֹם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים;
76 שְׁאִין הָאִשָּׁה קוֹבַעַת וָסֵת עַד שֶׁתִּקְבָּעוּ שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים,

77 וְאִנִּיה מִטְהַרֶּת מִן הַיּוֹסֵת עַד שֶׁתִּעָקֵר מִמֶּנָּה שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים.
78 ה. כָּל וָסֵת שֶׁנִּקְבְּעָה מִחֻמַּת אֲנָס, אֲפִלּוּ רֵאֵת בּוֹ כַּמָּה
79 פַּעַמִּים - אִינוֹ וָסֵת, שֶׁמִּפְנֵי הָאֲנָס רֵאֵת. קִפְצָה וְרֵאֵתָהּ,
80 קִפְצָה וְרֵאֵתָהּ - קִבְּעָה לָהּ וָסֵת לְיָמִים בְּלֹא קִפְצָה. כִּיצַד?

81 קִפְצָה בְּאֶחָד בְּשִׁבְתָּ וְרֵאֵת דָּם, וְלֵאחֶר עֶשְׂרִים יוֹם קִפְצָה
82 בְּאֶחָד בְּשִׁבְתָּ וְרֵאֵת דָּם, וְלֵאחֶר תִּשְׁעָה עֶשְׂרִים קִפְצָה בְּיוֹם
83 הַשִּׁבְתָּ וְלֹא רֵאֵת דָּם, וְלֵאחֶר הַשִּׁבְתָּ רֵאֵת בְּלֹא קִפְצָה -

84 הֲרִי נִקְבַּע אֶחָד בְּשִׁבְתָּ אַחֵר עֶשְׂרִים; שֶׁהֲרִי נִדְּעָה שֶׁהַיּוֹם
85 גָּרַם לָהּ לְרֵאוֹת, לֹא הִקְפִּיצָהּ, וְכִבְּרָה נִקְבַּע יוֹם זֶה שְׁלֹשָׁה
86 פַּעַמִּים. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּהּ.

87 ו. רֵאֵתָהּ יוֹם חֲמִשָּׁה עֶשְׂרִים בְּחֹדֶשׁ זֶה, וְיוֹם שְׁשָׁה עֶשְׂרִים
88 בְּחֹדֶשׁ שֶׁל אַחֲרָיו, וְיוֹם שְׂבָעָה עֶשְׂרִים בְּחֹדֶשׁ שֶׁל אַחֲרָיו -
89 הֲרִי קִבְּעָה לָהּ וָסֵת לְדִלּוּג. כֹּא חֹדֶשׁ רִבְעִי וְרֵאֵת בְּיוֹם
90 שְׂבָעָה עֶשְׂרִים, עֲדִין לֹא נִקְבַּע לָהּ וָסֵת, וְכָל יוֹם שְׁרֵאֵת בּוֹ,

91 חֻשְׁשָׁתָהּ לֹא לְהִבָּא; כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ אוֹתוֹ הַיּוֹם וְלֹא תִרְאָהּ בּוֹ,
92 טָהוֹר אוֹתוֹ הַיּוֹם מִן הַיּוֹסֵת - שְׁאִין צָרִיךְ עֲקִיבָת שְׁלֹשָׁה
93 פַּעַמִּים אֲלֵא יוֹם שֶׁנִּקְבַּע שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים.

1 שְׂבָעָה טָמֵא, תִּקְבַּע בּוֹ זָכָה, וְהַשְׂבָּע הַטָּהוֹר שְׂיָבֹא אַחֲרָיו
2 לְסִפְיָהּ, וְאֲסוּרָה לְשִׁמּוּשׁ בּוֹ; וְנִמְצָאתָ שְׁמִשָּׁה מִטְהַר
3 בְּאַרְבָּעָה שְׂבֻעוֹת, אֲלֵא שְׂבֻעָה אֶחָד. וְכֵן כָּל יָמֶיהָ,
4 מִשְׁמֶשֶׁת שְׂבֻעוֹת עֶשְׂרִים יוֹם בְּכָל שְׂבֻעָה עֶשְׂרִים שְׂבֻעוֹת.

5 כִּיצַד? שְׂבֻעָה חֲמִישִׁי - הֲרִי הִיא זָכָה; שְׂבֻעָה שְׁשִׁי, שֶׁהִיא
6 בּוֹ טָהוֹרָה - לְסִפְיָהּ; שְׂבֻעָה שְׁבִיעִי - זָכָה; שְׂבֻעָה שְׁמִינִי
7 - לְסִפְיָהּ; שְׂבֻעָה תִּשְׁעִי, שֶׁהִיא רוֹאָה בּוֹ - חֲמִשָּׁה יָמִים

8 מִמֶּנּוּ מִיָּמֵי נִדָּה, וְשְׁנַיִם מִתַּחֲלַת יָמֵי זִיבָה; מִשְׁמֶרֶת יוֹם
9 אֶחָד מִן הַשְׂבָּע הַעֲשִׂירִי הַטָּהוֹר, וּמִשְׁמֶשֶׁת שְׁשָׁה; שְׂבֻעָה
10 אֶחָד עֶשְׂרִים, שֶׁהִיא רוֹאָה בּוֹ - שְׁנַיִם מִסוּף יָמֵי זָכָה,
11 וְחֲמִשָּׁה מִתַּחֲלַת יָמֵי נִדָּה; וּמִשְׁמֶשֶׁת חֲמִשָּׁה יָמִים מִשְׂבֻּעָה
12 שְׁנַיִם עֶשְׂרִים הַטָּהוֹר. שְׂבֻעָה שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים - זָכָה, וְשְׂבֻעָה

13 אַרְבָּעָה עֶשְׂרִים - לְסִפְיָהּ; וְכֵן שְׂבֻעָה חֲמִשָּׁה עֶשְׂרִים - זָכָה;
14 שְׂבֻעָה שְׁשָׁה עֶשְׂרִים - לְסִפְיָהּ, וְשְׂבֻעָה שְׂבָעָה עֶשְׂרִים - זָכָה;
15 וְשְׂבֻעָה שְׂמוֹנָה עֶשְׂרִים - לְסִפְיָהּ. וְסוּפְרָתָהּ עַל דֶּרֶךְ זֶה לְעוֹלָם.
16 נִמְצָאתָ אוֹמֵר, שֶׁבְּכָל שְׂבֻעָה עֶשְׂרִים שְׂבֻעוֹת, מִשְׁמֶשֶׁת

17 שְׂבֻעוֹת עֶשְׂרִים יוֹם; וְאִלּוּ לֹא אָרַע לָהּ חֲלִי זֶה, וְהִתְהַלְּתָה שְׂבֻעָה
18 נִדָּה וְאֶחָד עֶשְׂרִים יוֹם טָהוֹרָה - הִתְהַלְּתָה מִשְׁמֶשֶׁת בְּכָל
19 הַשְׂבֻּעָה עֶשְׂרִים שְׂבֻעוֹת, אֶחָד עֶשְׂרִים שְׂבֻעוֹת, שֶׁהֵם שְׂבָעָה
20 וְשְׂבָעִים יוֹם.

21 כֹּא. וְכִיּוֹן שֶׁהִיא רוֹאָה שְׂבֻעָה טָמֵא וְשְׂבֻעָה טָהוֹר -
22 מִשְׁמֶשֶׁת שְׂבֻעוֹת עֶשְׂרִים יוֹם, שֶׁהֵן כְּמוֹ רִבְעֵי הַיָּמִים; וְזֶה הִיא
23 שְׁאֵמָרוֹ חֲכָמִים: 'מִשְׁמֶשֶׁת רִבְעֵי יָמִים'.

24 כֹּב. הִתְהַלְּתָה רוֹאָה שְׂבֻעוֹת יָמִים טָמֵא וְשְׂבֻעוֹת יָמִים טָהוֹר -
25 הֲרִי זֶה מִשְׁמֶשֶׁת חֲמִשָּׁה עֶשְׂרִים יוֹם מִתּוֹךְ אַרְבָּעִים וְשְׂבֻעוֹת
26 יוֹם. כִּיצַד? שְׂבֻעוֹת טָמֵא שֶׁבְּתַחֲלָה - שְׂבָעָה מִהֶן יָמֵי
27 נִדְתָּהּ, וְיוֹם אֶחָד זִיבוֹת סְמוּךְ לְנִדְתָּהּ; מִשְׁמֶרֶת לוֹ יוֹם אֶחָד

28 מִן הַשְׂבֻּעָה הַטָּהוֹרִין, וּמִשְׁמֶשֶׁת שְׂבָעָה; וְאַחֵר כֶּף יִבֹּאוּ
29 לָהּ שְׂבֻעוֹת טָמֵאִין - מִהֶן שְׁנַיִם תִּשְׁלוּם יָמֵי זִיבָתָהּ, וְשְׁשָׁה
30 מִיָּמֵי נִדְתָּהּ; וְיִבֹּאוּ שְׂבֻעוֹת טָהוֹרִין - יוֹם אֶחָד מִהֶן תִּשְׁלוּם
31 יָמֵי נִדְתָּהּ, וּמִשְׁמֶשֶׁת שְׂבָעָה שְׁנִייתָהּ; וְאַחֵר כֶּף יִבֹּאוּ לָהּ

32 שְׂבֻעוֹת טָמֵאִים - מִהֶן אַרְבָּעָה תִּשְׁלוּם יָמֵי זִיבָתָהּ, וְאַרְבָּעָה
33 מִיָּמֵי נִדְתָּהּ, נִמְצָאתָ זָכָה גְּדוּלָה וְצָרִיכָה סְפִירַת שְׂבָעָה;
34 יִבֹּאוּ לָהּ שְׂבֻעוֹת טָהוֹרִים - סוּפְרָתָהּ מִהֶן שְׂבָעָה, וּמִשְׁמֶשֶׁת
35 יוֹם אֶחָד. נִמְצָאתָ מִשְׁמֶשֶׁת חֲמִשָּׁה עֶשְׂרִים יוֹם בְּכָל אַרְבָּעִים

36 וְשְׂבֻעוֹת.
37 כֹּג. הִתְהַלְּתָה רוֹאָה תִּשְׁעָה יָמִים טָמֵא וְתִשְׁעָה יָמִים טָהוֹר -
38 מִשְׁמֶשֶׁת שְׂבֻעוֹת יָמִים בְּכָל שְׂבֻעָה עֶשְׂרִים יוֹם לְעוֹלָם.
39 כִּיצַד? תִּשְׁעָה הַטָּמֵאִים - שְׂבָעָה מִהֶן לְנִדְתָּהּ, וְשְׁנַיִם זִיבוֹת
40 סְמוּךְ לְנִדְתָּהּ; מִשְׁמֶרֶת לָהּ יוֹם אֶחָד מִן הַתִּשְׁעָה הַטָּהוֹרִין,

41 וּמִשְׁמֶשֶׁת שְׂבֻעוֹת. וְכֵן לְעוֹלָם.
42 כֹּד. הִתְהַלְּתָה רוֹאָה עֶשְׂרִים יָמִים טָמֵא וְעֶשְׂרִים טָהוֹר,
43 וּמִעֶשְׂרִים וְלִמְעָלָה, אֲפִלּוּ אֵלֶּיךָ יוֹם טָמֵא וְאֵלֶּיךָ יוֹם טָהוֹר -
44 יִהְיֶה יָמֵי שְׂבֻעָה מִמֶּנּוּ זִיבָתָהּ. כִּיצַד? עֶשְׂרִים הַטָּמֵאִין -
45 מִהֶן שְׂבָעָה נִדָּה, וּשְׁלֹשָׁה יָמֵי זִיבָה; עֶשְׂרִים הַטָּהוֹרִין -
46 סוּפְרָתָהּ מִהֶן שְׂבָעָה, וּמִשְׁמֶשֶׁת שְׁלֹשָׁה. נִמְצָאוּ יָמֵי הַשְׂמִיּוּשׁ

47 שְׁלֹשָׁה, וְיָמֵי זִיבוֹת דָּמָה שְׁלֹשָׁה. וְכֵן מֵאָה יוֹם טָמֵאִין

או ספק זכה, ולידע ימי זיבתה? הכל לפי ימים שתראה בהן.
פיצד? ראת יום אחד או שנים - משלמת עליהן השבעה,
ותתחיל למנות האחד עשר יום מאחר השבעה.
יח. ראת שלשה ימים - הרי זו ספק זכה, שמא יום אחד
מהן קדם נדתה, ושנים מתחלת הנדה; וכן אם ראת ארבעה
- שמא שנים קדם הנדה, ושנים מתחלת הנדה. ויושבת
חמשה תשלוש ימי נדה, ואחד עשר ימי זיבה אחר החמשה.
יט. וכן אם ראת תשעה ימים - הרי זו ספק זכה, שמא
שנים קדם ימי נדה ושבעה של נדה; ומתחלת למנות
אחד עשר יום אחר התשעה שפסק הדם. וכן אם ראת
אחד עשר יום - הרי זו ספק זכה, שמא שנים קדם הנדה,
ושבעה של נדה, ושנים לאחר הנדה, ונשאר לה מימי
זיבתה תשעה.
כ. ראת שנים עשר יום - הרי זו זכה ודאית. שאפלו היו
מהן שנים לפני הנדה ושבעה של נדה - הרי השלשה
לאחר הנדה, וישאר לה מימי זיבתה שמונה. וכן אם ראת
שלשה עשר יום - ישאר לה מימי זיבתה שבעה, והן ימי
הספירה.
כא. משכה בראית הדם, אפלו ראת אלף יום - כשיפסק
הדם, סופרת שבעת ימי נקיים, ואחר השבעה יתחילו ימי
הנדה לזו ששעת.
כב. הא למדת, שכל הטועה - אינה מונה משיפסק הדם
פחות משבעה, ולא יתר על שבעה עשר, ויבואו ימי נדתה.
פיצד? ראת יום אחד ופסק הדם - מונה שבעה עשר, ששה
לתשלוש נדתה ואחד עשר ימי זיבתה; ויבואו ימי נדתה.
ואם ראת שלשה עשר או יתר - מונה שבעה משיפסק
הדם, ויבואו ימי נדתה כמו שבארנו.

יום שבת קודש כ"ג אדר ה'תשע"ה

פרק ט

א. אין האשה מטמאה מן התורה בנדה או בזיבה, עד
שתרגיש, ותראה דם, ויצא בבשרה, כמו שבארנו; ותהיה
טמאה מעת שתראה ולהפא בלבר. ואם לא הרגיש, ו
יבדקה ומצאה הדם לפניו בפרוודור - הרי זה בחזקת
שבא בהרגשה, כמו שבארנו.
ב. ומדברי סופרים, שכל הרואה דם על בשרה או
על בגדיה - אף על פי שלא הרגיש, ואף על פי שבדקה
עצמה ולא מצאה דם - הרי זו טמאה, וכאלו מצאה דם
לפניה בבשרה; וטמאה זו בספק, שמא פתם זה מדם
החודר בא.
ג. וכן מדברי סופרים, שכל הרואה דם בלא עת וסתה,
וכל הרואה פתם - טמאה למפרע, עד עשרים וארבע
שעות; ואם בדקה בתוך זמן זה ומצאה טהור - טמאה
למפרע עד זמן בדיקה. ואף על פי שהיא טמאה למפרע
מדבריהם, אינה מטמאה את בועלה למפרע כמו שאמרנו;
ואינה מונה לנדתה או לכתמה אלא מעת שראת הדם, או

ז. היה דרכה להיות רואה יום חמשה עשר, ושנת לששה
עשר - שניהם אסורין; שנת לשבעה עשר - הותר ששה
עשר ונאסר שבעה עשר, וחמשה עשר באסור עומד; שנת
לשמונה עשר - נאסר שמונה עשר, והתרו כלם.
ח. היה דרכה לראות יום עשרים, ושנת ליום שנים ועשרים
- שניהם אסורין; הגיע עשרים ולא ראת, שנים ועשרים
וראת - עדין שניהם אסורין. הגיע יום עשרים וראת - טהור
יום שנים ועשרים, שהרי חזרה לוסתה הקבוע, ונעקר שנים
ועשרים, מפני שלא נקבע שלשה פעמים.
ט. אין האשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה שראת
בהן; בין שראת יום אחד, אינה קובעת וסת בכל
השבעה. וכן אין האשה קובעת וסת בימי זיבתה שהן
האחד עשר יום; אבל קובעת וסת בימי נדתה שאינה
רואה בהן. ואם נקבע לה וסת בימי זיבתה, הרי זו חוששת
לוסת; וכל וסת שנקבעה בימי זיבתה, אם נעקרה אפלו
פעם אחד - נעקרה, ואינה צריכה להעקר שלשה פעמים;
שחזקת דמים מסלקין הן בדמים אלו.
י. פיצד חוששת לוסת? אם ראת דם בוסת זו, אפלו יום
אחד - תשב לנדה מספק, ואסורה לשמש באותו היום,
ואפלו לא ראתה בשאר ימי הוסתות. ואם ראתה שלשה
ימים, הרי זו זכה.
יא. כל אשה שמרבה לבדק עצמה תמיד, הרי זו משבחת,
ואף על פי שיש לה וסת קבועה; שאפשר שיבוא דם בלא
שעת הוסת. וכל אחד עשר יום של ימי זיבתה - הרי היא
בהן בחזקת טהרה, ואינה צריכה בדיקה; אבל אחר ימי
זיבתה - צריכה לבדק.
יב. ישיבה ולא בדקה, בין באנס בין ברצון - הרי זו
בחזקת טהרה, עד שתבדק ותמצא טמא.
יג. האשה שלא בדקה עצמה בשעת וסתה, ולאחר ימים
בדקה ומצאה טמא - אף על פי שהיא טמאה למפרע עד
שעת וסתה, כמו שיתבאר בענין טמאה וטהרה - הרי זו
אינה מטמאה את בועלה למפרע, ואינה מונה אלא משעה
שראת; ואם מצאה עצמה טהורה, הרי זו בחזקת טהרה.
יד. וכן אשה שראת דם מחמת מכה שיש לה בפיקור -
אף על פי שראת בשעת וסתה, היא טהורה והדם טהור;
שהוסתות מדבריהם, כמו שיתבאר בהלכות מטמאי
משכב ומושב.
טו. הסומה - בודקת עצמה ומראה לחברתה; אבל
החרשת והשוטה צריכות פקחות לבדק אותן ולקבע להן
וסתות, ואחר כך יהיו מתרות לבעליהן.
טז. כל אשה שטעת ולא ידעה עת וסתה, וראת דם -
חוששת לזיבות. לפיכך, אם ראת יום אחד או שנים -
יושבת תשלוש שבעה, שמא דם זה בימי נדתה הוא; ואם
ראת שלשה ימים - סופרת שבעת ימי נקיים, שמא בימי
זיבתה היא עומדת.
יז. וכיצד היא עושה לתמן וסתה, ולידע אם היא זכה ודאית

48 כנגד בית תרפה, הרי זו טמאה; ואין אומרים: 'אלו נטף
49 מן הגוף, לא היה כזה'; שכל דם הנמצא במקומות אלו
50 - מחמירין בו, אף על פי שהוא ספק.
51 י. הכתם הנמצא על החלוק שלה - מחמירין בו, וטמא; וכן
52 מחמירין בו, וטמא; וכן האזור שלה - כל מקום שימצא בו
53 כנגד בית תרפה, טמאה; ואם לאו, טהור.
54 יא. היתה פושטתו ומתפסה בו בלילה - כל מקום שימצא
55 בו הדם, טמאה; וכן האזור שלה - כל מקום שימצא בו
56 הדם, טמאה.
57 יב. היתה לובשת חלוק אחד, ושהה עליה שלשה ימים
58 או יותר בלא עת נדתה, ובדקה ומצאה עליו שלשה
59 כתמים, או כתם אחד גדול שיש בו שני שלשה כתמים
60 - הרי זו ספק זבה, שמא כתם נטף ממנה בכל יום; וכן
61 אם לבשה שלשה בגדים בדוקים, ושהה עליה שלשה ימים
62 בימי זיבתה, ומצאה כתם בכל אחד מהן - אף על פי שזה
63 כנגד זה, הרי זו ספק זבה.
64 יג. מצאה כתם אחד שאין בו כדי שלשה כתמים - אם
65 בדקה עצמה כל בין השמשות של יום ראשון ומצאה
66 טהור, ולא בדקה חלוקה, וביום השלישי מצאה זה הכתם
67 שאינו כשלשה כתמים - אינה חוששת לזיבות; ואם לא
68 בדקה עצמה כל בין השמשות - הואיל ולא בדקה חלוקה,
69 ושהה עליה שלשה ימים בימי זיבתה - חוששת לזיבות,
70 אף על פי שאין הכתם כדי שלשה כתמים.
71 יד. מצאה כתם על חלוקה היום, וראת דם אחר כך שני
72 ימים זה אחר זה, או שראת שני ימים, וביום השלישי
73 מצאה כתם - הרי זו ספק זבה.
74 טו. הרוצה כתם ואחר כך ראת דם - תולה בכתם
75 בראייתה כל מעת לעת, בין שבדקה עצמה בעת שמצאה
76 הכתם ומצאה טהור, בין שלא בדקה. אבל הרוצה כתם
77 אחר כתם בתוך עשרים וארבע שעות - אינה תולה בכתם
78 בכתם, אלא אם כן בדקה ביניהן; שאם הפסיקה טהרה
79 בין הכתמים, אין מצטרפין למנין זיבות.
80 טז. כיצד? ראתה כתם ערב שבת בשעה ראשונה מן
81 היום, אף על פי שלא בדקה עצמה ולא ידעה אם טהורה
82 היא אם טמאה, וראת דם אחר כך, עד שעה ראשונה מיום
83 השבת - אינה מונה לכתם, אלא תולה הכתם בראיה; ואם
84 ראת באחד בשבת ובשני בשבת, תהיה זבה. ראת הדם
85 ביום השבת בשעה שניה - הרי זו טמאה שני ימים; ערב
86 שבת שמצאה בו הכתם, ובשבת שראת הדם; שהרי אין
87 שניה בתוך מעת לעת. ואם ראתה דם באחד בשבת,
88 חוששין לזיבות.
89 יז. לא ראתה דם בשבת, אבל ראתה כתם אחר בשעה
90 ראשונה מיום השבת - אם בדקה עצמה בערב שבת
91 ומצאה טהור, אינה מונה אלא לכתם אחד שהוא ביום
92 השבת, הואיל ושניהם בתוך מעת לעת. ואם לא בדקה
93 ולא ידעה אם הפסיקה טהרה ביניהם או לא הפסיקה -

1 שמצאה הכתם. וכל הרוצה כתם, הרי זו מקלקלת - שמא
2 מן החדר בא, ונתקלקלה וסתה.
3 ד. הרוצה דם בשעת וסתה, אינה מטמאה למפרע אלא
4 בשעתה בלבד. וכן מצברת, ומניקה, בתולה, וזקנה - דין
5 שעתה, ואין מטמאות למפרע. איזו היא מצברת? משבר
6 עברה שלשה חדשים. מניקה - כל ארבעה ועשרים חדש,
7 אפלו מת בנה או גמלתו (שפסק לינוק) או נתנתו למניקה.
8 ה. בתולה - כל שלא ראת דם מימיה, אף על פי שראת
9 מתמת נשואין או מתמת לדה. זקנה - כל שעברו עליה
10 תשעים יום סמוך לזקנותה; ואיזו היא זקנותה? כל
11 שקוראין לה 'זקנה' ואינה מקפדת. מצברת ומניקה וזקנה
12 - כתמן בראייתן, ואינו מטמא למפרע; בתולה שלא ראת
13 דם מימיה ועדין היא קטנה - כתמה טהור, עד שתראה
14 דם שלש וסתות.
15 ו. מה בין כתם הנמצא על בשרה, לכתם הנמצא על
16 בגדיה? שהכתם הנמצא על בשרה, אין לו שעור. והנמצא
17 על הבגד - אינו מטמא עד שיהיה בגדים (פול) הקלקי (שם
18 מקום), שהוא מרבע, שיש בו כדי תשע עדשות שלש על
19 שלש; היה פחות משעור זה, טהור; נמצא טפין טפין, אין
20 מצטרפות; היה ארוך, הרי זה מצטרף.
21 ז. כתם הנמצא על דבר שאינו מקבל טמאה - טהור,
22 ואינה חוששת לו. כיצד? ישבה על כלי אבנים, כלי
23 אדמה, וכלי גללים, או על עור הדג, או על כלי חרש
24 מגבו, או על בגד שאין בו שלש אצבעות על שלש
25 אצבעות, ונמצא עליהן דם - טהורה. אפלו בדקה קרקע
26 וישבה עליו, ונמצא כתם על הקרקע בשעמדה - הרי זו
27 טהורה; שכל שאינו מקבל טמאה, לא גזרו על כתם
28 שימצא בו. ולא במקבל טמאה, אלא אם כן היה לבן;
29 אבל כלי צבעונין, אין חוששין לכתם הנמצא בהן. לפיכך
30 תקנו חכמים שתלפש האשה בגדי צבעונין, כדי להצילה
31 מדין הכתמים.
32 ח. לא בכל מקום שתמצא הדם על בשרה, תטמא משום
33 כתם - עד שימצא כנגד בית תרפה (הערה). כיצד? נמצא
34 על עקבה - טמאה, שמא נגע בבית תרפה בעת ישיבתה.
35 וכן אם נמצא על שוקה ועל פרסותיה מבפנים, והם
36 המקומות הנדבקות זו בזו בעת שתעמד ותדביק רגל לרגל
37 ושוק לשוק - הרי זו טמאה. נמצא על ראש גודל רגלה
38 - טמאה, שמא נטף מן החדר על רגלה בעת שהלכה. וכן
39 כל מקום שאפשר שינתו עליו דם נדתה כשתהלך, ונמצא
40 שם דם - טמאה; וכן אם נמצא דם על ידיה, אפלו על
41 קשרי אצבעות ידיה - טמאה, שהידיים עסקניות הן. אבל
42 אם נמצא הדם על שוקה ועל פרסותיה מבחוץ, או מן
43 הצדדין, ואין צריך לומר אם נמצא מן הירכיים ולמעלה -
44 הרי זו טהורה, שאין זה אלא דם שנתו עליה ממקום אחר.
45 ט. הכתם הנמצא על בשרה שהוא ארוך כרצועה, או עגל,
46 או שהיה טפין טפין, או שהיה ארוך הכתם על רחב ירכה,
47 או שהיה נראה כאלו הוא ממשטה למעלה - הואיל והוא

כז. נתעסקה באדם, אין תולה בו שחר; נתעסקה בעוף
ש"ש בו מינין הרבה, ונמצא עליה מראה אחד מהן -
תולה בו. היתה לוכשת שלש חלוקות - אם יכולה לתלות,
תולה אף בתחתון; ואם אינה יכולה לתלות, אינה תולה
אפילו בעליון. כיצד? עברה בשוק של טבחים - אף על
פי שנמצא הפתם על הפחתון לבדו, תולה בדם הטבחים;
לא עברה בשוק הטבחים וכיוצא בו - אף על פי שנמצא
הפתם בעליון לבדו, הרי זו טמאה. ספק עברה ספק לא
עברה, ספק נתעסקה ספק לא נתעסקה - אינה תולה.
כח. עיר שיש בה חזירים, או שהן באין לה תמיד - אין
חוששין לכתמיה הנמצאין בחלוק.
כט. האשה שהשאיילה חלוקה לנדה, בין גזיה בין
ישראלית, וחזרה ולבשה אותו קדם בדיקה, ומצאה עליו
פתם - הרי זו תולה בנדה שלבשה אותו; השאיילה אותו
לזבה קטנה ביום הטמא שלה, או ליושבת על דם טהר,
או לבתולה שדמיה טהורין - הרי זו תולה בו. אבל אם
השאיילה אותו לזבה קטנה ביום השמור לה, או לזבה
גדולה בשבעה ימי נקיים, וחזרה ולבשה אותו קדם
בדיקה, ונמצא עליו פתם - שתייהן מקלקלות, השואלת
והמשאלת אותה; שמה מזו, שמה מזו. השאיילה אותו
ליושבת על הפתם - אינה תולה בה, שאין תולין פתם
בפתם.
ל. בדיקה חלוקה ובדיקה עצמה ומצאה עצמה טהור,
והשאיילה החלוק לכתמיה, ולבשתו, ונמצא עליו פתם
כשהחזירנה לה - השואלת טמאה, ואינה תולה בכעלת
החלוק; שהרי בדיקה אותו קדם שתשאלהו לה.
לא. ארבה שלבשה חלוקה של קצרה, ונמצא בו פתם -
אם מגיע כנגד בית תרפה - טמאה; ואם לאו - טהורה,
שפתם זה של קצרה הוא.
לב. שלש נשים שלבשו חלוק אחד זה אחר זה, ואחר כך
נמצא עליו פתם, וכן אם ישנו במטה אחת כאחד, ונמצא
דם תחת אחת מהן - כלן טמאות; ואם בדיקה אחת מהן
עצמה מיד, ומצאה עצמה טמאה - הרי השתים טהורות.
לג. בדיקה כלן ומצאו עצמן טהורות - תולה מי שאינה
ראויה לראות דם, במי שהיא ראויה, ותהיה שאינה ראויה
טהורה, והראויה טמאה. כיצד? היתה אחת מעברת ואחת
אינה מעברת - המעברת טהורה, ושאניה מעברת טמאה;
מניקה ושאניה מניקה - המניקה טהורה; זקנה ושאניה
זקנה - הזקנה טהורה; בתולה ושאניה בתולה - הבתולה
טהורה. היו כלן מעברות, כלן זקנות, כלן מניקות, כלן
בתולות - הרי כלן טמאות.
לד. שלש נשים שעלו בדרך מרגלות רגלין המטה, וישנו
כלן, ונמצא דם תחת האמצעית - שלשתן טמאות; תחת
הפנימית - היא ושבצדה טמאות, והחיצונה טהורה; תחת
החיצונה - היא ושבצדה טמאות, והפנימית טהורה. ואם
לא עלו בדרך מרגלות המטה, שהרי אין להן סדר, ונמצא
דם תחת אחת מהן - כלן טמאות.

הרי זו מונה לערב שבת; ואם ראתה באחד בשבת,
חוששת לזיבות.
יח. ראתה הפתם השני בשעה שניה מיום השבת - בין
בדיקה בין לא בדיקה, הרי זו טמאה שני ימים, שהרי אין
שניהם בתוך מעת לעת; ואם ראתה באחד בשבת אחר
מעת לעת - חוששת לזיבות. ראתה בשעה ראשונה מיום
אחד בשבת פתם שלישי - אם הפסיקה טהרה ביניהם,
אין מצטרפין ואינה חוששת; ואם לא בדיקה, חוששת
לזיבות.
יט. כל פתם שאמרנו שהיא טמאה בגללו - אם יש לה
דבר לתלות בו ולומר: 'שמה פתם זה מדבר פלוני הוא'
- אם נמצא על הפתם, הרי זו טהורה; שלא אמרו חכמים
בדבר להחמיר, אלא להקל. ואם נמצא על בשרה, ספקו
טמא ואינה תולה בו; ואם היה לה לתלות בבשרה יתר
מחלוקה - אף על בשרה תולה, וספקו טהור.
כ. כיצד? שחטה בהמה או חיה או עוף, או שנתעסקה
בכתמים, או שישבה בצד העוסקין בהם, או שעברה
בשוק של טבחים, ונמצא דם על חלוקה - טהורה, ותולה
בדברים אלו שמהם בא הפתם.
כא. נמצא הפתם על בשרה בלבד, אפילו מחגור ולמעלה
- טמאה; שאלו היה דם זה מן השחיטה או מן השוק,
היה לו שימצא גם על בגדיה; והואיל ונמצא על בשרה
ולא בבגדיה, טמאה.
כב. היתה בה מכה, אף על פי שחית - אם יכולה
להתגלע ולהוציא דם, ונמצא דם על בשרה - תולה
במכה; וכן כל כיוצא בזה.
כג. נמצא הפתם על בגדה ובשרה כאחד - תולה בכל
שיש לה לתלות. ותולה במאכלת [חוק], שמה בעת
שישבה נהרגה מאכלת, ודם זה דם מאכלת הוא; ועד
כמה? עד כגרים וכחצי פול. אבל אם מצאה הפתם יתר
מכגרים, אינה תולה במאכלת; ואפילו היתה מאכלת
רצוצה בפתם, הואיל והוא יתר מכגרים, אינה תולה
במאכלת.
כד. וכן תולה בבנה ובכעלה: אם היו עוסקין בדם, או
שהיו ידיהם מלכלכות בו, או שהיתה בהם מכה - תולה
ואומרת: 'הן נגעו בה והיא לא ידעה, ודם זה ממקתם'
הוא.
כה. אין מחזיקין דם ממקום למקום לתלות בו. כיצד?
היתה לה מכה בכתפה, ונמצא פתם על שוקה - אין
אומרים: 'שמה בידה נגעה במכה ונגעה במקום זה'; וכן
כל כיוצא בזה - אין תולין בו, בין בגופה בין בחלוקה.
כו. שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד, ואין בו אלא כסלע
דם, ונמצא על כל אחת משתייהן פתם כסלע - שתייהן
טמאות. נתעסקה בדם שאי אפשר שיהיה ממנו פתם אלא
כגרים, ונמצא עליה פתם כשני גריסין - הרי זו תולה
כגרים בדם שנעסקה בו, וכגרים במאכלת; נמצא הפתם
יתר מכשני גריסין, טמאה.

47 כַּעֲדָשָׁה, שְׁתֵּי עֵינָיו כְּשֵׁתִי טָפִי [עֵינֵי ה'] זָכוּב מִרְחֻקוֹת זֶה
48 מִזֶּה, שְׁנֵי חֲטָמָיו כְּשֵׁתִי טָפִי זָכוּב מִקְרִיבִין זֶה לָזֶה, פִּי
49 פְּתוּחַ כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה, וְחֲתוּפָה יָדַי וְרַגְלַי אֵין לוֹ. נִתְבָּאֲרָה
50 צוּרְתוֹ יָתֵר מִזֶּה, וְעֵדִין אֵינוֹ נָכַר בֵּין זָכָר לְנִקְבָּה - אֵין
51 בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ בְּמִים אֶלָּא בְּשֶׁמֶן, שֶׁהַשֶּׁמֶן מִצְחָצְחוֹ; וּמִבֵּיא
52 קִיסִם שְׂרָאשׁוּ חֶלֶק, וּמִנְעֻנְעֵה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם מִמְעֵלָה לְמִטָּה:
53 אִם מִסְכָּסָךְ [נוֹצֵר חֵיכּוּךְ], בִּידוּעַ שֶׁהוּא זָכָר; וְאִם רָאָה
54 בְּאוֹתוֹ מְקוֹם כְּשֶׁעוֹרָה סְדוּקָה, הֵרִי זֶה נִקְבָּה, וְאֵינָה צְרִיכָה
55 בְּדִיקָה. וּבְכָל אֵלּוּ הַקְּרִימוֹת שֶׁל נָפְלִים, אֵין נוֹתֵנִין לָהּ יְמִי
56 טָהָר עַד שִׁישְׁעִיר הַזֶּלֶד.
57 ד. הַפִּילָה חֲתִיכָה לְכָנֶה - אִם נִקְרָעָה וְנִמְצָא בָּהּ עֶצֶם,
58 הֵרִי זֶה טְמֵאָה לָדָה; הַפִּילָה שֶׁפִּיר מְלֵא מִים, מְלֵא דָם,
59 מְלֵא גְּנִינִים, מְלֵא בֶּשֶׂר - הוּאִיל וְאֵינוֹ מְרַקֵּם, אֵינָה
60 חוֹשֶׁשֶׁת לָזֶלֶד.
61 ה. יוֹצֵא דָפֶן נִיצָא מִחֲתָךְ בְּדוּפֶן הַבֵּטָן - אֵין אָמוֹ טְמֵאָה לָדָה,
62 וְאֵין לוֹ יְמֵי טְמֵאָה וְיְמֵי טְהָרָה, שְׁנֵאֲמַר: "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ,
63 וְיָלְדָה", עַד שֶׁתֵּלֵד מִמְּקוֹם שְׁמֹרֶתָה. הַמִּקְשָׁה וְיָלְדָה וְלָד
64 דָּרָךְ דָּפֶן - הֵרִי דָם הַקָּשִׁי הִבָּא דָּרָךְ הַרְחֵם, זִיבוֹת אוֹ נֶגְה,
65 וְדָם הַיּוֹצֵא דָּרָךְ הַדָּפֶן, טְמֵא. וְאִם לֹא יוֹצֵא דָם דָּרָךְ הַרְחֵם
66 - הֵרִי הָאִשָּׁה טְהוֹרָה, אָף עַל פִּי שֶׁהָדָם שִׁנְיָא מִדְּפִנָּה
67 טְמֵא; שְׂאִין הָאִשָּׁה טְמֵאָה, עַד שִׁנְיָא מִזֶּה דָּרָךְ עֲרוּתָה.
68 ו. נִתְחַתֵּף הַזֶּלֶד בְּמַעֲיָה וְיֹצֵא אֶבֶר אֶבֶר - בֵּין שִׁנְיָא עַל
69 סֶדֶר הָאֶבְרִים, כְּגוֹן שִׁנְיָאָה הַרְגֵל וְאַחֲרֶיהָ הַשּׁוֹק וְאַחֲרֶיהָ
70 הַיָּרֵךְ, בֵּין שִׁנְיָא שְׂלֵא עַל הַסֶּדֶר - אֵינָה טְמֵאָה לָדָה, עַד
71 שִׁנְיָא רֶבּוֹ; וְאִם יֹצֵא רֹאשׁוֹ כְּלוֹ כְּאַחַת - הֵרִי זֶה כְּרֶבּוֹ.
72 וְאִם לֹא נִתְחַתֵּף, וְיֹצֵא כְּדָרְכּוֹ - מִשְׁתַּחֲצֵא רֹב פְּדֻחָתוֹ הֵרִי
73 זֶה כִּילּוֹד, אָף עַל פִּי שֶׁנִּתְחַתֵּף אַחֵר כָּף.
74 ז. הוֹצִיא הַעֶבֶר יָדוֹ וְהִחְזִירָהּ, אָמוֹ טְמֵאָה לָדָה מִדְּבָרֵי
75 סוּפְרִים; וְאֵין לָהּ יְמֵי טָהָר, עַד שִׁנְיָא הַזֶּלֶד אוֹ רֶבּוֹ, כְּמוֹ
76 שְׂאֲמָרְנוּ.
77 ח. הַמִּפְלֵת כְּמִין בְּהֵמָה חֲתִיה וְעוֹף - אִם הָיוּ פָּנָיו כְּפָנֵי
78 הָאָדָם, הֵרִי זֶה זָכָר; אִם זָכָר, תִּשָּׁב לְזָכָר, וְאִם נִקְבָּה, תִּשָּׁב
79 לְנִקְבָּה, וְאִם אֵין נָכַר בֵּין זָכָר לְנִקְבָּה, תִּשָּׁב לְזָכָר וְלְנִקְבָּה
80 - וְאָף עַל פִּי שֶׁשְּׂאֵר הַגּוּף דּוֹמֶה לְבְּהֵמָה אוֹ לְחִתִּיה אוֹ
81 לְעוֹף. וְאִם אֵין פָּנָיו כְּצוּרֵת פָּנֵי הָאָדָם - אָף עַל פִּי שֶׁשְּׂאֵר
82 הַגּוּף גּוּף אָדָם שָׁלֵם, וְיָדָיו וְרַגְלָיו יְדֵי אָדָם וְרַגְלָיו, וְהֵרִי
83 הוּא נִקְבָּה אוֹ זָכָר - אֵינוֹ זָכָר, וְאֵין אָמוֹ טְמֵאָה לָדָה.
84 ט. וְאֵינוֹ הִיא צוּרֵת פָּנֵי הָאָדָם? שִׁיחִיָּה הַמִּצַּח וְהַגְּבִינִין
85 וְהַעֲזִינִים וְהַלְסִטוֹת וְנִבּוֹת הַזֶּקֶן, כְּצוּרֵת הָאָדָם; אֲכָל הַפֶּה
86 וְהָאֲזָנִים וְהָאָף - אָף עַל פִּי שֶׁהֵם כְּשֶׁל בְּהֵמָה וְחִתִּיה, הֵרִי
87 זֶה זָכָר.
88 י. הַמִּפְלֵת דְּמוּת נָחֵשׁ - אָמוֹ טְמֵאָה לָדָה, מִפְּנֵי שֶׁגִּלְגַּל
89 עֵינָיו עִלְגַּל כְּשֶׁל אָדָם. הַמִּפְלֵת דְּמוּת אָדָם שִׁישׁ לוֹ כְּנָפִים
90 שֶׁל בֶּשֶׂר - אָמוֹ טְמֵאָה לָדָה. נִבְרָא בְּעֵין אַחַת וְיָרָה אַחַת
91 - אִם הָיוּ מִן הַצֵּד, שֶׁהֵרִי הוּא כְּחִצֵּי אָדָם - אָמוֹ טְמֵאָה
92 לָדָה; וְאִם הָיוּ בְּאֲמָצֵעַ - אָמוֹ טְהוֹרָה, שֶׁהֵרִי זֶה בְּרִיָּה
93 אַחֲרֵת.

1 לָהּ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? שֶׁבְּדָקוֹ בְּלֶן וּמִצָּאוֹ טְהוֹר, וְלֹא
2 תּוֹכַל אַחַת מֵהֶן לְתַלּוֹת בְּחִבְרָתָהּ כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ; אֲכָל אִם
3 בְּדָקָה אַחַת, וּמִצָּאָה עֶצֶמָה טְהוֹרָה, וְחִבְרָתָהּ לֹא בְּדָקָה -
4 תּוֹלָה זֶה הַטְּהוֹרָה בְּזֹו שְׂלֵא בְּדָקָה, וְזֹו שְׂלֵא בְּדָקָה טְמֵאָה.
5 לוֹ. כָּל כֶּתֶם הַנִּמְצָא עַל הַבְּגָד שְׂאִין לוֹ בְּמָה יִתְלָה - אֵינוֹ
6 מִטְּמֵא, עַד שִׁיִּדְעַע שֶׁהוּא דָם. וְאִם נִסְתַּפֵּק לָהֶן שְׂמָא הוּא
7 דָם אוֹ צִבְעֵ אֲדָם - מַעֲבִירִין עָלָיו שְׂבָעָה סְמָנִין אֵלּוּ עַל
8 הַסֶּדֶר: אִם עֶבֶר אוֹ כְּתֵה עֵינוֹ, הֵרִי זֶה כֶּתֶם דָם וְטְמֵאָה;
9 וְאִם עֶמֶד כְּמוֹת שֶׁהוּא, הֵרִי זֶה צִבְעֵ וְטְהוֹרָה.
10 לִז. וְאֵלּוּ הֵן הַשְּׂבָעָה סְמָנִין עַל סֶדֶרָן: רֵק תִּפְל, וְלַעֲסִית
11 גְּרִיסִין שֶׁל פּוֹל, וְיְמֵי רִגְלִים שֶׁהִתְחַמְּצוּ, וְנִתְר, וְיִבְרִית,
12 וְקִימוֹנְיָא, וְאִשְׁלָג. וְצָרִיף לְכִסְפָּס [לְשַׁפְּשֹׁף] שְׁלִשָּׁה פְּעָמִים
13 עַל כָּל סֵם וְסֵם, וּמוֹלִיף וּמִבֵּיא בְּכָל כִּסְפָּס. הַעֲבִירִין שְׂלֵא
14 עַל הַסֶּדֶר, אוֹ שֶׁהִעֲבִירִין כְּאֶחָד - לֹא עֲשֵׂה כְּלוּם; הַקְּדִים
15 אַחֲרוֹנִים לְרֹאשׁוֹנִים - אֵלּוּ שֶׁהִעֲבִירִי בְּאַחֲרוֹנָה שֶׁהֵן
16 הָרֹאשׁוֹנִים עָלָיו לוֹ, וְחוֹזֵר וּמַעֲבִיר אַחֲרֵיהֶן הָאַחֲרוֹנִים
17 שֶׁהִקְדִּים, עַד שִׁיעֲבִירוֹ הַשְּׂבָעָה עַל הַסֶּדֶר.
18 לֹח. אֵיזֶה הוּא רֵק תִּפְל? זֶה שְׂלֵא טַעַם כְּלוּם מִתְחַלֵּת
19 הַלְלָלָה, וְהִנֵּה לִשְׁן כָּל חֲצִי הַלְלָלָה הָאַחֲרוֹן, לְמַחֵר קָדָם
20 שִׁיאֲכַל, נִקְרָא 'רֵק תִּפְל'; וְהוּא שְׂלֵא יֹצֵא רֹב דְּבוּרוֹ עַד
21 שְׁלֹשׁ שְׁעוֹת בַּיּוֹם; וְאִם הַשְּׂפִים וְשִׁנָּה פָּרְקוּ קָדָם שְׁלֹשׁ
22 שְׁעוֹת - אֵין זֶה רֵק תִּפְל, שֶׁהַדְּבוּר מְבַטֵּל חֲזֵק הַרֵק וּמִחְזִירוֹ
23 כְּמִים. וְאֵיזֶה הִיא לַעֲסִית גְּרִיסִין? הוּא שִׁילַעַס הַגְּרִיסִין עַד
24 שִׁיתַּעֲרַב עִם הַפּוֹל רֵק הַרְבֵּה מִפּוֹ. וְאֵיזֶה הוּא מִי רִגְלִים
25 שֶׁהִתְחַמְּצוּ? אַחֵר שְׁלִשָּׁה יְמִים, אוֹ יָתֵר.
26 לֹט. כָּל אִשָּׁה שֶׁהִיא טְמֵאָה מִשּׁוּם כֶּתֶם - אִם מִצָּאָה הַכֶּתֶם
27 בְּיָמֶי נִדְתָּהּ, הֵרִי זֶה סֶפֶק נֶגְה, וְיוֹשֶׁבֶת עָלָיו שְׂבָעָה, וְטוֹבַלֵת
28 בְּלִיל שְׁמִינִי, וְאַחֵר כָּף תִּהְיֶה מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ. וְאִם מִצָּאָה
29 אוֹתוֹ בְּיָמֶי זִיבָתָה - הֵרִי זֶה סֶפֶק זִבָּה גְּדוּלָה אוֹ קִטְנָה, כְּמוֹ
30 שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּפֶרֶק זֶה; וְיוֹשֶׁבֶת יוֹם אֶחָד אִם הִיתָה קִטְנָה, אוֹ
31 שְׂבָעָה יְמֵי נָקִיִּים אִם הִיתָה גְּדוּלָה, מְסַפֵּק. וְהַכָּל מִדְּבָרֵי
32 סוּפְרִים, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ; לְפִיכָף הִבָּא עָלֶיהָ בְּדוּדוֹן - מִפְּנֵי
33 אוֹתוֹ מִפְּת מִדְּרוֹת, וּפְטוּרִין מִקְּרָבָן.

פֶּרֶק י

34
35 א. כָּל הַיּוֹלְדֵת - טְמֵאָה כְּנֶגְה, וְאָף עַל פִּי שְׂלֵא רָאָת דָם.
36 וְאֶחָד הַיּוֹלְדֵת חִי, אוֹ מֵת, וְאֶפְלוֹ גָּפֶל - אִם זָכָר, יוֹשֶׁבֶת
37 לְזָכָר; וְאִם נִקְבָּה, יוֹשֶׁבֶת לְנִקְבָּה; וְהוּא שֶׁתִּגְמַר צוּרְתָהּ;
38 וְאֵין צוּרֵת הַזֶּלֶד נִגְמַרֵת לְפָחוֹת מֵאַרְבָּעִים יוֹם, אֶחָד הַזָּכָר
39 וְאֶחָד הַנִּקְבָּה.
40 ב. וְהַמִּפְלֵת בְּתוֹךְ אַרְבָּעִים יוֹם - אֵינָה טְמֵאָה לָדָה, אֶפְלוֹ
41 בְּיוֹם אַרְבָּעִים. הַפִּילָה בְּיוֹם אַרְבָּעִים וְאֶחָד מֵאַחֵר
42 הַתִּשְׁמִישׁ - הֵרִי זֶה סֶפֶק יוֹלְדֵת, וְתִשָּׁב לְזָכָר וְלְנִקְבָּה
43 וְלִנְגָה; הִיתָה צוּרֵת הָאָדָם דְּקָה בְּיוֹתֵר, וְאֵינָה נִגְמַרֵת בְּעִלְלִי
44 - הֵרִי זֶה תִּשָּׁב לְזָכָר וְלְנִקְבָּה, וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'שְׁפִיר
45 מְרַקֵּם'.
46 ג. אֵיזֶה הוּא שְׁפִיר מְרַקֵּם? תְּחַלֵּת בְּרִיתוֹ שֶׁל אָדָם גּוֹפּוֹ

1 יום, שצדין לא נגמרה צורתו - אם יצא עמו דם, הרי זו
2 נדה או זבה; ואם יצא יבש בלא דם, הרי זו טהורה.
3 יח. מי שילדה זכר ונקבה תאומים - תשב לנקבה; ילדה
4 טמטום או אנדרוגינוס - תשב לזכר ולנקבה. ילדה
5 תאומים, אחד זכר והשני טמטום או אנדרוגינוס - תשב
6 לזכר ולנקבה; האחד נקבה והשני טמטום או אנדרוגינוס
7 - תשב לנקבה בלבד; שהטמטום והאנדרוגינוס ספק הם,
8 שפא זכר הן או שפא נקבה.
9 יט. האשה שהחזקה מעברה, וילדה, ואין ידוע מה ילדה
10 - כגון שעברה בנהר והפילה שם, או שהפילה לבור, או
11 שהפילה וגררתו חיה - הרי זו בחזקת שהפילה ולד,
12 ותשב לזכר ולנקבה; אבל אם לא החזקה מעברה,
13 והפילה, ואין ידוע מה הפילה - הרי זו ספק ילדה, ותשב
14 לזכר ולנקבה ולנדה.
15 כ. כל מקום שנאמר: 'תשב לזכר ולנקבה', ביצד דינה?
16 תהיה אסורה לבצלה ארבעה עשר יום כיוולדת נקבה -
17 שבעה הראשונים ודאי, והשבעה השניים ספק; ואין
18 נותנין לה ימי טהר אלא עד ארבעים יום, כיוולדת זכר.
19 ואם ראתה דם אחר הארבעים עד שמונים - אינו דם טהר,
20 אלא ספק דם נדה, או ספק דם זיבה אם בא בימי הזיבה,
21 כמו שבארנו. וכן אם ראתה דם ביום אחד ושמונים בלבד
22 - הרי זו ספק נדה, ותשב שבעת ימי נדה, שפא נקבה
23 ילדה, שאין לה וסת נדות עד אחר מלאת, כמו שבארנו.
24 כא. כל מקום שנאמר: 'תשב לזכר ולנקבה ולנדה', ביצד
25 דינה? תהיה אסורה לבצלה ארבעה עשר יום כיוולדת
26 נקבה. ואם ראתה דם ביום אחד ושמונים, הרי זו ספק
27 נדה; וכן אם ראתה דם ביום ארבעה ושבעים וביום אחד
28 ושמונים, הרי זו ספק נדה; וכן אם ראתה ביום אחד
29 וארבעים - אף על פי שראת ביום ארבעה ושלשים, הרי
30 זו ספק נדה, ואסורה לבצלה עד ליל שמונה וארבעים,
31 כיוולדת זכר. ואין נותנין לה ימי טהר כלל, כנדה; והרי
32 היא כמי שלא ילדה. וכל דם שתראה מיום שהפילה עד
33 שמונים יום, אם בא בימי נדתה - הרי זו ספק נדה מאחר
34 השבעה מיום שהפילה; ואם בא בימי זיבתה - הרי זו
35 ספק זבה, שכל ימי מלאת אין בהם וסת. וכן אם ראת
36 ביום אחד ושמונים - צדין היא מקלקלת, ותהיה ספק
37 נדה, כמו שבארנו, אף על פי שלא ראת אלא יום אחד.
38 וכשיקבע לה הוסת אחר השמונים, יסור קלקולה, ותחזור
39 להיות נדה ודאית, או זבה ודאית. וכן מיום שהפילה
40 עד שבעה ימים; ותהיה נדה ודאית אם הפילה בתוך ימי
41 נדתה, כמו שבארנו.

פרק יא

א. כל שאמרנו בנדה וזבה כיוולדת, הוא דין תורה.
ובמשפטים אלו היו עושין כשהיו בית דין הגדול מצויין,
והיו שם חכמים גדולים שמפירים הדמים. ואם נולד להם
ספק בראיות או בימי נדה או זיבה - יעלו לבית דין

1 יא. נבא וישט שלו אטום, או שהיה חסר מטבורו ולמטה
2 והרי הוא אטום, או שהיתה גלגלתו אטומה, או שהיו
3 פניו וטוחות וישרות ואין בהן הכר פנים, או שיש לו שני
4 גבין ושתי שדרות, או שהפילה ברית ראש שאינו חתוף,
5 או יד שאינו חתוף - כל גפל מאלו אינו ולד, ואין אמו
6 טמאה לדה; אבל אם הפילה יד חתוכה ורגל חתוכה -
7 הרי חזקתה מולד שלם, ומצטרפין לרב אבריו.
8 יב. פעמים יקפה [נוצר גוש] משאר הדמים שנוצר מהם
9 האדם, חתיכה כמו לשון השור, ותהיה כרוכה על מקצת
10 הולד; והיא הנקראת 'סנדל'. ולעולם לא יעשה סנדל זה,
11 אלא עם ולד; אבל חתיכה שנוצרה לבדה בלא ולד, אינה
12 נקראת 'סנדל'. ורב העברים לא יהיה עמקן סנדל. ופעמים
13 יבד המעברת דבר על בטנה, ויפסד העבר ויעשה כסנדל
14 זה; ופעמים ישאר בו הכר פנים, ופעמים ייבש הולד
15 וישתנה ויקפאו עליו הדמים עד שלא ישאר בו הכר פנים.
16 לפיכך, המפלת זכר וסנדל עמו - אף על פי שאין הכר
17 פנים בסנדל, הרי זו תשב לזכר ולנקבה, שפא סנדל זה
18 נקבה היה; וחמרא החמירו בו לטמא בו משום ולד אף
19 על פי שאין בו צורת פנים, הואיל והיא טמאה לדה מפני
20 הולד שעמו.
21 יג. החותלת [מעטפת] העכה, שהיא כמו חמת [נאר מים]
22 שבתוכה נוצר הולד, והיא מקפת אותו ואת הסנדל - אם
23 היה עמו סנדל, וכשיגיע זמנו לצאת קורע אותה ויוצא -
24 והיא הנקראת 'שליה'; ותחלת ברייתה דומה לחוט של
25 ערב [ורחב], ותחלה פתוצצת, ועבה כקרקבן התרנגולין.
26 ואין שליה פחותה משפח.
27 יד. המפלת שליה - תשב לזכר ולנקבה; לא שהשליה
28 ולד, אלא שאין שליה בלא ולד. הפילה גפל ואחר כך
29 הפילה שליה - חוששין לשליה, והרי היא בולד אחר;
30 ואין אומרים: 'זו שלית הנפל', שאין תולין את השליה
31 אלא בולד של קימה. לפיכך, אם ילדה ולד של קימה,
32 והפילה שליה אפלו אחר שלשה ועשרים יום - תולין
33 אותה בולד, ואין חוששין לולד אחר, שהולד קרע השליה
34 ויוצא.
35 טו. הפילה שליה תחלה, ואחר כך ילדה ולד של קימה
36 - חוששין לשליה שהיא ולד אחר, ואין תולין אותה בולד
37 הבא אחריה; שאין דרכה של שליה לצאת לפני הולד.
38 יצאת מקצת השליה ביום ראשון ומקצתה בשני - מניין
39 לה מיום ראשון, ואין נותנין לה ימי טהרה אלא מיום שני
40 להחמיר.
41 טז. הפילה דמות בהמה חיה ועוף, ושליה קשורה בו -
42 אין חוששין לולד. ואם אינה קשורה בו - מטילין עליהן
43 חמר שני ולדות; שאני אומר: 'שפא נמות שפיר מרקם
44 שהיה בשליה זו, ושפא נמותה השליה של שפיר זה,
45 שהוא דמות בהמה וחייה'.
46 יז. כל אלו שחוששין לשליה, אין נותנין להן ימי טהר;
47 וכל מי שהפילה דבר שאינו ולד, או שפיר בתוך ארבעים

47 המכה, הרי היא טמאה; ואחר שיפסק הדם, סופרת שבעת
48 ימי נקיים.
49 ט. יתר על זה, כל בת שתבעה להנשא (ורצת) (וראתה)
50 - שוהה שבעת ימי נקיים מאחר שרצת, ואחר כך תהיה
51 מתרת להבעל; שמא מחמודה לאיש ראת דם טפה אחת
52 ולא הרגישה בה; בין שהיתה האשה גדולה, בין שהיתה
53 קטנה - צריכה לישב שבעת ימי נקיים מאחר שרצת,
54 ואחר כך תטבל ותבעל.
55 י. וכל הדברים האלו, חמרא יתרה שנהגו בה בנות ישראל
56 מימי חכמי תלמוד; ואין לסור ממנה, לעולם. לפיכך, כל
57 אשה שרצת כשתבעה להנשא - לא תנשא עד שתספור
58 ותטבל. ואם נשאת לתלמיד חכמים - מתרת להנשא מיד,
59 ותספור מאחר שנשאת ותטבל; שתלמיד חכמים יודע
60 שהיא אסורה, ונזהר מזה, ולא יקרב לה עד שתטבל.
61 יא. דין הפתמים בזמן הזה, כמו שבארנו; ואין בדבר
62 חידוש ולא מנהג, אלא כל פתם שאמרנו שהיא טהורה,
63 הרי היא טהורה, וכל שאמרנו שהיא טמאה, סופרת שבעת
64 ימי נקיים מיום שנמצא בו הפתם. ואם היה שעור הפתם
65 כדי לחש לזיבות, סופרת שבעת ימים מאחר יום שנמצא
66 בו הפתם; שאין הרוואה דם ברוואה פתם.
67 יב. וכן כל שאמרנו ביולדת שאמו טהורה, הרי היא
68 טהורה בזמן הזה; וכן האשה שראת לכן או דם ירק, או
69 שהשליכה חתיכה אדמה שאין עמה דם - הרי היא טהורה
70 אף בזמן הזה; שלא החמירו אלא ברוואה דם טמא, ואין
71 זו רואה דם טמא.
72 יג. וכן אם היתה בה מכה והיה שותת ממנה, או שבא
73 הדם עם מימי רגלים - הרי זו טהורה. ולא נתחדש דבר,
74 אלא ספירת שבעת ימי נקיים לכל רואה דם טמא, כמו
75 שאמרנו, ושיהיו כל מראה דמים - טמאים.
76 יד. זה שתמצא במקצת מקומות, שהנדה יושבת שבעת
77 ימים בנדתה, ואף על פי שלא ראת דם אלא יום אחד,
78 ואחר השבעה תשב שבעת ימי נקיים - אין זה מנהג,
79 אלא טעות היא ממי שהורה להן כך; ואין ראוי לפנות
80 לדבר זה כלל - אלא אם ראתה יום אחד, סופרת אחריו
81 שבעה, וטובלת בליל שמיני שהוא ליל שני שלאחר ימי
82 נדתה, ומתרת לבעלה.
83 טו. וכן זה שתמצא במקצת מקומות, ותמצא תשובות
84 למקצת גאונים, שיולדת זכר לא תשמש מטתה עד סוף
85 ארבעים, ויולדת נקבה אחר שמונים, ואף על פי שלא
86 ראתה דם אלא בתוך השבעה - אין זה מנהג, אלא טעות
87 היא באותן התשובות. ודרך מינות באותן המקומות, ומן
88 הצדוקין [כת ייסודו בני צדוק הכופרים בחושב"פ] למדו
89 דבר זה; ומצה לכופן, כדי להוציא מלפן ולהחזיר
90 לדברי חכמים, שתספור שבעה ימי נקיים בלבד, כמו
91 שבארנו.
92 טז. אין האשה עולה מטמאתה ויוצאה מידי ערוה, עד
93 שתטבל במי מקוה פשוט, ולא יהיה דבר חוצץ בין בשרה

1 וישאלו, כמו שהבטיחה תורה עליהן, שנאמר: "כי יפלא
2 ממך דבר בין דם לדם" - בין דם נדה לדם זיבה. ובאותן
3 הימים היו בנות ישראל נזהרות מדבר זה, ומשמרות
4 וסתותיהן, וסופרות תמיד ימי הנדה וימי הזיבה.
5 ב. וטרח גדול יש במנין הימים, ופעמים רבות יבואו לידי
6 ספק; שאפלו ראת הפת דם ביום הלדה, מאותו היום
7 מתחילין למנות לה ימי נדה וימי זיבה כמו שבארנו;
8 לפיכך לא תטמא הבת בזיבה אלא בת עשרה ימים - שאם
9 ראת ביום שתולד, הרי זו נדה שבעת ימים, ושלשה ימים
10 סמוך לנדתה, הרי עשרה ימים. הנה למדת, שמתחלת
11 ראייה מתחלת למנות ימי נדה וימי זיבה כל ימיה, ואפלו
12 ראתה והיא קטנה.
13 ג. ובימי חכמי תלמוד נסתפק הדבר הרבה בראיות
14 הדמים, ונתקלקלו הוסתות, לפי שלא היה כח בכל הנשים
15 למנות ימי נדה וימי זיבה; לפיכך החמירו חכמים בדבר,
16 וגזרו שיהיו כל ימי האשה בימי זיבתה, ויהיה כל דם
17 שתראה ספק דם זיבות.
18 ד. ועוד החמירו בנות ישראל על עצמן חמרא יתרה על
19 זו, ונהגו כלן בכל מקום שיש ישראל, שכל בת ישראל
20 שתראה דם - אפלו לא ראת אלא טפה (זעירה) כחדל
21 בלבד ופסק הדם - סופרת לה שבעת ימי נקיים, ואפלו
22 ראת בעת נדתה. בין שראת יום אחד, או שנים, או
23 השבעה כלן, או יתר - משיפסק הדם, סופרת שבעת ימי
24 נקיים כזבה גדולה, וטובלת בליל שמיני, אף על פי שהיא
25 ספק זבה, או ביום שמיני אם היה שם דחק, כמו שאמרנו
26 - ואחר כך תהיה מתרת לבעלה.
27 ה. וכן כל יולדת בזמן הזה - הרי היא ביולדת בזוב,
28 וצריכה שבעת ימי נקיים כמו שבארנו. ומנהג פשוט
29 בשנער [בבל] ובארץ העזבי [ישראל] ובספרד ובמערב, שאם
30 ראת דם בתוך ימי מלאת - אף על פי שראת אחר שספרה
31 שבעת ימי נקיים וטבלה, הרי זו סופרת שבעת ימי נקיים
32 אחר שיפסק הדם; ואין נותנין לה ימי טהר כלל, אלא כל
33 דם שתראה האשה - בין דם קשי, בין דם טהר - סופרת
34 שבעת ימי נקיים אחר שיפסק הדם.
35 ו. ודין זה, בימי הגאונים נתחדש, והם גזרו שלא יהיה
36 שם דם טהר כלל - שזה שהחמירו בנות ישראל על עצמן
37 בימי חכמי תלמוד, אינו אלא ברוואה דם שהוא טמא,
38 שיושבת עליו שבעת ימי נקיים; אבל דם שתראה בימי
39 טהר אחר ספירה וטבילה, אין לחש לו - שאין ימי טהר
40 ראויין לא לנדה ולא לזיבה, כמו שבארנו.
41 ז. ושמענו שבצרפת בועלין על דם טהר כדין תלמוד עד
42 היום, אחר ספירה וטבילה מטמאת יולדת בזוב; ודבר זה
43 תלוי במנהג.
44 ח. וכן דין דם בתולים בזמן הזה, שאפלו היתה קטנה
45 שלא הגיע זמנה לראות, ולא ראת דם מימיה - הרי זה
46 בועל בעילת מצוה, ופורש. וכל זמן שתראה דם מחמת

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ראשון י"ז אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קכה

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

15 על פי שהיא בכסותה והוא בכסותו. ולא יקרב לה, ולא
16 יגע בה אפלו באצבע קטנה, ולא יאכל עמה בקערה
17 אחת. כללו של דבר: ינהג עמה בימי ספירה כמו שינהג
18 בימי נדה - שערין היא בכרת עד שתטבל, כמו שבארנו.
19 יט. כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, נדה עושה
20 לבעלה - חוץ מהרחצת פניו ידיו ורגליו, ומזיגת הפוס,
21 והצעת המטה בפניו; גזירה שמא יבוא לידי עברה. ומפני
22 זה לא תאכל עמו בקערה אחת, ולא יגע בבשרה מפני
23 הרגל עברה. וכן בשבטת ימי נקיים לא תעשה לו שלש
24 מלאכות אלו. ומתיר לאשה להתקשט בימי נדתה, כדי
25 שלא תתגנה על בעלה.

1 ובין המים. ובהלכות מקוות יתבאר המקנה הנפטר
2 והפסול, ודרך הטבילה, ומשפטי החציצה. אבל אם
3 רחצה במרחץ - אפלו נפלו עליה כל מימות שבועולם,
4 הרי היא אחר הרחיצה כמות שהיתה קדם הרחיצה,
5 בכרת; שאין לה דבר שמעלה מטמאה לטהרה אלא
6 טבילה במי מקנה, או במעין, או במים שהם במעין.
7 כמו שיתבאר בהלכות מקוות.
8 יז. כל שבטת ימי נקיים שבזמן הזה - אף על פי שהן
9 ספק, אם טבילה בהן, לא עלתה לה טבילה. ואם טבילה
10 בשביעי - אף על פי שאסור לעשות בן לכתחלה, שמא
11 יבוא לבעל בשביעי אחר הטבילה - הואיל וטבילה
12 בזמנה, אפלו היתה זבה ודאית, הרי זו עלתה לה
13 טבילה.
14 יח. ואסור לאדם שידבק באשתו בשבטת ימי נקיים, אף

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – י"ז – כ"ג אדר ה'תשע"ה

יום ראשון י"ז אדר ה'תשע"ה

הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה

46 שהניחו לו לאדם אבותיו ספר תורה בירושה, עדיין יש עליו
47 מצוה לכתב ספר תורה משלו. ואם כתבו לספר תורה בידו
48 - (בעצמו) ולא על ידי שליח, הרי הוא כאלו קבלו מהר סיני.
49 ואם אינו יודע לכתב בעצמו ספר תורה, אחרים כותבין לו
50 - לשמו. וכל המגיה - (מתקן)
51 בספר תורה אפלו אות אחת
52 בלבד, הרי זה כאלו כתבו
53 לספר תורה כלו.

הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק שביעי

54 ב. המלך מצוה לכתב ספר
55 תורה אחר לעצמו, וצריך
56 לכתבו לשם המלך, וספר תורה
57 זה הוא יתר - (בנוסף) על ספר
58 התורה שהיה לו כשהוא היה
59 עדיין הדייט - אדם רגיל וקודם
60 שנהיה מלך, שנאמר (דברים יז,
61 יח) 'יהיה כשכתו על כסא
62 ממלכתו וכתב לו את משנה
63 התורה הזאת על ספר'. ומגיהין
64 אותו - (בודקים שאין בו טעויות)
65 מספר העזרה - לפי הכתוב

28 פרק ז א. מצות עשה על כל איש ואיש מבני ישראל
29 לכתב ספר תורה לעצמו,
30 והמקור לכך הוא ממה שנאמר
31 בתורה (דברים לא, יט) 'ועתה
32 כתבו לכם את השירה
33 הזאת', כלומר - והפירוש
34 בפסוק הוא כתבו את כל
35 התורה שיש בה שירה זו
36 ולא את השירה בלבד. והטעם
37 שצריך לפרש כן את כוונת
38 הכתוב ולומר שהחוב הוא
39 לכתוב את כל התורה ולא רק
40 את שירה זו, הוא לפי שאין
41 כותבין את התורה פרשיות
42 פרשיות - שאסור לכתוב פרשה
43 בתורה בפני עצמה אלא
44 כשכותבים חייבים לכתוב את כל
45 התורה כולה. ואף על פי

פניני הלכה

(ס"ד) ובש"ך (ס"ה) שדנו האם בזמננו אין חוב לכתוב ספר
תורה אלא חומשים וכדומה, או שנשאר גם החוב לכתוב ספר
תורה ונוסף עליו חוב לכתוב גם חומשים וכדומה].

הלכה א: השו"ע (יו"ד סי' רע ס"ב) כתב שבזמן הזה יש מצוה
לכתוב חמישה חומשי תורה, משנה, גמרא ופירושיהם, כיון
שהרגילות היא ללמוד מתוכם ולא מתוך הספר תורה. [ועיין בט"ז

- 1 בספר תורה שנמצא בעזרה, וההגדה צריכה להיות על פי בית
 - 2 דין הגדול של שבעים ואחד דיינים. ספר תורה זה שהיה לו
 - 3 כשהוא היה הדייט, מניחו בבית גנניו, וספר תורה זה שכתב
 - 4 המלך בעצמו או שכתב לו על ידי אחרים אחר שמלך, יהיה
 - 5 מצוי עמו תמיד, אם יצא
 - 6 למלחמה ספר תורה זה נמצא
 - 7 עמו, נכנס בחזרה מהמלחמה
 - 8 והוא נמצא עמו, ישוב בדין –
 - 9 לדון דין תורה והוא נמצא עמו,
 - 10 מסב והוא מונח בגנניו – מולו.
 - 11 והמקור לכך בתורה הוא ממה
 - 12 שנאמר (דברים יז, יט) כהמשך
 - 13 לציווי של כתיבת הספר תורה,
 - 14 והיתה עמו וקרא בו כל ימי
 - 15 חייו.
 - 16 ג. לא היה לו למלך ספר
 - 17 תורה לעצמו קדם שימלך,
 - 18 צריך לכתב לעצמו אחר
 - 19 שמלך שני ספרי תורה, ספר
 - 20 תורה אחד מניחו בבית גנניו,
 - 21 והספר תורה השני יהיה עמו
 - 22 תמיד, לא יסור הספר תורה
 - 23 השני מעמו אלא בלילה או
 - 24 כשייכנס לבית המרחץ או
 - 25 לבית הכסא או כשישכב
 - 26 לישן על מטתו.
 - 27 ד. ספר תורה שכתב שלא
 - 28 בשרטוט – שלא שרטט שורות
 - 29 לפני הכתיבה, או שכתב
 - 30 מקצתו של הספר תורה על
 - 31 הגויל – עור הבהמה שלא
 - 32 נחצה בעוביו ומקצתו על
 - 33 הקלף – החלק החיצוני של עור
 - 34 הבהמה לאחר שנחצה בעוביו פסול, אלא צריך לכתוב את
 - 35 הספר תורה או פלו על הגויל או פלו על הקלף. וכיצד
 - 36 פותבין ספר תורה, כותב כתיבה מתקנת – באותיות
 - 37 שלמות ונאה ביותר, וכן יניח רווח בין כל תבה ותבה
 - 38 לכל הפחות כמלוא – כרוחב אות קטנה, ובין כל שיטה –
 - 39 שורה ושיטה יניח רווח לכל הפחות כמלוא שיטה – כרוחב
 - 40 שורה, ואנך כל שיטה ושיטה צריך להיות כשיעור של כתיבת
- זה שהיה לו כשהוא הדייט מניחו בבית גנניו. וזה שכתב או שכתב לו אחר שמלך, יהיה עמו תמיד, אם יצא למלחמה, ספר תורה זה עמו, נכנס והוא עמו, ישוב בדין והוא עמו, מסב והוא כנגדו, שנאמר והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו.
- ג. לא היה לו ספר תורה לעצמו קדם שימלך, צריך לכתב אחר שמלך שני ספרי תורה, אחד מניחו בבית גנניו, והשני יהיה עמו תמיד. לא יסור מעמו אלא בלילה או כשייכנס לבית המרחץ או לבית הכסא או לישן על מטתו.
- ד. ספר תורה שכתבו שלא בשרטוט, או שכתב מקצתו על הגויל ומקצתו על הקלף, פסול. אלא או פלו על הגויל או פלו על הקלף. וכיצד פותבין ספר תורה, כותב כתיבה מתקנת נאה ביותר, יניח בין כל תבה ותבה כמלוא אות קטנה, ובין כל שיטה ושיטה כמלוא שיטה. ואנך כל שיטה ושיטה שלשים אותיות, כדי לכתב למשפחותיכם למשפחותיכם שלשה פעמים. וזה הוא רחב כל דף ודף. ולא תהא השיטה קצרה מזה, כדי שלא יהא הדף פאגרת, ולא ארפה יתר על זה, כדי שלא יהיו עיניו משוטטות בכתב.
- ה. לא ימצא את הכתב מפני הרוח שיש בין פרשה לפרשה – כדי שישאר הרווח הראוי בין פרשה לפרשה, וכגון שהפרשה הבאה היא סתומה, וצריך להתחיל לכתבה באמצע שורה ולהשאיר לפניו רווח של כתשע אותיות, ואם לא יקטין את הכתב של הפרשיות ויתחיל כתיבת הפרשה הבאה באותה השורה, לא יישאר רווח של כתשע אותיות בין הפרשה הקודמת לפרשה הבאה שתחילתה באמצע השורה. ונודמנה לו כתיבת תבה בת חמש אותיות בסוף השורה, ולא נשאר מספיק רווח בתוך השורה בכדי לכתוב את כולה, לא יכתב שנים – שתי אותיות מן התיבה בתוך הדף ושלש חוץ לדף, אלא פותב שלש אותיות מתוכה בתוך הדף ושנים חוץ לדף. ואם לא נשאר מן השיטה מקום פנוי שיש בו כדי לכתב שלש אותיות, מניח המקום הריק כולו פנוי ומתחיל את כתיבת התיבה מתחלת השיטה הבאה.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ראשון י"ז אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קכז

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

1. וְנִדְמָנָה לֹא כְּתִיבַת תְּכָה בַּת – שִׁישׁ בַּה שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת בְּסוֹף
הַשּׁוּרָה, וְאֵין מְקוֹם לְכַתְּבָהּ בְּתוֹךְ הַדָּף, לֹא יִזְרְקָנָה בֵּין הַדְּפִין –
בְּמִקוֹם שֶׁחוּץ לַדָּף הַכְּתוּב, וְשִׁתּוּיָהּ עַל יְדֵי זֶה בֵּין דָּף לְדָף, אֶלֶּא
יַחְזֹר לְתַחֲלַת הַשִּׁטָּה וְ– הַשּׁוּרָה) הַבָּאָה וּיְכַתְּבֶנָּה שָׁם. וְנִדְמָנָה
לֹא בְּתוֹךְ הַשִּׁטָּה כְּתִיבַת תְּכָה
בַּת עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת אוֹ פָּחוֹת אוֹ
יָתֵר מֵעֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת וְלֹא נִשְׁאַר
מִן הַשִּׁטָּה מְקוֹם פְּנוּי כְּדִי
לְכַתֵּב אֶת כָּלָה בְּתוֹךְ הַדָּף,
אִם יָכוֹל לְכַתֵּב חֲצִיָּהּ שֶׁל
הַתִּיבָה בְּתוֹךְ הַדָּף וְחֲצִיָּהּ חוּץ
לַדָּף, כּוֹתֵב, וְאִם לֹא – וְאִם
אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כֵּן, אֲלֵא יָכוֹל
לְהַכְנִיס רַק חֶלֶק קָטָן מִהֵמִילָה
בְּתוֹךְ הַדָּף וּרְבֹב הֵמִילָה תְּהִיָּה
מִחוּץ לַדָּף, מִגִּיחַ הַמְּקוֹם
שֶׁבְּסוֹף שׁוּרָה זוֹ פְּנוּי וּמִתְחִיל
לְכַתּוֹב אֶת הַתִּיבָה מִתְחִלַּת
הַשִּׁטָּה הַבָּאָה.
2. וּמִגִּיחַ הַסּוֹפֵר בֵּין כָּל חֲמֵשׁ
וְחֲמֵשׁ אַרְבַּע שִׁטִּין – שׁוּרוֹת
פְּנוּיּוֹת בִּלְאֵ כְּתִיבָהּ, לֹא
פָּחוֹת מֵאַרְבַּע וְלֹא יָתֵר וְ– יוֹתֵר)
מִכֵּן, וְיִתְחִיל אֶת כְּתִיבַת
הַחֲמֵשׁ הַבָּא מִתְחִלַּת הַשִּׁטָּה
הַחֲמִישִׁית. וְכִשְׁיִגְמֹר אֶת
כְּתִיבַת הַתּוֹרָה כּוֹלָה אֶרְבֵּי
שִׁיגְמוֹר לְכַתְּבָהּ בְּאַמְצַע
הַשִּׁטָּה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁבְּסוֹף
הַדָּף, וְאִם נִשְׁאַר מִן הַדָּף
שִׁטִּין הֶרְבֵּה – רוּחַ שֶׁל הֶרְבֵּה
שׁוּרוֹת מִמִּקוֹם שֶׁעֲתִיד לִגְמוֹר בוֹ
אֶת כְּתִיבַת הַתּוֹרָה עַד סוֹף הַדָּף,
וְלֹא נוֹתֵרוּ מִסְפִּיק פְּסוּקִים כְּדִי לְמַלֵּאוֹת אֶת הַדָּף, מְקַצֵּר וְעוֹלֶה –
כְּלוּמָר, מֵאַרְבֵּי אֶת הָאוֹתִיּוֹת שִׁיחִיו גְּבוּהוֹת וַיִּמְשְׁכוּ עַל פְּנֵי כַּמָּה
שׁוּרוֹת, וְכִי יִתְמַלֵּא הַדָּף עַד לְשִׁטָּה הָאַחֲרוֹנָה, וְלֵאחֲרַי מִכֵּן יִתְחִיל
לְכַתּוֹב מִתְחִלַּת הַשִּׁטָּה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁבְּסוֹף הַדָּף וְלֹא יִגְמֹר אֶת
הַשִּׁטָּה אֲלֵא יִשְׁאִירֶנָּה פְּנוּיָה בְּסוֹפָהּ, וּמִתְכַּבֵּן בְּפַעּוּלוֹת אֵלוֹ
(וְשִׁהוּא 'מְקַצֵּר וְעוֹלֵה' וְאֵינוֹ גּוֹמֵר אֶת הַשִּׁטָּה) עַד שִׁיְהִיָּה עַל יְדֵי
כֵּן כְּתוּבוֹת הַמִּילִים 'לְעִינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל' שֶׁחֹן הַמִּילִים הָאַחֲרוֹנוֹת
41 שֶׁל הַתּוֹרָה, בְּאַמְצַע הַשִּׁטָּה, וּבְסוֹף הַדָּף.
42 ח. וַיִּזְהַר הַסּוֹפֵר בְּאוֹתִיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת – שִׁישׁ לְכַתֵּב גְּדוּלוֹת
43 יוֹתֵר מִשְׁאֵר אוֹתִיּוֹת, וּבְאוֹתִיּוֹת הַקְּטָנוֹת – שִׁישׁ לְכַתֵּב קְטָנוֹת
44 יוֹתֵר מִשְׁאֵר אוֹתִיּוֹת, וּבְאוֹתִיּוֹת
45 הַנְּקוּדוֹת – שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת
46 נְקוּדוֹת עַל גְּבִיהֶן, וּבְאוֹתִיּוֹת
47 שֶׁצּוֹרֶתֶן מְשֻׁנוֹת – שֶׁצָּרִיךְ
48 לְכַתֵּב בְּשִׁנּוּי מֵאֻפֵּן כְּתִיבָתָן
49 הָרָגִל, כְּגוֹן הַפִּי"ן – אוֹתָן
50 אוֹתִיּוֹת פ' הַלְּפּוֹפּוֹת וְכֵן
51 הָאוֹתִיּוֹת הַעֲקָמוֹת, שִׁיכְתוּב
52 אֶת כּוֹלֵן בְּדִיּוֹק כְּמוֹ שֶׁהֲעֵצִיקוּ
53 הַסּוֹפְרִים אִישׁ מִפִּי אִישׁ.
54 וַיִּזְהַר בְּעִשִּׂית תְּגִינָן – כְּתָרִים
55 מֵעַל גְּבֵי הָאוֹתִיּוֹת, וּבְמִנְיָנָם –
56 כַּמָּה לַעֲשׂוֹת מֵעַל גְּבֵי כָּל אוֹת, כִּי
57 יֵשׁ אוֹת שִׁישׁ עָלֶיהָ תֵּג אֶחָד
58 וַיֵּשׁ אוֹת שִׁישׁ עָלֶיהָ שְׁבָעָה
59 תְּגִים. וְכָל תְּגִינָן עֲשׂוּיִים
60 כְּצוֹרֶת הָאוֹת זֵין הֵן – קוֹ קָטָן
61 בְּמֵאוּרֵךְ וּבְלִיטָה מִמֶּנּוּ לִשְׁנֵי
62 הַצַּדִּים, וְגַם צְרִיכִים הַתְּגִין
63 לְהִיּוֹת דְּקִין פָּחוֹת שֶׁשֶּׁצֶרֶה.
64 ט. כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוֹ לֹא
65 נֶאֱמָרוּ אֶלֶּא שְׂכָאשֶׁר יַעֲשֶׂה
66 אוֹתָם יִישָׁב לְמַצָּה מִן
67 הַמִּבְחָר, וְאִם שָׁנָה בְּתַקֵּן זֶה אוֹ שְׁלֹא דִקְדַּק
68 שֶׁל הַסֵּפֶר תּוֹרָה בֶּאֱחָד מֵהָאוֹפְנִים
69 הַבָּאִים: אוֹ שְׁלֹא דִקְדַּק בְּתַקֵּן
70 וְכַתֵּב אֶת כָּל הָאוֹתִיּוֹת בְּלֵן
71 בְּתַקֵּנָן, אוֹ שֶׁקָּרַב אֶת הַשִּׁטִּין
72 זֶה לְזֶה שִׁיְהִיָּה הָרוּחַ בִּינֵיהֶם
73 פָּחוֹת מֵרוּחַב שׁוּרָה, אוֹ הִרְחִיקָן זֶה מִזֶּה בִּיּוֹתֵר מֵרוּחַב שׁוּרָה, אוֹ
74 הֶאֱרִיךְ בְּהֵן יוֹתֵר מֵאוּרֵךְ שְׁלוֹשׁ פַּעֲמִים מִיֵּלֵת 'לְמִשְׁפּוּחוֹתֵיכֶם', אוֹ
75 קֶצֶץ מֵאוּרֵךְ זֶה, בְּכָל הָאוֹפְנִים הָאֵלּוֹ הוּאִיל וְלֹא הִדְבִּיקָן אוֹת
76 בְּאוֹת אֲלֵא יֵשׁ הַפֶּסֶק רוּחַ כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה בֵּין אוֹת לְאוֹת, וְלֹא חִסֵּר
77 (– הַחֲסִיר) וְלֹא הוֹתִיר (– הוֹסִיף) אוֹתִיּוֹת וְלֹא הִפְסִיד (– קִלְקַל)

פניני הלכה

אופן, ואפילו במקום שזה יכול להיות תיבה בפני עצמה].

הלכה ט: או שלא דקדק בתנין וכו' הרי זה ספר נשר. וכתב המשנה ברורה (סי' לו ס"ק טו), שכיון שהרבה פוסקים מחמירים שהספר פסול באופן שאין בו תנין, על כן נכון מאוד לחוש לדבריהם ולתקן את התנינים.

הלכה ו: הרמ"א (יו"ד סי' רעג ס"ג) כתב, שאף שתי אותיות שהן חלק מתיבה גדולה, אם הן לבדן יכולות להיות תיבה בפני עצמה אין לכתבן מחוץ לדרך, מכיון שבהיותן לבדם מחוץ לדרך הן נראות כתיבה שלמה מחוץ לדרך ונהש"ך (שם סק"ג) כתב, שמשמע מדברי הפוסקים שדווקא תיבה שלמה בת שתי אותיות אין לכתוב מחוץ לדרך, אבל כשהן חלק מתיבה מותר לכתוב בכל

- 1 שְׁנָה בְּפִרְשִׁיּוֹת פְּתוּחוֹת – שבמקום להתחיל לכתוב אותן
2 בתחילת השורה התחיל כתיבתן באמצע השורה, ובפרשיות
3 סתומות – שבמקום להתחיל לכתובן באמצע השורה התחיל
4 כתיבתן בתחילת השורה, הָרִי זֶה סֵפֶר כָּשָׁר.
- 5 י. יֵשׁ דְּבָרִים אַחֲרֵים שְׁלֹא
6 אָמְרוּ אוֹתָן בַּתְּלֻמוֹד וְנִהְגּוּ
7 בָּהֶם הַסּוֹפְרִים וְקִבְּלָהּ הוּא
8 בְּיָדָם אִישׁ מִפִּי אִישׁ, וְהָן:
9 שִׁיְהִיו מִנֵּן הַשִּׁטִּין שֶׁבְּכָל
10 דָּף לֹא פָחוֹת מִשְׁמוֹנֶה
11 וְאַרְבָּעִים – מארבעים ושמונה
12 וְלֹא יֵתֵר עַל שְׁשִׁים, וְשִׁיְהִיהָ
13 הָרוּחַ שֶׁבֵּין כָּל פָּרָשָׁה
14 וּפָרָשָׁה כְּמוֹ הָרוּחַ שֶׁל תִּשְׁעֵי
15 אוֹתוֹת 'אָשֶׁר אָשֶׁר אָשֶׁר',
16 וְשִׁיְהִיהָ כְּתוּב בְּרֹאשׁ –
17 בתחילת הַשִּׁטִּין שֶׁלֹּמַעְלָה
18 מִשִּׁירַת הַיָּם אֵת הַמַּלִּים הָאלֹה:
19 'הַבָּאִים', 'בִּיבְשָׁה', 'הַשֵּׁם',
20 'מֵת', 'בְּמִצְרַיִם', כֹּל מִילָה
21 בתחילת שורה אחרת, נמצא שיש
22 חֲמֵשׁ שִׁטִּין לִפְנֵי שִׁירַת הַיָּם,
23 וְלִמְטָה מִן הַשִּׁירָה יֵהִיו
24 כְּתוּבִים חֲמֵשׁ שִׁטִּין שֶׁתְּחִלַּת
25 כָּל שִׁטָּה מֵהֵן כָּף: 'וַתִּקַּח',
26 'אֶחָדָה', 'סוֹס', 'וַיֵּצְאוּ',
27 'וַיָּבֹאוּ'. וְיִהְיֶה כְּתוּב בְּרֹאשִׁי
28 הַשִּׁטִּין שֶׁלֹּמַעְלָה מִשִּׁירַת
29 הָאֲזִינוּ אֵת הַמַּלִּים הָאלֹה:
30 'וַאֲעִידָה', 'אֶחָדָה', 'הַדְּרָף',
31 'בְּאַחֲרִית', 'לְהַקְעִיסוּ',
32 'קֹהֶל', נמצא שיש שש שִׁטִּין
33 מֵעַל שִׁירַת הָאֲזִינוּ, וְלִמְטָה
34 מִמֶּנָּה בְּרֹאשִׁי חֲמֵשׁ שִׁטִּין יֵהִיה
35 כְּתוּב: וַיָּבֹא, לְדַבֵּר, אָשֶׁר,
36 הַזֹּאת, אָשֶׁר;
- 37 יא. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּיךָ לְמַעַן מִן הַמִּבְחָר, וְאֵם
38 שְׁנָה וְכַתֵּב בְּאוֹפֶן אַחֵר, לֹא פָסַל אֶת הַסֵּפֶר תּוֹרָה. וְאַבְל אֵם כְּתִב
39 הַמִּלָּא – מִילָה שֶׁצָּרִיכָה לִהְיוֹת כְּתוּבָה בְּכַתִּיב מִלָּא, בְּכַתִּיב חֶסֶר,
40 אוֹ שֶׁכֵּתֵב הַחֶסֶר – מִילָה שֶׁאֵינָה לִהְיוֹת כְּתוּבָה בְּכַתִּיב חֶסֶר,
41 בְּכַתִּיב מִלָּא, אוֹ שֶׁכֵּתֵב מִלָּה שֶׁהִיא קָרָא וְ– שֶׁרָק קִרְיָאתָהּ הִיא
- 42 כִּךְ אֲבָל כְּתִיבָתָהּ הִיא בְּאוֹפֶן אַחֵר) וְכִתְבָּהּ אוֹתָהּ קִרְיָאתָהּ –
43 בְּאוֹפֶן שֶׁצָּרִיכָה לִהְיוֹת נִקְרָאת וְלֹא בְּאוֹפֶן שֶׁצָּרִיכָה לִהְיוֹת, כְּגוֹן
44 שֶׁכֵּתֵב יִשְׁכְּבָנָה (שֶׁזֶה אוֹפֶן קִרְיָאת מִילָה זוֹ) בְּמָקוֹם יִשְׁגָּלְנָה
45 (דְּבָרִים כֵּת, 2) שֶׁזֶה אוֹפֶן כְּתִיבָתָהּ, וְכֵן כְּתִבּ בְּטוֹחֲרִים (שֶׁזֶה אוֹפֶן
46 קִרְיָאתָהּ) בְּמָקוֹם בְּעַפְלִים
47 (דְּבָרִים כֵּת, 2) שֶׁזֶה אוֹפֶן כְּתִיבָתָהּ,
48 וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן. אוֹ שֶׁכֵּתֵב
49 פָּרָשָׁה פְּתוּחָה בְּאוֹפֶן שֶׁל פֶּרֶשָׁה
50 סְתוּמָה – שֶׁבְּמָקוֹם לִהְיוֹת
51 לְכַתּוּב הַפֶּרֶשָׁה בְּתוֹחֵלַת הַשּׁוּרָה
52 הַתְּחִיל כְּתִיבָתָהּ בְּאִמְצַע הַשּׁוּרָה,
53 אוֹ שֶׁכֵּתֵב הַפֶּרֶשָׁה הַסְּתוּמָה
54 בְּאוֹפֶן שֶׁל פֶּרֶשָׁה פְּתוּחָה –
55 שֶׁבְּמָקוֹם לִהְיוֹת לְכַתּוּב הַפֶּרֶשָׁה
56 בְּאִמְצַע הַשּׁוּרָה הַתְּחִיל כְּתִיבָתָהּ
57 בְּתוֹחֵלַת הַשּׁוּרָה, אוֹ שֶׁכֵּתֵב
58 הַשִּׁירָה – אֵת שִׁירַת הַיָּם (שְׁמוֹת
59 טו, א"ט) אוֹ שִׁירַת הָאֲזִינוּ (דְּבָרִים
60 לב, א"ח) [שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת בְּהַרְוּחַ
61 בְּאִמְצַע הַשּׁוּרָה] כְּשֶׁאֵר הַכְּתִב –
62 בְּלֹא רוּחַ, אוֹ שֶׁכֵּתֵב פָּרָשָׁה
63 אַחַת שֶׁצָּרִיכָה לִהְיוֹת בְּאוֹפֶן
64 הַרְגִּיל בְּלֹא רוּחִים כְּשִׁירָה –
65 כְּמוֹ שְׁכוּתִים אֵת 'שִׁירַת הַיָּם' אוֹ
66 'שִׁירַת הָאֲזִינוּ' עִם רוּחִים בְּאִמְצַע
67 הַשּׁוּרָה, בְּכָל אֶלּוֹ הָרִי סֵפֶר תּוֹרָה
68 זֶה פָּסוּל וְאֵין בּוֹ קִדְּשֵׁת סֵפֶר
69 תּוֹרָה כָּלֵל, אֲלֹא הוּא כְּמוֹ
70 חֲמֵשׁ מִן הַחֲמִשִּׁין שֶׁמִּלְמָדִין
71 בָּהֶן הַתִּינּוּקוֹת שֶׁאֵסוּר לְזַרְקוֹ אוֹ
72 לִהְיוֹת עֲלֵיו דִּבְרַת אַחֵר חוּץ
73 מִחוּשָׁשִׁים, אֲבָל אֵין נִוְחָהִים בּוֹ אֵת
74 שֶׁאֵר דִּינֵי הַקְּדוּשָׁה שֶׁל סֵפֶר
75 תּוֹרָה.
76 יב. סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁאֵינוֹ מְגֵה –
77 שֶׁנִּמְצָאוּ בּוֹ טַעוּיּוֹת, אֵסוּר לְשִׁהוּתוֹ – לְהַשְׁאִירוֹ בְּבִיתוֹ יִתְרִי –
78 יוֹתֵרוֹ עַל שְׁלֹשִׁים יוֹם אֲלֹא אוֹ יִתְקֵן אֵת הַטַּעוּיּוֹת שֶׁבּוֹ, אוֹ
79 יִגְזֹר אוֹתוֹ. סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁשֵּׁשׁ בּוֹ עַד שְׁלֹשׁ טַעוּיּוֹת כָּלֵל דָּף וְדָף
80 יִתְקֵן, אֲבָל אִם יֵשׁ בּוֹ אַרְבַּע טַעוּיּוֹת אוֹ יוֹתֵר בְּכָל דָּף מִדִּפִּי הַסֵּפֶר
81 יִגְזֹר. וְאִם הָיָה רַב הַסֵּפֶר מְגֵה – כְּלוּמֹר, שְׁרׁוּב אוֹתוֹת הַסֵּפֶר

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ראשון י"ז אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קכט

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

- 1 כשרות, וְהִשָּׁאֵר יֵשׁ בּוֹ אַרְבַּע טְעִיּוֹת בְּכָל דָּף – ונשארו
- 2 אותיות מוטעות מפוזרות על פני כל דפי הספר עד שישנן ארבע
- 3 טעויות בכל דף, וְנִשְׁאָר אֶפְלוֹ דָּף אֶחָד בְּלִבּוֹ מֵאוֹתוֹ הַשָּׂאֵר
- 4 הַמְּשֻׁבָּשׁ בְּלֹא אַרְבַּע טְעִיּוֹת – כלומר, אפילו שנותר רק דף אחד
- 5 שאין בו ארבע טעויות, ואף שגם
- 6 בדף הזה ישנן אותיות משובשות,
- 7 אלא שיש בו פחות מארבע
- 8 אותיות כאלו, הֲרִי זֶה יִתְקַן אֶת
- 9 הספר תורה ואין צריך לגנוז.
- 10 יג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים –
- 11 באיזה אופן נאמר הדין שאם יש
- 12 ארבע טעויות בכל דף צריך לגנוז
- 13 את הספר, כְּשֶׁכָּתַב הַמְּלָא –
- 14 מילה שצריכה להיות כתובה
- 15 בכתיב מלא, בכתיב חֲסֵר, כיון
- 16 שְׂבִאוּפֶן זֶה נִמְצָא שְׂכַשְׁמַתְקֹן
- 17 את הספר הרי הוא תולָה את
- 18 הָאוֹתִיּוֹת שֶׁשָּׂכַח לִכְתּוֹב בִּיגִי
- 19 –[בין] הַשִּׁטּוֹת, אֲכָל אִם כָּתַב
- 20 הַחֲסֵר – מילה שאמורה להיות
- 21 כתובה בכתיב חסר, בכתיב מְלָא,
- 22 אֶפְלוֹ אִם יֵשׁ בְּכָל דָּף וְדָף
- 23 בְּמָה טְעִיּוֹת – יותר מארבע
- 24 טעויות הֲרִי זֶה מִתְקַנּוֹ, מִפְּנֵי
- 25 שְׂבִאוּפֶן זֶה כְּשִׁמְתָקֹן אֶת הַסֵּפֶר
- 26 הוּא גֻזַּר – מגרד ומוחק את
- 27 האותיות המיותרות וְאִינּוֹ תוֹלָה
- 28 אותיות בין השורות כמו שנצרך
- 29 לעשות כשהחליף כתיב מלא
- 30 בחסר.
- 31 יד. מִתֵּר לִכְתּוֹב אֶת הַתּוֹרָה חֲמֵשׁ חֲמֵשׁ, דְּהִינּוּ כָּל חֲמֵשׁ
- 32 בְּפִגִּי עֲצָמוֹ – בספר נפרד, וְאִין בְּהֵן – בחומשים אלו קִדְשַׁת
- 33 סֵפֶר תּוֹרָה הֵתֶם –[ו] הִשְׁלֵמוּ. אֲכָל לֹא יִכְתּוֹב מִגְלָה בְּפִגִּי
- 34 עֲצָמָה –[חלק מהספר תורה לחוד] שִׁיְהִיָּה בָּהּ רַק פְּרָשִׁיּוֹת וְלֹא
- 35 חֹמֶשׁ שֶׁלֶם. וְאִין כּוֹתְבִין מִגְלָה שֶׁאִין בָּהּ חֹמֶשׁ שֶׁלֶם אִפִּילוֹ

פניני הלכה

פסק בשו"ע (יו"ד סי' רפג ס"ב-ג). וראה בט"ז (סק"א) בשם הב"ח שהתיר לכתוב מגילה לתינוק [וכן לכתוב פרשיות פרשיות מן התורה, משום 'עת לעשות לה' הפרו תורתך'], והוסיף שכן המנהג פשוט בכל המדינות. ולענין לכתוב פסוקים על כותלי בית הכנסת, ראה בט"ז (שם) שצידד להחמיר, ובפתחי תשובה (סק"ב) שציין לדברי שו"ת מהרי"ט (ח"ב או"ח סי' ג). [ועיין עוד בשו"ת ציץ אליעזר (חי"ד ס"א אות ח) לענין כתיבת פרשיות בפני עצמן, ובספר גנוזי הקודש שדן באריכות בנושאים אלו].

הלכה יג: כתב הרמ"א (יו"ד סי' רעט ס"ד), שאחר שגירד את האותיות המיותרות ונשאר מקום פנוי בין האותיות, יש להרחיב את האות שמלפניה ושמאחריה כדי שלא יישאר חלל ריק באמצע התיבה, שהרי אם לא יעשה כן יהיה החלל מפסיק את התיבה לשניים ונראית כשתי תיבות.

הלכה יד: אבל לא יכתוב מגילה בפני עצמה וכו' ואין כותבין מגילה לתינוק וכו' כתב מגילה שלש שלש תיבות וכו'. וכן

- 1 טז. כל כתבי הקדש – הדברים הכתובים בעשרים וארבעה אסור. כרף (- ספר) זה שיש בו ספר תורה נביאים
2 ספרים של תורה נביאים
3 וכתובים, אין כותבין אותם
4 אלא בשרטוט, אפלו כתבן על הנר. ומתר לכתב
5 שלש תבות בלא שרטוט, יתר על זה אסור. כרף זה
6 שיש בו ספר תורה נביאים וכתובים, אין קדשתו
7 כקדשת ספר תורה, אלא כחמש מן החמשין, דין
8 היתר כדין הקסר.
9 שרטוט, אבל יתר על זה
- 10 וכתובים יחיד, אין קדשתו
11 כקדשת ספר תורה אלא
12 כחמש מן החמשין, משום
13 שדין היתר – ספר זה שיש
14 בו דברים נוספים על התורה
15 כדין הקסר – כדין ספר שיש
16 בו רק חלק מן התורה שאין בו
17 קדושת ספר תורה.

יום שני י"ח אדר ה'תשע"ה

- 19 פרק ח. א. פרשה פתוחה – שצריך להתחיל לכתבה
20 בתחילת שורה, יש לה שתי צורות היאך עושים
21 את הרווח בינה לבין הפרשה שלפניה. אם גמר לכתוב את
22 הפרשה הקודמת באמצע השיטה (- השורה), מניח את
23 שאר השיטה פנוי – ריק,
24 ומתחיל לכתוב את הפרשה
25 הבאה שהיא צריכה להיות
26 פרשה פתוחה מתחלת
27 השיטה השנייה – בתחילת
28 השורה הבאה. כגון זה: במה
29 דברים אמורים שיש להתחיל
30 את כתיבת הפרשה הפתוחה
31 בשורה שאחרי הפרשה
32 הקודמת, כשנשא מן
33 השיטה רוח ממקום גמר
34 הפרשה הקודמת עד סוף השורה
35 כשעור תשע אותיות שזהו
36 שיעור החפס שצריך להיות בין
37 כל פרשה לפרשה, אכל אם
38 לא נשא בשורה מקום ריק
39 אלא מעט, או אם גמר
40 לכתוב את הפרשה הקודמת בסוף השיטה ממש, אזי באופנים
41 אלו הדין הוא שמניח את השיטה השנייה – שאחרי השורה
- 42 שגמר לכתוב בה את הפרשה הקודמת בלה פנויה בלא כתב,
43 ומתחיל לכתוב את הפרשה הפתוחה מתחלת השיטה
44 השלישית – בתחילת השורה שאחרי השורה הריקה. כגון
45 זה:
46 ב. ופרשה סתומה – שצריכה
47 להתחיל להיכתב באמצע שורה,
48 יש לה שלש צורות היאך
49 נכתב: [א] אם גמר לכתוב את
50 הפרשה הקודמת באמצע
51 שיטה, מניח רוח כשעור
52 תשע אותיות ומתחיל לכתב
53 בסוף השיטה לכל הפחות
54 תיבה אחת מתחלת הפרשה
55 הבאה שהיא סתומה, עד
56 שימצא הרוח של כתשע
57 אותיות באמצע השורה. כגון
58 זה. [ב] ואם לא נשא מן
59 השיטה מקום כדי להניח גם
60 את הרוח כשעור של תשע
61 אותיות וגם לכתב בסוף
62 השיטה תבה אחת, יניח
63 באותה השורה אחר גמר הפרשה הקודמת הכל פנוי, יניח מעט
64 רוח מראש שיטה שנייה, ויתחיל לכתב הפרשה הסתומה

פניני הלכה

פתוחה אין להניח בתחילת השורה אפילו אות אחת, כיון שאם הניח בתחילת השורה רוח כשיעור אות אחת נחשבת כבר כפרשה סתומה. וכתב עוד, שמהמאמר מרדכי משמע שבדיעבד אם הניח רוח של אות אחת בלבד אין זה פוסל, אך על כל פנים לכתחילה יש להיזהר בזה מאוד. ואם השאיר רוח כשיעור תיבת 'אשר' אף על פי שלא השאיר רוח של תשע אותיות יש להחמיר ולפסול את הספר תורה.

הלכה ב: כתב המשנה ברורה (סי' לב ס"ק קסג), שלכתחילה יש להניח רוח כשיעור ג' תיבות 'אשר' שהם אותיות גדולות,

הלכה טז: כל כתבי הקודש אין כותבין אותם אלא בשרטוט. ובשו"ע (יו"ד רפד ס"ב) הוסיף, שרק כשכותב בכתב אשורית צריך שרטוט, וכשכותב באגרת שלומים דברי קדושה לצחות הלשון מותר לכתוב בלא שרטוט. ומותר לכתוב שלש תיבות בלא שרטוט. ובשו"ע (שם) פסק, שאף שלוש אותיות אין לכתוב בלא שרטוט. כתב הרמ"א (שם), שאם שרטט את השורה העליונה בלבד הרי זה מועיל לכל הדרך שמתחת, ואין צריך לשרטט את כל השורות.

הלכה א: כתב המשנה ברורה (סי' לב ס"ק קסב), שבפרשה

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שני י"ח אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קלא

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

- 1 מֵאֲמָצַע שִׁטָּה זוּ השנייה. כְּגוֹן זֶה. וגו' וְאִם גָּמַר לכתוב את
- 2 הפרשה הקודמת בְּסוֹף הַשִּׁטָּה, מִנִּיחַ מִתְחִילת הַשִּׁטָּה
- 3 הַשְּׁנִיָּה בְּשַׁעוֹר הַרְּוּחַ של תשע אותיות ומִתְחִיל לכתב את
- 4 הַפְּרָשָׁה הַסְּתוּמָּה מֵאֲמָצַע הַשִּׁטָּה השנייה אחר הרווח של
- 5 כתשע אותיות. כְּגוֹן זֶה.
- 6 נִמְצְאָתָּ אוֹמֵר שהחילוק בין
- 7 פרשה פתוחה לסתומה הוא,
- 8 שֶׁפְּרָשָׁה פְּתוּחָה צריך שתהיה
- 9 תְּחִלָּתָה כתובה בתחלת
- 10 הַשִּׁטָּה לְעוֹלָם – בכל אופני
- 11 צורות כתיבתה, וּפְרָשָׁה
- 12 סְתוּמָּה צריך שתהיה תְּחִלָּתָה
- 13 כתובה מֵאֲמָצַע הַשִּׁטָּה
- 14 לְעוֹלָם – בכל אופני צורות
- 15 כתיבתה.
- 16 ג. סֵפֶר תורה שֶׁאֵינוּ מֵגֵה –]
- 17 בדוק] בְּמֵלָא וְחֶסֶר – האם
- 18 המילים שבו נכתבו בכתיב מלא
- 19 או חסר כפי הראוי, אֶפְשָׁר
- 20 לְתַקְּנוֹ וְלִהְיֶיהוּ אם יש בו טעות
- 21 כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ – על פי הדינים
- 22 שנתבארו לעיל (פ"ז ה"ב י"ג).
- 23 אַבְל אם טָעָה בְּרֹוּחַ שבין
- 24 הַפְּרָשִׁיּוֹת וְכָתַב פרשה
- 25 שצריכה להיות פְּתוּחָה והחליף
- 26 לעשותה סְתוּמָּה, או שכתב
- 27 פרשה שצריכה להיות סְתוּמָּה

וְאִם לֹא נִשְׁאָר מִן הַשִּׁטָּה כְּדִי לִהְיוֹת הַרְּוּחַ בְּשַׁעוֹר, וְלִכְתֹּב בְּסוֹף הַשִּׁטָּה תְּכָה אַחַת, יִנִּיחַ הַכֹּל פְּנוּי, וְיִנִּיחַ מֵעַט רְוּחַ מֵרֵאשׁ שִׁטָּה שְׁנִיָּה, וְיִתְחִיל לכתב הַפְּרָשָׁה הַסְּתוּמָּה מֵאֲמָצַע שִׁטָּה, כְּגוֹן זֶה: _____

וְאִם גָּמַר בְּסוֹף הַשִּׁטָּה, מִנִּיחַ מִתְחִילת שִׁטָּה שְׁנִיָּה בְּשַׁעוֹר הַרְּוּחַ וּמִתְחִיל לכתב הַפְּרָשָׁה הַסְּתוּמָּה מֵאֲמָצַע הַשִּׁטָּה, כְּגוֹן זֶה: _____ נִמְצְאָתָּ אוֹמֵר, שֶׁפְּרָשָׁה פְּתוּחָה תְּחִלָּתָה בְּתַחֲלִיל הַשִּׁטָּה לְעוֹלָם, וּפְרָשָׁה סְתוּמָּה תְּחִלָּתָה מֵאֲמָצַע הַשִּׁטָּה לְעוֹלָם.

ג. סֵפֶר שֶׁאֵינוּ מֵגֵה בְּמֵלָא וְחֶסֶר, אֶפְשָׁר לְתַקְּנוֹ וְלִהְיֶיהוּ כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. אַבְל אם טָעָה בְּרֹוּחַ הַפְּרָשִׁיּוֹת, וְכָתַב פְּתוּחָה סְתוּמָּה אוֹ סְתוּמָּה פְּתוּחָה, או שֶׁהִפְסִיק בְּרֹוּחַ וְהִנִּיחַ פְּנוּי בְּמִקוֹם שֶׁאֵין בוֹ פְּרָשָׁה, או שֶׁכָּתַב בְּדִרְכּוֹ וְלֹא הִפְסִיק בְּרֹוּחַ בְּמִקוֹם הַפְּרָשָׁה, או שֶׁשָּׁנָה צוּרוֹת הַשִּׁירוֹת, הִרִי זֶה פֶּסֶל וְאֵין לוֹ תִּקְּנָה אֲלֵא לְסַלֵּק אֶת כָּל הַדָּף שֶׁטָּעָה בוֹ.

ד. וְלִפִּי שְׂרָאִיתִי שְׁבוּשׁ גָּדוֹל בְּכָל הַסְּפָרִים שְׂרָאִיתִי בְּדִבְרֵים אֵלֹו, וְכֵן בְּעֲלֵי הַמְּסֵרֶת שְׁבוּבָתִין וּמִתְחַבְּרִין לְהוֹדִיעַ הַסְּתוּמּוֹת וְהַפְּתוּחוֹת, נִחְלָקִים בְּדִבְרֵים אֵלֹו כְּמַחֲלֶקֶת הַסְּפָרִים שְׁבוּבָתִין עֲלֵיהֶם, רְאִיתִי לכתב הֵנָּה כָּל פְּרָשִׁיּוֹת הַתּוֹרָה הַסְּתוּמּוֹת

פניני הלכה

כיון שיש גם גדולים שפסקו בזה שלא כהרמב"ם.

הלכה ג: אבל אם טעה וכו' הרי זה פסל ואין לו תקנה. וכן פסק השו"ע (י"ד סי' ערה ס"א). אמנם הרמ"א כתב שמותר לתקן ושכך גם נוהגים לתקן טעות כזו. אבל אם יש בסוף הפרשה האחרונה או בתחילת הפרשה הבאה שם ה', וכדי לתקן צריך לחתוך את היריעה, אין לעשות כן אלא יגנוז את היריעה הפסולה.

הלכה ד: או ששינה את צורות השירות וכו' פסל. והוסיף השו"ע (י"ד סי' ערה ס"ג), שדווקא אם כתב את שירת הים ככתיבה רגילה פסל, אבל אם כתבה באופן שיש רווחים בכל שורה אף ששינה מיקום הרווחים ממה שנהגו כשר, ובלבד שיהיה כתוב כאריח על גבי לבנה [דהיינו שהכתב בכל מקום יהיה גדול יותר ממקום הפנוי שתחתיו]. וכותבין אותה בשבע ושישים שיטות. ובשו"ע (י"ד סי' ערה ס"ה) פסק, שכותבים את שירת האזינו בשבעים שיטות.

ויש להוסיף עוד רווח כשיעור שתי אותיות קטנות [שהרי בין תיבה לתיבה יש להשאיר רווח של אות קטנה]. אמנם אם הניח רווח כשיעור תשע אותיות קטנות שהן תשע יודי"ן, הרי זה כשר. וכתב עוד בשם הפרי מגדים, שמשערים את הרווח של תשע האותיות לפי גודל הכתב [שאם כל האותיות נכתבו בכתב קטן, אף הרווח של כתשע אותיות הוא לפי גודל זה, וכן אם כל האותיות כתובות בכתב גדול, הרווח הוא לפי גודל זה]. בשולחן ערוך (י"ד סי' ערה ס"ב) מבואר, שירא שמים ישתדל לכתוב את הספר תורה כמו הצורה הראשונה שכתב הרמב"ם, דהיינו שפרשה פתוחה יכתבנה תמיד בתחילת שורה אחר ששייר תשע אותיות בסוף הפרשה הקודמת, ופרשה סתומה יתחיל לכתבה תמיד באותה השורה שנגמר בה הפרשה הקודמת אחר הפסק של תשע אותיות, כיון שבאופן זה הכתיבה היא גם כשיטת הרמב"ם וגם כשיטת הרא"ש [החולק על הרמב"ם]. והוסיף הרמ"א, שאם אינו יכול לכוון שתהא הכתיבה כדעת כולם לא יסור מלכתוב כשיטת הרמב"ם, כי עליו שמכו האחרונים שדבריו הם העיקר להלכה. אמנם אין לפסול ספר תורה הכתוב שלא כדעת הרמב"ם,

קלב שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שני י"ח אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

46	וְהוֹדִיעוּ אֵלֹהֵי הַסְּתוּמוֹת וְהַפְּתוּחוֹת כִּתְּבִית הַשִּׁירוֹת – 'שִׁירַת הַיָּם' (שְׁמוֹת טו, אִיט') 'שִׁירַת הָאֵינוֹנָה' (דְּבָרִים ל	וְהוֹדִיעוּ אֵלֹהֵי הַסְּתוּמוֹת וְהַפְּתוּחוֹת כִּתְּבִית הַשִּׁירוֹת – 'שִׁירַת הַיָּם' (שְׁמוֹת טו, אִיט') 'שִׁירַת הָאֵינוֹנָה' (דְּבָרִים ל
47	אֶמְצָא, כְּדִי שִׁיבֹאוּ לְתִקְוָן עֲלֵיהֶם – עַל פִּיהֶם כָּל הַסְּפָרִים שִׁישׁ בָּהֶם טַעְמוֹת וְלִהְגִּיָּה מִקֵּץ – וּלְבָדוּק עַל יָדָם אֶת הַסְּפָרִים הָאֵם	אֶמְצָא, כְּדִי שִׁיבֹאוּ לְתִקְוָן עֲלֵיהֶם – עַל פִּיהֶם כָּל הַסְּפָרִים שִׁישׁ בָּהֶם טַעְמוֹת וְלִהְגִּיָּה מִקֵּץ – וּלְבָדוּק עַל יָדָם אֶת הַסְּפָרִים הָאֵם
48	כְּתוּבִים כְּרָאוּ. וְסֶפֶר שֶׁסֻּמְכְּנוּ עָלָיו בְּדִבְרֵי אֱלֹהֵי הַסְּפָר	כְּתוּבִים כְּרָאוּ. וְסֶפֶר שֶׁסֻּמְכְּנוּ עָלָיו בְּדִבְרֵי אֱלֹהֵי הַסְּפָר
49	הַיְדוּעַ בְּמִצְרִים כִּסְפֵּר מְדוּקָה, שֶׁהוּא כֹלָל אֶת כָּל אֲרֻבָּעָה	הַיְדוּעַ בְּמִצְרִים כִּסְפֵּר מְדוּקָה, שֶׁהוּא כֹלָל אֶת כָּל אֲרֻבָּעָה
50	וְעֹשִׂים הַסְּפָרִים שֶׁל תוֹרָה נִבְיָאִים וְכְתוּבִים, שֶׁהִיָּה הַסְּפָר	וְעֹשִׂים הַסְּפָרִים שֶׁל תוֹרָה נִבְיָאִים וְכְתוּבִים, שֶׁהִיָּה הַסְּפָר
51	נִמְצָא בִּירוּשָׁלַיִם מִלְּפָנֵי שָׁנִים כְּדִי לִהְגִּיָּה מִמֶּנּוּ הַסְּפָרִים.	נִמְצָא בִּירוּשָׁלַיִם מִלְּפָנֵי שָׁנִים כְּדִי לִהְגִּיָּה מִמֶּנּוּ הַסְּפָרִים.
52	וְעָלָיו הָיָה הַכָּל סוּמְכִין, וְהַטַּעַם לִכְךָ שֶׁהוּא סוּמְכִים עָלָיו	וְעָלָיו הָיָה הַכָּל סוּמְכִין, וְהַטַּעַם לִכְךָ שֶׁהוּא סוּמְכִים עָלָיו
53	הוּא לְפִי שֶׁהִיָּהוּ בֶן אֲשֶׁר, וְדִקְדָּק – דִּיּוּק מְאֹד אֶת הַהִגָּחָה	הוּא לְפִי שֶׁהִיָּהוּ בֶן אֲשֶׁר, וְדִקְדָּק – דִּיּוּק מְאֹד אֶת הַהִגָּחָה
54	בֹּו שָׁנִים הִרְבָּה, וְגַם הִיָּהוּ פְּעָמִים רַבּוֹת עַד שֶׁהַסְּפָר יִצָּא	בֹּו שָׁנִים הִרְבָּה, וְגַם הִיָּהוּ פְּעָמִים רַבּוֹת עַד שֶׁהַסְּפָר יִצָּא
55	מְדוּקָה כְּמוֹ שֶׁהִצְטִיקוּ בֶן אֲשֶׁר. וְעָלָיו סֻמְכָתִי גַם אֲנִי עֲצָמִי	מְדוּקָה כְּמוֹ שֶׁהִצְטִיקוּ בֶן אֲשֶׁר. וְעָלָיו סֻמְכָתִי גַם אֲנִי עֲצָמִי
56	בְּסֶפֶר תוֹרָה שֶׁפְּתַכְתִּי כִּהְלַכְתוּ וְעִשִׂיתִי כְּפִי שֶׁהִיָּה	בְּסֶפֶר תוֹרָה שֶׁפְּתַכְתִּי כִּהְלַכְתוּ וְעִשִׂיתִי כְּפִי שֶׁהִיָּה
57	כְּתוּב בִּסְפָר הַהוּא.	כְּתוּב בִּסְפָר הַהוּא.
58	וְאֵלֹהֵי הַפְּרָשִׁיּוֹת הַפְּתוּחוֹת וְהַסְּתוּמוֹת שֶׁבְּתוֹרָה: בְּסֶפֶר	וְאֵלֹהֵי הַפְּרָשִׁיּוֹת הַפְּתוּחוֹת וְהַסְּתוּמוֹת שֶׁבְּתוֹרָה: בְּסֶפֶר
59	בְּרָאשִׁית: יְהִי רָקִיעַ וְיִהְיֶה הַמַּיִם, יְהִי מְאֹרֶת, יִשְׂרָצוּ הַמַּיִם, תּוֹצֵא הָאָרֶץ, וְיִכְלֹו, אֵלֶּה תוֹלְדוֹת	בְּרָאשִׁית: יְהִי רָקִיעַ וְיִהְיֶה הַמַּיִם, יְהִי מְאֹרֶת, יִשְׂרָצוּ הַמַּיִם, תּוֹצֵא הָאָרֶץ, וְיִכְלֹו, אֵלֶּה תוֹלְדוֹת
60	הַשָּׁמַיִם, כְּלֵן פְּתוּחוֹת, וְהֵן שָׁבַע פְּרָשִׁיּוֹת. אֵל הָאֲשֶׁה אָמַר, וְלֹאֲדָם אָמַר, שְׁמִיָּהוּ סְתוּמוֹת. וַיֹּאמֶר ה'	הַשָּׁמַיִם, כְּלֵן פְּתוּחוֹת, וְהֵן שָׁבַע פְּרָשִׁיּוֹת. אֵל הָאֲשֶׁה אָמַר, וְלֹאֲדָם אָמַר, שְׁמִיָּהוּ סְתוּמוֹת. וַיֹּאמֶר ה'
61	אֱלֹהִים, פְּתוּחָה. וְהָאֲדָם יָדַע, זֶה סֶפֶר, וַיְחִי שֵׁת, וַיְחִי אֱנוֹשׁ, וַיְחִי קִינָן, וַיְחִי מִתְּלָלָא, וַיְחִי יִרְד, וַיְחִי	אֱלֹהִים, פְּתוּחָה. וְהָאֲדָם יָדַע, זֶה סֶפֶר, וַיְחִי שֵׁת, וַיְחִי אֱנוֹשׁ, וַיְחִי קִינָן, וַיְחִי מִתְּלָלָא, וַיְחִי יִרְד, וַיְחִי
62	חֲנוּךְ, וַיְחִי מִתְּשָׁלַח, וַיְחִי לִמֶּךְ, וַיְחִי נֹחַ, אֲחֵת עֲשָׂרָה פְּרָשִׁיּוֹת אֵלֶּה כְּלֵן סְתוּמוֹת. וַיֹּרָא ה', אֵלֶּה	חֲנוּךְ, וַיְחִי מִתְּשָׁלַח, וַיְחִי לִמֶּךְ, וַיְחִי נֹחַ, אֲחֵת עֲשָׂרָה פְּרָשִׁיּוֹת אֵלֶּה כְּלֵן סְתוּמוֹת. וַיֹּרָא ה', אֵלֶּה
63	תוֹלְדֵי נֹחַ, שְׁמִיָּהוּ פְּתוּחוֹת. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ, וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵל נֹחַ, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵל נֹחַ, שְׁמִיָּהוּ	תוֹלְדֵי נֹחַ, שְׁמִיָּהוּ פְּתוּחוֹת. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ, וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵל נֹחַ, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵל נֹחַ, שְ

- 1 שְׁמוֹת (שם מו, ח), וְאֵת יְהוּדָה, שְׁלֹשֶׁת סְתוּמוֹת. וַיְהִי אַחֲרֵי
 - 2 (שם מח, ר), וַיִּקְרָא יַעֲקֹב (שם מט, ר), שְׁמַעוֹן וְלֵוִי, יְהוּדָה,
 - 3 זְבוּלֹן, יִשְׁשָׁכָר, כָּלֵן פְּתוּחוֹת, וְהֵן שֵׁשׁ פְּרָשִׁיּוֹת. דָּן, גָּד,
 - 4 מָאֲשֵׁר, נַפְתָּלִי, בֵּן פֶּרֶת יוֹסֵף, חֲמִשָּׁתָן סְתוּמוֹת. בְּנִימִין,
 - 5 פְּתוּחָה. מִנָּיִן הַפְּרָשִׁיּוֹת
 - 6 הַפְּתוּחוֹת שֶׁל סֵפֶר זֶה הוּא
 - 7 שֵׁשׁ וְאַרְבָּעִים, וּמִנָּיִן
 - 8 הַפְּרָשִׁיּוֹת הַסְּתוּמוֹת שֶׁל סֵפֶר זֶה
 - 9 הוּא שְׁמוֹנֶה וְאַרְבָּעִים, וּמִנָּיִן
 - 10 הַכֹּל בִּיחָד הוּא אֶחָד וְחֲשָׁעִים
 - 11 פְּרָשִׁיּוֹת.
 - 12 בַּסֵּפֶר וְאַלֶּה שְׁמוֹת: וַיִּקָּם
 - 13 מֶלֶךְ חָדָשׁ (שמות א, ח), וַיִּלָּךְ
 - 14 אִישׁ (שם ב, ר), וַיְהִי בַּיָּמִים
 - 15 הָרַבִּים, שְׁלֹשֶׁת פְּתוּחוֹת.
 - 16 וּמִשָּׁה הָיָה רָעָה (שם ג, ר),
 - 17 סְתוּמָה. וַיִּלָּךְ מִשָּׁה וַיֵּשֶׁב (שם
 - 18 ד, יח), וַיֹּאמֶר ה' אֶל אֶהֱרֹן,
 - 19 שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת. וַיִּדְבֹּר
 - 20 אֱלֹהִים אֶל מִשָּׁה (שם ו, ב),
 - 21 סְתוּמָה. וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מִשָּׁה,
 - 22 וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מִשָּׁה וְאֶל
 - 23 אֶהֱרֹן, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת. אֵלֶּה
 - 24 רְאִשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם, וַיִּדְבֹּר ה'
 - 25 אֶל מִשָּׁה, שְׁתִּיחֶם סְתוּמוֹת.
 - 26 וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה (שם ז, ר),
 - 27 וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה וְאֶל
 - 28 אֶהֱרֹן, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת.
 - 29 וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה כְּבֹד,
 - 30 וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה אָמַר אֶל
 - 31 אֶהֱרֹן, שְׁתִּיחֶן סְתוּמוֹת.
 - 32 וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה (שם ח, טו),
 - 33 פְּתוּחָה. וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה
 - 34 אָמַר אֶל אֶהֱרֹן נָטָה אֶת יָדָךְ,
 - 35 וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה אָמַר אֶל
 - 36 אֶהֱרֹן נָטָה אֶת מִטָּה, וַיֹּאמֶר
 - 37 ה' אֶל מִשָּׁה הִשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר,
 - 38 (שְׁנִיחֶה) [שְׁלֹשֶׁת] סְתוּמוֹת.
 - 39 וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה בֹא אֶל
 - 40 פְּרָעָה (שם ט, ר), וַיֹּאמֶר ה' אֶל
 - 41 מִשָּׁה וְאֶל אֶהֱרֹן, שְׁתִּיחֶן
 - 42 פְּתוּחוֹת. וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה
 - 43 הִשְׁכֵּם, סְתוּמָה. וַיֹּאמֶר ה' אֶל
 - 44 מִשָּׁה נָטָה, וַיֹּאמֶר ה' אֶל
 - 45 מִשָּׁה בֹא אֶל פְּרָעָה (שם י, ר),
 - 46 שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת. וַיֹּאמֶר ה'
- אֶל מִשָּׁה נָטָה יָדָךְ בְּאַרְבָּה, סְתוּמָה. וַיֹּאמֶר וַיְהִי חֲשֹׁךְ,
- וַיֹּאמֶר וְעוֹד גָּנַע (שם יא, ר), שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת. וַיֹּאמֶר
- מִשָּׁה, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה וְאֶל אֶהֱרֹן
- (שם יב, ר), שְׁלֹשֶׁת סְתוּמוֹת. וַיִּקְרָא מִשָּׁה, פְּתוּחָה. וַיְהִי
- בַּחֲצִי הַלַּיְלָה, סְתוּמָה. וַיִּסְעוּ
- בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיֹּאמֶר ה' אֶל
- מִשָּׁה וְאֶהֱרֹן, שְׁתִּיחֶן
- פְּתוּחוֹת. וַיְהִי בַּעֲצָם,
- סְתוּמָה. וַיִּדְבֹּר וְכו', קָדַשׁ לִי
- (שם יג, ר), וַהֲיָה כִּי יִבְיָאֵךְ,
- שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת. וַיְהִי בְשִׁלַּח,
- סְתוּמָה. וַיִּדְבֹּר וְכו' וַיִּשְׁבּוּ
- וַיִּחְנּוּ (שם יד, ר), וַיֹּאמֶר ה' אֶל
- מִשָּׁה מִה תִּצָּעַק אֵלַי, וַיֹּאמֶר
- ה' אֶל מִשָּׁה נָטָה אֶת יָדָךְ, אֲזַ
- יִשִּׁיר מִשָּׁה (שם טו, ר), וַתִּקַּח
- מִרְיָם, חֲמִשָּׁתָן פְּתוּחוֹת. וַיִּסַּע
- מִשָּׁה, וַיָּבֹאוּ אֵילָמָה, וַיֹּאמֶר
- ה' אֶל מִשָּׁה הֲנִי מִמְטִיר (שם
- טז, ט), שְׁלֹשֶׁת סְתוּמוֹת. וַיִּדְבֹּר
- ה' אֶל מִשָּׁה, פְּתוּחָה. וַיֹּאמֶר
- ה' אֶל מִשָּׁה, סְתוּמָה. וַיִּסְעוּ
- כָּל עַדָּת (שם יז, ר), וַיָּבֹאוּ
- עַמְלֵק, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה
- כְּתַב זֹאת, וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ (שם יח,
- ר), בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי (שם יט,
- א), חֲמִשָּׁתָן פְּתוּחוֹת. וַיִּדְבֹּר
- אֱלֹהִים (שם כ, ר), אָנֹכִי, לֹא
- תִּשָּׂא, שְׁלֹשֶׁת סְתוּמוֹת.
- זְכוֹר, פְּתוּחָה. כְּבֹד, לֹא
- תִּרְצָח, לֹא תִגְנֹב, לֹא
- תַּעֲנֶה, לֹא תִחַמֵּד, לֹא
- תִּקְדֹּם, כָּלֵן סְתוּמוֹת וְהֵן
- שִׁבְעָה. וְכָל הָעָם, פְּתוּחָה.
- וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה, סְתוּמָה.
- וְאֵלֶּה חֲמִשָּׁשָׁטִים (שם כא, ר),
- וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה וַיִּשְׁבּוּ וַיִּחְנּוּ, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה מִה תִּצָּעַק אֵלַי, וַיֹּאמֶר
- ה' אֶל מִשָּׁה נָטָה אֶת יָדָךְ, אֲזַ יִשִּׁיר מִשָּׁה, וַתִּקַּח מִרְיָם, חֲמִשָּׁתָן פְּתוּחוֹת. וַיִּסַּע מִשָּׁה,
- וַיָּבֹאוּ אֵילָמָה, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה הֲנִי מִמְטִיר, שְׁלֹשֶׁת סְתוּמוֹת. וַיִּדְבֹּר ה' אֶל
- מִשָּׁה, פְּתוּחָה. וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה, סְתוּמָה. וַיִּסְעוּ כָּל עַדָּת, וַיָּבֹאוּ עַמְלֵק, וַיֹּאמֶר ה'
- אֶל מִשָּׁה כְּתַב זֹאת, וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ, בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי, חֲמִשָּׁתָן פְּתוּחוֹת. וַיִּדְבֹּר אֱלֹהִים,
- אָנֹכִי, לֹא תִשָּׂא, שְׁלֹשֶׁת סְתוּמוֹת. זְכוֹר, פְּתוּחָה. כְּבֹד, לֹא תִרְצָח, לֹא תִגְנֹב, לֹא
- תַּעֲנֶה, לֹא תִחַמֵּד, לֹא תִקְדֹּם, כָּלֵן סְתוּמוֹת וְהֵן שִׁבְעָה. וְכָל הָעָם, פְּתוּחָה.
- וַיֹּאמֶר ה' אֶל מִשָּׁה, סְתוּמָה. וְאֵלֶּה חֲמִשָּׁשָׁטִים, פְּתוּחָה. וְכִי יִמְכֹּר, מִכָּה אִישׁ, וְכִי

[illegible]

בַּעֲדָה וַיִּקְרָא: וְאֵם מִן הַצֶּאֱן (ויקרא י"א, ס) סְתוּמָה. וְאֵם מִן
הַעֹרֹף, פְּתוּחָה. וְנָפֶשׁ כִּי תִקְרִיב (שם ב', ט) וְכִי תִקְרַב, וְאֵם
מִנְחָה, וְאֵם מִנְחָה, וְאֵם מִתְּקִיר, חֲמִשָּׁתָּה סְתוּמוֹת. וְאֵם זָבַח
(שם ג', ט) וְאֵם מִן הַצֶּאֱן, וְאֵם עֹז, וַיִּדְבֵּר (שם ד', ט) וְאֵם כָּל
עֲדָת, אֲשֶׁר נָשִׂיא, וְאֵם נָפֶשׁ,
וְאֵם כָּבֶשׂ, וְנָפֶשׁ כִּי תִחַטָּא
(שם ה', ט) כָּל פְּתוּחוֹת וְהֵן
תִּשְׁעָה. וְאֵם לֹא תִשְׁגֶּה, וַיִּדְבֵּר
ה', שְׁמִינֵה סְתוּמוֹת. וְאֵם
נָפֶשׁ, וַיִּדְבֵּר וְכֹי' נָפֶשׁ, וַיִּדְבֵּר
וְכֹי' צו (שם ו', ט) שְׁלֹשָׁתָּה
פְּתוּחוֹת. וְזֹאת תֹּרֶת,
סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר דָּוִד קִרְבֵּן -
שְׁנָאֵמֶר לִפְנֵי זֶה קִרְבֵּן, וַיִּדְבֵּר
וְכֹי' דָּבָר אֶל אֶהְרֹן, וְזֹאת
תֹּרֶת הָאֲשָׁם (שם ז', ט) וְזֹאת
תֹּרֶת זָבַח וְכֹי', וַיִּדְבֵּר וְכֹי'
דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּדְבֵּר
וְכֹי' קַח אֶת אֶהְרֹן (שם ח', ט) וְהִי
כָּל פְּתוּחוֹת וְהֵן שֵׁשׁ. וְהִי
בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי (שם ט, ט) סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר ה' אֶל אֶהְרֹן
(שם י', ט) וַיִּדְבֵּר מֹשֶׁה, וַיִּדְבֵּר
ה' אֶל מֹשֶׁה (שם י"א, ט) שְׁלֹשָׁתָּה פְּתוּחוֹת. וְזֶה לָכֶם,
וְכִי יָמוּת, שְׁמִינֵה סְתוּמוֹת.
וַיִּדְבֵּר דָּאֲשָׁה כִּי תִזְרִיעַ (שם י"ב, ט) וְהִי
(שם י"ג, ט) נִגְעַ צָרַעַת, וּבִשְׂרָ,
אֲרַבְעָתָה פְּתוּחוֹת. אוֹ כֶּשֶׂר,
סְתוּמָה. וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי
יִהְיֶה כְּעוֹר בְּשָׂרָם, וְאִישׁ כִּי
יִמְרֹט, וְהִבְגֵּד, שְׁלֹשָׁתָּה
סְתוּמוֹת. וַיִּדְבֵּר דָּוִד תִּהְיֶה
(שם י"ד, ט) פְּתוּחָה. וְאֵם דָּל,
סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר דָּכִי תִבְאוּ, וַיִּדְבֵּר
וְכֹי' בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (שם כ"ד, ט) וְלִקְחָתָם
סִלְתָּ, שְׁלֹשָׁתָּה פְּתוּחוֹת. וַיִּצָּא
בֶּן אִשָּׁה, סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר דְּהוּצָא
אֶת הַמִּקְלָל, וַיִּדְבֵּר דְּבִהָרָה
(שם כ"ה, ט) שְׁמִינֵה פְּתוּחוֹת. וְסִפְרָתָּ לָּהּ,
כִּי יָמוּף אַחִיד, וְאִישׁ כִּי יָמְכָר,
וְכִי יָמוּף אַחִיד וְיָמְטָה, וְכִי יָמוּף
אַחִיד עִמָּהּ, וְכִי תִשְׁגֶּה יָד גֵּר, שְׁשָׁתָּה
פְּתוּחוֹת. וְהִכְלִיחַ הַגְּדוֹל מֵאֲחִיו,
וַיִּדְבֵּר דָּבָר אֶל אֶהְרֹן, שְׁמִינֵה
סְתוּמוֹת. וַיִּדְבֵּר דְּוִינְזוֹר, וַיִּדְבֵּר
דָּבָר אֶל אֶהְרֹן וְאֶל כָּל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל, אֵלֶּה מוֹעֲדֵי
ה', וַיִּדְבֵּר דָּכִי תִבְאוּ אֶל
הָאֶרֶץ, שְׁלֹשָׁתָּה פְּתוּחוֹת. וְסִפְרָתָּ
לָכֶם, סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר
דְּבַחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי, פְּתוּחָה. וַיִּדְבֵּר
דָּאֵף בְּעִשׂוֹר, סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר
דְּבַחֲמֹשָׁה עֶשֶׂר יוֹם, וַיִּדְבֵּר
דְּצוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (שם כ"ז, ט) וְלִקְחָתָם
סִלְתָּ, שְׁלֹשָׁתָּה פְּתוּחוֹת. וַיִּצָּא
בֶּן אִשָּׁה, סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר דְּהוּצָא
אֶת הַמִּקְלָל, וַיִּדְבֵּר דְּבִהָרָה
(שם כ"ח, ט) שְׁמִינֵה פְּתוּחוֹת. וְסִפְרָתָּ
לָּהּ, כִּי יָמוּף אַחִיד, וְאִישׁ כִּי יָמְכָר,
וְכִי יָמוּף אַחִיד וְיָמְטָה, וְכִי יָמוּף
אַחִיד עִמָּהּ, וְכִי תִשְׁגֶּה יָד גֵּר, שְׁשָׁתָּה
פְּתוּחוֹת. וְהִכְלִיחַ הַגְּדוֹל מֵאֲחִיו,
וַיִּדְבֵּר דָּבָר אֶל אֶהְרֹן, שְׁמִינֵה
סְתוּמוֹת. וַיִּדְבֵּר דְּוִינְזוֹר, וַיִּדְבֵּר
דָּבָר אֶל אֶהְרֹן וְאֶל כָּל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל, אֵלֶּה מוֹעֲדֵי
ה', וַיִּדְבֵּר דָּכִי תִבְאוּ אֶל
הָאֶרֶץ, שְׁלֹשָׁתָּה פְּתוּחוֹת. וְסִפְרָתָּ
לָכֶם, סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר
דְּבַחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי, פְּתוּחָה. וַיִּדְבֵּר
דָּאֵף בְּעִשׂוֹר, סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר
דְּבַחֲמֹשָׁה עֶשֶׂר יוֹם, וַיִּדְבֵּר
דְּצוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (שם כ"ז, ט) וְלִקְחָתָם
סִלְתָּ, שְׁלֹשָׁתָּה פְּתוּחוֹת. וַיִּצָּא
בֶּן אִשָּׁה, סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר דְּהוּצָא
אֶת הַמִּקְלָל, וַיִּדְבֵּר דְּבִהָרָה
(שם כ"ח, ט) שְׁמִינֵה פְּתוּחוֹת. וְסִפְרָתָּ
לָּהּ, כִּי יָמוּף אַחִיד, וְאִישׁ כִּי יָמְכָר,
וְכִי יָמוּף אַחִיד וְיָמְטָה, וְכִי יָמוּף
אַחִיד עִמָּהּ, וְכִי תִשְׁגֶּה יָד גֵּר, שְׁשָׁתָּה
פְּתוּחוֹת. וְהִכְלִיחַ הַגְּדוֹל מֵאֲחִיו,
וַיִּדְבֵּר דָּבָר אֶל אֶהְרֹן, שְׁמִינֵה
סְתוּמוֹת. וַיִּדְבֵּר דְּוִינְזוֹר, וַיִּדְבֵּר
דָּבָר אֶל אֶהְרֹן וְאֶל כָּל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל, אֵלֶּה מוֹעֲדֵי
ה', וַיִּדְבֵּר דָּכִי תִבְאוּ אֶל
הָאֶרֶץ, שְׁלֹשָׁתָּה פְּתוּחוֹת. וְסִפְרָתָּ
לָכֶם, סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר
דְּבַחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי,

- 1 סתומות. אם בִּחְקָתִי (שם כו, א), ואם לא תִּשְׁמְעוּ לִי, שְׁתִּיחֶן
 - 2 פְּתוּחוֹת. ואם בְּזֹאת, סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר דָּאִישׁ כִּי יִפְלֹא (שם כז, א)
 - 3 ר, פְּתוּחָה. ואם בְּהִמָּה, סְתוּמָה. מִנֵּין הַפִּרְשִׁיּוֹת הַפְּתוּחוֹת
 - 4 שִׁבְסַפֵּר זֶה הוּא שְׁתִּימִים וְחֻמְשִׁים, וּמִנֵּין הַפִּרְשִׁיּוֹת הַסְּתוּמוֹת
 - 5 שִׁבְסַפֵּר זֶה הוּא שֵׁשׁ וְאַרְבָּעִים,
 - 6 וּמִנֵּין הַכֹּל בִּיחֹד הוּא שְׁמוֹנֶה
 - 7 וְתִשְׁעִים פִּרְשִׁיּוֹת.
 - 8 בִּסְפָר בַּמִּדְבָּר: וַיְהִי בְּכִי
 - 9 רְאוּבֵן (במדבר א, כ), סְתוּמָה.
 - 10 לִבְנֵי שִׁמְעוֹן, לִבְנֵי גָד, לִבְנֵי
 - 11 יְהוּדָה, לִבְנֵי יִשָּׁשְׁכָר, לִבְנֵי
 - 12 זְבוּלֹן, לִבְנֵי יוֹסֵף, לִבְנֵי
 - 13 מְנַשֶּׁה, לִבְנֵי בְּנִימִן, לִבְנֵי דָן,
 - 14 לִבְנֵי אֲשֵׁר, בְּנֵי נַפְתָּלִי, אֵלֶּה
 - 15 הַפְּקָדִים, וַיִּדְבֵּר דָּאִישׁ אֵת
 - 16 מִטָּה לִּוִי, וַיִּדְבֵּר דָּאִישׁ עַל
 - 17 דְּגָלוֹ (שם ב, א), כָּל פְּתוּחוֹת
 - 18 וְחֹן אַרְבַּע עֶשְׂרֵה. דְּגָל מַחֲנֶה
 - 19 רְאוּבֵן, וְנֹסַע אֶהָל, דְּגָל מַחֲנֶה
 - 20 אֶפְרַיִם, דְּגָל מַחֲנֶה דָן,
 - 21 אַרְבַּעֶתָּן סְתוּמוֹת. אֵלֶּה
 - 22 פְּקוּדֵי, וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת (שם ג, א),
 - 23 וַיִּדְבֵּר דִּהֲקָרֵב, וַיִּדְבֵּר דְּוָאֲנִי,
 - 24 וַיִּדְבֵּר דְּפָקֵד, חֲמִשָּׁתָּן
 - 25 פְּתוּחוֹת. וְלִקְהֵת, וַיֹּאמֶר
 - 26 דְּפָקֵד, שְׁתִּיחֶן סְתוּמוֹת.
 - 27 וַיִּדְבֵּר דְּקַח, וַיִּדְבֵּר דְּנִשְׂא (שם
 - 28 ד, א), וַיִּדְבֵּר דָּאֵל תְּכָרִיתוֹ,
 - 29 וַיִּדְבֵּר דְּנִשְׂא, אַרְבַּעֶתָּן
 - 30 פְּתוּחוֹת. בְּנֵי מְרָרִי, וּפְקוּדֵי
 - 31 בְּנֵי גֵרְשׁוֹן, שְׁתִּיחֶן סְתוּמוֹת.
 - 32 וַיִּדְבֵּר דְּצוֹ (שם ה, א), וַיִּדְבֵּר
 - 33 דָּאִישׁ אוֹ אִשָּׁה (שם ו, א),
 - 34 וַיִּדְבֵּר דָּאִישׁ אִישׁ כִּי תִשָּׁטָה,
 - 35 וַיִּדְבֵּר דָּאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי
 - 36 יִפְלֹא, וַיִּדְבֵּר דְּדָבָר אֶל אֶהְרֹן,
 - 37 חֲמִשָּׁתָּן פְּתוּחוֹת. וְכִרְכָּד,
 - 38 יָאֵר, יִשָּׁמֹ, וַיְהִי בְּיוֹם
 - 39 כָּלֹת (שם ז, א), וַיְהִי הַמַּקְרִיב,
 - 40 כָּל פְּתוּחוֹת וְחֹן שֵׁשׁ. בְּיוֹם
 - 41 הַשְּׁנִי, בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, בְּיוֹם
 - 42 הַרְבִּיעִי, בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי, בְּיוֹם
 - 43 הַשְּׁשִׁי, בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי, בְּיוֹם
 - 44 הַשְּׁמִינִי, בְּיוֹם הַתְּשִׁיעִי, בְּיוֹם
 - 45 הַעֲשִׂירִי, בְּיוֹם עֶשְׂתִּי עֶשְׂרֵה,
- גַּר, שְׁשֶׁתָּן סְתוּמוֹת. אִם בִּחְקָתִי, וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ
לִי, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת. וְאִם בְּזֹאת, סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר
דָּאִישׁ כִּי יִפְלֹא, פְּתוּחָה. וְאִם בְּהִמָּה, סְתוּמָה. מִנֵּין
הַפְּתוּחוֹת שְׁתִּימִים וְחֻמְשִׁים, וְהַסְּתוּמוֹת שֵׁשׁ
וְאַרְבָּעִים, הַכֹּל שְׁמוֹנֶה וְתִשְׁעִים.
סֵפֶר בַּמִּדְבָּר: וַיְהִי בְּכִי רְאוּבֵן, סְתוּמָה. לִבְנֵי שִׁמְעוֹן,
לִבְנֵי גָד, לִבְנֵי יְהוּדָה, לִבְנֵי יִשָּׁשְׁכָר, לִבְנֵי
זְבוּלֹן, לִבְנֵי יוֹסֵף, לִבְנֵי מְנַשֶּׁה, לִבְנֵי בְּנִימִן, לִבְנֵי דָן,
לִבְנֵי אֲשֵׁר, בְּנֵי נַפְתָּלִי, אֵלֶּה הַפְּקָדִים, וַיִּדְבֵּר דָּאִישׁ
אֵת מִטָּה לִּוִי, וַיִּדְבֵּר דָּאִישׁ עַל דְּגָלוֹ, כָּל פְּתוּחוֹת
אַרְבַּע עֶשְׂרֵה. דְּגָל מַחֲנֶה רְאוּבֵן, וְנֹסַע אֶהָל, דְּגָל
מַחֲנֶה אֶפְרַיִם, דְּגָל מַחֲנֶה דָן, אַרְבַּעֶתָּן סְתוּמוֹת. אֵלֶּה
פְּקוּדֵי, וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת, וַיִּדְבֵּר דִּהֲקָרֵב, וַיִּדְבֵּר דְּוָאֲנִי,
וַיִּדְבֵּר דְּפָקֵד, חֲמִשָּׁתָּן פְּתוּחוֹת. וְלִקְהֵת, וַיֹּאמֶר
דְּפָקֵד, שְׁתִּיחֶן סְתוּמוֹת. וַיִּדְבֵּר דְּקַח, וַיִּדְבֵּר דְּנִשְׂא,
וַיִּדְבֵּר דָּאֵל תְּכָרִיתוֹ, וַיִּדְבֵּר דְּנִשְׂא, אַרְבַּעֶתָּן פְּתוּחוֹת.
בְּנֵי מְרָרִי, וּפְקוּדֵי בְּנֵי גֵרְשׁוֹן, שְׁתִּיחֶן סְתוּמוֹת. וַיִּדְבֵּר
דְּצוֹ, וַיִּדְבֵּר דָּאִישׁ אוֹ אִשָּׁה, וַיִּדְבֵּר דָּאִישׁ אִישׁ כִּי
תִשָּׁטָה, וַיִּדְבֵּר דָּאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִפְלֹא, וַיִּדְבֵּר דְּדָבָר
אֶל אֶהְרֹן, חֲמִשָּׁתָּן פְּתוּחוֹת. וְכִרְכָּד, יָאֵר, יִשָּׁמֹ,
וַיְהִי בְּיוֹם כָּלֹת, וַיְהִי הַמַּקְרִיב, כָּל פְּתוּחוֹת
וְחֹן שֵׁשׁ. בְּיוֹם הַשְּׁנִי, בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, בְּיוֹם הַרְבִּיעִי,
בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי, הַשְּׁשִׁי, הַשְּׁבִיעִי, הַשְּׁמִינִי, הַתְּשִׁיעִי,
הַעֲשִׂירִי, בְּיוֹם עֶשְׂתִּי עֶשְׂרֵה, בְּיוֹם שְׁנִים עֶשְׂרֵה, זֹאת
חֲנֻכַּת, וַיִּדְבֵּר דְּבִהֲעֵלְתָּךְ, וַיִּדְבֵּר דְּקַח אֵת הַלְוִיִּם, כָּל
פְּתוּחוֹת וְחֹן אַרְבַּע עֶשְׂרֵה. וַיִּדְבֵּר דְּזֹאת אֲשֶׁר לְלוּיִם,
סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר דְּוִיעֶשׂוּ, וַיִּדְבֵּר דְּכִי יְהִי טָמֵא,
שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת. וּבְיוֹם הַקִּים, סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר דְּעֵשָׂה
לָךְ, וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִי, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת. וַיֹּאמֶר
מִשָּׁה לַחֲבֹב, וַיְהִי בְּנֹסַע, שְׁתִּיחֶן סְתוּמוֹת. וַיְהִי הָעֵם
כְּמִתְאַנְּנִים, וַיֹּאמֶר דְּאֶסְפָּה לִי, וַיֹּאמֶר דְּהִיד ה'
תִּקְצֹר, וַתִּדְבֵּר מְרִים, אַרְבַּעֶתָּן פְּתוּחוֹת. וַיֹּאמֶר ה' פְּתָאֵם, סְתוּמָה. וַיֹּאמֶר דְּוָאֲבִיָּה,
וַיִּדְבֵּר דְּשִׁלַּח לָךְ, וַיֹּאמֶר דְּעַד אָנָּה יִנְאַצְנִי, וַיִּדְבֵּר דְּעַד מָתִי, וַיִּדְבֵּר דְּכִי תִבְּאוּ, וַיִּדְבֵּר
דְּכִבְּאַכֶּם, כָּל פְּתוּחוֹת וְחֹן שֵׁשׁ. וְכִי תִשְׁגוּ, וְאִם נָפַשׁ אַחַת, שְׁתִּיחֶן סְתוּמוֹת. וַיְהִי
בְּכִי יִשְׂרָאֵל, פְּתוּחָה. וַיֹּאמֶר דְּמוֹת יוֹמָת, סְתוּמָה. וַיֹּאמֶר דְּוִיעֶשׂוּ לָהֶם, וַיִּקַּח קֶרֶחַ,
שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת. וַיִּדְבֵּר דְּהִבְדִּלוּ, וַיִּדְבֵּר דְּהִעֲלוּ, וַיִּדְבֵּר דְּאִמְרוּ אֶל אֱלֹעֲזֹר, שְׁלִשְׁתָּן
סְתוּמוֹת. וַיִּלְנוּ, פְּתוּחָה. וַיִּדְבֵּר דְּהִרְמִי, סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר דְּוִקַּח מֵאֲתָם, וַיֹּאמֶר דְּהִשָּׁב,
וַיֹּאמֶר בְּכִי יִשְׂרָאֵל, שְׁלִשְׁתָּן פְּתוּחוֹת. וַיֹּאמֶר ה' אֶל אֶהְרֹן, (שם יח, א),
סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר ה' אֶל אֶהְרֹן, וַיִּדְבֵּר ה' אֶל אֶהְרֹן, שְׁלִשְׁתָּן פְּתוּחוֹת. וַיֹּאמֶר ה' אֶל
אֶהְרֹן, פְּתוּחָה. וְלִבְנֵי לִוִי, סְתוּמָה. וַיִּדְבֵּר דְּוָאֵל הַלְוִיִּם, וַיִּדְבֵּר דְּזֹאת חֲקַת הַתּוֹרָה,

- 1 דְּזֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה (שם יט, א), וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (שם כ, א),
 - 2 וַיְדַבֵּר דָּקָח אֶת הַמָּטָה, אֲרַבְעָתָן פְּתוּחוֹת. וַיֹּאמֶר דִּיעֵן לֹא
 - 3 הָאֲמֻנָתָם, וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה, שְׁתֵּיהֶן סְתוּמוֹת. וַיִּסְעוּ מִקֵּדֶשׁ,
 - 4 פְּתוּחָה. וַיִּשְׁמַע הַכִּנְעֲנִי (שם כא, א), סְתוּמָה. וַיִּסְעוּ מֵהָרָה
 - 5 הָהָר, פְּתוּחָה. אֹז יִשְׂרָאֵל,
 - 6 סְתוּמָה. וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל,
 - 7 פְּתוּחָה. וַיֵּרָא בָּלָק (שם כב, ב),
 - 8 סְתוּמָה. וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל (שם כה, א),
 - 9 וַיְדַבֵּר דְּפִינְחָס, וַיְדַבֵּר
 - 10 דְּצִרֹר, וַיֹּאמֶר ה' (שם כו, א),
 - 11 אֲרַבְעָתָן פְּתוּחוֹת. בְּנֵי
 - 12 שְׁמֵעוֹן, בְּנֵי גֵר, בְּנֵי יְהוּדָה,
 - 13 בְּנֵי יִשְׁשָׁכָר, בְּנֵי זְבוּלֹן, בְּנֵי
 - 14 יוֹסֵף, אֵלֶּה בְּנֵי אֶפְרַיִם, בְּנֵי
 - 15 בִּנְיָמִן, אֵלֶּה בְּנֵי דָן, בְּנֵי
 - 16 אָשֶׁר, בְּנֵי נַפְתָּלִי, בְּלָן
 - 17 סְתוּמוֹת וְהֵן אַחַת עֶשְׂרֵה.
 - 18 וַיְדַבֵּר ה', פְּתוּחָה. וְאֵלֶּה
 - 19 פְּקוּדֵי הַלְוִי, וּמִקְרָבָהּ בְּנוֹת
 - 20 (שם כז, א), שְׁתֵּיהֶן סְתוּמוֹת.
 - 21 וַיֹּאמֶר דָּקָח בְּנוֹת צִלְפָּחָד,
 - 22 וַיֹּאמֶר דָּעֵלָה, שְׁתֵּיהֶן
 - 23 פְּתוּחוֹת. וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה,
 - 24 סְתוּמָה. וַיְדַבֵּר דָּצוֹ (שם כח, א),
 - 25 וּבָיֹום הַשְּׁבָת, וּבְרֹאשֵׁי
 - 26 חֲדָשִׁים, שְׁלֹשָׁתָן פְּתוּחוֹת.
 - 27 וּבְחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, וּבָיֹום
 - 28 הַבְּכוּרִים, שְׁתֵּיהֶן סְתוּמוֹת.
 - 29 וּבְחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי (שם כט, א),
 - 30 פְּתוּחָה. וּבְעֶשְׂרִי, וּבְחֹמֶשׁ
 - 31 עֶשְׂרִי, וּבָיֹום הַשְּׁנִי, וּבָיֹום
 - 32 הַשְּׁלִישִׁי, וּבָיֹום הָרְבִיעִי, וּבָיֹום
 - 33 הַחֲמִישִׁי, וּבָיֹום הַשְּׁשִׁי, וּבָיֹום
 - 34 הַשְּׁבִיעִי, בָּיֹום הַשְּׁמִינִי, בְּלָן
 - 35 סְתוּמוֹת וְהֵן תִּשְׁעָה. וַיְדַבֵּר
 - 36 מֹשֶׁה (שם ל, א), וַיְדַבֵּר ה' (שם
 - 37 לז, א), שְׁתֵּיהֶן פְּתוּחוֹת. וַיִּצְאֻ
 - 38 מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר, וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר,
 - 39 וַיֹּאמֶר דָּשָׁא, שְׁלֹשָׁתָן
 - 40 סְתוּמוֹת. וּמִקְנֵה רֶב (שם לב, א),
 - 41 פְּתוּחָה. וַיֹּאמְרוּ אִם מִצְּאֵנוּ,
 - 42 וַיִּגְשׁוּ אֵלָיו, שְׁתֵּיהֶן סְתוּמוֹת.
 - 43 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה, אֵלֶּה
 - 44 מִסְּעֵי (שם לג, א), שְׁתֵּיהֶן
 - 45 פְּתוּחוֹת. וַיִּשְׁמַע הַכִּנְעֲנִי,
 - 46 וַיְדַבֵּר דְּבַעֲרָבָת, שְׁתֵּיהֶן
- סְתוּמוֹת. וַיְדַבֵּר דָּצוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (שם לד, א), וַיְדַבֵּר דָּאֵלָה
- שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים, וַיְדַבֵּר דְּבַעֲרָבָת מוֹאָב (שם לה, א), וַיְדַבֵּר
- דְּדָבָר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּקְרְבוּ רֹאשֵׁי הָאֲבֹת (שם לו, א),
- חֲמִשָּׁתָן פְּתוּחוֹת. מִנֵּן הַפְּתוּחוֹת שֶׁבִּסְפָּר זֶה הוּא
- שְׁתֵּים וְתִשְׁעִים, וּמִנֵּן הַפְּרָשִׁיּוֹת
- הַסְּתוּמוֹת שֶׁבִּסְפָּר זֶה הוּא שֵׁשׁ
- וְשִׁשִּׁים, וּמִנֵּן הַכָּל בִּיחָד הוּא
- מֵאָה וּשְׁמוֹנֶה וְחֲמִשִּׁים
- פְּרָשִׁיּוֹת.
- בִּסְפָּר אֵלֶּה הַדְּבָרִים: וַיֹּאמֶר
- ה' אֵלֵי (דְּבָרִים ב, א), וּנְפִין
- וּנְעֵבֶר, וַיְדַבֵּר ה' אֵלֵי, וַיֹּאמֶר
- ה' אֵלֵי רָאָה, וְאֶתְחַנֵּן (שם ג, א),
- חֲמִשָּׁתָן סְתוּמוֹת. וְעַתָּה
- יִשְׂרָאֵל (שם ד, א), כִּי תוֹלִיד
- בְּנִים, אֹז יְבָדִיל, וַיִּקְרָא מֹשֶׁה
- (שם ה, א), אֲרַבְעָתָן פְּתוּחוֹת.
- אֲנֹכִי, לֹא תִשָּׂא, שְׁמוֹר, כְּבֹד,
- לֹא תִרְצָח, וְלֹא תִנָּאֵף, וְלֹא
- תִּגְנֹב, וְלֹא תַעֲנֶה, וְלֹא
- תִּחְמֹד, וְלֹא תִתְאַנֶּה, אֶת
- הַדְּבָרִים, בְּלָן סְתוּמוֹת וְהֵן
- אַחַת עֶשְׂרֵה. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל
- (שם ו, א), פְּתוּחָה. וְהָיָה כִּי
- יָבִיאָךְ, לֹא תִנְסֹה, כִּי יִשְׁאַלְךָ,
- כִּי יָבִיאָךְ (שם ז, א), אֲרַבְעָתָן
- סְתוּמוֹת. וְהָיָה עֲקֵב פְּתוּחָה.
- כִּי תֵאמֶר, סְתוּמָה. כָּל
- הַמִּצְוָה (שם ח, א), וְהָיָה אִם
- שָׁכַח, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל (שם ט, א),
- בְּעַת הַהִיא (שם י, א), וְעַתָּה
- יִשְׂרָאֵל, חֲמִשָּׁתָן פְּתוּחוֹת. כִּי
- הָאֲרִץ (שם יא, א), וְהָיָה אִם
- שָׁמַע, כִּי אִם שְׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן,
- רָאָה אֲנֹכִי, וְהָיָה כִּי יָבִיאָךְ,
- כִּי יִרְחִיב (שם יב, א), כִּי יִכְרִית,
- בְּלָן סְתוּמוֹת וְהֵן שְׁבַע. כִּי
- יָקוּם (שם יג, א), פְּתוּחָה. כִּי
- סְפָר אֵלֶּה הַדְּבָרִים: וַיֹּאמֶר ה' אֵלֵי, וּנְפִין וּנְעֵבֶר,
- וַיְדַבֵּר ה' אֵלֵי, וַיֹּאמֶר ה' אֵלֵי רָאָה, וְאֶתְחַנֵּן,
- חֲמִשָּׁתָן סְתוּמוֹת. וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל, כִּי תוֹלִיד בְּנִים, אֹז
- יְבָדִיל, וַיִּקְרָא מֹשֶׁה, אֲרַבְעָתָן פְּתוּחוֹת. אֲנֹכִי, לֹא
- תִּשָּׂא, שְׁמוֹר, כְּבֹד, לֹא תִרְצָח, וְלֹא תִנָּאֵף, וְלֹא תִגְנֹב, וְלֹא תִחְמֹד, וְלֹא
- תִּתְאַנֶּה, אֶת הַדְּבָרִים, בְּלָן סְתוּמוֹת אַחַת עֶשְׂרֵה. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, פְּתוּחָה. וְהָיָה כִּי
- יָבִיאָךְ, לֹא תִנְסֹה, כִּי יִשְׁאַלְךָ, כִּי יָבִיאָךְ, אֲרַבְעָתָן סְתוּמוֹת. וְהָיָה עֲקֵב פְּתוּחָה. כִּי
- תֵאמֶר, סְתוּמָה. כָּל הַמִּצְוָה, וְהָיָה אִם שָׁכַח, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, בְּעַת הַהִיא, וְעַתָּה
- יִשְׂרָאֵל, חֲמִשָּׁתָן פְּתוּחוֹת. כִּי הָאֲרִץ, וְהָיָה אִם שָׁמַע, כִּי אִם שְׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן, רָאָה
- אֲנֹכִי, וְהָיָה כִּי יָבִיאָךְ, כִּי יִרְחִיב, כִּי יִכְרִית, בְּלָן סְתוּמוֹת וְהֵן שְׁבַע. כִּי יָקוּם, פְּתוּחָה.

קלח שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שני י"ח אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

- 1 יְסִיתֶךָ, כִּי תִשְׁמַע, בְּנִים אִתָּם (שם יד, א), לֹא תֹאכַל, אֵת זֶה
 - 2 תֹאכְלוּ, כָּל צִפּוֹר טְהוֹרָה, בְּלֶן סְתוּמוֹת וְהֵן שֵׁשׁ. עֹשֶׁר
 - 3 תַּעֲשֶׂר, פְּתוּחָה. מִקְצֵה שָׁלֹשׁ, מִקֵּץ שָׁבַע (שם טו, א), כִּי יִהְיֶה
 - 4 בָךְ אֲבִיוֹן, כִּי יִמָּכֵר לָךְ, אֲרֻבַּעַתָּן סְתוּמוֹת. כָּל הַבְּכוֹר,
 - 5 שְׁמֹר אֵת חֹדֶשׁ (שם טז, א),
 - 6 שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת. שְׁבַעַה
 - 7 שְׁבַעַת, סְתוּמָה. חֹג הַסִּפְתָּ, חֹג הַסִּפְתָּ,
 - 8 פְּתוּחָה. שְׁפָטִים וְשִׁטְרִים, לֹא
 - 9 תִּשַׁע לָךְ, לֹא תִזְבַּח (שם יז, א),
 - 10 כִּי יִמָּצֵא בְּקֶרְבְּךָ, אֲרֻבַּעַתָּן
 - 11 סְתוּמוֹת. כִּי יִפְלֹא, פְּתוּחָה.
 - 12 כִּי תִבֵּא, לֹא יִהְיֶה לַפְּהָנִים
 - 13 (שם יח, א), וְזֶה יִהְיֶה, וְכִי יִבֵּא
 - 14 הַלּוֹי, כִּי אִתָּה בָּא, כִּי יִכְרִית
 - 15 (שם יט, א), בְּלֶן סְתוּמוֹת וְהֵן
 - 16 שֵׁשׁ. וְכִי יִהְיֶה אִישׁ, פְּתוּחָה.
 - 17 לֹא תִסְיֵג, לֹא יָקוּם עַד, כִּי
 - 18 תִּצָּא לַמִּלְחָמָה (שם כ, א), כִּי
 - 19 תִּקְרַב אֶל עִיר, כִּי תִצּוֹר אֶל
 - 20 עִיר, חֲמִשָּׁתָן סְתוּמוֹת. כִּי
 - 21 יִמָּצֵא חֲלָל (שם כא, א),
 - 22 פְּתוּחָה. כִּי תִצָּא לַמִּלְחָמָה,
 - 23 כִּי תִהְיֶיךָ לְאִישׁ, כִּי יִהְיֶה
 - 24 לְאִישׁ, וְכִי יִהְיֶה בְּאִישׁ, לֹא
 - 25 תִּרְאֶה אֵת שׁוֹר (שם כב, א), לֹא
 - 26 תִּרְאֶה אֵת חֲמֹר, לֹא יִהְיֶה
 - 27 כָּלִי, בְּלֶן סְתוּמוֹת וְהֵן שָׁבַע.
 - 28 כִּי יִקְרָא, פְּתוּחָה. כִּי תִבְנֶה,
 - 29 לֹא תַחֲרֹשׁ, גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה, כִּי
 - 30 יִקַּח אִישׁ, וְאִם אִמָּת הָיָה, כִּי
 - 31 יִמָּצֵא אִישׁ, כִּי יִהְיֶה נִעְרָה,
 - 32 וְאִם בְּשֻׁדָּה, כִּי יִמָּצֵא אִישׁ
 - 33 נִעְרָה, לֹא יִקַּח אִישׁ (שם כג, א),
 - 34 לֹא יִבֵּא פְּצוּעַ דָּפָא, לֹא
 - 35 יִבֵּא מִמּוֹר, לֹא יִבֵּא עֲמוּנִי,
 - 36 לֹא תַתְּעֵב אֲדָמִי, כִּי תִצָּא
 - 37 מִחֲנָה, לֹא תִסְגִּיר, לֹא תִהְיֶה
 - 38 קְדֻשָּׁה, לֹא תִשְׁיֹךְ, כִּי תִדֹר,
 - 39 כִּי תִבֵּא בְּכָרִם, כִּי תִבֵּא
 - 40 בְּקִמָּת רֶעֶךָ, כִּי יִקַּח אִישׁ
 - 41 אִשָּׁה וּבָעֻלָּה (שם כד, א), כִּי
 - 42 יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה, כִּי
 - 43 יִמָּצֵא אִישׁ, הַשְּׁמֹר בְּנִגְעַ
 - 44 הַצִּרְעָת, כִּי תִשָּׂה, לֹא
- תַּעֲשֶׂק, לֹא יוֹמַתּוּ, לֹא תִשָּׂה, כִּי תִקְצֹר, כִּי תַחֲבֹט, כִּי יִהְיֶה
- רִיב (שם כה, א), כִּי יִשְׁכּוּ אַחִים, כִּי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים, לֹא יִהְיֶה
- לָךְ בְּכִיסְךָ, בְּלֶן סְתוּמוֹת וְהֵן חֲמֵשׁ וּשְׁלֹשִׁים. זָכוֹר, וְהִיָּה
- כִּי תִבּוֹא (שם כו, א), שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת. כִּי תִכְלֶה, הַיּוֹם הַזֶּה,
- שְׁתִּיחֶן סְתוּמוֹת. וַיִּצּוּ מֹשֶׁה
- וְזִקְנֵי (שם כז, א), פְּתוּחָה.
- וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה, וַיִּצּוּ מֹשֶׁה אֵת
- הָעָם, אֲרוֹר הָאִישׁ, אֲרוֹר
- מִקְלָה, אֲרוֹר מְסִיג, אֲרוֹר
- מִשְׁגָּה, אֲרוֹר מִטָּה, אֲרוֹר
- שֹׁכֵב עִם כָּל בְּהֵמָה, אֲרוֹר
- שֹׁכֵב עִם אֲחֹתּוֹ, אֲרוֹר שֹׁכֵב
- עִם חֲתַנְתּוֹ, אֲרוֹר מִפֶּה, אֲרוֹר
- לִקְחָה, אֲרוֹר אֲשֶׁר לֹא יִקָּים,
- בְּלֶן סְתוּמוֹת וְהֵן שָׁלֹשׁ
- עֲשָׂרָה. וְהִיָּה אִם שְׁמוּעַ (שם
- כח, א), וְהִיָּה אִם לֹא תִשְׁמַע,
- שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת. אֲלֵה דְבָרִי
- הַבְּרִית, סְתוּמָה. וַיִּקְרָא מֹשֶׁה
- אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל (שם כט, א),
- אִתָּם נֹצְבִים, שְׁתִּיחֶן
- פְּתוּחוֹת. וְהִיָּה כִי יִבֵּאוּ (שם
- ל, א), כִּי הַמִּצְוָה, רָאָה נִתְּתִי,
- שְׁלֹשָׁתָן סְתוּמוֹת. וַיִּלָּךְ מֹשֶׁה
- (שם לא, א), פְּתוּחָה. וַיִּקְרָא
- מֹשֶׁה, סְתוּמָה. וַיֹּאמֶר ה' אֶל
- מֹשֶׁה הֵן, הֶאֱזִינוּ הַשָּׁמַיִם (שם
- לב, א), וַיִּבֵּא מֹשֶׁה, וַיְדַבֵּר ה'
- אֶל מֹשֶׁה בְּעֶצֶם, וְזֹאת
- הַבְּרִכָּה (שם לג, א), חֲמִשָּׁתָן
- פְּתוּחוֹת. וְזֹאת לִיהוּדָה,
- סְתוּמָה. וּלְלֹוֹי, פְּתוּחָה.
- לְבִנְיָמִן, וּלְיוֹסֵף, וּלְזִבְּוּלֹן,
- תִּכְלֶה, הַיּוֹם הַזֶּה, שְׁתִּיחֶן סְתוּמוֹת. וַיִּצּוּ מֹשֶׁה וְזִקְנֵי, פְּתוּחָה. וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה, וַיִּצּוּ
- מֹשֶׁה אֵת הָעָם, אֲרוֹר הָאִישׁ, אֲרוֹר מִקְלָה, אֲרוֹר מְסִיג, אֲרוֹר מִשְׁגָּה, אֲרוֹר מִטָּה,
- אֲרוֹר שֹׁכֵב עִם כָּל בְּהֵמָה, אֲרוֹר שֹׁכֵב עִם אֲחֹתּוֹ, אֲרוֹר שֹׁכֵב עִם חֲתַנְתּוֹ, אֲרוֹר מִפֶּה,
- אֲרוֹר לִקְחָה, אֲרוֹר אֲשֶׁר לֹא יִקָּים, בְּלֶן סְתוּמוֹת וְהֵן שָׁלֹשׁ עֲשָׂרָה. וְהִיָּה אִם שְׁמוּעַ,
- וְהִיָּה אִם לֹא תִשְׁמַע, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת. אֲלֵה דְבָרִי הַבְּרִית, סְתוּמָה. וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל
- כָּל יִשְׂרָאֵל, אִתָּם נֹצְבִים, שְׁתִּיחֶן פְּתוּחוֹת. וְהִיָּה כִי יִבֵּאוּ, כִּי הַמִּצְוָה, רָאָה נִתְּתִי,
- שְׁלֹשָׁתָן סְתוּמוֹת. וַיִּלָּךְ מֹשֶׁה, פְּתוּחָה. וַיִּקְרָא מֹשֶׁה, סְתוּמָה. וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֵן,
- הֶאֱזִינוּ הַשָּׁמַיִם, וַיִּבֵּא מֹשֶׁה, וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּעֶצֶם, וְזֹאת הַבְּרִכָּה, חֲמִשָּׁתָן
- פְּתוּחוֹת. וְזֹאת לִיהוּדָה, סְתוּמָה. וּלְלֹוֹי, פְּתוּחָה. לְבִנְיָמִן, וּלְיוֹסֵף, וּלְזִבְּוּלֹן, וּלְגָד,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שני י"ח אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קלט

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

- 1 ולגד, ולדן, ולאשר, ויעל משה (שם לד, א), בלן סתומות
 - 2 והן שבע. מנין הפרשיות הפתוחות של ספר זה הוא ארבע
 - 3 ושלשים, ומנין הפרשיות הסתומות שבספר זה הוא מאה
 - 4 ארבע ועשרים, ומנין הכל ביחד הוא מאה ושמונה וחמשים
 - 5 פרשיות.
 - 6 ומנין הפרשיות הפתוחות
 - 7 שבכל התורה הוא מאתים
 - 8 ותשעים, ומנין הפרשיות
 - 9 הסתומות שבכל התורה הוא
 - 10 שלש מאות תשעה ושבשים,
 - 11 ומנין הכל ביחד הוא שש
 - 12 מאות ששים ותשעה פרשיות.
 - 13 צורת הכתיבה של שירת
 - 14 האזינו כך היא: כל שיטה
 - 15 ושיטה יש באמצעה רוח
 - 16 אחד בצורת הפרשה
 - 17 הסתומה ושהפרשה הקודמת
 - 18 נגמרת באמצע שורה והפרשה
 - 19 החדשה מתחילה גם כן באמצע
 - 20 אותה השורה ויש הפסק ביניהן
 - 21 כשיעור של כתיבת תשע
 - 22 אותיות, ונמצאת כל שיטה
 - 23 חלוקה לשנים, מקצת כתוב
 - 24 בתחילתה ומקצת כתוב בסופה
 - 25 ויש רוח באמצעה. וכותבין
 - 26 אותה בשבע ושלשים שיטות,
 - 27 ואלו הן התבות שכתובות
 - 28 בראש – שבתחילת כל שיטה
 - 29 ושיטה: האזינו, יערי,
 - 30 כשערים, כי, הצור, אל,
 - 31 שחת, הלה, הלא, זכר,
 - 32 בהנחל, יצב, כי, ימצאהו,
 - 33 יסבנהו, כנשר, ה', ירבהו,
 - 34 וינקהו, חמאת, בני, ודם,
 - 35 שמנת, וינבל, בתועבת, אלהים,
 - 36 אלהים, לא, ותשבח, מבעס,
 - 37 אראה, בנים, כעסוני, בגוי,
 - 38 ותיקד, ותלהט, חצי, וקטב,
 - 39 עם, גם, אשביטה, פן, ולא,
 - 40 ואין, יבינו, ושנים, וה',
 - 41 ואיבינו, ומשדמת, אשכלת,
 - 42 וראש, חתום, לעת, וחס,
 - 43 ועל, ואפס, צור, ישתו, יהי,
 - 44 ואין, מחצתי, כי, אם, אשיב,
 - 45 אשכיר, מדם, הרנינו, ונקם.
- ולדן, ולאשר, ויעל משה, בלן סתומות והן שבע. מנין הפתוחות של ספר זה ארבע והסתומות מאה ארבע ועשרים, ומנין הכל ביחד הוא מאה ושמונה וחמשים פרשיות.
- ומנין הפרשיות הפתוחות כל התורה מאתים ותשעים, ומנין הסתומות שלש מאות תשעה ושבשים, הכל שש מאות ששים ותשעה.
- צורת שירת האזינו כל שיטה ושיטה יש באמצעה רוח אחד בצורת הפרשה הסתומה, ונמצאת כל שיטה חלוקה לשנים. וכותבין אותה בשבע ושלשים שיטות. ואלו הן התבות שבראש כל שיטה ושיטה, האזינו. יערי. כשערים. כי. הצור. אל. שחת. הלה. הלא. זכר. בהנחל. יצב. כי. ימצאהו. יסבנהו. כנשר. ה'. ירבהו. וינקהו. חמאת. בני. ודם. שמנת. וינבל. בתועבת. אלהים. לא. ותשבח. מבעס. אראה. בנים. כעסוני. בגוי. ותיקד. ותלהט. חצי. וקטב. עם. גם. אשביטה. פן. ולא. ואין. יבינו. ושנים. וה'. ואיבינו. ומשדמת. אשכלת. וראש. חתום. לעת. וחס. ועל. ואפס. צור. ישתו. יהי. ואין. מחצתי. כי. אם. אשיב. אשכיר. מדם. הרנינו. ונקם.
- ואלו הן התבות שבראש כל חצי שיטה אחרונה, שהן באמצע הדף, ותשמע. תול. וכרביבים. הבו. כי. צדיק. דור. עם. הוא. שאל. בהפרידו. למספר. יעקב. ובתהו. יצרנהו. יפרש. ואין. ויאכל. ושמן. עם. וישמן. ויטש. יקנאהו. יזבחו. חדשים. צור. וינרא. ויאמר. כי. הם. ואני. כי. ותאכל. אספה. מזי. ושן. מחוץ. אמרתי. לולי. פן. כי. לו. איכה. אם. כי. ענבמו. חמת. הלא. לי. כי. כי. כי. ואמר. אשר. יקומו. ראו. אני. ואין. ואמרתי. ותאחזו. ולמשנאי. וחרבי. מראש. כי. וכפר.
- שירת הים כותבין אותה בשלשים שיטה. שיטה ראשונה כדרכה, ושאר השיטות אחת מניחין באמצעה רוח אחד, ואחת מניחין הרוח בשני מקומות באמצעה, עד שתמצא השיטה לשלש. ונמצא רוח כנגד הכתב וכתב כנגד הרוח. וזו היא צורתה.

33 תפל עליהם אימתה ופחד	או ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליהוה ויאמרו	1 אז ישיר משה ובני ישראל
34 בגדל ורועד ידמו כאבן עד	אשירה ליהוה כי גאה גאה	2 את השירה הזאת ליהוה
35 יעבר עמך יהוה עד יעבר עם	סוס	3 ויאמרו לאמר אשירה ליהוה
36 זו קנית: תבאמו ותטעמו	עזי וחמרת יה ויהי לי	4 כי גאה גאה סוס ורכבו רמה
37 בהר נחלתך מכון לשבתך	אלהי	5 ביים: עזי וחמרת יה ויהי לי
38 פעלת יהוה מקדש אדני	יהוה איש מלחמה יהוה	6 לישועה זה אלי ואנוהו אלהי
39 כוננו ידך: יהוה ימלך לעלם	מרבבת פרעה וחילו ירה בים	7 אבי וארממנהו: יהוה איש
40 ועד: כי בא סוס פרעה	תהמת וכסיו ירדו במצולת כמו	8 מלחמה יהוה שמו: מרבבת
41 ברכבו וכפרשיו ביים וישב	ימין יהוה נאדרי בכח	9 פרעה וחילו ירה בים ומבחר
42 יהוה עליהם את מי הים ובני	וכרב גאונך תהרם	10 שלשיו טבעו בים סוף:
43 ישראל הלכו בכפשה בתוך	תשלח חרנך ואכלמו פקש:	11 תהמת וכסיו ירדו במצולת
44 הים: בכתיבת כל התורה פלה,	נצבו כמו נד	12 כמו אבן: ימין יהוה נאדרי
45 בין בשירות בין בשאר	קפאו תהמת בלב ים:	13 בכח ימין יהוה תרעץ
46 הפתב, יתפון – ידיק בכתיבה	אחלק שלל תמלאמו	14 אויב: וברב גאונך תהרם
47 שתהא כל אות שבאותה	נשפת	15 קמין תשלח חרנך ואכלמו
48 המילה כתובה סמוכה	צללו כעופרת במים	16 פקש: וברוח אפיד נערמו
49 לחברתה ביותר, ולא תדבק	אדירים: מי כמכה באלם יהוה	17 מים נצבו כמו נד נזלים
50 שום אות פה – בחברתה וגם	נורא תהלת עשה	18 קפאו תהמת בלב ים: אמר
51 לא תתרחק ממנה – לא	נטיה ימין תבלעמו ארץ:	19 אויב ארדף אשיג אחלק שלל
52 תכתב אות רחוקה מחברתה	נהלת בעז אל נה	20 תמלאמו נפשי אריק חרבי
53 כדי שלא תראה התכה –	חיל	21 תורישמו ידי: נשפת ברוחך
54 המילה נשתי תבות מחמת	אז נבהלו אלופי	22 כסמו ים צללו כעופרת במים
55 המרחק שבין האותיות, אלא	נמנו	23 אדירים: מי כמכה באלם
56 יהיה בין אות לאות הפסק	תפל עליהם אימתה	24 יהוה מי כמכה נאדר בקדש
57 פעובי של חוט השערה. ואם	בגדל ורועד ידמו כאבן	25 נורא תהלת עשה פלא: נטיה
58 הרחיק אות מאות עד כדי	עד יעבר עם זו	26 ימין תבלעמו ארץ: נחית
59 שתראה התכה מחמת המרחק	תבאמו ותטעמו בהר נחלתך	27 בחסדך עם זו גאלת נהלת
60 כמו שתי תבות, לתינוק –	מקדש אדני כוננו	28 בעזך אל נה קדשך: שמעו
61 ילדו שאינו רגיל בקריאת	יהוה ימלך לעלם ועד:	29 עמים ירגזון חיל אחז ישבי
62 תיבה זו, הרי זה הכותב פסל	וישב יהוה עליהם	30 פלשת: אז נבהלו אלופי
63 את הספר, עד שיתקן וימצעם	ובני ישראל הלכו בכפשה בתוך הים:	31 אדום אילי מואב יאחזמו
64 את הרוח שבין האותיות.		32 רעד נמנו כל ישבי כנען:

כל התורה פלה, בין בשירות בין בשאר הפתב, יתפון שתהא אות סמוכה לחברתה ביותר ולא תדבק בה ולא תתרחק ממנה, כדי שלא תראה התכה כשתי תבות. אלא יהיה בין אות לאות פחות השערה. ואם הרחיק אות מאות עד כדי שתראה התכה כשתי תבות לתינוק שאינו רגיל, הרי זה פסל עד שיתקן.

יום שלישי י"ט אדר ה'תשע"ה

פרק השעי

68 ארכו – כלומר, מצוה לעשות	א. אין עושין ספר תורה לא ארכו יתר על הקפו	65 פרק ט א. אין עושין ספר
69 את אורכו והיקפו של ספר התורה	ולא הקפו יתר על ארכו. וכמה הוא ארכו, בגויל	66 תורה לא ארכו יתר על
70 במידות שוות, דהיינו שאם ייקח		67 הקפו, ולא הקפו יתר על

פניני הלכה

הלכה א: עד שהיה ארכו כהיקפו הרי זה כמצוה. והרמ"א (יו"ד סי' רעב ס"א) כתב, שיש אומרים [טור בשם הרא"ש] שהעמוד שבתוך הספר מצטרף להיקף של שישה טפחים. וכתב

הש"ך (שם סק"ב), שמשמע מדברי הרא"ש והטור שיש שיעור מסוים שנדרש לעובי העמוד [מפני שאם אין שיעור, הרי בנקל יוכל לכוון שהיה בהיקפו שישה טפחים, שיעשה את עובי העמוד

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שלישי י"ט אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קמא

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

- 1 את יריעות ספר התורה התפורות זו לזו ויגלול אותן לכרך אחד
- 2 וללא העמוד, וימדוד את גובה היריעות מלמטה למעלה, וכמו כן
- 3 ימדוד מסביב את היקף היריעות באמצעות חוט, תהיה מידת האורך
- 4 וההיקף של ספר התורה שווה, האורך אינו יותר מההיקף, וההיקף
- 5 אינו יותר מהאורך וודין זה הוא
- 6 למצוה מן המובחר.
- 7 וְכֵּמָּה הוּא אָרְכוֹ – כלומר, כמה
- 8 יהיה האורך וההיקף של ספר
- 9 התורה העומד להיכתב בכתיבה
- 10 בינונית, בְּגוּל – אם הוא עומד
- 11 לכתוב על גבי גויל, שהוא עור
- 12 בהמה שעוביו שלם ולא נחלק,
- 13 שיעור אורכו יהיה שְׁשָׁה
- 14 טַפָּחִים, שְׁשָׁה אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים
- 15 אַצְבָּע בְּרֹחַב הַגּוּל שֶׁל יָד –
- 16 עשרים וארבע אצבעות, ושיעור
- 17 רוחב כל אצבע נמדד לפי רוחב
- 18 האגודל של היד. וּבִקְלָף – ואם
- 19 עומד לכתוב על גבי קלף, שהוא
- 20 החלק הפנימי של עור בהמה
- 21 שנחלק עוביו לשניים ועוביו דק
- 22 מעובי הגויל וממילא אי אפשר
- 23 לשערו כגויל בשישה טפחים
- 24 כשכותב בכתיבה בינונית, שיעור
- 25 האורך וההיקף של ספר התורה
- 26 יהיה או פָּחוֹת או יֵתֵר משישה
- 27 טפחים, כלומר, שאין צורך שיהיה דווקא בשיעור שישה טפחים,
- 28 והוא – ובלבד שִׁיְהֵא אָרְכוֹ כְּמִידַת הַקֶּפֶס.
- 29 וְכֵּן אִם עָשָׂה בְּגוּל פָּחוֹת מִשְׁשָׁה טפחים, כגון שעשה את ספר
- 30 התורה שנכתב על גבי גויל במידת חמישה טפחים אורך והיקף,
- 31 וּמַעֲטָא אֶת הַפֶּתֶב – וכתב באותיות קטנות מכתב בינוני ויבכר גרם
- 32 להקטין את היקף הכרך, או שעשה על גבי גויל יֵתֵר עַל הַשְּׁשָׁה
- 33 טפחים וְהִרְחִיב בַּפֶּתֶב – וכתב אותיות רחבות מכתב בינוני ויבכר
- 34 גרם להגדיל את היקף הכרך, עַד שֶׁהָיָה (מחמת שינויים אלו)
- 35 אָרְכוֹ של ספר התורה כְּהֶקְפוֹ, הָרִי זֶה כְּמַצָּה – כלומר, מכל
- 36 מקום קיים מצוות עשיית אורך והיקף שווים, אף שאינו שישה
- 37 טפחים.
- 38 ב. שְׁעוֹר הַגְּלִיזוֹן – השטח הריק מכתובה שיש להשאיר בשולי
- 39 היריעה; מִלְמַטָּה – מתחת השורות, שיעורו הוא אַרְבַּע

שְׁשָׁה טַפָּחִים, שְׁשָׁה אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים אַצְבָּע בְּרֹחַב הַגּוּל שֶׁל יָד. וּבִקְלָף, או פָּחוֹת או יֵתֵר. וְהוּא שִׁיְהֵא אָרְכוֹ כְּהֶקְפוֹ. וְכֵּן אִם עָשָׂה בְּגוּל פָּחוֹת מִשְׁשָׁה וּמַעֲטָא אֶת הַפֶּתֶב, או יֵתֵר עַל הַשְּׁשָׁה וְהִרְחִיב בַּפֶּתֶב, עַד שֶׁהָיָה אָרְכוֹ כְּהֶקְפוֹ, הָרִי זֶה כְּמַצָּה.

ב. שְׁעוֹר הַגְּלִיזוֹן מִלְמַטָּה, אַרְבַּע אַצְבָּעוֹת, וּמִלְמַעְלָה שְׁלֹשׁ אַצְבָּעוֹת, וּבֵין דָּף לְדָף שְׁתֵּי אַצְבָּעוֹת. לְפִיכָף צָרִיף שְׁנֵינִים בְּתַחֲלַת כָּל יְרִיעָה וּבְסוּפָהּ רֹחַב אַצְבָּע אַחַת וּכְדֵי תְּפִירָה, שְׁנֵינִים בְּתַחֲתָפֶר הִירִיעוֹת, יְהִיָּה בֵּין כָּל דָּף וְדָף בְּכָל הַסֵּפֶר כָּלוּ שְׁתֵּי אַצְבָּעוֹת. וְיֵנִים מִן הָעוֹר בְּתַחֲלַת הַסֵּפֶר וּבְסוּפוֹ כְּדֵי לִגְלַע עֲמוּד. וְכָל הַשְּׁעוּרִין הָאֵלּוּ לְמַצָּה, וְאִם חָסֵר אוֹ הוֹתֵר לֹא פָּסֵל.

ג. בִּיצַד יִתְּכֹן אָדָם עַד שִׁיעֲשֶׂה הַסֵּפֶר אָרְכוֹ כְּהֶקְפוֹ, מִתַּחֲלִיל וּמִרְבַּע הָעוֹרוֹת בְּשׁוּה, וְעוֹשֶׂה רֹחַב כָּל עוֹר מֵהֶם שְׁשָׁה טַפָּחִים קָצֵב אֶחָד לָכָל. וְאַחֵר כָּף גוֹלָל הָעוֹרוֹת וְעוֹשֶׂה מֵהֶן כָּרָף אֶחָד מִהֶדֶק יָפָה יָפָה, וּמוֹסִיף בְּעוֹרוֹת וּמִהֶדֶק, עַד שִׁיעֲשֶׂה הֶקֶף הַכָּרָף שְׁשָׁה טַפָּחִים שֶׁהוּא רֹחַב הָעוֹר. וּמוֹדֵד בְּחוּט שֶׁל שְׁנֵי שְׁאִיפּוֹ עַל הַכָּרָף.

- 64 ג. בִּיצַד יִתְּכֹן אָדָם – יֵעֲרוֹךְ
- 65 וידייק את המידות עַד שִׁיעֲשֶׂה
- 66 הַסֵּפֶר אָרְכוֹ כְּהֶקְפוֹ? מִתַּחֲלִיל
- 67 וּמִרְבַּע הָעוֹרוֹת (– הִירִיעוֹת) בְּשׁוּה וְעוֹשֶׂה אֶת הָרֹחַב שֶׁל כָּל
- 68 עוֹר מֵהֶם שְׁשָׁה טַפָּחִים – כלומר, תחילה מסדר את כל העורות
- 69 זה על גבי זה, ומרבע אותם באופן שווה ואחיד על ידי שחותך
- 70 ועושה אותם במידת רוחב אחת של שישה טפחים, ואינו מקפיד על
- 71 כך שהאורך של כל עור הוא שונה, קָצֵב אֶחָד לָכָל – קצבה
- 72 ומידה אחת לכל העורות וברוחבם. וְאַחֵר כָּף גוֹלָל אֶת כָּל
- 73 הָעוֹרוֹת המונחים זה על גבי זה, וְעוֹשֶׂה מֵהֶן כָּרָף אֶחָד מִהֶדֶק
- 74 יָפָה יָפָה, וּמוֹסִיף בְּעוֹרוֹת וּמִהֶדֶק – ובמידת הצורך מוסיף
- 75 עורות על גבי הכרך ומהדקם, עַד שִׁיעֲשֶׂה הֶקֶף הַכָּרָף שְׁשָׁה
- 76 טַפָּחִים, שֶׁהוּא רֹחַב הָעוֹר – שווה וגם) הרוחב של כל עור ועור.
- 77 וּמוֹדֵד אֶת מִידַת הַהִיקָף בְּאַמְצוֹת חוּט שֶׁל שְׁנֵי – חוט משי,
- 78 שאינו נמתח שְׁאִיפּוֹ עַל הַכָּרָף – שיכרוך אותו סביב לעורות
- 79 הכרוכים ולאחר מכן ימדוד את החוט.

פניני הלכה

הלכה ב: ויניח מן העור בתחלת הספר ובסופו כדי לגול עמוד. ראה להלן (הלכה יד) אודות הרווח שיש להניח לאחר הגלילה על עמוד העץ, בינו לבין הדף של ספר התורה.

כפי הצורך. טור (יו"ד שם). והט"ז (שם סק"ב) גרס בדברי הרמ"א והטור, שהעמוד 'שבסוף' הספר מצטרף לשישה טפחים. אבל העמוד הראשון אינו מצטרף. ובפתחי תשובה (סק"ג) הביא בשם ספר בני יונה, שהסיק שהעמוד אינו מצטרף.

קמב שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שלישי י"ט אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

- 1 ד. ואחר כך עושה פנה ו- סרגל) שנה, יהיה ארפה של
 - 2 הכנה ארבעים או חמשים אצבעות, ויחלק אצבע אחד
 - 3 מהן בכנה – כלומר, ויחלק ויסמן באורך הכנה את אחת מן
 - 4 האצבעות, באמצעות סימון של חלוקה לשנים ולשלושה
 - 5 ולא רבעה חלקים, כדי שידע
 - 6 בו – באמצעות האצבע
 - 7 המסומנת לפי חלקים, שיעור
 - 8 חצי אצבע ורביע אצבע,
 - 9 וכיוצא בזה החלק. וימדד כל
 - 10 עור ועור בכנה זו את מידת
 - 11 ארכו עד שידע כמה אצבע
 - 12 יש בכל אורך עור ועור, כדי
 - 13 שידע כמה אצבע באורך כל
 - 14 הפרך – כלומר, כדי שלאחר מכן
 - 15 יחבר את מידת כל העורות, וידע
 - 16 את מידת האורך של כל העורות
 - 17 שנגללו בכרך ואם נעמידם זה
 - 18 בצד זה.
 - 19 ה. ואחר כך לוקח עורות
 - 20 אחרים ו- שאינו משתמש עמם
 - 21 לספר תורה זהו שנים או
 - 22 שלושה, כדי לבדוק בהן את
 - 23 שיעור הקטב – גודל הכתב
 - 24 שהוא אמור לכתוב, וכותב בהן
 - 25 – על גבי אחד מעורות אלו דף
 - 26 ו- עמוד אחד. ודבר ידוע
 - 27 שאורך הדף הוא שבע עשרה
 - 28 אצבעות, לפי שהוא מניח
 - 29 גליון – שטח ריק בשולי היריעה
 - 30 למעלה שלש ולמטה ארבע
 - 31 – שלש אצבעות בחלק העליון של היריעה וארבע אצבעות בחלק
 - 32 התחתון, ויחידיו הן שבע אצבעות וכשמוסרים אותן מתוך כלל
 - 33 אורך היריעה, שהוא שישה טפחים שהם עשרים וארבע אצבעות,
 - 34 נמצא אורך הדף שבע עשרה אצבעות. אכל רחב הדף שהוא
 - 35 בשיעור של כתיבת שלושים אותיות, הוא לפי הקטב – תלוי הוא
 - 36 בסוג הכתב, אם דק אם עבה – אם הכתב דק רוחב הדף מועט,
 - 37 ואם הכתב עבה, רוחב הדף מרובה, וכן מניין השיטות – השורות
 - 38 שפדף יבאו לפי הקטב, לפי שבין שיטה ושיטה – בין כל
 - 39 שורה ושורה שכותב צריך להיות רוח פמלא שיטה – כשיעור
 - 40 גובה השורה שכותב, ואם כתיבתו קטנה, גובה השורה נמוך והרוח
 - 41 בינה לשורה הבאה הוא לפי גובה זה, וכן להיפך.
 - 42 ו. ואחר שפוטב את הדף שפדק בו – העמוד שכותב כדי
 - 43 לבדוק את שיעור הכתב לפי מה שירצה – כפי גודל הכתב
 - 44 שיבחר לכתוב וכמבואר בהלכה הקודמת, ימד רחב הדף
 - 45 באצבעות הפנה – כלומר, ימדוד כמה אצבעות יש ברוחב
 - 46 העמוד, באמצעות מידת האצבעות שבסרגל, ויוסיף על רחב
- הדף שנמדד, שיעור שתי אצבעות שבין דף ודף – שיש להניח
- בין עמוד לעמוד כמבואר לעיל (הלכה ב), ויחשב כמה דפין יבאו
- בפרך שגלל – כמה עמודים ניתן לכתוב בכל העורות הכרוכים
- ושיודע את אורכם כמבואר לעיל (הלכה ד), מאותו הקטב שפדק
- בו – כפי גודל הכתב שכתב בו,
- וידע חשבון הדפין – וכך יידע
- את מנין העמודים האמורים
- להיות בכל הכרך ווכונן אם מדד
- את כל אורך העורות הכרוכים
- והיבר את התוצאות ונמצא אורך
- הכרך 1,500 אצבעות, ומדד את
- רוחב העמוד והוסיף שתי
- אצבעות והתוצאה הסופית של
- רוחב העמוד היא 6 אצבעות,
- נמצא שלפי סוג כתיבתו אמורים
- להיות 250 עמודים בכל הכרך.
- ויראה כמה נכתב בדף זה
- שפדק בו מן התורה פלה –
- כמה נכתב בעמוד מתוך כל
- התורה, כלומר, מהו היחס של מה
- שנכתב בעמוד לעומת כל התורה
- כולה וכדי לדעת כמה עמודים
- נוספים מסוג זה יידרשו כדי
- לכתוב את כל התורה, ומשער
- דבר זה לפי הספר שהוא
- פוטב מנינו – לפי החומש
- שממנו מעתיק, שישפור את כל
- עמודי החומש ויבדוק בעמוד
- שכתב כמה עמודי חומש נכנסו בו
- וכונן שדפי החומש הם 500
- עמודים, ובעמוד שכתב נכנסו 2 עמודי חומש, ולפי זה, נמצא
- שהיחס של העמוד שנכתב לעומת כל התורה הוא 1 ל-250,
- ודרושים 250 עמודים בגודל זה כדי לכתוב את כל התורה.
- ומחשב, אם עלתה כל התורה לפי מנין הדפין – ואם יצא
- בחשבונו שמנין העמודים שדרוש לכתיבת כל התורה הוא כפי
- מנין העמודים שאמורים להיות בעורות שהכין ווכונן באופן זה
- שדרושים 250 עמודים בגודל זה לכתיבת כל התורה, והעורות
- שהכין הם בשיעור כתיבת 250 עמודים בגודל זה, זה הוא הקטב
- שפוטב בו בפרך – כפי גודל כתב זה שכתב בעמוד יכתוב
- בעורות שהכין. ואם הוציא החשבון – ואם תוצאת החשבון היא
- שהדפין יתר מן התורה – שמנין העמודים שאמורים להיות
- בעורות הוא יותר ממנין העמודים הנדרשים לכתיבת כל התורה
- וכונן שהעורות שהכין הם בשיעור כתיבת 250 עמודים, ובדק
- בעמוד שכתב ונמצא שנכנסו בו 2.25 דפי חומש, ונמצא שדרושים
- רק כ-222 עמודים בגודל כתב זה לכתיבת כל התורה, וירחיב
- בפוטב עד שיתמצט מנין הדפין – עליו להרחיב את הכתב כדי

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שלישי י"ט אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קמג

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

47 את שאר יתרת העור, וְאֵל יָחוּשׁ שֶׁבְּקִצְיָהּ הוּא מְקַלְקֵל אֶת
48 הַחֲשֹׁבֵן שֶׁל אוֹרֵךְ הַכֶּרֶךְ (כַּמְבוּאָר לְעֵיל בְּתַחֲלִיל הַלֵּכָה ו'), מִפְּנֵי
49 שֶׁבְּאַחֲרֶיהָ – לֵאמֹר שְׁסִיִּים לִכְתּוֹב עַל גְּבִי כָּל עוֹרוֹת אֵלּוּ, יִתְּנוּסָף
50 עוֹרוֹת אַחֲרוֹת עַל הַכֶּרֶךְ שֶׁגָּלַל – יוֹיָצֵר צוֹרֵךְ לְהוֹסִיף עוֹרוֹת
51 מֵעֵבֶר לְעוֹרוֹת שֶׁגָּלַם בַּכֶּרֶךְ

52 בְּתַחֲלִילָהּ, וּכְמוֹת הָעוֹרוֹת שִׁוּסִיף
53 הֵיא כִּנְגֵד כָּל הַתּוֹסְפוֹת
54 שֶׁקוֹצֵץ מִכָּל עוֹר וְעוֹר –
55 בְּכֻמוֹת שֶׁתַּכְסֶּה אֶת כָּל הַיִּתְרוֹת
56 שֶׁקָּצַץ מֵהָעוֹרוֹת, וְאֵינִי צָרִיךְ
57 לְחַשֵּׁב דְּכָר זֶה – כְּמוֹהוּ
58 קוֹצֵץ מִכָּל עוֹר וְעוֹר, מִפְּנֵי
59 שֶׁהַכֶּתֶב מוֹשְׁכֵוּ לְפִי מִנֵּין
60 הַדִּפְּיִן – שֶׁכְּתִיבַת הָעֵמּוּד בְּמִידַת
61 רוּחַב זֶה תְּבִיאֶהוּ לְהוֹסִיף עֵמּוּדִים
62 כְּפִי הָרָאוּי בְּדִיקָה.

63 ח. וְכֵן הָרוּצָה לַעֲשׂוֹת אֶת
64 רֹחַב הַסֶּפֶר יִתֵּר עַל שְׁשֵׁה
65 טַפְחִים אוֹ פָּחוֹת מִשְׁשֵׁה, עַל
66 הַדֶּרֶךְ הַזֹּאת הוּא מְחַשֵּׁב – עַל
67 פִּי סֵדֵר הַחִיּוּבוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל
68 (הַלֵּכָה ג') וְאֵלּוּ שֶׁבְּמִקּוֹם שִׁישָׁה
69 טַפְחִים יַעֲשֶׂה חֲמִישָׁה אוֹ שֶׁבַע
70 טַפְחִים וְכִיּוֹצֵא בִּזְוָה, וְגַם אִזְּצָא
71 אֲרָכּוֹ כֶּהֱקֵפוֹ, בְּלֹא פָּחוֹת וְלֹא
72 יִתֵּר, וְהוּא – וּבִלְבַד שְׁלֹא
73 יִטְעֶה בְּחֲשָׁבוֹן – שֶׁלֹּא יִטְעֶה
74 בְּאוֹפֵן הַחִיּוּבוֹ הַמְּבוּאֵר לְעֵיל
75 (שם).

76 ט. רֹחַב הַגִּנּוּל – מִידַת
77 'אַצְבַּע' הַנִּמְדַּדֶּת לְפִי רוּחַב
78 הָאֵגוּל שֶׁל הַיָּד (כַּמְבוּאָר לְעֵיל

79 הַלֵּכָה א) הָאֵמּוּר בְּכָל הַשְּׁעוּרֵיִן הָאֵלּוּ שֶׁל מִידוֹת סֵפֶר תּוֹרָה
80 וּבְשֶׁאֵר שְׁעוּרֵי תּוֹרָה בְּלָהּ, וְהוּא הַבִּינּוּנִי – הָאֵגוּל שֶׁל אָדָם
81 בִּינּוּנִי, כִּכְרֵ דִקְדָּקָנוֹ בְּשִׁעוּר – בִּדְקָנוֹ הֵיטֵב אֶת מִידָתוֹ
82 וּמִצְאָנוּהוּ שֶׁהוּא כְּמִידַת הָרֹחַב שֶׁל שְׁבַע שְׁעוּרוֹת בִּינּוּנִיּוֹת
83 הָעוֹמְדוֹת זֶה בְּצֵד זֶה בְּדִחָק – בְּצִפְפוֹת, וְהֵן וְשֶׁבַע הַשְּׁעוּרוֹת
84 שֶׁנִּמְדְּדוֹת בְּרוּחָבן, מִידָתָן הֵיא כְּמִידַת אֲרָךְ שְׁתֵּי שְׁעוּרוֹת
85 הָעוֹמְדוֹת זֶה לְפָנָיו זֶה בְּרוּחַ. וְכָל טַפַּח הָאֵמּוּר בְּכָל מְקוֹם בְּדַבְּרֵי
86 חֻכְמִים הוּא אֲרָבַע אֲצָבָעוֹת מִזֵּו – אֲרַבַּע אֲצָבָעוֹת שֶׁל אֵגוּל.
87 וְכָל אִמָּה הָאֵמּוּר בְּדַבְּרֵי חֻכְמִים, הֵיא שֶׁל שְׁשֵׁה טַפְחִים.

88 י. סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁכְּתִבְתִּי אֲנִי, רֹחַב כָּל דֶּף וְדֶף מִדִּפְּיוֹ – כֹּל
89 עֵמּוּד וְעֵמּוּד מֵעֵמּוּדֵי הוּא אֲרָבַע אֲצָבָעוֹת, וְשִׁירַת הֵים – 'או'
90 'שִׁיר וְכו'' (שְׁמוֹת טו, יא) וְשִׁירַת הָאֲזִינוּ – 'הָאֲזִינוּ הַשְּׁמַיִם וְכו''
91 (דְּבָרִים לב, א') רֹחַב כָּל דֶּף מִשְׁתִּיחֵן הוּא שֶׁשׁ אֲצָבָעוֹת,
92 וּמִנֵּין הַשִּׁטִּין – הַשּׁוֹרוֹת שֶׁבְּכָל דֶּף וְדֶף בְּסֵפֶר תּוֹרָה זֶה הֵן

1 שִׁתְּמַעֵט בְּכָךְ מִנֵּין הָעֵמּוּדִים שְׁנֵיתָן לִכְתּוֹב עַל גְּבִי הָעוֹרוֹת וְיִימָצֵא
2 שׁוּוֹה לְמִנֵּין הָעֵמּוּדִים הַנִּדְרָשִׁים לְכְּתִיבַת כָּל הַתּוֹרָה) וְיִבְדֹּק בְּדֶף
3 אַחֵר – וְיִבְדֹּק שׁוֹב אֶת שִׁיעוּר הַכְּתָב עַל גְּבִי עֵמּוּד אַחֵר וְשֶׁהֵכִין
4 לְשֵׁם נִיסִיוִן בְּכַתֵּב רֹחַב יוֹתֵר מִהַקּוֹדֵם, וְיִמְשִׁיךְ כְּפִי הַתְּהַלִּיךְ הַמְּבוּאֵר
5 לְעֵיל (בְּתַחֲלִיל הַהִלֵּכָה וְהִלָּאָה). וְאֵם

6 הוֹצִיא הַחֲשֹׁבֵן שֶׁהַתּוֹרָה יִתֵּר
7 מִן הַדִּפְּיִן – שְׁמִנֵּין הָעֵמּוּדִים
8 הַנִּדְרָשִׁים לְכְּתִיבַת כָּל הַתּוֹרָה
9 הוּא יוֹתֵר מִמִּנֵּין הָעֵמּוּדִים שְׁנֵיתָן
10 לִכְתּוֹב עַל גְּבִי הָעוֹרוֹת וּבִגּוֹן
11 שֶׁבְּעֵמּוּד שֶׁכְּתָב נִכְסוּ 1.75 דְּפִי
12 חוֹמֶשׁ, וְנִמָּצֵא שְׁדִירוּשִׁים 285
13 עֵמּוּדִים בְּגוּלֵל כְּתָב זֶה לְכְּתִיבַת
14 כָּל הַתּוֹרָה, וְהָעוֹרוֹת שֶׁהֵכִין הֵם
15 בְּשִׁיעוּר כְּתִיבַת 250 עֵמּוּדִים,
16 יִמָּצֵט בְּכֶתֶב עַד שִׁירָה
17 בְּמִנֵּין הַדִּפְּיִן – עֲלִיוֹ לְהַקְטִין אֶת
18 הַכְּתָב כְּדֵי שִׁיגְדֵל בְּכָךְ מִנֵּין
19 הָעֵמּוּדִים שְׁנֵיתָן לִכְתּוֹב עַל גְּבִי
20 הָעוֹרוֹת וְיִימָצֵא שׁוּוֹה לְמִנֵּין
21 הָעֵמּוּדִים הַנִּדְרָשִׁים לְכְּתִיבַת כָּל
22 הַתּוֹרָה) וְיִבְדֹּק בְּדֶף אַחֵר –
23 וְיִבְדֹּק שׁוֹב אֶת שִׁיעוּר הַכְּתָב עַל
24 גְּבִי עֵמּוּד אַחֵר, בְּכַתֵּב קֹטֵן יוֹתֵר
25 מִהַקּוֹדֵם, וְיִמְשִׁיךְ כְּפִי הַתְּהַלִּיךְ
26 הַמְּבוּאֵר לְעֵיל. וְכֵן יַעֲשֶׂה בְּדֶף
27 אַחֵר דֶּף וּבְמִידַת הַצּוֹרוּךְ,
28 שִׁירָחִיב אוֹ יִקְטִין אֶת הַכְּתָב, עַד
29 שֶׁיִּבְאֵה הַחֲשֹׁבֵן אַחֵר – עַד
30 שְׁתּוֹצֵאת הַחֲשֹׁבֵן שֶׁל מִנֵּין
31 הָעֵמּוּדִים הַנִּדְרָשִׁים לְכְּתִיבַת כָּל
32 הַתּוֹרָה, תִּהְיֶה שׁוּוֹה לְתוֹצֵאת

33 הַחֲשֹׁבֵן שֶׁל מִנֵּין הָעֵמּוּדִים שְׁנֵיתָן לִכְתּוֹב עַל גְּבִי הָעוֹרוֹת וְאוֹ יִידַע
34 שֶׁבְּאוֹפֵן כְּתִיבָה זֶה, יוֹכֵל לִכְתּוֹב אֶת כָּל הַתּוֹרָה עַל גְּבִי כָּל הָעוֹרוֹת).
35 מֵאַחֵר שֶׁיִּדַּע רֹחַב הַדֶּף וְשִׁיעוּר הַכֶּתֶב – אֶת רוּחַב הָעֵמּוּד
36 וְגוּלֵל הַכְּתָב בּוֹ אֵמּוּר לִכְתּוֹב מִתְּחִיל לִכְתּוֹב בְּאוֹתוֹ הַכֶּרֶךְ – עַל
37 גְּבִי הָעוֹרוֹת שֶׁהֵכִין;

38 ז. וּמַחֲלָק כָּל עוֹר וְעוֹר דִּפְּיִן דִּפְּיִן – וּמַחֲלָק כָּל יְרִיעָה וְיְרִיעָה
39 לְעֵמּוּדִים עֵמּוּדִים בְּשִׁרְטוּט – עַל יְדֵי חֲרִיצַת קוֹ יִשָּׁר בְּאִמְצַעוֹת
40 כָּלִי, וְסִימוֹן רוּחַב הָעֵמּוּדִים הוּא כְּפִי רֹחַב הַדֶּף שֶׁבְּדֶף בּוֹ וְעָלָה
41 בְּחֲשָׁבוֹן – כְּרוּחַב הָעֵמּוּד שֶׁהוּא בִּדָק אֶת כְּתִיבָתוֹ וַיִּצֵּא הַחֲשֹׁבֵן
42 כְּרָאוֹ (כַּמְבוּאָר בְּהִלֵּכָה הַקּוֹדֶמֶת), וְלֵאמֹר הַשִּׁרְטוּט כְּשִׁישְׂאָר לֹא מִן
43 הָעוֹר בְּסוּף אוֹרְכוֹ שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת אוֹ אֲרָבַע יִתֵּר עַל הַדֶּף
44 הָאַחֲרוֹנָה שֶׁבִּירִיעָה, יִנִּיחַ מִמֶּנּוּ – מִן הָעוֹר לֵאחֵר הָעֵמּוּד
45 הָאַחֲרוֹן רֹחַב אֲצָבַע, וְכִדִּי תְּפִירָה – וְרוּחַב נוֹסֶף (מוֹעֵט) בְּשִׁיעוּר
46 שִׁישׁ בּוֹ לְתַפּוֹר אֶת הִירִיעָה לִירִיעָה אַחֶרֶת, וְיִקְצֹץ הַשְּׂאָר – וְיִקְצוּץ

קמד שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שלישי י"ט אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

- 1 אחת וּחֲמִשִּׁים, וּמִנֵּי הַדְּפִין שֶׁל כָּל הַסֵּפֶר מֵאֲמִים שֶׁשׁ
- 2 וְעֶשְׂרִים דָּף – 226 עמודים, וְאֵרֶךְ כָּל הַסֵּפֶר אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ
- 3 מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְשֶׁשׁ אֲצָבָעוֹת בְּקֶרֶב – כ־1,366 אצבעות.
- 4 יא. אֵלֹה הַשֵּׁשׁ אֲצָבָעוֹת הִתְרוֹת בְּחֻשְׁבוֹן – אוֹתוֹן שֶׁשׁ
- 5 האצבעות ומתוך הסכום של
- 6 1,366 האצבעות של אורך ספר
- 7 התורה הנזכרות לעיל (הלכה י')
- 8 שהן מיותרות (ולאורה) בחשבון,
- 9 ושכן לפי מידות הדפים האמורות
- 10 לעיל (שם) אורך הספר היה אמור
- 11 להיות רק 1,360 אצבעות,
- 12 מיועדות הן לגליון – שטח ריק
- 13 בשולי היריעה שְׁמִנְיָחִים
- 14 בַּתְּחִלַּת הַסֵּפֶר וּשְׁבִסּוּפּוֹ
- 15 בשיעור שיהיה בו כדי לגלול את
- 16 העור על העמוד. וְהַעֲוֹרוֹת
- 17 שֶׁנִּתְּכְּנוּ בָּהֶם אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה,
- 18 הֵם עוֹרוֹת שֶׁל אֵילִים. וּבְכֻמֶּנֶן
- 19 שֶׁתִּרְצֶה לְכַתֵּב עַל פִּי הַמִּדּוֹת
- 20 הָאֵלֹה שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה זֶה (ובמבואר
- 21 בהלכות י"א) או קְרוֹב לָהֶן –
- 22 למידות אלו מֵעֵט, הֵן – בֵּין אִם
- 23 חֶסֶר דָּף או שְׁתֵּים או שְׁלֹשׁ,
- 24 או יֵתֵר – או שִׁשׁ יוֹתֵר דָּף או
- 25 שְׁתֵּים וּשְׁלֹשׁ, לֹא תִיגַע – לֹא
- 26 תַּצְטָרַח לְהַתְאִמֵּךְ וּבְכַתִּיבַת עֲמוּדֵי
- 27 בְּדִיקָה וְלֹא תִהְיֶה צְרִיךְ
- 28 לְחֻשְׁבוֹן כָּל הַמִּבְּרָא לְעֵיל
- 29 (הלכות ג'ג), אֲלֵא מִיֵּד יָבֵא –
- 30 יִצְאָ לָךְ אֲרָכּוֹ בְּהֻקְפּוֹ.
- 31 יב. אֵין עוֹשִׂין בִּירֵיעָה פָּחוֹת
- 32 מִשְׁלֹשָׁה דְּפִין – כְּלוּמֹר, אֵין עוֹשִׂים אֵת הִירֵיעָה שֶׁל סֵפֶר הַתּוֹרָה
- 33 קֶצֶר מִשְׁעוֹר רֹחַב שְׁלֹשָׁה עֲמוּדִים, וְלֹא יֵתֵר עַל שְׁמֹנֶה דְּפִין
- 34 – וְכֵן אֵין לַעֲשׂוֹת יֵרֵיעָה אֲרוּכָה יוֹתֵר מִשְׁעוֹר רֹחַב שְׁמוֹנֶה עֲמוּדִים
- 35 וּמִידַת רֹחַב הָעֲמוּד הִיא בְּשִׁיעוֹר כְּתִיבַת שְׁלוֹשִׁים אוֹתִיּוֹת. נִדְּמָנָה
- 36 לֹא יִרְיַעָה אֲרוּכָה בַּת תִּשְׁעָ דְּפִין, וְצִרִיךְ לְקַצֵּר אֵת הִירֵיעָה מִפְּנֵי
- 37 שֶׁאִמְרוּ חֲכָמִים לֹא יֵתֵר עַל שְׁמוֹנֶה, חוֹלֵק אוֹתָהּ לְשָׁנִים, אֲרָבַע

מֵאֲמִים שֶׁשׁ וְעֶשְׂרִים דָּף. וְאֵרֶךְ כָּל הַסֵּפֶר, אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְשֶׁשׁ אֲצָבָעוֹת בְּקֶרֶב.

יא. אֵלֹה הַשֵּׁשׁ אֲצָבָעוֹת הִתְרוֹת בְּחֻשְׁבוֹן, לְגַלְיוֹן שֶׁבַּתְּחִלַּת הַסֵּפֶר וּשְׁבִסּוּפּוֹ. וְהַעֲוֹרוֹת שֶׁנִּתְּכְּנוּ בָּהֶם עוֹרוֹת אֵילִים. וּבְכֻמֶּנֶן שֶׁתִּרְצֶה לְכַתֵּב עַל פִּי הַמִּדּוֹת הָאֵלֹה או קְרוֹב לָהֶן מֵעֵט, הֵן חֶסֶר דָּף או שְׁתֵּים וּשְׁלֹשׁ, או יֵתֵר דָּף או שְׁתֵּים וּשְׁלֹשׁ, לֹא תִיגַע וְלֹא תִהְיֶה צְרִיךְ לְחֻשְׁבוֹן. אֲלֵא מִיֵּד יָבֵא לָךְ אֲרָכּוֹ בְּהֻקְפּוֹ.

יב. אֵין עוֹשִׂין בִּירֵיעָה פָּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה דְּפִין וְלֹא יֵתֵר עַל שְׁמֹנֶה דְּפִין. נִדְּמָנָה לֹא יִרְיַעָה בַּת תִּשְׁעָ דְּפִין, חוֹלֵק אוֹתָהּ אֲרָבַע לְכָאן וְחֵמֶשׁ לְכָאן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בַּתְּחִלַּת הַסֵּפֶר או בְּאֲמָצְעוֹ. אֲכָל בְּסוֹף הַסֵּפֶר אֲפִלּוּ פְסוּק אֶחָד בְּדָף אֶחָד, עוֹשִׂים אוֹתוֹ דָּף לְבָדוֹ וְתוֹפְרִין אוֹתוֹ עִם שְׂאֵר הִירֵיעוֹת. יג. כְּשֶׁתּוֹפְרִין הִירֵיעוֹת, אֵין תּוֹפְרִין אוֹתָן אֲלֵא בְּגִידִים – בַּחוּטִים הָעֲשׂוּיִם מִגִּידִים שֶׁל בְּהֵמָה או חִיָּה טְהוֹרָה, וְאֲפִלּוּ מִנְּבִלוֹת וּטְרֵפוֹת שְׁלֵהֶן – מִגִּידִים שֶׁל בַּהֲמָה או חִיָּה טְהוֹרָה שֶׁלֹּא נִשְׁחָטוּ כְּהִלְכָה או שֶׁנִּמְצְאוּ טְרֵיפָה, כְּדֶרֶךְ שֶׁתּוֹפְרִין אֵת הַתְּפִלִּין בְּגִידִים שֶׁל בַּהֲמָה או חִיָּה טְהוֹרָה וְאֲפִלּוּ מִנְּבִלוֹת וּטְרֵיפוֹת. וְדָבָר זֶה הִלְכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי. לְפִיכָךְ אִם תִּפְרֹן שְׁלֹא בְּגִידִין, או בְּגִידֵי טְמֵאָה, פָּסֹל עַד שִׁיתִּיר וְיִחְזוֹר וְיִתְפַּר כְּהִלְכָה.

יד. כְּשֶׁתּוֹפְרִין הִירֵיעוֹת, אֵינוֹ תוֹפֵר כָּל הִירֵיעָה כְּלָה מִתְּחִלָּתָה וְעַד סוּפָהּ, אֲלֵא מִנִּיחַ מֵעַט מִלְּמַעְלָה וּמֵעַט מִלְּמַטָּה בְּלֹא תְּפִירָה, כְּדֵי שְׁלֹא תִקְרַע הִירֵיעָה בְּאֲמָצְעָהּ כְּשִׁיגָלָל. וְעוֹשֶׂה לֹא שְׁנֵי עֲמוּדִין שֶׁל עֵץ,

בגדי בהמה או חיה טהורה.

יד. כְּשֶׁתּוֹפְרִין הִירֵיעוֹת זֶה לֹזֶה, אֵינוֹ תוֹפֵר אֵת כָּל הִירֵיעָה כְּלָה מִתְּחִלָּתָה וְעַד סוּפָהּ – לְכָל אֹרֶךְ צַד הִירֵיעָה, אֲלֵא מִנִּיחַ מִמְּנָה מֵעַט מִלְּמַעְלָה וּמֵעַט מִלְּמַטָּה בְּלֹא תְּפִירָה, כְּדֵי שְׁלֹא תִקְרַע הִירֵיעָה בְּאֲמָצְעָהּ כְּשִׁיגָלָל אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה וְיִהְיֶה חֵיטָב וְשֶׁאִמְרוּ חֲכָמִים שֶׁהוּא מִשְׁיֵיר, כִּשְׁהוּא מִדֹּק בְּכָאן אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה וְגוֹלָלוּ

פניני הלכה

יריעותיו זו לזו בדבק, פסול. בפתחי תשובה (שם סק"א) הביא, שכתב בשו"ת נודע ביהודה (תניינא, או"ח סי' ב) במסקנת דבריו, שאין לתפור בגידי עוף טהור. אמנם בערוך השולחן (יו"ד סי' רע"ו) כתב, שאי אפשר לפסול תפירה בגידי עוף טהור, אלא שאינם יפים לתפירה.

הלכה יד: אלא מניח מעט מלמעלה ומעט מלמטה בלא תפירה, כדי שלא תקרע וכו'. וכתב הט"ז (יו"ד סי' רע"א),

הלכה יב: אין עושין ביריעה פחות משלשה דפין. וכתב הט"ז (יו"ד סי' רע"ב סק"ד), שבדיעבד אם לא כתב אלא שני דפים ביריעה, כשר. ובפתחי תשובה (שם סק"ה) הביא בשם כמה פוסקים, שאפילו דף אחד כשר בדיעבד.

הלכה יג: כתב השו"ע (יו"ד סי' רע"א ס"א), שיתפור את היריעות מבחוץ [שחלק היריעה שנתפר, יהיה מבחוץ ולא מבפנים]. וכתב בערוך השולחן (שם), שספר תורה שהודבק

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום רביעי כ' אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קמה

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

- 1 היטב, ניכר בשולי היריעות שהן מתחילות להתרחק זו מזו ועומדות
- 2 להיקרע, והרי זה מונעו מלהדקו יותר. וְעוֹשָׁה לוֹ – לספר
- 3 התורה שְׁנֵי עֶמּוּדִין שֶׁל עֵץ, אֶחָד בְּתַחֲלָתוֹ וְאֶחָד בְּסוּפוֹ,
- 4 וְתוֹפֵר אֶת הָעוֹר שֶׁשִּׁיר בְּתַחֲלָה וּבְסוּף – שהשאר בתחילת
- 5 ובסוף ספר התורה ובמבואר לעיל
- 6 (הלכה ב) עַל הָעֶמּוּדִים,
- 7 בְּאֻמְצָעוֹת גִּידִין – חוטים
- 8 העשויים מגידים, כְּדִי שִׁיָּהָא
- 9 נִגְלָל עֲלֵיהֶן – כדי שהעור ייגלל
- 10 עַל הָעֶמּוּדִים. וְיִרְחִיק בֵּין
- 11 הָעֶמּוּד וְהַפֶּתַח שֶׁבֶּדֶף –
- 12 ישאיר רווח בין העמוד הגלול
- 13 לבין הכתב שבִּעֶמּוּד.
- 14 טו. סֵפֶר תוֹרָה שֶׁנִּקְרָעָה בּוֹ
- 15 יִרְעָה בְּתוֹךְ שְׁתֵּי שִׁטּוֹת –
- 16 שנוצר קרע ביריעה והגיע הקרע
- 17 עד לתוך שתי שורות ובין
- 18 האותיות, יִתְפָּר אֶת הַקֶּרַע שְׁבִירֵיעָה. אבל אם הגיע הקרע בְּתוֹךְ
- 19 שְׁלֹשׁ – עד לתוך שלש שורות, לֹא יִתְפָּר אֶת הַקֶּרַע, אלא יסלק
- 20 את היריעה ויביא אחרת תחתיה. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּנִים שֶׁקָּרַע

אֶחָד בְּתַחֲלָתוֹ וְאֶחָד בְּסוּפוֹ. וְתוֹפֵר הָעוֹר שֶׁשִּׁיר
בְּתַחֲלָה וּבְסוּף עַל הָעֶמּוּדִים בְּגִידִין, כְּדִי שִׁיָּהָא נִגְלָל
עֲלֵיהֶן. וְיִרְחִיק בֵּין הָעֶמּוּד וְהַפֶּתַח שֶׁבֶּדֶף.
טו. סֵפֶר תוֹרָה שֶׁנִּקְרָעָה בּוֹ יִרְעָה בְּתוֹךְ שְׁתֵּי
שִׁטּוֹת, יִתְפָּר. בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ לֹא יִתְפָּר. בְּמָה
דְּכָרִים אֲמוּנִים, כְּדִי שִׁיָּהָא עֶפְצוֹ נָכַר, אֲבָל אִם נָכַר
הַגּוֹיִל שֶׁהוּא עֶפְצִין, תוֹפֵר וְאֶפְלוּ קָרַע הֵבֵא בְּתוֹךְ
שְׁלֹשׁ. וְכֵן בֵּין דָּף וּדָף וּבֵין תֵּבָה לְתֵבָה יִתְפָּר. וְכָל
הַקְּרָעִים, אֵין תוֹפְרִין אוֹתָן אֲלָא בְּגִידִין שֶׁתוֹפְרִין בָּהֶן
הִירְיעוֹת זֶה לָזֶה. וּבְכָל הַקְּרָעִים יִזְהַר שֶׁלֹּא תִּחְסַר אוֹת
אַחַת אוֹ תִּשְׁתַּנֶּה צוּרְתָּהּ.

יום רביעי כ' אדר ה'תשע"ה

- 41 פֶּרֶק י א. נִמְצְאָתָ לָמֵד
- 42 מכל האמור בפרקים הקודמים,
- 43 שְׁעִשְׂרִים דְּכָרִים הֵן שֶׁכָּל
- 44 אֶחָד מֵהֶן פּוֹסֵל אֶת הַסֵּפֶר
- 45 תוֹרָה, וְאִם נִשְׁעָה בּוֹ – בספר

פרק עשירי

א. נִמְצְאָתָ לָמֵד, שְׁעִשְׂרִים דְּכָרִים הֵן שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן
פּוֹסֵל אֶת סֵפֶר תוֹרָה. וְאִם נִשְׁעָה בּוֹ אֶחָד מֵהֶן
הָרִי הוּא כְּחֶמֶשׁ מִן הַחֲמִשִּׁין שֶׁמְלַמְּדִין בָּהֶן

- 46 תורה אֶחָד מֵהֶן הָרִי הוּא
- 47 כְּחֶמֶשׁ מִן הַחֲמִישֵׁה חֲמִשִּׁין
- 48 שֶׁמְלַמְּדִין בָּהֶן אֶת הַתִּינוּקוֹת
- 49 שאֵינוֹ נִגְלָל בְּסֵפֶר תוֹרָה, וְאֵין בּוֹ
- 50 קִדְּשׁוֹת סֵפֶר תוֹרָה וְאֵין קוֹרִין

פניני הלכה

והרמ"א (שם ס"א) הוסיף, שאם נקרע יותר משלש שורות שוב לא תועיל התפירה. וכן בין דף לדף ובין תיבה לתיבה יתפור. וכן פסק בשו"ע (סי' ר"פ ס"א). אמנם הט"ז (סק"ג) כתב שיש להחמיר, שבין התיבות בתוך שלש שורות לא יתפור [כדעת הטור]. וכל הקרעים אין תופרין אותן אלא בגידין וכו'. והרמ"א (שם) כתב 'וי"א שנוהגין לתפרם במשי, וכן נוהגין האידנא, אבל העיקר לתפרם בגידין אם אפשר'. וראה בביאור הגר"א (שם סק"ד) שתמה על זה. כתב הרמ"א (שם), שיש אומרים שמותר להדביק קלף על הקריעה מבחוץ, אם זה סוג קרע שמותר לתפור. ובכל הקרעים יזהר שלא תחסר אות אחת או תשתנה צורתה. ובשו"ע (שם) הוסיף שיש להזהר גם כן שלא תיחלק האות. וכתב הרמ"א, שאם נחלקה אות מחמת הקרע, הרי זה פוסל את ספר התורה, ואין מועיל שידביק [קלף] מאחורי הקרע.

הלכה א: כתב בשו"ע הרב (סי' לב ס"א), שטוב שיוציא בשפתיו שמעבד לשם ספר תורה, ולא מספיק מה שחושב. וכן כתב (שם סל"א) לגבי האזכרות שצריך שיוציא בפיו שכותב לשם קדושת השם.

שלפי הטעם שעושים כן כדי שלא תיקרע היריעה, משמע שאם לא שייר בדיעבד כשר. וכן הביא הש"ך (שם סק"א) בשם הב"ח. כתב הרמ"א (יו"ד סי' רעח ס"ב), שבשעת הדחק שאי אפשר לתפור בגידין, אם נתפר ספר התורה בחוט משי סביב לעמודים, קוראים בספר תורה זה. אבל אם אפשר לתקן את ספר התורה בגידים, אף על פי שכבר נתפר במשי, אין קוראים בו עד שיתקנו. אמנם בפתחי תשובה (שם סק"ג) הביא, שיש חולקים ומתירים בדיעבד לקרוא אפילו אם לא נתפרו העמודים ליריעות כלל. וירחיק בין העמוד והכתב שבדף. בשו"ע (סי' רעג ס"א, סי' רעח ס"ב) כתב, ששיעור הרווח שבין העמוד ובין הכתב הוא שתי אצבעות.

הלכה טו: ספר תורה שנקרעה בו יריעה בתוך שתי שיטות יתפור. וכתב הש"ך (יו"ד סי' רפ סק"ב) בשם הב"ח, שכל זמן שלא תפרו את ספר התורה אסור לקרוא בו. ועוד הביא בשמו, שאם לא נכנס הקרע בתוך השיטה אלא שהגליון לבד נקרע מלמעלה או מלמטה, יכול לקרוא בו לכתחילה. וכתב הש"ך שמכל מקום נראה, שלכתחילה יתקן ככל האפשר. אבל אם ניכר הגזויל שהוא עפ"ץ, תופר ואפילו קרע הבא בתוך שלש.

- 1 בו בְּרִבְּבִים לַחֲתִילָהּ, וְאֵלּוּ הֵן: (א) אִם נִכְתָּב עַל עוֹר בְּהֶמָּה
2 טְמֵאָה. (ב) שֶׁנִּכְתָּב עַל עוֹר בַּהֲמָה טְהוֹרָה שְׁאִינוֹ מְעַבֵּד –
3 שֶׁלֹּא עָבַר אֶת תַּהֲלִיךְ הָעֵיבוֹד שֶׁמְחֹק אֶת הָעוֹר. (ג) שֶׁהָיָה הָעוֹר
4 מְעַבֵּד שֶׁלֹּא לְשֵׁם סֵפֶר תּוֹרָה. (ד) שֶׁנִּכְתָּב שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם
5 כְּתִיבָה – בַּצֵּד שֶׁאִינוֹ כָּשֵׁר
6 לַכְּתִיבָה, דְּהֵינּוּ שֶׁכָּתַב עַל
7 הַגָּוִיל וְ– עוֹר בַּהֲמָה שֶׁלֹּא חִילְקוֹ
8 אֶת עוֹבֵיו לְשֵׁנִיִּים בְּמָקוֹם בֶּשֶׁר
9 – בַּצֵּד הָעוֹר שֶׁהִיָּה סוּמוֹךְ לְבֶשֶׂר
10 הַבַּהֲמָה, וְעַל הַקָּלָף וְ– הַחֲלָק
11 הַפְּנִימִי שֶׁל עוֹר בַּהֲמָה שֶׁחִילְקוֹ
12 אֶת עוֹבֵיו לְשֵׁנִיִּים בְּמָקוֹם שֶׁעַר
13 – בַּצֵּד הָעוֹר שֶׁהִיָּה סוּמוֹךְ לְשִׁיעַר
14 הַבַּהֲמָה. (ה) שֶׁנִּכְתָּב מִקְצָתוֹ
15 שֶׁל הַסֵּפֶר תּוֹרָה עַל הַגָּוִיל
16 וּמִקְצָתוֹ עַל הַקָּלָף. (ו)
17 שֶׁנִּכְתָּב עַל דּוֹקְסֶסְטוֹס – הַחֲלָק
18 הַחִיצוֹנִי שֶׁל עוֹר שֶׁנִּחְלַק לְשֵׁנִיִּים.
19 (ז) שֶׁנִּכְתָּב בְּלֹא שְׁרִטוֹט
20 הַשּׁוֹרוֹת. (ח) שֶׁנִּכְתָּב שֶׁלֹּא
21 בְּצַבֵּעַ שְׁחֹר הָעוֹמֵד – שֶׁאִינוֹ
22 נִמְחָק מִעֲצָמוֹ, אֲלֵא בַּצַּבֵּעַ שְׁחֹר
23 שִׁיכּוֹל לְהִדְמָחַק מִעֲצָמוֹ, או
24 בַּצַּבֵּעִים אַחֲרֵיהֶם. (ט) שֶׁנִּכְתָּב
25 בְּשֶׁאֵר לְשׁוֹנוֹת וְלֹא בַּלְשׁוֹן
26 אֲשׁוּרִית וְלִשׁוֹן הַקְּדוּשָׁה. (י)
27 שֶׁכָּתְבוּ גוֹי וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מְשֻׁאָר
28 פְּסוּלִים – כָּל הַפְּסוּלִים לַכְּתִיבָת
29 סֵפֶר תּוֹרָה כִּפִּי שְׁפוּרֵט לְעִיל (פ"א
30 ה"ג). (יא) שֶׁכָּתַב הָאֲזָפּוֹרָת –
31 הַשְּׁמוֹת בְּלֹא כְּוִנָּה לְשֵׁם קְדוּשָׁת
32 ה'. (יב) שֶׁחָסַר אֶפְלוֹ אוֹת
33 אַחַת. (יג) שֶׁהוֹסִיף אֶפְלוֹ אוֹת
34 אַחַת. (יד) שֶׁנִּגְעָה אוֹת בְּאוֹת.
35 (טו) שֶׁנִּפְסְדָה צוּרַת אוֹת אַחַת עַד שֶׁלֹּא תִקְרָא
36 כָּל עֶקֶר – שֶׁהִתְנַחֵם אִינוֹ יִכּוֹל לְקִרְוָתָהּ, אוֹ שֶׁתִּדְמָה לְאוֹת
37 אַחֶרֶת, בֵּין בְּעֶקֶר הַכְּתִיבָה – בֵּין אִם הִקְלִקוּל נִעְשָׂה עַל יְדֵי
38 הַכְּתִיבָה עֲצָמוֹ, בֵּין בְּנֶגֶב – בֵּין אִם הִקְלִקוּל נִעְשָׂה עַל יְדֵי נֶגֶב.
- 39 בֵּין בְּקָרֶעַ, בֵּין בְּטִשּׁוּשׁ – שֶׁנִּשְׁטַשְׁתָּה הָאוֹת וְנִהְרַסָה. (טז)
40 שֶׁהִתְחִיךְ אוֹ הִקְרִיב בֵּין אוֹת לְאוֹת עַד שֶׁתִּרְאָה הַתִּכָּה
41 לְתִינוּק כְּשֶׁתִּי תָבוֹת עַל יְדֵי הַחֲרָקָה, אוֹ שֶׁתִּי תָבוֹת הַנְּרָאוֹת
42 כְּמוֹ תִכָּה אַחַת עַל יְדֵי שְׁקִירָבָן. (יז) שֶׁשָּׁנָה צוּרַת הַפְּרָשִׁיּוֹת
43 – שֶׁכָּתַב פֶּרֶשָׁה פְּתוּחָה כְּסִתּוּמָה
44 וּפֶרֶשָׁה סִתּוּמָה כְּפְתוּחָה. (יח)
45 שֶׁשָּׁנָה צוּרַת הַשִּׁירוֹת וְ– שִׁירַת
46 הַיָּם וְשִׁירַת הָאֵזִינוֹ שֶׁכָּתַב כְּמוֹ
47 שֶׁאֵר הַפְּרָשִׁיּוֹת וְלֹא כְּמוֹ הַצּוּרָה
48 שְׁכוּתָבִים 'שִׁירָה'. (יט) שֶׁכָּתַב
49 בְּשֶׁאֵר הַכְּתָב וְ– בַּפְּרָשׁוֹת
50 הָרִגְלוֹת וְצוּרַת 'שִׁירָה'. (כ)
51 שֶׁתִּפְּרַח הַיְרִיעוֹת שֶׁלֹּא בְּגִידֵי
52 בַּהֲמָה אוֹ חִיָּה טְהוֹרָה. וְשֶׁאֵר
53 כָּל הַדְּבָרִים – הַפְּסוּלִים,
54 שֶׁנִּאֲמָרוּ בַּפְּרָקִים לְעִיל הֵם רַק
55 לְמַצָּה וְ– לַכְּתִיבָה וְלֹא לְעֶבֶד
56 בְּדִיעֶבֶד.
57 ב. סֵפֶר תּוֹרָה כָּשֵׁר נוֹהֲגִין בּוֹ
58 קְדֻשָּׁה יְתֵרָה וְכָבוֹד גָּדוֹל כִּפִּי
59 שִׁיבּוּר לַהֲלֵךְ (ה"י וְה"א), וְאֶסּוּר
60 לְאָדָם לְמַכּוֹר סֵפֶר תּוֹרָה,
61 אֶפְלוֹ אֵין לוֹ מָה יֵאָכֵל –
62 שְׁמוֹנוֹתָיו מִצּוֹמֵצִים, וְאֶפְלוֹ
63 הָיָה לוֹ סִפְרִים וְ– סִפְרֵי תּוֹרָה
64 רַבִּים. וְכֵן אֶסּוּר אֶפְלוֹ אִם רֹצֵה
65 לְמַכּוֹר סֵפֶר תּוֹרָה יִשֶּׁן כְּדִי לִקְחַת
66 וְ– לְקַנּוֹת בּוֹ סֵפֶר תּוֹרָה חֲדָשׁ,
67 כִּיּוֹן שְׁחֹשֵׁשִׁים שִׁפְשַׁע וְלֹא יִקְנֶה
68 מִיָּד חֲדָשׁ וּבִינְיָתִים יִפְסְדוּ הַדְּמִים.
69 לְעוֹלָם אֵין מוֹכְרִין סֵפֶר
70 תּוֹרָה, אֲלֵא כְּדִי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ
71 בַּדְּמִיוֹ לְשִׁנֵּי דְבָרִים, שֶׁיִּלְמַד
72 תּוֹרָה בְּדְמִיוֹ, אוֹ שֶׁיִּשְׂאֵה אִשָּׁה
73 בְּדְמִיוֹ, וְאֶפְלוֹ אִם כָּבֵר יֵשׁ לוֹ בָּנִים, וְהוּא רֹצֵה לְשַׂאת אִשָּׁה שֶׁאִינָה
74 רְאוּיָה לִילָד, וְהוּא וְ– וּבִתְנָאִין שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ דְּבָר אַחֵר לְמַכּוֹר.
75 ג. סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁכָּלָה וְאִינוֹ רְאוּיָה לְקִרְיָא, אוֹ שֶׁנִּפְסְלָה, נוֹתְנִין
76 אוֹתוֹ בְּכָלִי חֲרָשׁ וְ– חֲרָשׁ כְּדִי שִׁישְׁמֹר הַרְבֵּה זְמַן, וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ

פניני הלכה

מחלוקת, האם יכול למכור ספר תורה אפילו אם יש לו כבר בנים, כדי לישא אשה בת בנים, או שאם יש לו כבר בנים אסור למכור ספר תורה בשביל לישא אשה בת בנים, אלא ישא אשה שאינה בת בנים.

הלכה ג: ספר תורה שכלה וכו'. והוסיף במשנה ברורה (סי' קנ"ד ס"ק כב), שהוא הדין נביאים וכתובים כשהם כתובים בעור ובגלילה ובדיו.

הלכה ב: ואסור לאדם למכור ספר תורה. כתב השו"ע (או"ח סי' קנ"ג ס"י), שיש מי שאומר שיחיד שלא הקדיש את הספר תורה לקרוא ברבים, מותר לו למכרו ולעשות בדמיו מה שירצה, ויש אוסרים. אמנם כתב המשנה ברורה (שם ס"ק ס"ז), שגם המתירים מודים שאינו רואה סימן ברכה בדמים אלו. **אין מוכרין ספר תורה אלא לשני דברים בלבד.** וכתב הרמ"א (יו"ד סי' רע"א), שגם לצורך פדיון שבויים מותר למכרו. בשו"ע (אה"ע ס"א ס"ח) הביא

- 1 אָצַל – [ו] לידן תלמיד חכמים, וזו היא גְּנִיזָתוֹ. מְטַפְּחוֹת ו] –
2 מעילין הספרים שִׁבְּלוּ ואין ראוי עוד להשתמש בהן, עוֹשִׁין
3 אוֹתָן תְּכָרִיכִין לְמַת מַצָּה – מת מִיִּשְׂרָאֵל שְׁהִיָּה מוֹשִׁלָךְ בִּדְרָךְ
4 ואין לו קוברים שצרכיו מוטלים על הציבור, וזו היא גְּנִיזָתָן.
5 ד. תיק שֶׁהוֹכֵן על מנת לְהַנִּיחַ
6 בו סֵפֶר תוֹרָה, וּבִכֵּר הֵנַח בּוֹ
7 סֵפֶר תוֹרָה, וְכֵן הַמְטַפְּחוֹת,
8 וְהָאֲרוֹן קוֹדֵשׁ שְׁמַנִּיחִים בּוֹ סֵפֶר
9 תוֹרָה, אוֹ הַמִּגְדָּל – [הבימה]
10 שְׁמַנִּיחִין בּוֹ – [על גבה] סֵפֶר
11 תוֹרָה, אִף עַל פִּי שֶׁהִסְפֵּר
12 בְּתוֹךְ הַתֵּיק והבימה משמשת
13 רק את מה שמשמש את הספר
14 תוֹרָה, וְכֵן הַפֶּסֶא שֶׁהוֹכֵן
15 לְהַנִּיחַ עָלָיו סֵפֶר תוֹרָה בְּיוֹם
16 שְׁמוּצִיאִים שְׁנֵי סִפְרֵי תוֹרָה וְהֵנַח
17 עָלָיו סֵפֶר תוֹרָה, הַכֹּל – כֹּל
18 הַדְּבָרִים שֶׁהוֹבֵאוּ תְּשַׁמִּישִׁי
19 קִדְּשָׁה הֵן וְאֶסוּר לְזַרְקָן, אֵלָּא
20 כְּשִׁיבְלוּ אוֹ כְּשִׁיִּשְׁבְּרוּ נִגְנִזִין –
21 נִקְבְּרִים. אֲבָל הַבִּימּוֹת שְׁעוֹמֵד
22 עָלֵיהֶן שְׁלִיחַ צִיּוֹר לִפְנֵי אֲרוֹן
23 הַקּוֹדֵשׁ וְאוֹחֵז הַסֵּפֶר תוֹרָה
24 כֹּאשֶׁר מוּצִיאִים אוֹתוֹ לִקְרֹא בּוֹ,
25 וְהַלּוּחוֹת שְׁכּוֹתְבִין בָּהֶן –
26 כַּעֲזֵן שְׁנֵי לוחות שכתוב בהם
27 עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרֹת, שְׁמִיּוּעֵדִים
28 לְתִינוּק הַתִּלְמִיד בָּהֶם, אֵין
29 בָּהֶן קִדְּשָׁה, וְכֵן רִמּוּנֵי כֶּסֶף
30 וְזָהָב וְכִיּוּצָא בָּהֶן שְׁעוֹשִׁין
31 לְסֵפֶר תוֹרָה לְנוֹאֵי – [לנוי]
32 תְּשַׁמִּישִׁי קִדְּשָׁה הֵן וְאֶסוּר
33 לְהוֹצִיאָן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְדַבְּרִי
34 חֹל, אֵלָּא אִם כֵּן מִכֹּר אוֹתָן
35 עַל מִנַּת לְקַנּוֹת בְּדַמְיָהּ סֵפֶר
- חֲרָשׁ, וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ אֲצַל תְּלִמִּיד חֲכָמִים וְזוֹ הִיא
גְּנִיזָתוֹ. מְטַפְּחוֹת סִפְרִים, שִׁבְּלוּ עוֹשִׁין אוֹתָן תְּכָרִיכִין
לְמַת מַצָּה וְזוֹ הִיא גְּנִיזָתָן.
ד. תֵּיק שֶׁהוֹכֵן לְסֵפֶר תוֹרָה וְהֵנַח בּוֹ, וְכֵן הַמְטַפְּחוֹת
וְהָאֲרוֹן אוֹ הַמִּגְדָּל שְׁמַנִּיחִין בּוֹ סֵפֶר תוֹרָה, אִף
עַל פִּי שֶׁהִסְפֵּר בְּתוֹךְ הַתֵּיק, וְכֵן הַפֶּסֶא שֶׁהוֹכֵן לְהַנִּיחַ
עָלָיו סֵפֶר תוֹרָה וְהֵנַח עָלָיו סֵפֶר תוֹרָה, הַכֹּל
תְּשַׁמִּישִׁי קִדְּשָׁה הֵן וְאֶסוּר לְזַרְקָן. אֵלָּא כְּשִׁיבְלוּ אוֹ
כְּשִׁיִּשְׁבְּרוּ נִגְנִזִין. אֲבָל הַבִּימּוֹת שְׁעוֹמֵד עָלֵיהֶן אוֹחֵז
הַסֵּפֶר, וְהַלּוּחוֹת שְׁכּוֹתְבִין בָּהֶן לְתִינוּק הַתִּלְמִיד, אֵין
בָּהֶן קִדְּשָׁה. רִמּוּנֵי כֶּסֶף וְזָהָב וְכִיּוּצָא בָּהֶן שְׁעוֹשִׁין
לְסֵפֶר תוֹרָה לְנוֹאֵי תְּשַׁמִּישִׁי קִדְּשָׁה הֵן, וְאֶסוּר
לְהוֹצִיאָן לְחֹל אֵלָּא אִם כֵּן מִכֹּר אוֹתָן לְקַנּוֹת בְּדַמְיָהּ
סֵפֶר תוֹרָה אוֹ חֲמֹשׁ.
ה. מִתֵּר לְהַנִּיחַ סֵפֶר עַל גִּבֵּי סֵפֶר. וְאֵין צָרִיף לִזְמַר
עַל גִּבֵּי הַחֲמֻשִּׁים. וּמִנִּיחִין חֲמֻשִּׁין עַל גִּבֵּי
נְבִיאִים וּכְתוּבִים. אֲבָל אֵין מְנִיחִין נְבִיאִים וּכְתוּבִים
עַל גִּבֵּי חֲמֻשִּׁים. וְלֹא חֲמֻשִּׁים עַל גִּבֵּי סֵפֶר תוֹרָה.
וְכָל כְּתָבִי הַקִּדְּשׁ אֶפְלוּ הַלְכוֹת וְהַגְּדוֹת אֶסוּר לְזַרְק
אוֹתָן. הַקֵּמְעִין שֵׁשׁ בָּהֶן עֲנָנִים שֶׁל כְּתָבִי הַקִּדְּשׁ,
אֵין נִכְנָסִין בָּהֶן לְבֵית הַפֶּסֶא אֵלָּא אִם כֵּן הֵיוּ מִחֲפּוֹת
עוֹר.
ו. לֹא יֵאָחֵז אָדָם סֵפֶר תוֹרָה בְּזִרְעוֹ וְיִכְנַס בּוֹ לְבֵית
הַמֶּרְחֵץ אוֹ לְבֵית הַפֶּסֶא אוֹ לְבֵית הַקְּבֻרוֹת, אִף עַל
פִּי שֶׁהוּא כְּרוּף בְּמִטְפַּחַת וְנִתֵּן בְּתוֹךְ הַתֵּיק שֶׁלּוֹ. וְלֹא
יִקְרָא בּוֹ עַד שִׁיִּרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַקְּבֹר אוֹ מִן
הַמֵּת אוֹ מִבֵּית הַפֶּסֶא. וְלֹא יֵאָחֵז הַסֵּפֶר כִּשְׁהוּא עֶרֶם.
וְאֶסוּר לִישֹׁב עַל מִטָּה שֶׁסֵּפֶר תוֹרָה עָלֶיהָ.
ז. בֵּית שֵׁשׁ בּוֹ סֵפֶר תוֹרָה אֶסוּר לְשַׁמֵּשׁ מִשְׁתּוֹ בּוֹ
עַד שִׁיּוּצִיאָנוּ. אוֹ עַד שִׁיִּנְחָנוּ בְּכָלִי וְיִתֵּן הַכָּלִי
- תוֹרָה אוֹ חֲמֹשׁ.
ה. מִתֵּר לְהַנִּיחַ סֵפֶר תוֹרָה עַל גִּבֵּי סֵפֶר תוֹרָה, וְכֵן
הַמְטַפְּחוֹת סִפְרִים, שִׁבְּלוּ עוֹשִׁין אוֹתָן תְּכָרִיכִין
לְמַת מַצָּה וְזוֹ הִיא גְּנִיזָתָן.
ד. תֵּיק שֶׁהוֹכֵן לְסֵפֶר תוֹרָה וְהֵנַח בּוֹ, וְכֵן הַמְטַפְּחוֹת
וְהָאֲרוֹן אוֹ הַמִּגְדָּל שְׁמַנִּיחִין בּוֹ סֵפֶר תוֹרָה, אִף
עַל פִּי שֶׁהִסְפֵּר בְּתוֹךְ הַתֵּיק, וְכֵן הַפֶּסֶא שֶׁהוֹכֵן לְהַנִּיחַ
עָלָיו סֵפֶר תוֹרָה וְהֵנַח עָלָיו סֵפֶר תוֹרָה, הַכֹּל
תְּשַׁמִּישִׁי קִדְּשָׁה הֵן וְאֶסוּר לְזַרְקָן. אֵלָּא כְּשִׁיבְלוּ אוֹ
כְּשִׁיִּשְׁבְּרוּ נִגְנִזִין. אֲבָל הַבִּימּוֹת שְׁעוֹמֵד עָלֵיהֶן אוֹחֵז
הַסֵּפֶר, וְהַלּוּחוֹת שְׁכּוֹתְבִין בָּהֶן לְתִינוּק הַתִּלְמִיד, אֵין
בָּהֶן קִדְּשָׁה. רִמּוּנֵי כֶּסֶף וְזָהָב וְכִיּוּצָא בָּהֶן שְׁעוֹשִׁין
לְסֵפֶר תוֹרָה לְנוֹאֵי תְּשַׁמִּישִׁי קִדְּשָׁה הֵן, וְאֶסוּר
לְהוֹצִיאָן לְחֹל אֵלָּא אִם כֵּן מִכֹּר אוֹתָן לְקַנּוֹת בְּדַמְיָהּ
סֵפֶר תוֹרָה אוֹ חֲמֹשׁ.
ה. מִתֵּר לְהַנִּיחַ סֵפֶר עַל גִּבֵּי סֵפֶר. וְאֵין צָרִיף לִזְמַר
עַל גִּבֵּי הַחֲמֻשִּׁים. וּמִנִּיחִין חֲמֻשִּׁין עַל גִּבֵּי
נְבִיאִים וּכְתוּבִים. אֲבָל אֵין מְנִיחִין נְבִיאִים וּכְתוּבִים
עַל גִּבֵּי חֲמֻשִּׁים. וְלֹא חֲמֻשִּׁים עַל גִּבֵּי סֵפֶר תוֹרָה.
וְכָל כְּתָבִי הַקִּדְּשׁ אֶפְלוּ הַלְכוֹת וְהַגְּדוֹת אֶסוּר לְזַרְק
אוֹתָן. הַקֵּמְעִין שֵׁשׁ בָּהֶן עֲנָנִים שֶׁל כְּתָבִי הַקִּדְּשׁ,
אֵין נִכְנָסִין בָּהֶן לְבֵית הַפֶּסֶא אֵלָּא אִם כֵּן הֵיוּ מִחֲפּוֹת
עוֹר.
ו. לֹא יֵאָחֵז אָדָם סֵפֶר תוֹרָה בְּזִרְעוֹ וְיִכְנַס בּוֹ לְבֵית
הַמֶּרְחֵץ אוֹ לְבֵית הַפֶּסֶא אוֹ לְבֵית הַקְּבֻרוֹת, אִף עַל
פִּי שֶׁהוּא כְּרוּף בְּמִטְפַּחַת וְנִתֵּן בְּתוֹךְ הַתֵּיק שֶׁלּוֹ. וְלֹא
יִקְרָא בּוֹ עַד שִׁיִּרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַקְּבֹר אוֹ מִן
הַמֵּת אוֹ מִבֵּית הַפֶּסֶא. וְלֹא יֵאָחֵז הַסֵּפֶר כִּשְׁהוּא עֶרֶם.
וְאֶסוּר לִישֹׁב עַל מִטָּה שֶׁסֵּפֶר תוֹרָה עָלֶיהָ.
ז. בֵּית שֵׁשׁ בּוֹ סֵפֶר תוֹרָה אֶסוּר לְשַׁמֵּשׁ מִשְׁתּוֹ בּוֹ
עַד שִׁיּוּצִיאָנוּ. אוֹ עַד שִׁיִּנְחָנוּ בְּכָלִי וְיִתֵּן הַכָּלִי

פניני הלכה

ספר כרוך בפני עצמו, אבל אם הכל כרוך בכרך אחד, הכל מותר.
הלכה ו: או לבית הקברות. וכתב בשו"ע הרב (או"ח סי' מה
ס"א), שבבית הקברות שיש לו מחיצה יש להחמיר שלא ייכנס
בתוכו כלל, שמא יתקרב בתוך ד' אמות של איזה קבר בלי דעת.

הלכה ז: עד שיניחנו בכלי ויתן הכלי בכלי אחר. והשו"ע
(יו"ד סי' רפב ס"ח) כתב, שההיתר של כלי בתוך כלי הוא רק
לתפילין ושאר כתבי הקודש, אך אינו מועיל לספר תורה. עוד

הלכה ד: הבימות שעומד עליהן אחוז הספר וכו' אין בהם
קדושה. וכתב השו"ע (יו"ד סי' רפב ס"ד) שאין בהם קדושת
ספר תורה אבל יש בהם קדושת בית הכנסת. כתב הרמ"א (או"ח
סי' קנד ס"ו), שהפרוכת שאנו תולים לפני ארון הקודש, אין לה
קדושת הארון אלא קדושת בית הכנסת.

הלכה ה: אין מניחין נביאים וכתובים על גבי ספר תורה.
וכתב הרמ"א (יו"ד סי' רפב ס"ט), שמותר להניח כתובים על גבי
נביאים או להיפך. עוד כתב, שכל זה מדובר בשתי כריכות, שכל

- 1 שְׁיֻצִיאָנוּ מִהֵבִית, או עד שְׁיֻצִיחֵנוּ בְּכָל יוֹתֵן הַכִּלִּי בְּכָלִי
- 2 אַחֵר שְׁאִינוּ מְזַמֵּן לוֹ – בְּכָל שְׁאִינוּ מִיּוֹעֵד עֲבוּר הַסֵּפֶר תּוֹרָה.
- 3 אֲבָל אִם הָיָה הַכִּלִּי מְזַמֵּן לוֹ – מִיּוֹעֵד לִסְפֵּר תּוֹרָה, אֲפֹלוּ אִם
- 4 הִכְנִיס אֶת הַסֵּפֶר תּוֹרָה לַעֲשֹׂה פִּלִּים זֶה בְּתוֹךְ זֶה, בְּכָלִי אַחֵד
- 5 הֵן חֲשׁוּבִים, וְאִינִם מוֹעִילִים. או
- 6 עַד שְׁיֻעֲשֶׂה לוֹ – לִסְפֵּר תּוֹרָה
- 7 מִתְּחֵלָה גְּבוּהָה עֲשֹׂה
- 8 טְפָחִים. וְהִדְהִיתָ עַל יְדֵי מַחִיצָה
- 9 או עַל יְדֵי כָלִי בְּתוֹךְ כָּלִי, הוּא רַק
- 10 אִם אֵין לוֹ בֵּית אַחֵר לַהֲנִיחַ
- 11 שֵׁם אֶת הַסֵּפֶר תּוֹרָה, אֲבָל אִם
- 12 יָשָׁ לוֹ בֵּית אַחֵר שְׁהוּא יִכּוֹל
- 13 לַהֲנִיחַ בּוֹ אֶת הַסֵּפֶר תּוֹרָה, אֲסוּר
- 14 לְשַׁמֵּשׁ בְּבֵית שֵׁשׁ בּוֹ אֶת הַסֵּפֶר
- 15 תּוֹרָה עַד שְׁיֻצִיאָנוּ לְבֵית
- 16 הַשֵּׁנִי.
- 17 ח. כָּל הַטְּמְאִים, אֲפֹלוּ נִדּוֹת,
- 18 וְאֲפֹלוּ גִזְיִים שֶׁחֲכָמִים גִּזְרוּ
- 19 עֲלֵיהֶם שִׁמְטָמִים כּוֹבִים, מִתְּרִין
- 20 לְאַחֲזֵם סֵפֶר תּוֹרָה, וְכֵן מוֹתֵרִים
- 21 לְקָרוֹת בּוֹ, שְׁאֵין דְּבָרֵי תּוֹרָה
- 22 מְקַבְּלִין טְמֵאָה כִּי הֵם קְדוּשִׁים
- 23 וְטוֹהָרִים וּמִסְלָקִים כָּל טוֹמְאָה,
- 24 וְהוּא – וְבִתְנֵאִין שְׁלֹא יִהְיֶה
- 25 יְדִיהֶם מְטַנְפוֹת אוּ מְלַכְלָכוֹת
- 26 בְּטִיט, אֲלֹא יִרְחֲצוּ יְדֵיהֶם
- 27 וְאַחֵר כֶּף יִגְעֹו בּוֹ.
- 28 ט. כָּל הַרֹאָה סֵפֶר תּוֹרָה
- 29 כְּשֶׁהוּא – וְהַסֵּפֶר תּוֹרָה מְהֵלֵךְ,
- 30 חֵיב לַעֲמֹד מִפְּנֵי כָּדִי לִכְבֹּדוֹ,
- 31 וְיִהְיֶה הַכֹּל עוֹמְדִין – וַיִּשְׁאֲרוּ
- 32 כּוֹלֵם לַעֲמֹד עַד שְׁיֻעֲמַד זֶה
- 33 שְׁהוּא מְהֵלֵךְ בּוֹ – הָאִישׁ
- 34 שְׁהוֹלֵךְ עִם הַסֵּפֶר תּוֹרָה
- 35 כְּשֶׁיֻּצִּיאוֹ לְמָקוֹמוֹ הָרָאוּ שֶׁל
- 36 הַסֵּפֶר תּוֹרָה, או עַד שְׁיִתְפַּסֵּה
- 37 – וְיַעֲלֹם הַסֵּפֶר תּוֹרָה מִעֵינֵיהֶם, וְאַחֵר כֶּף יִהְיֶה מִתְּרִין לִישָׁב.
- 38 י. מִצְוָה לִיחָד לִסְפֵּר תּוֹרָה מָקוֹם – לַעֲשׂוֹת לִסְפֵּר תּוֹרָה מָקוֹם
- 39 מִיּוֹחַד, וְלִכְבֹּד אֶת אוֹתוֹ הַמָּקוֹם וְלִהְדָּרוֹ יוֹתֵר מִדָּאִי – הִרְבָּה
- 40 מְאֹד, שְׁהָרִי דְּבָרִים שְׁבָלִיחוֹת הַבְּרִית – עֲשֵׂת הַדְּבָרוֹת
- 41 הַכּוֹלֵלִים אֶת כָּל הַתּוֹרָה הֵן הֵן שְׁכֻתוֹבִים בְּכָל סֵפֶר תּוֹרָה וְסֵפֶר

הלכה ט: כל הרואה ספר תורה כשהוא מהלך וכו'. כתב הרמ"א (יו"ד סי' רפב ס"ב), שגם השומע קול הספר תורה אף על פי שאינו רואה אותו, חייב לעמוד. כתב הרמ"א (שם) שבפני חומשים שלנו אין צריך לעמוד, ויש מחמירים.

כתב (שם) שאם פרש טליתו על הארגז שמונח בו חשוב ככלי בתוך כלי. ויתן הכלי בכלי אחר שאינו מזומן לו. ובמשנה ברורה (סי' מ סק"ח) כתב, שצריך שאחד מהכלים לא יהיה מיועד לספר תורה, או החיצוני או הפנימי, וכל שכן כששניהם לא מיועדים לספר תורה, שזה מועיל.

יום חמישי כ"א אדר ה'תשע"ה

הרמב"ם המבואר – מהדורת דזיטריק

הלכות ציצית

- 1
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5
 - 6
 - 7
 - 8
 - 9
 - 10
 - 11
 - 12
 - 13
 - 14
 - 15
 - 16
 - 17
 - 18
 - 19
 - 20
 - 21
 - 22
 - 23
 - 24
 - 25
 - 26
 - 27
 - 28
 - 29
 - 30
 - 31
 - 32
 - 33
 - 34
 - 35
 - 36
 - 37
 - 38
 - 39
 - 40
 - 41
 - 42
 - 43
- שביעית אינה מעכבת את מצוות חוטי הלבן, והלכן אינו מעכב את התכלת – ומצוות חוטי הלבן שביעית אינה מעכבת את מצוות חוט התכלת. פיצד הם דינים אלו, הרי שאין לו תכלת – אדם שאין לו חוט תכלת, עושה לכן לבדו – יעשה את כל חוטי הציצית בחוטי לבן לבד ללא חוט תכלת ויעל אופן זה נאמר הדין שהתכלת אינו מעכב את הלבן. וכן אם עשה ציצית עם חוטי לבן וחוט תכלת כהלכתה, לאחר כך נפסק הלכן ונתממעט עד הפנף – נחתכו חוטי הלבן עד הכנף ונשאר רק חוט התכלת לבדו, פשר הציצית, אף שנחתכו בה כל חוטי הלבן ויעל אופן זה נאמר הדין שהלבן אינו מעכב את התכלת. ה. אף על פי שאין אחד מהן (הלבן או התכלת) מעכב את חברו ומקיים את מצוות ציצית גם אם יש לו רק את אחד מהם (כמבואר בהלכה הקודמת), ואם כן היה מקום לומר שכל אחת מהן נחשבת מצוה בפני עצמה, מכל מקום הלבן והתכלת אינן נחשבות שתי מצוות, אלא הן מצוות עשה אחת, והלובש טלית שיש בה חוטי לבן בלבד, ואין בה חוט תכלת, או שלובש טלית שיש בה תכלת לבדה, ואין בה חוטי לבן, או שלובש טלית שיש בה שניהם – תכלת ולבן פאחד, בכל אופנים אלו הרי קיים מצוות עשה אחת. ומניין שהתכלת והלבן שביעית אף על פי שאינם מעכבים זה את זה אינם אלא מצוות עשה אחת, שכן אמרו – דרשו חכמים הראשונים, נאמר בפסוק (במדבר טו, לו) 'והיה לכם לציצית', ומכך שנאמר 'והיה' בלשון יחיד, ולא נאמר 'והיו' בלשון רבים, הרי זה מלמד, ששניהם מצוה אחת – שהתכלת והלבן נחשבים למצוות עשה אחת. וארבע הציציות שבארבע כנפות הטלית, מעכבות זו את זו, וכל זמן שאין בה ארבע ציציות הטלית אינה כשרה למצוה, כיון שארבעתן מצוה אחת – שארבעת הציציות יחד הן מצוה אחת, ואין אומרים שכל ציצית היא מצוה בפני עצמה.
- ו. פיצד עושין את הציצית? מתחיל מקוית של טלית
- הלכות ציצית
- מצוות עשה אחת והיא לעשות ציצית על מצוה זו בפרקים אלו
- פ. א. ענף שעושין על כנף הפגד ממין הפגד הוא הנקרא ציצית, מפני שהוא דומה לציצית הראש שנאמר ויקחני בציצית ראשי. וזה הענף הוא הנקרא לבן, מפני שאין אנו מצוין לעצמו. ואין לחוטי הענף מנין מן התורה.
- ב. ולוקחין חוט צמר שגזבב ענין הרקיע וכו' רכין אותו על הענף, וחוט זה הוא הנקרא תכלת. ואין למנין הפריכות שכוונת חוט זה שיעור מן התורה.
- ג. נמצאו במצוה זו שתי צויות, שיעשה על הכנף ענף יוצא ממנה, ושיכרך על הענף חוט תכלת. שנאמר ועשו להם ציצית ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת.
- ד. התכלת אינו מעכב את הלכן והלכן אינו מעכב את התכלת. פיצד, הרי שאין לו תכלת עושה לכן לבדו. וכן אם עשה לכן ותכלת ונפסק הלכן ונתממעט עד הפנף ונשאר התכלת לבדו, פשר.
- ה. אף על פי שאין אחד מהן מעכב את חברו אינן שתי מצוות אלא מצוות עשה אחת. והלובש טלית שיש בה לבן או תכלת או שניהם פאחד, הרי קיים מצוות עשה אחת. אמרו חכמים הראשונים, והיה לכם לציצית מלמד, ששניהם מצוה אחת. וארבע הציציות מעכבות זו את זו, שארבעתן מצוה אחת. ופיצד עושין הציצית, מתחיל מקוית של טלית
- הנקרא 'תכלת' על שם צבעו. ואין למנין הפריכות שכוונת עם חוט זה שיעור מן התורה אלא רק מדרבנן.
- ג. נמצאו כלולים במצוה זו, שתי צויות – שני צויות: הראשון, שיעשה על הכנף של הבגד ענף – קבוצת חוטים יוצא ממנה והוא הנקרא 'ציצית', והצווי השני שיכרך על הענף חוט תכלת, וצויות אלו נלמדים ממה שנאמר (במדבר טו, לו) 'ועשו להם ציצית וכו' ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת', ומן התיבות 'ועשו להם ציצית' למדים את הצווי לעשות ענף על כנף הבגד, ומן התיבות 'ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת' למדים את הצווי לכרך חוט תכלת על הענף.
- ד. התכלת אינו מעכב את הלכן – מצוות חוט התכלת

- 1 שְׁהִיא סוּף הָאָרִיג – כלומר, צריך להטיל את הציצית סמוך
- 2 לזווית הטלית, ששם הוא כנף הבגד, ומרחיק ממנה – מהזווית
- 3 ובקו ישר לאורך הבגד לא יתר על שלש אצבעות לא יותר
- 4 ממרחק שלש אצבעות למעלה, ולא פחות מקשר גודל –
- 5 מהשיעור שמהפרק הראשון של
- 6 האגודל עד סוף הציפורן,
- 7 ומכניס שם – כלומר, ועושה
- 8 נקב במקום זה ומשחיל דרכו
- 9 ארבעה חוטין, וכופלן
- 10 באמצע אורכם לשניים וכלומר
- 11 שארבעה חוטים אלו יהיה חציים
- 12 משתלשל מצד אחד של הבגד
- 13 וחציים מצדו השני, ואחרי
- 14 שכפלם נמצאו שמונה חוטין
- 15 משלשלין תלויין מן הקרן –
- 16 מכנף הבגד. וארץ החוטין
- 17 השמונה – האורך של החוטים
- 18 שכפלם ועתה הם שמונה, שיעור
- 19 כל אחד מהם אין פחות
- 20 מארבע אצבעות. ואם היו
- 21 החוטים ארוכים יתר על כן,
- 22 אפילו אם אורכם הוא אמה או
- 23 שתיים, פשוט. וכל
- 24 האצבעות שנאמרו בענין
- 25 שיעורים ומידות, משערים אותן
- 26 באגודל. ויהיה אחד משמונת החוטין חוט תכלת,
- 27 והשבעה חוטין לבן – כלומר, שאחד מן ארבעת החוטים שמכניס
- 28 לטלית יהיה צבוע חציו בתכלת, ולאחר שכפלם והם שמונה חוטים,
- 29 נמצא שאחד מהם תכלת ושאר השבעה הם לבנים.
- 30 ז. ולוקח חוט אחד מן הלבן – מחוטי הלבן שהכניס לנקב
- 31 הטלית, וכורך בו פריכה אחת – ומסובב את החוט סיבוב אחד
- 32 על שאר החוטין שתלויים בטלית בצד הקבד – בצד שסמוך

שְׁהִיא סוּף הָאָרִיג, ומרחיק ממנה לא יתר על שלש אצבעות למעלה ולא פחות מקשר גודל, ומכניס שם ארבעה חוטין וכופלן באמצע, נמצאו שמונה חוטין משלשלין תלויין מן הקרן. וארץ החוטין השמונה, אין פחות מארבע אצבעות. ואם היו יתר על כן אפילו אמה או שתיים, פשוט. וכל האצבעות בגודל. ויהיה אחד משמונת החוטין חוט תכלת והשבעה לבן.

ז. ולוקח חוט אחד מן הלבן, וכורך בו פריכה אחת על שאר החוטין בצד הקבד ומניחו, ולוקח חוט תכלת וכורך בו שתי פריכות בצד פריכה של לבן וקושר. ואלו השלש פריכות הן הנקראין חליה. ומרחיק מעט ועושה חליה שניה בחוט של תכלת לבדו. ומרחיק מעט ועושה חליה שלישית, וכן עד חליה אחרונה, שהוא כורך בה שתי פריכות של תכלת ופריכה אחרונה של לבן, מפני שהתחיל בלבן מסיים בו, שמעלין בקדש ולא מורידין. ולמה יתחיל בלבן, כדי שיהא סמוך לכנף מינה. ועל דרך זו הוא עושה בארבע הנפשות.

- 33 לבגד, ומניחו – את החוט הלבן שכרך עמו, ואחר כך לוקח חוט
- 34 תכלת, וכורך בו – עמו) שתי פריכות בצד הפריכה של
- 35 החוט הלבן, וקושר את חוטי הציצית. ואלו השלש פריכות
- 36 שכורך על החוטים וכן הקשר שלאחריהם, הן הנקראין חליה.
- 37 ומרחיק מעט מאותה חוליה,
- 38 ועושה חליה שניה – שלש
- 39 פריכות בחוט של תכלת לבדו
- 40 – רק עם חוט תכלת וקושר
- 41 לאחר מכן, ומרחיק מעט
- 42 מהחוליה השניה, ועושה חליה
- 43 שלישית כיוצא בה, שלש
- 44 פריכות עם פתיל תכלת, וקושר
- 45 לאחר מכן, וכן עושה בכל
- 46 החוליות שלש פריכות בחוט של
- 47 תכלת, עד חליה אחרונה –
- 48 חוץ מהחוליה האחרונה, שהוא
- 49 כורך בה שתי פריכות של
- 50 תכלת, ופריכה אחרונה
- 51 [שלישית] עושה בחוט של לבן,
- 52 והטעם שעושה את הכריכה
- 53 האחרונה בחוט של לבן, מפני
- 54 שהתחיל כבר בחוט הלבן
- 55 בכריכה הראשונה, אף מסיים
- 56 בו, שהרי מעלין בקדש ולא
- 57 מורידין – שמאחר שחוט הלבן
- 58 הוחשב בכך שמתחיל עמו את פריכות הציצית, נמצא שאם לא
- 59 יסיים עמו, הוריד את חשיבות הסיום של הציצית מחשיבות
- 60 ההתחלה. ולמה יתחיל את הכריכות בלבן ולא יעשה את כל
- 61 הכריכות בתכלת? כדי שיהא סמוך לכנף הטלית חוט ממינה,
- 62 ולכן הואיל ורוב הטליתות הן לבנות, עושה את הכריכה הראשונה
- 63 הסמוכה לכנף, מחוט לבן שהוא ממין הטלית. ועל דרך זו הוא
- 64 עושה את החוליות בכל ארבע הנפשות של הטלית.

פניני הלכה

שתיים כשרות. וכתב בשו"ע הרב (סי' יא ס"ט), שיכול להאריכם כפי שירצה, וטוב לעשות כן, כדי שאפילו אם יפסקו החוטים יישאר בהם שיעור י"ב אגודלים. וכל האצבעות בגודל. וכתב בשו"ע הרב (סי' יא ס"ה), שמודדים במקום הרחב שבאגודל. ויהיה אחד משמונת החוטים חוט תכלת והשבעה לבן. ובשו"ע הרב (סי' יא ס"א) כתב, שמצוות ציצית בזמן שהתכלת היה מצוי, שייקח שני חוטי תכלת ושני חוטי לבן.

הלכה ז: ולוקח חוט אחד מן הלבן וכורך בו פריכה אחת וכו'. וכתב השו"ע (סי' יא ס"ד), שייקח ארבעה חוטים מצד זה וארבעה חוטים מצד זה, ויקשר שני פעמים זה על גב זה, ואחר כך יכרך עם החוט הארוך קצת פריכות סביב שבעת החוטים האחרים וקושר שתי פעמים זה על גב זה וחוזר וכורך. ואילו השלש פריכות הן הנקראין חוליה. ובשו"ע (סי' יא ס"ד) כתב,

הלכה ו: ולא פחות מקשר גודל. ובשו"ע (סי' יא ס"ט) פסק שהשיעור הוא מקשר אגודל עד [סוף] הציפורן [וכדעת רש"י והטור]. ובשו"ע הרב (שם ס"ז) הוסיף, שזהו בערך שיעור שני אגודלים. כתב השו"ע (סי' יא ס"י), שאם הרחיק כשיעור קשר אגודל ולאחר מכן התנתקו חלק מחוטי הבגד והתקרב הנקב עד כדי פחות מהשיעור, הרי זה כשר מפני שהיה בו כשיעור בשעה שהטיל את הציצית. ובשו"ע הרב (סי' יא ס"ז) הוסיף, שאם לאחר שקשר את חוטי הציצית נתקפל הכנף, ונמצא מחמת כן שהנקב קרוב לסוף הבגד פחות מהשיעור, הרי זה כשר. ואורך החוטים השמונה אין פחות מארבע אצבעות. ובשו"ע (סי' יא ס"ד) כתב, שיש אומרים שיהיה אורכם י"ב אגודלים, וכן נוהגים. ועוד כתב, שאחד מן החוטים יהיה יותר ארוך כדי שיכרך בו את הגדיל [שאר חוטי הציצית]. י"ב אגודלים במידות זמננו הם 24 ס"מ, וי"א 28.8 ס"מ. ואם היו יותר על כן אפילו אמה או

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום חמישי כ"א אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קנא

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

- 1 ח. כִּמָּה חֲלִיּוֹת הוּא עוֹשָׂה עַל הַצִּיצִית שֶׁבְּכָל כְּנָף? לֹא
- 2 פְּחוֹת מִשְׁבַּע חוֹלִיּוֹת, וְלֹא יֶתֶר עַל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה חוֹלִיּוֹת, וְזוֹ
- 3 הִיא מִצְוָה מִן הַמִּבְחָר לַכּוֹרֵךְ בֵּין שֶׁבַע לְשֹׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה חוֹלִיּוֹת.
- 4 וּבְדִיעֵבַד אִם לֹא כִּרְף עַל הָעֵנָף אֲלֵא חֲלִיָּה אַחַת, כְּשֶׁרָחַ. וְכֵן
- 5 אִם הוֹסִיף עַל הַכְּרִיכוֹת עַד
- 6 שֶׁכִּרְף הַתְּכֵלֶת עַל רֹב הַצִּיצִית
- 7 – עַל רֹב אֹרְכָם שֶׁל חוּטֵי
- 8 הַצִּיצִית הַמִּשְׁתַּלְשִׁים, הִרִי
- 9 הַצִּיצִית כְּשֶׁרָחַ. וְנוֹנֵי תְּכֵלֶת –
- 10 וּמִצְוֹת צִיצִית לְכַתְּחִילָה הִיא
- 11 שֶׁיִּהְיֶה כָּל הַחֲלִיּוֹת – הַכְּרִיכוֹת
- 12 וְהַשְּׂרִים בְּשִׁלִּישׁ הַחוּטִין
- 13 הַמְּשֻׁלָּשִׁין – רַק בְּשִׁלִּישׁ
- 14 הָעֵלִיּוֹן שֶׁל אֹרֶךְ הַחוּטִים
- 15 הַמִּשְׁתַּלְשִׁים מִן הַטְּלִית, וְשֶׁאֵר
- 16 שְׁנֵי שְׁלִישֵׁיהֶן שֶׁל אֹרֶךְ
- 17 הַחוּטִים, יִשְׁאָרוּ עֲנָף – קְבוצַת
- 18 חוּטִים תְּלוּיָה. וְצִירֶיהָ לִפְרָדוֹ –
- 19 לְהַפְרִיד אֶת חוּטֵי הָעֵנָף שֶׁלֹּא יִהְיוּ
- 20 סְבוּכִים וְדְבוּקִים זֶה בְּזֶה, עַד
- 21 שֶׁיִּהְיֶה הָעֵנָף נִרְאֶה כְּצִיצִית
- 22 שְׁעָר הָרֹאשׁ – כַּעֲזֵן בְּלוּרִית
- 23 שִׁיעָר שֶׁל הַגּוֹיִים, שֶׁמִּלְמַטָּה
- 24 הַשְּׁעָרוֹת צְמוּדוֹת זֹלֹזוּ וּמִלְמַלְעָה
- 25 הֵם מוֹפְרָדוֹת זֹלֹזוּ, כִּי בְּצִיצִית
- 26 יֵשׁ לְהַפְרִיד אֶת חוּטֵי הָעֵנָף זֶה
- 27 מִזֶּה.
- 28 ט. הָעוֹשָׂה צִיצִית מִחוּטֵי לֶבָן בְּלֹבַד בְּלֹא חוּט תְּכֵלֶת, כְּגוֹן שֶׁאֵין
- 29 לוֹ תְּכֵלֶת, לֹאֲקַח אֶחָד מִשְׁמוֹנֵת הַחוּטִין הַמִּשְׁתַּלְשִׁים מִהַטְּלִית,
- 30 וְכוֹרֵף אוֹתוֹ עַל שְׁאָר הַחוּטִין עַד שְׁלִישׁוֹ – עַד שְׁלִישׁ מִהֶם,
- 31 וּמִנֵּיהֶם שְׁנֵי שְׁלִישֵׁיהֶן – אֶת שְׁנֵי הַשְּׁלִישׁ שֶׁל הַחוּטִים שִׁישְׁאָרוּ
- 32 עֲנָף – קְבוצַת חוּטִים תְּלוּיָה. וְכִירְכָה זֹלֹזוּ שְׂכוּרֵךְ בִּלְבָן לְבָדוֹ כְּשֶׁאֵין

- 33 לוֹ תְּכֵלֶת, אִם רָצָה לְכַרֵּף אוֹתָהּ חֲלִיּוֹת חֲלִיּוֹת כְּעֵין שְׂכוּרֵךְ
- 34 בְּתֵכֶלֶת, דִּהְיִינוּ שִׁיעָשָׂה שֹׁלֵשׁ כְּרִיכוֹת וְקָשָׁר וּיְחֻזּוֹר כֵּן כַּמָּה פַּעֲמִים
- 35 (כַּמִּבְּאוּר בַּחֲלֻכָּה הַקּוֹדֶמֶת), הָרְשוּת בִּידוֹ, וְזֶה הוּא מִנְהַגֵּנוּ.
- 36 וְאִם רָצָה לְכַרֵּף בְּלֹא מִנֵּין חֲלִיּוֹת אֲלֵא לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל
- 37 הַכְּרִיכוֹת בְּרַצָּף אֶחָד, עוֹשָׂה –
- 38 רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר
- 39 – הַדָּבָר הַעִיקָרִי שִׁישׁ לְהַקְפִּיד
- 40 עֲלָיו בְּשְׁנֵי הָאֻפְנִים הוּא, שֶׁיִּתְּכֵנֵן
- 41 וְיִכּוּן אֶת מַעֲשֵׂיו לְהִיּוֹת
- 42 הַכְּרוֹף שְׁלִישׁ – שִׁיחִיהָ הַחֲלֵק
- 43 הַכְּרוֹף שְׁלִישׁ מֵאוֹרֶךְ הַחוּטִים,
- 44 וְהָעֵנָף הֵלֵא כְּרוֹךְ יִהְיֶה שְׁנֵי
- 45 שְׁלִישִׁים מֵאוֹרֶךְ הַחוּטִים. וְיֵישׁ
- 46 מִי שֶׁמִּנְהַגוֹ הוּא שֶׁאֵינוֹ מְדַקְדָּק
- 47 בְּדָבָר זֶה וְשֶׁהַחֲלֵק הַכְּרוֹף
- 48 יִהְיֶה שְׁלִישׁ מִהָעֵנָף בְּחוּטֵי לֶבָן.
- 49 וְאִם כִּרְף הֶלְכֵן עַל רֹב
- 50 הַחוּטִין וְהַשְּׂרִים מֵעַט עֵנָף בְּלִי
- 51 כְּרִיכָה, אוֹ שֶׁלֹּא כִּרְף אֲלֵא
- 52 חֲלִיָּה אַחַת וְעוֹשָׂה קָשָׁר
- 53 לְאַחֲרֶיהָ, כְּשֶׁרָחַ.
- 54 י. אֶחָד חוּטֵי הֶלְכֵן וְאֶחָד
- 55 חוּטֵי הַתְּכֵלֶת – בֵּין חוּטֵי הַלֶּבָן
- 56 שֶׁבְּצִיצִית וּבֵין חוּטֵי הַתְּכֵלֶת, אִם
- 57 רָצָה לַעֲשׂוֹת שְׂכוּרֵיךְ – שְׂמוּלָה
- 58 כַּמָּה חוּטִים יִיחָד וְעוֹשָׂה מִהֶם חוּט
- 59 אֶחָד, עוֹשָׂה. אֲפִלּוּ הִיא הַחוּט
- 60 כְּפֹל וְ– מוֹרְכָב מִשְׁמוֹנֵת חוּטִין, וְשְׂכוּרֵךְ עַד שֶׁנֶּעֱשָׂה פְּתִיל
- 61 אֶחָד – וְנִשְׁזָר שְׂמוֹנֵת הַחוּטִים וְנִעֲשָׂה פְּתִיל אֶחָד, אִינוֹ נִחְשָׁב
- 62 אֲלֵא חוּט אֶחָד.
- 63 יא. חוּטֵי צִיצִית, בֵּין חוּטֵי לֶבָן בֵּין חוּטֵי תְּכֵלֶת שְׁבָה, צִירְכִין
- 64 לַעֲשׂוֹת אֶת הַטְּוִיָּה שֶׁלֹּא עִם כּוֹנֵה לְשֵׁם צִיצִית – לְשֵׁם מִצְוֹת

פניני הלכה

בשו"ת עולת יצחק (או"ח סי' ד) את מנהג תימן המבוסס על דברי הרמב"ם, עיין שם בהרחבה.

הלכה ט: אם רצה לכרוך חוליות וכו' הרשות בידו ואם רצה לכרוך בלא מנין חוליות עושה. ובשו"ע (סי' יא סי"ד) כתב, שיעשה כריכות וקשרים עד שישלים לחמש קשרים כפולים, וארבעה אווירים ביניהם מלאים כריכות.

הלכה י: אם רצה לעשותן שזורין עושה. ובשו"ע (סי' יא סי"ב) פסק, שצריכים שזירה, וגם שיהיו שזורים לשם ציצית.

הלכה יא: חוטי ציצית וכו' צריכין טווייה לשם ציצית.

שנוהגים לכרוך באוויר ראשון ג' - בחלל שבין הקשר הראשון לשני ג' כריכות, ובאוויר שני ט', ובשלישי י"א וברביעי י"ג. ובשו"ע הרב (שם סעיף ל) כתב, שבאוויר שני כורכים ח' כריכות, וכל הכריכות יחד עולות למספר ל"ט כמנין 'הוי"ה אחד'. בשו"ע הרב (סי' יא סל"א) כתב, שיש נוהגים לכרוך את הכריכות שבכל אוויר ואוויר חוליות חוליות, דהיינו לאחר שכך שלש כריכות הראשונות ירחיק מעט, ויחזור ויכרוך ג' כריכות באותו אוויר עצמו, ואחר כך יכרוך כריכה אחת באוויר הראשון ויצרף לזה שתי כריכות מהאוויר השני, וירחק ויכרוך ג' כריכות נוספות, וכן יעשה עד כלות הל"ט כריכות ב"ג חוליות קטנות. [באופן עשיית החוליות וההרחקה ביניהן ישנם מנהגים שונים של קהילות, וראה

קנב שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום חמישי כ"א אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומוזוזה וס"ת

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

- 1 ציצית, כמו שכתוב (דברים כב, יב) 'גדילים תעשה לך', ודרשו חכמים
 - 2 שצריך שיהיו 'לך' לשם חובה, וכיון שהטויה חשובה כהתחלת
 - 3 המצווה, היא צריכה להיעשות עם כוונה לשם מצוותה. ואין
 - 4 עושין אותה לא מן הצמר של הצאן הנאָחַז (הנחפס)
 - 5 בקוצים כשהצאן רוכצין
 - 6 ביניהן – כדי לנח, ונעשו כמין
 - 7 חוטים, וכן לא מן הנימין (השערות)
 - 8 הנחלשין מן
 - 9 הבהמה – מאליהם ללא גזירה,
 - 10 וכן לא משניורי שתי – קצוות
 - 11 חוטי האורך של הבגד, שהאורג
 - 12 משיר בסוף הבגד, ואפילו
 - 13 שטוו אותם לשמה, שבכל אלו יש
 - 14 בכך משום ביזוי מצווה, אלא
 - 15 עושים אותם מן הגזה של צמר
 - 16 – מגזיות צמר הצאן, או מן צמח
 - 17 הפשתן. ואין עושין אותה לא
 - 18 מצמר הגזול, כמו שכתוב
 - 19 (במדבר טו, לח) 'ועשו להם', ודרשו
 - 20 חכמים שצריך שיהיה משלהם, וכן לא מצמר של עיר הנדחת
 - 21 – עיר שתושביה נדחו והלכו ועבדו עבודה זרה, שדינה שכל
 - 22 הדברים הנמצאים בתוך העיר, והצמר בכללם, עומדים לשריפה,
 - 23 ומאחר שהצמר עומד לשריפה הריהו נחשב כשרוף והציצית
 - 24 הנעשית מצמר זה נחשבת כציצית שאין בה את השיעור הנדרש
 - 25 לציצית, וכן לא משל קנשים שנפסלו, מפני שהעור של הבהמה
 - 26 והצמר שעליו עומדים לשריפה ויכדלעיל. ואם עשה את החוטים
- מאחר מכל אלו, הרי היא פסולה. המשתתחה לבהמה לשם עבודה זרה, צמרה פסול למצוות ציצית, משום שהוא מאוס למצווה, שהרי בעלי חיים שנעבדו אסורים בהקרבה על גבי המזבח ואפילו שעשה מהם חוטים והשתנו ממה שהיו בתחילה צמר, כיון שעדיין מראה הצמר קיים בו. אכל המשתתחה לפשתן הנטוע הרי זה פשר – למצוות ציצית, כיון שהרי נשתנה – ממה שהיה בתחילה עץ בלבד והוא היה נקרא עץ, ועל ידי שהוא עשה ממנו חוטים הסתלק ממנו מראהו ושמו הראשון, וכבר אין זה מאוס למצווה. **יב.** ציצית שעשה אותה גוי **יב.** ציצית שעשה אותה גוי פסולה. שצמרה דבר אכל בני ישראל ועשו להם ציצית. אכל אם עשה אותה ישראל בלא פגנה, כשרה. וציצית שנעשית מן העשוי מקדם, פסולה.
- שנאמר** (במדבר טו, לח) 'דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצת' – ודרשו חכמים שדווקא 'בני ישראל' יעשו ולא גויים. אכל אם עשה אותה ישראל בלא פגנה – של לשמה, שלא כיוון לשם מצוות ציצית, ואפילו אם עשה אותה בפירוש שלא לשמה, הרי היא כשרה, כיון שאין צריך בזה כוונה לשמה. וציצית שנעשית מן העשוי מקדם – שמטיל ציצית מוכנה מבגד לבגד, כמו שיבאר להלן, הרי היא פסולה.

פניני הלכה

וכתב בשו"ע הרב (שם סי"ב), שדין זה שכשר בדיעבד הוא באופן שכבר התיימשו מהם הבעלים, או אפילו באופן שלא התיימשו מהם, אלא שהוא עשה בצמר שינוי גמור שאינו יכול לחזור יותר ולהיות צמר. ובמשנה ברורה (שם סק"ל) הביא שתי דעות אם מה שהכשיר הרמ"א בדיעבד צמר הגזול, הוא בכל האופנים, או דווקא באופן שהבעלים התיימשו מהם, ולא הכריע בזה. **המשתתחה לבהמה צמרה פסול וכו'.** וכתב במשנה ברורה (סי' יא ס"ק לו), שפסול זה הוא רק לכתחילה, אבל בדיעבד כשר. והביא שם (ס"ק לז) שתי דעות אם פסול זה הוא גם על הצמר שיגדל עליה אחר שהשתתחה לה, או שרק מה שהיה עליה בעת שהשתתחה לה נפסל, אבל מה שיגדל עליה מותר.

הלכה יב: ציצית שעשה אותה גוי פסולה. וכתב במשנה ברורה (סי' יד סק"א), שפסולה אפילו אם יהודי עומד לצדו ומלמדו לעשותה לשמה. עוד כתב, שפסולה דווקא באופן שהגוי הכניס את החוטים בכנף, או שעשה את הקשר הראשון או החוליה הראשונה, אבל אם עשה זאת יהודי, והגוי רק גמר את שאר הקשרים או החוליות כשרה.

אבל אם עשה אותה ישראל בלא כוונה כשרה. ובשו"ע הרב (סי' יד ס"ג) הביא דעה נוספת שהיא פסולה גם בדיעבד, והכריע להלכה שבדיעבד בשעת הדחק כשאין לו טלית אחרת, ואינו יכול להתיר

והרמ"א (סי' יא ס"א) הוסיף שיש מחמירים גם לנפצם לשמה, אלא שהמנהג להקל. והמשנה ברורה (סק"ג) כתב שלכתחילה יש להחמיר לנפץ לשמה. עוד הוסיף השו"ע (שם ס"ב), שצריך שיהיו שזורים לשמה. וכתב במשנה ברורה (ס"ק טו), שאם לא שזרם לשמה הרי זה פסול גם בדיעבד. אבל אם שזרם בלי כוונה מסוימת, הרי זה כשר בדיעבד, כיון שטווייתה הייתה לשמה. וראה בביאור הלכה (ד"ה לשמן) שהאריך בזה. השו"ע (סי' יא ס"ב) הביא שתי דעות לגבי כשרות טוויית חוטי הציצית על ידי גוי כשהודי עומד לצדו ואומר לו שיעשה הטויה לשמה, ולא הכריע. וכתב הרמ"א (שם) שנהגים שיסייע היהודי מעט. וכתב בשו"ע הרב (שם ס"ד, וקונ"א סק"א) להכריע שהרי זה פסול, ורק באופן שמסייע מעט עם הגוי הרי זה כשר. ובמשנה ברורה (שם ס"ק ט, יא"ב) כתב, שבשעת הדחק כשאין לו יהודי שיטווה לו יכול לסמוך על זה, ואם יכול לסייע מעט עם הגוי בעת הטויה יעשה כן, אבל בשעת הדחק בדיעבד יכול לסמוך על טוויית הגוי גם בלי שמסייע. וכל זה כשהטויה אינה נמשכת זמן מרובה, אבל אם היא נמשכת זמן מרובה, הרי זה פסול גם בדיעבד. וראה בביאור הלכה (ד"ה וישראל) שהאריך בזה. ואין עושין אותה לא מצמר הגזול וכו'. והרמ"א (סי' יא ס"ו) פסק, שרק לכתחילה אסור לעשותם מצמר הגזול, אבל בדיעבד הרי זה כשר, ורק אם גזל חוטים ממש הרי זה פסול גם בדיעבד.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום חמישי כ"א אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קנג

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

- 1 יג. כיצד – באיזה אופן מדובר שהציצית נעשית מן העשוי
- 2 מקודם? אם הביא כנף שיש בה ציצית מטלית אחרת, ותפירה
- 3 על הכף, שכבר קיימים בו שלוש כנפות עם ציציות, כדי שיהיה
- 4 לו כנף רביעי, אפילו יש בשיעור אותה הכנף אמה על אמה
- 5 – ובשיעור כל כך גדול התפירות
- 6 של הכנף הרביעית יהיו מחוץ
- 7 לשיעור של 'כנף' שהוא שלוש
- 8 אצבעות, הרי היא פסולה, שגאמר
- 9 (במדבר טו, לח) 'ועשו להם ציצית' – ודרשו חכמים
- 10 'ועשו', שבשעת עשיית הציצית
- 11 על הכנף צריך שיהיה הכנף
- 12 מחובר לבגד, אבל לא מן
- 13 העשוי כבר, שהרי זה דומה
- 14 למי שנעשית מאליה –
- 15 לציצית שנעשתה מאליה. ומתיר
- 16 להתיר את קשירת חוטי הציצית
- 17 מבעד זה ולתלותה מיד בבעד
- 18 אחר, בין חוטי לבין חוטי
- 19 תכלת, ואין בכך משום ביוז
- 20 מצוה, כיון שהוא מטיל אותם מיד
- 21 בבעד חדש.
- 22 יד. תלה את החוטין בין
- 23 שתי כנפים מזו לזו – שהכניס
- 24 ארבעה חוטים ארוכים בשיעור
- 25 שתי ציציות, ראשם אחד בכנף השני בכנף השני, ועל
- 26 ידי כך חוטי הציצית נמשכים ומחברים לרוחב שתי כנפות הבגד
- 27 כאחר, וקשר כנף זו פהלכתה וכנף זו פהלכתה – שקשר את
- 28 חוטי שתי הכנפות בעודם מחברים כדינם, ואחר כך חתך
- 29 באמצע ונפרדו זה מזה – שנעשו לשתי ציציות נפרדות, הרי
- 30 היא פסולה, שהרי בעת שקשרן בשתי הכנפות הם היו
- 31 פסולים, לפי ששתי הכנפים היו מעורות (מחוברות) זו בזו
- 32 בחוטין שביניהן, ובשעה שפסק (שחתך) את החוטים

יג. כיצד, הביא כנף שיש בה ציצית ותפירה על הכף, אפילו יש באותה הכנף אמה על אמה פסולה. שגאמר ועשו להם ציצית, לא מן העשוי, שהרי זה דומה למי שנעשית מאליה. ומתיר להתיר ציצית מבעד זה ולתלותה בבעד אחר, בין לבין בין תכלת.

יד. תלה החוטין בין שתי כנפים מזו לזו, וקשר כנף זו פהלכתה וכנף זו פהלכתה ואחר כך חתך באמצע ונפרדו זה מזה, פסולה. שהרי בעת שקשרן היו פסולים לפי ששתי הכנפים מעורות זו בזו בחוטין שביניהן, ובשעה שפסק ונעשו שתי ציציות, נמצא עושה מן העשוי.

טו. הטיל ציצית על ציצית, אם נתפנו לבטל את הראשונה, מתיר את הראשונה או חותכה וכשרה. ואם נתפנו להוסיף, אף על פי שחתך אחת משתייהן, הרי זו פסולה. שהרי כשהוסיף פסל הכל, וכשהתיר או חתך התוספת נמצא הנשאר נעשה מן העשוי, שעשיתו הראשונה פסולה היתה.

טז. וכן המטיל לבעלת שלש, ואחר כך השלימה

כיון שבכוונת תוספת זו בטלה עשייתה של הראשונה וחשוב שנעשית בפסול שהרי יש כאן איסור של 'בל תוסיף', וכשהתיר או חתך התוספת נמצא הנשאר – הציצית הראשונה נעשה מן העשוי, כיון שעשיתו הראשונה פסולה היתה – בשעה שנתן את הציצית על גבי הציצית, ואם כן כשרותה היא רק בשעה שהוא חתך אחת מהשתיים, ואז כבר אין זה 'תעשה' (דברים כב, יב) (אלא מן העשוי).

טז. וכן המטיל לבעלת שלש – שנתן שלש ציציות לטלית

פניני הלכה

סי"ג, שיזוהר לחתוך את ראשי החוטים לפני שהוא כורך אותם, שאם כרך אפילו חוליה אחת וקשר אפילו אחד לפני שחתכם הרי זה פסול. וביאר בשו"ע הרב (שם ס"ג) שאם הוא לא חתכם לפני שתלה אותם בבעד, יזוהר לחתכם לפני שהוא כורך אותם, והרי זה כשר, אלא שלכתחילה טוב לחתכם קודם שיכניס את החוטים לנקב הטלית.

הלכה טו: הטיל ציצית וכו' אם נתכוון וכו'. והרמ"א (סי' י ס"ו) פסק, שהיא כשרה בכל אופן. וביאר במשנה ברורה (שם ס"ק כא), שכוונתו בין אם הוא התכוון לבטל את הציצית הראשונה ובין אם הוא התכוון להוסיף על הראשונה, ובין אם הוא חתך את הציצית הראשונה ובין אם הוא חתך את הציצית השנייה.

הציצית ולחזור לעשותם לשמה, וכגון בשבת, הרי היא כשרה אך לא יברך עליה.

הלכה יג: הביא כנף שיש בה ציצית וכו' פסולה. וכתב בשו"ע הרב (סי' טו ס"ז) שאם היה בכנף זה שהביא מבגד אחר שיעור טלית שחייבת בציצית, וכמבואר בסימן ט"ז (ס"א) [וראה בפסקי הסידור הלכות ציצית ששיעור זה הוא יותר משיעור אמה על אמה], הרי היא כשרה לצרפה לבגד אחר. ומותר להתיר ציצית וכו'. וכתב במשנה ברורה (סי' טו סק"א), שאסור להתיר ציצית מטלית של גדול וליתנם בטלית של קטן.

הלכה יד: תלה החוטין וכו' פסולה וכו'. וכתב השו"ע (סי' יא

קנד שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום חמישי כ"א אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

- 1 שהיא עם שלש כנפות בלבד, שהיא פטורה מציצית, וְאֶחָד כָּף
- 2 הַשְּׁלִימָה לְאַרְבַּע כנפות, וְהָטִיל ציצית לְרַב־עֵינִי, הרי היא
- 3 כָּלָה פְּסוּלָה – ואפילו הכנף הרביעי, מְשֻׁם (דברים כב, יב)
- 4 מְעַשֶּׂה, וְלֹא מִן הָעֲשׂוֹי – כבר, כיון שהוא נתן את הציצית
- 5 בטלית בזמן שהיא לא היתה
- 6 חייבת בציצית, שהיא היתה
- 7 בעלת שלוש כנפות בלבד, וחיובה
- 8 בציצית היה רק בזמן שהשלימה
- 9 לארבע, ואז היא כבר היתה
- 10 עשויה, ואין כאן 'מעשה'.
- 11 יז. אֵין כּוּפְלִין אֶת הַטְּלִית
- 12 לְשֵׁנִים – אסור לכתחילה לקפל
- 13 לשניים טלית שהיתה ארוכה
- 14 מאוד כאורך של שתי טליתות
- 15 וללבושה כך כשהיא כפולה באופן
- 16 שראשי הטלית הם מאחוריו
- 17 והכפל הוא לפניו, וְאֵין מְטִילִין
- 18 צִיצִית עַל אֶרְבַּע כְּנָפֶיהָ
- 19 כְּשֶׁהִיא כְּפֻלָּה – שאינו יכול לתת שתי ציציות בשתי קצוות
- 20 הטלית במקום שראשי הטלית מצויים, ועוד שתיים בשתי קצוות
- 21 הטלית במקום הכפל, כיון שהיא יכולה להיפשט וימצאו שתי
- 22 ציציותיה שנתן בשני קצוות הטלית במקום הכפל באמצע ולא
- 23 בכנפיה, אֲלֹא אִם כֵּן תִּפְרָה כָּלָה – שתפרה מראש הטלית ועד
- 24 סופה, וְאֶפְלֹי אִם הִיא תִּפְרָה כּוֹלָה רַק מִרֹּחַק – (מצד) אֶחָת כיון
- 25 שעל ידי התפירה היא כבר לא תוכל להיפשט.
- 26 יח. נִפְסַק הַכֶּנֶף שֵׁשׁ כֶּה הַצִּיצִית – נחתך או נקרע לגמרי
- 27 כנף הטלית המונח בו כבר ציצית ולא נשאר אפילו כל שהוא מחובר
- 28 לטלית, אם נחתך חוץ לְשֵׁשׁ אֶצְבָּעוֹת מסוף הכנף, תִּפְרָה

- 29 בְּמִקּוֹמָהּ, כיון ששיעור זה של שלוש על שלוש אצבעות הוא
- 30 שיעור של בגד וכנף, ואם כן לא התבטל ממנה הציצית שנתונה שם,
- 31 וכשחוזר ותופרו אין כאן איסור של 'מעשה' (דברים כב, יב) ולא מן
- 32 העשוי. אבל אם נחתך הכנף בְּתוֹךְ שֵׁשׁ מסוף הכנף לֹא יִתְפָּר,
- 33 כיון ששיעור זה הוא אינו שיעור
- 34 של בגד וכנף, ואם כן התבטלה
- 35 ממנה הציצית שנתונה שם מיה,
- 36 וכשחוזר ותופרו יש כאן איסור
- 37 של 'מעשה' (דברים כב, יב) ולא מן
- 38 העשוי. נִתְמַעְטָה זָוִית שֶׁל כָּגֹד
- 39 – שנתמעט קצה הטלית במקום
- 40 שְׁבִין חוּטֵי הַצִּיצִית וּבִין סוֹף
- 41 הָאָרִיג, אֲפֹלוּ לֹא נִשְׁאַר שם
- 42 מִן הָאָרִיג אֲלֹא כָּל שֶׁהוּא,
- 43 כְּשֶׁרָה, כיון שהיא הייתה עשויה
- 44 בתחילה בכשרות, ולא הקפידה
- 45 התורה אלא שתהיה הציצית על
- 46 הכנף בשעת עשייתה. וְכֵן אִם
- 47 נִתְמַעְטָה חוּטֵי הַצִּיצִית – שנפסקו כל חוטי הציצית מאורכם ובגון
- 48 באופן שהוא עשה את הציצית מחוטי לבן ותכלת, נפסקו כל חוטי
- 49 הלבן וכל חוטי התכלת. ובאופן שהוא עשה את הציצית רק מחוטי
- 50 לבן, נפסקו כל חוטי הלבן, אֲפֹלוּ לֹא נִשְׁתַּיֵּר מִהֶן אֲלֹא כָּדִי
- 51 עֲנִיבָה – שנשאר שיעור של כדי עניבה בכל החוטים כדי לענבם
- 52 ביחד, אפילו שנשאר רק במקום הגדיל, שהוא מקום הקשירות
- 53 והכריכות שבציצית, כְּשֶׁרָה. וְאִם נִפְסַק הַחוּט מִעֲקָרוֹ – שהוא
- 54 עשה את הציצית רק מחוטי לבן ונפסק חוט אחד מהם מתחילתו
- 55 סמוך לנקב שהוא תלוי בו, אֲפֹלוּ אִם נפסק מהם רק חוט אֶחָד,
- 56 פְּסוּלָה.

פניני הלכה

בטלית בעת שנחתכה הכנף כשרות, ואין צריך לעשותן מחדש. אך יש מחמירים שצריך לעשותן מחדש לאחר התפירה. ובשו"ע (שם) הכריע שירא שמים במקום שאפשר יצא ידי חובת כל השיטות לחומרא. ובשו"ע (שם) כתב שתי דעות אם יועיל באופן זה להניח ציצית חדשה בכנף זה לאחר שתפרו כדי לפטור את הטלית מחובת ציצית. ולא הכריע בזה, אלא שירא שמים במקום שאפשר יצא ידי חובת כל השיטות לחומרא; וכן אם נתמעט זכר. וכתב השו"ע (סי' יב ס"א), שאם נחתכו כל חוטי הטלית ונשאר בהם כדי עניבת כל החוטים ביחד, כשר. וכתב עוד שלדעת רבינו תם, אין מכשירים אם נשתיר בחוטים 'כדי עניבה' אלא אם כן נשארו מלבד זאת שני חוטים שלמים [שנכפלו לשניים דהיינו ארבעה חוטים] שכל אחד מהם ארוך י"ב אגודלים. והכריע כסברא הראשונה, אך כתב שטוב לחוש לדעת רבינו תם, והרמ"א כתב שהמנהג הוא כדעת ר"ת. וכתב השו"ע (שם), שאם לא נשאר בהם כדי עניבה, ואפילו חוט אחד שנחתך כולו, פסול. וביאר במשנה ברורה (סק"ג) שהכוונה שאפילו ששאר החוטים נשארו שלמים. והוסיף במשנה ברורה (סק"ד), שכל שכן אם נחתך חוט

הלכה טז: וכן המטיל וכו' כולה פסולה. ובשו"ע הרב (סי' י ס"ב) כתב, שהציצית הרביעית כשרה, כיון שהיא נעשית בכשרות.

הלכה יז: אין כופלין וכו' ומטילין ציצית וכו'. והרמ"א (סי' י ס"ו) כתב, שצריך לתת ציצית בארבע כנפיה שאינן כפולות. וכתב במשנה ברורה (סי' טז), שיש לחלק בזה, שאם כפלה סתם הרי הוא יכול גם לברך על טלית זו, אבל אם כפלה מחמת שהייתה ארוכה כאורך של שתי טליתות, אינו יכול לברך עליה. אין כופלין וכו' אלא אם כן תפרה וכו'. והרמ"א (סי' י ס"ו) פסק, שיש אומרים שחייב לתת ציצית בארבע כנפיה הכפולות אף שלא תפרה כלל, וטוב לעשות לה ציצית אך לא יברך עליה.

הלכה יח: נפסק הכנף וכו'. בתוך שלש לא יתפור וכו'. והשו"ע (סי' טו ס"ד) כתב, שיש סוברים שאם נחתך הכנף בתוך שלוש אצבעות, ואפילו אם נחתך רק במקצת לא יתפור. ויש סוברים שיכול לתפור, והוסיף שלדעה זו אם נשאר הכנף מחובר לבגד אפילו במקצת, הטלית כשרה אפילו בתוך שלוש אצבעות. ובמשנה ברורה (סי' יד) הוסיף, שלפי זה גם הציציות שהיו

יום שישי כ"ב אדר ה'תשע"ה

הרמב"ם המבואר - מהדורת חיטריק

- 1 **פרק ב.א.** תכלת - צבע תכלת האמורה בתורה בכל
- 2 מקום - שנזכר שם תכלת, כגון תכלת האמורה בבגדי כהונה, היא
- 3 הצמר הצבוע בצבע שהמראה שלו הוא כמו פתוף (-) המעורב
- 4 שבכחל - בצבע כחול, וזו - וגוון התכלת האמור, היא דמות
- 5 הרקיע - כלומר צבע השמים
- 6 הנראית לעין של האדם
- 7 בטהרו של רקיע - בעת שאין
- 8 עננים, ובעת שהאוויר זך, וצבע
- 9 התכלת האמורה בתורה
- 10 במצות ציצית, צריך שתהא
- 11 צביעה צביעה ידועה - על
- 12 ידי דם חילון, שעל ידי כן
- 13 עומדת (-) מתקיימת) בפיפה
- 14 ולא תשתנה - שאין גוונה
- 15 משתנה, וכל צבע תכלת שלא
- 16 נצבע באותה הצביעה - על
- 17 ידי דם חילון, הרי הוא פסול
- 18 למצות ציצית, אף על פי
- 19 שצבעו הוא כעין (-) כצבע
- 20 וגוון הרקיע, כגון שצבעו
- 21 באסטים - שהוא צבע שחור
- 22 הדומה לצבעו של הרקיע, או
- 23 שצבעו בשאר דברים
- 24 המשחירין - הדומים לצבע
- 25 הרקיע אלא שאינם מתקיימים,
- 26 הרי זה פסול לצבע תכלת של
- 27 מצוות ציצית. ורחל בת עז -
- 28 כלומר עז שילדה כמין כבש,
- 29 צמרה פסול לציצית - הצמר
- 30 שלה אינו חשוב כצמר, ואם עשו
- 31 מצמרה חוטי ציצית אי אפשר
- 32 לקיים בהם מצוות ציצית אלא
- 33 בבגד שנעשה ממין זה.

פרק שני

- 1 **א. תכלת האמורה בתורה בכל מקום, היא הצמר**
- 2 **הצבוע בפתוף שבכחל.** וזו היא דמות הרקיע
- 3 הנראית לעין בטהרו של רקיע. והתכלת האמורה
- 4 בציצית, צריך שתהא צביעה צביעה ידועה
- 5 שעומדת בפיפה ולא תשתנה. וכל שלא נצבע
- 6 באותה הצביעה פסול לציצית. אף על פי שהוא
- 7 כעין הרקיע, כגון שצבעו באסטים או בשאר
- 8 המשחירין הרי זה פסול לציצית. ורחל בת עז
- 9 צמרה פסול לציצית.
- 10 **ב. ביצד צובעין תכלת של ציצית, לוקחין הצמר**
- 11 **ושורין אותו בסיד, ואחר כך מכבסין אותו עד**
- 12 **שיהיה נקי, ומרתיחין אותו באהל ואכילא בו פתוף**
- 13 **שהצבעין עושין, כדי שיקלט את העין.** ואחר כך
- 14 מביאין דם חלון, והוא דג שדומה עינו לעין הים
- 15 ודמו שחר כדיו, ובים המלח הוא מצוי. ונותנין את
- 16 הדם ליורה ונותנין עמו סמנים כמו הקימנא
- 17 וכילא בה, פתוף שהצבעין עושין ומרתיחין אותו
- 18 ונותנין בו הצמר עד שיעשה כעין הרקיע. וזו היא
- 19 התכלת של ציצית.
- 20 **ג. תכלת של ציצית צריכה צביעה לשמה. ואם**
- 21 **צבעה שלא לשמה פסולה. והיורה שיש בה**
- 22 **הצבע, אם צבע בו מעט צמר לבדקו אם הוא יפה**
- 23 **אם לאו, נפסלה היורה בלה. אלא ביצד יעשה,**
- 24 **לוקח הצבע מן היורה בכלי קטן, ומניח בו מעט**
- 25 **צמר שבודק בו ושורף את שבודק שהרי נצבע**
- 26 **יפה אם לאו - או שאינו צבע יפה, ואפילו שצבעו לשם מצוות**
- 27 **ציצית, אלא שעשה זאת גם לשם ניסיון ובדיקה, נפסלה היורה**
- 28 **בלה - לצביעת תכלת לציצית, מפני שכתוב (שמות כח, לא) 'כליל**
- 29 **תכלת', שיהיה כולו לשם תכלת. אלא ביצד יעשה - כשהוא**
- 30 **רוצה לבדוק את הצבע ואינו רוצה שייפסל שאר הצבע, לוקח**
- 31 **מעט מן הצבע מן היורה בכלי קטן, ומניח בו מעט מן צמר**
- 32 **שהוא בודק בו, ואחר כך שורף את הצמר שבודק בו את**

מהגדיל, שהוא המקום שבו מצויים הקשרים והכריכות. וכתב, שמנהג העולם להחמיר שצריך שיעור זה ממקום הענה, אבל במקום שאי אפשר יכול להקל וימדוד שיעור זה ממקום הגדיל.

אחד מעיקרו, כלומר במקום חיבורו בכנף שפסול. **כדי עניבה.** והשו"ע (סי' יב ס"ג) הביא שתי שיטות אם הכוונה שצריך שיעור של כדי עניבה דווקא מהענף, שהוא המקום ששם מסתיימים הקשרים ומתחילים החוטים להיות ישרים, או שמספיק שיעור זה

- 1 הצבע, שְׁהָרִי הוא נֶצֶבֶע לְשֵׁם בְּדִיקָה – ולא לשם מצוות ציצית
- 2 בלבד, ואחר כך שוּפֵף את הַצֶּבֶע שֶׁנִּשְׁאָר בְּכָלִי שְׂבָדָק בּוֹ,
- 3 שְׁהָרִי טָעֲמוֹ – בדק בו לשם ניסיון וְעַל יְדֵי כֵךְ פָּסְלוּ, ואחר כך
- 4 צוּבַע את הַתְּכֵלֶת של הציצית בְּשָׂאָר הַצֶּבֶע שֶׁנִּשְׁאָר בְּסִיר
- 5 שֶׁהוּא לֹא נִפְגָּם.
- 6 ד. הַתְּכֵלֶת של ציצית אֵינָה
- 7 נִלְקַחַת ו- נִקְנִית אֲלָא מִן
- 8 הַמְּמָחָה – הבקי שעושה אותה
- 9 לשמה, שהרי חוֹשֵׁשִׁין אִם יִקְנוּ
- 10 מִמִּי שֶׁאִינוּ מוֹמַחָה שְׂמָא לֹא
- 11 נֶצֶבֶעָה לְשֵׁמָה – לשם מצוות
- 12 ציצית, וְאִף עַל פִּי שְׂנִילָקַחָה
- 13 מִן הַמְּמָחָה – ואין צורך לחשוש
- 14 ולבדוק אִם נִצְבָּעָה בִּצְבָע כֶּשֶׁר או
- 15 לֹא, מִכָּל מָקוֹם אִם נִבְדָּקָה –
- 16 שֶׁכֵּךְ הִיָּה מַעֲשֵׂה שְׂבָדָקָה, וְנוֹדַע
- 17 שֶׁהִיא נֶצֶבֶעָה בְּאֶחָד מִשָּׂאָר
- 18 צִבְעוֹנִין – צבעים הַמְּשַׁחֲרִים
- 19 את הַצֶּמֶר, הַדּוּמִים לִצְבָע הַשָּׁמַיִם
- 20 אִלֵּא שְׂאִינָן עוֹמְדִין ו-
- 21 מִתְקִיִּימִים, פְּסוּלָה.
- 22 ה. פִּיצַד בּוֹדֵקִין אוֹתָהּ – את
- 23 הַתְּכֵלֶת עַד שְׂיִדְעַע עַל יְדֵי כֵךְ
- 24 אִם הִיא נֶצֶבֶעָה כְּהִלְכָתָהּ –
- 25 בְּדָם הַחִילוּזִן, אִם לֹא ו-
- 26 שֶׁנִּצְבָּעָה בִּשְׂאָר צִבְעִים
- 27 הַמְּשַׁחֲרִים את הַצֶּמֶר הַדּוּמִים
- 28 לִצְבָע הַשָּׁמַיִם, לִלְקַחֲתָהּ את
- 29 הַתְּכֵן ו- קשׁ, וְרִיר שֶׁל שְׂבָלּוֹל
- 30 ו- שֶׁרִץ שֶׁכִּשְׂצָא מִנִּרְתִּיקוֹ וְהוֹלֵךְ
- 31 רִירִין נּוֹפֵלִין הֵימָנוּ וְנִמְסָה וּמֵת, וְיָמִי
- 32 רִגְלִים שְׁנִתְחַמְצוּ אֲרָבַעִים יוֹם – שֶׁעֲבָרוּ עֲלֵיהֶם אֲרָבַעִים יוֹם
- 33 מֵעַת שִׁיזָאוּ מִגּוֹף הָאָדָם, וְשׁוֹרִין את הַתְּכֵלֶת בְּכָלִן מֵעַת לַעֲת
- 34 – יִמְמָה שְׁלֵמָה, אִם עֲמִדָּה בְּעֵינֶיהָ – שֶׁנִּשְׁאָרָה בְּגוֹן וְהִצְבָע שְׁלָה
- 35 וְלֹא כָּהֵת – ולא דָּהָה וְנִחַלֵּשׁ חוֹזֵק הַצֶּבֶע, כְּשֶׁרָה. וְאִם כָּהֵת –
- 36 שֶׁנִּעֲשֶׂה גוֹן הַצֶּבֶע דָּהָה, לִלְקַחֲתָהּ בְּצֶק שֶׁל שְׂעוּרִים – בִּצֶק
- 37 הַעֲשׂוֹי מִשְׂעוּרִים שְׂמַעֲפִשִׁין אוֹתוֹ לְמוֹרִיס ו- צִיר שֶׁל רִגִּים,
- 38 וְאַחֲרֵי כֵךְ נּוֹתֵנִין אֶת זֶה הַתְּכֵלֶת שְׁנִשְׁתַּנֵּת צִבָּעָה וְכֹהֲתָה עַל יְדֵי
- 39 הַתְּעָרֹבֶת שֶׁל הַתְּכֵן וְהִירִיר וְהִמִּי רִגְלִים בְּתוֹכּוֹ – שֶׁל הַבֶּצֶק,
- 40 וְאוֹפָהּ את הַבֶּצֶק בְּתַנּוּר, וְאַחֲרֵי כֵךְ מוֹצִיאִין את הַתְּכֵלֶת מִן

- 41 הַפֶּת, וְרוֹאִין אוֹתָהּ אִם הִיא כָּהֵת – דָּהָה צִבָּעָה יוֹתֵר מִמָּה
- 42 שֶׁהִיא הִיָּתָה לִפְנֵי הָאִפִּיָּה, פְּסוּלָה, וְאִם הוֹסִיף עֵינָה ו-
- 43 שֶׁהִתְחַזַּק צִבָּעוֹ וְהִשְׁתַּחֲרָה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִיא הִיָּתָה קֶדָם
- 44 הָאִפִּיָּה, כְּשֶׁרָה.
- 45 ו. חָצַר שְׂמוֹכְרִין בָּהּ את
- 46 הַתְּכֵלֶת – כְּלוּמֵר פּוֹנֵדֵק
- 47 שְׂמִבְיָאִים אֲנָשִׁים לִמְכּוֹר שֶׁם
- 48 תְּכֵלֶת, וְהִיוּ מַחֲזִיקִין בְּכִשְׁרוֹת
- 49 – שֶׁהוֹרְגִלוּ תָמִיד לִמְכּוֹר שֶׁם
- 50 תְּכֵלֶת כֶּשֶׁר, וְאִינָם חֲשׂוּדִים לִשְׂקֵר
- 51 שִׁיעוּשׁ זֹאת מִשְׂאָר צִבְעִים
- 52 הַמְּשַׁחֲרִים הַדּוּמִים לִצְבָע
- 53 הַתְּכֵלֶת וְלֹא מִדָּם הַחִילוּזִן,
- 54 לִלְקַחֲתָהּ מִמֶּנָּה תְּכֵלֶת סֶתֶם ו-
- 55 לֹלֵא בְּדִיקָה וְאִינוּ צָרִיף
- 56 בְּדִיקָה אַחֲרֵיהֶם, וְהָרִי הִיא
- 57 בְּחִזְקָתָהּ שְׂמוֹכֶרֶת תְּכֵלֶת כֶּשֶׁר
- 58 עַד שִׁיחִידָה לָנוּ סִיבָה שֶׁהִיא
- 59 תַּחֲשָׁד – שֶׁתִּהְיֶה חֲשׂוּדָה עַל
- 60 כִּשְׁרוֹת הַתְּכֵלֶת שְׁלָה. הַמְּפָקִיד
- 61 תְּכֵלֶת שְׁלֹו אֲצֵל הַגּוֹי, הָרִי זֶה
- 62 פְּסוּלָה לִמְצוּת צִיצִית,
- 63 שְׁחֹשֵׁשִׁים שְׂמָא הַגּוֹי הַחֲלִיפָה
- 64 – לִקַּח את הַתְּכֵלֶת שְׂדִמִּיָּה יִקְרִים
- 65 כְּדִי לִמְכּוֹר אוֹתָהּ, וְהִנִּיחַ בְּמִקְוָמָה
- 66 צֶמֶר צִבּוּעַ בִּצְבָע אַחֵר הַדּוּמָה
- 67 לִתְכֵלֶת. וְאִם הַתְּכֵלֶת הִיָּתָה
- 68 בְּתוֹךְ קָלִי, וְהִיָּה חֲתוּם בְּשָׁנִי
- 69 חוֹתָמוֹת – סִגוּר בִּשְׁתֵּי סִגִּירוֹת
- 70 בְּאוֹפֵן שֶׁל חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם,
- 71 כְּשֶׁרָה, מִפְּנֵי שֶׁהִגּוֹי לֹא יִטְרַח עַד
- 72 כְּדִי כֵךְ לִזְיִף וְלִחְלִיף שְׁתֵּי חוֹתָמוֹת, אֲבָל אִם הִיא הִיָּתָה מוֹנַחַת
- 73 בְּחוֹתָם אֶחָד, פְּסוּלָה, כִּיּוֹן שְׂדִמִּי הַתְּכֵלֶת יִקְרִים טוֹרָה הַגּוֹי לִזְיִף
- 74 את הַחוֹתָם וְלִחְלִיפָה.
- 75 ז. הַמוֹצָא תְּכֵלֶת בְּשׁוֹק – אִפִּילוֹ בְּדָקָה שֶׁנִּעֲשֶׂתָה עַל יְדֵי דָם
- 76 חִילוּזִן וְלֹא עַל יְדֵי שָׂאָר צִבְעִים הַמְּשַׁחֲרִים הַדּוּמִים לִתְכֵלֶת, אֲפִילוֹ
- 77 מִצָּא חוֹטִין מִפְּסָקִין – שֶׁלֹא מִצָּא לִשְׁנוֹת שֶׁל צֶמֶר שֶׁעֲרִידִין לֹא
- 78 טוֹו מִהֶם חוֹטִים, אִלֵּא מִצָּא חוֹטִי צֶמֶר, פְּסוּלָה – כִּיּוֹן שִׁישׁ חֲשֵׁשׁ
- 79 שְׁטוֹו חוֹטִים אִלּוּ לִבְגָד וְלֹא לִצִּיצִית, וְצִרִיךְ שִׁיחִידָה עֲשׂוּיִים לְשֵׁם
- 80 צִיצִית, וְאִם מִצָּאֵם שֶׁהֵם שְׁזוּרִין, כְּשֶׁרָה – כִּיּוֹן שֶׁאִין הַדֶּרֶךְ לִשְׁזוֹר

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ש"ק כ"ג אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קנז

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

- 1 חוטים בנפרד מבגד אלא לצורך ציצית, ודאי עשו אותם לשם
- 2 ציצית. הלוֹקֵחַ טְלִית מְצִיצָת מִן הַשּׁוּק – שקנה בשוק טלית
- 3 עם ציציות, אם קנאה מִיִּשְׂרָאֵל, הָרִי הִיא פְּחֻזָּקְתָּהּ – שהיא
- 4 בחוקת שנעשית כהלכתה, לפי שכל ישראל בקיאים בעשייתה. ואם
- 5 קנאה מִן הַגּוֹי – שקנה טלית
- 6 מציצת מגוי, אם קנאה מִן
- 7 הַתִּגְר – מסוחר הרגיל לקנות
- 8 ולמכור סחורות] פְּשָׁרָה – שאינו
- 9 רוצה להרע לעצמו שיחזיקוהו
- 10 לרמאי, וקנה אותה מישראל על
- 11 מנת למכרה, ואם קנאו מִן
- 12 הַהֲדוּיִט – מגוי שאינו סוחר
- 13 פְּסוּלָה – שחוששים שמא הוא
- 14 עשאה ציצית וצבעה תכלת שלא
- 15 לשם מצוות ציצית, כדי להטעות.
- 16 ח. טְלִית שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה בְּלָה
- 17 אֲדָמָה או יִרְקָה או מִשְׁרָאֵל הִיא פְּחֻזָּקְתָּהּ. מִן הַגּוֹי, מִן
- 18 צְבָעוֹנִים – צבעים, עוֹשֶׂה את חוֹטֵי לָבָן שֶׁלָּהּ ו- החוטים
- 19 שבציצית שצבעם שונה מצבע התכלת ויעשם פְּעִין ו- כגוון
- 20 צְבָעָה – של הטלית כולה דווקא, אִם הטלית יִרְקָה יַעֲשֶׂה
- 21 הציציות יִרְקִין, וְאִם הטלית אֲדָמָה יַעֲשֶׂה הציציות אֲדָמִין –
- 22 כדי שיהיה ממין הכנף. הִיָּתָה עֲשׂוּיָה הטלית בְּלָה מצבע תְּכֵלֶת,

יום ש"ק כ"ג אדר ה'תשע"ה

- 45 פֶּרֶק ג א. כְּסוּת ו- בגד] שְׁחִיב אָדָם לַעֲשׂוֹת בָּהּ צִיצִית וְאִינוֹ צָרִיף לַאִישׁ אַחֵר כְּדִי לְשַׁמְרוֹ וְלִילָף עִמּוֹ שֶׁלֹּא יִינֹק,
- 46 – להטיל בה חוטי ציצית מִן
- 47 הַתּוֹרָה, הִיא כְּסוּת כּוּז שֶׁיֵּשׁ
- 48 לָהּ אֲרָבַע כְּנָפִים – ארבע
- 49 זוויות, או שיהיה בה יָתֵר עַל
- 50 אֲרָבַע – יותר מארבע כנפות.
- 51 וְתִהְיֶה שִׁיעוֹר מִנְדָּתָה שֶׁל הַבֵּג,
- 52 כְּדִי שִׁיתְּפֹסֶה בָּהּ רֹאשׁוֹ וְרֹבּוֹ
- 53 – כלומר רוב גופו שֶׁל יֵלֵד קָטָן
- 54 הַמְּהֻלָּף לְבִדּוֹ בַּשּׁוּק עִם טְלִיתוֹ

פרק שלישי

- א. כְּסוּת שְׁחִיב אָדָם לַעֲשׂוֹת בָּהּ צִיצִית מִן הַתּוֹרָה,
- הִיא כְּסוּת שֶׁיֵּשׁ לָהּ אֲרָבַע כְּנָפִים או יָתֵר עַל
- אֲרָבַע. וְתִהְיֶה מִנְדָּתָה כְּדִי שִׁיתְּפֹסֶה בָּהּ רֹאשׁוֹ וְרֹבּוֹ
- שֶׁל קָטָן הַמְּהֻלָּף לְבִדּוֹ בַּשּׁוּק וְאִינוֹ צָרִיף אַחֵר
- לְשַׁמְרוֹ וְלִילָף עִמּוֹ. וְתִהְיֶה הַכְּסוּת שֶׁל צֶמֶר או שֶׁל
- פִּשְׁתִּים בְּלָבָד.
- ב. אָבֵל טְלִית שֶׁל שָׂר מִיָּנִין, כְּגוֹן בְּגָדִי מָשִׁי וּבְגָדִי
- צֶמֶר גָּפֶן וּבְגָדִי צֶמֶר גְּמָלִים וְצֶמֶר אֲרָנִים

פניני הלכה

פטורה מציצית, והסיק שלכתחילה לא יעשה בגד של יותר מארבע כנפות. ותהיה מדתה וכו' של קטן וכו'. וכתב הרמ"א (או"ח סי' טז ס"א), שדין זה דווקא אם הגדול לובשו לפעמים בדרך עראי ויוצא בו לשוק. וכתב במשנה ברורה (סק"ד), שאם הגדול מתבייש לצאת עם הבגד בדרך עראי לשוק או לכל הפחות לפתח ביתו, הבגד פטור מציצית אפילו שהוא לובשו בביתו.

הלכה ב: אבל וכו' אלא מדברי חכמים. וברמ"א (או"ח סי' ט ס"א) פסק, שגם שאר מינים חייבים מן התורה. ומכל מקום כתב

הלכה ה: טלית וכו' כעין צבעה. והשו"ע (או"ח סי' ט ס"ה) כתב, שהמדקדקים נוהגים כן. והרמ"א (שם) פסק, שהאשכנזים נוהגים לעשות הציציות רק בצבע לבן, וגם אם הטלית צבועה בצבעים אחרים. טלית שהיא כולה אדומה וכו'. וכתב בשו"ע הרב (או"ח סי' ט ס"ט), שראוי להקפיד שהטלית תהיה לבנה כדי לצאת גם דעת הסוברים שצריך שהציצית תהיה בצבע הטלית.

הלכה א: או יתר על ארבע. ובמשנה ברורה (סי' י סק"ג) הביא שיש חולקים וסוברים שטלית שיש בה יותר מארבע כנפות

- 1 גִּפְן ו- כותנה, וכן בגדי צמר גמלים, וכן בגדי צמר אֲנָבִים,
2 וכן בגד העשוי מנוצה ו- צמר) של עזים, וכיוצא בָהֶן, אין
3 חֲבִיבִין בגדים אלו בַּמָּצוֹת ציצית אֵלָּא רק מִדְּבָרֵי חֲכָמִים,
4 אבל מן התורה הם פטורים. ותיקנו זאת חכמים כְּדִי לְהַזְהִיר
5 בַּמָּצוֹת ציצית. והוא – ובתנאי
6 שְׁתֵּהִיָּה מְרַבֶּעֶת – שיהיה
7 בטלית ארבע כנפות, או שיהיה
8 בה יָתֵר על אַרְבַּע כנפות, וכן
9 שִׁהִיָּה שְׁעוּרָה של טלית זו
10 כְּשֶׁעוֹר המחייב בציצית, שהוא
11 כדי שיתכסה בה ראשו ורובו של
12 קטן המתהלך לבדו בשוק, ואינו
13 צריך אחר לשמרו ולילך עמו.
14 שְׂכָל מיני בגדים הָאֲמוּרִין
15 בַּתּוֹרָה סָתֵם – ללא שם לוואי
16 אלא שכתוב רק חיבת 'בגד', אינן
17 אֵלָּא בגדים העשויים מַצְמָר
18 ופְּשָׁתִים בְּלָבָד, ולפיכך שאר
19 בגדים שאינם של צמר ופשתים,
20 אינם חייבים מן התורה אלא
21 מדברי חכמים בלבד.
22 ג. כתוב בתורה (דברים כב, יב)
23 'על אַרְבַּע כְּנָפֹת כְּסוּתְךָ',
24 ומפסוק זה דרשו חכמים שרק
25 טלית שיש בה אַרְבַּע כנפות
26 חייבת בציצית, וְלֹא טלית שהיא
27 בַּעֲלַת שְׁלֹשׁ כנפות, אִם כֵּן שאנו דורשים שרק טלית שיש בה
28 ארבע כנפות חייבת בציצית, ניתן לדרוש עוד שרק טלית שהיא
29 בעלת אַרְבַּע כנפות חייבת בציצית, וְלֹא טלית שהיא בַּעֲלַת
30 חֶמֶשׁ כנפות, תִּלְמֹד לומר ו- בא הכתוב ומלמד) 'אֲשֶׁר תִּכְסֶּה
31 בָּהּ' (שם), שפסוק זה מיותר, ודורשים ממנו לרבות שֶׁאֵפֶלֶו טלית
32 שהיא בַּעֲלַת חֶמֶשׁ כנפות או יָתֵר על זֶה חייבת בציצית. וְלָמָּה
33 אֲנִי מְחַיֵּב בציצית טלית שהיא בַּעֲלַת חֶמֶשׁ כנפות, ופּוֹטֵר
34 מציצית טלית שהיא בַּעֲלַת שְׁלֹשׁ כנפות, וְהִרִי שְׁתִּיָּהּ אֵינָן
35 בַּעֲלֵי אַרְבַּע כְּנָפֹת, ומאחר שמהפסוק 'על ארבע כנפות כסותך'
- אפשר למעט את שניהם, מפני מה אנו ממעטים מפסוק זה דווקא
בגד שיש בו שלש כנפות ופוטרים אותו מציצית, אבל בגד שיש בו
חמש כנפות אין אנו ממעטים מהפסוק ואלא למדים שהוא חייב
בציצית מריבוי הפסוק 'אשר תכסה בה', הביאור הוא מִפְּנֵי שִׁישׁ
בְּכֻלָּל חֶמֶשׁ אַרְבַּע – שכל בגד
שיש בו חמש כנפות יש בו גם
ארבע כנפות, ואפשר לומר שהוא
כלול בפסוק 'על ארבע כנפות
כסותך', אבל בגד שיש בו רק
שלש כנפות אינו יכול להיות
כלול בפסוק זה, ולכן ממעטים
אותו מהפסוק שהוא פטור
מציצית. לְפִיכֶךָ – כיון שכל
חיובו הוא משום שגם בגד של
חמש כנפות נחשב כבגד של
ארבע כנפות, כִּשְׁהוּא עוֹשֶׂה
ציצית לטלית שהיא בַּעֲלַת
חֶמֶשׁ או שֹׁשׁ כנפות, אֵינּוּ
עוֹשֶׂה הציצית אֵלָּא לְאַרְבַּע
הַכְּנָפִים הַמְרַחֲקוֹת זו מִזו
שנמצאות בקצוות הבגד, מִתּוֹךְ
אוֹתָן הַחֶמֶשׁ או הַשֹּׁשׁ כנפות
בְּלָבָד, שְׁהִרִי נֶאֱמַר (שם) 'על
אַרְבַּע כְּנָפֹת כְּסוּתְךָ' וכל
החיוב של בגד זה הוא משום
שאף הוא נחשב לבגד של ארבע
כנפות, ואין סיבה לחייב להטיל בו ציצית ביותר מארבע כנפות.
ד. כְּסוּת שֶׁל בָּגֶד – מלבוש העשוי מאחד המינים החייבים
בציצית, וְכִנְפֵיָּה שֶׁל עוֹר שהוא מין הפטור מציצית, חֲתִיבָת
בציצית. ואם היא שֶׁל עוֹר – שרוב הבגד עשוי מעור, וְכִנְפֵיָּה
שֶׁל בָּגֶד – כנפיה עשויות מאחד המינים החייבים בציצית, פְּטוּרָה
מציצית אפילו מדברי חכמים, שְׂאִין הוֹלְכִין אֵלָּא אֶחָד עֶקֶר ו-
רוב) הַכְּסוּת – שדין הבגד אם הוא חייב בציצית או לא, נקבע לפי
המין שממנו עשוי רוב הבגד. כְּסוּת שהיא שֶׁל שְׁנֵי שְׁתַּפִּין,
חֲתִיבָת בציצית, שְׁנֶאֱמַר (במדבר טו, לח) 'על כְּנָפֵי בְּגָדֵיהֶם' בלשון

פניני הלכה

יד ס"ט), שאם מכל מקום הטיל בה ציצית ומברך, לא הפסיד.
שהטלית השאולה פטורה מן הציצית שלשים יום. וכתב
הרמ"א (או"ח סי' יד ס"ג) שאותם שלשים יום צריכים להיות
רצופים, ואם החזירו בתוך השלושים יום ואחר כך לקחו שוב,
אינם מצטרפים. פטורה מן הציצית שלשים יום. וכתב בשו"ע
(או"ח סי' יד ס"ג) שדין זה שייך דווקא אם שאל טלית שעדיין
לא הטילו בה ציצית, אבל אם הטילו בה כבר ציצית מברך עליה
מיד. וכתב במשנה ברורה (ס"ק יא) שאף באופן זה עדיף
לכתחילה לבקש מהמשאל שייתן לו בתורת מתנה על מנת

בשו"ע הרב (שם ס"ד) שנכון לעשות טלית של צמר כדי שיתחייב
בציצית מן התורה לכל הדעות.

הלכה ג: אפילו בעלת חמש וכו'. (ראה לעיל (הלכה א). אינו
עושה אלא לארבע הכנפים המרוחקות וכו'. וכתב במשנה
ברורה (סי' י ס"ה) שאם הטיל את חוטי הציצית בכנף הקרובה,
ולא בכנפות המרוחקות זו מזו, ואינו יכול לתקן זאת, יכול לברך
על הבגד.

הלכה ד: שהטלית השאולה פטורה. וכתב במשנה ברורה (סי'

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ש"ק כ"ג אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קנט

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

- 1 רבים, כדי לומר שהיא חייבת בציצית אף כשהיא שייכת לשניים,
- 2 לא נאמר (דברים טו) 'כסותך' אלא למעט שאולה – ומה
- 3 שכתוב 'על ארבע כנפות כסותך' בלשון יחיד, אין זה בא לומר שאם
- 4 היא שייכת לשני אנשים היא פטורה מציצית, אלא ללמד שכסות
- 5 שהיא שלך חייבת בציצית, אבל
- 6 טלית שהוא שאל אותה מחברו
- 7 לפני שהטילו בה ציציות פטורה
- 8 מציצית כיון שהיא אינה 'כסותך',
- 9 ומשום כך הדין הוא שהטלית
- 10 הנשאולה פטורה מן הציצית
- 11 עד שלשים יום, מכאן ואילך
- 12 – לאחר שעברו שלושים יום
- 13 מהשאלה, היא חייבת בציצית
- 14 מדברי חכמים. והטעם של זמן זה,
- 15 מפני שהיא נראית כשלו, כיון
- 16 שאין רגילות לשאול טלית יותר
- 17 משלושים יום, לפיכך חייבו אותו
- 18 להטיל בה ציצית.
- 19 ה. כסות – בגדן שהיא של
- 20 צמר, עושין לכן של – חוטי
- 21 הציצית שאינם צבועים בצבע
- 22 תכלת, מחוטי צמר, וכן כסות
- 23 שהיא של פשתן, עושין את
- 24 חוטי לכן של חוטי פשתן ממינה. ושאך בגדים שאינם
- 25 עשויים מצמר או פשתן, עושין את חוטי לכן של כל מין ומין
- 26 מהבגדים הללו ממינו דווקא, כגון שיעשה חוטי משי לכסות
- 27 שהיא של משי, וכן יעשה חוטי נוצה – צמר של עזים) לכסות
- 28 שהיא של נוצה, ואם הוא רצה לעשות את חוטי הלכן של
- 29 בגדים שהם עשויים משאך מינין, מצמר או מפשתים, הרי הוא
- 30 עושה. והטעם לכל דינים אלו, מפני שהצמר והפשתים
- 31 פוטרין בציצית בין במינין – בבגד שעשו מאותו מין של החוטים,
- 32 בין שלא במינין – בבגד שאינו עשוי מאותו מין של החוטים,
- 33 ושאך מינין – חוטים של שאר מינים שאינם עשויים מצמר
- 34 ופשתים, במינין – בבגד שעשו מאותו מין של החוטים הם פוטרין,
- 35 שלא במינין – ובבגד שאינו עשוי מאותו מין של החוטים אין הם

- 36 פוטרין, שכך היתה תקנת חכמים, שחוטים אלו לא יפטרו אלא
- 37 בגדים העשויים מאותו מין של החוטים.
- 38 ו. ומה הוא הדין לענין לעשות חוטי צמר בכסות שהיא של
- 39 פשתן, או לעשות חוטי פשתן בכסות שהיא של צמר?
- 40 ושהרי חוטי צמר ופשתן פוטרין
- 41 אף בגדים ממינים אחרים,
- 42 ולכאורה יש לומר שאף על פי
- 43 שהוא לכן לבדו בלא תכלת
- 44 – שאינו מטיל בציצית זו חוטי
- 45 תכלת שהם עשויים מצמר, אלא
- 46 חוטי לבן שאפשר לעשותם גם
- 47 מפשתן, בדין הוא – הדין צריך
- 48 להיות שיהא מתיר לעשות כן,
- 49 כיון שאיסור השעטנז – עירוב
- 50 של צמר ופשתן באותו בגד מתיר
- 51 הוא לענין מצוות ציצית, וכמו
- 52 שמצינו שאפשר לעשות בגד של
- 53 שעטנז לצורך מצוות ציצית,
- 54 שהרי התכלת צמר היא –
- 55 שחוטי התכלת עשויים מצמר
- 56 ובכל זאת מטילין אותה לבגד
- 57 של פשתן, והואיל והותר
- 58 בציצית עשיית כלאיים של תכלת
- 59 הותר גם כלאיים של לבן. ומפני מה אין עושין כן – ומה הטעם
- 60 שאין להטיל חוטי צמר בבגד פשתן כשאין בו חוטי תכלת, וכן אין
- 61 להטיל חוטי פשתן בבגד של צמר, מפני שאפשר לעשות את
- 62 חוטי הלכן של חוטי ממינה – מאותו המין שעשו הבגד, וכל מקום
- 63 שאותה מוצא עשה ולא תעשה – שבענין אחד ובמעשה אחד
- 64 עומדים לפניו גם מצוות עשה וגם מצוות לא תעשה, אם יכול
- 65 אותה לקיים את שניהם כאחד באופן שלא יסתרו אחד את השני,
- 66 הרי מוטב, ואם לא – שאינו יכול לקיים את שניהם כאחד, יבא
- 67 מצוות עשה ויידחה את מצוות לא תעשה, ויש לו לקיים את
- 68 המצוות עשה אף שבכך הוא עובר על המצוות לא תעשה, וכאן
- 69 בציצית שמוטל עליו מצד אחד מצוות עשה של 'גדלים תעשה לך
- 70 על ארבע כנפות כסותך' (דברים כב, יב), ומצד שני מוטל עליו אף

פניני הלכה

(סק"ח) כתב שלפי חלק מהדעות אין להטיל חוטי פשתן רק בבגדי משי, אבל בשאר מינים אפשר להטיל אף חוטי פשתן, ובשעת הדחק אפשר להקל כשיטתם.

הלכה ו: במשנה ברורה (סי' ט סק"ז) כתב, שבזמן שהטילו תכלת בציצית, היה מותר להטיל אף חוטי לבן של פשתן בבגד של צמר, שבאופן שהמצוה מתקיימת בשלמותה שמוטל גם חוטי תכלת וגם חוטי לבן אין כלל איסור שעטנז בציצית.

להחזיר, אבל אין זה מעכב. ועיין שם שהאריך לדון ולחלק בין טלית שייחודה ועשו אותה מלכתחילה כשביל מצוות ציצית, לבין טלית שהיא עומדת רק ללבישה אלא כיון שרובה פתוחה עשו בה ציציות, ובין טלית של אדם פטרי לבין טלית של בית הכנסת.

הלכה ה: שהצמר ופשתים פוטרין וכו' שלא במינין. והרמ"א (או"ח סי' ט ס"ב) פסק, שלא יעשה ציצית של פשתן לבגד שהוא של שאר מינים. וכתב בשו"ע הרב (ס"ג) שאם אין לו אפשרות אחרת אלא להטיל ציצית של פשתן, מותר. ובמשנה ברורה

- 1 מצוות לא תעשה של 'לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחד' (דברים
2 שם, יא), הרי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם אֶת שְׁנֵיהֶן כאחד באופן שלא יסתרו
3 אחד את השני, על ידי שיטיל חוטי צמר לבגד של צמר, וחוטי פשתן
4 לבגד פשתן. אבל אם יטיל חוטי צמר לבגד שהוא של פשתן או
5 להיפך, הרי זה עובר על איסור
6 כלאים כאשר אין בזה הכרח
7 לקיום המצוה, ואסור.
8 ז. כִּסּוּת שְׂדֵי שֶׁל פֶּשֶׁתָּן,
9 אֵין מְטִילִין בָּהּ חוּטֵי תַּכְלֵת
10 שהם עשויים מצמר, אֶלָּא עוֹשֶׂה
11 את חוטי הַלְבָּן בְּלִבְד שֶׁל
12 חוּטֵי פֶּשֶׁתָּן. לֹא מִפְּנֵי
13 שֶׁהַצִּיצִית נִדְחִית מִפְּנֵי
14 הַשְּׁעִטָּנִי – ואין טעם האיסור
15 מפני שכשמטיל חוטי תכלת שהם
16 צמר בבגד של פשתן, הוא עובר
17 על איסור כלאים של צמר
18 ופשתים, ואיסור זה דוחה את
19 המצוה להטיל חוטי תכלת
20 בציצית – שהרי נתבאר לעיל
21 (הלכה ו) שמצוות ציצית דוחה
22 איסור כלאים, אֶלָּא שְׂדֵי גִזְרָה
23 מִדְּבָרֵיהֶם – וְדַבְּרֵיהֶם חֲכָמִים,
24 שְׁחוּשִׁים שֶׁמָּא הוּא יִתְפַּסֵּה
25 בָּהּ בְּלִילָה שֶׁאֵין הוּא אֵינוֹ זְמַן שֶׁל חֵיבוֹב צִיצִית, וְנִמְצָא שְׂדֵי
26 עוֹבֵר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁל 'לא תלבש שעטנז צמר ופשתים
27 יחד' (דברים כב, יא) בְּצֵת שֶׁאֵין שֶׁם מִצְוֹת עֲשֶׂה שֶׁל 'גְּדָלִים
28 תַעֲשֶׂה לָךְ עַל אֶרְבַּע כְּנָפוֹת כִּסּוּתָךְ' (דברים שם, יב), כִּין שֶׁחֹבֶת
29 הַצִּיצִית מִן הַתּוֹרָה אֵפִילוֹ בִּבְגַד שֶׁהוּא מִיּוֹחַד לְיוֹם, הִיא דוּקָא
30 בְּיוֹם וְלֹא בְּלִילָה וּבִלְיָה הוּא פֶטוּר מִצִּיצִית, כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
31 (במדבר טו, לו) 'וְרָאִיתֶם אֹתוֹ', וְדוּרָשִׁים שֶׁחֵיבוֹב הוּא דוּקָא
32 בְּשַׁעֲת רָאִיָּה כְּלוֹמַר בְּיוֹם שִׁיש אֹר וּאִפְשָׁר לִרְאוֹת אֶת הַצִּיצִית,
33 וְלֹא בִלְיָה שִׁיש חוֹשֶׁךְ וְאֵין רֹאִים אֶת הַצִּיצִית. וְסוּמָה – עִיּוּר
34 חֵיב בְּצִיצִית, אֵף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רֹאֶה אֶת הַצִּיצִית בְּעִינָיו, וְהִיא
35 מְקוֹם לְדַרְוֵשׁ מִהַפְסוֹק 'וראיתם אותו' שאינו חייב בציצית, אֵךְ מִכֵּל
36 מְקוֹם אֲחֵרִים רֹאִים אוֹתוֹ – אֶת הַצִּיצִית, וְאֵף זֶה נִכְלָל בַּפְסוֹק
- 37 'וראיתם אותו' כִּין שֶׁפְּסוֹק זֶה נִאֻמַּר בְּלִשׁוֹן רַבִּים.
38 ח. מִתֵּר לֹא לְאָדָם לְלַבֵּשׁ צִיצִית שֶׁאֵין בָּהּ כְּלָאִים בְּלִילָה, בֵּין
39 בְּלִילָה שֶׁל יוֹם חַל וּבֵין בְּלִיל שֶׁבֶת, וְאֵף עַל פִּי שֶׁלִּילָה אֵינוֹ
40 זְמַנָּה שֶׁל צִיצִית, וּבִלְיָה אֵין חֵיבוֹב לְהַטִּיל צִיצִית בִּבְגַד, אֵין בִּכֵּךְ
41 מִשּׁוֹם אִיסוּר 'בל תוסיף, וגם
42 בשבת אֵין חוּטֵי הַצִּיצִית נִחְשָׁבִים
43 כְּמִשָּׂא וּטְלָטוּל בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים
44 הַאִסוּר בִּשְׁבֶת, כִּין שְׁחוּטֵי
45 הַצִּיצִית הֵם נוֹי לִבְגַד וְנִחְשָׁבִים
46 כְּחֶלֶק מִזִּבְחֵה, וּבְלִבְד – וּבִתְנָאִין
47 שֶׁלֹּא יִכְרֹךְ עֲלֶיהָ, כִּין שֶׁלִּילָה
48 אֵינוֹ זְמַן צִיצִית וְאֵינוֹ מְקִיִּים
49 בְּלִבִּישָׁה זֶה מִצְוֹת צִיצִית.
50 וּמִאֲמִיתִי הוּא מְכַרֵּךְ עַל
51 הַצִּיצִית בְּשַׁחַר – בְּתַחֲלִית
52 הַיוֹם, מִשְׁעָה שֶׁיִּכְרֹךְ – מִזְמַן
53 שֶׁהוּא יִכּוֹל לְהַבְדִּיל עַל יְדֵי אֹר
54 הַבּוֹקֵר בֵּין צֶבַע תַּכְלֵת שִׁיש
55 בָּהּ – בְּחוּטֵי הַצִּיצִית לְבִין צֶבַע
56 לְבִין שִׁיש בָּהּ – בְּחוּטֵי הַצִּיצִית,
57 וְזֶה הוּא מִשְׁעָה שֶׁיִּכְרֹךְ אֶת
58 חֲבָרֵי שֶׁהוּא רִגִּיל לְהִיּוֹת עִמוֹ
59 קֶצֶת, מִמְּרַחֵק שֶׁל אַרְבַּע אַמּוֹת,
60 שֶׁזֶּה הוּא סִימֵן שֶׁתַּחֲלִיל הַיּוֹם
61 וּאִפְשָׁר לִכְרֹךְ עַל הַצִּיצִית. וְכִיצִיד הוּא נִסּוּחַ הַבְּרָכָה שֶׁהוּא מְכַרֵּךְ
62 עֲלֶיהָ בֵּין עַל טְלִית גְּדוֹל וּבֵין עַל טְלִית קָטָן, 'בְּרוּךְ אַתָּה ה'
63 אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַתְעַטֵּף
64 בְּצִיצִית'. וְכָל זְמַן שֶׁהוּא מִתְעַטֵּף בָּהּ בְּיוֹם וּאִפִּילוֹ אִם הוּא
65 פּוֹשֵׁט אֶת הַטְּלִית וְחוֹזֵר וְלוֹבֵשָׁה כִּמְה פַעֲמִים בְּאוֹתוֹ יוֹם, הִרִי הוּא
66 מְכַרֵּךְ עֲלֶיהָ כֹּל פַּעַם שֶׁלּוֹבֵשָׁה קֶדֶם שִׁתְּעַטֵּף בָּהּ. וְאֵינוֹ מְכַרֵּךְ
67 בְּרַכָּה זֶה עַל הַצִּיצִית בְּשַׁעֲת עֲשִׂיתָהּ – בּוֹמֵן הַטְּלִית הַצִּיצִית
68 בְּטִלִית, מִפְּנֵי שֶׁסּוּף הַמִּצְוָה – שַׁעֲת חֵיבוֹב וְקִיּוֹם הַמִּצְוָה, הוּא
69 בְּשַׁעֲת שִׁתְּעַטֵּף בָּהּ בְּגוּפוֹ, וְלֹא בְּשַׁעֲת שֶׁהוּא מִטִּיל בִּבְגַד אֶת חוּטֵי
70 הַצִּיצִית, כִּין שֶׁמִּצְוֹת צִיצִית אֵינָה דִין בְּטִלִית שֶׁהִיא מִחוּיֶבֶת
71 בְּצִיצִית, אֵלָּא הִיא חֻבּוֹתוֹ שֶׁל הָאִישׁ שֶׁלּוֹבֵשׁ אֶת הַטְּלִית, וְהוּא אֵינוֹ
72 מִחוּיֶבֶת בְּצִיצִית עַד שַׁעֲת עֲטִיפָתוֹ בְּטִלִית.

פניני הלכה

ובשו"ע הרב (ס"ו) הוסיף שלכתחילה יש להמתין עד שיכיר בין תכלת ללבן. וכתב הרמ"א (שם) שאם לבשו קודם עלות השחר, לא יברך עליה, וכשיאיר היום ימשמש בציציות ויברך. והוסיף במשנה ברורה (ס"ז), שמכל מקום אם בירך קודם עלות השחר לא יחזור ויברך לאחר עלות השחר. וכיצד מברך עליה וכו'. והרמ"א (או"ח ס"ח ס"ו) פסק, שעל טלית קטן מברכים 'על מצוות ציצית'. ובמשנה ברורה (ס"ק יז) כתב, שדין זה הוא בטלית קטן שאין מתעטפים בה אבל בטלית קטן שמתעטפים בה מברך 'להתעטף בציצית'. והוסיף במשנה ברורה (שם), שמכל

הלכה ז: בלילה שאינו זמן חיוב ציצית. והרמ"א (או"ח ס"ח יח ס"א) פסק, שאין לברך על טלית אלא כשהוא לובשה ביום והיא גם מיוחדת ליום. ובמשנה ברורה (ס"ב) כתב, שזה דווקא לעניין ברכה, אבל לעניין לבישה, אסור ללבוש בגד ללא ציצית שמיוחד ללילה, ביום, וכן אסור ללבוש בגד שהוא מיוחד ליום בלילה.

הלכה ח: ומאימתי מברך וכו'. והרמ"א (או"ח ס"ח יח ס"ג) פסק, שאם לבש הטלית מעלות השחר הוא יכול לברך עליה.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום ש"ק כ"ג אדר – ספר אהבה – הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קסא

הרמב"ם המבואר – מהדורת חיטריק

- 1 **ט.** ומת' להפגס כשהוא לבוש בציצית לבית הפסא ו-
2 שירותים ולבית המרחץ. ואם נפסקו ו- נקדעו לו חוטי לכן
3 או חוטי תכלת של הציצית, זורקן באשפה – כלומר שמותר
4 לזרוקם לאשפה, מפני שהציצית היא מצנה שאין בגופה
5 קדושה – כלומר שאין בגוף הבגד
6 קדושה אלא הבגד רק משמש
7 אותנו לקיום מצוה, ולכן מותר
8 לנהוג בו מנהג בזיון, כגון להיכנס
9 עמו לבית הכיסא ולזרוקו
10 לאשפה. ואסור למכר טלית
11 מציצת ו- טלית העשויה עם
12 ציציות לגוי, עד שהמוכר
13 יתיר ציציותיה מהטלית,
14 ואיסור זה לא מפני שיש
15 בגופה של הטלית והציציות
16 קדושה, אלא שמא הגוי
17 יתעטף בה – בטלית, ויתללנה
18 עמו ישראל – ויתלווה לגוי
19 איש יהודי, וידמה – ויחשוב
20 היהודי שהגוי הוא גם כן
21 ישראל מחמת הטלית שלובש,
22 ולא יזהר ממנו, ושמא יתרגנו
23 הגוי, שכן הגויים חשודים על
24 שפיכות דמים. נשים ועבדים
25 וקטנים פטורים מן הציצית מן התורה, שכיון שאין חיוב
26 ציצית בלילה, כפי שנתבאר לעיל (הלכה ז), ומצוה זו אינה נוהגת
27 בכל עת אלא היא תלויה בזמן, היא נקראת 'מצוות עשה שהזמן
28 גרמא', שנשים ועבדים פטורים ממנה. וקטנים פטורים לפי שאינם
29 חייבים כלל במצוות. ומדברי חכמים, הדין הוא שכל קטן
30 שידוע להתעטף בטלית חייב במצוות ציצית כדי לחנכו ו-
ז. ומת' להפגס בציצית לבית הפסא ולבית
המרחץ. נפסקו לו חוטי לכן או תכלת זורקן
באשפה, מפני שהיא מצנה שאין בגופה קדושה.
ואסור למכר טלית מציצת לגוי עד שיתיר
ציציותיה. לא מפני שיש בגופה קדושה, אלא שמא
יתעטף בה, ויתללנה עמו ישראל וידמה שהוא
ישראל, ויתרגנו. נשים ועבדים וקטנים פטורים מן
הציצית מן התורה. ומדברי חכמים, שכל קטן
שידוע להתעטף חייב בציצית כדי לחנכו במצוות.
ונשים ועבדים שרצו להתעטף בציצית מתעטפין
בלא ברכה. וכן שאר כל מצוות עשה שהנשים
פטורות מהן, אם רצו לעשות אותה בלא ברכה אין
ממחין בידן. טמאים ואנדרגנים חייבין בכלל מספק,
לפיכך אין מברכין אלא עושין בלא ברכה.
י. היאך חייב מצות הציצית, כל אדם שהוא חייב
לעשות מצוה זו, אם יתפסה בכסות הראויה
לציצית, יטיל לה ציצית ואחר כך יתפסה בה. ואם
נתפסה בה בלא ציצית הרי בטל מצות עשה. אבל
הוא יתפסה בכסות ו- בבגד הראויה למצוות ציצית – שיש
בה את כל התנאים המחייבים בציצית כפי שנתבאר לעיל (הלכה א),
הדין הוא שיתיל לה תחילה ציצית ואחר כך יתפסה בה. ואם
נתפסה בה בלא ציצית, הרי בטל מצות עשה של ציצית.
אבל הפגדים עצמם הראויין למצוות ציצית, כל זמן שלא
יתפסה בהן האדם בגופו, אלא שהם מקפלין ומנחין סתם,
הוא יתפסה בכסות ו- בבגד הראויה למצוות ציצית – שיש
בה את כל התנאים המחייבים בציצית כפי שנתבאר לעיל (הלכה א),
הדין הוא שיתיל לה תחילה ציצית ואחר כך יתפסה בה. ואם
נתפסה בה בלא ציצית, הרי בטל מצות עשה של ציצית.
אבל הפגדים עצמם הראויין למצוות ציצית, כל זמן שלא
יתפסה בהן האדם בגופו, אלא שהם מקפלין ומנחין סתם,

פניני הלכה

טלית המיוחדת לתפילה שהיא טלית של מצוה, אין ראוי להיכנס בה לבית הכיסא. וכתב לפי זה במשנה ברורה (ס"ק יד), שטלית קטן מותר, כיון שהיא עשויה למלבוש.
נפסקו וכו' זורקן באשפה. והרמ"א (או"ח סי' כא ס"א) פסק, שאסור לנהוג בחוטי הציצית מנהג בזיון ואין לזרוקם במקום מגונה, אלא שאינם צריכים גניזה מעיקר הדין, והמחמיר לגונזם תבוא עליו ברכה. וכתב בשו"ע הרב (שם) שבעלי נפש מחמירים לגונזם או להניחם בתוך ספר לסימן. וראה במשנה ברורה (סק"ז) מה שכתב בזה. ובשו"ע (שם ס"ב) כתב שאת בגד הטלית עצמו מותר לזרוק, ובמשנה ברורה (ס"ק יג) מפרש שכוונתו שמותר לזרוק לאשפה. ונשים וכו' שרצו להתעטף וכו' מתעטפין. והרמ"א (או"ח סי' יז ס"ב) כתב שאין להן ללבוש ציצית. מתעטפין בלא ברכה. והרמ"א (או"ח סי' יז ס"ב) פסק, שיכולים לברך.

מקום אם בירך על טלית קטן 'להתעטף', וכן אם בירך על טלית גדול 'על מצוות ציצית', יצא ידי חובתו. וכל זמן שהוא מתעטף בה וכו'. והרמ"א (או"ח סי' ח ס"ד) פסק, שאם היה בדעתו כשהורידה לחזור ולהתעטף בה, אינו מברך עליה שוב, ובתנאי שנשאר עליו הטלית קטן בזמן זה. וכתב בשו"ע הרב (סכ"ג וכו'), שדין זה הוא באופן שהוריד הטלית סתם בלא מחשבה לחזור וללבושה, אבל אם היה דעתו לחזור מיד וללבושה, אין צריך שיישאר עליו הטלית קטן. וראה מה שכתב במשנה ברורה (ס"ק לז"ח) בזה. **מתעטף בה ביום.** וכתב בשו"ע (או"ח סי' ח סט"ז) שאם ישן עם טליתו בלילה, צריך לברך עליה בבוקר גם אם לא פשטה, אלא שטוב למשמש בציציות בשעת הברכה. וראה במשנה ברורה (ס"ק מב) מה שכתב בזה.

הלכה ט: ומותר להנכנס בציצית לבית הכסא. ובשו"ע הרב (או"ח סי' כא ס"ג) כתב שדווקא בגד העשוי למלבוש מותר, אבל

מתוך מהדורת חזק

- 1 הרי הם פטורין מן הציצית, כיון שהציצית אינה חובת
2 הטלית – אין דין על הבגד שהוא מחויב בציצית אף בשעה שאין
3 לובשים אותו, אלא היא חובת האיש שיש לו טלית, שבשעה
4 שהוא מתעטף בבגד יהיה בו ציצית.
- 5 יא. אף על פי שאין אדם
6 מחייב מעיקר הדין לקנות לו
7 טלית ולהתעטף בה כדי
8 שיעשה בה ציצית, כיון שהיא
9 חובת האיש רק בשעה שהוא
10 מתעטף בטלית, אך כשאנו לובש
11 בגד שחייב בציצית הוא אינו
12 מחויב בציצית כלל, אין ראוי
13 לאדם שהוא חסיד – כלומר
14 שהוא זריז וזהיר במצוות, לפטר
15 עצמו ממצוה זו על ידי שלא
16 יקנה טלית ויתעטף בה, אלא
17 לעולם ישתדל להיות עטוף
18 בכסות המחיכת בציצית,
19 כדי שיקים מצוה זו של
20 ציצית, ובשעת התפלה צריך
21 להזהר ביותר שיהיה לו טלית
22 ויתעטף בה, ואפילו אם אינו יכול
- 23 להיות עטוף בטלית כל היום כולו, מכל מקום ישתדל ביותר
24 שבשעת התפילה יהא עטוף בטלית. גנאי גדול הוא למי שהוא
25 תלמיד חכמים – ותלמיד חכם שיתפלל והוא אינו עטוף
26 בטלית.
- 27 יב. לעולם יהא כל אדם
28 זהיר בקיום מצוות ציצית,
29 שהרי הכתוב שקלה ותלה
30 בה את כל המצוות כולן –
31 כלומר שכל המצוות תלויות הן
32 במצוות ציצית, ומשום כך מצוות
33 ציצית שווה בחשיבותה ומעלתה
34 כנגד כל המצוות, שנאמר
35 (במדבר טו, לז) 'וראייתם אתו
36 וזכרתם את כל מצוות ה'
37 ועשיתם אתם וכו' – ופירושו
38 שראיית הציצית מביאה לידי
39 זכירת המצוות, ועל ידי שהוא
40 זוכר את המצוות הוא אף עושה
41 אותן, ונמצא שכל המצוות
42 תלויות במצוות ציצית.
- 43 בריו רחמנא דסייען

פניני הלכה

הלכה יא: אין ראוי לאדם שהוא חסיד וכו'. והשו"ע (או"ח סי' כד ס"א) כתב, שטוב ונכון לכל אדם להיות זהיר וללבוש טלית קטן כל היום.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ז – כ"ג אדר ה'תשע"ה

- 44 יום ראשון י"ז אדר ה'תשע"ה
- 45 מצות לא תעשה שנו.
- 46 המצוה השני' – האזהרה שהזהירו שאר בני אדם
47 מלבוא על היבמה (אשת אח שמת ולא הניח זרע) כשהיא
48 תחת זקת (קשר, שחובה על אח המת – היבם – לישאנה)
49 יבמה, והוא אמרו: "לא-תהיה אשת-המת החוצה לאיש
50 זר" (דברים כה, ה). והעובר על לאו זה – לוקה, היא
51 והוא. וכבר נתבאר דיני מצוה זו ביבמות.
- 52 יום שני י"ח אדר ה'תשע"ה
- 53 מצות עשה רכ. ריח. מצות לא תעשה שנת.
- 54 מצות עשה ריט. מצות לא תעשה שנט.
- 55 המצוה הר"כ – הצווי ששטרינו בדין המפתה (לזנות),
56 והוא אמרו ותעלה: "וכי-יפתה איש בתולה" (שמות כב,
57 טו). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ג' ופרק ד'
58 בפרק ג' ופרק ד' – ודע שאפילו היה ישראל וגרש
59
- המצוה הרי"ח – הצווי ששטרינו האונס (הבועל בתולה
בעל-כרח) לשא את-אנוסתו, והוא אמרו ותעלה: "ולו-
תהיה לאשה תחת אשר ענה לא-יוכל לשלחה כל-ימיו"
(דברים כב, כט), וכבר נתבאר בגמרא מכות (טו.) שאלו זה
של אונס, שהוא לא יוכל לשלחה, הוא לא-תעשה
שקדמו עשה. וכך אמרו: "ואמאי, לא-תעשה שקדמו
עשה עשה הוא". הנה נתבאר שנה ששנאמר: "ולו תהיה
לאשה" – מצות עשה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
בפרק ג' (לט.) ופרק ד' מכתובות (מב.).
- המצוה השנ"ח – האזהרה שהזהיר האונס מלגרש
אנוסתו, והוא אמרו: "ולו-תהיה לאשה [וגו'] לא-יוכל
שלחה כל-ימיו" (שם) ואלו זה קדמו עשה, והוא אמרו:
"ולו תהיה לאשה" וכך באר בגמרא מכות (טו.) שנה
לאו שקדמו עשה, ושם אמרו: "אונס שגרש, אם ישראל
הוא (שבידו להחזיר ולקיים הציווי "ולא תהיה לאשה") –
מחזיר ואינו לוקה: ואם כהן הוא (שהגרשה אסורה עליו)
– לוקה ואינו מחזיר". ודע שאפילו היה ישראל וגרש

41 בלא-תעשה, כשם שעובר על שמנו כף עובר על
42 לבנותו". ולפיכך גם העובר על לאו זה — לוקה.
43 ובמקלפתא: "לא-יצק עליו שמן ולא-יתן עליו לבנה —
44 מגיד שהן שתי אזהרות".

45 המצוה הש"ל — האזהרה שהזהרנו מלבוא על האם,
46 והוא אמרו: "אמרך הוא לא תגלה ערותך" (ויקרא יח, ז).
47 והעובר על לאו זה — בכרת. ואם נתקיימה העדות עליו
48 — נסקל אם היה מזיד; ואם היה שוגג — מקריב
49 חטאת קבועה.

50 המצוה השל"א — האזהרה שהזהרנו מלבוא על אשת
51 אב, והוא אמרו: "ערוה אשת-אביך לא תגלה" (שם, ח),
52 והעובר על זה בכרת ואם נתקיימה עליו העדות —
53 בסקילה אם היה מזיד; ובשוגג, מקריב חטאת קבועה.
54 הנה נתבאר לך שהבא על אמו חייב עליה משום אם
55 ומשום אשת-אב, בין בחי אביו בין לאחר מיתת אביו,
56 כמו שנתבאר בסנהדרין (נד).

57 המצוה השל"ב — האזהרה שהזהרנו מלבוא על
58 האחות, והוא אמרו יתעלה: "ערוה אחותך בת אביך וגו'
59 לא תגלה ערותך" (שם, ט) והעובר על לאו זה במזיד —
60 חייב כרת; ובשוגג — חטאת קבועה.

61 המצוה השל"ג — האזהרה שהזהרנו מלבוא על בת
62 אשת האב אם היא אחותו, והוא אמרו יתעלה: "בת-
63 אשת אביך מולדת אביך אחותך הוא לא תגלה ערותך"
64 (שם, יא) לאו זה בא לצשות בת אשת האב (איסור) ערוה
65 בפני עצמה. והראיה שבת אשת האב ערוה בפני עצמה
66 היא, שהבא על אחותו בת נשואת אביו (להוציא בתו
67 שלא מן הנשואין) חייב שתיים: משום אחותו ומשום בת
68 אשת אביו, כמו הבא על אמו שהוא חייב שתיים: משום
69 אמו ומשום אשת אביו, כמו שבארנו. וזה לשונם: אמרו
70 בפרק ב' מיבמות (כב): "תנו רבנן: הבא על אחותו והיא
71 בת אשת אביו — חייב משום אחותו וחייב משום בת
72 אשת אביו, רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אינו חייב אלא
73 משום אחותו בלבד. מאי טעמיהו דרבנן? (מה טעמם של
74 חכמים החולקים על רבי יוסי ומחייבים שתיים) אמרי: מקדי
75 (הנה ראו): כתיב "ערוה אחותך בת אביך וגו' —
76 "ערוה בת-אשת אביך מולדת אביך" למה לי? שפיע
77 מינה (מכאן משמע) לחיבו משום אחותו ומשום בת-אשת
78 אביו". והעובר על לאו זה, כלומר: אחותו בת נשואת
79 אביו — בכרת, בלבד אם היה מזיד; ובשוגג מקריב
80 חטאת קבועה.

81 המצוה השל"ד — האזהרה שהזהרנו מלבוא על בת
82 הבן, והוא אמרו: "ערוה בת-בנך וגו' לא תגלה" (שם,
83 י).

1 אנוסתו ומתה קדם שיזרנה, או נשאת לאחר — לוקה,
2 שהרי לא קים עשה שבה, כפי הכלל שאצלנו: קימו ולא
3 קימו (כלומר חיוב במלקות או פטור מהם, תלוי במבחן אחד:
4 אם ניתן במצב זה, לקיים את העשה ה"מתקן", את הלאו —
5 שאז פטור ממלקות, או שלא ניתן במצב זה לקיים את העשה
6 — שאז מתחייב במלקות). וכבר נתבאר דיני מצוה זו
7 בפרק ג' ופרק ד' מכתבות.

8 המצוה הרי"ט — היא דין המוציא שם רע (נשא בתולה
9 והעליל עליה כי לא מצא לה בתולים), כלומר: הצווי
10 שנוצטונו להלקותו ושתשאר אשתו עמו, לפי שגם בו
11 נאמר: "ולו-תהיה לאשה לא-יוכל לשלחה כל-ימיו"
12 (שם יט). ונתבאר בגמרא מכות (שם) גם בלאו זה, כמו
13 שנתבאר באונס, כלומר: שזה לאו שקדמו עשה (הרי לנו
14 שיש כאן עשה). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ג' ופרק
15 ד' מכתבות (מה).

16 המצוה השנ"ט — האזהרה שהזהר מוציא שם רע
17 מלגרש את-אשתו, והוא אמרו גם בו: "לא-יוכל לשלחה
18 כל-ימיו" (שם). וגם לאו זה קדמו עשה והוא אמרו:
19 "ולו-תהיה לאשה" (שם) ודינו בגרושין לענין המלקות
20 כדין האונס, כמו שנתבאר בסוף מכות. ושם (מכות טו).
21 ובפרק ג' ובפרק ד' מכתבות נתבאר דיני מצוה זו.

יום שלישי י"ט אדר ה'תשע"ה

מצות עשה רכג. מצות לא תעשה קד.

24 המצוה הרכ"ג — הצווי שנוצטונו כדין סוטה (אשה
25 שהזירה בעלה שלא תתיחד עם אדם זר ולא נשמעה) והוא
26 אמרו יתעלה: "איש איש כפי-תשטה אשתו" (במדבר ה,
27 יב), וכבר נתבאר כל-דיני מצוה זו ביצר משקין אותה
28 וכיצד מקריב קרבנה ושאר תנאיה, במסכתא המיוחדת
29 לכה, כלומר מסכת סוטה.

30 המצוה הק"ד — האזהרה שהזהרנו מלכלול (לערבב)
31 מנחת סוטה בשמן, והוא אמרו יתעלה: "והביא את-
32 קרבנה עליה וגו' לא יצק עליו שמן" (שם טו) ואם
33 הקריבה בשמן — לוקה.

יום רביעי כ' אדר ה'תשע"ה

מצות לא תעשה קה. של. שלא.

שלב. שלג. שלד.

37 המצוה הק"ה — האזהרה שהזהרנו מלתן לבונה (מין
38 שרף של עץ בשמים) במנחת סוטה, והוא אמרו יתעלה:
39 "ולא-יתן עליו לבנה" (דברים ה, טו) ולשון ספרי (נשא
40 שם): "מגיד שאם נתן שמן או לבונה — עובר

יום חמישי כ"א אדר ה'תשע"ה

מצות לא תעשה שלו. שלה.

שלו. שלח. שלט.

המצוה השל"ו — האזהרה שהזהרנו מלבוא על הפת
עצמה, וזה לא נתבאר בלשון התורה, לא נאמר לנו:
ערוך בפתך לא תגלה; אלא שתק ממנה מחמת פשטות
הענין, לפי שכבר אסר בת הפך ובת הפת — כל-שכן
הפת. ובגמרא יבמות (ג.) אמרו: "בתו עקר אסורא
מדרשא אתיא (נלמד ממדרש ולא במפורש), ואמר רבא:
אמר לי רב יצחק בר אבדימי: אתיא (ב"גורה שוה)" הנה
הנה ואתיא זמה זמה, כלומר: שהוא אמר בבית בנה ובת
בתך "ערוך בפתך" (ויקרא יח, י), ואמר באסור אשה ובתה
ובת בנה ובת בתה "שארה הנה זמה הוא" (שם, יז), כשם
שבאסור אשה ובת בנה ובת בתה נאסרה בתה, כך
באסור בת בנו ובת בתו נאסרה גם בתו. ואמר בענין:
"אשר יקח את-אשה ואת-אמה זמה הוא באש ישרפו
אתו ואתהו" (שם כ, יד), וכן גם אשה ובת בנה ובת בתה
בשרפה, לפי שנאמר בהן "זמה" ולמדין בגזרה שוה
"זמה" "זמה". והוא הדין לבתו ובת בתו לענין ענש,
שלמדין זאת מגזרה שוה של "הנה" "הנה" שלגבי פת
בנו ובת בתו כתוב "הנה", כמו שנאמר "הנה" באשה
ובתה. וילשון גמרא בכתות (ה.): "אל תהי גזרה שוה
קלה בעיניך, שחרי (איסור) "בתו" אחד מגופי תורה, ולא
למדה הכתוב אלא בגזרה שוה: אתיא הנה הנה אתיא
זמה זמה". והתבונן (בדיוק הלשון) באמרו: "לא למדה
הכתוב", ולא אמרו "לא למדניה" (חכמים), לפי שכל-
הדברים האלה קבלה מפי השליח (משה רבנו), והוא
פרוש מקבל, כמו שבארנו בהקדמת חבורנו הגדול
בפרוש המשנה, ולא שתק הכתוב מלהזכירה אלא מפני
שאפשר ללמדה בגזרה שוה (אבל לאמיתו של דבר נחשב
כאילו כתוב מפורש בתורה). וזהו ענין אמרו: "לא למדה
הכתוב אלא בגזרה שוה" ומספיק אמרו (= זהו גם
משמעות הביטוי): "גוף תורה". היוצא מכל-מה-שקדם
כאן שהעובר על בתו או בת בתו או פת בנו —
בשרפה; ואם לא נודע או שלא נתקמה עליו העדות —
בכרת אם היה מזיד; ואם היה שוגג באחת מהן —
מקריב חטאת קבועה.

המצוה השל"ז — האזהרה שהזהרנו מלצרור (לישא
כאחד), אשה ובתה. והוא אמרו: "ערוך אשה ובתה לא
תגלה" (שם, יח), והעובר על זה, והוא שתהיה אחת מהן

אשתו ובה על האחרת — חייב שרפה אם נתקמה עליו
העדות; והוא בכרת אם היה מזיד; ואם היה שוגג
מקריב חטאת קבועה.

המצוה השל"ח — האזהרה שהזהרנו מלצרור אשה
ובת בנה, והוא אמרו: "את-בת בנה" (שם). וגם זה
בשרפה וכרת אם היה מזיד, או חטאת קבועה אם היה
שוגג.

המצוה השל"ט — האזהרה שהזהרנו מלצרור אשה
ובת בתה, והוא אמרו יתעלה: "ואת-בת-בתה לא תקח" (שם).
והוא בכרת ובשרפה אם היה מזיד ואם היה שוגג
— מקריב חטאת קבועה.

יום שישי כ"ב אדר ה'תשע"ה

מצות לא תעשה שמ. שמה.

שמב. שמג. שדמ. שמה.

המצוה הש"מ — האזהרה שהזהרנו מלבוא על אחות
האב, והוא אמרו: "ערוך אחות-אביך לא תגלה" (ויקרא
יח, יב) והעובר על זה אם היה מזיד — חייב כרת; ואם
היה שוגג מקריב חטאת קבועה.

המצוה השמ"א — האזהרה שהזהרנו מלבוא על
אחות האם, והוא אמרו יתעלה: "ערוך אחות-אמך לא
תגלה" (שם, יג). והעובר על לאו זה במזיד — חייב כרת;
ואם היה שוגג — מקריב חטאת קבועה.

המצוה השמ"ב — האזהרה שהזהרנו מלבוא על אשת
אחי האב, והוא אמרו: "אל-אשתו לא תקרב דרךך הוא" (שם, יד).
והעובר על לאו זה, בכרת אם היה מזיד; ואם
היה שוגג מקריב חטאת קבועה.

המצוה השמ"ג — האזהרה שהזהרנו מלבוא על אשת
הבן, והוא אמרו: "ערוך פלךך לא תגלה" (שם, טו).
והעובר על זה — בסקילה. ואם לא נתקמה העדות או
שלא נודע — הרי הוא בכרת אם היה מזיד; ובשוגג
— מקריב חטאת קבועה.

המצוה השד"מ — האזהרה שהזהרנו מלבוא על אשת
האח, והוא אמרו: "ערוך אשת-אחיך לא תגלה" (שם, טז).
והעובר על לאו זה, בכרת אם היה מזיד; ואם היה
שוגג מקריב חטאת קבועה.

המצוה השמ"ה — האזהרה שהזהרנו מלבוא על
אחות האשה בחיי האשה, והוא אמרו יתעלה: "ואשה
אל-אחיה לא תקח" (שם, יח), והעובר על לאו זה במזיד
— חייב כרת; ואם היה שוגג — מקריב חטאת קבועה.

1 ישמעאל הוא שעושה "לא יהיה קדש" אזהרה לנשכב,
2 ולפיקד הבא על הזכור והביא זכור עליו בהעלם אחד
3 (מכח אותו העלם – אותה טעות) – חייב שתים לדעת רבי
4 ישמעאל, ורבי עקיבא אומר: אינו צריך, (פסוק מיוחד
5 להטיל לאו על הנשכב) הרי הוא אומר בתורה: "ואת זכר
6 לא תשכב" – קרי ביה: לא תשכב, לפיקד הבא על
7 הזכור והביא זכור עליו בהעלם אחד – לדעתו אינו
8 חייב אלא אחת. אומר בטעם ענין זה: לא תשכב ולא
9 תשכב – חדא היא, ולדעתו בא "לא יהיה קדש"
10 לחזוק, כמו שאמר: "לא תנאף" והוא אזהרה לאשת
11 איש, כמו שבארנו (מצוה שמו), ואמר (פסוק נוסף לחזוק):
12 "ואל-אשת עמיתך לא תתן שכבתך", ורבים כמו זה כמו
13 שבארנו בכלל התשיעי. והעובר על לאו זה – בסקילה.
14 ואם לא נסקל – הרי הוא בכרת אם היה מזיד; ואם
15 היה שוגג – מקריב חטאת קבועה.

16 המצוה השא"נ – האזהרה שהזהרנו מלבוא על האב,
17 והוא אומר: "ערו את אביך לא תגלה" (ויקרא יח, ז), וגם
18 העובר על לאו זה – בסקילה, עד שיהיה הבא על אביו
19 חייב שתים: משום שוכב עם זכר ומשום מגלה ערו
20 אביו. ובגמרא סנהדרין (נד.) נתבאר שממה שנתבאר:
21 "ערו את אביך לא תגלה" – אביך ממש. והקשו שם
22 ואמרו: "הא מ'ואת זכר לא תשכב' נפקא (אפשר ללמוד
23 זאת מ'ואת זכר גו')?" והשיבו: "לחייב שתים וכדברי
24 יהודה דאמר: גוי הבא על אביו חייב שתים". ושם בארו
25 ואמרו 'מסתברא מלתיה דרבי יהודה (דברי רבי יהודה
26 מתאפשרים) בישאל וישוגג ולקרבן, והא דאמר 'גוי'
27 לשנא מעליא" (והטעם לביטוי 'גוי' – כי זוהי לשון נקיה
28 שלא להתבטא במפורש יהודי בעניני חטא), כלומר: שאם
29 שגג באביו – יביא שתי חטאות כמי ששגג בשתי
30 עריות; ואין בן השוגג בזכור דעלמא (זכר סתם שאינו
31 אביו), שאינו מביא אלא חטאת אחת.

יום שבת קודש כ"ג אדר ה'תשע"ה

1 מצוות לא תעשה שמח. שמיט.
2 ש.נ. שאנ.
3 המצוה השמ"ח – האזהרה שהזהרנו מלבוא על
4 בהמה, בין זכרים בין נקבות, והוא אומר "ובכל-בהמה
5 לא תתן שכבתך" (ויקרא יט, כג) והעובר על זה בודון –
6 חייב סקילה, ואם לא נסקל – הרי הוא בכרת; ואם היה
7 שוגג – מקריב חטאת קבועה.
8 המצוה השמ"ט – האזהרה שהזהרנו הנשים מלהביא
9 עליהן בהמות, והוא אומר יתעלה: "ואשה לא תעמד
10 לפני בהמה לרבצה" (שם), וגם זו מצוה בפני עצמה
11 ואינה נכללת במצוה שקדמה לה. כי באסרו על הזכרים
12 לבוא על בהמות לא נאסר על הנשים להביא בהמות
13 עליהן, לולא הלאו המיוחד שבא בכך. ובתחילת פרות
14 אומר: "שלישים ושב פרות יש בתורה ומנו אותן
15 בכללן הבא על בהמה ואשה המביאה את-בהמה
16 עליה אף-על-פי (למרות) שמנו שם כללי העוננים
17 (שהמשה מונה רק קבוצות כלליות של חייבי כרת ולא
18 מפרטת לפרטים) כמו שבארנו בפירושנו ('פירוש המשניות')
19 הנה נתבאר שהיא מצוה בפני עצמה מכלל מצוות
20 לא-תעשה. והעובר על לאו זה – בסקילה. ואם לא
21 נתקיימה העדות – הרי היא בכרת אם היתה מזידה;
22 ואם היתה שוגגת – מקריב חטאת קבועה.

23 המצוה הש"נ – האזהרה שהזהרנו מלבוא על הזכר,
24 והוא אומר: "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תעבה
25 הוא" (שם, כב) וכבר נכלל הלאו בענין זה בעצמו ואמר:
26 "ולא יהיה קדש מבני ישראל" (דברים כג, יח) וזוהי
27 הסברה הנכונה שלא זו נכלל לחזוק, לא שהיא אזהרה
28 לנשכב; וממה שאמר: "לא תשכב" נלמדה אזהרה
29 לשוכב ונשכב. ובגמרא סנהדרין (נד.) נתבאר שרבי

המשך ביאור למסכת כתובות ליום חמישי עמ' א

1 ממשיך רבי עקיבא ומבאר את שיטתו: אם בן שאף בארוסה
2 ונתגרשה הקנס לאביה, מה תלמוד לומר 'אשר לא אורשה', אלא,
3 הפסוק מופנה [פנוי ומיותר] להקיש לו ולדון הימנו גזירה שוה,
4 נאמר כאן – לגבי אונס, 'אשר לא אורשה', וכן נאמר להלן – לגבי
5 מפתה, 'אשר לא אורשה', מה כאן – באונס, אמרה תורה שסכום
6 הקנס הוא חמשים כסף, אף להלן – במפתה, שלא פירשה התורה
7 את סכום הקנס, צריך לשלם חמשים כסף, ומה להלן – במפתה,
8 המטבע שחייב לשלם הוא שקלים, שנאמר (שמות כב טו) 'כסף יסקל',
9 לשון שקלים, אף כאן – באונס, שנאמר רק 'חמשים כסף' ולא
10 התפרש איוז מטבע, הכוונה לשקלים, ולא מעות או דינרים או
11 מטבע אחר, ונמצא שגם אונס וגם מפתה משלמים חמשים
12 שקלים. והפסוק 'אשר לא ארשה' אינו מיותר למעט נערה
13 שנתארסה ונתגרשה קנס.
14 הגמרא מבררת את סברת רבי עקיבא שבבבביתא. שואלת הגמרא:
15 ולדברי רבי עקיבא, מאי חיות – מה ראית לומר ד'אשר לא אורשה'
16 נאמר לגזירה שוה, ואילו 'בתולה' בא למעושי בעולה מדיון קנס,

1 'בתולה', ומיעוט חכמים ולא בעולה, הכי נמי דלעצמה יש קנס,
2 והמיעוט הוא רק שאינו לאביה, והרי אין שום ברייתא הסוברת
3 שלבגרת או בעולה יש קנס, שנוכל לומר שכך סובר רבי עקיבא.
4 אלא ודאי המיעוט של בגרת ובעולה הוא לגמרי, ואם כן קמא נמי
5 – גם המיעוט של ארוסה הוא לגמרי, ומדוע סובר כאן רבי עקיבא
6 שיש לה קנס, והוא לעצמה.
7 מתרצת הגמרא: אמר לה רבי עקיבא, הא 'אשר לא אורשה' אינו
8 מיותר ללמד שאין לה קנס, אלא מיבעי ליה – הוא נצרך לכתובת
9 בבבביתא בדעת רבי עקיבא, נאמר בפסוק 'אשר לא אורשה' פריט
10 לגזירה שנתארסה ונתגרשה, שאין לה קנס, דברי רבי יוסי הגלילי.
11 רבי עקיבא אומר, יש לה קנס וקנסה לאביה, מוסיף רבי עקיבא
12 ואומר, והדיון ניתן לומר שהקנס לאביה, הואיל ואביה זכאי בכסף
13 קידושה – שאם נתקדשה בכסף, הוא של האב, וכן אביה זכאי
14 בכסף קנסה, יש לדמותם זה לזה, מה כסף קידושה, אף על פי
15 שנתארסה ונתגרשה, אם נתקדשה שנית בעודה נערה, הרי הוא
16 לאביה, אף כסף קנסה אף על פי שנתארסה ונתגרשה, הוא לאביה.

ישעיה ג יז-כג

י' וְשֹׁפֵחַ אֶדְנִי קָדֵקֵד בְּנוֹת צִיּוֹן וַיהוָה פָּתַח יַעֲרָה: (ס) י' בַּיּוֹם הַהוּא יִסֵּר אֶדְנִי אֶת תְּפֹאֶרֶת הָעֵכָסִים וְהַשְׁבִּיטִים וְהַשְׁהֲרִינִים: י' הַנְּטִיפוֹת וְהַשִּׁירוֹת וְהָרַעְלוֹת: כ' הַפְּאִרִים וְהַצְעָדוֹת וְהַקְשָׁיִים וְכַתִּי הַנֶּפֶשׁ וְהַלְחָשִׁים: כא הַמַּבְעָעוֹת וְנֹמְיָ הָאָף: כב הַמַּחְלָצוֹת וְהַמַּעֲטָפוֹת וְהַמְּטַפְחוֹת וְהַחֲרִיטִים: כג וְהַגְּלִיּוֹנִים וְהַסְדִּינִים וְהַצְנִיפוֹת וְהַרְדִּידִים:

רש"י

ושפח. לשון צרעת כמו (ויקרא יג) מספחת היא ועל שנכתב בשי"ן דרשו בו רבותינו שתעשנה שפחות מכורנות ויש שדרשוהו שהרבה בהן משפחות משפחות של כנים: פתחן יערה. כליהן יערה ל' ארמי היא פתחא אוכמא הן היו אומרות ימהר יחשה מעשהו שר רואה אותי ונוטל אותי כשבא הפורענות היו שרי נ"נ נוטלין אותן להיות לנשים מחמת יופין, ורמוז הקב"ה והיו שופעות כאדם המערה מכלי אל כלי וכאשר נענשו בדם נדה והיו נמאסות עליהן ומשליכין אותן לארץ מעל קרונות שלהן, וי"ת יקרהן יעדי: פתחן. ל' רוחב ל' גודל: (יח) ביום ההוא. לעת' לבא כשיבא הקב"ה להשיב את ישראל אליו יסיר ה' מהם את תפארת העכסים שלא יהו תולין תפארתם בנוי תכשיטי נשים ודברי נבלה: העכסים. המנעלים אשר ברגליהם אשר בהם תעכסנה: והשביטים. מיני שבכה לתכשיטי הראש, והרבה יש בלשון משנה שביס של שבכה: והשהרונים. יונתן תירגם וסבכיא: (יט) הנטיפות. עונקא לשון ענקים לגרורותיך (משלי א) ולשון נטיפות ע"ש שתלויות על הצואר ונוטפות על החזה והן כמין מרגליות נקובות וחרוזות בחוט ובלע"ז מושטינצא"ש: והשרות. צמידי הזרוע דמתרגם

מצודת ציון

(יז) ושפח. מל' ספחת הצרעת כמו שאת או ספחת (ויקרא יב): קדקד. היא אמצעית הראש מקום יחלק שם השער אילך ואילך: פתחן. כליהן וברדו"ל פתחא אוכמא (פסחים פח) או הוא מל' והפותות לדלתות (מ"א ז): יערה. ענין הרקה ושפיכה כמו ותער כרה (בראשית כד) או היא ענין גלוי ערוה כמו מקורה הערה (ויקרא כ): (יח) העכסים. המנעלים שברגליהן אשר בהם תעכסנה: והשביטים. מין שבכה לתכשיט הראש וברדו"ל ושביס של סבכה (נגעים פ"א): והשהרונים. תכשיט עשוי בדמות ירח כי תרגום של ירח הוא סיהרא וכן לבד מן השהרונים (שופטים ח): (יט) הנטיפות. מרגליות חרוזות בחוט התלוי בצואר ונוטף על החזה: והשרות. צמידי הזרוע כי תרגום של צמידים הוא שיריא: והרעלות. סרבליים נאים עשוין להתעטף וברדו"ל ערביות רעולות (שבת סה): (כ) הפארים. כעין כיפת כובע כמו פארי המגבעות (שמות לט): והצעדות. העדי שמשומות בשוקיהן כמו אצעדה וצמיד (במדבר לא): והקשרים. חוטי משי שקושרת בהם שער ראשן: ובתי הנפש. עדי זהב שהנשים תולות בין שדיהן על לבן: והלחשים. נזמי האוזן התלוי במקום שלוחשין שם: (כב) המחלצות. מין מלוכש נאה וכן והלבש אותם מחלצות (זכריה ג): והמעטפות. כסות שמתעטפות בו: והמטפחות. כעין צעיף וכן הבי המטפחת (רות ג): והחריטים. מין כיסים נאים וכן ויצר וגו' בשני חריטים (מ"ב ה): (כג) הגליונים. הם המראות ע"ש שפני האדם נגלה אליו כשרואה בו או כן יקרא האבנט (ובעדות פ"ג) גלגולין (וע"ש בתו"ט): והסדינים. סדיני פשתן עשוין להתעטף: והצניפות. מצנפות הראש: והרדידים. תכשיט מה מרודד ודק כמו נשאו את רדידי (ש"ה ה):

מצודת דוד

(יז) ושפח. בגמול זה תהינה מוכות בצרעת על הקדקד: פתחן יערה. לפי שאמרו ימהר יחשה מעשהו ומה בכך דוכס רואה אותי ביפיי ויקחני במרכבתו וכן היה ורמוז הקדוש ברוך הוא והיו שופעות ונמאסו ונשלכו מן המרכבה, או ר"ל שילכו בגולה ערומות בגילוי ערוה: (יח) יסיר אד'. רצה לומר לא יתקשטו עוד בתכשיטי פאר כמאז:

משלי ו לג-לה

לג נִגְעֵי וּקְלֹון יִמְצָא וְחִרְפָּתוֹ לֹא תִמְחָח: לד כִּי־קִנְיָה חֲמַת־גִּבֹּר וְלֹא־יִחְמָל בְּיוֹם נָקָם: לה לֹא־יִשָּׂא פָנָיו כְּלִכְפֹּר וְלֹא־יֵאכֹל כִּי תִרְבֶּה־שָׂחָד:

משלי ז א-יג

א בְּנֵי שָׁמֹר אֲמָרִי וּמִצּוֹתַי תִּצְפֹּן אֹתָךְ: ב שָׁמֹר מִצּוֹתַי וְחַיָּה וְתוֹרָתִי כְּאִישׁוֹן עֵינֶיךָ: ג קִשְׁרָם עַל־אֲצָבָעֶיךָ כְּתָבָם עַל־לִוּחַ לִפְךָ: ד אֲמֹר לַחֲכָמָה אֲחָתִי אֵת וּמִדַּע לְבִינָה תִקְרָא: ה לְשִׁמְרֶךָ מֵאִשָּׁה זֶרָה מִנְּכָרֶיהָ אֲמָרֶיהָ הַחֲלִיקָה: ו כִּי בַחֲלוֹן בֵּיתִי בָּעַד אֲשַׁנְבִּי נִשְׁקַפְתִּי: ז וְאֵרָא בַּפְתָּאִים אֲבִינָה בְּבָנִים נֶעַר חֲסֵד־לֵב: ח עֹבֵר בְּשׁוֹק אֶצֶל פֶּנֶה וְדֶרֶךְ בֵּיתָה יֵצֵעַד: ט בְּנִשְׁפֹּף־בַּעֲרֵב יוֹם כְּאִישׁוֹן לַיְלָה וְאֶפְלָח: י וְהִנֵּה אִשָּׁה לִקְרָאתָ שֵׁת זֹנָה וְנִצְרַת לֵב: יא הַמִּיָּה הִיא וְסִרְרַת בְּבִיתָה לֹא־יִשְׁכְּנוּ רַגְלֶיהָ: יב פֶּעַם י בַּחֲוִין פֶּעַם בְּרַחֲבוֹת וְאֶצֶל כָּל־פֶּנֶה תֵּאָרֵב: יג וְהַחֲזִיקָה בּוֹ וְנִשְׁקָה־לּוֹ הַעֲזָה פָּנֶיהָ וְתֹאמַר לוֹ:

רש"י

(ב) ותורתי כאישון עיניך. שחור של עין שהוא דומה לחשך, כמו אישון לילה: (ד) אחותי את. קרבנה אליך: ומודע. קרוב, כמו בועז מודעתנו קרובנו (רות א) כלומר קרבנה אצלך תמיד: (ז) אבינה. הבחנתי וראיתי: (ח) אצל פנה. פנה של זונה ועבודת גילולים: (י) והנה אשה. כמשמעה, ד"א אחד מן אפיקורסים: שית זונה. כמו שתותיהם (שמואל ב' י) כלומר ערות זונה: ונצורת לב. כמו עיר נצורה (ישעיה א) המוקפת כרכום וכן לבה של זו מוקפת זימה אולת: (יא) וסוררת. סרה מן הדרך:

(לג) נגע וקלון ימצא. על עבודת גלולים ועל גילוי עריות הנגעים באים: (לד) כי קנאה. מתקנא בו להפרע בו חמתו של הקב"ה שהוא גבור על כל ולא יחמול ביום נקם: (לה) לא ישא. פנים, לכל ממון לכפר על אשר כפר בו ונדבק בעבודת גלולים, ורבותינו דרשו לא יבזו לגנב, זה המתנגב מאחר חבריו הולך לבית המדרש ועוסק בתורה, ונמצא ישלם שבעתים, סופו שמתמנה דיין ומורה הוראות, שאין שבעתים אלא תורה שנאמר מזוקק שבעתים (תהלים יב): (א) בני שמור אמרי ומצותי:

מצודת ציון

(לג) וקלון. בזיון: תמחה. ענין מחיקה: (לד) קנאה. נקמה: חמת. מלשון חמה וכעס: (לה) כופר. שוחד. עניינם כמו פדיון: (א) תצפון. תסתיר: (ב) כאישון. הוא בת העין ובעבור קטנות צורת האיש הנראה בה קרוי אישון כמו האמינון אחיך (ש"ב יג) שבאה תוספות הנו"ן להקטינו ולהשפילו: (ד) ומודע. עניינו כמו קרוב, על כי הקרוב ידוע לאדם ומכירו כמו ולנעמי מודע לאישה (רות ב): (ו) אשנבי. ענין חלון כמו בעד האשנב (שופטים ה): נשקפתי. ענין הבטה ולפי שהמביט לחוץ נראה גם הוא למביט בו, לזה אמר נשקפתי וכן בעד החלון נשקפה (שם), (ח) פנה. זויות: יצעד. ענין פסיעה והלוך: (ט) בנשף. ענין חושך כמו אך חושך ישובני (תהלים קל"ט): באישון לילה. בשחורות הלילה כמו באשון חושך (לקמן ב): (י) שית. ענין שימה ותקון: ונצורת. מל' מצור וכן נוצרים באים (ירמיה ד):

מצודת דוד

(לג) נגע וקלון ימצא. מן השמים ימצא נגע כי ע"י ג'ע הנגעים באים ומן הבריות ימצא קלון: לא תמחה. לא תהיה נשכחת: (לד) כי קנאה. הנקמה תעורר חמת הבעל ולא ימחול עליו ביום אשר תמצא ידו לנקום נקם ותהיה א"כ הדבר שמור ולא תשכח: (לה) לא ישא. לא יהיה נושא פנים של כל מין ממני הכופר להעביר הקצף בעבורו: ולא יאבה. לא ירצה לחמול אם תרבה שוחד והוא כפל ענין במ"ש: (ב) וחיה. בעבורם תחיה: ותורתי. מוסב על מלת שמור לומר שמור תורתי כאישון עיניך: (ד) אמור וגו'. ר"ל תהא רגיל בחכמה כאדם באחותו: ומודע. כפל הדבר במ"ש: (ה) לשמרך. למען תשמרך מאשה הזרה ממך שאינה מותרת לך: אמריה החליקה. אשר מחלקת אמרי פתויה: (ו) כי בחלון ביתי. דרך חלון ביתי ואשנבי נשקפתי אל החוץ והוא ענין מליצה לומר שהשכיל בחכמה לדעת מעשה הבריות: (ז) וארא בפתאים. ראיתי בחבורות הפתאים והנה הבנתי

והכרתי בין הבנים ההם נער חסר לב: (ח) עובר. כי ראיתי עובר בשוק אצל פינתה של הזרה ולפי שאמר למעלה לשמרך מאשה זרה קצר כאן וסמך על המבין: (ט) בנשף. בעת הנשף למען לא יראוהו אנשים: בערב וגו'. הוא כפל ענין כדרך המליצה: (י) והנה אשה. ראיתי והנה אשה באה לקראתו: שית זונה. ר"ל בתקון זונה: ונצורת לב. ונותנת מצור על לבות בני אדם לכבשם תחת ידה: (יא) הומיה. היא משמעת קול המיה למען ישכנו הזונים אחר קולה: וסוררת. מדברת דברי סרה ונאוף: לא ישכנו. אינם שוכנים בביתה כדרך הנשים: (יב) פעם בחוץ. פעם הולכת בחוץ פעם ברחובות לרדוף אחר מאהביה: תארוּב. תשב במארב עד אשר יעברו דרך הפינה ההיא: (יג) והחזיקה. ראיתי האשה היוצאת אחזה הנער ונשקה לו: העזה. חזקה פניה ולא נכלמה:

ח וכן בגד שארג בו שלש על שלש, ונטמא טמא מת, והשלים עליו את כל הבגד, ואחר כך נטל חוט אחד מתחתלו – טהור מטהא מת, אבל טמא מגע טמא מת. נטל חוט אחד מתחתלו, ואחר כך השלים עליו את כל הבגד – טהור. מפני שאמרו: שלש על שלש שנתמעט – טהור. אבל שלשה על שלשה שנתמעט, אף על פי שטהור ממדרס – טמא בכל הטמאות.

ט סדין שהוא טמא מדרס, ועשאו וילון – טהור מן המדרס, אבל טמא מגע מדרס. אמר רבי יוסי: וכי באיזה מדרס נגע זה? אלא אם כן נגע בו הזב – טמא במגע הזב.

י שלשה על שלשה שנתחלק – טהור מן המדרס, אבל טמא מגע מדרס. אמר רבי יוסי: וכי באיזה מדרס נגע זה? אלא אם כן נגע בו הזב – טמא במגע הזב.

פירוש ברטנורא

ח וכן בגד שארג בו שלש אצבעות על שלש אצבעות. מצומצמות, שזה שיעורו ליטמא בכל הטומאות כולן חוץ ממדרס, ובבבאי לא מיטמא בשום טומאה שבעולם: שלש על שלש שנתמעט טהור. לגמרי. דלא חוי למדי לא לעניים ולא לעשירים, הילכך טהור מכל הטומאות:

ט ועשאו וילון. מסך לפני הפתח. כגון שעשה בו מעשה שעל ידי כן טהור מן המדרס, לבית שמאי משיתחבר, ולבית הלל משיקשר. ולר' עקיבא משיקבע. כרתגן לעיל בפרק הכרים והכסתות [משנה ו]: טהור מן המדרס. דבטל מתורת משכב ומושב. אבל לטומאת מגע חוי, מפני שהשמש מתחמם בו ומתעטף בשוליו: וכי באיזה מדרס נגע זה. כלומר, הואיל וטהור מטומאת מדרס כשעשהו וילון, הרי טהור לגמרי ולא נשאר בו טומאה כלל, מיד דהוא אשכרי כלים שהם טהורים מטומאתו לגמרי: אלא אם כן נגע בו הזב. אם נגע הזב בילון זה, מטמאו טומאת מגע הזב. אבל מכל טומאת מדרס שהיתה בו תחלה, אין כאן טומאה כלל. ואין הלכה כרבי יוסי:

י שלשה על שלשה שנתחלק. בגד שיש בו שלשה טפחים שנטמא במדרס הזב, ואח"כ נחלק ואין באחד מהן כדי שיעור טומאת מדרס, ברא פלוגי תנא קמא ור' יוסי, דתנא קמא סבר טמא מגע מדרס, ור' יוסי סבר טהור לגמרי. אבל בגד של שלש על שלש שפירש מבגד גדול שהיה מדרס, הכל מודים שבשעת פרישתו מאביהן מקבלות טומאה מאביהן. ואין הלכה כר' יוסי:

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ח

וכן בגד שארג בו שלש על שלש – שלוש אצבעות על שלוש אצבעות, שראוי לקבל כל הטומאות חוץ ממדרס, כמו ששינונו לעיל (משנה ב), ונטמא טמא מת – ונעשה אב הטומאה, והשלים עליו את כל הבגד – לאחר שנטמא, ונמצא כל הבגד אב הטומאה, שהוא חיבור לבגד של שלוש על שלוש שנטמא, ואחר כך נטל חוט אחד מתחתלו – משלוש על שלוש הראשונות שנטמאו, טהור – כל הבגד, מטמא מת – שאינו עוד אב הטומאה, אלא טמא מגע טמא מת – והוא ראשון לטומאה, שקודם שנטל את החוט נגע הבגד בשלוש על שלוש הראשונות שהיו אב הטומאה, ונעשה ראשון לטומאה. נטל חוט אחד מתחתלו – מן הבגד של שלוש על שלוש שנטמא טמא מת, ואחר כך השלים עליו את כל הבגד – הואיל ונתמעט הבגד משלוש על שלוש קודם שהשלים עליו את כל הבגד, טהור – מכל הטומאות, מפני שאמרו – חכמים: שלש על שלש שנתמעט – טהור – לגמרי, לפי שאינו ראוי לא לעניים ולא לעשירים. אבל שלשה על שלשה – בגד של שלשה טפחים על שלשה טפחים, שנתמעט – שיעורו, אף על פי שטהור ממדרס – שפחות משלושה על שלשה טפחים אינו מקבל טומאת מדרס (כלעיל משנה ב), טמא בכל הטמאות – האחרות, כמו ששינונו במשנה הקודמת, שהרי לגבי שאר הטומאות די בשיעור של שלוש אצבעות על שלוש אצבעות.

באור משנה ט

סדין שהוא טמא מדרס – שנטמא בטומאת מדרס, כגון שישב עליו הזב, ועשאו וילון – מסך לפתח, וכגון שעשה בו מעשה כדי לבטל תורת מדרס ממנו, כמבואר לעיל (כ, ו), טהור מן המדרס – הואיל ואינו ראוי למדרס, בטלה ממנו טומאת מדרס שהיתה בו בתחילה, אלא טמא מגע מדרס – לפי שנגע הסדין במדרס שלו קודם שנעשה וילון, וכבר בארנו (לעיל כ, ו), שהוילון תורת כלי עליו לקבל טומאה משאר טומאות, משום שהשמש מתעטף בו לפעמים בשביל להתחמם. אמר רבי יוסי: וכי באיזה מדרס נגע זה? – כלומר הואיל ופקעה ממנו טומאת המדרס כשעשאו וילון, הרי נטהר

לגמרי, ולא נשארה בו כל טומאה; רבי יוסי סובר, שהנגיעה במדרס של עצמו אינה מגע לטומאה, אלא אם כן נגע בו הזב – בוילון זה (רמב"ם; ברטנורא), שכבדו זה טמא במגע הזב – אבל מכוח טומאת מדרס שהיתה בו תחילה אין כאן טומאה כלל (ברטנורא). ויש מפרשים: אלא אם כן נגע בו הזב – כשהיה סדין נטמא במדרס הזב אף נגע בו הזב בשעת דריסתו, כגון שעמד עליו כשהוא יחף, ונמצא הסדין טמא במדרס הזב ובמעמדו; ואמנם קודם שעשאו וילון, מגע הזב לא מעלה ולא מוריד, שהרי הוא טמא במדרס, החמור ממגע; אבל כשעשאו וילון ופרחה ממנו טומאת מדרס, נשתירה בו טומאת מגע הזב. הלכך בכגון זה הוילון טמא במגע הזב ("אילוהי רבא"; תוספות וחדשים; "תפארת ישראל"; ועיי' גמרא מנחות כד, ב; רש"י ותוספות חולין עב, ב).

באור משנה י

שלשה על שלשה שנתחלק – בגד של שלוש טפחים על שלוש טפחים שנטמא במדרס הזב, ואחר כך נחלק לשני חלקים, והאיל ואין בכל חלק כשיעור טומאת מדרס, טהור מן המדרס – בטלה מכל חלק טומאת המדרס, אבל טמא מגע מדרס – משום שנגע במדרס שלו קודם שנתחלק. אמר רבי יוסי: וכי באיזה מדרס נגע זה? – רבי יוסי הולך לשיטתו במשנה הקודמת, שהנגיעה במדרס של עצמו אינה מגע לטומאה, וכיון שפקעה מכל חלק טומאת המדרס הרי הוא טהור לגמרי, ולא נשתירה בו טומאה כלל, אלא אם כן נגע בו הזב, טמא במגע הזב – כמו שבארנו במשנה הקודמת.

מחלוקתם של תנא קמא ורבי יוסי במשנתנו ובמשנה הקודמת היא, אם טומאת בית הסתרים מטמאה במגע, שלדעת תנא קמא מטמאה, ולפיכך הוא סובר, שטמא מגע מדרס, שכן משנעשה מדרס נגע זה בזה בעודם מחוברים, וכל מקצת נעשה גם כן מגע מדרס. ורבי יוסי סובר, שבעודם מחוברים אינם נטמאים זה מזה, שבמקום חיבורם הרי זה בית הסתרים, ואינו טמא אלא אם כן נגע בו הזב, דהיינו שדרס עליו הזב כשהוא יחף (כמו שהבאנו בבאור המשנה הקודמת), או שדרס עליו במגעל, שבשעת מדרס נעשה גם כן טמא מגע מדרס, שנגע זה בסנדל, ואינו טהור אלא אם כן בזמן שדרס היה פשוטי כלי עץ מפסיק בין רגליו לבגד (תוספות רבי עקיבא אינו. כפי העולה מדברי התוספות חולין עב, ב. מנחות כד, ב).

יֵא שְׁלִשָּׁה עַל שְׁלִשָּׁה, בְּאִשְׁפוֹת – בְּרִיא וְצוֹרֵר מִלֵּחַ; בִּבִּית – אוֹ בְּרִיא, אוֹ צוֹרֵר מִלֵּחַ. בְּמָה מִלֵּחַ יְהֵא צוֹרֵר?
רַבֵּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּדִקָּה; וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: בְּגִסָּה. אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִתְּכַנְּנִים לְהַקֵּל. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: שְׁוִים שְׁלִשָּׁה
עַל שְׁלִשָּׁה בְּאִשְׁפוֹת לְשִׁלֵּשׁ עַל שְׁלֹשׁ בִּבִּית.

יב שְׁלִשָּׁה עַל שְׁלִשָּׁה שְׁנִקְרַע, אִם נִתְּנוּ עַל הַכֶּסֶף וּבִשְׂרוֹ נִוְגַע בְּכֶסֶף – טְהוֹר; וְאִם לֹא – טָמֵא. שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ
שְׁנִמְהָה מִמֶּנָּה חוּט אֶחָד, אוֹ שְׁנַמְצָא בּוֹ קֶשֶׁר, אוֹ שְׁנֵי חוּטִין מִתְּאִימִין – טְהוֹרָה. שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ שְׁהִשְׁלִיכָה
בְּאִשְׁפוֹת – טְהוֹרָה. הַחֲזִירָה – מִמָּאָה. לְעוֹלָם הַשְׁלֹכְתָּה מִטְהַרְתָּה, וְחֲזַרְתָּה מִמְּטֹמְאָתָה, חוּץ מִשָּׁל אֲרָגְמָן וְשֵׁל
וְהוֹרִית טוֹכָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִף מִטְּלִית חֲדָשָׁה כִּיּוֹצֵא בָּהֶן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כִּלְּן טְהוֹרִין, לֹא הוֹכְרִין אֶלָּא
מִפְּנֵי הַשִּׁבְתָּ אֲבֵדָה.

פירוש ברטנורא

יֵא בְּרִיא וְצוֹרֵר מִלֵּחַ. גרסין. בגד המוטל באשפות בטל ליה מתורת בגד, אלא אם כן אית ביה תרת, שיהא בריא וחוק. וראוי לצרור בו רובע קב מלח. אבל הנמצא בבית, הואיל ואינה מושלכת באשפה עדיין חשוב הוא ובהר גרידא פני, או בריא אע"פ שאינו צורר מלח, או צורר מלח אע"פ שאינו בריא: ר' יהודה אומר בדקה. לעולם אינו מיטמא עד שיהא צורר רובע מלח דקה: **וְחֻכְמִים אוֹמְרִים.** אינו מיטמא עד שיהא צורר כנסה: **אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִתְּכַנְּנִים**
לְהַקֵּל. ר' יהודה סבר דקה צריכה לצרור בבגד בריא וחוק טפי, מפני כבדה, שהיא כבדה יותר מן הנסה, הלכך משער עד שתהא מחוקת בדקה, להקל עליה שלא יטמא. ורבנן סברי גסה צריכה בגד יותר בריא, מפני חידודה וקרונויה בלושים, הלכך משערים בנסה ליטמא, כדי להקל על הבגד המחוק מלח דקה שלא יטמא: **שְׁוִים שְׁלִשָּׁה עַל שְׁלִשָּׁה בְּאִשְׁפָּה שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ בִּבִּית.** כשם ששלוש על שלש בבית מטמאות טמא מת ואין מטמאות מדרס, כך שלשה על שלשה באשפה מטמאות טמא מת ואין מטמאות מדרס, דבטלה חשיבותן מאחר שהשליכה לאשפה. והלכה כחכמים בלכוד: **יב שְׁלִשָּׁה עַל שְׁלִשָּׁה שְׁנִקְרַע.** ולא נחלקו הקרעים זו מזו: **וּבִשְׂרוֹ נִוְגַע בְּכֶסֶף.** אם הקרע כל כך גדול עד שכשמשמים הבגד על הכסף וישב עליו בשור נוגע בכסף: **טְהוֹר.** דבטל ליה מתורת בגד: **וְאִם לֹא.** שאין הקרע כל כך שיוגע בשור בכסף, לא בטל מתורת בגד, וטמא: **שְׁנִמְהָה מִמֶּנָּה.** שבלה ממנו. ודוגמתו מהורה שטלייה על גבי בריאה רתנן לעיל בסוף פרק שלשה תריסין. וכשבלה חוט אחד מבגד שלש על שלש מצומצמות, נתמעט שיעורו וטהור: **אוֹ שְׁנֵי חוּטִין מִתְּאִימִין.** פירשו רבותי, דמתאימין קאי נמי אקשר. והכי קתני, נמצאו בה שני קשרים מתאימין או שני חוטים מתאימין. משום דאם שני חוטים קשורים זה אצל זה בבגד אין דרך להניחם, והכי אמרינן בגמרא פרק כלל גדול [שבת דף ע"ד] אי מתרמי תרי קטרי בהדי הדדי שרי חד וקטר חד. ושני חוטים המתאימין, שדרך האריגה שהעריב נכנס לתוך השתי אין שני חוטים נכנסים בסדר אחד אלא במקום שזה נכנס זה יוצא, וכששניהם שוין נחשב האחד כמי שאינו: **הַחֲזִירָה. לבית, טמאה.** דהא הדר אחשבה: **לְעוֹלָם הַשְׁלֹכְתָּה מִטְהַרְתָּה.** כלומר כי האי גוונא מימאחא ומיטהרת אפילו עשר פעמים

משניות מבאורות – קה"י

באור משנה יא

שְׁלִשָּׁה עַל שְׁלִשָּׁה – בגד שיש בו שלושה טפחים על שלושה טפחים: **בְּאִשְׁפוֹת –** אם הוא מוטל בערימת הזבל, הרי הוא בטל מתורת בגד, ואינו מקבל טומאה אלא אם כן יש בו שתי מעלות: **בְּרִיא וְצוֹרֵר מִלֵּחַ –** שיהא שלם ואף חזק שראוי לצרור בו מלח: **בִּבִּית –** אבל בגד שלושה על שלושה הנמצא בבית, דיו לקבלת טומאה באחת משתי המעלות הללו: **אוֹ בְּרִיא –** שלם, אף על פי שאינו ראוי לצרור בו מלח, **אוֹ צוֹרֵר מִלֵּחַ –** שהוא ראוי לצרור בו מלח, אף על פי שאינו שלם **רַבֵּעַ –** רבע הקב (כ"ח ליטר). **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּדִקָּה –** הרובע משערים במלח דקה: **וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: בְּגִסָּה –** במלח גסה משערים את הרובע. **אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִתְּכַנְּנִים לְהַקֵּל –** רבי יהודה סובר, שבשביל לצרור מלח דקה צריך בגד חזק יותר מאשר מלח גסה, משום שמלח דקה כבדה מן הגסה, הלכך הוא מקל ואומר, שאין בגד שלושה על שלושה מקבל טומאה אלא אם כן צורר רבע הקב מלח דקה; וחכמים סוברים, שלמלח גסה צריכים בגד חזק יותר, מפני שיש לה בליטות וחידודים העלולים לקרוע את הבגד, הלכך משערים הם ברובע הקב מלח גסה לענין קבלת טומאה, כדי להקל על הבגד שאינו ראוי אלא לצרור בו מלח דקה, שלא יקבל טומאה. **רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: שְׁוִים שְׁלִשָּׁה עַל שְׁלִשָּׁה בְּאִשְׁפוֹת לְשִׁלֵּשׁ עַל שְׁלֹשׁ בִּבִּית –** כשם שבגד שלוש על שלוש אצבעות בבית אינו מקבל טומאת מדרס אלא שאר הטומאות, כך בגד של שלושה על שלושה טפחים המוטל באשפה אינו מקבל טומאת מדרס אלא שאר הטומאות, ואפילו הוא בריא וצורר מלח, שהואיל והשליכוהו לאשפה בטלה חשיבותו לענין מדרס, ואין דינו אלא כבגד שלוש על שלוש.

באור משנה יב

שְׁלִשָּׁה עַל שְׁלִשָּׁה שְׁנִקְרַע – בגד של שלושה טפחים על שלושה טפחים שנקרע, ולא נחלק, שעדיין הקרעים מחוברים, **אִם נִתְּנוּ עַל**

הַכֶּסֶף וּבִשְׂרוֹ נִוְגַע בְּכֶסֶף – אם כשמיניחים את הבגד הזה על הכסף ואדם יושב עליו, בשור נוגע בכסף במקום הקרע, **טְהוֹר –** מטומאת מדרס, שהרי זה כאילו נחלק (תפארת ישראל: "סודי טהורות"); **וְאִם לֹא –** שאין בשור נוגע בכסף במקום הקרע, **טָמֵא –** הרי הוא מקבל טומאת מדרס, שעדיין חשוב בגד הראוי לישיבה. **שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ –** מטלית של שלוש אצבעות על שלוש אצבעות מצומצמות, **שְׁנִמְהָה מִמֶּנָּה חוּט אֶחָד –** שנתבלה (נעשה בלוי) חוט אחד שלה, ונמצא שנתמעט שיעורה, **אוֹ שְׁנַמְצָא בּוֹ קֶשֶׁר –** בחוט, **אוֹ שְׁנֵי חוּטִין מִתְּאִימִין –** שני חוטי ערב נכנסים כפולים לתוך השתי, ואין הם סדורים כדרך האריגה שחוט אחד נכנס ואחד יוצא; במפרשים מבואר, שתיבת "מתאימין" מוסבה גם על הקשר, כלומר שנמצאו במטלית שני קשרים מתאימים, היינו סמוכים זה לזה, ואין דרך להניח בבגד שני חוטים שקשריהם סמוכים, או שני חוטים מתאימים, כמו שבארנו לעיל, והרי שאחד מהם כאילו אינו, **טְהוֹרָה –** אינה מקבלת טומאה, כדן שלוש על שלוש שנתמעט שיעורה. **שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ שְׁהִשְׁלִיכָה בְּאִשְׁפוֹת, טְהוֹרָה –** שביטלה מתורת בגד. **הַחֲזִירָה –** מן האשפה לבית, **טָמֵאָה –** מקבלת שוב טומאה. **לְעוֹלָם הַשְׁלֹכְתָּה מִטְהַרְתָּה, וְחֲזַרְתָּה מִטְמֹמְאָתָה –** כלומר אפילו השליכה והחזירה כמה פעמים ביום אחד, משהשליכה טהורה ומשהחזירה טמאה, כמו שבארנו לעיל, **חוּץ מִשָּׁל אֲרָגְמָן –** צמר צבוע ארגמן, **וְשֵׁל וְהוֹרִית טוֹכָה –** צמר צבוע וזהוית, והיינו "תולעת שני" (שמות כה, ד), שכן תרגם שם אונקלוס: וצבעו זהו: ששני אלה חשובים, ואין השלכתם לאשפה מבטלת אותם מתורת בגד, והלכך שלוש על שלוש מהם שהשליך לאשפה עדיין מקבלות טומאה. **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִף מִטְּלִית חֲדָשָׁה כִּיּוֹצֵא בָּהֶן –** כארגמן וזהוית טובה, שאין השלכתה לאשפה מבטלה מתורת בגד. **רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כִּלְּן טְהוֹרִין –** אפילו ארגמן וזהוית טובה השלכתם לאשפה מטהרתם, **לֹא הוֹכְרִין –** על ידי החכמים ארגמן וזהוית המוטלים באשפות, שחשובים הם משאר בגדיהם, **אֶלָּא מִפְּנֵי הַשִּׁבְתָּ אֲבֵדָה –** שאף אם מצאם באשפה חייב להכריז, שכן

פרק עשרים ושמונה

א שֶׁלֶשׁ עַל שְׁלֹשׁ שְׁנֵיתָהּ בְּדוּר, או שְׁעֵשָׂאָה בְּדוּר בְּפִי עֲצָמָה – טְהוּרָה. אֲבָל שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה שְׁנֵיתָהּ בְּדוּר – טָמֵא. עֲשָׂאָה בְּדוּר בְּפִי עֲצָמוֹ – טְהוּר, מִפְּנֵי שֶׁהִתְפַּר מִמַּעַטּוֹ.

ב פָּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה שְׁהִתְקִינוּ לָפֶק בּוֹ אֶת הַמֶּרְחֵץ, לְנֹעַר בּוֹ אֶת הַקְּדֵרָה, לְקַנֵּחַ בּוֹ אֶת הַרְחִים, בֵּין מוֹכֵן בֵּין שְׂאִינוֹ מוֹכֵן – טָמֵא; דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי יְהוֹשֻעַ אָמַר: בֵּין מִן הַמוֹכֵן בֵּין שְׂאִינוֹ מִן הַמוֹכֵן – טְהוּר. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: מִן הַמוֹכֵן – טָמֵא; שְׂאִינוֹ מִן הַמוֹכֵן – טְהוּר.

פירוש ברטנורא

ביום: ארגמן וזהורית טובה. חשיבי ולא מבטלה להו [מתורת בגד]. וזהורית טובה הוא המשי הצבוע כרמזי"ו בלע"ז: אף מטלית חדשה כיוצא בהן. דינה כדן ארגמן וזהורית טובה, ולא מבטלה לה אשפה מתורת בגד: כולן טהורין. אם הושלכו לאשפה אפילו ארגמן וזהורית טובה: לא חוזרין. ארגמן וזהורית טובה ליחלל משאר בגדים: אלא מפני השבת אבידה. דאם מצאם באשפה לא אמרין מדעת השליכם, ובעו הכרזה, דמפני חשיבותיהו לא מייאשי בהעלים. ושאר בגדים דלא חשיבי, אם מצאם באשפה לא בעו הכרזה. והלכה כתנא קמא:

כח א שלש על שלש שנתנה בכדור. בגד של שלש אצבעות על שלש אצבעות שנתנה בתוך כדור, פלוט"א בלע"ז: או שעשאה כדור. שלקח הכדור וכרכו עגול כמין כדור, כמו שעושים לחינוקות, ותרפו: טהורה. שנתבטלה כשנתנה בכדור, וכל שכן כשעשאה כדור בפני עצמה שנתבטלה בתפירה: אבל שלשה על שלשה. לא מבטלה בנתינתה לתוך הכדור, לפי שהיא שמורה שם. אבל אם עשאה כדור בפני עצמה, וטהורה, לפי שהתפירה ממעטה, וטהורה ממדרס, אבל טמאה בכל שאר טומאות כדן כל שלשה על שלשה שנתמעט:

ב לפוק. לסתום נקבין שבמרחץ שלא יצא החום: ולנער בו את הקדירה. לאחז בו את הקדירה כדי לערות ממנה לתוך הקערה או לתוך התמחוי: בין מן המוכן בין שאינו מן המוכן. בפרק כמה מרליקין מוכיח, דבנתינו בקופסא כולי עלמא לא פליגי דטמא, דהא אחשביה. ובורקו לאשפה כולי עלמא לא פליגי דטהור, דהא בטלית. כי פליגי, היכא דתלה אותו במגוד, קוילי"א בלע"ז, או הניחו אחורי הדלת. ר' אליעזר סבר בין הניחו במגוד שנראה כמוכן לגבי ורקו באשפה, בין הניחו אחורי הדלת שנראה כאינו מוכן לגבי הניחו בקופסא, לעולם טמא כל זמן שלא ורקו באשפה. ורבי יהושע סבר, לעולם טהור

משניות מבוארות – קהתי

בין מוכן בין שאינו מוכן – בין שהוא מוכן לשימוש כבגד, בין שאינו מוכן, כמו שנבאר להלן, **טָמֵא** – הריהו מקבל טומאה; ברם טומאת מדרס אינו מקבל, מאחר שהוא פחות משלושה על שלושה; **דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** – כמו שנבאר טעמו להלן. **רַבִּי יְהוֹשֻעַ אָמַר:**

בין מן המוכן בין שאינו מן המוכן, טְהוּר – אינו מקבל שום טומאה, כמו שנבאר להלן. **רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר:** מן המוכן, **טָמֵא** – מקבל טומאה, **שְׂאִינוֹ מִן הַמוֹכֵן, טְהוּר** – אינו מקבל טומאה.

בגמרא (שבת כט, א-ב) מבארים, שאם הניח את המטלית (שבה עוסקת מנשנותו) בקופסה, הכל מודים שמקבלת טומאה, שהואיל והצניעה הרי גילה דעתו שמחשיבה עוד כבגד; ואף על פי שהתקינה לפקק בה את המרחץ או לנער בה את הקדירה, היינו לתשמישים בוויים, מכל מקום הואיל והניחה בקופסה הרי זו הוכחה, שודאי דעתו להשתמש בה כבגד, כגון להטליא בה את בגדו כשיצטרך, הלכך אין ההתקנה לתשמישים אלו מבטלה מתורת בגד, ולדברי הכל מקבלת טומאה; ואם זרק את המטלית לאשפה, הכל מודים שאינה מקבלת טומאה שהרי ביטלה מתורת בגד, ובין שהתקינה לתשמישים הנוכרים לעיל בין שלא התקינה, שוב אין עליה תורת בגד וטהורה היא; לא נחלקו במשנתנו אלא בכגון שתלאה במגוד, היינו בקולב, או שהניחה אחורי הדלת, שלדעת רבי אליעזר אף בכגון זה מקבלת טומאה, שהואיל ולא זרקה לאשפה אלא הניחה במקום מסוים בבית, דינה כמו שהניחה בקופסה. וזהו שאומר רבי אליעזר: בין מוכן – היינו שתלה את המטלית במגוד, שנראה כאילו הכינה עדיין לשם שימוש כבגד, בין שאינו מוכן – היינו כשהניח את המטלית אחורי הדלת, שלגבי הנחה בקופסה הרי זו נראית כאילו אינה "מוכנה" לשימוש כבגד, טמא – המטלית. המוכן בין שאינו מן המוכן, טהור – כלומר בין שתלה את המטלית במגוד, אף על פי שלגבי זריקה באשפה הרי זו נראית כ"מוכנה", ובין שהניח את המטלית אחורי הדלת, שאינה מוכנה, אינה מקבלת טומאה, שכל זמן שלא הניחה בקופסה, אין המטלית נחשבת כ"מוכנה", ודינה כאילו זרקה לאשפה, וטהורה היא. ורבי עקיבא טובר: מן המוכן. טמא – כלומר, תלה את המטלית במגוד, הרי היא "מוכנה" לשימוש כבגד, ודינה כאילו הניחה בקופסה, ומקבלת טומאה; שאינו מן המוכן. טהור – אבל אם הניחה אחורי הדלת, שבכגון זה אינה "מוכנה", דינה כאילו זרקה לאשפה, ואינה מקבלת טומאה.

מפני חשיבותם אנו תולים שנודקו לאשפה שלא מדעת בעליהם, מה שאין כן בשאר בגדים, שאם מצאם באשפה אינו צריך להכריז. אבל כאן בענין טומאה, הואיל והשליכו אותם בעליהם מדעתם, לפיכך אף אלו בטלה חשיבותם, והשלתם מטהרתם כדן שאר בגדים.

באור משנה א

שֶׁלֶשׁ עַל שְׁלֹשׁ – מטלית של שלוש אצבעות על שלוש אצבעות, **שְׁנֵיתָהּ בְּדוּר** – בתוך כדור, או שְׁעֵשָׂאָה בְּדוּר בְּפִי עֲצָמָה – שקיפל את המטלית ועשה ממנה עצמה כדור, **טְהוּרָה** – מכל הטומאות, שנתבטלה כשנתנה בכדור; וכל שכן כשעשאה כדור בפני עצמה, שנתבטלה בתפירה משלוש על שלוש (הר"ש; ברטנורא); **אֲבָל שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה שְׁנֵיתָהּ בְּדוּר** – בגד של שלושה טפחים על שלושה טפחים שנתנו בתוך כדור, **טָמֵא** – אפילו בטומאת מדרס, שלא נחבטל בנתינתו לתוך הכדור, אלא כאילו ניתן לתוכו להיות שמור בו. **עֲשָׂאָה בְּדוּר בְּפִי עֲצָמוֹ** – קיפלו ועשה ממנו כדור, **טְהוּר** – מטומאת מדרס, **מִפְּנֵי שֶׁהִתְפַּר מִמַּעַטּוֹ** – משיעור שלושה על שלושה; ברם, טמא הוא בכל שאר הטומאות, כמו ששינוי (לעיל כז, ח): "שלושה על שלושה שנתמעט, אף על פי שטהור ממדרס, טמא בכל הטומאות.

בארנו את הסיפא לפי שיטת הרמב"ם (הל' כלים כב, כז). וכן פירשתי הרא"ש והרב מברטנורא. אבל הראב"ד מפרש: שלושה על שלושה שנתנו בכדור, טמא – בכל הטומאות, חוץ מטומאת מדרס, שהרי בנתינתו לתוך הכדור ביטלו מתורת מדרס. עשאו כדור בפני עצמו, טהור – אף משאר הטומאות, מפני שהתפר ממעטו משלושה על שלושה, והרי זה כפחות משלושה על שלושה שהתקינו לפקק בו את המרחץ (כלהן משנה ב), שביטלו מתורת בגד, וטהור (והשגות הראב"ד על הרמב"ם סו).

אף הר"ש, שמפרש משנתנו בתחילה כשיטת הרמב"ם, מסיים בשולי הפירוש: אבל "טהור" משמע לגמרי מכל הטומאות ואין זה דומה לשלושה על שלושה שנתמעט, שכאן התפירה והכריכה ממעטו ומבטלתו מתורת בגד."

באור משנה ב

פָּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה – טפחים, **שְׁהִתְקִינוּ לָפֶק בּוֹ אֶת הַמֶּרְחֵץ** – לסתום בו את הנקבים שבמרחץ, **לְנֹעַר בּוֹ אֶת הַקְּדֵרָה** – או לאחז בו את הקדירה הרוחתה כדי לנערה, או לְקַנֵּחַ בּוֹ אֶת הַרְחִים – מהאבק, שלא יתערב בקמח (רמב"ם; יתפאר ישראלי).

ג העושה אספגלית, בין בבגד בין בעור – טהורה. רבי יוסי אומר: על העור – טהור. מלגמא, בבגד – טהורה, ובעור – טמאה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף בבגד – טמאה, מפני שהיא ננערת. ד מטפחות ספרים בין מצירות בין שאינן מצירות – טמאות; פדכרי בית שמאי. בית הלל אומרים: מצירות – טהורות, ושאיןן מצירות – טמאות. רבן גמליאל אומר: אלו ואלו טהורות.

פירוש ברטנורא

כל זמן שלא הניחו בקופסא, ורבי עקיבא סבר, דתלאו במגוד מוכן הוא והוי כאילו הניחו בקופסא וטמא, והניחו אחורי הדלת דהוי שלא מן המוכן, הרי הוא כאילו זרקו באשפה וטהור. והתם מסיק דהדר ביה ר' עקיבא לגבי ר' יהושע. והלכה כר' יהושע:

ג אספגלית. תחבושת שעושים מחבל ושקיה וחמאה ושמן וכיוצא בזה, וממרחים אותה על הבגד או על העור ונותנים על המכה והיא נמאסת, ואין הבגד והעור ראוין עוד לשיבה ולא לתשיש אחר: מלוגמא. תחבושת עשויה מקמח ותאנים וכיוצא בהן, שאדם לועס ונותן על גב המכה. ופירוש מלוגמא, מלא לוגמא: בבגד טהור. לפי שהבגד נמאס ומתבטל וחו לא חוי לתשיש: ובעור טמא. שאין המלוגמא מתדבקת על העור כמו על הבגד, ואין העור מתבטל בכך: מפני שהיא ננערת. לאחר שנתכשה מעל הבגד היא ננערת ונשמטת מאליה מעל הבגד והולך כל הלכלוך. ואין הלכה כרבי שמעון בן גמליאל:

ד מצויירות טהורות. דצורתן מוכחת עליהן שהן מיוחדים לספרים בלבד ואינן משמשי אדם, וכל שאינו משמשי אדם, טהור: ושאיןן מצויירות. מיוחדים נמי לשאר תשמישין, הלכך טמאות. ובית שמאי דמטמאין בין מצויירות בין שאיןן מצויירות, משום דמחשבי מטפחות ספרים משמשי אדם, שעשוין למשמש בהם תמיד: אלו ואלו טהורות. דכיון שיחדן לספרים חו לא הוו משמשי אדם. ואין הלכה כרבן גמליאל:

משניות מבוטאות – קהתי

יוסי אומר: על העור, טהור – רוב המפרשים אינם גורסים פיסקה זו (ענין "תוספות יום טוב", שלדעתו אפשר שפיסקה זו נשתרבה לכאן ממשנה ו' דלקמן). מלגמא – רטייה שעושים מקמח וסממנים ושומן לרכך בה את המכה: בבגד – עשאה בבגד, טהורה – לפי שהבגד נמאס ואינו ראוי עוד לשימוש הלכך אינו מקבל טמאה; ובעור – ואם עשאה בעור, טמאה – לפי שאין המלוגמא מתדבקת על העור כמו על הבגד, ואפשר לקנח אותה, והעור שוב יאה ראוי לשימוש כבתחילה, הלכך עדיין מקבל טמאה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף בבגד – אף מלוגמא העשויה בבגד, טמאה – הבגד עדיין מקבל טמאה, מפני שהיא ננערת – לאחר שנתכשה המלוגמא, הרי היא ננערת ונופלת מעל הבגד, ואפשר להשתמש בו. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל.

בעל "משנה אחרונה" כותב: מפני שהיא ננערת – הלכך אפילו קודם שננערה לא בטלה. ולאחר שננערה משמע שאף תנא קמא מודה שטמאה... (ענין שם בענין טעם המחלוקת).

באור משנה ד

מטפחות ספרים – שכורכים בהן ספרים; ויש מפרשים: מטפחות של ספרי תורה, בין מצירות בין שאינן מצירות, טמאות – מקבלות טמאה, פדכרי בית שמאי – כך הם דברי בית שמאי, שלדעתם מטפחות אלו משמשי אדם הם, כיון שעשוין למשמש בהם תמיד (ברטנורא), או כיון שפורסים אותם על הספרים כשקוראים בהם (הראש). בית הלל אומרים: מצירות, טהורות – שעשויות הן לנוי הספרים ולא לתשיש אדם, ושאיןן מצירות, טמאות – שמיוחדות הן אף לשאר תשמישים (ברטנורא). רבן גמליאל אומר: אלו ואלו – בין מצויירות, בין שאיןן מצויירות, טהורות – אינן מקבלות טמאה, שהואיל ומיוחדות לספרים, אין האדם משתמש בהן תשמישים אחרים (ברטנורא). והלכה כבית הלל. וכבר שנינו (לעיל כד, יד), שטפחות של ספרים טמאות בכל הטומאות חוץ מטומאת מדרס; ולפי משנתנו יש לפרש שמדובר שם במטפחות שאיןן מצויירות.

יש מפרשים, שטעמם של בית שמאי, שגורו חכמים במטפחות ספרים, שלא יבואו להחליפן בשאר בגדים. ובית הלל סוברים שדווקא במטפחות שאיןן מצויירות גורו חכמים, והואיל ולא ניכר בהן שמיוחדות הן לתשיש של קדושה, אבל במטפחות מצויירות, הרי ציורם מוכיח עליהן, ולא יבואו להחליפן במטפחות של חול. ורבן גמליאל סובר, שהואיל ומיוחדות הן לקדושה, אין גורמים בתשמישי קדושה משום תשמישי חול, ולפיכך אף מטפחות שאיןן מצויירות אינן מקבלות טמאה ("תפארת ישראל": "משנה אחרונה").

בארנו לפי התוספות (שם), שבדברי כל התנאים "מוכן" היינו תלאו במגוד, ו"שאיןן מוכן" היינו הניחו אחורי הדלת. אבל רש"י מפרש, שבדברי רבי אליעזר "מוכן" היינו הניחו בקופסה, ו"שאיןן מוכן" היינו תלאו במגוד או הניחו אחורי הדלת; ואילו בדברי רבי יהושע, "מוכן" היינו תלאו במגוד או הניחו אחורי הדלת, ו"שאיןן מוכן" היינו זרקו לאשפה. ברם, בדברי רבי עקיבא, פירושם כמו שבארנו לעיל.

ולהבהרת יתר של משנתנו נוסף עוד (עפ"י "סדרי טהרות") כי מה ששנינו ברישא: "שהתקינה לפוך בו את המרחץ, לנער בו את הקדירה, לקנח בו את הריחיים", יש בזה שלוש שיטות.

א) שיטת רש"י. שהתקינה לפקיקה וכו' היא לרעה, מאחר שתשמישים אלו הם בוויים, שלא לפי מעלת בגד, ולא נקטה משנתנו ענין זה אלא משום רבי יהושע ורבי עקיבא, שדווקא בכגון שהתקין את המטלית לתשמישים אלו חולקים רבי יהושע ורבי עקיבא על רבי אליעזר, שלדעת רבי יהושע הואיל והתקין את המטלית לתשמישים בוויים, בטלה ממנה תורת בגד, ואפילו תלאה במגוד דינה כאילו זרקה לאשפה וטהורה; ולדעת רבי עקיבא, אמנם כשתלאה במגוד דינה כאילו הניחה בקופסה, שאף על פי שהתקינה לתשמישים אלו אינה יוצאת מתורת בגד, אבל כשהניחה אחורי הדלת דינה כאילו זרקה לאשפה. ברם, במטלית סתם שלא התקינה לשום תשיש הכל מודים, שאפילו לא הניחה בקופסה אלא תלאה במגוד או הניחה אחורי הדלת, הרי היא מקבלת טמאה, לפי שאדם עשוי לתלות חפצו במגוד או להניחו אחורי הדלת.

ב) שיטת הרמב"ם. שהתקינה לפקיקה וכו' היא לשבח, ונקטה משנתנו ענין זה משום רבי אליעזר, שדווקא בכגון שהתקין את המטלית לשימוש מסוים, סובר רבי אליעזר שמקבלת טמאה, אף על פי שלא הניחה בקופסה אלא תלאה במגוד או הניחה אחורי הדלת, שהואיל והתקינה לתשיש מסוים, הרי חשובה היא אצלו, וכל זמן שלא זרקה לאשפה הרי היא מקבלת טמאה. אבל במטלית סתם שלא התקינה לשום תשיש, אף רבי אליעזר מודה, שאם לא הניחה בקופסה אלא תלאה במגוד או הניחה אחורי הדלת, הרי היא בטלה מתורת בגד ואינה מקבלת טמאה.

ג) שיטת הר"ף. שהיא אמנם כשיטת רש"י, שהתקינה לפקיקה וכו' היא לרעה ולא לשבח, אלא שלדעת הר"ף חולק רבי אליעזר על רבי יהושע ורבי עקיבא בין בכגון שהתקינה לפקק בה את המרחץ וכו' ובין בסתם, שלא התקינה לשום תשיש, ולא נקטה המשנה ענין ההתקנה אלא להשמיענו רבותא לדעת רבי אליעזר, שאפילו התקינה לתשמישים גרועים, מכל מקום כל זמן שלא זרקה לאשפה אלא תלאה במגוד או הניחה אחורי הדלת, אינה בטלה מתורת בגד, ומקבלת טמאה (ואמנם באורנו במשנה רוא כשיטת הר"ף).

באור משנה ג

העושה אספגלית – תחבושת שנותנים על המכה, בין בבגד בין בעור – אף על פי שיש בכל אחד היעור לקבל טמאה, טהורה – לפי שנמאסת, ואין הבגד או העור ראוים עוד לשימוש אחר. רבי

ה כפה שהיא טמא מדרס, ונתנו על הספר – טהור מן המדרס, אבל טמא טמא מת. חמת שעשאה שטיח, ושטיח שעשאו חמת – טהור. חמת שעשאה תרמל, ותרמל שעשאו חמת, פר שעשאו סדין, וסדין שעשאו פר, כסת שעשאה מטפחת, ומטפחת שעשאה כסת – טמא. זה הכלל: כל ששנהו לשמו – טמא; לשם אחר – טהור.

ו מטלית שטלית על הקפה – מטמאה אחד, ופוסלת אחד. הפרישה מן הקפה – הקפה מטמאה אחד ופוסלת

פירוש ברטנורא

ה כיפה. מטפחת שבראש האשה, ויש לה טומאת מדרס, שפעמים שהיא יושבת עליה: ונתנו על הספר. אם יחד אותו לספר וכך אותו עליו: טהור מן המדרס. אבל טמא שאר טומאות: חמת. נאד של עור: שעשאו שטיח. עור שטוח על הארץ לישיב עליו. וחמת ושטיח תרומהו ממאין מדרס, ואפילו הכי כיון דשינה מזה לזה ואפילו בלא שינוי מעשה היה ליה ככלי שנשבר וטהור, אבל מקבל טומאה מכאן ולהבא: תרמל. כלי עור שהרועה מניח כליו לתוכו: הכי גרסינן, כסת שעשאו מטפחת ומטפחת שעשאה כסת טהור. ולא גרסינן טמא. וכך היא גירסת רבותי. וכן מצאתי במשנה דווקנית. והכי מוכח מן התוספתא. ומעמא דבבולתו טהור, כדתנן בסמוך, זה הכלל לשמו טמא אחר טהור, ומפרש בתוספתא, לשמו מכלי פשוט לכלי פשוט, כגון משטח למטפחת או ממטפחת לשטיח, ושלא לשמו מכלי פשוט לכלי קבל ומכלי קבל לכלי פשוט, ומכלי קבל נמו, הכל שינוי שלא לשמו וטהור. ואם כן חמת שעשאה תורמל דשינהו מקבל לקבל נמו טהור, וכן שעשאו סדין וסדין שעשאו כר דהוי שינוי מקבל לפשוט ומפשוט לקבל נמו טהור. ואי קשיא, אמאי לא ערבינהו ותנינהו חמת שעשאה שטיח ושטיח שעשאו חמת כרדי הנך, כיון דכולהו טהור הוא. הא לא קשיא, משום דקא בעי למיהדר ולמתני [חמת] זמנא אחריתי כדתני חמת שעשאה תורמל והוה צריך למתני חמת שעשאה שטיח או תורמל, ואינו רוצה לשנות מסדר האחרים. ורוב ספרים גורסים טמא, ואינו יודע ליישב גירסא זו מכוונת:

ו מטלית. שהיא טמאה מדרס, ומלאה בקופה. וקופה לאו בת מדרס היא, ומיהו כשטלמה בקופה נטמאת הקופה, לפי שנגעה במטלית הטמאה מדרס, והרי היא מגע מדרס. והמטלית כשנגמרה טליתתה פרח מינה טומאת מדרס, משום דבטלה לגבי קופה וקופה לא חויה למדרס: מטמאה אחד ופוסלת אחד. כרין כלים שנגעו במדרס ופירשו, דתנן בסוף זבחים הנוגע במשכב טמא שנים ופוסל אחד, פירש מטמא אחד ופוסל אחד, דכל זמן שהכלי נוגע במדרס חשבינן ליה כאב הטומאה לענין אוכלים לעשות ראשון ושני בחולין ושלישי בתרומה, אבל כשפרש היה ליה כולד הטומאה ועושה שני בחולין ושלישי בתרומה בלבד, דהיינו מטמא אחד ופוסל אחד: הפרישה. למטלית מן הקופה, הוי לה הקופה ולד הטומאה כמו שהיתה קודם שהפרישה, אבל המטלית

משניות מבוארות – קהתי

וממטפחת לשטיח, טמא: לשם אחד – מכלי פשוט לכלי קיבול או מכלי קיבול לכלי פשוט, וכן מכלי קיבול לכלי קיבול, וטהור: הלכך חמת שעשאה תורמל, ששינה מכלי קיבול לכלי קיבול, וכן שעשאו סדין, וסדין שעשאו כר וכן ששינה מכלי קיבול לכלי פשוט ומכלי פשוט לכלי קיבול, בטלה ממנו טומאתו (עין ר"ש ור"ב, סנדחקים ליישב לפי גירסתם, משום מה לא נקטה המשנה ענין חמת ושטיח בתוך הבבא שבסיפא, מאחר שבכולם חזין הוא: טהור).

ב אור משנה ו

מטלית – חתיכת בגד של שלושה על שלושה טפחים, שהיתה טמאה מדרס, כגון שישב עליה זב, ונעשתה אב הטומאה לטמא אדם וכלים, שטלית על הקפה – שחיברה כטלית על הקופה (השם), כדי לחזקה או לסתום נקב שבה; והרי המטלית, הואיל ושינה אותה לשם אחר, מבגד לקופה, נטהרה מטומאתה, כמו ששינוי במשנה הקודמת: "כל ששינה... לשם אחד, וטהור"; אלא שהקופה נטמאה מגע מדרס, שהרי נגעה במטלית בהתחלת ההטלאה, כשעדיין היתה טמאה מדרס, ולפיכך אף המטלית, בגמר הטלאתה, נטמאה מגע מדרס, משום חיבורה לקופה, שהחיבור עושה את הקופה והמטלית כגוף אחד, ונמצאת כולה, הקופה והמטלית, ראשון לטומאה, הלכך מטמאה אחד – מאכל הנוגע בה נעשה שני לטומאה, ופוסלת אחד – שהשני לטומאה שוב פוסל את התרומה הנוגעת בו להיות שלישי לטומאה. הפרישה מן הקפה – הסיר את המטלית מן הקופה, הקפה מטמאה אחד ופוסלת אחד – שהקופה נשארה בטומאתה, טומאת מגע מדרס, ולכן היא מטמאה אחד. שהנוגע בה נעשה שני, ופוסלת אחד. שהשני פוסל את התרומה הנוגעת בו להיות שלישי, והמטלית טהורה – שהרי משום עצמה אין בה שום טומאה, שכבר נטהרה כששינה אותה לשם אחר, אלא שמשום חיבורה לקופה היתה טמאה כמותה, וכיון שסולקה ממנה, שוב אין עליה כל טומאה; ואף על פי שנגעה בקופה, הרי אין מגע עושה מגע, שאין ראשון לטומאה מטמא כלים במגע אלא אוכלים ומשקים בלבד ("אליהו ורבי", "סודי סהודות"); ברם, רוב המפרשים מבארים הטעם, שהואיל ובטלה המטלית לגבי הקופה להיות כמותה, הרי היא עכשיו כחתיכת דופן שניטלה מן הקופה, שטהורה היא

ב אור משנה ה

כפה – שנושאת האשה על ראשה, שהיא טמא מדרס – שכן הכיפה מקבלת טומאת מדרס, לפי שפעמים האשה יושבת עליה, ונתנו על הספר – ונתן אדם את הכיפה על הספר, שדרך אותה עליו, טהור מן המדרס – הואיל וייתד אותה לספר, ואינה ראויה עוד לישיבה, אבל טמא טמא מת – מקבלת טומאת מת וכן שאר טומאות, חוץ מן המדרס, שתורת כלי עליה. חמת – נוד של עור, שעשאה שטיח – לישיב עליו, והיתה החמת טמאה מדרס, ושטיח שעשאו חמת – והשטיח היה טמא מדרס, טהור – מטומאתו הראשונה, אף על פי שגם עכשיו ראוי לישיבה, מכל מקום הואיל ושינה מזה לזה, הרי זה ככלי שנשבר, הלכך נתבטלה ממנו טומאתו; ברם, מקבל הוא טומאה מכאן ולהבא. חמת שעשאה תרמל – תרמל, ילקוט של רועים, ותרמל שעשאו חמת – נוד למים; פר שעשאו סדין, וסדין שעשאו פר, כסת שעשאה מטפחת, ומטפחת שעשאה כסת, טמא – הכלי נשאר בטומאתו, כמו שהמשנה מפרשת והולכת. זה הכלל: כל ששנהו לשמו – לשם תשמישו הראשון, בין ששינה מכלי פשוט לכלי פשוט, בין מכלי קיבול לכלי קיבול, בין מפשוט לקיבול בין מקיבול לפשוט, אם שימושו הוא מעין תשמישו הראשון, טמא – הרי הוא בטומאתו; לשם אחר – ששינה מתשמיש זה לתשמיש אחר, שאינו מעין תשמישו הראשון, טהור – נתבטלה טומאתו. הלכך חמת שעשאה שטיח ושטיח שעשאו חמת, הואיל וחמת עשויה לקבלה ושטיח עשוי לשכיבה, ונמצא ששינה לשם אחר, לפיכך טהור; אבל חמת שעשאה תורמל ותורמל שעשאו חמת, ששינה עשויים לקבלה, ונמצא ששינהו לאותו השם; ואף כר שעשאו סדין, וסדין שעשאו כר, אף על פי ששינה מקיבול לפשוט, או מפשוט לקיבול, מכל מקום לא שינה את תשמישו, שהרי שניהם משמשים לשכיבה, וכן כסת שעשאה מטפחת ומטפחת שעשאה כסת, הרי שתיהן עשויות לשכיבה, נמצא ששינהו לשמו, הלכך נשאר הוא בטומאתו (הגרי"א; רמב"ם). ויש גורסים גם בסיפא: טהור (הר"ש; ברטנורא; עין שם שמוכחים שכן היא הגירסא הנכונה, וכן מוכח גם מהתוספתא), ומפרשים את הכלל כדלקמן: כל ששינהו לשמו – מכלי פשוט לכלי פשוט, כגון משטיח למטפחת

אָחד, וְהַמְטִילִית טְהוֹרָה. טְלִיָּה עַל הַבֶּגֶד – מְטַמְּאָה שְׁנִים וּפּוֹסֶלֶת אֶחָד. הַפְּרִישָׁה מִן הַבֶּגֶד – הַבֶּגֶד מְטַמְּא אֶחָד וּפּוֹסֵל אֶחָד, וְהַמְטִילִית מְטַמְּאָה שְׁנִים וּפּוֹסֶלֶת אֶחָד. וְכֵן הַטּוֹלָה עַל הַשֶּׁק, אוֹ עַל הָעוֹר; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: עַל הָעוֹר – טְהוֹר, עַל הַשֶּׁק – טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֲרִיג. ז' שֶׁלֹּשׁ עַל שְׁלֹשׁ שְׁאֵמָרוֹ – חוּץ מִן הַמָּלֵל; דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. וְחֻכְמִים אֲמָרִים: שֶׁלֹּשׁ עַל שְׁלֹשׁ מְכוּנוֹת. טְלִיָּה עַל הַבֶּגֶד מְרוּחַ אַחַת – אֵינוֹ חָבוֹר; מִשְׁתִּי רוּחוֹת, ז' כִּנְגֵד ז' – חָבוֹר. עֲשָׂאָו בְּמִין גָּאֵם – רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמְּא, וְחֻכְמִים מְטַהֲרִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּמָה דְּבָרִים אֲמָרִים? בְּטִילִית, אֲבָל בְּחֻלּוֹק; מִלְּמַעֲלָן – חָבוֹר, וּמִלְּמַטָּן – אֵינוֹ חָבוֹר.

פירוש ברטנורא

טהורה, דמכיון שטלחה בקופה נעשית בקופה והוא לא כחתיכת דופן שניטלה מן הקופה דטהורה החתיכה. ומיהו אם אחר פרישתה מן הקופה חישב עליה לשיבה, מקבלת טומאה מכאן ולהבא אם יש בה כשיעור: טלחה על הבגד. לא נתבטלה מטומאת מדרס, ומטמא הבגד שנים ופוסל אחד כדון כלים הנוגעים במדרס כל זמן שלא פירשו: הפרישה מן הבגד. דין הבגד ככלים שנגעו ופירשו, מטמא אחד ופוסל אחד, והמטילת הרי היא כמו שהיתה, דלעולם לא נתבטלה, ומטמאה שנים ופוסלת אחד: וכן הטולה מטילת על השק או על העור. כטולה על הבגד ואינה מתבטלת: ור' שמעון מטהר. קסבר בשק ובעור מתבטלת, הואיל ולא מינה. ורבי יוסי סבר, דבשק דאריג כמותה, אינה מתבטלת. אבל בעור, דלאו אריג הוא, מתבטלת. והלכה כרבי יוסי: ז' שלש על שלש שאמר. דמטמא לענין טומאת מת ושרץ ונבילה: חוץ מן המלל. מה שמשייר האורג בראש הבגד כשיעור שני אצבעות, והוא ענף של בגד, קרוי מלל. וכיון ששתי לבדו הוא ואין בו ערב, אין מצטרף לאריג. ורבותי מפרשים מלל, מה שמולל וכופל התופר מקום החתך, מפני החוטים שדרךן לצאת שלא יצאו ויתקלקל התפירה: מכוונת. והמלל בכלל: טליית על הבגד מרוח אחת. מטילת שהיא טמאה מדרס ותפר אותה על הבגד באמצעון מרוח אחת, ומשלת רווחות תלויה ואינה מחוברת בבגד: אינו חיבור. ואין הבגד טמא מדרס: משתי רווחות זו כנגד זו. כגון שהיא תפורה מזור ומערב, ודרום וצפון אינה תפורה. או איפכא. הרי זה חיבור והבגד טמא מדרס: כמין גאם. שתפורה מזור ודרום, או מערב וצפון: במה דברים אמורים. דלא הוי חיבור אלא בשתי רווחות זו כנגד זו: בטלית. שאינה דרך מלבוש אלא שכורכה עליה בלבד: אבל בחלוק, שלובשים אותו, לעולם הוי חיבור, אא"כ תפורה השפה העליונה. והלכה כחכמים:

משניות מבוררות – קהתי

באור משנה ז

שֶׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ – חתיכת בגד של שלוש אצבעות על שלוש אצבעות, שְׁאֵמָרוֹ – חכמים, שמקבלת טומאת מת ושרץ ונבילה ונגעים, חוּץ מִן הַמָּלֵל – שיעורה הוא חוץ ממה שמקפלים בשפת המטילת כשתופרים אותה על הבגד, לפי שחשיבותה של מטילת שלוש על שלוש משום שהיא עומדה להיתפר כטלאי על הבגד, הלכך צריך שיהיו בה שלוש על שלוש אצבעות חוץ מן הקיפול, כדי שהתופר יקפל את שפתה ויתפרנה ויהא שיעור הטלאי שלוש על שלוש. ויש מפרשים, שהמלל הוא ענף הבגד, היינו החוטם היוצאים בקצות הבגד (פירוש רב האי גאון: הערוך; עיי' ר"ש שתמה על פירוש זה); דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן – כמו שבארנו טעמו לעיל. וְחֻכְמִים אֲמָרִים: שֶׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ מְכוּנוֹת – שלוש אצבעות על שלוש אצבעות מצומצמות, והמלל בכללן. טְלִיָּה עַל הַבֶּגֶד – תפר מטילת שלוש על שלוש על הבגד, מְרוּחַ אַחַת – של המטילת, שתפר אותה בצידה האחד בלבד, ולא בכל צדיה, אֵינוֹ חָבוֹר – ואם המטילת היתה טמאה, וטלחה על בגד טהור, לא נטמא הבגד; ואפילו תפר את הצד העליון של המטילת למעלה מהקרקע, שנמצאת המטילת תלויה למטה ומכסה את הקרקע, מכל מקום אינו חיבור, שהואיל והמטילת מדולדלת יש והקרקע מתגלה (תגרא: "תפארת ישראל"); מִשְׁתִּי רוּחוֹת – אבל אם תפר את המטילת בשני צדיה, ז' כִּנְגֵד ז' – כגון בצד מזור ומערב או בצד דרום וצפון, שבכגון זה אין המטילת נשמטת ממקומה והקרקע נשאר מכוסה בה, חָבוֹר – הרי זה חיבור. והבגד והמטילת נחשבים כגוף אחד לענין טומאה. עֲשָׂאָו בְּמִין גָּאֵם – כאות גמא היוונית, כגון שתפורה מזור ודרום או מערב וצפון, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמְּא – את הבגד בטומאת המטילת, שלדעתו חיבור הוא לענין טומאה, וְחֻכְמִים מְטַהֲרִין – שהואיל וקרבן אחת של המטילת נשארה מדולדלת לפיכך סוברים חכמים שאין זה חיבור. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּמָה דְּבָרִים אֲמָרִים – שמרוח אחת אינו חיבור? בְּטִילִית – כשתפר את המטילת בטלית, שאין לובשים אותה אלא מתעטפים בה, ולכן אף אם המטילת תפורה בצידה העליון, למעלה מהקרקע, מכל מקום יש והופך האדם את המטילת למטה, ומתעטף בה, ונמצאת המטילת תלויה למטה מהקרקע, והקרקע נשאר מגולה. אֲבָל בְּחֻלּוֹק – שאדם לובש אותו, ואין דרך להפוך עלינו למטה: מִלְּמַעֲלָן – אם תפר את המטילת בצידה העליון למעלה מהקרקע, שנמצאת

(רמב"ם; ר"ש; ברטנורא: "תפארת ישראל"). טְלִיָּה עַל הַבֶּגֶד – תפר את המטילת על הבגד, והרי שלא שינה את המטילת לשם אחר, שתחילה היתה בגד ואף עכשיו היא בגד, ולפיכך המטילת נשארה בטומאת מדרס שלה, ואף הבגד כולו המחובר למטילת נעשה טמא מדרס, שהוא אב הטומאה, הלכך מְטַמְּאָה שְׁנִים – עושה ראשון ושני לטומאה, וּפּוֹסֶלֶת אֶחָד – שהשני פוסל את התרומה להיות שלישי. הַפְּרִישָׁה מִן הַבֶּגֶד – הסיר את המטילת מן הבגד, הַבֶּגֶד מְטַמְּא אֶחָד וּפּוֹסֵל אֶחָד – שעכשיו אין הבגד טמא אלא מגע מדרס, שהוא ראשון לטומאה, ועושה שני, שהוא פוסל את התרומה להיות שלישי, וְהַמְטִילִית מְטַמְּאָה שְׁנִים וּפּוֹסֶלֶת אֶחָד – שהמטילת נשארה בטומאת מדרס, והרי שעדיין היא אב הטומאה העושה ראשון ושני, והשני פוסל את התרומה להיות שלישי. וְכֵן הַטּוֹלָה – מטילת – עַל הַשֶּׁק, אוֹ עַל הָעוֹר – דינו כתופר את המטילת על הבגד, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר – שלדעתו שק ועור מין בגד הם, ולא שינה את המטילת לשם אחר. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר – את המטילת מטומאת מדרס שלה, שסובר רבי שמעון: שק ועור אינם מין בגד, והטולה עליהם נמצא משנה את המטילת לשם אחר, הלכך דינה כמו שטלייה על הקופה. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: עַל הָעוֹר – הטולה על העור, טְהוֹר – בטומאת מדרס, כדון הטולה על הקופה, שהעור אינו מין בגד, ונמצא משנה את המטילת לשם אחר; עַל הַשֶּׁק – אבל הטולה על השק, טָמֵא – כדון הטולה על הבגד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֲרִיג – והרי שהוא מין בגד, ולא שינה את המטילת לשם אחר. והלכה כרבי יוסי.

בארנו את המשנה לפי הגר"א, ואף בעל "סדרי טהרות" פירשה כך, והוא כותב, שפירוש זה הוא על דרך פירושו של הרמב"ם. אבל הר"ש והרא"ש והרב מברטנורא מפרשים את המשנה על פי המשנה בסוף מסכת זבים: "הנוגע במשכב – מטמא שניים ופוסל אחד: פירש – מטמא אחד ופוסל אחד". היינו: כל זמן שהכלי נוגע במדרס הוא נחשב כאב הטומאה לענין אוכלים, לעשות ראשון ושני בחולין ושלישי בתרומה; אבל כשפירש הרי זה כולל הטומאה וזכר, ואינו עושה אלא שני בחולין ושלישי בתרומה, וזהו: "מטמא אחד ופוסל אחד". כן מבארים הם, שההבדל בין הטולה על הקופה לטולה על הבגד, שהקופה אינה מינה של המטילת ולכן היא מתבטלת לגבי הקופה, ואילו בגד הוא מינה, ולפיכך אינה מתבטלת. ואף הרמב"ם כותב את ההבדל הזה (ברם בעל "סדרי טהרות" תמה על כך, שהרי מסתבר להדין, שתתבטל יותר לגבי מינה מאשר לגבי שאינה מינה ועיי' "משנה אחרונה").

ח בגדי עניים, אף על פי שאין בהם שלש על שלש – הרי אלו טמאין מדרס. טלית שהתחיל בה לקרעה, פיון שנקרע רפה – אינו חבור. העבים והרפים – אין בהם משום שלש על שלש.
ט כסת הסבלין – טמאה מדרס. משמרת של יין – אין בה משום מושב. סבכה של זקנה – טמאה משום מושב. חלוק של יוצאת החוץ, העשוי כסבכה – טהור. העושה בגד מן החרם – טהור; ומן הזוטו – טמא. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אף העושה בגד מן החרם וכפלו – טמא.

פירוש ברטנורא

ח בגדי עניים. שהם עשויים מחתיכות חתיכות קטנות ואין בכלן חתיכה אחת שיהיה בה שלש על שלש: הרי אלו טמאים מדרס. הואיל ויש בכל הבגד בכללו שלשה טפחים על שלשה טפחים או יותר, הרי הבגד כולו טמא מדרס: כיון שנקרע רובה אינו חיבור. ואם נטמא הקצה האחד לא נטמא הקצה האחר: העבים והרפים. הבגדים העבים והגסים ביותר, כגון הלבדין והמנוסין. והרכים ודקין ביותר, כגון השיראין והסריקין: אין בהן משום שלש על שלש. ואין טמאין טמא מת ולא שאר טומאות עד שיהיה בהן ג' טפחים או יותר, משום דשלש על שלש מוח לא חזי למדי:

ט כסת הסבלין. הנושאים משאות על כתפן או על ראשן יש להן כסת קטן בראשן או בכתפן שלא יזיק להן המשאוי, ופעמים יושבים עליו: משמרת של יין אין בה משום מושב. שאין יושבים עליה מפני השמרים: סבכה של זקנה טמאה מושב. לפי מאי דתנן לעיל בפרק שלשה תריסין דסבכה של זקנה טמאה טמא מת דמשמע אבל לא משום מושב, צריך לפרש דשני מיני סבכות יש לזקנה, אחת שאינה ראויה לישוב עליה והיא טמאה טמא מת, וסבכה אחרת שפעמים יושבת עליה, ובה תנן הכא שהיא מטמאה משום מושב: חלוק של יוצאת החוץ. תרגום זונה נפקת ברא: עשוי כסבכה. שיש בה חלונות חלונות מעשה רשת ובשרה נראה לחוץ: מן החרם. מן הרשת. ובשרו נראה, לפיכך טהור: מזוטו. יש בתחתית הרשת מעט אריג עשוי כבגד, וקרוי זוטו של רשת: וכפלו. שכפל את הרשת ותפרה ואין בשרו נראה מתוכה: טמא. דחשיב בגד. ואין הלכה כר' אליעזר בן יעקב:

משניות מבוארות – קהתי

– אצבעות, ואינם מקבלים כל טומאה אלא אם כן יש בהם שלושה חיבור; ומלמטון – ואם תפר את המטלית בצידה התחתון, למטה מהקרע, שנמצאת המטלית תלויה ואינה מכסה את הקרע, אינו חבור – אין זה נחשב חיבור. והלכה כחכמים.

באור משנה ט

כסת הסבלין – הכסת שנותנים הסבליים על כתפם או על ראשם תחת משאם, שלא יזיק להם, טמאה מדרס – מקבלת טומאת מדרס, לפי שפעמים יושבים עליה. משמרת של יין – מטלית שמסננים בה שמרי יין, אין בה משום מושב – שאין יושבים עליה. סבכה של זקנה – כפה עשויה כעין רשת שמניחה זקנה על ראשה, טמאה משום מושב – ולפי מה ששינונו לעיל (כד, טז), שדווקא סבכה של ילדה טמאה טומאת מדרס, אבל סבכה של זקנה טמאה טמא מת ולא טומאת מדרס, יש לפרש ששני מיני סבכות לזקנה, אחת שאינה ראויה לישוב עליה וזו אינה טמאה טומאת מדרס, ואחרת שפעמים יושבת עליה, ועליה שנינו כאן שהיא טמאה משום מושב (דמב"ט; ברטנורא). ברם, יש מגיחים על פי התוספתא, שגורסים שם להיפך: "של זקנה טמאה טומאת מדרס ושל ילדה טמאה טמא מת" (הג"א; הרא"ש; הר"ש). חלוק של יוצאת החוץ – של זונה, העשוי כסבכה – כרשת, ובשרה נראית מתוכה, טהור – אינו מקבל טומאה, שאינו ראוי למלבוש. העושה בגד מן החרם – מן הרשת שצדים בה דגים, טהור – מהטעם שבארנו בחלוק של יוצאת החוץ, שאינו ראוי למלבוש, מאחר שיש בו נקבים גדולים ובשרו נראה מתוכו; ומן הזוטו – אבל העושה בגד מהחלק התחתון של הרשת, שהוא ארוג כמו בגד, ונקרא "זוטו של חרם", טמא – מקבל טומאה כדין בגד. רבי אליעזר בן יעקב אומר: אף העושה בגד מן החרם וכפלו – שנעשה עבה על ידי כך, ואין הבשר נראה מתוכו (תוספתא), טמא – מקבל טומאה, שבכגון זה חשוב בגד, ואין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב.

באור משנה ח

בגדי עניים, אף על פי שאין בהם שלש על שלש – שבלו ונקרעו ואין בהם חתיכה שלמה של שלוש על שלוש אצבעות (הר"ש עפ"י התוספתא; "סודי סתורות"), הרי אלו טמאין מדרס – כלומר מקבלים אפילו טומאת מדרס, הואיל ויש בכל הבגד בכללו שלשה טפחים על שלשה טפחים, וכל שכן שמקבלים שאר טומאות. ברם, בתוספתא שנו, שאינם מקבלים טומאה אלא אם כן היו רוב שפתות הבגד קיימות. ויש מפרשים: בגדי עניים וכו' – העשויים חתיכות חתיכות קטנות ואין בכלן חתיכה אחת של שלוש על שלוש אצבעות (דמב"ט; ברטנורא). טלית שהתחיל בה לקרעה, פיון שנקרע רפה – רוב הטלית, אינו חבור – ואם נטמא החלק האחד לא נטמא השני (ברטנורא). ויש גורסים: אינו חיבור וטהור. ומכאן מפרשים הם את ההלכה הזאת כדלקמן: טלית שהתחיל בה לקרעה – כגון שננטמא ובה לקרעה כדי לבטלה מתורת טלית, כיון שנקרע רובה. אינו חיבור וטהור – הואיל ואינה ראויה עוד לתשימה הראשון ואין שמה עליה, נטהרה מטומאתה; ואף על פי שיש בשיירה שלוש על שלוש ועדיין ראויה לקבל טומאה, מכל מקום טהורה היא מטומאתה הראשונה, בדומה לכלי חרס, ששבירתו מטהרתו, ושבירו מקבלים טומאה (רש"י חולין קכג, א; "משנה אחרונה"). העבים – הבגדים העבים ביותר, כגון הלבדים, ונהרפים – והבגדים הדקים ביותר, כעין בגדי משי; והרמב"ם כותב: כגון בגדי פשתן של מצרים שהבשר נראה מתחתם (הל' כלים כב, ב). אין בהם משום שלש על שלש

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף עד עמוד א. אם לא יגיד. משמע מי שהגדה שלו מועלת לבעל הדין והאי לא מהניא הגדה ידידיה הואיל ולא מקבלינן לה מדרבנן: וכל היכא דענוש כרת לא תני אסור. דקשיא לך לעיל אסור ענוש כרת הוא: איבעית אימא כי קתני. מתניתין אשאר משום רחיצה וסיכה דליכא כרת תנא אסור: שאר סיפרי. דלאו תורת כהנים, ספר וידבר ואלה הדברים: שבתון. וגבי עינוי כתיב וכי היכי דשבתון האמור בשבת אסמכו ביה רבנן שאר מלאכות שלא היו במשכן ואינה מלאכה גמורה ה"ע שבתון דגבי עינוי דכתיב שבתון הוא לכם ועניתם להוסיף על עינוי אכילה ושתייה קאתי: אין לי אלא שישנו בענוש ישנו באזהרה. גבי חלב קאי דעונשו ואזהרתו סמוכים זה לזה כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו הרי אזהרה וסמך ליה כי כל אוכל חלב מן הבהמה הרי ענוש אין לי שיהא מוזהר אלא על כשיעור שהוא ענוש עליו כרת דגבי ענוש לא כתיב כל אוכל אלא אוכל דכתיב כי כל אוכל חלב: כוי. שהוא ספק ואין בו כרת וחצי שיעור שאינו בענוש מניין שהוא באזהרה: תלמוד לומר כל חלב. לא תאכלו, הכא כתיב כל אוכל, כלומר אפילו כל שהוא:

דף עד עמוד א. דוחה הגמרא את ההוכחה: לעולם אפילו איסור שאינו אלא מדרבנן לא חלה עליו שבועה, ושאיני התם - שונה הדין בשבועת העדות, לפי דאמר קרא (ויקרא ה א) 'אם לא יגיד ונשא עונו', ומשמע שרק מי שיכול להגיד והגדתו מועילה לבעל הדין, אם לא הגיד חייב קרבן שבועה, והאי - המשחק בקוביא לאו בר הנדה הוא בלל - אין עדותו נחשבת כלל. שאף שפסולו רק מדרבנן, מכלימקום למעשה לא מקבלים את עדותו, אבל בנשבע לקיים את המצוה, שהטעם שאין השבועה חלה כיון שהוא כבר מצווה עליה, אם אינו מצווה מן התורה [אף שמצווה מדרבנן] חלה השבועה. הגמרא תמחה על הקושיא שבתחילת הסוגיא: וכל היכא דתני ענוש כרת לא תני אסור - וכי בכל מקום שיש ענוש כרת אין התנא שונה לשון איסור, והתניא, אף על פי שאמרו אסור בכולן - בכל החמשה עינויים שנאמרו ביום הכפורים, לא אמרו ענוש כרת אלא על האוכל ושותה ועושה מלאכה בלבר, הרי שאף כאשר יש ענוש כרת, שונה התנא לשון איסור. מבארת הגמרא: הכי קאמר - כך כוונת הברייתא לומר, בפשטאמרו 'אסור' לא אמרו אלא בכחצי שיעור שאין בו ענוש כרת. אבל אם יש בו כשיעור, ענוש כרת. ואף על פי - וגם באופן שענוש כרת [היינו כשיש בו שיעור], אין ענוש כרת אלא אוכל ושותה ועושה מלאכה בלבר, אבל לא העובר על שאר העינויים.

תירוצ נוסף לקושיא מדוע נכתב במשנה לשון 'אסור': ואיבעית אימא, כי קתני אסור - מה שנכתב במשנה לשון איסור, אשאר - על שאר העינויים הוא, כרחיצה וסיכה, שאין בהם ענוש כרת. דתנו רבנן ורב יוסף בשאר סיפרי דבי רב, מניין ליום הכפורים שאסור אף ברחיצה בסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה, תלמוד לומר לגבי העינוי ביום הכפורים (ויקרא טז לא) 'שבתון' ופירושו שבות, כלומר הוסף עינוי על עינוי אכילה ושתייה.

גופא - נשוב לעצם מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש ונבאר את דבריהם, חצי שיעור, רבי יוחנן אמר אסור מן התורה, ריש לקיש אמר מותר מן התורה. רבי יוחנן אמר אסור מן התורה, שפיון דחזי לאיצטרופי - שראוי הוא להצטרף, שאם יאכל עמו עוד חצי שיעור יצטרפו יחד לכשיעור, איסורא קא אכיל - נמצא שכבר כעת איסור הוא אוכל. ריש לקיש אמר מותר מן התורה, כיון שרק אכילה אמר רחמנא - אסרה התורה, וליכא - ואכילת חצי שיעור אינה אכילה.

מקשה הגמרא: איתביה רבי יוחנן לריש לקיש, שנינו בברייתא, מאחר והתורה כתבה את איסור אכילת חלב ועונשו סמוכים זה לזה, אין לי ללמוד מכאן אלא שכל שישנו בענוש כרת, כגון האוכל כשיעור מחלב בהמה, ישנו גם באזהרה שלא לאכלו, אבל חלב כוי - מין בעל חי שהוא ספק חיה ספק בהמה, ואכילת חצי שיעור של חלב בהמה, הואיל ואינו בענוש, יכול גם אינו באזהרה ומותר לאכלו, תלמוד לומר 'כל חלב', וכלי' בא לרבות שאפילו כל שהוא אסור. הרי, שחצי שיעור אסור מן התורה, וקשה על ריש לקיש.

מתרצת הגמרא: חצי שיעור איסורו מדרבנן הוא, וקרא אינו אלא אסמכתא בעלמא.

מוסיפה הגמרא: הכי נמי מסתברא שאין כוונת הברייתא אלא לאיסור דרבנן, דאי סלקא דעתך דאורייתא, הרי כוי ספיקא הוא, איצטריך קרא לאתויי ספיקא - וכי צריך הכתוב לרבות ספיקות, הלא לפנינו גלוי הדבר אם חיה הוא וחלבו מותר או בהמה הוא וחלבו אסור. אלא בודאי מדרבנן הוא והפסוק אינו אלא אסמכתא, אם כן אף לגבי חצי שיעור האמור בברייתא אינו אלא אסמכתא.

הוא, היא – השבת עצמה קודש, ואין מעשיה קודש, ורק חכמים
 אסרום באכילה.
 הגמרא מבררת כיצד תתבאר הברייתא לעיל לדעת הסובר
 שהאיסור הוא מדרבנן. מקשה הגמרא: ולמאן דאמר שגם לרבי
 יוחנן הסנדלר מעשה שבת אסור רק מדרבנן, מאי מעמיהו דרבנן
 בברייתא לעיל דאמר – שפטרו את הטובח בשבת מלשלם
 ארבעה וחמשה, והלא מן התורה שחיטה ראויה היא, שהרי אפילו
 רבי יוחנן הסנדלר סובר שמדאורייתא מותר לאכול מבשר בהמה
 שנשחטה בשבת, וכיון שהעמדנו שהברייתא מדברת בטובח על
 ידי אחר ואין קם ליה בדרכה מיניה, מדוע נפטר מתשלומים.
 מתרצת הגמרא: לדבריו אכן רבנן מחייבים את הטובח בשבת
 בתשלומי ארבעה וחמשה, כיון שזו שחיטה הראויה מן התורה,
 וכי קא פטרי רבנן – ומה שנאמר בברייתא שחכמים פוטרים, היינו
 אשאריה – על שאר הדברים שנשנו בברייתא, שהם טובח לעבודה
 זרה, וטובח שור הנסקל, שבהם זו שחיטה שאינה ראויה, ופטור
 עליה.
 הגמרא חזרת לבאר את דברי הברייתא, באיזה אופן הטובח
 לעבודת כוכבים חייב בארבעה וחמשה לפי רבי מאיר. מקשה
 הגמרא: טובח לעבודת כוכבים, מדוע סובר רבי מאיר שחייב
 בארבעה וחמשה, והלא כיון דשחט ביה פוהתא – מאחר שהתחיל
 בשחיטת הסימן הראשון איתפס ליה – נאסרה הבהמה בהנאה,
 ונמצא דאידך כי קא מכת – כששחט את הסימן השני, שאז צריך
 לחול חיוב ארבעה וחמשה, לאו דמריה קא מכת – אין הוא שוחט
 את בהמתו של הנגב, דכיון שנאסרה עליו הבהמה בהנאה אין לו
 בה זכות ממנויה, ומדוע חייב בארבעה וחמשה.
 מתרצת הגמרא: אמר רבא, מדובר כאן פאדס האומר שרק פגמר
 וביחיה הוא עובד, ונמצא שבשחיטת הסימן הראשון לא נעבדה
 הבהמה, ולא נאסרה עד גמר השחיטה, ואז חל גם חיוב ארבעה
 וחמשה.
 מוסיפה הגמרא לשאול על דברי הברייתא: מדוע לפי רבי מאיר
 הטובח שור הנסקל חייב ארבעה וחמשה, והלא לאו דידיה הוא
 דנקטב – אין השור שייך לנגב, שהרי הוא אסור בהנאה. אמר
 רבה, הלא פגמר עסקין – באיזה אופן עוסקת הברייתא. פגון
 שפסרו בעליו לשומר קודם שהזיק, והזיק השור בבית השומר, ונגמר
 דיניה – ונגמר דינו למיתה בעודו בבית השומר, ונגבז נגבז מביית
 השומר וטבח, ורבי מאיר המחייב ארבעה וחמשה, סבר לה דרבי
 יעקב, וסבר לה דרבי שמעון, כלומר, סבר לה דרבי יעקב דאמר אף
 משננמר דינו של השור להיסקל, אם החזירו שומר לבעליו, הרי הוא
 מותר, ונפטר בכך מלשלם את דמיו לבעליו, ואפילו שהשור אסור
 בהנאה ואינו שוה כלום, מכל מקום יכול השומר לומר לבעלים
 שור הבאת לי ושור החזרתי לך. וכן סבר לה דרבי שמעון, דאמר,
 דבר הנזרם לממון, כממון דמי, כלומר אף דבר שאינו שוה בעצמו
 ממון, אך באמצעותו נפטר האדם מתשלום ממון, וכגון שור זה
 שאסור בהנאה אך על ידי השבתו לבעלים נפטר השומר מחיובו,
 נחשב כממון, ולכן נחשב הגנב כגונב ממון, וכיון שטבח חייב
 לשלם ארבעה וחמשה, אף שלפי האמת השור אסור בהנאה.
 הגמרא מביאה ביאור נוסף בדברי הברייתא שהובאה לעיל (א),
 שרבי מאיר מחייב את הטובח בשבת בארבעה וחמשה, אף שהוא
 מתחייב מיתה. ולעיל תירצה הגמרא שמדובר בטובח על ידי אחר,
 שאינו מתחייב מיתה. כעת מתרצת הגמרא באופן אחר: רבה אמר,
 לעולם מדובר בברייתא כמובן על ידי עצמו – שהגנב עצמו שחטו,
 ולא שחט על ידי שליח,

רבי שמעון היא, דאמר, שחיטה שאינה ראויה – שאינה מתירה את
 הבשר באכילה, לא שמה שחיטה – אינה נקראת 'שחיטה', והתורה
 חייבה ארבעה וחמשה רק על 'שחיטה', ולכן פטרוהו חכמים
 מארבעה וחמשה.
 שואלת הגמרא: התינוח – תירוץ זה מובן לגבי השוחט לעבודת
 כוכבים, וכן לגבי השוחט שור הנסקל, שאסורים בהנאה, ולכן
 שחיטתם היא שחיטה שאינה ראויה, אלא שחיטה שבת, הלא
 שחיטה ראויה היא, דתנן (חולין יד), השוחט בשבת והשוחט ביום
 הפסחים, אף על פי שמתחייב בפשו – בשבת חייב סקילה וביום
 הכפורים חייב כרת, שחיטתו בפשו, והבשר מותר באכילה, ואם
 כן מדוע פטרוהו רבנן מחיוב ארבעה וחמשה.
 משיבה הגמרא: התנא בברייתא סבר לה דרבי יוחנן הסנדלר,
 הסובר ששחיטת שבת אינה ראויה לאכילה, ובדיתנא, המבשל
 בשבת, אם עשה כן בפשו, יאכל – יכול הוא עצמו לאוכלו, ואפילו
 באותה שבת. אך אם בישל במזיד, המבשל עצמו לא יאכל את
 האוכל הזה לעולם, וישראלים אחרים יכולים לאוכלו אפילו
 באותה שבת, דרבי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, אם בישל פגון
 יאכל המבשל עצמו רק למוצאי שבת, כיון שקנסו שוגג משום
 מזיד, ואחרים מותרים לאוכלו אפילו באותה שבת. ואם בישל
 במזיד, לא יאכל המבשל את האוכל עולמית, וקנסוהו כן כדי שלא
 יהנה מהעבירה, אבל אחרים יכולים לאוכלו במוצאי שבת. רבי
 יוחנן הסנדלר אומר, אם בישל פגון, יאכל המאכל למוצאי שבת
 לאחרים, ולא לו – למבשל עצמו אסור לאוכלו אפילו במוצאי
 שבת, לפי שקנסו שוגג משום מזיד. ואם בישל במזיד, לא יאכל
 עולמית, לא לו ולא לאחרים. ואם כן התנא בברייתא שפוטור טובח
 בשבת מתשלומי ארבעה וחמשה סובר כרבי יוחנן הסנדלר, שכל
 מאכל שנעשה באיסור שבת במזיד אסור באכילה לעולם, והרי זו
 שחיטה שאינה ראויה ואינה נחשבת שחיטה להתחייב עליה
 ארבעה וחמשה.
 הגמרא מבררת את טעמו של רבי יוחנן הסנדלר האוסר מעשה
 שבת באכילה. שואלת הגמרא: מאי טעמא דרבי יוחנן הסנדלר
 האומר שמעשה שבת במזיד אסור באכילה לעולם אפילו
 לאחרים. מבארת הגמרא: פגוריש רבי חייא אפיתתא דבי נשיא –
 כפי שדרש רבי חייא בפתח בית הגניא, נאמר בתורה (שמות לא יד)
 ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם, הקיש הכתוב שבת לקודש,
 ולמדים מכך מה 'קודש' – דבר המוקדש לשמים אסור באכילה, אף
 מעשה שבת אסורין באכילה, וממשיך רבי חייא, אי – אם כך, שמא
 נאמר מה קודש אסור בהנאה, אף מעשה שבת אסור בהנאה, תלמוד
 לומר 'קדש היא לכם', ויש לדרוש שמעשה שבת שילכם היא,
 ומותר בהנאה. יכול – שמא נלמד מכך שאפילו אם בישל פגון
 יאסר באכילה, תלמוד לומר בהמשך הפסוק 'מחללה מות יומת',
 וחיוב מיתה הוא ודאי רק במזיד, ויש לדרוש שאף תחילת הפסוק
 הנדרש לגבי איסור מעשה שבת, רק במזיד אפירי לך שהוא אסור
 באכילה כקודש, ולא בפשו.
 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בסברת רבי יוחנן הסנדלר:
 פליגי בה – נחלקו בדיון זה רב אחא ורבניא, חד מהם אמר, מעשה
 שבת במזיד אסור באכילה לרבי יוחנן הסנדלר מדאורייתא, וחד
 אמר, מדרבנן. מבארת הגמרא את דבריהם: מאן דאמר שאיסורו
 דאורייתא, היינו דאמרן – כפי שאמרנו, שלומדים זאת מהפסוק
 שהקיש שבת לקודש. ומאן דאמר שאיסורו דרבנן, יבאר שמפסוק
 זה עצמו יש ללמוד שאין מעשה שבת אסור, דאמר קרא 'קדש'

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שני עמ' ב

שם רע, ולהלן (א) יבואר מי היא, אין לה לא קנס ולא פיתוי.
 הגמרא מבארת את כל דברי הברייתא. שנינו בברייתא: 'ערויות
 ושניות לערויות אין להן לא קנס ולא פתוי'. מבררת הגמרא: מאי
 'ערויות' ומאי 'שניות לערויות'. מנסה הגמרא לבאר: אילימא – אם
 תרצה לומר ש'ערויות'

מתבטלים קדושיה מאליהם ללא גט, אין לה לא קנס ולא פיתוי,
 דכיון שנשאת אינה בחזקת בתולה, ודיני אונס ומפתה נאמרו רק
 בנערה בתולה. אילונית – אשה שאינה ראויה ללדת, ואין לה
 סימני נערות, אין לה לא קנס ולא פיתוי, משום שדיני קנס אלו
 נאמרו בנערה, ואילו אשה זו עד שתהיה בת עשרים היא בחזקת
 קטנה, ומשם ואילך היא בוגרת, ואין לה זמן נערות. והייצגות משום

רבי שמעון — בפרק "מורבה" וב"כסוי הדם" וב"אורו ואת בנר". התינו עבודה זרה
— דוכחי מתים אסורים, וכן שור הנסקל, דמשנגמר דינו אסור בהנאה, כדאמרין
בבבא קמא (מא,א) ובפסחים (כב,ב) ממשמע שנאמר "סקול יסקל" איני יודע שהוא
נבילה, ונבילה כרי' בשונג יאכל — אפילו בו ביום. כמזיד לא יאכל — הוא לעולם,
אבל אחרים ישראלים — אוכלים. רבי יהודה
אומר בשונג יאכל — הוא למוצאי שבת, ולא
בו ביום. דקנסינן שונג אטו מזיד. כמזיד לא
יאכל — הוא עולמית, אלא אחרים: בדברי יוחנן
הסנדלר גרסינן יאכל. לאחרים — לישראל.
לא לו ולא לאחרים — ישראל, אבל מוכר
ונוטנו לגוים. מאי טעמא דרבי יוחנן הסנדלר —
דאמר: מעשה שבת אסורין באבילה. יכול אפילו
בשונג — תאסר באבילה, אם שנג בבישול,
שלא ידע שהוא שבת. מחלילה וגי' — היבא
דאיבא חיוב מיתה אסורין באבילה כי קודש.
כמזיד אמרתי — שהוא אסור כקודש, דהא גבי
חיוב מיתה כתיב, ולא בשונג. מעשה שבת —
כמזיד אסורין מן התורה באבילה, דרבי יוחנן
הסנדלר. מאי טעמא דרבנן — דפליגי אדריבי
מאיר, ופטרי מקנס ארבעה וחמשה, הואיל
ובטובח על ידי אחר אוקימתא — הא שחיטה
אריה היא מדאורייתא. אשאר — אעבודה
זרה ואשור הנסקל. בין דשחט ביה פורתא
איתסר ליה — דאמר מר (חולין מ,א) היתה
בהמת חבירו רבועה לפני עבודה זרה, כיון
שחטו בה סימן אחד — אסרה. לא דמריה קא
טבח — דהא איתסרא עליה. וחובא דתשלומי
ארבעה וחמשה "טביחה" כתיב בה, ועד גמר
שחיטה לא מוחיב. ומקמי דמטי גמר שחיטה
איתסרא בהנאה על בעליה, ומהדיא שעתא
אפסדה מיניה, דאי איתא — לא הדרא בעינא,
ולאו דמריה דיא. באומר בנמר זביחה הוא
עובדה — לעבודה זרה, אינו עובד לעבודה
זרה עד גמר זביחה: פלוגתא דרבי יעקב בבבא
קמא. החזירו שומר לבעליו פחוז — דאמר
ליה: תורא אשלמת לי — תורא אשלמית לך.
כמזון דמי — והאי נמי, אף על גב דלא
שוי מידי — גורם למזון הוא, דכי ליתא בעי
לשלומי ליה תורא מעליא: דרבי שמעון בבבא
קמא, בפרק "מורבה": קדשים שחיבי באחרייתן
משלם ארבעה וחמשה, משום דגורם למזון
הוא, ואף על גב דקדש לאו ממזון בעלים הוא,
ובהקשר על שייך קנס, ד"דערה" כתיב, רבה
גרסינן בבבילה. ותו, דמדאמר לקמן: אמר ליה
רב פפא לאביי: לרבה דאמר חדוש הוא כו',
ואם איתא דרבא גרסינן — הא רב פפא תלמיד
של רבא היה, כדאמר לקמן: אמר ליה רב פפא
לרבא: די מכזה מאי שנא דשביקה לרבא ולא
שייליה ולתרוצי שמעתיה, ושייליה לאביי ושמעתא דרבא? אלא רבה גרסינן, ורב פפא
לא היה בימי, ושייל לאביי שהיה תלמידו של רבה, רבה אמר לעולם כמזבח בעצמו
ורבי

רבי שמעון היא דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה — תימה: דעד כאן לא פליגי
רבנן דהם גבי אותו ואת בנו אלא כדמפרש התם בחולין (פ,ה) טעמא: דנין שחיטה
משחיטה, פירוש: משחטי חורץ, ואין דנין שחיטה מטביחה. אבל הכא, גבי תשלומי ארבעה
וחמשה דכתיב טביחה — אית לן למילף טביחה מטביחה, ולא שמה שחיטה! ואומר רבינו
יעקב: דאיכא למימר דנין דבר הנאמר בסני, מדרב הנאמר בסני ואין דנין דבר הנאמר בסני
מטבוח טבח והכך? שלא נאמר בסני. והתם נמי,
ההוה מצי למימר הכי, אלא דאית ליה שינויא
אחרנא, אי נמי יש לומר: דרצין שינויא, דהתם
דנין שחיטה משחיטה, דאי הוה כתיב טביחה גבי
אותו ואת בנו — הוה ילפינן הכא והתם מטבוח
טבח והכך? טביחה מטבוח, אף על גב דלא
נאמרה בסני, דהוי בדדמי, מדינלף טביחה
משחיטה דלא דמי אף על גב דנאמרה בסני, אבל
השתא דכתיב שחיטה גבי אותו ואת בנו — דנין
שחיטה משחיטה. וילפינן נמי השתא מטבוח
דארבעה וחמשה, ואיפכא ליכא למימר דנין
טביחה דתשלומי ארבעה וחמשה מטביחה,
ולמילף מתתם אשחיטה דאדאן ואת בנו, דכיון
דשקלים הן, ואיכא למילף הכי ואיכא למילף
הכי, אית לן למימר: דנין דבר הנאמר בסני ממה
שנאמר בסני.
המבשל בשבת בשונג יאכל — פירוש: בו
ביום, ואפילו הוא, כדמוכח בפרק
"כירה" (שבת ל,ה) דבעו מרבי חיאי בר אבא:
שכח קריה על גבי כירה ובשלה בשבת כו', עד
המבשל בשבת כו' בשונג יאכל, ולאדאן שבת קא
בעי התם, אי אסיר גורא שלא יאמר "שוכח אני".
כמזיד לא יאכל — פירוש: בין הוא בין אחרים בו
ביום, אבל במוצאי שבת — לדידיה נמי שרי, דהא
בפרק קמא דחולין (טו,א) אהדיא מתניתין
דהשוחט בשבת וביום הכפרים, אף על פי
שמתחייב בנפשו — שחיתו כשרה, פריך: ונקומא
במזיד ורבי מאיר: ומשני: לא סלקא דעתך, דקתני
שבת דמאי דיום הכפרים, מה יום הכפרים לא
שבת שונג ולא שנת מזיד, והשתא, אי לאחרים
שרי בו ביום — לפורן כמזיד גופיה: מה יום
הכפרים לא שנת ולא שנת לאחרים כו', ואי
לדידיה אסור אף למוצאי שבת — הוה ליה
למימר: שחיתו כשרה קתני, לא שנת לו לא שנת
לאחרים, כדקאמר התם על רבי יוחנן הסנדלר.
ועוד: דאם כן היינו מזיד דרבי יהודה, כמו
שאפשר. ומצאנו דרבי יהודה לאפוקי מזיד
במילתיה — משמע דפליג נמי אמיד.
בשונג יאכל במוצאי שבת — שונג דרבי
יהודה הוי כמו שפירשתי מזיד דרבי מאיר, דהא
מוקי התם מתניתין דהשוחט בשבת כו' חותה.
כמזיד לא יאכל עולמית — הוא, אבל אחרים
אוכלים. דאי אחרים נמי לא יאכלו עולמית — היינו מזיד דרבי יוחנן הסנדלר. כללא
דמילתא: מזיד דרבי מאיר — שונג דרבי יהודה, מזיד דרבי יהודה — שונג דרבי יוחנן
הסנדלר. אמר קרא לכם — ואם תאמר ולא לכתוב לא קדש ולא לכם ואנא ידענא
דאסירי באבילה מלא תאכל כל תועבה דכל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל ויש לומר
היא קדש ואין מעשה קדש — ואין להקשות דלא לכתוב
מאי? טעמא דרבנן דפטי — לא בעי למימר דלא דרש "אוי ורחות"
לרבות את השלש — דלא נהיא ליה למימר דפליגי בשלש. כי פטרי רבנן אשאר — ואם תאמר: אמאי אצטריך למתני כלל טבח בשבת? דאפילו בשחיטה שאינה ראויה מחייב רבי
מאיר, כל שכן לא דשחיטה ראויה היא ויש לומר: דזו אף זו קתני. כיון דשחט בה פורתא אסרה ואידך כו' — ואם תאמר: כל טבח נמי, לאו דמריה קא טבח, דמי שחט פורתא — קניא
בשנייה אלא על כרחך דכתיב חייב חמנא, והבא נמי לא שנא! ואומר רבינו יעקב: דלא חשיב שני לקנותה בכך. ככר לה כרבי שמעון דאמר דבר הגורם למזון כו' — ואם תאמר: ואמאי
לא קאמר דרבי מאיר לטעמיה דדאן דינא דגרמי (בבא קמא ק,א) גבי מקדש תבואת חבירו או שורף שטרות חבירו (שם צח,ב), וכל שכן דמחייב דבר הגורם למזון, כדאמר התם ב"הגזל"
(שם צח,ב): דלמא עד כאן לא קאמר רבי שמעון אלא דבדר שיעקרו ממון, אבל שטר דאין גופו ממון — לאו ויש לומר: דאיכא למימר נמי איפכא, דעד כאן לא קאמר רבי מאיר אלא בשורף
שטרות של חבירו, או מקדש תבואת חבירו, שהוא ממון הראוי לכל העולם. אבל שור הנסקל — אין ראוי אלא לזה השומר, שיפסדו עצמו. ויש מפרשים: דמשום הכי קאמר סבירא ליה כרבי
שמעון משום דרבי שמעון קאמר דבר הגורם למזון הוי ממון לענין תשלומי ארבעה וחמשה. דאיהי תני ליה ב"מורבה" (שם נא,ב), ואילו רבי מאיר לא חזיק דמחייב דבינא דגרמי אלא
קך, אבל לחייב לשלם על ידו תשלומי ארבעה וחמשה — לא חזיקא. ועוד אומר רבינו יעקב בן אברהם: דמשום דינא דגרמי לא מחייב אלא מדרבנן, כדמוכח בסוף "הכונס" (שם סא,א).
ורבי

רבי שמעון היא דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה — תימה: דעד כאן לא פליגי
רבנן דהם גבי אותו ואת בנו אלא כדמפרש התם בחולין (פ,ה) טעמא: דנין שחיטה
משחיטה, פירוש: משחטי חורץ, ואין דנין שחיטה מטביחה. אבל הכא, גבי תשלומי ארבעה
וחמשה דכתיב טביחה — אית לן למילף טביחה מטביחה, ולא שמה שחיטה! ואומר רבינו
יעקב: דאיכא למימר דנין דבר הנאמר בסני, מדרב הנאמר בסני ואין דנין דבר הנאמר בסני
מטבוח טבח והכך? שלא נאמר בסני. והתם נמי,
ההוה מצי למימר הכי, אלא דאית ליה שינויא, דהתם
דנין שחיטה משחיטה, דאי הוה כתיב טביחה גבי
אותו ואת בנו — הוה ילפינן הכא והתם מטבוח
טבח והכך? טביחה מטבוח, אף על גב דלא
נאמרה בסני, דהוי בדדמי, מדינלף טביחה
משחיטה דלא דמי אף על גב דנאמרה בסני, אבל
השתא דכתיב שחיטה גבי אותו ואת בנו — דנין
שחיטה משחיטה. וילפינן נמי השתא מטבוח
דארבעה וחמשה, ואיפכא ליכא למימר דנין
טביחה דתשלומי ארבעה וחמשה מטביחה,
ולמילף מתתם אשחיטה דאדאן ואת בנו, דכיון
דשקלים הן, ואיכא למילף הכי ואיכא למילף
הכי, אית לן למימר: דנין דבר הנאמר בסני ממה
שנאמר בסני.
המבשל בשבת בשונג יאכל — פירוש: בו
ביום, ואפילו הוא, כדמוכח בפרק
"כירה" (שבת ל,ה) דבעו מרבי חיאי בר אבא:
שכח קריה על גבי כירה ובשלה בשבת כו', עד
המבשל בשבת כו' בשונג יאכל, ולאדאן שבת קא
בעי התם, אי אסיר גורא שלא יאמר "שוכח אני".
כמזיד לא יאכל — פירוש: בין הוא בין אחרים בו
ביום, אבל במוצאי שבת — לדידיה נמי שרי, דהא
בפרק קמא דחולין (טו,א) אהדיא מתניתין
דהשוחט בשבת וביום הכפרים, אף על פי
שמתחייב בנפשו — שחיתו כשרה, פריך: ונקומא
במזיד ורבי מאיר: ומשני: לא סלקא דעתך, דקתני
שבת דמאי דיום הכפרים, מה יום הכפרים לא
שבת שונג ולא שנת מזיד, והשתא, אי לאחרים
שרי בו ביום — לפורן כמזיד גופיה: מה יום
הכפרים לא שנת ולא שנת לאחרים כו', ואי
לדידיה אסור אף למוצאי שבת — הוה ליה
למימר: שחיתו כשרה קתני, לא שנת לו לא שנת
לאחרים, כדקאמר התם על רבי יוחנן הסנדלר.
ועוד: דאם כן היינו מזיד דרבי יהודה, כמו
שאפשר. ומצאנו דרבי יהודה לאפוקי מזיד
במילתיה — משמע דפליג נמי אמיד.
בשונג יאכל במוצאי שבת — שונג דרבי
יהודה הוי כמו שפירשתי מזיד דרבי מאיר, דהא
מוקי התם מתניתין דהשוחט בשבת כו' חותה.
כמזיד לא יאכל עולמית — הוא, אבל אחרים
אוכלים. דאי אחרים נמי לא יאכלו עולמית — היינו מזיד דרבי יוחנן הסנדלר. כללא
דמילתא: מזיד דרבי מאיר — שונג דרבי יהודה, מזיד דרבי יהודה — שונג דרבי יוחנן
הסנדלר. אמר קרא לכם — ואם תאמר ולא לכתוב לא קדש ולא לכם ואנא ידענא
דאסירי באבילה מלא תאכל כל תועבה דכל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל ויש לומר
היא קדש ואין מעשה קדש — ואין להקשות דלא לכתוב
מאי? טעמא דרבנן דפטי — לא בעי למימר דלא דרש "אוי ורחות"
לרבות את השלש — דלא נהיא ליה למימר דפליגי בשלש. כי פטרי רבנן אשאר — ואם תאמר: אמאי אצטריך למתני כלל טבח בשבת? דאפילו בשחיטה שאינה ראויה מחייב רבי
מאיר, כל שכן לא דשחיטה ראויה היא ויש לומר: דזו אף זו קתני. כיון דשחט בה פורתא אסרה ואידך כו' — ואם תאמר: כל טבח נמי, לאו דמריה קא טבח, דמי שחט פורתא — קניא
בשנייה אלא על כרחך דכתיב חייב חמנא, והבא נמי לא שנא! ואומר רבינו יעקב: דלא חשיב שני לקנותה בכך. ככר לה כרבי שמעון דאמר דבר הגורם למזון כו' — ואם תאמר: ואמאי
לא קאמר דרבי מאיר לטעמיה דדאן דינא דגרמי (בבא קמא ק,א) גבי מקדש תבואת חבירו או שורף שטרות חבירו (שם צח,ב), וכל שכן דמחייב דבר הגורם למזון, כדאמר התם ב"הגזל"
(שם צח,ב): דלמא עד כאן לא קאמר רבי שמעון אלא דבדר שיעקרו ממון, אבל שטר דאין גופו ממון — לאו ויש לומר: דאיכא למימר נמי איפכא, דעד כאן לא קאמר רבי מאיר אלא בשורף
שטרות של חבירו, או מקדש תבואת חבירו, שהוא ממון הראוי לכל העולם. אבל שור הנסקל — אין ראוי אלא לזה השומר, שיפסדו עצמו. ויש מפרשים: דמשום הכי קאמר סבירא ליה כרבי
שמעון משום דרבי שמעון קאמר דבר הגורם למזון הוי ממון לענין תשלומי ארבעה וחמשה. דאיהי תני ליה ב"מורבה" (שם נא,ב), ואילו רבי מאיר לא חזיק דמחייב דבינא דגרמי אלא
קך, אבל לחייב לשלם על ידו תשלומי ארבעה וחמשה — לא חזיקא. ועוד אומר רבינו יעקב בן אברהם: דמשום דינא דגרמי לא מחייב אלא מדרבנן, כדמוכח בסוף "הכונס" (שם סא,א).
ורבי

1 **ורבי** מאיר לוקח ומשלם אית ליה מת ומשלם לית ליה ושאינו הני – משמע דרבי מאיר
2 אית ליה לוקח ומשלם אף בממון שאינו קנס, וכן משמע ב"השובר את הפועלים"
3 (בבא מציעא צא, א), שהבאתי לעיל ותימה: דבפרק קנא דמכות (ר, ב) קאמר עולא: טעמא
4 דרבי מאיר דאמר עדים וזוממין לוקין ומשלמין – משום דגמר ממוציא שם רע, ופרקי: מה
5 למוציא שם רע – שכן קנס, סבר לה כרבי עקיבא,
6 דאמר: עדים וזוממין קנס הוא. משמע בדבמון אינו
7 לוקח ומשלם ויש לומר: דודאי, אי עדים וזוממין
8 הוי ממנא – לא הוה גמר ממוציא שם רע, שכן
9 הוא קנס, אלא הוה דרשין מ"כדי רשתת" שאינו
10 לוקח ומשלם, אבל השתא, דסבר עדים וזוממין
11 קנסא, וגמר ממוציא שם רע דלוקין ומשלמין –
12 על כרחך מוקי "כדי רשתת" במיתה ומלקות, כיון
13 ד"כדי רשתת" לא הוי במלקות וממון, מהשתא
14 בכל דוכתא לוקח ומשלם, דמהיכא נעמטע שלא
15 ילקח וישלם? **דאמר** רבה היה גדי גנוב לו –
16 אליבא דרבי מאיר קאמר ולא משום דסבר רבי.
17 **משום** דאיסורו איסור עולם כו' – שאם חלל
18 שבת, לאחר השבת יעידו עליו
19 ויהרגוהו, אבל מחתרת, אף על פי שמתחייב
20 בנפשו בעודו במחתרת, מכל מקום אחר שיצא –
21 תו לא הוי בר קטלא, ולא הוי דומיא ד"אם ידעה
22 אסוף".

23 **אבל** שבת דבעי התראת אימא לא – תימה:
24 דעיקר קים ליה בדברא מיניה בריצח
25 כתיב, דבעינן התראת? ועוד, דשבת ומחתרת
26 תרווייהו תנודה, דבפרק "המניח" (בבא קמא לד, ב)
27 תנן: והוא שהדליק את הגדיש בשבת – פטור,
28 מפני שנידון בנפשו. ומחתרת נמי תנינא בפרק "בן
29 סורר" (סנהדרין עב, א); היה בא במחתרת ושיבר
30 את התיבה, אם אין לו דמים פטור! ונראה דהכא
31 עבדי צריכותא אמאי דבקס מקטיל ומשלם.
32 והכי קאמר: משום דחמיר איסוריה, הוה אמינא
33 דהתם דווקא הוא דליחייב קנס עם המיתה, וכדאי
34 גזנא עבדי צריכותא לקמן (לז, א) גבי "לא ידעה
35 אסוף" ר"כדי רשתת", דמשום דחמור הוי אמרינן
36 דלעבדי ביה תרתי, אבל קשה: למאי דפרישת
37 דרבה אליבא דרבי מאיר קאמר, אם כן – הדין
38 קאמר: אבל שבת דבעי התראת – אימא לא
39 מקטיל ומשלם. והא עיקר מילתיה דרבי מאיר
40 גבי שבת תניא לעיל! ומצינן למימר: דרבה
41 אשמועינן דשייך קים ליה בדברא מיניה, אף על
42 גב דבשעה דמתחייב עדיין הממון בעין – לא הוה
43 לן לימור קים ליה בדברא מיניה, כדאמר רבה
44 גופיה בפרק "בן סורר" (סנהדרין עב, א) אמר רבה:
45 מסתברא מילתיה דרב כששיבר – דלינתה, אבל
46 נטל – דאיתנהו – לא, אפילו הכי, כיון דטבח
47 אחרי כן – מיפטר על הגנבה, ואזא דפטור
48 אנגבה אף על גב דבאותה שעה הוי בעין עבדי
49 צריכותא.

50 **מתה** אין חייבין באונסין – אבל בגנבה ואבדה
51 נראה לרבינו יצחק שכן חייבין, דהואיל
52 ונתנין, דמשתמשין בה, והכי אמר ב"השואל"
53 (בבא מציעא צא, א), **אבל** ארישא לא וחינו
54 דרב פפא – ולא אמרינן משעת שאלה חייב
55 באונסין, ואם תאמר: אם כן, בסיפא נמי
56 בשטבוחה, אמאי משלמין כשהניח להן אביהן
57 אחריות נכסיה? הא לא נחתייב בהן דאבו ויש
58 לומר: דהתם פשע בה האב, שהיה לו לומר לבניו פשע בה,
59 ונחתייב בה באותה שעה, ותשתעבדו נכסיו.

מתאי

דמוקי מתניתין בשלא התרו בו. **לא אמר** בריש לקיש – דאוקמיה כרבי מאיר. כי לא אתרו ביה נמי פטור – הואיל ואיכא צד מלקות, שזגנין – שלא התרו בהן, ודבר אחי – ממון, ואוכלה מילתא קאי, כלומר: חייבי מיתות שזגנין וממון, או חייבי מלקות שזגנין וממון. רבי יוחנן אומר חייב – בתשלומין. דהא לא אתרו ביה – ואין אתה מחייבו אלא משום רשעה

אחת דממון. כי לא אתרו ביה נמי פטור – ולקמן יליף טעמא.

1 **ורבי מאיר** – בעלמא בתשלומין ממון לית ליה מת ומשלם, והכא תשלומי ארבעה
2 וחמשה קנס הם, וכל משפט קנס חידוש הוא. הלכך, אף על גב דמיקטיל נמי לא מיפטר
3 מיניה, ולקמן פרקי: לרבה אליבא דרבי מאיר קשיא בהו, דמתניתין נמי קנס הוא, וקא
4 פטר ליה אבתו. היה גדי גנוב לו – גב גדי בחול ותתחייב הקרן וטבחיה בשבת, דלא אתי
5 עליה חיובא דממון באיסור שבת, אלא חיוב
6 קנס. חייב – ארבעה וחמשה. דקנס חידוש הוא,
7 ורבה סבירא ליה כרבי מאיר. **גב וטבח בשבת**
8 – דחיוב ממון דקרן אתא עליה באיסור שבת.
9 **פטור** – דקיימא לן: אין מת ומשלם, ובין
10 דאקרן לא מחייב – קנס נמי לא משלם,
11 דתשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא, ולא
12 תשלומי שלשה וארבעה. ולא סבירא לן כרבי
13 נתן דאמר (שבת דצ, א): הו נשא את עצמו, אי
14 נמי: בכפות. **שאם אין נגיבה** – כלומר, שמואחר
15 שפטר על הקרן משום מיתה. אין טביחה ואין
16 טביחה – אינו מחייב קנס, דכפירשתה,
17 דתשלומי ארבעה וחמשה כתיב ולא תשלומי
18 שלשה וארבעה. מחתרת – שחתר בית
19 והוציאו, ופטור במחתרת – עצמה, דהדיא
20 שעתא בר קטלא הוא אי הוה אשכחיה בעל
21 התיבה, כדכתיב (שמות כב) "אין לו דמים". **משום**
22 דאסוריה איסור עולם – כל זמן שיעידו עליו
23 שחלל שבת ימיתוהו בית דין. הלכך חמירא
24 מיתה דילה לפטור מממון. **דאיסור שעה** – אי
25 לא משכח ליה הדיא שעתא – תו לא מקטיל.
26 היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור –
27 דהדיא שעתא דקא טבח לה גזיל לה ממרה,
28 ומיתה וממון באין כאחד. ולא גריסין שאם אין
29 נגיבה אין טביחה ואין מכירה, דגבי שואל לא
30 שייך לא כפל ולא ארבעה וחמשה, שהרי חייב
31 בקר לעולם, אפילו טוען טענת גנב. ואין קנס
32 אלא או בגנב או בשומר דבם הפטור עצמו
33 בטוען טענת גנב, שאומר "נגנבה". **פרה אתא**
34 **לאשמועינן** – בתמיה: מה למדנו ממנה שלא
35 למדנו מגדי דקאמר רבה? **שואלה אתא**
36 **לאשמועינן** – דטובחה בשבת פטור. סלקא
37 דעתך **אמינא הואיל ואמר רב פפא** – ב"השובר
38 את הפועלים". **הכא נמי** – נימא משעת שאלה
39 רמיא עליה חיוב קרן, וכי טבחה בשבת ליחייב.
40 קא משמע לן – כיון דכל כמה דאיתא דהיא
41 בעינא, הדיא שעתא דקא טבח לה – קא גזיל
42 לה. כל ימי שאלתה – כל ימי משך הזמן
43 ששאלה אביהן מן הבעלים. אין חייבין **באונסה**
44 דאיתנהו לאא שואלין ניהור. דמי דבשר
45 בזול – כל זוזא חשבינן בארבעה דנקי. הכי
46 אמרינן בפרק "מי שמת" (בבא בתרא קמז, ב)
47 והעור יחזירו לבעלים. **אחריות נכסים** –
48 קרקעות. **איכא דמתני ארישא** – להאי הניח
49 להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם,
50 ואמרין דחייבין באונסין, דאישתעבדו נכסים
51 דאבתוהו מחיים, משעת שאלה. **כל שכן אפיכא**
52 – כשטבחה ואכלה. **ופליגא דרב פפא** –
53 דאמר לעיל הדיא שעתא דמטו לה אונסין הוא
54 דאתי חיובא עליה, ולא משעת שאלה. **ואיכא**
55 **דפתני לה אפיכא** – דהכא דטבחה, אם הניח
56 להן אביהן אחריות נכסים – משלמין תשלומי
57 מעליא ולא בזול, דאיבעי להו למידק. **אבל**

ארישא – אם מתה לא מחייבי לשלומי, ולא אמרינן אישתעבדו נכסי דאבתוהו משעת שאלה. וחיינו **רב פפא** – דאמר לעיל: לא אמרינן משעת שאלה רמו עליה תשלומין, אלא משעת אונסין ואילך, והדיא שעתא ליתיה לשואל דליחייב. **בשלימא רבי יוחנן** –

דמוקי מתניתין בשלא התרו בו. **לא אמר** בריש לקיש – דאוקמיה כרבי מאיר. כי לא אתרו ביה נמי פטור – הואיל ואיכא צד מלקות, שזגנין – שלא התרו בהן, ודבר אחי – ממון, ואוכלה מילתא קאי, כלומר: חייבי מיתות שזגנין וממון, או חייבי מלקות שזגנין וממון. רבי יוחנן אומר חייב – בתשלומין. דהא לא אתרו ביה – ואין אתה מחייבו אלא משום רשעה אחת דממון. כי לא אתרו ביה נמי פטור – ולקמן יליף טעמא.

כתובות דף לד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קצט

כהמשך לדינו של רבה, מביאה הגמרא דין דומה של רב פפא: **אמר רב פפא, היתה פרה גנובה לו קודם שבת, ומכחה בשבת, חייב בתשלומים, שפכר נתתינו בגניבה ו- בקרן קודם שפכר ליד איסור שבת, ובשבת התחייב בארבעה וחמשה, כיון שאין מיתה פוטרת קנס, וכדעת רבה. אבל אם היתה פרה שאולה לו, ומכחה בשבת, נמצא שמעשה השחיטה המחייבו מיתה הוא מעשה הגזילה, שהרי עד אותה שעה היתה מוחזקת בידו עבור הבעלים, פטור מתשלומי הפרה, כיון שחייב המיתה והתשלומים באו כאחד וקם ליה בדרכה מיניה.**
הגמרא מבררת את חידושו של רב פפא: **אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי, וכי רב פפא, פרה אתא לאשמעינן, כלומר, מה חידש רב פפא בדבריו יותר מדברי רבה, ומה למדנו מדינו העוסק בפרה, יותר מדינו של רבה העוסק בגדי. אמר ליה רב אשי, רב פפא, שאולה אתא לאשמעינן – בא להשמיענו דין טובח פרה שאולה בשבת, שפטור מדמיה, דפלגא דעתך אמינא – היינו יכולים לסבור, הואיל ואמר רב פפא (ב"מ צא) לגבי שואל, שמשעת משכבה הוא דאתחייב ליה במונחיה של הפרה, הכא נמי – גם כאן נאמר שמשעת שאולה אתחייב באונסיה – אם נאנסה הפרה חל חיוב התשלומים למפרע בשעת השאלה, ונמצא שחייב הקרן היה כבר לפני שבת, וכשטבחה בשבת יתחייב בתשלומים משום שחייב המיתה אינו בא יחד עם חיוב התשלומים, קא משמע לן רב פפא, שכיון שכל זמן שהפרה קיימת אין השואל יכול להחזיר את דמיה אלא חייב להחזיר אותה בעצמה, נמצא שחייב תשלומי הגזילה בא רק בשעה שטבחה, ולכן אם טבחה בשבת פטור מתשלומים, כיון שחייב המיתה והממון באו כאחד.**

אגב דברי רב פפא שהובאו כאן, מביאה הגמרא דעה נוספת בענין זמן חיוב האונסין בשואל, בשעת האונס או בשעת השאלה: **אמר רבא, יורשים שהניח להן אביהן בירושה פרה שאולה, ששאלה בחייו מבעליה, משתמשין בה כל ימי שאולתה – יכולים הם להמשיך להשתמש עד סוף ימי השאלה ששאלה אביהם מן הבעלים, משום שיושר עומד תחת אביו וזוכה בכל זכות שהיה לאביו בפרה זו. ואם פתה הפרה באונס אין תיבין באונסה, כיון שלא קיבלו עליהם חיובי שואל. ואם לא ידעו היורשים שהפרה שואלה, אלא פסבדין היו שהפרה של אביהם היא, ומכחה ואכליה, משלמין דמי בשך בזול, כלומר את שיעור הנאתם מאכילת הבשר, ומשערים זאת לפי מחיר הבשר בזול, שכל אדם קונוה במחיר כזה. ואם הניח להן אביהן בירושה אחריות נכסים – קרקעות, תיבין לשלם את כל דמי הפרה מנכסיו.**
הגמרא מבררת לגבי מה נאמר דינו האחרון של רבא, שאם הוריש להם אביהם קרקעות חייבים לשלם: **איכא דמתני לה ארישא – יש שפירשו שדין זה נאמר לגבי הרישא של דברי רבא, שכשדעו שהפרה שואלה ומתה באונס הם פטורים, והוסיף רבא שאם הניח להם אביהם קרקעות חייבים לשלם, משום שנכסי אביהם השתעבדו משעת שאלת הפרה לשלם את חיובי האונס, כשהיו. ואיכא דמתני לה אסיפא – יש שפירשו שדין זה נאמר לגבי הסיפא של דברי רבא, שאם חשבו הבנים שהפרה של אביהם וטבחה ואכלוה, חייבים לשלם רק דמי בשר בזול, והוסיף רבא שאם הניח להם אביהם קרקעות, חייבים לשלם את כל דמי הפרה, ולא רק דמי בשר בזול, משום שאביהם פשע בכך שלא אמר להם שפרה זו אינה שלו, וחל חיוב האחריות על נכסיו.**
ממשיכה הגמרא ומבארת: **מאן דמתני לה ארישא – מי שפירש שהדין נאמר לגבי הרישא, כל שכן שיסבור שדין זה נכון אסיפא, שהרי אם כשמתה הפרה באונס לאחר מותו סובר רבא שנשתעבדו נכסי האב מחיים לשלם מהם את דמי הפרה, ודאי שאם פשע האב בכך שלא אמר להם שהפרה שואלה, ולכן טבחה היורשים ואכלוה, שישתעבדו נכסיו לשלם מהם את דמי הפרה. ופלגינא דרב פפא – והוא חולק בזה על רב פפא האומר**

ורבי מאיר, לוקה ומשלם אית ליה – רק כשיש חיוב מלקות ותשלומים סובר רבי מאיר שאין אומרים קם ליה בדרכה מיניה, אלא מתחייב בשני החיובים, גם לוקה וגם משלם. אבל מת ומשלם, לית ליה – אינו סובר שנענש בשני העונשים, אלא הוא מודה שמתחייב רק במיתה ופטור מתשלומים, והטעם שהביריתא חייבה את הטובח בשבת בתשלומים, אף שהתחייב מיתה, כיון דשאני הני – שונה דינם של הטובח בשבת או לעבודה זרה, דחידוש הוא שחידשה תורה בקנס – שכל חיוב קנס חידוש הוא, שהרי מן הדין אינו חייב לשלם, אלא גזירת מלך היא לחייבו, וכיון שכן סובר רבי מאיר שגם זה נחתה בנכס, דאף על גב דמיקטלי מושלם – אפילו שנהרג, משלם, ואין חיוב המיתה פטורו מלשלם את הקנס, ומה שסובר רבי מאיר שאין אדם מת ומשלם הוא רק בחיוב ממון.

הגמרא מבארת שרבה הולך לשיטתו שסובר שלגבי קנס אין אומרים קם ליה בדרכה מיניה: **ואמר רבה למעמיה – ודברי רבה אלו הם כשיטתו במקום אחר, דאמר רבה, הנה גדי גנוב – גנוב בידו קודם שבת, וכבר נתחייב לשלם עליו קרן, ומכחה בשבת, אף שהתחייב בכך מיתה, מכל מקום חייב לשלם ארבעה וחמשה, כיון שפכר נתתינו בגניבה – בתשלום הקרן קודם שפכר ליד איסור שבת, ואילו חיוב ארבעה וחמשה הוא קנס, ובקנס סובר רבה כרבי מאיר שאין אומרים קם ליה בדרכה מיניה. אבל אם גנב ומכח בשבת, באופן שחייב הגניבה וחיוב שבת באו יחד, כגון שגרר את הגדי מבית בעליו לרשות הרבים, פטור מתשלומי הגדי, ואף מתשלומי הקנס. ואף שמצד חיוב הקנס סובר רבה שאין אומרים קם ליה בדרכה מיניה, מכל מקום נפטר מהכל, שאם אין גניבה – אם הוא פטור מלשלם את הקרן, מדין קם ליה בדרכה מיניה, אין מביחה ואין מכירה – אין חיוב קנס של טביחה ומכירה, כיון שחייב ארבעה וחמשה שחיבה התורה כולל בתוכו את הקרן, ואם נפטרו מקרן ונחייבו רק על הטביחה יהיה חיובו 'שלשה וארבעה', ולא מצאנו חיוב כזה בתורה.**

הגמרא מביאה דין דומה שאמר רבה: **ואמר רבה, הנה גדי גנוב לו, וגניבתו היתה בדרך רגילה, שלא במחתרת, כגון שנכנס לבית ברושת בעל הבית, והטמין גדי תחת כנפיו, וכדי להוציאו מהבית חתר במחתרת, ומכחה בתוך המחתרת, חייב לשלם ארבעה וחמשה, ואף שבהיותו במחתרת מותר להורג, אין חיוב המיתה פטורו מחיוב ארבעה וחמשה, כיון שפכר נתתינו בגניבה – תשלום הקרן קודם שפכר ליד איסור מחתרת המחייבו מיתה, ואף שהטביחה היתה במחתרת בשעה שהתחייב מיתה, בתשלומי קנס סובר רבה כרבי מאיר שאין פטור של קם ליה בדרכה מיניה. אך אם גם גנב וגם מכח במחתרת, פטור מארבעה וחמשה, לפי שאם אין חיוב על הגניבה עצמה, שכיון שגנב במחתרת התחייב מיתה, ולגבי חיוב ממון אומרים קם ליה בדרכה מיניה: אין מביחה ואין מכירה – אין חיוב על טביחה ומכירה, וכמו שהתבאר, שללא הקרן נשאר חיוב 'שלשה וארבעה', שלא חייבתו תורה.**

הגמרא דנה מדוע הוצרך רבה לומר את שני הדינים: **וצריכא – הוצרך רבה לומר את שני הדינים, דאי אשמעינן רק שבת – שאם גנב וטבח בשבת פטור, היינו סוברים שטעמו משום דאיסורה איסור עולם – שבכל שעה שיעידו עליו שחילל שבת ימיתוהו בית דין, לכן חמורה מיתה זו ופוטרתו מממון, אבל גנב וטבח במחתרת, דאיסור שעה הוא – שחייב מיתה במחתרת הוא רק באותה שעה שהוא באחר שיצא משם אסור להורג, איכא – שמה נאמר שלא – אין חיוב מיתה כזה פטורו מממון. ואי אשמעינן רק את הדין של מחתרת, היינו סוברים שדווקא בזה חיוב המיתה פטורו מתשלומים, משום דמחתרת זו היא התראתו, כלומר, יכול בעל הבית להרגו ללא התראה, ומיתה חמורה שכוז פוטרת מממון, אבל הטובח בשבת, דצריכא התראה – שיש צורך בהתראה כדי לחייבו מיתה, איכא לא – שמה בזה אין אומרים שחייב המיתה פטורו מממון. צריכא – לכן הוצרך רבה לומר את שני הדינים.**

מלקות, רבי יוחנן אמר, חייב לשלם, ואינו נפטר משום קם ליה
 בדרכה מיניה, משום שרץ חייבי מיתות איתקוש – הוקשו בהיקש
 של מכה בהמה למכה אדם, שהרי הפסוק שם עוסק ברצח החייב
 מיתתו, ופטור מממון, אבל חייבי מלקות לא איתקוש, ואינם
 נפטרים מממון כשהם שוגגים ואינם לוקים בפועל. ואילו ריש
 לקיש אמר, גם מי שנתחייב מלקות בשוגג פטור מממון, משום
 שפירוש ריבתה תורה שחייבי מלקות דינם כחייבי מיתות,
 ופטורים מתשלומים.
 מבררת הגמרא: היכן ריבתה תורה שחייבי מלקות דינם כחייבי
 מיתות. מבארת הגמרא: אמר רבי, אהיא – דין זה נלמד מגזירה
 שוה רישע ורישע, שחייבי מיתות נאמר (במדבר לה לא) וְלֹא תִקְחוּ
 כֶּפֶר לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר הוּא רָשָׁע לְמוֹת, כי מות יומת, ובחייבי
 מלקות נאמר (דברים כג ה) וְהָיָה אִם בֶּן הַבֵּית הָרָשָׁע, וְהַפִּילוּ הַשֹּׁפֵט
 וְהָכִיחוּ לְפָנָיו כְּדִי רִשְׁעוֹתָ בְּמִסְפָּר.
 הגמרא מביאה דעה נוספת מניין שחייבי מלקות שוגגים פטורים
 מתשלומין: רבא אמר, באמת אין צורך כלל להקיש חייבי מלקות
 לחייבי מיתות, אלא כשם ש'מכה אדם' החייב מיתה נלמד בגזירה
 שוה מ'מכה בהמה', כך חייבי מלקות תלמידים מ'מכה בהמה',
 דאיתא – נלמדים חייבי מלקות שוגגים בהיקש 'מכה' 'מכה'
 'מכה בהמה'.
 מבררת הגמרא היכן נאמר לשון 'מכה' בחייבי מלקות: אמר ליה
 רב פפא לרבא, הי 'מכה' – לאיזה פסוק שכתוב בו תיבת 'מכה'
 כוונתך, אליהא – אם לפסוק וימכה בהמה וישלמה אדם
 יומת, הלא האי בקמלא בתיב – פסוק זה מדבר בחיוב מיתה, ולא
 בחיוב מלקות. אלא האי 'מכה', שנאמר (ויקרא כד יח) וימכה נפש
 בהמה וישלמה נפש תחת נפש, וקמיה ליה – ובסמוך לפסוק זה
 נאמר (שם פסוק טז) ואיש כי יתן מום בעמיתו [באשר עשה לו עשה
 לו], וכן יעשה לו' הכוונה היא לחיוב מלקות, שהמכה את חברו
 לוקה בבית דין, הרי שהוקש חיוב מלקות למכה בהמה' לומר
 שחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר פטורים מתשלומים, שכשם
 שבמכה בהמה לא חילקנו בין שוגג למזיד וחייב תמיד בתשלומים,
 כך חייבי מלקות שוגגין פטורים מתשלומים.
 תמזה הגמרא: והרי רבא אמר שהדרשה היא מהיקש תיבת
 'מכה', והאי לאו 'מכה' היא – והרי בפסוק זה לא נאמרה כלל תיבת
 'מכה', אלא כי יתן מום, ומדוע אמר רבא שהדרשה היא מלשון
 'מכה'. מתרצת הגמרא: אנו 'הכאה' 'הכאה' קאמרין, – אכן אין
 כוונת רבא שתיבת 'מכה' אמורה בשתי המקומות, אלא שענין
 ההכאה מוזכר בשניהם, שהרי מום ניתן על ידי הכאה.
 מקשה הגמרא: כיצד ניתן לומר שהפסוק ואיש כי יתן מום
 בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו' עוסק בעונש מלקות, והא כי
 בתיב – והלא פסוק זה, בחובל בחבירו הוא דבתיב – עוסק בחובל
 בחבירו, וחובל בחבירו פר תשלומין הוא – חייב לשלם ממון, ואינו
 לוקה, ואין אמר רבא שכאן הוקש חיוב מלקות למכה בהמה.
 מתרצת הגמרא: אם אינו ענין – אם אין פסוק זה נצרך להכאה שיש
 בה שנות פרושה, שחייב עליה בתשלומים, כיון שדין חיוב תשלומים
 בהכאה שיש בה שוה פרושה נלמד מהפסוק שאחריו שנאמר בו
 (שם פסוק כ) שפר תחת שפר, עין תחת עין, שן תחת שן, באשר יתן
 מום באדם כן יתן בו, תנח ענין – תן את הפסוק ואיש כי יתן מום
 בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו' להכאה שאין בה שנות פרושה,
 שאין בה תשלומים אלא חיוב מלקות, ופסוק זה הוקש למכה
 בהמה, לומר שכשם שמכה בהמה לעולם חייב ממון, כך מכה
 אדם לעולם פטור מממון, ואף אם היה שוגג וכדומה, שאין עליו
 חיוב מלקות בפועל.

מאי לאו – האם אין כוונת הכתוב שלא היה אסון ממש, כלומר
 שלא מתה האשה, ואמרה התורה שמחמת כן חייב המכה לשלם
 לבעל דמי ולדות, ומשמע שאם היה אסון, שמתה האשה, אף אם
 היה זה ללא התראה לא היה המכה מתחייב בדמי ולדות, ומוכח
 שחייבי מיתות שוגגין פטורים מתשלומים, ושלא כדברי רבי יוחנן
 המחייב.
 מתרצת הגמרא את שיטת רבי יוחנן: לא – אין זה פירוש הפסוק,
 ואין הכוונה ב'אסון' למיתת האשה, אלא 'אסון' האמור בפסוק
 הכוונה לדין אסון, כלומר 'אסון' הוא חיוב המיתה שיש לקיים
 במכה, ובא הפסוק לומר שאם אין הורגים בפועל את המכה, בין
 אם מחמת שלא מתה האשה כלל, ובין אם מתה אך המכה היה
 שוגג או שלא התרו בו, חייב לשלם ממון. והיינו כדברי רבי יוחנן
 שרק מיתה ממש פוטרת מתשלומים.
 הגמרא מביאה לשון אחרת בקושיא זו: איבא דאמר – יש אומרים
 שלא ריש לקיש הקשה לרבי יוחנן מפסוק זה, אלא להיפך,
 איתביה רבי יוחנן לריש לקיש, נאמר בפסוק וְלֹא יִהְיֶה אִסּוֹן עֲנוּשׁ
 יָעֲנֶשׁ, מאי לאו – האם אין כוונת התורה לדון אסון – חיוב מיתה
 של המכה, שאף אם מתה האשה אך היה המכה שוגג או שלא
 התרו בו, חייב בתשלומים, כיון שאינו נהרג בפועל, ושלא כדברי
 ריש לקיש האומר שמעשה הראוי לחייב מיתה פטור מתשלומים
 אף אם בפועל אינו מתחייב מיתה.
 מתרצת הגמרא את שיטת ריש לקיש: לא – אין זו כוונת התורה,
 אלא פירוש הכתוב הוא שאם לא היה אסון ממש, כלומר שהאשה
 לא מתה כלל, אז חייב הנוגף בדמי ולדות, אבל אם מתה האשה,
 אפילו אם היה שוגג או שלא התרו בו, פטור מדמי ולדות, כיון
 שזהו מעשה הראוי לחייבו מיתה.
 הגמרא מביאה את דברי רבא, שלא יתכן לומר כדברי רב דימי,
 שרבי יוחנן וריש לקיש נחלקו בדין חייבי מיתות שוגגין: אמר רבא,
 ויבא איבא למאן דאמר – וכי יתכן שיש מי שסובר שחייבי מיתות
 שוגגין שהתחייבו גם ממון בשעת מעשה העבירה, חייבים
 בתשלומים, והא תנא דבי חזקיה – והרי שנו בבית מדרשו של
 חזקיה דרשה זו, נאמר בפסוק (ויקרא כד כא) וימכה בהמה וישלמה
 וימכה אדם יומת, משמע שרק מכה בהמה משלם, ואילו מכה
 אדם נהרג ואינו משלם, וכיון שהוקש בפסוק מכה אדם וימכה
 בהמה זה לזה, יש לדרוש, מה מכה בהמה שחייב בתשלומים לא
 חילקת בו בין הכה את הבהמה בשוגג לבין הכה את הבהמה בכוונה,
 ולא בין מתכוין להכות את הבהמה לבין שאין מתכוין להכותה,
 ולא בין הכה את הבהמה בדרך ירידה – בשעה שהוריד את ידו,
 לבין אם הכה בדרך עלייה – בשעה שהרים את ידו מלמטה
 למעלה, לפטרו ממון – לומר שבאחד האופנים האלו פטור
 מלשלם, אלא לחייבו ממון – חייבנו אותו ממון בכל מקרה, אף
 מכה אדם, שחייב מיתתו, לא תחלוק בו בין בשוגג בין בכוונה, בין
 מתכוין לשאין מתכוין, בין דרך ירידה בדרך עלייה, לחייבו ממון –
 לומר שיש אופן שהוא משלם ממון, אלא לפטרו ממון – בכל
 האופנים הללו הוא פטור מלשלם, ואף בשוגג וכדומה שאינו נהרג
 בפועל, מפורש אם כן שחייבי מיתות שוגגין פטורים מחיוב
 תשלומים, ואין יתכן שרבי יוחנן יחלוק על ברייתא זו.
 הגמרא מביאה את מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש באופן אחר:
 אלא כי אהא רבין – כשהגיע רבין מארץ ישראל לבבל אמר,
 מחלוקתם של רבי יוחנן וריש לקיש אינה כפי שאמר רב דימי,
 אלא בחייבי מיתות שוגגין, כולי עלמא לא פליגי – הכל מודים
 דפטורין מממון, כדרשתו של תנא דבי חזקיה, כי פליגי –
 ומחלוקתם היא בחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר – באדם שעשה
 מעשה המחייבו ממון, ואם היה נעשה במויד היה מחייבו גם

מאי לא אסון ממש — אם לא מתה האשה — יענש הנוגף בדמי ולדות. הא אם מתה
— לא יענש, ואפילו לא התרו בו, וקשיא לרבי יוחנן. לא דין אסון — הכי קאמר קרא:
אם אין משפט מות לנוגף, כגון שלא מתה האשה, או מתה ולא התרו בו — עונש יענש.
מכה אדם ומכה בהמה — מכה בהמה ישלמנה, ומכה אדם לא ישלם, אלא יומת. הקיש
פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה
בהמה: מה מכה בהמה אין לך בו חילוק לחיוב.
אף מכה אדם אין לך בו חילוק לפטור. מכה
בהמה לעולם חייב, דאמרין בבבא קמא (בבא)
"פצע תחת פצע" — לחייב על השוגג במזיד,
ואונס כרצון. שאין מתכוין — אין בו חיוב מיתה
באדם. דרך עלייה — שהכהו בהגבהת ידו, או
שחתכו בחריבו מלמטה למעלה. בין דרך ירידה
לדרך עלייה — משום דגבי גלות דהורג בשוגג
איכא חילוק בין דרך ירידה לדרך עלייה,
כדאמרין במכות (ז.ב). כל שבודק ירידתו גולה
כמוון — אף מכה אדם לא תחלוף בו בין בשוגג בין
במזיד, בין בחיוב, בין מתכוין לשאין מתכוין, בין
לדרך עלייה — לחיובו כמוון, אלא לפטורו כמוון.
אָלָא, פי אָתא רבין אָמר: חייבי מיתות שוגגין כולו
עולמא לא פליגי דפטורין. פי פליגי בחייבי מלקות
שוגגין ודבר אחר. רבי יוחנן אָמר: חייבי מיתות
איתקיש, חייבי מלקות — לא איתקיש. ריש לקיש
אָמר: פטור, בפירוש ריבתה תורה חייבי מלקות
בחייבי מיתות. היכן ריבתה תורה? אָמר אביי? אָתא
ר'שע" ר'שע". רבא אָמר: אָתא "מכה" "מכה".
אָמר ליה רב פפא לרבא: הי מכה? אילימא "ומכה
בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת" — האי בקמלא
כתיב! אָלָא האי "מכה": "מכה נפש בהמה ישלמנה
נפש תחת נפש" וסמיק ליה "ואיש כי יתן מום
בעמיתו [פאשר עשה בן יעשה לו]" — והאי לאו
"מכה" היא! אָנן תפא תפא תפא קאמרין. והא פי
כתיב — בחובל בחבירו הוא דכתיב, וחובל בחבירו בר
תשלומין הוא! אם אינו ענין להפאה שיש בה שוה
פרוטה — תנחו ענין להפאה שאין בה שוה פרוטה.
סוף

מאי לא אסון ממש — אף על גב דסיפיה דקרא ד"אם אסון יהיה" דין אסון, כדכתיב "ונתת נפש וגו'" — מכל מקום "לא יהיה אסון" הוה משמע ליה אסון ממש.
אי נמי: "אם אסון יהיה" נמי בעי למימר דהוי אסון ממש, דריש "ונתת נפש" וגו' — היינו
ממון. וְמִי איכא למאן דאמר חייבי מיתות שוגגין חייבין והא תנא דבי חזקיה וכו' — ואם
תאמר: והא אמרין בפרק "הנשרפין" (סנהדרין)
ע"ב: הנה דבי חזקיה מפקא מדריב, ומפקא
מדרכין. אלמא פליגי תנאי אתנא דבי חזקיה! ויש
לומר: דלענין ממון אחר אית להו לכולהו היקשא
דתנא דבי חזקיה, ולא פליגי עליה אלא במאי
דקתי בין מתכוין לשאין מתכוין, דמשמע בין
מתכוין להורג האשה בין אין מתכוין להורגה,
אלא להורג את חברו ודורגה, דבכל ענין פטור
מדמי האשה. דלענין ממון אחר כבר תנא דלא
תחלוף בין שוגג בין מזיד, דהיינו דמפקא מדריב
ומדרבנן, דלרבי נתכוין להורג את זה והרג את זה
חייב ממון, ולרבנן חייב מיתה, ולתנא דבי חזקיה
פטור ממתה וממון. אבל קשה לרבינו יצחק:
דבריש "הנחנק" (שם פד.ב) אמרין: הניחא למאן
דאית ליה דתנא דבי חזקיה, אבל למאן דלית ליה
כו', משמע דאיכא תנא דפליג! ואומר רבינו יצחק:
דהיינו רבי חנא מדרומא, דאיתיה מתניתא בידיה.
כדאמרין בפרק "שור שנגח ארבעה וחמשה"
(בבא קמא נב.א) רשני אנשים בן נתכוונו לו לזה,
אף על פי שיש אסון באשה — יענשו בדמי ולדות.
אלמא לית ליה היקשא דבין שוגג למזיד, והא
דקאמר מי איכא למאן דאמר כו' — היינו משום
דתנא דבי חזקיה עיקר, שהיה שונה ברייתו של
רבי חייא שהיה אביו, כדמוכח בסוף פרק "הבא
על יבמתו" (יבמות סה.ב), חזן עיקר, ומותבין:
תיובתא ממיידה. ולרבינו שמעון בן אבדו בר נה:
דמשום הכי קא פריך ליה מתנא דבי חזקיה —
משום דרבי יוחנן מוקי מתניתין (לעיל לב.ב)
בשלא התרו בו, וקטני סיפא דחייבי מיתות פטורין
— אם כן מתניתין סברה דחייבי מיתות שוגגין
פטורין. דאי סיפא מיירי בשעתו בו — ליפלו
בחייבי מלקות גופייהו. והוה מצי למיפך
מתניתין, אלא דלא מצי למיפך אלא מדיוקא,
ולחכי פריך ליה מתנא דבי חזקיה, ואמתניתין
סמך. ולפי זה מצטין למימר דמפקא מדריב ורבנן
בכולה מילתא. ועוד אומר רבינו שמשון בן
אברהם: דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה לקמן בפירקין (לז.ב) הוה תנא דלית ליה דתנא דבי חזקיה, וצריך לומר דלתנא דבי חזקיה "לא יהיה אסון" — היינו אסון ממש, וקרא ד"אם
אסון יהיה" — היינו דין אסון, כגון שנתכוין לאשה, דאם לא נתכוין לה — פטור ממתה וממון ותנא דבי חזקיה. אי נמי: לא קאי קרא דאסון אאשה, אלא אחברו שנתכוין לו, ולא איירי קרא
שנתכוין להורג את זה והרג את זה. ובפרק "הנשרפין" דריקל שמשון דפטור נתכוין להורג את זה והרג את זה היכי מפרש קרא — הוה מצי למימר כדפרישתי, אלא אליבא דרבי אלעזר,
דאמר: קראי נתכוין להורג את זה והרג את זה דייק.

אף מכה אדם לא תחלוף בו כו' — וקרא ד"לא יהיה אסון" דאשמעין דלא ישלם דמי ולדות בחדי מיתה, והא נמי דדרשין בשיליה פרק "ביצר הרגל" (בבא קמא כו.א) עליו — ולא על
האדם, דלא תשקול מיניה ממונא ותקטילה על הרציחה לחוד, וקרא ד"לא תחור" דדרשין מיניה דלא תשקול ממונא מיניה ונפטריה — אצטריכו כולהו, דלא מצי למילף מהיקשא
דתנא דבי חזקיה, כדפירש בקונטרס לקמן (לח.א) דמ"מכה בהמה" לא מצי למילף פטור ממון, דאדרבה חיוב היה לו למילף, דמכה בהמה חייב, לחכי איצטריך למכנה כולהו. וחכי לפינן:
מה מכה בהמה לא חלקת במה שכתוב בו, דהיינו חיוב, דבכל ענין חייב — אף מכה אדם כל עניני פטור ממון שכתוב בו — לא תחלוף בין שוגג בין מזיד, ובין דרך עלייה לדרך ירידה. ושוגג
למזיד היינו ממון אחר בהדי מיתה, ודרך עלייה וירידה בכל ענין לא תשקול ממונא מיניה ונפטריה, כדאמרין לקמן. ומתכוין לשאין מתכוין — לענין דמי האשה. רבא אמר אתיא מכה
מכה — תימנה: לרבא לית ליה הכא גורה שוה דרשע" רשע", וכן רבי יוחנן. ולקמן (לז.א) נמי מערבין חד קרא למיתה וממון, וחד למלקות וממון, ולא ילפינן מלקות וממון ממתה וממון
בגורה שוה דרשע" רשע", וסתמא דהתלמוד דריש ליה בפרק קמא דמכות (ה.ב) גבי אין עדים וזמנין נהרגי עד שיגמר הדין על פיהן, דאמרין: חייבי מלקות מניין אתיא "רשע" רשע",
וברייתא נמי איכא בריש פרק "אחד דיני ממונות" (סנהדרין לג.ב) גבי דיני נפשות מחזירין לזכות אבל לא לחובה, דאמרין: חייבי מלקות מנין — אתיא "רשע" רשע", תניא נמי הכי כו', ורבי
יהודה נמי דריש ליה ב"חובל" (בבא קמא פו.ב) גבי וכן היה רבי יהודה פטור, פירוש: את הסווא, מחייבי גליות ומחייבי מלקות ומחייבי מיתות בית דין, וגמר דתם חייבי מיתות בית דין
מירוצא" רירוצא", דחייבי מלקות אתיא "רשע" רשע", ורבנן דפליגי עליה תם — לאו משום דלית להו "רשע" רשע", אלא משום דמחייבי ליה בחייבי מיתות בית דין ויש לומר: דרבא ורבי
יוחנן אית להו בכל מקום גוריה שוה דרשע" רשע" דברר שהוא בגוף המלקות, אבל הכא לענין פטור ממון שהוא עם המלקות, וכן לקמן — לא ילפינן "רשע" רשע", וטעמא — משום דקרא
מוכח דרשע כתיב לענין מלקות "ויהי אם כן הכות הרשע". והא דדריש "מכה" "מכה" — משום דמכה גבי תשלומין כתיב, שנאמר "מכה בהמה ישלמנה". ואביי אית ליה גורה שוה דרשע" רשע"
רשע" בכל מקום. וסוגיא דלקמן כרבא ודלא כאביי, ואביי מוקי קרא במיתה ומלקות כרבי מאיר, דלמלקות וממון לא צריך קרא, דאתיא "רשע" רשע", ואם תאמר: רבי יוחנן אמאי לא
דריש "מכה" "מכה", הא ברייתא היא בריש "חובל" (פג.ב) ויש לומר: דסבר באידך תנאי דהתם, דלא דריש "מכה" "מכה" אלא לפי מאידך קראי דלא עין תחת עין ממש. "רשע" רשע", ואיש
כי יתן מום וגו' — אית דגרסי: וסמך ליה, ולא מגורה שוה וליף אלא מסמוכין. וכן משמע קצת, מדשביק קרא ד"מכה בהמה ישלמנה" ונקיש קרא אחרינא. ומיהו, מדפריך בריש "חובל" (שם
פג.ב) מאי חזית דילפת ממכה בהמה, נילף ממכה אדם! משמע דגורה שוה הוא, והא דהדר ביה מקרא קמא — משום דאיצטריך למורה ממכה אדם ולאתיא "כי יתן מום בעמיתו", הדר ביה
נמי מ"מכה בהמה ישלמנה" ומייתי "מכה נפש בהמה" דסמך ליה. אי נמי משום דאיצטריך קרא קמא לכתבתא דבי חזקיה, ולמאן דלית ליה נמי איצטריך, מה מכה בהמה לרפואה פטור אף
מכה אדם כו', כדאמרין בריש "הנחנק" (סנהדרין פד.ב).

אמאינו ענין להבאה שיש בה שוה פרוטה — ואם תאמר: והא איצטרך להכי, דמהא נפקא לן חובל בחברו לתשלומין בריש "החובל" (בבא קמא פגב.) ויש לומר: דרך סוגיא כאידך נאי דהתם, דמפיק החובל בחברו לתשלומין מקרא אחרינא. **דלמא** בשבת כתיב דבבמה גופה כו' — ואם תאמר: אם כן היקשא למה לי? ויש לומר: דאתיא לבין דרך ירידה לדרך עליה, דלא שייך לפלוגי גבי שבת.

אלא לאו בחול — ואם תאמר: בחול נמי מציען למימר, דבהדי דמתחיה לבמהה הרג את האדם, ולא אתרו ביה משום אדום ואפילו בשבת נמי מציען למימר דאתרו ביה משום בהמה ולא אתרו בו משום שבת! ויש לומר: דמכל מקום ליפנין שפיר, דמה מכה בהמה לא חלקת בין שונג בהכאתה למיזד בהכאתה — אף אדם לא תחלוק בו בין מויד בהכאתו לשונג בהכאתו. אי נמי: הואיל ומכה אדם איירי באתרו ביה — מכה בהמה נמי איירי בכל ענין באתרו ביה, ולהכי לא מצי איירי בשבת, ולא בהרג אדם עמה. **מתניתין** כמאן מוקי לה — תימה: תיקשי ליה לרב פפא גופיה דאידו סבר לעיל (לד.) כרבה, דאמר: היתה פרה גובה לו כו! ועוד קשה: דלשיני בעולא, דמאי דפירש בקונטרס דאי סבר בריש לקיש דחיבי מלקות שונגין פטורין כל שכן דפליג אדעולא — זה אינו נראה. דלמא בממון אחר סבר כריש לקיש, אבל בממונא דבההוא מילתא גופיה — משלם ממון ומיפטר ממלקות מנוגיה שוה ד"תחת" ו"תחת" ונראה: דרב פפא, אפילו סבר כריש לקיש מצי לשנוי דעולא, כדפירשית, אבל לאביי פריך שפיר, דלית ליה דעולא, דהא מוקי לעיל "תחת" לדרשא אחרינא. ולהכי קשיא ליה, אי סבירא ליה כריש לקיש מתניתין כמאן מוקי לה. **אי** כרבי נחוניא קשיא אחותו — לא מצי למימר קשיא ממזרת ואחותה, דעל כרחיך כרבי מאיר סבירא ליה, מדנקט: יום הכפורים בשבת, והוה ליה למימר יום טוב כשבת וכל שכן יום הכפורים, אלא ודאי סבירא ליה או כרבי מאיר דאמר לוקה ומשלם, או כרבי יצחק דאמר אין מלקות בחיבי כריתות. הלכך לא נקט, יום טוב דמיניה לא הוה שמעינן יום הכיפורים שאין בו מלקות. וכיון דלא הוי כרבנן לא מוקמי ליה כרבי יצחק אלא כרבי מאיר, ולא תיקשי ממזרת. **אי** כרבי יצחק קשיא ממזרת — לא הוצרך לומר אי כרבנן, דלדידו קשיא ממזרת ואחותה. ולא מצי למימר נמי דמתניתין כרבי עקיבא, דסבר עדים זוממין קנסא. ואית ליה לוקה ומשלם, ולית ליה מות ומשלם — דלרבי עקיבא מציען למימר דלא גמר עדים זוממין ממוציא שם רע, אף על גב דהוי קנסא מקנסא. כדפירשית לעיל (לבא.) דיבור דמחליל דאין. ואית ליה שפיר כרבנן דלא רדיק ואינו משלם. **מאן** תנא דפליג עליה דרבי נחוניא אי רבי מאיר אי רבי יצחק — תימה: דלריש לקיש בהדיא פליג רבי מאיר ארבי נחוניא, דהא מוקים מתניתין כרבי מאיר, וקתני דיש קנס בודיבי כריתות! ויש לומר: דידע שפיר דרבי מאיר פליג עליה, אלא דקשיא ליה דרבנן לא מציען למימר דפליג עליה, אבל לרבי יוחנן — אתי שפיר. **לא** קנס ולא פיתוי — אית דגרס: ולא אונס, משום דפיתוי נמי קנס הוא. ואומר רבינו יצחק: דגרסינן ליה, דשייך למקירי לאונס קנס טפי מפיתוי, משום דאונס שותה בעציצו (כתובות טא, טז).

הממאנת אין לה לא קנס — פירש בקונטרס: לפי שהיא בחזקת בעולה. וקשה לרבינו יצחק: דאם כן הכי דייק לקמן: הא קטנה בעלמא אית לה, דלמא הכי קאמר: הממאנת אין לה קנס אם בא עליה כשהיא נערה, הא נערה בעלמא — אית לה! ומיהו, אין להקשת אמאי נקט ממואנת הוה ליה למינקט כל אשה שניסת ונתגרשה, דהא איכא למאן דאמר לקמן (לחא.) דאפילו אם נתארסה ונתגרשה אין לה קנס! ונראה לרבינו יצחק דהכי פירשו: אין לה לא קנס ולא פיתוי — אם אנסה בעלה או פיתה אותה, כשהיתה תחתיו קדם מיאון, אף על גב דכשמיאנה אינלא מילתא שלא היתה אשתו. והשתא דייק שפיר לקמן: הא קטנה בעלמא אית לה. אבל קשה לרבינו יצחק מהא דקאמר בסמוך: וכי תימנא כולה רבי מאיר היא, ובממאנת סבר לה כרבי יהודה. והשתא, כיון דאדריי שבא עליה בעלה כשהיא נערה שוב אינה יכולה למאן, דמודה רבי יהודה כשבעל, כדאמר בפרק "בא סימן" (נדה נבא.) ויתירין רבינו יצחק: דמיידי כשפירש בהדיא שאינו בועל לשם קידושין. ועוד: דפיתוי ואונס לאו לשם קידושין הוא, דבהדיא לא מודה רבי יהודה.

ולא פיתוי — קשה לרבינו שמשון בן אברהם: אמאי נקט פיתוי, למאי דמוקי לה בסמוך בנערה: הא כל נערה מפותה אין לה קנס, דמחלה, אפילו נערה שאינה ממאנת! ויש לומר: דנקט אין לה פיתוי אגב דנקט באידך.

סוף סוף — האי לא תחלוק בו לחיבו ממון, טעמא משום דאין בו כדי תשלומין, ולא משום היקשא. אבל היכא דיש בה שוה פרוטה — אימא תחלוק, **לא צריכא** — להכי איתקש. דבהדי דמחיה קרע שריאין וכו' — כלומר, ואשמועינן דלוקה משום חבלה, ופטור מתשלומי קריעה. לא שגא התרו בו, ולא שגא לא התרו, דלא לקי — פטור מתשלומין מדויקשא דלא תחלוק. **ממאי** דבחול כתיב — דפשיטא ליה דמכה בהמה בין שונג בין מויד חייב לשלם. **דלמא בשבת כתיב** — ועל כרחיך אשונג כתיב קרא, דאי ממוזד — הוה ליה מתחייב בנפשו, ופטור מן התשלומין. **איכא לאיפלוני** — בין שונג למיזד, **לא סלקא דעתך** — דבשבת כתיב ובשונג, ואי בשבת מכה בהמה ישלמה — בתמיה. **אלא לאו בחול** — דליכא לפלוגי, ואיתקש לה מכה אדם, שלא תחלוק בו, ואפילו אינו חייב מיתה. לרבה דאמר — לרבי מתניתין חדוש הוא כו. **מתניתין כמאן** מוקים — לשנוי רומיא דרמינן עלה דאלו הן הלוקין, וקיימא לן דאין לוקה ומשלם. **אי כרבי מאיר** — דאמר לוקה ומשלם, ובדשנינו ריש לקיש, קשיא בתו — דבשלמא לריש לקיש דאוקמה להדיא דגב וטבח בשבת בטובה על ידי אחר, אבל בטובה על ידי עצמו — לא משלם, לא קשיא, דמת ומשלם ליה ליה לרבי מאיר אפילו בקנס. אלא לרבה קשיא בתו, דקנס הוא, וקתני מתניתין פטור. ואי כרבי נחוניא בן הקנה — דאית ליה נמי לוקה ומשלם כרבי מאיר, מדקאמר יום הכפורים כשבת. יום הכפורים הוא דפטור מתשלומין, ומשום כרת דאית ביה, ומנוגיה שוה ד"אסוך" "אסוך", אבל משום לאו ומלקות דאית ביה — לא פטר. ומתניתין נמי דאית ליה לוקה ומשלם — ידידה הוא, ומת ומשלם — לית ליה, אפילו בקנס. קשיא אחותו — נהי נמי דמשום מלקות לא פטר ליה, ליפטריה משום כרת. ואי כרבי יצחק — תוקמה, דאמר במסכת מכות (ידא.) אין חייבי כריתות בכלל מלקות ארבעים, ולית ליה האי דילולו קין הלוקין: הא על אחותו, ומשום הכי חייבין בתשלומין. קשיא **ממזרת** — דהכל מודים שהיא במלקות, וקתני: אית לה קנס. הניחא **אי סבר** — רבה כרבי יוחנן, כשלא התרו בו, דמשלם, דחיבי מלקות שונגין דרבי אחר חייב. **אינו נמי** — מוקי למתניתין בשלא התרו בו, כרבי יוחנן. **אלא אי סבר** — בממון ומלקות דאפילו לא התרו בו פטור ממון, פלוגי אדריי יוחנן, וכל שכן אדעולא, דאמר אפילו התרו בו משלם ממון ואינו לוקה. **חיבי פתוי** — לא כרבי יוחנן ולא בעולא ולא כריש לקיש. על כרחיך — אי סבירא ליה בממון ומלקות דלוקה ואינו משלם — כרבי יוחנן סבירא ליה ששונגים דמשלם ממון, ומוקי לה בשלא התרו בו. לריש לקיש דאמר בפירוש ריבתה תורה כו' — דחיבי מלקות שונגין פטורין מלשלם. **מאן תנא דפליג אדריי נחוניא** — ומחייב תשלומין בחיבי כריתות, כגון ההיא דשבוותן: ושהיליק גדיש ביום הכפורים — חייבין, בפרק "שבוותן העדות" (שבוותן לגא.) ומתניתין דהבא דקנסה באחותה. ונהי נמי דלית ליה "אסוך" "אסוך" למיפטריה משום כרת — ליפטריה משום לאו, בין התרו בו בין לא התרו בו. דאין כרת בלא לאו חוץ מפסח ומילה. דבשלמא רבי יוחנן — מוקי לה אפילו כרבנן דפליגי עליה דרבי מאיר, דאמרין אין לוקה ומשלם, הני — בשלא התרו בו. אלא לריש לקיש כמאן מוקי לה? **אי רבי מאיר** — דאמר לוקה ומשלם. **אי רבי יצחק** — דאמר לא שייך מלקות בודיבי כריתות. וגויה שוה ד"אסוך" "אסוך" לית ליה, ובמאי ליפטרי: הילכך מתניתין דהבא על כרחיך רבי מאיר היא ולא רבי יצחק, משום דקשיא ממזרת. אבל ההיא דשבוותן — בין כרבי מאיר בין כרבי יצחק, עריות ושניות — לקמן מפרש להו. קנס — דאנוסה. פיתוי — דמפותה. **הממאנת** — בבעלה, כגון יתומה קטנה שהשיאתה אמה ומיאנה בבעלה. **אין לה קנס** — שאינה בחזקת בתולה, הואיל וניסת. **איילוניא** — שאין לה סימני נערוה לעולם, ואינה יולדת. לשון איל זכר, דזכריתא דלא ילדה (כתובות יא.א.) **אין לה קנס** — לפי שאין קנס אלא לנערה, וזו שלא תביא שערות לעולם — כל עשרים שנה היא בחזקת קטנה, ומשם ואילך — בגורת. **והויצאת משום שם רע** — קא סלקא דעתך שלא מצא לה בעלה בתולים. ולקמן פריך. בת סקילה היא עריות

עויות

כתובות דף לה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קפג

הוא יעמיד את משנתו, כדי ליישב מדוע יש בה חיוב קנס, והרי
אין אדם לוקה ומשלם, אי יעמיד את משנתו כרבי מאיר, האומר
שבקנס הדין הוא שלוקה ומשלם, אם כן קשיא ב'ת' – יקשה מדוע
אומרת המשנה להלן (א) שהבא על בתו אינו חייב קנס, כיון שהוא
מתחייב בנפשו, והרי לפי ביאורו של רבה סובר רבי מאיר שבחיוב
קנס אין אומרים קם ליה בדרבה מיניה. ואי משנתו סוברת כרבי
נחוניא בן חנניה, הסובר שאדם לוקה ומשלם, אך אין אדם מת
ומשלם, ואפילו בקנס, ולכן במשנתו אין חיוב המלקות פוטר
מהקנס, ובמשנה להלן חיוב המיתה של הבא על בתו פוטר
מהקנס, אם כן קשיא 'אחיות', שמבואר במשנתו שהבא על
אחותו חייב קנס, והרי ביאה זו מחייבת אותו כרת, ורבי נחוניא בן
הקנה סובר (לעיל ב) שחיוב כרת נחשב כחיוב מיתה בידי אדם
ופוטר מתשלומים. ואי משנתו כרבי יצחק, החולק (מכות יד.) על
המשנה במכות ואומר שחייב כריתות אינם חייבים מלקות, ולכן
אין סיבה לפוטרו מקנס, אם כן קשיא 'ממזרת', שמבואר במשנתו
שהבא על הממזרת חייב קנס, והרי בה אף רבי יצחק מודה שיש
חיוב מלקות, לפי שאין בה כרת אלא איסור 'לא תעשה', ומדוע
אין חיוב המלקות ופוטרו מקנס.
אומרת הגמרא: הניחא – ניתן ליישב קושיא זו, אי נאמר שרבה
סבר לה כרבי יוחנן (לעיל לד.) שחייב מלקות שוגגים אינם נפטרים
מממון, הוא [רבה] נמי מתיירץ לה כפי שתיירץ רבי יוחנן (לעיל לב),
שמדובר שלא התרו בו ולכן חייב קנס, ובמשנה במכות מדובר
כשהתרו בו ולכן לוקה ואינו משלם. אלא אי סבר רבה כרבי
לוי, שחייב מלקות שוגגים פטורים מממון, היכי מתיירץ לה
למשנתו.
מחמת קושיא זו מסיקה הגמרא: על פירוש צריך לומר שרבה כרבי
יוחנן סבירא ליה, שחייב מלקות שוגגים אינם נפטרים מממון,
ומשנתו עוסקת באופן שלא התרו בו, ולכן משלם קנס ואינו
לוקה.

לעיל (ע"א) הובאה דעת ריש לקיש, שהעובר על עבירה שחייבים
עליה מלקות, אף אם עשה כן בשוגג ואינו לוקה בפועל, פטור מן
התשלומים. שואלת הגמרא: אמר ליה רב מתנא לאביי, לדעת ריש
לקיש דאמר שפירוש ריבית תורה חייב מלקות שוגגים, שיהא
דינם כחייבי מיתות שוגגים, הפטורים מתשלומים, אם כן מאן תנא
דפליג עליה דרבי נחוניא בן חנניה – מי הוא התנא שחולק על רבי
נחוניא בן הקנה ומחייב ממון במעשה המחייב כרת, וכגון התנא
של משנתו שמחייב קנס בבא על אחותו, והרי בכל עבירה שיש
בה כרת יש גם איסור לאו המחייב מלקות, ואם כן גם מי שחולק
על רבי נחוניא בן הקנה ואינו סובר שחיוב כרת פוטר מממון, יש
לו לפטור מתשלומים משום חיוב מלקות שיש בוה. ובשלמא רבי
יוחנן יכול להעמיד שמדובר בשלא התרו בו, שאין חיוב מלקות
ולכן חייב בתשלומים, אבל לריש לקיש שסובר שגם חייבי מלקות
שוגגין פטורים מתשלומים, קשה.
משיבה הגמרא: החולק על רבי נחוניא בן הקנה, אי [אן] רבי
מאיר, הסובר שחיוב מלקות אינו פוטר מתשלומים כלל, אלא אדם
לוקה ומשלם. אי רבי יצחק, שסובר שאין חיוב מלקות בחייבי
כריתות, וממילא אין קם ליה בדרבה מיניה, וחייב קנס.

שנינו במשנה (כט.) שאף האונס נערה האסורה עליו באיסור כרת
חייב קנס, והתבאר לעיל (כט.) שהחידוש הוא שאף שבנשים אלו
לא יכול להתקיים החיוב 'ולו תהיה לאשה' (דברים כב יט) הכתוב
בפרשת אונס, הוא חייב קנס. הגמרא מביאה עתה בריתא
החולקת על משנתו: תנו רבנן, עריות, ושניות לעריות, אין להן לא
קנס של אונס, ולא קנס של פיתוי, ולהלן יבואר מי הן 'עריות'
ושניות לעריות. ממיסיבה הבריתא: הממאנת – יתומה קטנה
שאמה השיאה אותה, שקדושה דרבנן, ואם מיאנה בבעלה

חוזרת הגמרא ומקשה: כיצד ניתן ללמוד מפסוק זה שחייב
מלקות שוגגים פטורים מתשלומים, הרי סוף סוף מה שאינו
משלם ממון אין זה 'פטור' מיוחד, אלא זהו משום דלאו בר
תשלומין הוא – אינו בתורת תשלומי ממון כלל, כיון שלא היה
בהכאה שוה פרוטה, אבל מנין שאף במקום שיש בהכאה שוה
פרוטה, והיה שוגג, שאינו חייב בתשלומים.
מתרצת הגמרא: לא צריכא – לא הוצרך ההיקש אלא לאופן
דבבירי דמיתיה – שבשעה שהכחו הכאה שאין בה שוה פרוטה,
קרע שיראין דיליה – בגד משי של המוכה, שאף שהבגד שוה יותר
מפרוטה מכל מקום פטור מתשלומים, כיון שחיוב המלקות שחל
עליו באותה שעה פוטרו, וההיקש למכה בהמה' מלמד שאפילו
אם היה שוגג או ללא התראה, שאינו לוקה בפועל, מכל מקום
פטור מתשלומים.

הגמרא עוברת לדון בעיקר הדרשה של תנא דבי חזקיה שהובאה
לעיל (ע"א): אמר ליה רב תימא לרבא, ולתנא דבי חזקיה, דאמר
שהוקשו מכה אדם ומכה בהמה, שמכה בהמה לעולם משלם,
ומכה אדם לעולם פטור מתשלומים, ואפילו בשוגג, ממהא דבבבב
בתיב – מנין לו שהפסוק עוסק רק בהכאת בהמה בימות החול,
שיש עליו רק חיוב תשלומים, ובאופן זה ליכא לאיפלוגי – אין
לחלק בין שוגג למזיד אלא תמיד חייב בתשלומים, ומכך למד שגם
במכה אדם אין חילוק בין שוגג למזיד אלא תמיד פטור
מתשלומים, דלמא בשבט בתיב – שמא הפסוק עוסק גם באופן
שהכה את הבהמה בשבת, שחילל שבת בעבירה שיש בה חיוב
מיתה אם היה מזיד, דבאופן כזה בבבבב נופה איכא לאיפלוגי –
בדין מכה בהמה עצמו יש לחלק בין שוגג למזיד, שהרי במזיד הוא
חייב מיתה ופטור מתשלומים, ולא חיבתו התורה בתשלומים
אלא באופן שהיה שוגג, וממילא לא שייך ללמוד מכאן שלגבי
מכה אדם אין חילוק בין שוגג למזיד, וכיצד למד מכאן תנא דבי
חזקיה שחייב מיתות שוגגין פטורים מתשלומים לעולם.
מתרצת הגמרא: לא סלקא דעתך – לא ניתן לומר שהפסוק עוסק
במכה בהמה בשבת, דבתיב (ויקרא כד כא) 'ומכה בהמה ושלמנה
ומכה אדם יומת', ויש להעמיד את שני הדינים שבפסוק באותו
אופן, ויש לברר היכי דמי – באיזה אופן עוסק הפסוק, המחייב
תשלומים בהכאת בהמה ומיתה בהכאת אדם, אי בשני המקרים
מדובר דלא אתרו ביה, 'מכה אדם' אמאי יומת, והרי אין הורגים
ללא התראה. אלא פשיטא שמדובר באופן דאתרו ביה, ואי
כדבריך שמדובר בשבט, מדוע מכה בהמה ושלמנה, והרי מאחר
שהתרו בו הוא חייב מיתה, ויש לפוטרו מתשלומים משום קם ליה
בדרבה מיניה, אלא לאו – ודאי הפסוק עוסק באופן שהכה את
הבהמה בחול, ולכן חייב בתשלומים. ודרש תנא דבי חזקיה,
שכשם שהכאת בהמה בחול מחייבת ממון בין בשוגג ובין במזיד,
כך הכאת אדם פוטרת מממון לעולם, ואפילו בשוגג.

לעיל (לד.) הביאה הגמרא את דברי רבה, שמה שאמר רבי מאיר
בברייתא (א) שגגב וטבח בשבת או ביום הכפורים או גגב וטבח
שור הנסקל, שחייב בארבעה וחמשה, היינו בטובה בעצמו ולא
על ידי שליחו, והטעם שאין אומרים 'קם ליה בדרבה מיניה'
לפטורו מתשלומי ארבעה וחמשה הוא כיון שרבי מאיר סובר
שקנס הוא חידוש של התורה, ואין בו פטור של קם ליה בדרבה
מיניה. עתה חוזרת הגמרא לבאר לפי רבה את סתירת המשניות
שהובאה לעיל (א), שבמשנתו (כט.) מבואר שיש חיוב קנס
בחייבי לאוין, ואילו במשנה במכות (א) מבואר שאותם חייבי
לאוין לוקין, והרי אין אדם לוקה ומשלם. מקשה הגמרא: אמר ליה
רב פפא לאביי, לרבה, דאמר בדעת רבי מאיר שהידוש הוא
שהידוש תורה בקנס, ולכן אף על גב דמיקטיל משלם – אף שהוא
מתחייב מיתה, חייב לשלם, מתינתין כמאן מוקים לה – כדעת מי

וכאלו השתנה מראהו לשחור, ומוכח שרבי מאיר חולק על רבי יהודה וסובר שנערה אינה יכולה למאן.
הגמרא מנסה ליישב את הברייתא באופן אחר: **אֵלָא**, כל הברייתא כרבי יהודה היא, שאף נערה ממאנת, וממילא הדיוק מהרישא הוא שסתם נערה יש לה קנס ולא סתם קטנה, ומה ששינוי שאין קנס לאיילונות, היינו כיון שבקטנה כבר לה כרבי מאיר, שאין לה קנס, וכיון שאיילונות מקטנותה יוצאת לבגרות, לעולם אין לה קנס. דוחה הגמרא גם תירוץ זה: ורבי יהודה, מי כבר לה כרבי מאיר, שאין קנס לקטנה, והאמר רב יהודה, אמר רב על האמור במשנה להלן (מ) שאין קנס לקטנה 'זו דברי רבי מאיר, ואם איתא – ואם אכן רבי יהודה סובר כרבי מאיר, 'זו דברי רבי מאיר ורבי יהודה' מיבעי ליה – היה לו לרב לומר.
מתרצת הגמרא את הברייתא באופן אחר: **האי תנא** של הברייתא, כבר לה כרבי מאיר בחדא ופליג עליה בחדא – סובר כרבי מאיר בדבר אחד, והיינו בזה שאין קנס לקטנה, ולפיכך איילונות אין לה קנס, וחולק על רבי מאיר בדין אחד, והיינו בגיל שבו ניתן למאן, והוא סובר כרבי יהודה שאף נערה יכולה למאן, ויש לדייק מהירשא שרק נערה שמיאנה אין לה קנס, אבל סתם נערה יש לה קנס.
אופן נוסף ליישב את הברייתא: דרשם אמר, באמת הברייתא כולה סוברת כרבי מאיר, שאין קנס לקטנה, ולכן לאיילונות אין קנס, ואין לדייק מממאנת שסתם קטנה יש לה קנס, משום דמאי 'ממאנת' שנקטה הברייתא שאין לה קנס, אין הכוונה לממאנת כפשוטו, אלא הראויה למאן מחמת גילה, והיינו כל קטנה, אין לה קנס.
מקשה הגמרא על תירוץ זה: אם כוונת התנא בלשון 'ממאנת' לקטנה, וליתני בפירוש 'קטנה', שאין לה קנס. אומרת הגמרא: קשיא – אכן תירוצו של רפרם קשה.

הגמרא ממשיכה לבאר את הברייתא. שנינו בברייתא: **אֵילֹנוֹת**, אין לה לא קנס ולא פיתוי. מקשה הגמרא על כך מברייתא אחרת: **וּמִיָּנִיָּה**, החרשת והשושה והאיילונות, יש להן קנס, וכמו כן יש להן טענת בתולים – הנושא אחת מהן וטוען שמצאה בעולה, מפסידה כתובתה. ועל כל פנים מבואר שלאיילונות יש קנס. מתרצת הגמרא: והא מאי רופיא – וכי מה הסתירה שבדבר, הא – הברייתא הראשונה כרבי מאיר היא, שאין קנס לקטנה, ולכן אין קנס לאיילונות, והא – הברייתא השניה כרבי מאיר היא, שיש לקטנה קנס, ולכן גם איילונות קודם שתיבגר יש לה קנס.
תמדה הגמרא על המקשן: ודקארי לה מאי קארי לה – המקשן שהקשה סתירה בין הברייתות, מה עלתה בלבו להקשות כך, והרי פשוט שיש להעמיד את הברייתות במחלוקת חכמים ורבי מאיר. משיבה הגמרא: אמנם ידע זאת המקשן, ומה שהביא ברייתא זו והקשה עליה, אף שאין זו קושיא, היינו משום דאית ליה למירמא אחריתי עילוייה – לפי שיש לו להקשות על הברייתא שהביא, שחרשת ושוטה יש להן טענת בתולים, ממה ששינוי בברייתא אחרת, החרשת והשושה והבוגרת ומופת עין – שנתקע לה עץ באותו מקום ואבדו בתוליה, אין להן טענת בתולים, ואף אם טוען הבעל שלא מצא להן בתולים, אינן מפסידות כתובתן, אבל הפוסא איילונות יש להן טענת בתולים, ומפסידות כתובתן. סוכמוס אומר משום רבי מאיר, סוכא, אין לה טענת בתולים, וטעמו ביבאר להלן. ועל כל פנים מבואר בברייתא שלהרשת ושוטה אין טענת בתולים, וזה סותר למה ששינוי בברייתא הקודמת שיכול לטעון טענת בתולים.
מתרצת הגמרא: אמר רב ששת, לא קשיא, הא – הברייתא האחרונה האומרת שאין להרשת ושוטה טענת בתולים, כרבי גמליאל היא, הסובר (לעיל יב) שהנושא אשה ולא מצא לה בתולים, נאמנת האשה לטעון שנאנסה לאחר האירוסין ואינה מפסידה

היינו עריות ממש, האסורות מן התורה, ואילו 'שניות לעריות' היינו איסורי עריות מדברי סופרים, ונקראות שניות לפי שהם שניות לעריות שאסרה התורה (יבמות ב), כגון אם אמו ואם אביו, שאסרום חכמים כדי להרחיק את האדם מן העבירה, ועליהם אמרו בברייתא שמי שאנס או פיתה אותן אינו משלם קנס, לא יתכן לפרש כך, כיון דמדיאורייתא חזיא ליה – כיון שמהתורה אשה זו מותרת לו, אמאי אין להן קנס, והרי הטעם שלאשה פסולה אין קנס הוא מחמת שנאמר בפרשה זו 'ולו תהיה לאשה', ואשה פסולה אינה ראויה להיות אשתו, וממילא אף דין קנס לא נאמר בה, אבל זו שהיא ראויה לו מדאורייתא, כיצד נמעטנה מדין קנס.
מבאר הגמרא: **אֵלָא**, 'עריות' היינו חייבי מיתות בית דין, כגון בתו, 'שניות לעריות' היינו חייבי פרישות, כגון אחותו, ועליהן אמרה הברייתא שאם אנסו פטור מקנס. מדייקת הגמרא: אכל חייבי לאוין, וכגון ממזרת, יש להן קנס. ומי הוא התנא ששנה ברייתא זו, שמעון התימני היא, שדרש לעיל (ט) מלשון הפסוק 'ולו תהיה לאשה' שמוזכר באשה שיש בה הויה וקידושין תופסין בה, וכיון שקידושין תופסים בחייבי לאוין, אף הן בכלל חיוב קנס, וממעט מקנס רק את אלו שאין קידושין תופסים בהן, והיינו חייבי מיתות בית דין וחייבי כריתות.
הגמרא מביאה אופן נוסף לפרש את דברי הברייתא: **אֵיכָּא דאָמַר**, 'עריות' היינו גם חייבי מיתות בית דין וגם חייבי פרישות, ו'שניות לעריות' היינו חייבי לאוין, ולפי זה מפרשת הגמרא: מי – מי הוא התנא ששנה ברייתא זו, רבי שמעון בן גמליאל היא, שדרש לעיל (ט) שכונת הפסוק 'ולו תהיה לאשה' לאשה הראויה לקיימה, ויוצאים מכלל זה גם חייבי לאוין, כי אף שקידושין תופסין בה, אסור לו לקיימה לאשה ומחויב לגרשה, ולכן הבא עליה פטור מקנס.

שנינו בברייתא (לד) **הַמִּמְאֵנֶת אֵין לָהּ לֹא קָנֶם וְלֹא פִיתוּי**. מקשה הגמרא: משמע שרק לממאנת אין קנס, והיינו כיון שהיא בחזקת בעולה, הא קטנה נעלמה – אבל סתם קטנה, שלא מיאנה, אית לה – יש לה קנס, ומי – כדעת מי נשנתה הברייתא, כרבי מאיר, דאמר שגם קטנה יש לה קנס, ולא רק נערה. ואם כן קשה, אימא סיפא, שם שנינו, איילונות, אין לה לא קנס ולא פיתוי, אהא לרבי מאיר – דין זה ודאי יכול להתפרש רק לשיטת רבי מאיר, דאמר שקטנה אין לה קנס, ולכן גם לאיילונות אין קנס, דהא – איילונות זו מקטנותה יצאה לרבי – מיד לאחר קטנותה נעשית בוגרת, שעד גיל עשרים היא בחזקת קטנה, לפי שאין לה סימני נערו, ומשם ואילך אנו יודעים שלעולם לא תביא סימנים והרי היא בוגרת, וכיון שאין לה זמן נערו, אין לה קנס ואבל לחכמים שסוברים שיש קנס לקטנה, יש גם קנס לאיילונות קודם שתהא בת עשרים שנה, ונמצא שהרישא של הברייתא כרבי מאיר, וסיפא כרבי מאיר, ולא משמע בברייתא שנשנתה כדעת שני תנאים שונים.

הגמרא מנסה ליישב את הברייתא: ובי תיקא – ואם תרצה ליישב ולומר דבולא כרבי מאיר היא, ולכן אמר בסיפא שאין לאיילונות קנס, ובממאנת, שדייקנו שדווקא לה אין קנס אבל לסתם קטנה יש קנס, ואילו רבי מאיר סובר שקטנה אין לה קנס, אין זו קושיא, כיון דרבי מאיר כבר לה כרבי יהודה, שאף נערה יכולה למאן בבעלה ולא רק קטנה, וכך תדייק מדברי הברייתא, נערה שמיאנה אין לה קנס, אך סתם נערה יש לה קנס וובאמת לקטנה אין קנס. דוחה זאת הגמרא: ומי כבר לה – וכי רבי מאיר סובר כרבי יהודה לגבי גיל המיאון, והתניא, עד מתי הפת ממאנת בבעלה, כל זמן שהיא קטנה עד שתיבא שתי שערות, שהם סימני נערו, אך מאותה שעה אינה יכולה למאן, ואף אם לא בא עליה בעלה לאחר מכן, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, אף לאחר שתיבא שתי שערות עדיין היא ממאנת, אם לא בא עליה בעלה. עד שירבה שחור על הלל – עד שהשערות מתארכות ונראות כמכסות את רובו של המקום,

ערויות ממש – המפורש ב'אחרי מות', והן כבירות. שניות – שגורו חכמים על שניות
לחן להרחיק מן העבירה, כגון אם אמו ואב אביו, ושאר ערויות השניות בפרק שני
דיבמות (כא,א). כיון דשניות חיוני ליה מראווייתא – קרינן ביה 'ולו תהיה לאשה'. אמאי
אין לה קנס – בשלמא בערויות איבא למימר בשמעון התימני, דלית ליה 'נערה' 'נערה'
'הנערה'. אלא שניות קשיא. שמעון התימני –

בריש פירקין, דאמר: אשה שיש בה הויה. רבי
שמעון בן מנסיא – דאמר: אשה הראויה
לקיימה. רבנן היא – דפליגי אדריבי מאיר, בריש
פירקין. ובממאנת סבר לה רבי יהודה – דאמר
נערה ממאנת. והכי תידוק מינה: נערה ממאנת
אין לה קנס, הא נערה בעלמא – יש לה קנס.
עד שתביא שתי שערות – ומשהביאה אינה
ממאנת, ואפילו לא בעל לאחר מיכן. רבי יהודה
אומר – אם לא בעל לאחר שגדלה – ממאנת.
עד שירבה שחור על הלבן – ובגדה מפרש: שתי
שערות שוכבות, ונראה כמו שירבה השחור.
אלא רבי יהודה היא – ובממאנת נערה
אשמעינן דאין לה קנס, ולא תדוק הא קטנה יש
לה קנס. וגבי אילוניות, דתנא גמי אין לה קנס –
משום דבקטנה סבר רבי מאיר, וזו מקטנותה
יצאת לבגד. זו דברי ר' – לקמן בפרקין (מב).
סבר לה רבי מאיר – דקטנה אין לה קנס,
משום הכי אין קנס באילוניות. ופליגי עליה –
בממאנת, ואמר: עד שירבה השחור. וכי תנא
הממאנת אין לה קנס, הא הראויה למאן יש לה
קנס, בנערה קאמר. מאי ממאנת הראויה למאן
– כלומר, כל קטנה קאמר, וכולה רבי מאיר
היא. ויש לה טענת בתולים – להפסידה
בתובה. הא רבי מאיר – דאמר: קטנה אין לה
קנס, ואילוניות מקטנותה יצתה לבגד. ודקארי לה
מאי קארי – מי שהשיב תשובה זו בבית
המדרש, מה עלתה על רוחו, ולא סבירא ליה
דאיבא לאוקמינהו רבי מאיר ורבנן? משום
דאית ליה למירמא אחריתא עליה – לא הביאה
לבית המדרש אלא לפי שיש להשיב אחרת על
זו: חרשת ושוטה אחרשת ושוטה. בוגרת –
בתוליה כלים מאיליהן. הא רבן גמליאל –
דאמר בפרק קמא (יב,ב). היא אומרת
'משאירסתני נאנסתי' – נאנסת. הכא גמי אין
לה טענת בתולים להפסידה כתובתה, דאמרין:
אי הוה פקחת לטעון – הוה טענה 'משאירסתני
נאנסתי', ומדימנא. האי רבי יהושע – דאמר
'לא מפיה לא חזין' – הכי יש לה טענת
בתולים, דאי גמי הוה טענה קמן – לא מהימנינן
לה. נותנין לה לילה הראשון – ובוכל כמה
בעילות, ותלינן כל דמים של אותו הלילה בדם
בתולים. אלמא: אית לה דם בתולים לבוגרת.
דאי לא – לא הוה בעי למיתב לה אלא בעילת
מצוה, וכיון דאית לה בתולים – היבא דבעל
ולא מצי דם תפסיד כתובתה, דהא כנסה
בחזקת בתולה ומצאה בעולה.

הכי

ירחטא – דאם כן הוה קשה דהכי טעינין לה הכי? אלא בדפירש חתם בקונטרס: רישא מנה לאבא בידך – דלגבי האב לא מהני חזקת הגוף דבתו, דהכתובה היא באירוסין של אב. סיפא
מנה לי בידך, דלגבי ידדה מהני חזקת הגוף ידדה. וכן צריך לפרש, דאי מטעם ברי קאמר התם – אמאי קאמר דעודה בבית אביה על האב להביא ראיא דמשנתארה נולדו בה מומין, אמאי
צריך להביא ראיא, כיון דאמר ברי לי? דבכל ענין משמע דצריך להביא ראיא. אפילו אב אמר ברי לי. ולרבינו יצחק נראה לפרש הכא: דאין לן טענת בתולים לפי שחזקת מוכת עץ היא.
ואף על גב דכולהו גמי חבוש מוכבש – מכל מקום שאר נשים יש לן טענת קאמרי שחן מוכת עץ. אבל חנן, חרשת ושוטה, דלא מצי אמרי – בחזקת מוכת עץ נשארו. ורבינו
נראה, דברור ספרים לא גרסינן לעיל בבריייתא אלא: החרשת והשוטה והאילנית יש לן קנס, ותו לא. ואין כתוב ברוב ספרים 'ויש לן טענת בתולים'. ולפירוש רבינו יצחק פריך שפיר,
דמדקאמר יש לן קנס – אלמא לא חשבינן להו בחזקת מוכת עץ. אבל לפירוש הקונטרס מאי קפריך? הכא גמי בחזקת בתולות חשבינן להו, דהא אמרינן השתא דמשנתארה נאנסת. ורבינו
שמעון בן אברהם הקשה לפירוש רבינו יצחק: דאמאי לא משני הא דקתני אין לן טענת בתולים רבי מאיר, דאמר בפרק קמא (כתובות יא,א): מוכת עץ, בין הכיר בין בן לא הכיר בה –
מתאים. והא דקתני יש לן טענת בתולים – רבנן, דאמרי כתובתן מנה? וכי תימא משום דקתני חרשת ודומיא דאילנית – הא על כרחך אילנית גופה לא הפסידה כתובתה בחזקתה, דהא
רב ששת דמשני הא רבן גמליאל הא רבי יהושע סבירא ליה בפרק קמא (יא,ב). כנסה בחזקת בתולה ומצאה בעולה – יש לה כתובה מנה.

[אבל] חיבי לאון יש לן קנס ומני שמעון התימני היא – לא הוה מצי למימר מני רבי
נחוניא היא, דלדידה לא הוה קור להו שניות, שהרי משהו חיבי בירות לחיבי
מיתות בית דין. והא דלא קאמר הא מני רבי עקיבא, ועירות – חיבי מיתות, ושניות – חיבי
בירות וחייבי לאון – אלא דנחא ליה לאוקמי אפילו רבנן, דאמרין קידושין תופסין. ועוד:
משום דקאמר בלישנא קמא מני שמעון התימני

ערויות ממש, שניות – מדברי סופרים, כיון
דמדאורייתא חויה ליה – אמאי אין לן קנס? אלא:
ערויות – חייבי מיתות בית דין, שניות – חייבי כריתות,
אבל חייבי לאון – יש לן קנס, ומני – שמעון
התימני היא. איבא דאמרי: ערויות – חייבי מיתות
בית דין וחייבי כריתות, שניות – חייבי לאון, מני
רבי שמעון בן מנסיא היא. 'הממאנת אין לה לא
קנס ולא פיתוי'. הא קטנה בעלמא – אית לה, מני
רבנן היא, דאמרי: קטנה יש לה קנס. אימא סיפא:
אילוניות אין לה לא קנס ולא פיתוי. אהא לרבי
מאיר, דאמר: קטנה אין לה קנס, והא – מקטנותה
יצתה לבגד. רישא רבנן וסיפא רבי מאיר! וכי תימא:
בוקלה רבי מאיר היא, ובממאנת סבר לה רבי יהודה;
ומי סבר לה? והתניא: עד מתי הבת ממאנת? עד
שתביא שתי שערות, דברי רבי מאיר. רבי יהודה
אומר: עד שירבה שחור על הלבן! אלא רבי יהודה
היא, ובקטנה סבר לה רבי מאיר. ומי סבר לה?
והאמר רב יהודה אמר רב: זו דברי רבי מאיר. ואם
איתא, זו דברי רבי מאיר ורבי יהודה מביעי ליה! האי
תנא סבר לה רבי מאיר בחדא, ופליגי עליה בחדא.
רפאם אמר: מאי ממאנת – הראויה למאן. וליתני
קטנה! קשיא. 'אילנית אין לה לא קנס ולא פיתוי'.
ורמינן: החרשת והשוטה והאילנית יש לן קנס
ויש לן טענת בתולים! והא מאי רמינא? הא – רבי
מאיר, הא – רבנן. ודקארי לה מאי קארי לה? משום
דאית ליה למירמא אחריתא עליה: החרשת והשוטה
והבוגרת ומוכת עץ – אין לן טענת בתולים, הפוסא
ואילנית – יש לן טענת בתולים. סומכוס אמר
משום רבי מאיר: סומא אין לה טענת בתולים! אמר
רב ששת: לא קשיא; הא – רבן גמליאל, והא – רבי
יהושע. אימר דשמעת ליה לרבן גמליאל היבא דקא
טענה אייה, היבא דלא קא טענה אייה מי שמעת
ליה? אין, כיון דאמר רבן גמליאל מהימנא, כגון זו
פתח פיה לאלם' הוא. 'והבוגרת אין לה טענת
בתולים'. והאמר רב: בוגרת נותנין לה לילה הראשון!

אי

מנסיא היא, דהוי בר פלוגתה דשמעון התימני.
עד שירבה השחור בו – אית דלא גרסי 'ועל
הלבן', משום דאמרין בפרק 'בא סימן' (נדה
נב,א). לא שירבה ממש, אלא כדי שיהו שתי
שערות שוכבות, ונראה כמו שירבה שחור. ו'ועל
הלבן' משמע יותר מן הלבן. ורבינו חננאל פירש:
על הלבן – שהשערות סמוך לבשר הם שחורים,
ובראשם לבנים.
זו דברי מאיר – אמנותין דלקמן (מב). דכל
מקום שיש מוכר אין קנס, קאמר לה רב יהודה.
ואם איתא זו דברי רבי מאיר ורבי יהודה מיבעי
ליה – ואף על גב דרבי יוחנן ורבי יאשיה
סבירא להו כרבי מאיר בסוף פירק 'ארבע מיתות'
(סנהדרין טו,ב). לפירוש רבינו תם, דפירש: עד
שהיו שנים שוין במיתה אחת. ואפילו לפירוש
הקונטרס דמפרש בני עונשין – מכל מקום רבי
יאשיה רבי מאיר סבירא ליה, דלית ליה הא
דררשי רבנן לקמן (מב). כאן נערה בו, דהא פטר
קטנה מאורסה. מכל מקום לא קאמר זו דברי רבי
מאיר ורבי יאשיה. דלא פריך הכא: זו דברי רבי
מאיר ורבי יהודה מיבעי ליה, אלא משום דרבי
יהודה בר פלוגתה דרבי מאיר, והוי בכלל חכמים
דפליגי עליה. ולהכי, אם איתא דלא פליג – הוה
ליה למימר זו דברי רבי מאיר ורבי יהודה. אבל
קשה: דהוה ליה למימר הא מני – רבי יאשיה
היא. ובממאנת סבר לה רבי יהודה.
וליתני קטנה קשיא – אף על גב דהוי חני
קטנה דאין לה קנס, מכל מקום תני גמי
אילנית. דהוה אמינא דוקא קטנה שיש לה נערות
אין לה קנס. ותימא לרבינו יצחק: אמאי לא משני
דאגב אורחיה קא משמע לן, דעד מתי הבת
ממאנת – עד שתביא שתי שערות.
החרשת והשוטה בו אין לן טענת בתולים
– פירש בקונטרס: דאי הוה פקחת
לטעון הוה טענה 'משאירסתני נאנסתי'. וקשה
לרבינו יצחק: דהכי טעינין לה הכי מספק לאפוקי
ממנא, כיון דאדידי לא טענה. ויחזיק נופה איתרע,
דהוי שור שחוט לפניך, אבל חזקת ממון לא
איתרע! ומיהו, מביא רבינו יצחק ראיא לפירוש
הקונטרס: דאמר בפרק 'המודיר' (כתובות ע,ב):
לא הוגלגל פי המכה – המוציא מחבירו עליו
הראיה. ומפרש דאפילו לא יהיב טבח דמי – על
הטבח להביא ראיא שברשות המוכר נטרפה. והא
דמפרש רב אשי למתניתין ד'המודיר' דהוי הוה
מומין ועודה בבית אביה על האב להביא ראיא,
רישא – מנה לאבא בידך, סיפא – מנה לי בידך.
לא מטעם דברי ושמוא ברי עדין, כדמשמע לפום
ירחטא – דאם כן הוה קשה דהכי טעינין לה הכי? אלא בדפירש חתם בקונטרס: רישא מנה לאבא בידך – דלגבי האב לא מהני חזקת הגוף דבתו, דהכתובה היא באירוסין של אב. סיפא
מנה לי בידך, דלגבי ידדה מהני חזקת הגוף ידדה. וכן צריך לפרש, דאי מטעם ברי קאמר התם – אמאי קאמר דעודה בבית אביה על האב להביא ראיא דמשנתארה נולדו בה מומין, אמאי
צריך להביא ראיא, כיון דאמר ברי לי? דבכל ענין משמע דצריך להביא ראיא. אפילו אב אמר ברי לי. ולרבינו יצחק נראה לפרש הכא: דאין לן טענת בתולים לפי שחזקת מוכת עץ היא.
ואף על גב דכולהו גמי חבוש מוכבש – מכל מקום שאר נשים יש לן טענת קאמרי שחן מוכת עץ. אבל חנן, חרשת ושוטה, דלא מצי אמרי – בחזקת מוכת עץ נשארו. ורבינו
נראה, דברור ספרים לא גרסינן לעיל בבריייתא אלא: החרשת והשוטה והאילנית יש לן קנס, ותו לא. ואין כתוב ברוב ספרים 'ויש לן טענת בתולים'. ולפירוש רבינו יצחק פריך שפיר,
דמדקאמר יש לן קנס – אלמא לא חשבינן להו בחזקת מוכת עץ. אבל לפירוש הקונטרס מאי קפריך? הכא גמי בחזקת בתולות חשבינן להו, דהא אמרינן השתא דמשנתארה נאנסת. ורבינו
שמעון בן אברהם הקשה לפירוש רבינו יצחק: דאמאי לא משני הא דקתני אין לן טענת בתולים רבי מאיר, דאמר בפרק קמא (כתובות יא,א): מוכת עץ, בין הכיר בין בן לא הכיר בה –
מתאים. והא דקתני יש לן טענת בתולים – רבנן, דאמרי כתובתן מנה? וכי תימא משום דקתני חרשת ודומיא דאילנית – הא על כרחך אילנית גופה לא הפסידה כתובתה בחזקתה, דהא
רב ששת דמשני הא רבן גמליאל הא רבי יהושע סבירא ליה בפרק קמא (יא,ב). כנסה בחזקת בתולה ומצאה בעולה – יש לה כתובה מנה.

1 דקא טעין טענת דמיס הכי נמי כו' — כך גרס בקונטרס. ורבינו חננאל גרס איפכא, כמו
2 שהיה כתוב בספרים: אי דקא טעין טענת פתח פתוח — הכי נמי כו'. ולעיל בפרק קמא
3 (ט,א) פירשתי. קצת קשה לפירוש רבינו חננאל, דמפרש דמוכות עץ אין לה דמים, אבל פתוח
4 נעול — אם כן בתנא דחק לשנויי הא רבן גמליאל והא רבי יהושע, דהוי מצי לשנויי: הא —

5 דקא טעין פתח פתוח, הא — דקא טעין טענת
6 דמים. ושמא לית ליה חזקה דאין אדם טורח
7 בסעודה ומפסידה, ולא מהימן בפתח פתוח
8 להפסידה כתובתה. אף על גב דקאמר אי דקא
9 טעין פתח פתוח הכי נמי, דמשום דאמנן — שמא
10 היינו לאסורה עליו. אבל ברייתא דלעיל משמע
11 דיש לזן טענת בתולים לענין כתובה, דומיא
12 דקנס.

13 **כולהו** רואות ומראות לאמנן — פירש
14 הקונטרס: ופוסקות עליהן שזון בעלולה,
15 ואם לא הודיעתו — הטעתו. וקשה לפירוש דהא
16 אליבא דרבי מאיר קיימין, ורבי מאיר אית ליה
17 בפרק קמא (ג,א) דמוכות עץ, בין הכיז בה בין לא
18 הכיז בה — מאתו! ונראה לרבינו יצחק דהכי
19 פירושו: כולוה רואות ומראות לאמנן, ויודעת שזון
20 מוכת עץ, שאמותיהן מגידות להן, ולדכי וכשהוא
21 אומר לא מצאתי לבתך בתולים, והיא אומרת
22 בתולה הייתי — אין לנו תללות במוכות עץ, שאם
23 כן הייתה אומרת: מוכת עץ אני. וכי לא אמרה
24 מוכת עץ אני — יש לה טענת בתולים. אבל סומא
25 — תלינן שהיא מוכת עץ אף על גב דלא אמרה,
26 דאינה יודעת. לפי שאינה רואה ואינה מראה
27 לאמה, ואין אמה מגדת לה.

28 **היוצאת** משום שם רע בת סקילה היא —
29 ופשיטא דלאו בת קנס היא, דהא
30 בעולה ודאי היא. אבל אין לפרש דהאיל ויש חיוב
31 סקילה לבא עליה פשיטא דאין לה קנס, דקם ליה
32 בדרכה — מיניה דהא קתני במתניתין הבא על
33 בתו, ולעיל נמי קתני עריות בברייתא.

34 **ואלו** שאין לזן קנס הגזירות והשבועה כו' — אף
35 על גב דמדאורייתא שבועה לא היא
36 בחזקת בעולה, כדאמרין בכל דוכתי דשבועה
37 הקילו — מכל מקום אין לה קנס, דמשום גזירה
38 שלא תינשא לבחן, עשאה כבעולה לכל דבריה.
39 **וכי** מה עשה לה ערבי זה — נקט ערבי לפי שהם
40 שטופים בימיה, כדאמר בקדושין (מט,ב)
41 עשרה קבין זימה ירדו לעולם תשעה נטלו
42 ערבים. **משום** דמעיד בה לא ישאנה — קא
43 סלקא דעתך: הפודה את השבועה ישאנה, כלא
44 עדות קאמרי.

45 **מכל** מקום קשיא — אליבא דרבי יוחנן פריך.
46 וכן כל הנך פירכי דלקמן. אבל לרבה
47 דאמר דטעמא דרבי יהודה שלא יהא חוטא נשכר
48 — לא קשיא מיד.

וסבר

1 **אי דקא טעין טענת דמים** — הכי נמי, **הכא במאי**
2 **עסקינן** — דקטעין טענת פתח פתוח. "סומכוס אומר
3 **משום רבי מאיר**: סומא אין לה טענת בתולים".
4 **מאי טעמא דסומכוס?** א"ר זירא: **מפני שנתפסות**
5 **על גבי קרקע**. פולחו נמי חבובי מיתבטי! פולחו
6 **רואות ומראות לאמנן**, זו אינה רואה, ואינה מראה
7 **לאמה**. "היוצאת משום שם רע אין לה לא קנס
8 **ואמר רב יששת**: הכי קאמר: מי שיצא עליה שם רע
9 **בילדותה** — אין לה לא קנס ולא פיתוי. **אמר רב**
10 **פפא**: שמע מינה, האי שטרף ריעא לא מגבינן ביה.
11 **הכי דמי?** אילימא דנפק קלא עליה דשטרף דזינפא
12 הוא, דכוותה **הכא** — דנפק עליה קלא דזנאי, והא
13 **אמר רבא**: יצא לה שם מונה בעיר — אין הושיעין
14 **לה! אלא**, דאתו בי תרי ואמרי: **לדידה תבעתנהי**
15 **באיסורא**. דכוותה **הכא** — דאתו בי תרי ואמרי:
16 **לדידהו אמר להו** "זינפו לי". בשלמא התם — שכיחי
17 פרוצין, אלא **הכא** — אם הוא הוחזק — כל ישראל
18 מי הוחזקו? **הכא נמי**, בין דקא מהדר אזינפא —
19 אימר זינפו זינף וכתב. **משנה** ואלו שאין לזן קנס:
20 **הבא על הגזירת, ועל השבועה, ועל השפחה, שגפדו**
21 **ושנתניירו ושנשתחררו ותיורות על גנות שלש שנים**
22 **ויום אחד**. רבי יהודה אומר שבועה שגפדתי הרי
23 היא בקדושתה, אף על פי שגדולה. **הבא על בתו,**
24 **על בת בתו, על בת בנו, על בת אשתו, על בת**
25 **בנה, על בת בתה** — אין לזן קנס, מפני שמחתניב
26 בגפשו, שמחתניב בידי בית דין, וכל המחתניב בגפשו
27 אין משלם קומן, שנאמר: "ואם לא יהיה אסון ענוש
28 יענוש". **נמרא** אמר יוחנן: רבי יהודה ורבי דוסא
29 אמרו דבר אחד; רבי יהודה — הא דאמר, רבי דוסא
30 דתנאי: שבועה אוכלת בתרומה, דברי רבי דוסא.
31 **אמר רבי דוסא**: וכי מה עשה לה ערבי הלז? וכי
32 מפני שמייעד לה בין ידיה פסקלה מן הכהונה? **אמר**
33 **רבא**: דלמא לא היא; עד כאן לא קאמר רבי יהודה
34 **הכא אלא** שלא יהא חוטא נשכר, אבל התם — פרבנן
35 קאמר רבי דוסא התם — אלא בתרומה דרבנן, אבל

36 קנס דאורייתא — פרבנן סבירא ליה. **אמר ליה אבוי**: ומעמיה דרבי יהודה **הכא** שלא יהא
37 חוטא נשכר הוא? והא תנאי, רבי יהודה אומר: שבועה שגפדתי הרי היא בקדושתה, אפילו
38 בת עשר שנים פתוחתה מאתים, והתם — מאי שלא יהא חוטא נשכר איכא? התם נמי,
39 דלמא מימנעי ולא נסכי לה. וסבר רבי יהודה בקדושתה קיימה? והתנאי: הפודה את

40 השבועה ישאנה; מעיד בה — לא ישאנה. רבי יהודה אומר: בין כך ובין כך — לא ישאנה! הא גופה קשיא; אמרת: הפודה את
41 השבועה ישאנה, ותרד תנא; מעיד בה — לא ישאנה, משום דמעיד בה לא ישאנה? הא לא קשיא; הכי קאמר: הפודה את
42 השבועה ומעיד בה — ישאנה, מעיד בה כדי — לא ישאנה. מפל מקום קשיא לרבי יהודה! **אמר רב פפא**: אימא; רבי יהודה
43 אומר בין כך ובין כך — ישאנה. רב הונא בריה דרב יהושע אומר: לעולם דפקתני. רבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו:
44 לדידי — בין כך ובין כך ישאנה, אלא לדידכו — בין כך ובין כך לא ישאנה מפני ליה! ורבנן? הפודה את השבועה ומעיד בה
45 ישאנה — לא שרי איניש וזוי בכדי, מעיד בה כדי לא ישאנה — שמוא עיניו נתן בה. רמי ליה רב פפא בר שמואל לרב יוסף:
46 וסבר

1 הכי גרסינן: אי דקא טעין טענת דמים הכי נמי. **הכא במאי עסקינן** דקטעין טענת פתח
2 פתוח — אי דקאמר בעלתי ולא מצאתי דם — והאי טענה מעלייתא היא. והכא דקתני
3 אין לה טענת בתולים — דקטעין ואמר פתח פתוח מצאתי, ודם לא בדקתי אם נמצא בה
4 אם לאו. בנערה וקטנה — טענה היא, כדאמרין בפרק קמא. ואף על פי שאין יכול לברר
5 דבריו בפניו — אמרינן: חזקה אין אדם טורח
6 בסעודה ומפסידה. אבל משבגרה, אין רחמה צר
7 כבתחילה, ודומה לו כאילו פתח פתוח. שנחכמה
8 ובתולה נזשרין. כולוה רואות — אם נשרו
9 בתוליהן ורואות דם, ומראות לאמנן — ופוסקות
10 עליהן שאינן בתולות, ואם לא הודיעתו —
11 הטעתו. וזו אינה רואה ואינה מראה לאמה —
12 וזה שבנסה — בחזקת נחבטת כנסה, ואין אדם
13 פוסק עליה, ולא טעות הוא. ריעא — שיצא
14 עליו שם זיוף. אין הושיעין לה — אפילו לכהונה.
15 **אלא** — יצא עליה שם רע הכי דמי — כגון
16 בערים. ולא שאמר עליה שבנעלה — דאם כן
17 מאי למימרא? הא לאו בתולה היא אלא אמרי:
18 לדידהו תבעתנהו לאיסורא, הפקירה עצמה
19 לכך, ולא שמענו לה. כשלמא התם כו' — הכי
20 גמר רב פפא מינה דלא מגבינן בשטרא כי האי?
21 בשלמא התם — שכיחי פרוצין, וכין שיש עדים
22 שהיתה מחזרת אחר חזות — הרבה מצאה לה,
23 משום הכי אין לה קנס לאחר זמן, דלאו בחזקת
24 בתולה הואי. **אלא** — לגבי שטר. אם הוא הוחזק
25 — לחזור אחר עריו שקר. כל ישראל מי הוחזקו
26 — להיות שומעין לו לזיף. אימר זינפו זינף —
27 הוא עצמו למד לבין כתב הדומה לכתב ידי
28 עדים שחתם בו. **משנה** יתירות על גנות שלש
29 שנים — דכין דראויות לביאה — בחזקת הפקר
30 הן, ובעלולות בגזירות, והשבועה בשבועות. ואמר
31 יהיה אסון ענוש יענוש — הא אם יהיה אסון —
32 לא יענוש. **נמרא** שבועה — בת כהן. אוכלת
33 בתרומה — ולא מחזקין לה בחזקת בעולה
34 לפסול לה המחללה בביאתו. מפני שמייעד לה
35 — כלומר, אין נוהגין בהן הפקר לאונסן
36 בבעלה, אלא לשחק עמקו; ורבנן פליגי אדריבי
37 דוסא, ואמרו: יש שבועה אוכלת ויש שאינה
38 אוכלת. כיצד? האשה שאמרה נשביתי וטוהרה
39 אני — אוכלת, ואם יש עדים שנשבית והיא
40 אמרת טוהרה אני — אינה אוכלת. במסכת
41 עדיות. **אלא** בתרומה בזמן הזה דרבנן — דכין
42 דאפילו נבעלה, איסורא דרבנן בעלמא הוא —
43 לא גזרו על פסיקה. אבל קנס, דאפוקי ממונא
44 הוא, אימא לך: ספק בעולה היא, ומפיקא לא
45 מפסקין ממונא. דלמא מפני ולא נסכי לה — אי
46 פחתת כתובתה משוית לה בחזקת בעולה,
47 ומרחקי לה אפילו ישראל. מעיד בה — קא
48 סלקא דעתך דאפודה קאי, שאם היה מעיד בה
49 שלא נבעלה לגוי — לא ישאנה אם כהן הוא.
50 פשוט דמעיד בה וכו' — והא אמרה הפודה את
51 השבועה — ישאנה. הפודה את השבועה ומעיד
52 בה ישאנה — דאי לאו דקים ליה בגוה — לא
53 שדי וזוי בכדי, שהרי לישאנה פדאה. מעיד בה
54 כדי לא ישאנה — שמא עיניו נתן בה.
וראתה

כתובות דף לו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קפז

הברייתא עוסקת באופן דאָתוּ בִּי תָרִי וְאָמְרִי לְדִידְהוּ תַּבְעָתְהִי
בְּאִיפּוֹרָא – שבאו שני עדים והעידו שאשה זו תבעה אותם לדבר
עבירה והם סירבו לה, וזו ראייה שהיא פרוצה בזנות ומסתבר
שכבר נבעלה, ולכן אין לה קנס ופיתוי, אם כן דְּבִנְיָוְתָהּ הָבָא – כמו
כן בדינו של רב פפא מדובר באופן דאָתוּ בִּי תָרִי וְאָמְרִי לְדִידְהוּ
אָמְרִי לְהוּ וְיִיפּוּ לִי – ומעידים שאותו פלוני ששמו כתוב בשטר
ביקש מהם לחתום לו בשטר על שטר חוב, וסירבו לו, אך כיון
שאנו רואים שהוא חשוד בזיוף, אנו פוסלים אף את השטר שיצא
לפנינו.
מקשה הגמרא: הרי אין הנידונים שווים, בְּשִׁלְמָא הָתֵם – סברא זו
מובנת לענין זנות, דְּשִׁכְיָתִי – מצויים בני אדם פְּרוֹצִין, וכיון שיש
עדים שהיתה מחזרת אחר זנות והפקירה את עצמה לכך, מסתבר
שמצאה פרוצים אחרים שעברו עמה עבירה, וכיון שאינה בתולה
אין לה קנס ופיתוי, אֵלָא הָבָא, לגבי שטר חוב, אִם הוּא הוֹחֵק –
אמנם מדברי העדים אנו למודים שהוא מחזר אחר זיוף, אך כָּל
יִשְׂרָאֵל מִי הוֹחֵקוּ לְשִׁמּוֹעַ לוֹ לְזִיּוּף, והלא אין עדי שקר מצויים,
ומדוע נחשוש שהעדים החתומים על השטר הם עדי שקר ונפסול
את השטר.
מתרצת הגמרא: אכן אין אנו חושדים בסתם בני אדם שיחתמו
שקר, אלא הָבָא נָמִי – אף כאן, לגבי שטר חוב, החשד הוא באותו
אדם עצמו, דְּכִיּוֹן דָּקָא פְּהִירָא אִיּוֹפָא – מאחר וראינו שהוא מחזר
אחר אנשים על גנת לזיוף שטר, אִימֵר – אנו אומרים, שְׂמָא וְיִיפּוּ
וְיִיף וְכָתֵב – הוא עצמו זיוף את חתימות העדים שלפנינו, ולכן
השטר פסול, וכעין המבואר בברייתא לגבי אשה המחזרת אחר
זנות, שאף שאין עדים שזינתה ממש, אנו מעמידים אותה בחזקת
שזינתה.

משנה

בתחילת הפרק פירטה המשנה (טז) את הנערות שיש להן קנס, אם
אדם אנס או פיתה אותן. עתה מונה משנתינו את אותן נערות
שאין להן קנס, או מחמת שהן בחזקת בעולות, או מחמת שהבא
עליהן מתחייב מיתת בית דין, וחייב מיתה זה פוטרו מתשלומים
מדין 'קם ליה בדרכה מיניה': ואלו נערות שְׂאִין לָהֶן קָנָם – האונס
או מפתה אותן פטור מקנס, הָבָא עַל הַגְיוּרָה, וכן הבא עַל הַשְּׂבִיָּה
– בת ישראל שהיתה שבויה בידי גויים ונפדתה, וכן הבא עַל
הַשְּׂפָחָה הכנענית שנשתחררה, שְׂנַפְּדוּ [–השבויות] וְשִׁנְתִּינִיָּהוּ
[–הגיוירות] וְשִׁנְתִּינִיָּהוּ [–השפחות] כשהן יתירות עַל בְּנוֹת שְׁלֹשׁ
שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, שהן ראויות לביאה, וכיון שהיו ברשות הגויים
הפרוצים בעריות הרי הן בחזקת שהופקרו להם ובעולות הן, ואין
להן קנס. רַבִּי יְהוּדָה חולק על דין השבויה ואומר, שְׂבִיָּה שְׂנַפְּדִית,
הִרִי הִיא בְּקִדּוּשָׁתָהּ, ומוחזקת שנשמרה ולא נבעלה, וְאֵף עַל פִּי
שְׁהִיתָה ברשות הגויים כשהיא גְּדוּלָּה, ויש לה קנס ופיתוי.
המשנה מביאה אופנים שאין בהם חיוב קנס מחמת שמתחייב
מיתה: אדם הָבָא עַל בָּתָּהּ, או עַל בַּת בָּתָּהּ, עַל בַּת גִּנּוּ, עַל בַּת אִשְׁתּוֹ
שנולדה מבעלה הקודם, או עַל בַּת בָּתָּהּ או עַל בַּת בָּתָּהּ של אשתו
מבעל אחר, אִין לָהֶן קָנָם, מִפְּנֵי שֶׁהָאֹנֶס מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ עַל מַעֲשֵׂה
זֶה, שְׂמִיתָתָן שֶׁל כָּל אֵלּוּ בִּידֵי בֵּית דִּין, שנידונים בשריפה, וְכָלל
הוא בדינו שְׂכָל הַמִּתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ לְמוֹת עַל יְדֵי בֵּית דִּין אִין מְשַׁלֵּם
מָמוֹן שֶׁהַתְּחִיב עִם הַמִּיתָה, שְׂנַפְּדִית לְגַבִּי הַמִּתְכַּוֵּן לְהַכּוֹת אֶת חֲבֵרוֹ
וְהִכָּה אִשָּׁה מַעֲבֹרֶת וְיִצְאָה לְדִידָהּ, וְאִם לֹא יִהְיֶה אִסּוֹן עָנֹשׁ יִגָּשׁ
כְּאִשֶּׁר יִשִּׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה (שמות כא כב), וכוונת הפסוק שאם
לא יהיה אסון מוות באשה ישלם לבעל דמי ולדות, ומדייק
מהפסוק שאם יהיה אסון שמתה האשה, שנענש הרוצח במיתת
בית דין, לא יתחייב לשלם דמי ולדות, לפי שאין אדם מת ומשלם.

גמרא

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בבאור טעמו של רבי יהודה,

מתרצת הגמרא: אִי דָקָא מַעְנֵת דָּמִים – אם טענת הבעל היא
שלא מצא לה דם, הֲכִי נָמִי – ודאי טענה טובה היא להפסידה
כתובתה, משום שאף לבוגרת יש דם בתולים, וכמו שמוכח מדברי
רב. וְהָבָא בְּמֵאֵי עֲסָקִין – באיזה אופן אמרה הברייתא שאין לו
טענת בתולים, דְּקָמְעִין מַעְנֵת פְּתַח פְּתוּחָ – שהבעל טוען פתח
פתוח מצאתי, ולא בדק אם יש לה דם או לא, והשמיעה לנו
הברייתא שאף שלגבי קטנה או נערה מועילה טענה זו להפסידה
כתובתה, באשה בוגרת אין זו טענה, משום שבוגרת אין רחמה צר
כפי שהיה בנערותה, ולפיכך נדמה לו שפתח פתוח מצא אך
באמת היתה בתולה.

שנינו בברייתא (ע"א): סוּמְכוּם אֹמְרִי מִשּׁוֹם רַבִּי מֵאִיר, סוּמָא
הנישאת, אִין לָהּ מַעְנֵת בְּתוּלִים – אין הבעל יכול לטעון שמצאה
בעולה, ולהפסידה כתובתה. שואלת הגמרא: מֵאִי מַעְמָא דְּסוּמְכוּם
שבסומא אין טענת בתולים. משיבה הגמרא: אָמְרִי רַבִּי וִירָא, מִפְּנֵי
שְׂנַחְתָּמַת עַל גַּבִּי קָרְקַע, ומכח המכה יוצאים בתוליה.
מקשה הגמרא: כִּיּוֹהִי נָמִי חֲבוּטֵי מִיְּחָבְטֵי – הרי כל הבנות נחבטות
לעיתים בקרקע, ואם כן בכל אשה נאמר שלא שייכת טענת
בתולים, כיון שעל דעת כן נשאה. מתרצת הגמרא: כִּיּוֹהִי – כל
הבנות, אם הן נחבטות ונושרים בתוליהן, רואות את הדם, וְיִרְאִינָה
לְאִמָּן, והן מודיעות שבנותיהן אינן בתולות, ואם לא אמרו לו זאת
קודם הקידושין, הרי הוא מוטעה בדבר, שנשאה על דעת שהיא
בתולה, וכיון שמצאה בעולה מפסידה כתובתה, אך זו – הסומא,
אִינָה רואָה את הדם, וְאִינָה מִרְאָה לְאִמָּהּ, והנושא אותה ופוסק לה
כתובה עושה זאת על דעת כן שיתכן שאינה בתולה.

הגמרא חוזרת לבאר את הברייתא לעיל (לה), שם שנינו שהיוצאת
משום שם רע אין לה קנס של אונס ומפתה. שנינו בברייתא:
וְהַיּוֹצֵאת מִשּׁוֹם שֵׁם רָע, אִין לָהּ לֹא קָנָם וְלֹא פִיתָי. והבינה עתה
הגמרא שכוונת הברייתא לפרשת 'מוציא שם רע' האמורה
בתורה, והיינו אשה שבעלה לא מצא לה בתולים, והביא עדים
שזינתה בין האירוסין לנישואין ונאסרה עליו, ולכן גירשה, שעל
זה אמרה הברייתא שהאונס או מפתה אותה פטור מקנס. תמהה
הגמרא: וְהַיּוֹצֵאת מִשּׁוֹם שֵׁם רָע, הרי בַּת פְּקִילָה הִיא, כלומר, כיון
שהיא מתחייבת פקילה על זנותה בהכרח שהיא כבר בעולה,
ואילו דין אונס מסתפח נאמרו רק בבתולה.
מבארת הגמרא את הברייתא באופן אחר: אָמְרִי רַבִּי שִׁשְׁתִּי, הֲכִי
קָאָמְרִי – כך היא כוונת הברייתא, מִי שִׁנְיָא עָלֶיהָ שֵׁם רָע בִּילְדוּתָהּ,
ולהלך יבואר מהו 'שם רע' זה, אִין לָהּ לֹא קָנָם וְלֹא פִיתָי, אם אנס
אותה אדם או פיתה אותה.

הגמרא לומדת מברייתא זו דין לגבי שטר חוב, ומתוך כך מבארת
מהו 'יצא עליה שם רע בילדותה': אָמְרִי רַב פֶּפְסָא, שְׂמַע מִינָהּ – יש
ללמוד מדין זה, דְּהָאִי שְׂמָרָא רִיעָא – שטר חוב שהורע כוחו, שיצא
עליו שם שהוא פסול, לֹא מְבַיְנֵן בֵּיהּ – אין גובים על ידו את החוב
הכתוב בו.

הגמרא מבררת באיזה שם פסול מדובר באותו שטר חוב, וממילא
באיזה אופן עוסקת הברייתא. מבררת הגמרא: הֲכִי דָמִי – באיזה
אופן אמר רב פפא את דבריו, אֵילִימָא דְּנַפְּקָא קְלָא עָלֶיהָ דְּשְׂמָרָא
דְּרִיפָא הוּא – אם יצא קול על שטר זה שהוא מזויף, אם כן בְּלִדְיוּתָהּ
הָבָא – בדומה לכך יש לפרש את דברי הברייתא 'שיצא עליה שם
רע בילדותה', דְּנַפְּקָא עָלֶיהָ קְלָא דְּזִנְאִי – שיצא עליה קול שזינתה,
ודי בכך כדי למנוע ממנה את תשלום הקנס מחשש שמה בעולה
היא, וְהָרִי לֹא יִתְּכֵן לומר כן, דְּהָא אָמְרִי רַבָּא, אִשָּׁה פְּנוּיָה שִׁנְיָא לָהּ
שֵׁם מְנַה פְּעִיר, ולא באו עדים על כך, אִין חוֹשְׁשִׁין לָהּ מִחַמַּת קוֹל
זֶה, ומוותרת אפילו לכהונה, ואם כן ודאי יש לה קנס ופיתוי.

הגמרא מבארת את הברייתא ואת דבריו רב פפא באופן אחר: אֵלָא,

הִכָּא מִקְּמֵוּ לָהּ – אינה יודעת היכן ימכרו אותה, וסבורה שמא
יביאו אותה למקום ישוב של יהודים ויפדו אותה, ולכך נזהרת
שיהיה מוך מזומן אצלה להניח לאחר הבעילה, ולגבי שִׁפְחָה נָמִי
יש לומר דְּשִׁמְעָה מִפִּי מָרָה – ששמעה מפי אדונה שעומד
להוציאה לחופשי, ומזמנת לה מוך. אֵלָּא שפחה הוֹיָצָאָה בְּשֵׁן וְעֵין
– שסימא אדונה את עיניה או הפיל את שינה, ויוצאת בכך
לחירות, מֵאֵי אִיָּכָא לְמִיָּר, מדוע מתירה רבי יוסי להינשא לאלתר,
והרי לא ידעה השפחה שהיא עומדת להשתחרר ולא זימנה לה
מוך כשנבעלה, ומדוע אין צורך להמתין שלשה חדשים לאחר
שיצאה לחירות. וְכִי הִיָּמָא שאכן רק בשפחה שהשתחררה מרצונה
של האדון אמר רבי יוסי שאינה צריכה להמתין שלשה חדשים,
אבל בֶּל מִמִּילָא – בכל שחרור שנעשה מעצמו, שלא מדעת
האדון, וכגון כשיצאה בשן ועין, לא אָמַר רַבִּי יוֹסִי את דינו, אלא
מודה הוא שצריכה להמתין שלשה חדשים, וְהָרִי אָנוּסָה וּמִפּוּתָהּ,
דְּמִמִּילָא – שלא ידעה האשה שתיאנס, ולא היה בידה להכין מוך
מקודם, וְאָף עַל פִּי כֵן תִּנְיָא בברייתא, אָנוּסָה וּמִפּוּתָהּ צָרִיכוֹת
לְהִמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי מְתִיר לֵאמֹר
וְלִינְשָׂא מִיָּד. ומוכח שאף בדבר הקורה פתאום אין רבי יוסי מצריך
המתנת שלשה חדשים, ובדואי אין טעמו משום שהיא מזמנת לה
מוך.

הגמרא מתרצת תירוץ אחר מדוע רבי יוסי אינו מצריך המתנת
שלשה חדשים: אֵלָּא אָמַר רַבָּה, קִסְכָּר רַבִּי יוֹסִי, אִשָּׁה מְזוּנָה,
מִתְחַפֶּקֶת לאחר הבעילה ועל ידי כך לא נקלט הזרע, כְּדִי שֶׁלֹּא
תִתְעַכֵּר, ודבר זה יכולה לעשות אף אם נבעלה פתאום, ואף אנוסה
עושה כן, וכיון שהוא דבר קל ואין בו טורח אף היוצאת בשן ועין
עושה כן, הגם שלא ידעה שהיא עתידה להשתחרר מכל מקום כל
אשה אינה רוצה להתעבר מביאת זנות, ולכן סובר רבי יוסי שכל
אלו אינן צריכות המתנת שלשה חדשים. מבאר הגמרא את דעת
רבי יהודה: וְאִידָךְ – רבי יהודה החולק ומחייב המתנת שלשה
חדשים, סובר שמכל מקום חִיִּישִׁין – אנו חוששים שִׁמָּא לֹא
נִתְפַּקֵּה נִפָּה נִפָּה, ונתעברה מבעילה זו, וכדי להבחין בין זרע זה
לבין זרע הנזרע בקדושה יש להמתין שלשה חדשים.

שנינו במשנה: וכל המתחייב בנפשו אין משלם ממון, שְׁנֵאמַר (שמות
כא ב) 'וְלֹא יִהְיֶה אִסּוֹן עָנֹשׁ יַעֲנֹשׁ' וכו'. שואלת הגמרא: וְהָאֵל מִתְּחַבֵּא
נִפְסָא – וכי דין זה שאדם החייב מיתה פטור מתשלומין נלמד מן
הפסוק 'וְלֹא יִהְיֶה אִסּוֹן עָנֹשׁ יַעֲנֹשׁ', והרי מִתְּחַבֵּא נִפְסָא – מפרשת
חיוב מלקות הוא נלמד, שנאמר (דברים ה) 'וְהַפִּילוּ הַשֹּׁפֵט וְהַכֹּהֵן
לְפָנָיו כְּדִי רִשְׁעוֹתָיו, ודרשו חכמים מלשון 'כְּדִי רִשְׁעוֹתָיו' שִׁמְשׁוֹם
רִשְׁעָה אֶתְּ אֶתְּהָ מְחִיבֵי, וְאִי אֶתְּהָ מְחִיבֵי מְשׁוֹם שְׁתִּי רִשְׁעוֹתָיו,
שאין מענישים אדם שני עונשים על דבר אחד, ומדוע נצרך גם
הפסוק 'וְלֹא יִהְיֶה אִסּוֹן עָנֹשׁ יַעֲנֹשׁ' ללמד שהמתחייב מיתה פטור
ממון.

מתרצת הגמרא: שני הפסוקים נצרכים, חֲדָא – פסוק אחד, וְלֹא
יִהְיֶה אִסּוֹן עָנֹשׁ יַעֲנֹשׁ, עוסק בְּמִי שהתחייב מִיתָה וּמִמּוֹן, שמת
ואינו משלם, וְחֲדָא, הפסוק 'כְּדִי רִשְׁעוֹתָיו', עוסק בְּמִי שהתחייב
מִלְּקוֹת וּמִמּוֹן, שלוקה ואינו משלם.

הגמרא מבאר מדוע לא ניתן ללמוד דין אחד מחבירו: וְצָרִיכָא –
הוצרכה התורה להשמיענו בפירוש את שני הדינים, דְּאִי אִשְׁמַעֲיָן
דין זה רק לגבי מִיתָה וּמִמּוֹן, היינו סבורים שהטעם הוא מְשׁוֹם
דְּאִיכָא עֹנֵשׁ חֲמוּר שֶׁל אִיבִיד נִשְׁמָה, וחייב חמור כזוה פטורו
מממון, אֲבָל מִלְּקוֹת וּמִמּוֹן, דְּלִיכָא אִיבִיד נִשְׁמָה אלא מלקות בלבד,
אִיכָא לֹא – אין אומרים כן, אלא לוקה ומשלם, ולכן הוצרך הפסוק
'כְּדִי רִשְׁעוֹתָיו' ללמד שאף כאן פטור מממון. וְאִי אִשְׁמַעֲיָן מִלְּקוֹת
וּמִמּוֹן, היינו סבורים שהטעם הוא מְשׁוֹם דְּלֹא חֲמִיר אִיפּוּרִיָּה –
שהמתחייב מלקות לא עבר על איסור חמור כל כך, ולכן לא
חייבתו תורה, אֲבָל במקרה של מִיתָה וּמִמּוֹן, דְּחֲמִיר אִיפּוּרִיָּה –
שעבר עבירה חמורה שחייבים עליה מיתה, אִיכָא לֹא – שמא

וכי אפשר לומר דְּכָפַר רַבִּי יְהוּדָה שלגבי כל דבר אנו אומרים
ששבויה בְּקִדּוּשָׁה קִיָּמָא, וְהִתְנִיָּא בברייתא, הַגִּיזְתָּ שְׁנֵינִי, וְהִגִּידוּ
רַבִּי אֶתָּה דָם נדה בתוך 'מעת לעת' מטבילת הגירות שלה, והגידון
הוא האם דינה ככל בת ישראל הרואה דם, שאנו חוששים שמא
דָם זה נעקר כבר לפני זמן מסוים (והיינו או לפני 'מעת לעת', או
מזמן הבדיקה האחרונה, והולכים אחר השיעור הקטן שביניהם),
וכל הסתירות שנגעה בהם מאותו זמן טמאים, או שבגירות הדין
שונה ואנו תולים שנתקן הדם רק עתה, וטהרות שנגעה בהם
קודם לכן נשארו בטוהרת, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, דִּיָּה שְׁעָתָה – די לנו
לטמאות אותה מאותה שעה שראתה אוֹיְלָךְ, והטעם לכך, כיון
שחשש זה של טומאה למפרע הוא רק מדרבנן, ובמקום שאי
אפשר לטמאותה למפרע בשיעור 'מעת לעת', שהרי באותו זמן
היתה עדיין גויה שאין דמה מטמא כלל, לא גזרו אף בשיעור הקטן
יותר, שהוא מעת הבדיקה האחרונה שבדקה והיתה טהורה. רַבִּי
יוֹסִי חוֹלֵק וְאָמַר, הגירות הִרִי הִיא בְּכָל הַנָּשִׁים שבישראל, וּמִמִּמָּה
למפרע מֵעַתָּה לְעַתָּה, וּמִמִּקְדָּה לְפִקְדָּה, כלומר, מטמאת למפרע
משעה שנתגירה בתורת 'מעת לעת'. מביאה הברייתא מחלוקת
נוספת: וְצָרִיכָה הגירות לְהִמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים משעה שנתגירה עד
שתוכל להינשא, כדי להבחין בין זרע שנזרע שלא בקדושה,
בהיותה גויה, לבין זרע שנזרע בקדושה, דְּכָפַר רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי
מְתִיר לֵה לֵאמֹר, וְלִינְשָׂא מִיָּד לאחר שנתגירה, ולהלן יבואר טעמו.
ומדברי רבי יהודה שבסיום הברייתא קשה על רבי יוחנן, שהרי
מבואר בדבריו שגירות צריכה להמתין שלשה חדשים עד
שתינשא, מחשש שנבעלה בגיותה והיא מעוברת עתה, ואם כן
כל שכן שבשבויה המסורה ביד הגוי להיבעל בעל כרחו יש לנו
לחשש שנבעלה, ואילו רבי יוחנן סובר שבכל שבויה אנו אומרים
שהיא בחזקת שלא נבעלה.

מתרצת הגמרא: אָמַר לִיה רב יוסף, גִּיזְתָּ אִשְׁבּוּיָה קָא רָמִית – וכי
דעתך להקשות מגירות על שבויה, והרי סברותיהן חלוקות, גִּיזְתָּ,
לֹא מִמִּמָּה נִפְשָׁה – אינה שומרת עצמה מלהיבעל לגוי, אבל
שְׁבּוּיָה, מִמִּמָּה נִפְשָׁה – שומרת את עצמה, ונזהרת שלא להיבעל
לגויים, ולכן סובר רבי יהודה שהיא נשארת בקדושתה.

הגמרא מביאה קושיא נוספת על רבי יוחנן, מדין שבויה עצמו:
וְרַבִּי – והקשה רב פפא בר שמואל מדין שְׁבּוּיָה שבריתא דלהלן,
אָדִין שְׁבּוּיָה שאמר רבי יוחנן בדעת רבי יהודה, שלעולם היא
נשארת בקדושתה, דְּתִנְיָא בברייתא, הַגִּיזְתָּ וְהַשְׁבּוּיָה וְהַשְׁפָּחָה,
שְׁנַפְדּוּ וְשְׁנַתְּגִידּוּ וְשְׁנַתְּחַרְדּוּ כשהן יתירות על בְּנוֹת שְׁלֹשׁ שָׁנִים
וְיוֹם אֶחָד, צָרִיכוֹת לְהִמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים עד שינשא, כדי להבחין
בין זרע כשר לזרע פסול, שיתכן שהתעברה בשביה או בשפוחתה
או בגיותה, דְּכָפַר רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי מְתִיר לֵאמֹר, וְלִינְשָׂא מִיָּד.
ומוכח שאף לגבי שבויה הצריך רבי יהודה המתנת שלשה חדשים,
ואילו לדברי רבי יוחנן סובר רבי יהודה שלעולם אין חוששים
בשבויה שמא נבעלה, אלא היא אִשְׁבּוּיָה כמקודם.

מספרת הגמרא: אִשְׁתִּיק – שתק רב יוסף, שלא היה לו יישוב
לקושיא זו, וְאָמַר לִיה לרב פפא בר שמואל, מִיָּד שְׁמִיעַ לָךְ בְּהָא –
האם שמעת דרך ליישב בה ברייתא זו. אָמַר לִיה רב פפא בר
שמואל, הָבִי ו-כך) אָמַר רַב שְׁשֵׁת, הברייתא עוסקת באופן שְׁרָאוֹהָ
שְׁנַפְדָּהָ, ולכן מודה רבי יהודה שיש לה להמתין שלשה חדשים.
תמדה הגמרא: אִי הָבִי שמדובר שראוה שנבעלה, מֵאֵי מִשְׁמָעָה דְּרַבִּי
יוֹסִי שמתיר לה להינשא מיד, והרי ראוה שנבעלה, ויש להמתין
כדי להבחין בין זרע הנזרע בקדושה לזרע הנזרע שלא בקדושה.
מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּה, קִסְכָּר רַבִּי יוֹסִי, אִשָּׁה מְזוּנָה מְשִׁמְשֵׁת
בְּמוֹךְ – מניחה מוך באותו מקום לאחר הבעילה לשאוב את הזרע,
כְּדִי שֶׁלֹּא תִתְעַכֵּר, וכיון שאין חשש שהתעברה בשביותה, אינה
צריכה להמתין שלשה חדשים.

דוחה הגמרא תירוץ זה: בְּשִׁלְמָא לגבי גִּיזְתָּ, יש לומר דְּכִין דְּדַעְתָּה
לְאִינְיוֹרִי מִמִּמָּה נִפְשָׁה – כיון שדעתה להתגייר בקרוב, שומרת
היא את עצמה מלהתעבר בגיותה ומזמנת לה מוך למנוע זאת,
ולגבי שְׁבּוּיָה נָמִי יש לומר שנוהרת לשמש במוך, כיון דְּלֹא יִדְעָה

וסבר רבי יהודה בקדושה קיימא ודחניא גיזרות כו' — קשה: הדשתא דמדמה גיזרת לשבויה — אם כן תיקשי ליה מתניתין גופה. דרבי יהודה לא משוה גיזרת לשבויה, דתנן: רבי יהודה אומר: שבויה שנפדית הרי היא בקדושה, משמע דבהך מודה לתנא קמא! ואמר רבינו יצחק: דמתניתין אתי ליה שפיר, דמודה בגיזרת שאין לה קנס, דרואי היא בחזקת בעולה, שנבעלה בעד שלא היה דעתה להינאיר, ואפילו אם היה דעתה להינאיר משוהיה בת שלש שנים ויום אחד — מכל מקום לא מנטרא נפשה, כיון דאינה ראויה להתעבר. אבל מדרך דצריכה להמתין שלשה חדשים, אף על גב דדעתה לאיגויזי ומנטרא נפשה — אפילו הכי קאמר צריכה להמתין שלשה חדשים, דאי אפשר לשמור עצמה מן הנכרים, כל שכן שבויה שהיא מסורה בידם.

רבי יהודה אומר דיה שעתה — פירש הקונטרס: כיון דליכא מעת לעת — מפקידה לפקידה נמי לא גזר רבנן, ורבי יוסי דקאמר דמנטרא מעת לעת — לאו דוקא מעת לעת, אלא כלומר: בתורת מעת לעת מטמאה משנתגיירה. **שבויה** מנטרא נפשה — ואם תאמר: והא בקטנה נמי מיירי, דלא מנטרא נפשה, דהא אינה יודעת לשמור עצמה; וקאמר רבי יהודה דבקדושה קיימא, דקתני במתניתין, יתירה מבת שלש שנים ויום אחד; ויש לומר: דקטנה לגמרי אינה מוסרת עצמה לביאה, וכשזיה מוסרת עצמה לביאה, קצת היא בת דעה, ויודעת לשמור עצמה.

צריכות להמתין שלשה חדשים דברי רבי יהודה — משמע דאפילו בקטנה שאינה ראויה להתעבר קאמר רבי יהודה דצריכה להמתין, מקאמר: יתירות מנבנות שלש ויום אחד, דגזר קטנה אטו גדולה, וקשה לרבינו יצחק ולרבינו תם: דתניא ב"החולץ" (יבמות מבב), הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או קטנה כו' — צריכה להמתין שלשה חדשים, דברי רבי מאיר. רבי יהודה מתיר ליארס ולנשא מיד. אלמא לא גזר רבי יהודה קטנה אטו גדולה; וכי תימא: דוקא בגיזרת ומשחררת ושבויה גזר טפי, כדי להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לשנזרע שלא בקדושה — זה אין נראה, דהא לרבא דמפרש הוה לעיל טעם דצריכות להמתין גיזרה שזאת ישא אחותה מאביו, ויביב אשת אחיו מן אמו כו' — טפי אתי לן למגזר בקטנה בת ישראל, דשייך בה כל הנהו דמפרש הוה, אבל בגיזרת ושבויה ומשחררת לא שייך

וראתה דם — בו ביום. **עשתה** — ולא גזר בה טומאת מעת לעת לטמא טהרות שנגעה בהן משעת טבילה עד שעת ראייתה. דהא אפילו יצא דם זה מאתמול, והעמידהו כותלי בית החרם, שזרע הטעם של מעת לעת בבנות ישראל — הלא דם גייה כדם בהמה. ואם תאמר: נידוש שמא משטבלה נעקר ויצא מיד? טומאה למפרע דרבנן דהא, והיכא

דאיכא למיגזר מעת לעת שלם — גזר מפקידה לפקידה, והיכא דלא גזר מעת לעת — לא גזר מפקידה לפקידה, וצריכה להמתין שלשה חדשים — שלא תנשא, להבחין בין זרע הנזרע בקדושה לזרע הנזרע שלא בקדושה. רבי יוסי מתיר — לקמיה מפרש טעמא. **צריכות** להמתין — ואף על פי שקטנה אינה מתעברת, גיזרה קטנה אטו גדולה. משמשת כפוך — נוטת מוך לאחר בעילה, ושואבת חזרע. **מנטרא נפשה** — ומונעת לה מוך. דלא ידעה היכא מנטרא לה — שבאים למוכרה, וסברה דלמא ממנו לה, לגבי ישראל ופרקו לה מנטרא נפשה לשמש במוך. **אלא יוצאה בשן ועין** — שפחה שסימא אדוניה; את עיניה ויצאה לחירות, מנא הוה ידעה מעיקרא דתיפוק לחירות, דמנטרא נפשה לזמן מוך לשימוש; **כל מטיילא** — מידי דליכא לאידוהורי ביה מעיקרא דתיפוק לחירות — מודה רבי יוסי, **הרי אנוסה דמטיילא** — דלא הוה ידעה לזיסקי בה חב, ותזמן לה מוך. **מתהפכת** — שיצא חזרע ולא יקלוט. והא אפילו במידי דממילא מצו למיעבד, וכולן עושות כן. משום **דאיכא איבוד נשמה** — יש כאן עונש חמור, ודיו בכך אם ענשו לאבד נשמה, ליהרג. **אימא לא** — אין זה עונש יתירה, ולעביד ביה תרתו. **דלא חמיר איסוריה** — לא עבר עבירה חמורה, ודיו שתענשו עונש אחר. **לא**

שלשה חדשים, דברי רבי יהודה, רבי יוסי מתיר ליארס ולנשא מיד! אלא אמר רבא: **קסבר רבי יוסי:** **אשה מונה מתהפכת כדי שלא תתעבר. ואידך:** **חיישין שזמא לא נהפכה יפה יפה. שזאמר:** **"ולא יהיה אסון ענוש יענוש" וכו'.** **והא מהכא נפקא? מההם נפקא:** **"כדי רשעתו"** — משום רשעה אחת אתה מחייב, ואי אתה מחייב משום שתי רשעות! **חדא במיתה וממון, וחדא במלקות וממון.** וצריכא: **דאי אשמעינן מיתה וממון** — **משום דאיכא איבוד נשמה, אבל מלקות וממון דליכא איבוד נשמה, אימא לא.** ואי **אשמעינן מלקות וממון** — **משום דלא חמיר איסוריה, אבל מיתה וממון דחמיר איסוריה אימא לא, צריכא.** ולרבי מאיר, **דאמר לוקה ומשלה, תרתי למה לי? חדא במיתה וממון**

והרא

שזמא ישא אחותו מאביו. ועוד: דשמואל אית ליה סברא איפכא מדברי יהודה, דהא שמואל קאמר בסוף פרק "ארבעה אחין" (שם לדב.) ושם) דכולן צריכות להמתין שלשה חדשים חוץ מגיזרת ומשחררת קטנה, אבל קטנה בת ישראל — צריכה להמתין. אלמא בקטנה בת ישראל גזר קטנה אטו גדולה, ובגיזרת ומשחררת לא גזר, והיינו איפכא מדברי יהודה. ועוד: לשמואל, בשלמא בקטנה בת ישראל סבר כרבי מאיר, אלא בגיזרת כמאן? לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי. דלרבי יהודה — בין קטנה בין גדולה צריכה להמתין, ולרבי יוסי — אפילו גדולה אינה צריכה להמתין! ומיהו, למאי דמוקי לך דהכא בשראה שנבעלה — אתי שפיר כרבי יהודה. ומצינן למימר דדוקא בראה שנבעלה קאמר רבי יהודה, דגורין קטנה אטו גדולה, אבל אותה שאינה ודאי בעולה — לא. ולפי לשון אחרון דההם לא קשה כלל, אף על גב דשמואל איפכא מדברי יהודה, כיון דאין הטעם משום דגורין קטנה אטו גדולה. דאפילו בגדולה נמי שרי, לפי שמתהפכת. ואומר רבינו יצחק: דבסוף פרק "ארבעה אחין" (שם להא), מייית חך ברייתא דהכא, ולא גרסינן בה יתירות מנבנות שלש ויום אחד. ובתוספתא נמי לא גרסינן ליה. ולפי זה נראה, דמיייר בגדולה, אבל בקטנה מודה דאין צריכה להמתין, כדקאמר בברייתא דרדופה. והשתא שמואל בגיזרת כרבי יהודה, ובבת ישראל כרבי מאיר. ואפשר דבגיזרת קטנה מודה רבי מאיר דאין צריכה להמתין, ולשון אחרון דההם, דאמר שמואל כולם צריכות להמתין חוץ מגיזרת ומשחררת גדולה, וקטנה בת ישראל אינה צריכה להמתין בנות, משום דנות דקטנה לא שכיח. אבל בנשואין גזר קטנה אטו גדולה, וסבר בגיזרת כרבי מאיר, דגזר קטנה אטו גדולה, וסבירא ליה דדוקא בנשואין גזר רבי מאיר, ושזמא בנשואין מודה רבי יוסי לרבי מאיר, ומיהו, בנות ודאי פליג, דהא שרי אנוסה ומפוחה אפילו גדולה. ואית דגרסי בברייתא דרדופה רבי יוסי במקום רבי יהודה, ושם פירשנו. **א** הכי מאי טעמא דרבי יוסי — תימא לרבינו יצחק: דמשמע דמשום דאוקיימא בראה שנבעלה הוא דקשיא ליה מאי טעמא. בלא הכי נמי תיקשי ליה ברייתא דרבי יוסי, דמייית לקנן דאנוסה ומפוחה, ולפי הסוגיא נראה דזה המקשה עצמו הוא דמייית לה? ומיהו, יש ספרים דגרסי בסמוך: אמר ליה אבוי: בשלמא גיזרת כיון דדעתה לאיגויזי כו', ולפי גירסא זו אתי שפיר, שזה המקשה לא ידע ברייתא דמייית לקנן, דאבוי הוא דמייית לה. וכן הוא גירסא בשילחי "ארבעה אחין" (שם).

אמר רבא קסבר רבי יוסי כו' — אליבא דרבי יוחנן משני, ולדידיה דמפרש טעמא דרבי יהודה שלא יתא חוטא נשבר — לא קשיא מידי ומיהו, רבא לא קאמר אלא דלמא. **אשה** מונה מתהפכת — ומשהיא לא קשה אנוסה ומפוחה. ומיהו, יוצאה בשן ועין מודה רבי יוסי דצריכה להמתין, דאותה למה תתהפך. **הבא** על בתו — למאי דמוקי מתניתין בפרק "בן סורר" (סנהדרין עגב), במפוחה — צריך לאוקמה בשבא עליה ובגרה, כדפירשתי לעיל. **ועל** בת אשתו — הוה מצי למיתני אשת אביו וכלתו, דהא חשיב נמי עריות דעל ידי קדושין, אלא תנא ושיר. **הרא** במלקות וממון — לעיל פירשתי למה לא יליף "רשע" "רשע". תימא: דברשי "החובל" (בבא קמא פגב) פריך: הא מיבעי ליה קרא דילא תקחופ" דלא תשקול מיניה ממוןא ותקטליה ומשני: הווא מ"כדי רשעתו" נפקא. הוה ליה למימר: הווא מילא יהיה אסון נפקא. ד"כדי רשעתו" אתא למלקות וממון ויש לומר: דההם טעי כי היכי דטעי הבא מעיקרא לומר דמ"כדי רשעתו" נפקא מיתה וממון. והוא דלא פריך: האי במלקות וממון כתיב — לא חש להקשות משום דהווי מצי לשנויי מילא יהיה אסון נפקא, אי נמי לסימנא בעלמא נקטיה ההם. **וחדא**

והרא במיתה ומלקות – ורובן, מלקות וממון ומיתה ומלקות תרדיוהו נפקי מ"כדי רשעתה דמשנע: אם נותרים בהרי מלקות מיתה או ממון – משום רשעה אחת אתה מחייב. ואף על גב דסמיך ליה "ארבעים יבנו לא יוסף" – מכל מקום אין לנו לומר דילקה ולא ימות כמו שלוקה ואינו משלם – דאתגורא איתגור! כפרין ב"הנשרפים" (סנהדרין פא.א.) ואף

על גב דגבי ממון ומלקות אמרין גדרון בממון, אפילו ממונא קולא – הנהם משום דחס רחמנא אנחבל. **לא** תשקול ממונא מיניה ותפטריה מגלות – קשה לרבינו שמשון בן אברהם: דלמה לי קרא? מתנא דבי חזקיה נפקא דלא חילקת בין שוגג למזיד, וכי דכבי דבמזיד לא תשקול מיניה ממונא ותפטריה מקטלא – אף שוגג לא תשקול מיניה ממונא ותפטריה מגלות ואומר רבינו יצחק: דלא שייך לאקשוי שוגג למזיד כי האי גוונא. כיון שאין פדיון שניהם שווה, פדיון של מזיד לפטור ממיתה, ופדיון של שוגג לפטור מגלות.

ואחר כך נמצא ההורג – בפירוש החומש פירש הקונטרס דהך דרשה מ'זאתה תבער דם הנקי' ולא עיין באן. ומיהו, יש לקיים פירוש דהך סוגיא דשמעתא דמוקמינן "זאתה תבער" לחקיש שופכי דמים לעגלה ערופה, אתיא כמאן דאמר חנק חמור, כדמוכח בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נב.ב.) דלמאן דאמר חנק כל – יליף סיף ברצח מ'נקים ינקם' הלכך לדידיה איתיר "זאתה תבער" לנערה העגלה ואחר כך נמצא ההורג. וקרא ד"ולאריך לא יכופר" דרשין ליה לכדרכא בפרק בתרא דבריתא (כו.א.) דמיתנין עגלה ערופה אף על פי שעבר יום הכיפורים עליה. **מה** לחלן בקופין וממול עורף – ואם תאמר: ממול עורף מנלן? והא "זערפ" כתיב, דמשמע עורף ממש: ויש לומר: דבפרק "עגלה ערופה" (סוטה מו.ב.) גמר "עריפה" "עריפה" מחטאת העוף. **הוקשו** שופכי דמים כי' – הוה מצי למימר: הצייתא למאן דאמר חנק חמור אלא למאן דאמר חנק קל כי'.

ברור לו מיתה יפה – ומהאי טעמא לא הוה שמעינן מן הצואר, דאם יתחב סכין בלבו – הוי גמי מיתה יפה. **לפי** שמצינו מומתים בידי שמים – דכתיב "וגם בעליו יומת" דעל כרחיך לא בידי אדם קאמר דכתיב "מות יומת המכה רוצח" הואי וגו' על רציחתו אתה הורגו כי', אלא והאי בידי שמים. ואף על גב דדרשין מיניה בפרק קמא דסנהדרין (טו.א.) כמיתת בעלים כך מיתת השור – היינו מדכתיב "ומת" ולא כתיב "ומות". וכי' כולה לחכי הוא דאמא – אם כן ליכתוב השור יסקל כבעליו, ולישתוק. אי נמי: וגם כבעליו יומת, הלכך שמע מינה תרתי. **יכול** אף בידי אדם כן – יש תימנא: דהדיכ בעי למימר מיתה בידי אדם ממיתה בידי שמים: ויתירין מהרם: כיון דאיתקש מיתת שור למיתת בעלים – נקיש גמי מיתת בעלים בידי אדם למיתת בעלים שעל ידי שור.

מיתות קלות שניתן שגגתן לכפרה מנן – פירש בקונטרס: כגון עבודה זרה ושבת וגילוי עריות שניתן שגגתן לכפרה על ידי קרבן, וכן רוצח ניתנה שגגתו לכפרה על ידי גלות.

וקשה: דאם כן למקטאן אמאי איצטרך "חרם" ו"כל חרם" ו"לא תקחו" שלשה קראי? ב"לא תקחו כופר" וב"חרם" סגי, דחד לדרך עלייה חוד לדרך ירידה שניתן שגגתו לכפרה, דהיינו מיתות קלות לפירוש הקונטרס! לכך נראה: דמיתות קלות לא חשיב אלא הנהו שניתן שגגתן לכפרה על ידי ממון, או על ידי קרבן, אבל רוצח – לא ניתן שגגתו לכפרה על ידי ממון, אלא על ידי גלות. והכי פירושא דברייא: אין לי אלא מיתות חמורות שלא ניתן שגגתן לכפרה על ידי קרבן, דהיינו כל מיתות שאין בהן כרת, כגון מסית ומדיח, ונביא השקר, וזקן ממרא, ומכה אביו ואמו, ומקלל אביו ואמו, וגונב נפש, ומגדף, אליבא דרבנן דאמרי בביריות (ג.ב.) דאין מביא קרבן על שגגתו, דכתיב "לעושה בשגגה" – פרט למגדף שאין בו מעשה, ורוצח, ומיתות קלות – כגון עבודה זרה ושבת ועריות, דיש בהן כרת ומביא קרבן על שגגתן, ופריך: ולא ממילא שמעת מינה מ'לא תקחו כופר', ומהם שמעינן כל מיתות חמורות – ולמה לי קרא למיתות חמורות? אבל למיתות קלות ודאי צריך קרא. ומשני: דאיצטרך תרי קראי למיתות חמורות, חד לדרך עלייה שלא ניתן שגגתו לכפרה כלל, וחד לדרך ירידה שניתן שגגתו לכפרה על ידי גלות, קשה לרבינו שמשון בן אברהם דמאי איצטרך קרא לדידיה מיתות קלות, כגון עבודה זרה ושבת ועריות, דמה שייך שם כופר, למאן דאמר כופר היינו דמי ניקוז? ויתירין: דרבי שמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברקיה לטעמיה, דאמר בפרק "שור שנגח ארבעה חמושה" (בבא קמא מא.) "ניתן פדיון נפשו" – דמי מוסיף.

לא תקחו **כופר** – משמע נמי: אם תהרגו – לא תעשנו ממון. **דאמר רחמנא** – שניא הוא דמשניבן: לאו לאשמעינן דלא תעביד ביה תרתי, אלא לאשמעינן בחיוב מיתה לבדה, שלא יפדה בממון. **לא תקחו כופר לגו** – קא סלקא דעתך לא תעביד ביה תרתי להורג בשוגג, גלות וממון. **וצריכי דאי אשמעינן מיד** – דלא ליפרוק נפשיה בממון, הוה אמנא: משום דחמרי איסוריה, אבל בשוגג – ליפרוק נפשיה בממון מגלות. **ואי אשמעינן שוגג** – דמשום דאין בגלותו איבוד נשמה, להכי לא לפטריה בממון אלא ליגלי. **אבל מיד** – משום איבוד נשמה אימור נישקול ממונא, ונקיים נפש בישראל. **כי אם ברם שופכו** – ולא בפדיון ממון, למא לי' מ'לא תקחו כופר' נפקא. **שאין פוטרין אותו** – לומר כבר נתכפר בעודו ספק, שהעגלה מכפרת על הספק, וזאתה תבער – בתר עריפה כתיב, מיתה יפה – בסיף, ומצד הסימנים, שימות מהר. **כל חרם וגו'** – משמע לשון חיובי מיתות, כמו "זוכת לאלהים יחרם" (שמות כב.) **ערב עלי** – ואף על פי שערך אינו לפי דמים אלא לפי שנים – לא אמר כלום, דמעשה קרא הכא. והאי "חרם" לשון הקדש הוא. **שדמיין קצובין** – בתורה, לפי שנים, ולא דמי לאומר "דמיו עלי" – דדמים אין לו, אבל ערך יש לו. **למפוטין בידי שמים** – כגון מי שורג שורו את הנפש, דכתיב ביה "ומת". ולא מיתת בית דין, דנפקא לן בסנהדרין (טו.ב.) "מות יומת המכה רוצח הוא" – על רציחתו אתה הורגו, ואי אתה הורגו על רציחת שורו. והאי "יומת" – בידי שמים. **יכול אף** – חיובי מיתות בית דין יפדו בממון. **חרם מן האדם** – אדם שחויב חרם. **אלא מיתות חמורות שלא ניתנה שגגתן לכפרה** – כיון דקרא לא פריש לא מיתות, מיסתריך אי שרית דך חומרא דאין ממנו מצילו אמיתות חמורות, ומאי ניתנה – כגון הערשה חבורה באביו, או גונב נפש מישראל, שאין כפרה כתובה בשגגתו, שאין כרת בזדונו דליחייב חטאת בשגגתו. **מיתות קלות** – היינו כל מיתות האמורות בהן כרת על זדונו בלא התראה – יש כפרה בשגגתה בחטאת, כגון עבודה זרה ושבת ועריות. אי נמי, רוצח – שיש כפרה לשגגתו בגלות. **ולא ממילא** – שמעת לה מ'לא תקחו כופר' הא גבי רוצח כתיבא, וניתנה כפרה לשגגתו, ואשמעינן קרא שלא יציל את עצמו בממון. ולמה לי חו' כל חרם?

הני

תלמוד לומר: "מן האדם" – ולא כל האדם. **ולרבי חנינאי בן עקיבא, דאמר:** נערה, מפני שדמיין קצובין, האי "כל חרם" מאי עביד ליה? **מפני** ליה לכתבנא, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברקיה אומר: **לפי** שמצינו למפוטנים בידי שמים שנותנין קמון ומתכפר להן, **שנאמר:** "אם כופר יושת עלי", יכול אף בידי אדם כן – תלמוד לומר: "חרם מן האדם לא יפדה". **ואין לי אלא מיתות חמורות, שלא ניתנה שגגתן לכפרה, מיתות קלות, שניתנה שגגתן לכפרה מנן** – תלמוד לומר: "כל חרם". **ולא ממילא, מ'לא תקחו כופר'** שמעת מינה: **לא תשקול ממונא מיניה ויתפטריה, לפי** חרם – ולא חרם. **למה** ליה? **אמר רבי** חמא: **איצטרך:** סלקא דעתך אמינא: הני

הני

כתובות דף לו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קצא

לרועה נטילת ממונו אלא רק בהריגתו, למה לי – מה הוא בא
לחדש, והרי כבר למדנו זאת מהפסוק שלפניו, ולא תקחו כפר
לנפש רצח. מתרצת הגמרא: **מכני ליה לכתנאי** – פסוק זה נצרך
לדין ששנינו בברייתא בענין עגלה ערופה, שצויתה התורה שאם
נמצא אדם הרוג ולא ידוע מי הרגו, אנשי העיר הקרובה אל החלל
מביאים עגלה, וקני העיר עורפים את ראשה בנחל, ומתכפר להם,
וכך שנינו, **מנין שאם נתקדשה עגלה ואחר כך נמצא החורג, מנין**
שאין פוקדין אותו מעונש מיתה, ואין אומרים שהעגלה כיפרה על
הרציחה בזמן שעדיין לא נודע מי החורג, **שנאמר וְלֹאֲרִיץ לֹא יִכְפֹּר**
לְדָם אִשָּׁר שָׁפַךְ בָּהּ וְגו' כי אם בדם שפכו, מכאן שרק בהריגת
הרוצח מתכפר החטא, ולא בעריפת העגלה.

אגב ביאור פסוק זה, מבארת הגמרא פסוק נוסף בפרשת עגלה
ערופה, שואלת הגמרא: הפסוק (דברים כא ט) **וְאִתָּה תִּבְעֵר הָדָם הַנִּקֵּי**
מִקֶּרְבְּךָ, לְמָה לִּי – מה לומדים מפסוק זה. מתרצת הגמרא: **מִכְּנֵי**
לִי לְכַתְּנָא, מִנֵּן לְמוֹתָיִם בְּסִיף – חייבים מיתה סייף, שאופן
הריגתם הוא מן הצואר, ולא במקום אחר בגופו, תלמוד לומר
בפרשת עגלה ערופה **וְאִתָּה תִּבְעֵר הָדָם הַנִּקֵּי מִקֶּרְבְּךָ**, ופסוק זה
מלמד שיש חיוב מיתה לרוצח, ובכך הוקשו כל **שופכי דמים** –
רוצחים שדינם בסיף **לְעֵגְלָה עֲרוּפָה, מֶה לִּחְלֹן** – עגלה ערופה,
נערכת מן הצואר, שזו משמעות לשון עריפה, **אִם שׁוֹפְכֵי דָמִים**
שדינם בסיף, הריגתם מן הצואר. ודבר זה נלמד מהפסוק **וְאִתָּה**
תבער הדם הנקי מקרבך שבפרשת עגלה ערופה.
שואלת הגמרא: **אי** – שמה נמשך ונדמה מיתה סייף לעגלה
ערופה, ונאמר, **מֶה לִּחְלֹן** – בעגלה ערופה, חותכים את ראשה
בקושיין – בסכין של קצבים, שכך היא דרך עריפה, **וּמְפֹל עוֹרָה** –
מאחורי הצואר, **אִם בָּאן** – במיתת סייף, יש לעשות כן בקושיין
וּמְפֹל עוֹרָה, ולא שיתזו את ראשו מצד הצואר. משיבה הגמרא:
אִמֵּר רַב נְחֻמִּי, אִמֵּר רַבָּה בַּר אֲבִינָה, אֵין לומר כן, כִּיּוֹן דְּאִמֵּר קְרָא
(ויקרא ט יח) וְאִתָּה תִּבְעֵר הָדָם הַנִּקֵּי מִקֶּרְבְּךָ, ציותה בזה התורה שגם את היוצא
ליהרג יש לאהוב, ולכן פירוש לו **מִיָּתָה יָפָה**, שתמנע את סבלו
ויסוריו ככל שאפשר, ולכן יש להורגו בסיף וזמן הצואר, ששם
הסימנים, כדי שימות מהר ולא נשזה את מיתתו בכך שנהרגנו
בקושיין ממול עורף. וההיקש הוא רק לענין זה שמקום החתך הוא
בצואר.

הגמרא שבה לנידון שלא ניתן לפדות חיוב מיתה על ידי ממון,
ומקשה שיש לכאורה פסוק נוסף שבא להשמיע דין זה. שואלת
הגמרא: הפסוק שנאמר בפרשת חרמים (ויקרא כז כט) **כֹּל חָרֵם אִשָּׁר**
יִחָרֵם מִן הָאָדָם לֹא יִפְדֶּה מוֹת יוֹמָת, וכיון ש'חרם' הוא לשון מיתה
סברה הגמרא שהפסוק בא ללמד שחייבי מיתות בידי אדם לא
יפדו בממון אלא יומתו, וקשה, **לְמָה לִּי** – מה בא פסוק זה ללמדנו,
הרי כבר נאמר **וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר לנפש רצח**.
מתרצת הגמרא: **מִכְּנֵי לִי לְכַתְּנָא** בברייתא בענין ערכין, שאדם
האומר 'ערך פלוני עלי' חייב לשלם להקדש את הערך של אותו
אדם, כקצוב בתורה, אם הוא זכר או נקבה, צעיר או זקן, וּמִנֵּן
לְיוֹצֵא לִיהָרֵג – אדם שנתחייב מיתה בית דין, וְאִמֵּר אָדָם אַחֵר עֲרִיב
של זה היוצא ליהרג עלי, מִנֵּן שְׁלֹא אִמֵּר בָּלוֹם – שלא חל עליו כל
חיוב, **שְׁנֵאמַר כֹּל חָרֵם אִשָּׁר יִחָרֵם מִן הָאָדָם לֹא יִפְדֶּה מוֹת יוֹמָת**,
וכל חרם' היינו אדם שנתחייב מיתה, ו'יחרם' הוא לשון הקדש,
ובא הכתוב לומר שהמתחייב להקדש דמי אדם המחויב מיתה,
לֹא יפדה, כלומר אינו חייב כלום. מבררת הברייתא: **יָכוֹל** – שמה
נאמר **שֵׁאף קוֹדֵם שְׁנֵאמַר דִּינָּה** של הנידון ליהרג, כן הוא הדין,
שהמתחייב בדמי ערכו פטור, משום שעתיד להתחייב מיתה,
תלמוד לומר **כֹּל חָרֵם אִשָּׁר יִחָרֵם מִן הָאָדָם**, וְלֹא **כֹּל הָאָדָם**,

וְחֵרָא, בְּמִיתָה וּמִלְקוּת – והפסוק 'כדי רשתו' מלמד שהמתחייב
מיתה ומלקות, מת ואינו לוקה.

מבארת הגמרא מדוע לדעת רבי מאיר יש צורך בשני הפסוקים:
וְצִרְיָא, דְּאִי אֲשָׁמְעִין רַק מִיָּתָה וּפְמֹז, שְׁמַת וְאִינוּ מְשַׁלֵּם, הִינּוּ
סְבוּרִים שְׁזָחוּ מִשּׁוּם דְּחֵרָא בְּגוּפִיהּ וְחֵרָא בְּמִמּוֹנִיהּ לֹא עֲבָדִין – שאין
מענישים אדם בשני עונשים שונים, אחד בגופו ואחד בממונו, אֲכַל
בְּמִיתָה וּמִלְקוּת, דְּאִידִי וְאִידִי בְּגוּפִיהּ – ששני העונשים בגופו, אִימָא
מִיָּתָה אִירִיבָתָא הִיא וְנַעֲבִיד בִּיהּ – היינו סבורים לומר שהמלקות
והמיתה נחשבים יחד כעונש מיתה ארוך, המתחיל במלקות
ומסתיים במיתה, לכן הוצרך הפסוק 'כדי רשתו' ללמדנו שאין
אדם לוקה ומת. וְאִי אֲשָׁמְעִין רַק מִיָּתָה וּמִלְקוּת, שְׁמַת וְאִינוּ לוקה,
הִינּוּ אומרים סברא הפוכה, דְּתִרְתִּי בְּגוּפִיהּ לֹא עֲבָדִין – אין
מענישים אדם בשני עונשים שבגופו, אֲכַל מִיָּתָה וּפְמֹז, דְּחֵרָא
בְּגוּפִיהּ וְחֵרָא בְּמִמּוֹנִיהּ, אִימָא נַעֲבִיד בִּיהּ – שמה נענישנו בהם,
ויתחייב ממון ומיתה, לכן הוצרך הפסוק 'ולא יהיה אסור', ללמד
שאין אדם מת ומשלם, צִרְיָא – לכן הוצרכו שני הפסוקים.

לאחר שלמדה הגמרא מהפסוק 'ולא יהיה אסור' שאין אדם מת
ומשלם, מקשה הגמרא עתה מכמה פסוקים שלכאורה באה
התורה להשמיע בהם חידוש זה, ומבארת מדוע הוצרכו פסוקים
אלו. מקשה הגמרא: נאמר בפסוק (במדבר לה לא) **וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר**
לְנֶפֶשׁ רִצָּח אֲשֶׁר הוּא רָשָׁע לְמוֹת, כִּי מוֹת יוֹמָת, והבינה הגמרא
שכוונת הפסוק ללמד שרוצח שהתחייב מיתה וממון אינו משלם,
וקשה, פסוק זה למה לי – מה הוא בא להשמיענו, והרי כבר למדנו
זאת מהפסוק 'ולא יהיה אסור'. מתרצת הגמרא: דְּאִמֵּר רַבְּהִינָא –
כוונת התורה בזה לומר דלא תִּשְׁקֹל מְמוֹנָא מִיָּנִיהּ וְתִפְסְדִירָהּ
מְקַטְלָא – שלא ניטול ממון מהרוצח כדי לפטורו מחיוב מיתה, אך
לא מדובר כלל בחיוב מיתה וממון.

ממשיכה הגמרא ומקשה: נאמר בפסוק לגבי רוצח בשוגג (שם לה
לב) **לֹא תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ אֶל עֵיר מְקַלְטוֹ**, והבינה הגמרא שמדובר
באדם שרצח בשוגג והתחייב גלות, ובאותו זמן התחייב ממון,
שאינו משלם, למה לי – מה בא הפסוק ללמדנו, והרי כבר למדנו
מהפסוק 'ולא יהיה אסור' שאין אדם מת ומשלם, וכמו כן אינו
גולה ומשלם. מתרצת הגמרא: דְּאִמֵּר רַבְּהִינָא – כך היא כוונת
הפסוק, **לֹא תִשְׁקֹל מְמוֹנָא מִיָּנִיהּ וְתִפְסְדִירָהּ מִן גְּלוּת** – שלא תטול
ממון מהרוצח כדי לפטורו מגלות.

הגמרא מבררת מדוע יש צורך בשני פסוקים אלו. שואלת הגמרא:
וְחֵרָא קְרָא לְמָה לִּי – מדוע צריך שני פסוקים ללמד שרוצח אינו
יכול לפדות את עונשו בממון. משיבה הגמרא: חֵד – פסוק אחד
עוסק ברוצח בשוגג, ולענין גלות, וְחֵד בְּרוּצַח בְּמִזִּיד, ולענין חיוב
מיתה, וְצִרְיָא – והוצרכו שניהם להיכתב, דְּאִי אֲשָׁמְעִין רַק דִּין
רוצח בְּמִזִּיד, שאינו יכול לפדות את עונשו בממון, היינו אומרים
שהטעם הוא מִשּׁוּם דְּחֵרָא אִיסוּרִיהּ – שעבר על איסור חמור, ולכן
אינו יכול להיפטור בתשלום ממון, אֲכַל רוצח בשוגג, דְּלֹא חֲמִיד
אִיסוּרִיהּ, אִימָא לֹא – שמה אין איסור לפדות את עונשו בממון,
ולכן הוצרכה התורה לפרש זאת. וְאִי אֲשָׁמְעִין רוצח בשוגג, שחייב
גלות ואינו יכול לפדותו בממון, היינו אומרים שזהו מִשּׁוּם דְּלִיבָא
בעונש גלותו אִיבּוּד נְשָׁמָה, ולכן לא התירה התורה לפדות את
עונשו בממון, אֲכַל רוצח בְּמִזִּיד, דְּאִיבָא – שיש בעונשו אִיבּוּד נְשָׁמָה
של הרוצח, אִימָא לֹא – שמה לא אסרה זאת התורה, וניתן לפדותו
בממון כדי לקיים נפש מִיִּשְׂרָאֵל. צִרְיָא – לכן הוצרכו שני
הפסוקים.

הגמרא מביאה עתה כמה פסוקים שנראה שבאו לחדש שאין
הרוצח יכול להיפטור מעונש מיתתו בממון, ומקשה מדוע הוצרכה
התורה לכתובם. מקשה הגמרא: הפסוק (שם לה לא) **וְלֹאֲרִיץ לֹא יִכְפֹּר**
לְדָם אִשָּׁר שָׁפַךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדָם שָׁפְכוּ, שמשמעותו שאין כפרה

נוסף על מה שנהרגנו על רציחתו, כיון שיש לפנינו שני חיובים
שונים ונפרדים, השמיענו הפסוק 'ולא תקחו כפר לנפש רצח',
שאף במקרה כזה 'מות יומת' ואינו משלם ממון.
מקשה הגמרא: אִמָּר לִיה רָבָא לרמי בר חמא, הָא נָפִי – הרי גם דין
זה שדרשת מהפסוק 'ולא יהיה אסון', שאם סימא את עינו והרגו
בה פטור מממון, מֵאִידֵךְ תָּנָא דְּבִי חֲזַקְיָה נִפְקָא – נלמד מבריייתא
אחרת שנשנתה בבית מדרשו של חזקיה, דְּתָנָא דְּבִי חֲזַקְיָה, נאמר
(שמות כא כד) בפרשת אדם החובל בחבירו 'עֵין תַּחַת עֵין', ודורשים
וְלֹא עֵין וְנִפְשָׁא תַּחַת עֵין, וכמו שאם רק חבל בו יש עליו רק עונש
מיתה, כך אם סימאו והרגו בהכאה אחת, אין עליו אלא עונש
אחד, והיינו עונש מיתה, וממילא אין צורך בפסוק 'ולא יהיה אסון'
עונש יענש' לסימא את עינו והרגו בה, אלא הוא מיותר כדי ללמד
שאף אם סימא את עינו בדבר אחד והרגו בדבר אחר, שפטור
מממון, אף שהן שתי הכאות נפרדות, ואם כן קשה, מה לומדים
מהפסוק 'ולא תקחו כפר לנפש רצח'.
עתה חוזרת הגמרא ומבארת באופן אחר את הפסוק 'ולא תקחו
כפר לנפש רצח', שבא ללמד שמיתה פוטרת גם מחיוב קנס, ולא
רק מחיוב ממון: אִלָּא אִמָּר רב אשי, אִיצְטְרִיךְ הפסוק 'ולא תקחו
כפר לנפש רצח' ללמד שאין אדם מת ומשלם, שאילו נאמר רק
'ולא יהיה אסון' עונש יענש', סְלִיקָא דְּעֵתָךְ אִמְנִיָּא שדין זה הוא רק
בחיוב ממון, אבל בקנס, הוֹאִיל וְחִידוּשׁ הוּא שְׁחִידוּשָׁא תוֹרָה בְּקָנָם –
עצם החיוב לשלם קנס הוא חידוש של התורה, ולכן יש להחמיר
בו שאף על גב דְּמִיקְטִיל מְשַׁלֵּם – שאף שהוא מחויב מיתה, ישלם
את הקנס, קָא מְשַׁמְעֵי לָן הפסוק 'ולא תקחו כפר לנפש רצח',
שפטרה התורה את המחויב מיתה אף מתשלום קנס.
מקשה הגמרא: וְלִרְבָּה, דְּאִמָּר לענין חיוב קנס עם מיתה, שכיון
שחידוש הוא שְׁחִידוּשָׁא תוֹרָה בְּקָנָם, הרי הוא חמור אף לענין זה
דְּאֵף עַל גַּב דְּמִיקְטִיל מְשַׁלֵּם, אם כן הפסוק 'ולא תקחו כפר לנפש
רצח' אינו עוסק בקנס אלא בממון, שאין אדם מת ומשלם, וקשה,
הֵא – פסוק זה של 'כָּל חֲרָם', מֵאִי עָבִיד לִיה – מה הוא דורש ממנו.
מתרצת הגמרא: בודאי צריך לומר שרבה קָבַר לָהּ בְּתַנְיָא קָמָא דְּרַבִּי
הֲנִינְיָא בֶּן עֲקִיבָא, הסובר (לעיל לה) שהפסוק 'כָּל חֲרָם אֲשֶׁר יִחְרָם מִן
הָאָדָם' לא יִפְדֶּה מוֹת יוֹמָת' בא ללמד על מי שיוצא ליהרג ואמר
עליו אדם 'ערכו עלי' שלא אמר כלום.

משנה

משנתנו מבארת את דין נערה שהיתה מאורסת והתגרשה, ועדיין
היא בתולה, האם יש לה קנס: נַעֲרָה שֶׁנִּתְאַרְסָה וְנִתְגַּרְשָׁה, ועדיין
היא בתולה, שאנס אותה אדם או פיתה אותה, רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי
אוֹמֵר, אֵין לָהּ קֶנֶס. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, יֵשׁ לָהּ קֶנֶס, ומוסיף רבי
עקיבא ואומר, ודמי קֶנֶסָה לְעֻצְמָה, ולא לאביה, ואינה ככל נערה
שקנסה לאביה.

גמרא

מבארת הגמרא את המחלוקת: מֵאִי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי,
שנערה שהתארסה והתגרשה אין לה קנס, אִמָּר קָרָא בפרשה אונס
'אֲשֶׁר לֹא אֶרְשָׁה' (דברים כב כח), ויש לדייק, הָא – אבל אם אוֹרְסָה, אף
אם התגרשה, אֵין לָהּ קֶנֶס. ואילו רַבִּי עֲקִיבָא סובר, שאמנם באה
התורה למעט נערה שהתארסה והתגרשה, אך אינה ממועטת
לגמרי, אלא כך יש לדרוש, רק האונס נערה 'אֲשֶׁר לֹא אֶרְשָׁה'
משלם קנס לְאִבֶּיהָ, הָא אוֹרְסָה, משלם קנס לְעֻצְמָה.
מקשה הגמרא על שיטת רבי עקיבא: אִלָּא מַעְתָּה, שהפסוק אינו
ממעט את עיקר הקנס, אלא שאינו לאביה אלא לעצמה, אם כן
מה שדרשו חכמים מלשון הפסוק 'נַעֲרָה', וְלֹא בִנְיָתָה, הֲכִי נָפִי
דְּלְעֻצְמָה – האם גם בזה נאמר שהמיעוט הוא רק לענין זה
שבבגרת אין הקנס לאביה אלא לעצמה, ועוד, מה שנאמר בפסוק

הֲכִי מִיָּלִי – דין זה, שאינו יכול לפדות עונשו בממון, הוא רק הִיכָא
דְּהִרְגֵנוּ דְּרַךְ עֲלֵייה – אם הרגו באופן שהניף את ידו מלמטה לכיוון
מעלה, שהוא חמור, שְׁכֵן לֹא נִיתְנָה שְׁנִיתָה לְכַפְרָה, שהרי אינו
מתכפר בגלות, ולכך גם בהרג במזיד אינו יכול לפדות את חיוב
מיתתו בממון, אֲכַל אם הִרְגוּ דְּרַךְ יִרְדָּה – כשהוריד את ידו
מלמעלה למטה, שהוא קל יותר, דְּנִיתְנָה שְׁנִיתָה לְכַפְרָה על ידי
גלות, אִמָּא – שמא נאמר, שאף במזיד, נִשְׁקוֹל מְוִנָא מִיָּנִיה
וְנִשְׁמָרִיה – ניטול ממנו ממון ונפטרו ממיתה, קָא מְשַׁמְעֵי לָן הפסוק
'כָּל חֲרָם', שאף ההורג דרך ירידה אינו נפטור בממון.

נמצא אם כן שישנם שלשה פסוקים ללמד שאין פודים מיתת בית
דין בממון: א. 'ולא תקחו כפר לנפש רצח' (במדבר לב לא). ב. 'כל חרם
אשר יחרם מן האדם לא יפדה' (ויקרא כו כט). ג. ריבוי נוסף מהלשון
'כָּל' שבפסוק זה. ואחד מהם מלמד לחייב מיתות חמורות שלא
ניתנה שגגתן לכפרה, ושנים אחרים לחייב מיתות קלות, אחד
לרוצח בדרך עליה והשני לרוצח בדרך ירידה. ויש פסוק רביעי
לענין רוצח בשוגג, שאין נוטלים ממנו ממון לפטורו מגלות,
שנאמר 'לא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו', ופסוק זה עוסק בדרך
ירידה, שהיא קלה, וכל שכן לשוגגין של דברים חמורים ממנו.
הגמרא מקשה מדוע יש צורך בשני פסוקים לענין רוצח במזיד:
אִמָּר לִיה רָבָא לרמי בר חמא, מדוע יש צורך בפסוק מיוחד שאף
ההורג דרך ירידה אינו יכול לפדות את עצמו בממון, ולא ניתן
ללומדו מדרך עליה, הָא מִדְּתָנָא דְּבִי חֲזַקְיָה נִפְקָא – הרי הדין
שדרך ירידה שוה לדרך עליה נלמד ממקום אחר, כפי ששנו בבית
מדרשו של חזקיה, דְּתָנָא דְּבִי חֲזַקְיָה, נאמר בתורה (ויקרא כד כא)
'וּמִכַּה בְּהִמָּה יִשְׁלַמְנָהּ וּמִכַּה אָדָם יוֹמָת', סמכה התורה 'מִכָּה אָדָם'
החייב מיתה ו'מִכָּה בְּהִמָּה' החייב ממון זה לזה, ללמד שבאותו
אופן שמכה בהמה חייב ממון, מכה אדם פטור מממון וחייב מיתה,
וכך יש לדרוש, מַה מִכָּה בְּהִמָּה לֹא חֲלָקָה בּוֹ לענין חיוב תשלומין
בֵּין שׁוֹנֵג לְמוֹיד, ולא בֵּין מִתְּבַנִּין לְשֹׂאֵין מִתְּבַנִּין – בין התכוון להכות
בהמה זו לבין התכוון להכות בהמה אחרת וטעה והכה את זו, ולא
בֵּין הִכָּה דְּרַךְ יִרְדָּה לְבֵין הִכָּה דְּרַךְ עֲלִיָּה, לְפֻשְׁרוֹ מִמֶּנּוּ – לומר
שבאחד האופנים הללו פטור מממון, אִלָּא לְחִיבֵי מִמֶּנּוּ בכל אופן
שיהיה, אֵף מִכָּה אָדָם במזיד והרגו, שחייב מיתה ופטור מממון, לֹא
תַּחְלוּק בּוֹ בֵּין שׁוֹנֵג לְמוֹיד, וּבֵין מִתְּבַנִּין לְשֹׂאֵין מִתְּבַנִּין, בֵּין דְּרַךְ יִרְדָּה
לְדְּרַךְ עֲלִיָּה, לְחִיבֵי מִמֶּנּוּ באחד מאופנים אלו, אִלָּא לְפֻשְׁרוֹ מִמֶּנּוּ
בכל אופן שיהיה. ואם כן קשה, שבבריייתא זו מבואר שאין לחלק
בין דרך ירידה לדרך עליה, וכשם שהושוו לענין זה שלעולם יש
חיוב מיתה ופטור מתשלומין, הוא הדין שהושוו לענין זה שלעולם
אין אפשרות לפדות את העונש בתשלומין, ולשם מה אנו זקוקים
ללמוד זאת מ'כל חרם'.

כיון שדחתה הגמרא את האפשרות ש'כל חרם' בא לחדש שאין
לפדות חיוב מיתה בממון גם בדרך ירידה, חוזרת הקושיא הקודמת
מדוע נצרך פסוק זה, הלא כבר נאמר 'ולא תקחו כפר לנפש רצח'.
ולכן חוזרת בה הגמרא ממה שאמרה לעיל (להלן) ש'ולא תקחו כפר
לנפש רצח' היינו שלא נפדה את הרוצח מחיוב מיתתו על ידי
ממון, ומפרשת שהפסוק בא לומר שלא נענישו בממון בנוסף על
מיתתו, ורק הפסוק של 'כל חרם' בא לומר שלא ניתן לפדות חיוב
מיתתו בממון: אִלָּא אִמָּר רַבִּי רַבִּי הָא, אִיצְטְרִיךְ לכתוב את הפסוק
של 'ולא תקחו כפר לנפש רצח', ללמד שהחייב מיתה וממון נהרג
ואינו משלם, ואף שכבר נאמר (שמות כא כב) 'ולא יהיה אסון' עֲנֹשׁ
יַעֲנֹשׁ, ודרשו ממנו במשנתנו שאם היה אסון אינו מת ומשלם,
מכל מקום סְלִיקָא דְּעֵתָךְ אִמְנִיָּא, דְּהִנּי מִיָּלִי – דין זה שפטור מממון,
היינו הִיכָא דְּסִימָא אֶת עֵינוּ וְהִרְגֵנוּ בָּהּ – שבאותה מכה שסימא בה
את עין חבירו, גם הרגו, דכיון שחיוב מיתה וחיוב ממון באים מכח
אותה מכה, נהרג ואינו משלם, אֲכַל הִיכָא דְּסִימָא אֶת עֵינוּ במכה
אחת והתחייב ממון, ובאותה שעה הִרְגוּ בְּדָבָר אֲחֵר – במכה
אחרת, ונמצא שחיוב המיתה והממון אינם מחמת אותה הכאה,
אִמָּא נִשְׁקוֹל מְוִנָא מִיָּנִיה – שמא באופן כזה ניטול ממנו גם ממון,

כתובות. אלו נערות – פרק שלישי דף לח עמוד א – מותוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רש"י תוספות

הנ"ל מילי היבא והרגו דרך עליה דלא ניתן שגגות לבפרה — פירוש: לבפרה בידי אדם. אף
על גב דדרך עליה קיל טפי מדרך ירידה, בדמוכת בפרק 'אלו הן הגולין' (מכובט ט,א),
גבי גר תושב. גולה על ידי גר תושב וכל חומרי דשמעתין לא תלי אלא במה שלא ניתן
לבפרה, דאינו מקפיד התלמוד במה שסוקלה ושריפה חמורין מהרג וחנק.

אבל סימא את עינו וחרגו בדבר אחר אימא
נשקול מיניה ממונא ונקטליה — כך גרס
רבינו חננאל, ודלילא יהיה אסורן לא נפקא לן
אלא סימא את עינו וחרגו בה, כי התיב, שבחכאה
אחת הרג את האשה וגם חולדות. אבל סימא את
עינו וחרגו בדבר אחר בבת אחת — לא, להכי
איצטרך "כל חרם" למיעוטתיה, קשה לרבינו
שמשכן בן אברהם: דהא רבי ישמעאל בנו של רבי
יוחנן בן ברוקה לא דריש קרא להכי דלא נשקול
מיניה ממונא ונקטליה, אלא שלא יתן ממון
ונפטריה ושמא "אילו לא נאמר" קאמר,
כדאשכחן ריש פרק "גגמר הדין" (סנהדרין גנא),
ובכמה דוכתי. ולרשב"א נראה: דהבא מסק
אליבא דתנא דבי חזקיה, אבל לרבי ישמעאל
ודאי לית ליה הא דתנא דבי חזקיה, והא דאמר
בריש "הנחנקין" (שם פד, ב): הנידא למאן דאית
ליה התנא דבי חזקיה, אלא למאן דלית ליה —
הדיקשא למא לי? תנא דלית ליה דבי חזקיה היינו
רבי ישמעאל, ובסמוך דקאמר: להרבה דאמר
יודיש הוא שחשישה תורה בקבא בו — סה לא
כתנא קמא דתנא דבי חנניא, עין חרסא דבי חנני
למימר: סבירא ליה רביי ישמעאל, **הא** נמי
מאיך תנא דבי חזקיה נפקא — לאו מהדיא
דרשה גופה קאמר ונפקא לן, דהא הדיא דרשה
לא שייבא כלל לסימא את עינו וחרגו בדבר אחר,
אלא הכי דייק: דכי היכי דדרשינן ולא עין ונפש
תחת עין — הכי נמי דרשינן נפש תחת נפש ולא
עין ונפש תחת נפש, וסימא את עינו וחרגו וכל
אחר לא חשיב עין ונפש, אלא נפש גרידא, דמה
שסימא את עינו בשעת הריגה — לא חשיב כלום,
דבלאו הכי היה מות, אלא שהמיתו בעצמם מרובה.
ואם תאמר: הא מילתא נמי מתנא דבי חזקיה
דלעיל נפקא, דמה מכה בחמה לא חלקת בין
סימא את עינו וחרגו בה, לדורגה דבדר אחר כו'
ויש לומר: ומכה אדם ומכה בחמה שמעמ ליה
בבכאה אחת, ואם תאמר: סימא את עינו וחרגו
דבדר אחר, תיפוק ליה דפטור מדמי עין אפילו לא
הרג, דבעשה שסימא את עינו היה דורק, וניתן
להצילו בנפשו ויש לומר דמייירי בשביל להצילו
באחד מאיבירי — שלא ניתן להצילו בנפשו.
אמר רב אשי איצטרך בו' — תימה: דבמשמע
דאם הרגו וקרע שיראין ידיה —
דמחייב, דליבא למיפטריה לא מקרא ד"לא ידחה
אסורן" ולא מקרא ד"נפש תחת נפש", דהא הוי
ממון ונפש תחת ממון ונפש, ולעיל (ל, ב) טר אביי
זר שאכל תרומה משלו וקרע שיראין של חבריו
ויש לומר: דלפי האמת נפקי כוליה מתנא דבי
חזקיה, והכי פירושי: והא נמי מאיך תנא דבי
חזקיה נפקא. כלומר: לא כדורף לא איצטרך "כל
חרם" להכי, אלא כולה נפקא לן מתנא דבי חזקיה
דפטור, דאי הוה צריך קרא למפטריה בלא "כל
חרם" הוה פטרינן ליה, מאיך תנא דבי חזקיה.
ואם תאמר: ולישני דאיצטרך "כל חרם" להרג
דבדר אחר, ולישני דאיצטרך "כל חרם" להרג
דבדר אחר, ולישני דאיצטרך "כל חרם" להרג

59 יצאנו מן המדבר ויבאנו אל הנהר ירדן ויבנו שם חצרות ויחננו שם ויבאנו אל הנהר ירדן ויבנו שם חצרות ויחננו שם
60 ויבאנו אל הנהר ירדן ויבנו שם חצרות ויחננו שם ויבאנו אל הנהר ירדן ויבנו שם חצרות ויחננו שם
61 ויבאנו אל הנהר ירדן ויבנו שם חצרות ויחננו שם ויבאנו אל הנהר ירדן ויבנו שם חצרות ויחננו שם

אימא

הני מיילי – ד"ל תקחו כופר" לפטור רוצח מויד מקטלא. היבא דהרגו – במויד, דרך עלייה. בהנפת ידי הכהן מאחוריו, דרכוהתה בשווג לא ניתן לכפרת גלות, כדכתיב "ויפל" דרך נפילה. מרתנא רבי חזקיה נפלא – שאין חילוק בין דרך עלייה לדרך ירידה. לחייבו מדרבן – וזוהו אידך פירוטו. נפלא ויהא אסוק" מיהא אינציריך, דאי מוהדיקשא, הוה אמזנא; אמרן, דהוה אידך גיסא; מה מוכח בהמה –

לעולם ישלם, אף מכה אדם — ישלם. והשואת
דנפאן לן פטור תשלומין למיזד מילא ידיה
אסון, על כרדך היקשא לפטור שונג דרך
עליה: הכי גרסין. **אלא אמר רבי בר חמא** כו'
איצטריך דן מהני רבא, לאשמועינן דלא
ליעביד ביה תורתא, ואף על גב דנפאן לן מילא
ידיה אסון. **הני מילי** — דלא ענשין ליה בבתרא
— היבא דסימא את עינו והורגו כב באותה מכה,
ומת. **כדרך אחר** — במכה אחרת ובבת אחת.
אימא — ניענשה דמי עין, ומיתה בשביל
ההריגה. **הא** — דסימא עינו והורגו בה. **מאיך**
דבי חותה נפא — דלא תיענשה ליה עין
ונפש תחת עין — מיניה קיימא כו' בהובלה,
ד"ען תחת עין" לאו ממש, דאי אמרת ממש —
דלמא בהדי דסמטין לעניה מיתה, והוה ליה עין
ונפש תחת עין. מיהו, שמעינן מנה דלא תעביד
ביה תרת, לא שנא מת באותה מכה לא שנא
לא מת. **אמר רהקא אימא** חידוש הוא
שחידישה תורה — סלק תשלומי קנס, שאינו דין
אלא גזרת מלך בעלמא. וכיון חידוש הוא
וגזירת חוק — אימא אף על גב דאיכא בהדיה
מיתה — שלם. **קא משמע לן** — חד מחזק
קראי יתירא שאינו ענין למזמן, תגידו ענין
לקנס. **בתנא קמא** — ודרש ליה באומר "ערכו
לך יוצא ידיו עלי". **משנה שנתאריס**
ונתאריס — דאילו ארוסה שלא נתגרשה חזיב
מיתה, ואין שם קנס. **אין לן קנס** — טעמא
מפרש בגמרא. ורישא דקתני אשת אדחז ואשת
אחז אביו דבנתאריסה ונתגרשה עסקין, וקתני
יש לן קנס — רבי עקיבא היא. **גמרא אלא**
מעתה — לרבי עקיבא, הא דכתיב "עגרה"
למעוטי בגורת, "רחולא" למעוטי בעולה. **הכי**
נמי — דלא ממעט לגמרי, ותדרשו גערה —
לאביה, הא בגורת — לעצמה. **הא לא אשכחן**
דאשתמיט תנא ומתני בגורת יש לה קנס, ונימא
רבי עקיבא היא. וקנסה **לאביה** — ולקמן מקשינן
דרבי עקיבא אדרבי עקיבא. **הואיל ואביה זכאי**
בכסף קידושיה — שלו הוא בעצרתה. ולקמן
ליקף לה פירוש "עגרה שנתפתחה" (מגוב). **מה**
בכסף קידושיה **אף על פי שנתאריסה ונתגרשה**,
מאחר, כשחזרת ומתקדשת בתוך גערות.
לאביה הוי — דהא כל קידוש גערות ילפינן
לאביה. דגבי קידושין לא כתיב מעיטא ד"אשר
לא אורסה" כי הכא. **נאמר כאן** — באונס. להלן
— במפתה. **מה להלן** — במפתה, שקלים, דכתיב
ישראל.

אימא

39 - מוֹפֶנֶת לְהַקְיֵשׁ לוֹ, וְלָדוֹן הִימְנוּ גִּזְרָה שְׁוֶה: נֹאמַר פֶּאן: "אֲשֶׁר
40 "אֲשֶׁר לֹא אוֹרְשָׁה "מָה פֶּאן חֲמִישִׁים - אֵף לְהֵלן חֲמִישִׁים; וַיִּמְ
41 שְׁקִלִים. וּרְבִי עֲקִיבָא, מֵאִי חֵזִית ד' אֲשֶׁר לֹא אוֹרְשָׁה" לְגִזְרָה שְׁוֶה

$\frac{1}{\sqrt{2}} \begin{pmatrix} 1 & i \\ -1 & i \end{pmatrix}$

שהמיתה באה על ידה. **סלקא** דעתך אמינא חידוש הוא קא משמע לן — אף על גב דבבב
כל חייבי מיתות, דקתני: וכל המתחייב בנפשו כו'. א.

קצד

כתובות.
תוספות

אימא בתולה לגזירה שוה – ולא נגמט בעולה, כדמשמע בסמוך. נראה דרבי עקיבא דריש גזירה שוה מקרא ולגופיה, הדיינו בתולה קמייא, ודקנס ודמפתה, אבל "הבתולות" דריש לבחובת בתולות, ולא שייך למדרישה לגזירה שוה ולא לשום רבו, ואיתר "נער" "נערה" "הנערה" ו"הבתולות" חד לחיבי לאון ועשה, וחד לחיבי לאון וכויתות. ואיכא שלשה רבויין, ה"א "הבתולות",

וַיֵּנַע" "נַעֲרָה" "זַעֲרָה". חד לרדאביי, וחד לחייבי עשה, וחד — לחייבי לאון וכריתות. דאי איבא לרבי עקיבא חד לגופיה בלא גיורא שוה — אם כן נמשע בעולה מהווא דלגופיה, ואף על גב דבקעס ליבא אלא חד בתולה דלגופיה, מגזירה שוה דמפתה נילף בתולה ולא בעולה, כי היכי דילף מפתה מאונס לענע נערה, דלא כתיב במפתה. (תוספות ישינים כתב ד.)

אִימָא בַּתּוּלָה לְגוּזִירָה שׁוּה — תִּמְנָה: דִּתְקִישׁ
לִיה: דְּאִימָא תְּרִיזִידוֹ לְגוּפִידוֹ, וְלֹא
לְגוּזִירָה שׁוּהוּ וְגִרָהּ, דִּהְלַמּוּד קִים לִיה דְּחַד
מִינִידוֹ לְגוּזִירָה שׁוּה, הוּאִיל דְּהַמְקִרָאוֹת סְתוּמִים
לְעִנְיָן שְׁקִלים חֻשְׁבִּים. הַלְכָּךְ פְּרִיזָא וְאִימָא אִיבָנָא,
וְלֹא פְרִיזָא וְאִימָא תְּרִיזִידוֹ. וְכִי הוּא יִנְטָא,
אִיבָא פִּרְק קָמוֹ דְּסַנְהֶדְרִין (ט.זא) דֹּאמְר: וְלֹא אַת
נְבִיא הַשֶּׁקֶר אֲלֵא בֵּית דִּין שְׁבַעִים וְאַחַד. מִנָּא
הֲנִי מְלִי? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶר רַבִּי חֲנִנָּא: אַתָּא "חֻדְהָ"
חֻדְהָ" מוֹקֵן מְמַרָא. וּפְרִיזָא: דֵּא "חֻדְהָ" כִּי כְּתִיב —
בְּקִטְלָא הוּא דְּכְתִיב. וְקִטְלָא בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה:
אֲלֵא אָמַר רַבִּי לִשְׁמִי: גַּמַּר "דְּבִר" "דְּבִר"
מְלַמְרָאוֹ. וְהִשְׁתָּא הִכִּי הָאֵה בִּי לְמַלְךְ לְמַלְמַר
יְבִי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִנָּא דֹּאמְרָא "חֻדְהָ" "חֻדְהָ". אֲלֵא
דְּחֻהֹ קִים לִיה דְּאִיבָא גוּזִירָה שׁוּה וְלֹא הוּא יֵדַע
בְּמֵאִי וְקָאמַר מְסַבְרָא דֹּאמְרָא חֻדְהָ חֻדְהָ.
מִי אַתָּא גוּזִירָה שׁוּה וְהוּא מְפַשְׁטִיה לְגַמְרָא
— דִּרְדִּיק הָא אֹרְסָה הוּי שְׁקִר. וְקֹשֶׁה: דְּבִרְשִׁי
הַעֲדֵל" (יְבֻמוֹת ע.א), יִלְיָף עֲדָלָא אֲסוּד בְּתֻרְמוֹהַ
מְגוּזִירָה שׁוּה וְתוֹרֵשׁ וּשְׁכִיר מְפַסָּה. וְכִיכִי "תוֹרֵשׁ"
וּשְׁכִיר לֹא יֵאכַל בֵּר גַּבִּי בְּנֵי מְשׁוּם וְיִשְׁרָאֵל
אֵף עַל פִּי שְׂאִינֵי אֲמוֹת, דְּהָא תוֹרֵשׁ וּשְׁכִיר אוֹכְלִין
בְּפִסְתָּ, כְּדֹאמְרִין הָתֵם דְּלֹא קִנִּי לִיה רַבִּיה,
וּמַפְקִין קָרָא מְפַשְׁטִיה שְׁפִי מִהֶבְאָא וְאוֹמַר רַבִּינֵי
חֵם: דְּהָדָא תוֹרֵשׁ וּשְׁכִיר מִיָּירִי בְּעֶרְלִים, וְלֹהֲבִי
לֹא יֵאכַל. וּמוֹכַח דְּלֹא תוֹרֵשׁ יִשְׂרָאֵל קָאמַר, דֵּא
לֹא קִנִּי לִיה רַבִּיה, וְלֹא וְדֹא יְעֶרְלָא, מְשׁוּם
תְּפֻסָּהא כְּתִיבָהּ.

ארוסה בת סקילה היא — ואם תאמר: מאי

קשיא ליה? הא השתא לא נפיק קרא ממשמעותיה. ואי לא איצטריך לגופיה כל
וכיון דלא איצטריך למדי אלא לגזירה שוה — הוה ליה למכתב "אשר לא ארוסה" בהדיא,
הדין בארסותא וניח דקדושין הדין אפני יצטור כדן ויזוניה דלשון. הארמיתא זאן דזוניה

לאבי — נדערה וול לאבי מות — ואם תאמר: דברפך "ענדה" לקמן (מהד.) גבי סירוד ולבסא מענינא דקרא. והתם דאי אתיא לחייבה, דאי לפטורה — לשקועא קרא מנינא וואגא אשעת בינא, ואי אפשר לפטור בולא כלום — הלכך אתא לפטור. **יש** בנר בקבר וואגא בדאמרין ריש פרק "ענדה" לקמן (מב.), ובסמוך נמי אמר: יש בנר בקבר ופקע אב, ואי אדכר יש לדרות: דנפקא מינה אם היא חייבת לאחרים, דאם יש בנר בקבר — פקע אב, אף על גב ד דלא פקע אב, ודוקס הוא עלו ולא שלה. ויש לומר: דהאב דוי מצי לאקשויי הוא אף מוריש דוי, ויכולה לזורשי. ואף על גב דתנן בריש "ענדה" (שם מא.ב.) לא הסיפקה לעמוד בדין עז דזורשי בשות ופגם! ואומר רבינו יצחק: דלענין זה דאי איתקוש בשות ופגם לקנס, דכתיב "איתקוש" דהא בשות ופגם משל על פי עצמו, וקנס איא וואסל על פי עצמו. אבל דקשה ר' ואלא חשקה חצאי בקר. ויתבאר: דאם גב משל וואסל וטבח ומכר, ואחר כך מות אביו — משלש על ארבעה ומוחשה ומושב: היתבא בנאי עסקין — שעמד בדין, משמע דאי לא משום דחושבה ב דארם מוריש קנס לבניו ומיהו, יש לדרות: דהוה מצי למימר וליתעמיא, אבל קשה: דמסיק ל' ומאי שנא סיפא? פירוש: דקתני גב משל אביו ומת, ואחר כך טבח ומכר פטור: אמר ליה: ריש וטבחו כולו באסורא — חייב, אף על גב דלא עמד בדין, דארם מוריש קנס לבניו. דאי עמד אתה ליתן לו, דאם הוא טובח אחרי כן — יחייב, בדאמרין ביהודה" (שם ק.ב.), ורבינו יצחק לך לענין קרבן שבועה, דרחמנא פטריה מדיכחש בעימתי בפקדון וכי קאמינא דממון דוי להי וזכר ונשבע ודודה, הואיל וכפשל לזורשי — כבר היה ממון, שכבר עמד בדין, ולא היה יחוב. ואומר כ' דאין קרבן — ופירוש: שאם אין לאדון — אין מחביה. והכופר קרבן שבועה על טענון הוא לזורשי לבניו — בשא קנסות, לענין דאבן קרבן שבועה. ומסיק ואצטריך "ותבש" לעומר ולא דמי לשאר קנסות מוריש לבניו, ולגבי בניו לא הוה קנס כלל. ומיהו, לשון לעומר

1 אִמָּא "בְּתוּלָה" - לַגּוֹיֹת שׁוּה וְ"אִשׁוּ לֹא אֹרֶסָה"
2 - פֻּרַט לַעֲרֵה שְׁנֵתֶּאֱרֶסָה וְנִתְּגַרְשָׁה! מִסְתַּבְּרָא "אִשְׁרִי
3 לֹא אֹרֶסָה" לַגּוֹיֹת שׁוּה, שְׁתַּרְי אֲנִי קוֹרָא בֵּה "נַעֲרָה
4 בְּתוּלָה". אֲדַרְבֵּה, "בְּתוּלָה" לַגּוֹיֹת שׁוּה, שְׁתַּרְי אֲנִי
5 קוֹרָא בֵּה "אִשְׁרִי לֹא אֹרֶסָה!" מִסְתַּבְּרָא, הֵא - אִישְׁתַּנִּי
6 גּוֹפֶה, וְהֵא - לֹא אִישְׁתַּנִּי גּוֹפֶה. וְרַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי הָאֵל
7 סָבְרָא מִנָּה לִי? נִפְקָא לִיָּה מִדְּתַנִּיָּא: "כִּסְפָּה יִשְׁקוּל
8 כְּמוֹתֵהּ הַבְּתוּלוֹת" - שִׁיָּהּ זֶה כְּמוֹתֵהּ הַבְּתוּלוֹת,
9 וּמוֹתֵהּ הַבְּתוּלוֹת כְּזֶה. מַשְׁיָא דְרַבִּי עֲקִיבָא אֲדַרְבֵּי
10 עֲקִיבָא! תַּרִּי תַנָּאִי וְאֵלִיבָא דְרַבִּי עֲקִיבָא. בְּשִׁלְמָא רַבִּי
11 עֲקִיבָא דְּמַתְּנִיתִין - לֹא אֲתֵיָּא גּוֹיֹת שׁוּה וּמִפְקָא לִיָּה
12 לִקְרָא מִפְּשִׁטָּיָה לְגַמְרִי, אֲלֵא לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּבִרְיָתָא -
13 אֲתֵיָּא גּוֹיֹת שׁוּה וּמִפְקָא מִפְּשִׁטָּיָה לְגַמְרִי! אָמַר רַב
14 נִחְמֵן בֶּן יִצְחָק: קְרִי בִּיה "אִשְׁרִי לֹא אֹרֶסָה". אֹרֶסָה
15 בֵּת סְקִילָה הִיא! סִלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא: הוּאִיל וְחִידוּשׁ
16 הוּא שְׁחִידִישָׁה תוֹרָה בְּקֶנֶס, אָף עַל גַּב דְּמִיקְטִיל -
17 מִשְׁלָם. וְיִרְבֶּה, דְּאָמַר: חִידוּשׁ הוּא שְׁחִידִישָׁה תוֹרָה
18 בְּקֶנֶס, אָף עַל גַּב דְּמִיקְטִיל מִשְׁלָם - מִזֵּי אִיכָא
19 לְמִימַר? סָבַר לֵה פְּרִבִּי עֲקִיבָא דְּמַתְּנִיתִין. תַּנּוּ רַבְּנֵי:
20 קִנְסָה לְמִי - לְאֲבִיתָה, וְיֵשׁ אֹמְרִים: לַעֲצֻמָּה. לַעֲצֻמָּה
21 אֲמַאי? אָמַר רַב חֲסֵדָא: הֵכָא בִּנְעָרָה שְׁנֵתֶּאֱרֶסָה
22 וְנִתְּגַרְשָׁה עֲסָקִינוּ, וְקַמִּפְלַגִּי בְּפִלּוּגְתָּא דְרַבִּי עֲקִיבָא
23 דְּמַתְּנִיתִין וְרַבִּי עֲקִיבָא דְּבִרְיָתָא. אָמַר אַבְי: בָּא
24 עֲלֵיהּ וּמֵתָה - פְּטוּר, שְׁנֵאמַר: "וְנָתַן לְאֲבִי הַנַּעֲרָה"
25 - וְלֹא לְאֲבִי מֵתָה. מִלְּתָא דַּפְּשִׁטָּא לִיָּה לְאַבְי,
26 מִיבְּעִיָּא לִיָּה לְרַבָּא. דְּבִעֵי רַבָּא: יֵשׁ בְּגַר בְּקָבֵר אוֹ
27 אֵין בְּגַר בְּקָבֵר? יֵשׁ בְּגַר בְּקָבֵר - וְדִבְנָה הוּא, אוֹ

[illegible]

ושמעתיה. ואי לא איצטריך לגופיה כל שכן נדחא טפי, גמריה שוה ומפנהו לא ליה למכתב "אשר לא ארוסה" בהדיא, ואמאי שני למכתב "אשר לא ארוסה" דרבי זבדא? ששינה הלשון, דאמרין האי דשנה וכתב "ארוסה" — למדרש לגמריה שוה ואי קרי "ערה" לקנן (מהא) גבי סרחה ולבסוף גמריה תידין בסקילה, דרשין "עצרה" דאי לפרטור — לשחוק קרא מיניה ואנא ידענא דלא הואי בסקילה, דלא נערה דבין אתא לפרטור. **י** בגר בקבר ודבנה הוי — ואם תאמר: דהכי מצי למימר שתאמרי: שי בגר בקבר ופקע אב, אי ארם מוריש קנס — כי שי בגר בקבר נמי שוה, אלא שי בגר בקבר — פקע אב, אף על גא דארם מוריש קנס, דנטולין בעלי חרות, דהבא הוי מצי לאקשויי האי ארם מורשת קנס לבנה, אלא דרעידא מיניה פריך. (שם מאב.) אל הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב — הרי הן של עצמה, ואבתיא דאי איתקוש ברשת ופנם לקנס, דכתיב "ותחת אשר עמך" מלל דאינא ברשת ופנם אינא משלם על פי עצמו. אבל הקשה רבינו יצחק בן מאיר: דאמרין ב"מורב" (ח. ומכר, ואחר כך מת אביו — משלם תשלומי ארבעה חומשה, והוא חת בן דין. שמשע דאי לא משום דמחשה בקר הוא חמשה חזאי בקר — הוא חת ליה מ' למימרי וליעטימך, אבל קשה: דמסיק לצפרא אמר ליה "מחשה בקר" אמר ר' יוחנן, ואחר כך טבח ומכר פטור? אמר ליה: רישא קרינן ביה וטבחין כלול באיסורא, סיפא דין, דארם מוריש קנס לבניו. דאי בעמד בדין לא מחייב קנס, דשלו הוא טובח ומוריש ביה ח' לחות' (שם קב), ורבינו יצחק הלבן תירץ: דההיא דפרק "עצרה" אייתי' מיתרו בפקדון? וכי קאמינא דממון הוי לחורשי' לבניו, שאם תיבעוהו לאחר מיתת הדיה לממון, שכבר עמד בדין, ולא היה יכול לחזותו ולפטור — לא ברם כדדיה דהוא אינן מתחייב הכופר בקר שבעה על טענותה? דאם לאו דהיינו דהדיה, הוא איתא ביה שבעה. ומסיק דאצטריך "וכחש" לעמודה בדין ובגרה ואחר כך מיתה, דמינה קנס גמירי לא היה קנס כלל. ומיהו, לשון לחורשי' לבניו — לא משמע כפיפודי הדא, ותינו

עוסי בעולה, ויהא קנס לבעולה. **מסתברא אשר לא**
אית לה קנס. שהי **אני קורא בה נערה בתולה** —
 נערה בתולה היא, כדכתיב קרא. אבל בעולה אשך
 קנס. **אדרבה בתולה לגויה שוה** — ולא למעוטי
 בעולה בנות, אלא יש לה קנס לבעולה בנות,
 שזרזי קרא אותה **נערה אשר לא אורסה**.
מסתברא — ארוסה יש לה קנס, ובעולה אין לה.
דחא אישתי גופה — ופגמה אין רב כל כך. **והא**
 — דנתארסה ונתגרשה לא נשתנה גופה. **הא**
כברא — דחמישים כסף דאנסו שקלים הן, ויכסף
 ישקול? דמפתה ידו חמישים. כמחור הבתולות
 — מנין המפורש אצל אנס, דהיינו חמישים.
 ומוחר הבתולות — יהיו שקלים, כוז — שכתוב
 בו "שקול", **קשיא רבי עקיבא** — דברייאתא,
 דאמר קנסה לאביה. **אדרבי עקיבא** —
 דמתניתין, **לא אחיא נירה שוה ומפקא לקרא**
פפשייה לגמרי — דאתא פפשיה לאשמעין
 הא ארסה לעצמה, וחד מתריהו לאפוגי. אי
 נמי לא מופני — ליכא מיופרך מידי. **אלא לרבי**
עקיבא דברייאתא ובי אחיא נירה שוה ומפקא
פפשייה לגמרי — דלא דריש פפשא. **אמר רבי**
לא אורסה, כלל, ומשוי אורסה כלא אורסה,
 ואם כן מיעקר משמעותיה **קרי ביה** — בפפשיה
 אשר לא אורסה — למעוטי אורסה. **בת פקילה**
היא — וי"ל יהיה אסור? נפקא פטורה
 מתשלומין. קנסה **למי** — קא סלקא דעתך
 בסתם אנוס קאי. **בא עליה ומתה** — לא הספיק
 האב להעמידה **בא** עשה. **יש בני בקר**
 — אם מתה בנערותה עד שלא עמדה דין,
 והגיע זמן בגרותה בקבר, מי חשיב בגר או לא?
 ולקמיה מפרש ואזיל למאי הלכתא. **יש בני**
בקר — ובי הכי דאם לא הספיקה לעמוד דין
 עד שבגרה, תנן לקמן בפרק **נערה שנתפתתה**
 (מאב). דדרי חן לעצמה לא לאביה, והשתא
 נמי בגר בקבר מפקע בח האב, ובנה ירית לה,
 אם יש לה בן.

ומי

מָא אִין פֿגֶר פֿקֶר - וְדאַבֿיהּ הוּי?
ומי

רבינו יצחק, דהכי פירושה ארוסה בת סקילה היא, לא למטעי ולממיר הא ארוסה לעצמה? דבשלמא אי פשטא לחדושהא, אבל השתא למה לי? שהיתה כבר ויש לומר: דחתה מעניגא דקרא, והכא להאב לחזויה דקנס לא אצטרך, דמסברא מחייבי מורשת קנס לבנה? הא אין אדם מוריש קנס לבניו, ואיך ידעו לו מתורת ירושה ומיניה, והא דבסמיה דא, אין בוג בקרב — אין נטילין חזות כלום, ונא יצחק מוקי דקרא בעיא להאב ברבשה ופגם, דממונא ופגם נמי קאי, מדקתני הרי הן — משמע דאין יכול למיני שיה ניתן — זה ניתן, אבל למיני אחרני — לא קאמא עא.ב. אמר ליה "ומשה בקר" אמר דחמונא, אביו וזה ליה במונא דידה, וקתני דמשלם תשלומי שפיר, ולא היה צריך לאוקופא בשעמד בדין, אלמא ואפילו ומושה חזיא ליה בקר. אמר ליה נמי שגא רבא, וקתני וטבחו כולו באיסורא. משמע דאי קרינן ביה ונתירן רבינו יצחק, דמיייר דעמד בדין, ואמרו: חייב קרבן שבעוה. והכי פירושו דסוגיא דחתה: מורינא דקנס שהיה חייב לאבאקין שדעמדין בדין ונתחייב דידן דקרא, ומחייב קרבן שבעוה. איתביה רבי שמעון שמע מינה דאחין הוא. ומסיק: כי קאמר רבה דממון ית. מכל מקום עכ"א דברב רבנא לזבי דידה וידידה, וסוף סוף באקא עכ"א דברב רבנא לזביה דידה.

כתובות דף לה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קצה

58 שהתארכה והתגרשה, ואין שום חילוק בינה לבין נערה שלא
59 התארכה.
60 מתרצת הגמרא: **אמר רב נחמן בר יצחק**, באמת אף פשטות הפסוק
61 אינה ממעטת נערה שהתארכה והתגרשה, דרבי ביה – יש לקרוא
62 את הפסוק כאילו נאמר בו **'אשר לא ארוסה'**, כלומר שבשעה
63 שנאנסה לא היתה ארוסה, שאילו היתה ארוסה אין לה קנס. אבל
64 אם התארכה והתגרשה, יש לה קנס.
65 תמזה הגמרא על התיורין: **ארוסה**, הרי בת סקילה היא – הבא
66 עליה חייב סקילה, ופשוט שאינו חייב קנס, וכמבואר במשנה לעיל
(ל) שאין אדם מת ומשלם, ומדוע הוצרך הפסוק למעטה מחיוב
67 קנס. מתרצת הגמרא: לולא פסוק זה **סלקא דעתך אמינא** – היית
68 מעלה בדעתך לומר, הו"ל ויחידוש הוא שחידשה תורה בקנס –
69 עצם חיוב קנס הוא חידוש, לכן אף על גב דמיקטיל משלם – אף
70 שהוא חייב מיתה, עליו לשלם קנס, לכן כתבה תורה 'אשר לא
71 ארשה', שנדרוש זאת כאילו נאמר 'אשר לא ארוסה' ללמד שאם
72 היתה מאורסת בשעת האונס והתחייב מיתה, אינו משלם קנס.
73 שואלת הגמרא: ולרבה, דאמר חידוש הוא שחידשה תורה בקנס,
74 ולכן אף על גב דמיקטיל, משלם, מאי איכא למימר – כיצד יפרש
75 את דעת רבי עקיבא שבברייתא, הלא אינו יכול לומר שהפסוק
76 'אשר לא ארשה' בא למעט ארוסה מקנס, שהרי לדבריו אדם מת
77 ומשלם קנס. משיבה הגמרא: אכן, על כרחך רבה סבר לה כרבי
78 עקיבא דמתניתין, שבא הפסוק 'אשר לא ארשה' ללמד שאם
79 נתארכה ונתגרשה קנסה לעצמה.
80

81 הגמרא מביאה ברייתא בענין תשלום קנס ומעמידה אותו בנערה
82 שנתארכה ונתגרשה: **תנו רבנן**, קנסה של נערה שנאנסה, למי הוא
83 ניתן, לאביה. ויש אומרים, שהקנס לעצמה.
84 תמזה הגמרא: **לעצמה, אמיא** – מדוע סוברים היש אומרים
85 שקנסה לעצמה, והרי נאמר בפסוק בפירוש (דברים כב ט) **ונתן**
86 **האיש** השכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף. מתרצת הגמרא:
87 **אמר רב חסדא**, קנס – בברייתא זו, בנערה שנתארכה ונתגרשה
88 עסקין, וקמפילגי – ונחלקו התנאים שבברייתא בפלוגתא דרבי
89 עקיבא דמתניתין ורבי עקיבא דברייתא, תנא קמא סובר כרבי
90 עקיבא שבברייתא, שאף נערה שנתארכה ונתגרשה קנסה לאביה,
91 והיש אומרים סוברים כרבי עקיבא במשנתנינו, שקנסה לעצמה.
92

93 הגמרא דנה במי שאנס נערה, ומתה קודם שהעמידו האב בדין,
94 האם עליו לשלם קנס: **אמר אביי**, בא עליה, ומתה – אדם שאנס
95 נערה, ומתה קודם שהעמידו האב בדין לתבוע את הקנס, פטור
96 האונס מתשלום הקנס, שנאמר (שם) **ונתן האיש** השכב עמה **לאבי**
97 **הנערה** חמשים כסף, ודורשים שרק 'לאבי הנערה' יש לשלם קנס
98 ולא לאבי מתה.
99 הגמרא מביאה שיש שנסתפקו בדין זה. אומרת הגמרא: **מלתא**
100 **דפשיטא** ליה לאביי מיבעיא ליה לרבא – דין זה שהיה פשוט לו
101 לאביי, שאם מתה הנערה פטור האונס מקנס, נסתפק בו רבא, דבצי
102 רבא, מבואר במשנה להלן (מא) שאם הנערה לא הספיקה לעמוד
103 בדין בנערותה אלא אחר שבגרה, קנסה לעצמה, ויש להסתפק
104 בדין נערה שנאנסה ומתה, ועבר הזמן שאם היתה חיה היתה
105 נעשית בוגרת, ועתה תובע האב את הקנס מן האונס, האם יש דין
106 בגר בגר או שאין בגר בגר – האם לאחר מיתתה אנו דנים אותה
107 כאילו בגרה, או לא. והנפקא מינה מהפסק, האם יש בגר בגר
108 והקנס ראוי להיות סליה, אך כיון שמתה דבנה הוי – היא שייך
109 לבנה, היורש את נכסיה, ולא לאביה. או דלמא, אין בגר בגר,
110 אלא כיון שמתה בנערותה נשאר לה לעולם דין נערה, וכיון שכך
111 הקנס דאביה הוי.
112

1 **אימא** – שמא נאמר להיפך, ש'בתולה' נאמרה לגיירה שוה להקיש
2 אונס ומפתה זה לזה, שבשניהם נאמרה לשון 'בתולה', ושניהם
3 משלמים חמישים שקלים, ולא בא הפסוק למעט בעולה, אלא אף
4 לה יש קנס, ואילו **'אשר לא ארוסה'** הוא כפשוטו, ללמד שהקנס
5 הוא רק בנערה שלא התארכה מעולם, פריט לנערה שנתארכה
6 ונתגרשה, שאין לה קנס, כדברי רבי יוסי הגלילי.
7 מתרצת הגמרא: מסתברא לדרוש **'אשר לא ארוסה'** לגיירה שוה,
8 ולא למעט נערה שנתארכה ונתגרשה, שהרי אני קורא בה –
9 בנערה שנתארכה ונתגרשה **'נערה בתולה'**, ואמר שאין הפסוק
10 מה שאין כן אם נדרוש מ'בתולה' גיירה שוה, ונאמר שאין הפסוק
11 ממעט בעולה, אם כן זהו נגד משמעות הפסוק שמדובר דווקא
12 בנערה בתולה.
13 מקשה הגמרא: אדרבה, מסתבר ללמוד 'בתולה' לגיירה שוה, ולא
14 נמעט את הבעולה דרך זנות, שהרי אני קורא בה – בבעולה דרך
15 זנות **'אשר לא ארוסה'**, שהרי לא התקדשה. מה שאין כן אם נלמד
16 את הגיירה שוה מאשר לא ארשה, וכפי שדורש רבי עקיבא, ולא
17 נמעט מקנס נערה שנתארכה ונתגרשה, אם כן זהו נגד משמעות
18 הפסוק שמדובר דווקא בנערה 'אשר לא ארשה', וכיון שאנו
19 חייבים לפרש פסוק זה בדוחק, או לומר ש'בתולה' לאו דווקא ואף
20 בעולה בכלל, או לומר שאשר לא ארשה' לאו דווקא ואף נערה
21 שנתארכה ונתגרשה בכלל, מדוע ריבה רבי עקיבא נערה
22 שנתארכה ונתגרשה ומיעט נערה בעולה בזנות, ולא להיפך.
23 מתרצת הגמרא: מסתברא למעט בעולה ולרבות נתארכה
24 ונתגרשה, שכן הא – בעולה, אישתי גופה – השתנה גופה על ידי
25 הבעילה, וכיון שמעתה אין פגמה רב כל כך על ידי ביאתו של
26 האונס או המפתה מסתבר שאין לה קנס, ואילו הא – זו שנתארכה
27 ונתגרשה, לא אישתי גופה על ידי הקידושין, ופגמה גדול מחמת
28 האונס כפגמה של כל בתולה, ומסתבר שיש לה קנס.
29 התבאר לעיל (ע"א) שרבי עקיבא דורש מהפסוק 'אשר לא ארשה'
30 גיירה שוה, שהוקשו אונס ומפתה זה לזה, ללמד שבשניהם הקנס
31 הוא חמישים שקלים. שואלת הגמרא: ורבי יוסי הגלילי, שממעט
32 מהפסוק 'אשר לא ארשה' נערה שהתארכה והתגרשה, הא סברא
33 מנא ליה – מנין לו ששניהם משלמים חמישים שקלים. משיבה
34 הגמרא: נפקא ליה – הוא לומד זאת מדרשה זו, דתניא, נאמר לגבי
35 מפתה (שמות כב טז) **'כסף ישקל כמותה בתולה'**, ודורשים שיהא
36 תשלום זה של המפתה כמותה בתולות – כסכום הקצוב לבתולה
37 במקום אחר, והיינו 'חמישים כסף' האמורים בפרשת אונס, וכן
38 דורשים שיהא אותו כסף של מזהר בתולות האמור בפרשת אונס
39 כזה – כאמור במפתה, והיינו 'שקלים'.

40 הגמרא שבה לדון בשיטתו של רבי עקיבא ומקשה סתירה בדבריו.
41 מקשה הגמרא: קשיא דרבי עקיבא אדרבי עקיבא – יש סתירה
42 בדברי רבי עקיבא עצמו, שבמשנה אמר שנערה שנתארכה
43 ונתגרשה הקנס לעצמה, ואילו בברייתא אמר שהקנס לאביה.
44 מתרצת הגמרא: תרי תנאי ואליבא דרבי עקיבא – המשנה
45 והברייתא הם דעות של שני תנאים שנחלקו בשיטת רבי עקיבא.
46 שואלת הגמרא: הרי משמעות הפסוק 'אשר לא ארשה' היא
47 שמדובר דווקא בנערה שלא התארכה מעולם, ובשלמא לרבי
48 עקיבא דמתניתין, אמנם עיקר דין קנס נאמר גם בנערה שהתארכה
49 והתגרשה, אך לא אהיא נזירה שוה ומפקא ליה לקרא ממשמיה
50 לגמרי – אין הגיירה שוה עוקרת לגמרי את פשטות הפסוק
51 שמדובר בנערה שלא התארכה, כיון שלענין הדין שקנסה לאביה
52 מדובר רק בנערה שלא התארכה, ואילו נערה שהתארכה
53 והתגרשה, קנסה לעצמה. אלא לרבי עקיבא דברייתא, אהיא נזירה
54 שוה ומפקא ממשמיה לגמרי – הגיירה שוה עוקרת את הפסוק
55 מפשוטו לגמרי, שהרי משמעות הפסוק שהפרשה עוסקת בנערה
56 שלא התארכה, ואילו לדבריו הפרשה עוסקת אף בנערה
57

לנערה כיון שעל ידי האירוסין יצאה מרשות אביה לענין קנס,
שאלו היה אונסה לאחר שנתארסה ונתגרשה, היתה היא
מקבלת את הקנס, ואף עתה שעמדה בדין אחר שנתארסה, הקנס
שלה.
פשוט אביי את הספק: אמר ליה, מי כתיב – וכי נאמר ונתן לאבי
הנערה אשר לא ארוסה, שמחמת כן תאמר שרק אם אינה מאורסת
בשעת הנתינה הקנס לאביה, אבל אם נתארסה הקנס לעצמה,
והרי נאמר רק ונתן האיש השכב עמה לאבי הנערה (דברים כב כט),
ומשמע שבכל אופן ניתן הקנס לאב, ואף אם התארסה.
רבה תמה על דברי אביי: ולמעשה – כדברך, שהפסוק מלמד
שבכל אופן ניתן הקנס לאביה, כיצד תפרש להא דנתיא בברייתא,
בא עליה האונס ונשאת קודם שעמדה בדין, הקנס לעצמה, ומדוע
לא נדייק גם כאן כדברך, מי כתיב ונתן לאבי הנערה אשר לא
נשואה, ונאמר שהקנס לאביה. אלא מכך שאין הברייתא אומרת
כן, אלא אמרה שקנסה לעצמה, יש לומר שגם בארוסה אם עמדה
בדין אחר שהתארסה, הקנס לעצמה.
השיב לו אביי: הכי השתא – וכי כך נראה בעיניך עתה, לדמות
ארוסה לנשואה, והרי הים – בנשואה, יש טעם לכך שהקנס
לעצמה, הואיל ובגרות מוציאה את הבת מרשות אב, שכל הדברים
של הבת שזיכתה התורה לאב, כגון קנסה ומעשה ידיה, הם רק עד
שתתגר, וכמו כן נישואין מוציאים את הבת מרשות אב, כמו
שמצאנו לענין הפרת נדרים שלאחר נישואיה אין האב מפר את
נדריה, יש לנו ללמוד נישואין במגרות, מה לענין בגרות, אם בא
עליה כשהיא נערה ובגרה קודם שעמדה בדין, הקנס לעצמה,
שנאמר ונתן לאבי הנערה, שרק אם בשעת נתינת הקנס היא
נערה קנסה לאביה, אבל אם בגרה קנסה לעצמה, אף לענין
נישואין, אם בא עליה ונשאת הקנס לעצמה, כיון שיצאה בנשואה
מרשות האב. אלא אירוסין, מי קא מפנין מרשותא דאב לגמרי – וכי
הם מוציאים אותה מרשות האב לגמרי, שמחמת כן נאמר שהיא
תזכה בקנס, הא תנן נערה המאורסה, אביה ובעלה מפרין
לה נדריה, ואין הנדר מופר עד שיפרו שניהם, ומוכח שבאירוסה
לא יצאה לגמרי מרשות האב, ולכן יש לדייק מהפסוק שקנסה
לאביה.

משנה

במשניות הקדומות התבאר דין קנס שחיבה התורה את האונס או
מפתה נערה בתולה, משנתינו מבארת שמלבד חיוב קנס מוטלים
על אדם זה חיובי ממון נוספים: המפתה את הנערה ובא עליה
מדעתה, נותן שלשה דברים – מיני תשלומים, והאונס נותן ארבעה.
ומבארת המשנה: המפתה נותן דמי בושת על שביישה בבעלה זו.
ודמי פגם – כשיעור שנחסרה ונפגמה משויה. וקנס, שנאמר (שמות
כב טו) כסף ישקל במהר הבתולת, מוסף עליו האונס תשלום
רביעי, שניתן לה אף את הצער שנצטערה בביתא.
מונה התנא את החילוקים בין אונס למפתה: מה הפרש יש בין אונס
למפתה, שהאונס נותן את הצער, ואילו המפתה אינו נותן לה את
הצער. הבדל נוסף: האונס נותן את הקנס מיד, ואף אם הוא עומד
לכונסה כציווי התורה, שנאמר (דברים שם) ונתן האיש השכב עמה
לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה, כלומר גם משלם קנס
וגם תהיה לו לאשה. ואילו המפתה אינו נותן את הקנס אלא
לכשיצא – כשיחליט שאינו כונסה, שנאמר (שמות שם) אם מאן
ימאן אביה לתתה לו, כסף ישקל במהר הבתולת, והיינו שאם אינו
נושאה משלם קנס. הבדל נוסף: האונס, שותה כעצמו, ומשל
הוא, כלומר כמו אדם השותה בעל כרחו בכלי מאוס שבחר
לשותות בו, כך האונס חיב לישא אותה אף אם אינו חפץ בה,
ואסור לו לגרשה לעולם, שנאמר (דברים שם) ולו תהיה לאשה תחת
אשר ענה, לא יוכל שלחה כל ימיו. ואילו המפתה, אינו חיב
לישא אותה, ואף אחר שנשאה, אם רצה להוציא – לגרשה, מוציא.
כיצד האונס שותה כעצמו, אפילו אם היא חניתה – צולעת, אפילו
היא כומא, ואפילו היא מוכת שחי, חיב לנושאה.

תמחה הגמרא: כיצד יתכן להסתפק אם בנה יורשה, והרי קנס
שייך רק בקטנה או נערה, ומי מעבירה – וכי יתכן שתתעבר ותלד
קודם שתתגר, ונתת רב ביבי קמיה דרב נחמן ברייתא זו, שלש
נשים משמשות במוך – מותר להם לתת מוך במקום תשמיש כדי
שלא יתעברו, ואינן כמשחיתות זרע באיסור, ואילו הן, קמנה
ומעוברת ומניקה, וטעמי ההיתר, קמנה, שמה תתעבר ותמות
מחמת כן. מעוברת, שמה תתעבר בעובר נוסף שידחק את מקומו
של העובר הראשון, ותעשה את עוברת הראשון סנדל – תפחת
צורתו וידמה לסנדל שהוא מין דג, ואין לו חיות. מניקה, שמה
תתעבר ומתוך כך תגמול – תפסיק להניק את בנה, שההריון מעביר
את החלב ואינו טוב ליונק, וכשתפסיק להניקו ימות. מבארת
הברייתא: ואיזה קמנה לענין זה, מפת אחת עשרה שנה ויום אחד,
ועד שתים עשרה שנה ויום אחד, אבל פחות מכן וכן יתר על כן,
משמשת בדרך, והולכת, שקטנה מגיל אחת עשרה אינה
מתעברת, וגדולה מגיל שתים עשרה לא תמות מחמת עיבורה,
דברי רבי מאיר. והבאים אומרים, אחת זו ואחת זו – כל אחת
מהנשים הללו משמשת בדרך, והולכת, ומן השנים ירחמו עליה
שלא יארע לה דבר רע, משום שנקמה (תהלים קטו) שומר פתאים ה',
כלומר, ה' שומר את הפתי שאין בו דעת או שאין באפשרותו
להנצל מן הפגעים הבאים עליו. הרי מבואר בברייתא שלא יתכן
שקטנה תלד, אלא עד גיל אחת עשרה אינה יכולה להתעבר כלל,
ומגיל זה ועד שתיהן בת שתים עשרה שנים אם מתעברת מתה,
ואם כן כיצד יתכן שאם יש בגר בקבר בנה יורשה.

מנסה הגמרא ליישב: ובי תימא – ואם תרצה ליישב ולומר שהספק
הוא באופן דאיבער – שהתעברה בשהיה נערה – בת שתים
עשרה והביאה שתי שערות, שיכולה להתעבר ללא סכנה, וכן
אולייה בשהיה נערה, ומתה קודם שהתבגרה. דוחה הגמרא:
ובשיתא ירחי מי קא ילדה – וכי אשה יכולה ללדת ששה חדשים
לאחר שהתעברה, והרי אינה יכולה, והאמר שמואל, אין בין נערות
לבגרות אלא ששה חדשים, שכשמביאה שתי שערות בגיל שתים
עשרה נעשית נערה, ולאחר ששה חדשים היא בוגרת, ובזמן כזה
אינה יכולה להתעבר וללדת. ובי תימא שכונת שמואל היא
הבציר הוא דליכא – שאין בין נערות לבגרות פחות מששה חדשים,
אבל מפי אבא – אבל יותר מששה חדשים יתכן שיארך זמן
הנערות, ואם כן יתכן שתהיה נערה במשך תשעה חדשים, ועל
מקרה כזה שייך לומר שנתעברה וילדה בהיותה נערה, ובנה
יורשה, הא לשון 'אלא' קאמר שמואל, להורות שאין בין נערות
לבגרות יותר מששה חדשים.

הגמרא מבארת את הספק של רבא באופן אחר: אלא הכי קמיבעיא
ליה, האונס נערה ומתה, והגיע הזמן שהיתה ראויה להתגר, האם
יש דין בגר בקבר, ופקע זכות האב באותו קנס ואינו יכול לתובעו,
משום שקנס של בוגרת שייך לעצמה, וכיון שמתה נפטר האונס,
או דלמא, אין בגר בקבר, ונשאר דינה לעולם כנערה, ולא פקע
זכות האב, ויכול לתבוע את הקנס.

הגמרא מביאה דעה אחרת בספיקו של רבא: מר בר רב אשי בעי
לה הכי – נקט כך את ספיקו של רבא, האונס נערה ומתה קודם
שבגרה, האם המיתה עצמה עושה בגרות – מחשיבה אותה כאילו
בגרה, ומפקיעה את זכות האב מהקנס, כשם שבגרות מפקיעה את
זכותו, וכיון שמתה פטור האונס, או שאין מיתה עושה בגרות,
והקנס לאביה. ולפי לשון זו מוכח שאותו דין שהיה פשוט לאבי,
שמיטה מפקיעה את חיוב הקנס, הסתפק בו רבא. אומרת הגמרא:
תיקו – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.

הגמרא דנה במי שאנס נערה ונתארסה קודם שהעמידו האב בדין,
למי עליו לשלם קנס: בעי מיניה – שאל רבא מאביי, לדעת רבי
עקיבא במשנתנו (לה) שנערה שהתארסה והתגרשה קנסה
לעצמה, בא עליה האונס, ונתארסה קודם שעמדה בדין, מהו, האם
משלם קנס לאב כיון שבעת האונס היתה ברשותו, או שמשלם

ומי מעברא – בקטנות או נערות כשהיא בת קנס שתלד בנערות. משמשות במוך
 – מותר לזן לשמש במוך, ואינן כמשחיתות זרע. שפא יעשה עובדה סגל –
 שאם תתעבר עובר שני, פוחת השני את צורת הראשון, ודומה לסגל שהוא דג
 שבים. שפא תגמול את בנה – מפני שהחלב נעבר כשמתעברת, ואינו טוב ליונק,
 ותצטרך להעתיקו משרים, וימות. פחות מבאן
 – מבת אחת עשרה שנה משמשת כדרכה, לפי
 שלא תתעבר. ויתר על כן – על בת שתיים
 עשרה שנה משמשת כדרכה, שאם תתעבר –
 לא תמות. אלמא: בקטנות לא מיעברא. שיבא
 לכלל לידה, דהא "ותמות" קתני. וכי תיבא
 – מבת שתיים עשרה ויום אחד שהגיעו ימי
 הנעורים נתעברה וילדה בנערות ומתה בנערות
 – הא נמי ליאת, דאמר שמואל: אין בין נערות
 לבגרות אלא ששה חדשים. משתביא שתי
 שערות – הויא נערה באותן שתיבא משתים
 עשרה שנה והלאה, ומשתביאם עד שתבגור
 – ששה חדשים ותו לא. ומתניתא דקתני מבת
 שתיים עשרה ואילך אי מעברא לא מתה –
 במביאה שתי שערות קודם שתתעבר קאמר.
 אבל כל זמן שלא הביאה – קטנה היא. והאי
 דנקט מנין שנים – משום דבבבציר משתים
 עשרה ויום אחד, אפילו הביאה שערות אינו
 אלא שומא, כדאמרין במסכת נדה ובקדושין.
 ופקע אב – פקעה תביעת אב, וזכה הלה במה
 שבידו, שאין בעל דינו קיים. וקנס לאו ממון
 הוא להורישו לאביו בתורת ירושה, כל כמה
 דלא גבתיה. או אין בנר בקבר – לאפקועי
 תביעת אב. מר בר רב אשי – לא בעי
 לה בעיא דרבא משום בנר בקבר, אלא אם
 מתה בנערותה מי פקעה כי בנרות דמחיים, או
 לא. ולדאי לישנא דמר בר רב אשי אליבא
 דרבא אמור לעיל: מילתא דפשיטא ליה לאביו
 מיבעיא ליה לרבא. דאילו ללישנא קמא –
 מפשט פשיטא ליה לרבא דמיתה לא מפקעא,
 ודלא כאביו, כל זמן שלא בגרה. וכי קא מיבעיא
 ליה – בבגר בקבר קמבעיא ליה, אבל במיתה.
 כל זמן שלא בגרה פליג אדאבי ואמר: לא
 מפקעא, וחייב מיתה עושה בנרות – עושה
 דין בנרות, דמפקעא בח אב כי בגרות. מוה
 – מי הוי לאביו או לעצמה. בנרות מוציאה
 מרשות אב – דלא מצינו שזיכתה לו תורה
 בביתו אלא מכר בקטנות, וישראל שבח כגון קנסה
 ומנעשה ידיה בנערות, כדלפינן בפקד "נערה"
 (לקמן מו,ב). אבל בבגרות לא אשכחן. וכיון
 דלא זיכתה לו תורה – אנן מהיכא תיתי לן
 לזכותה בשלה. ונשואין מוציאין מרשות אב –
 כדאשכחן בהפלת נדרים, דכל זמן דלא ניסת
 – אביו מיפר, ומשניסת – אין יכול להפר. בא
 עליה – כשהיא נערה ובגרה. לעצמה – דכתבי
 "ותן האיש השוכב עמה לאבי הנערה", אם
 נערה היא בשעת נתינה. אביו ובעלה – ואינו
 מופר עד שיפרו שניהם. משנה נושה ופנס –
 במתניתין לקמן מפרש לה. האונס נותן פיד –
 לאביו, אף על פי שכונסה. לכשיצא – בגמרא
 פריך: אטו אשתו היא? ומפרש לה לכשלא
 יכנס. דאם כנסה – אינו נותן קנס, כדכתיב
 "מהר ימהרה לו, ואם מאן ימאן וגו' כסף
 ישקול", אבל אונס – כתיב "ותן חמשים כסף
 ולו תהיה לאשה". שותה בעציצו – בכלי שבכר
 לו לשתות בו, כלומר: על כרחו ישאנה, כדכתיב

לא יוכל לשלחה" (דברים כב). גמרא
 שסופה

שליש נשים משמשות במוך – פירש בקונטרס: מותרות לשמש במוך, אף על גב דשאר
 נשים אסורות משום השחתת זרע. ואין נראה לרבינו תם: דהא קטנה ואילונית מותר
 לשמש בהדידה, ולא הוי השחתת זרע, כיון שהוא דרך תשמיש, ומפרש רבינו תם:
 "משמשות" – צריכות לשמש במוך אחר תשמיש, ועצה טובה קא משמע לן. ולרבינו יצחק
 נראה לקיים פירוש הקונטרס, דבריש נדה (ג,א)
 משמע שהמוך הוא במעיה כל שעה, והוי
 כמשמש על האבנים ועל העצים, ולא דמי
 למשמש קטנה ואילונית. ועוד: אפילו היתה נוגתת
 מוך אחר תשמיש אסור, דאף על פי שאינה
 מצוה על פריה ורביה – מכל מקום אסורה היא
 להשחית זרע, כדמשמע בגדה (ג,א). דתנן: כל
 היר המרבה לבדוק בנשים – משובחת, באנשים
 – תיקצץ. ומפרש בגמרא משום דנשים לאו בנות
 הרגשה ניהו. משמע דאם הוי בנות הרגשה –
 הוי אסורי. ויש לזהות: דלאו בנות אסור הרגשה
 ניהו קאמר. וכי תימא בבציר הוא כי ודא בלבד
 קאמר – בקונטרס (בקדושין עט,א) לא גרס ליה,
 דבלאו "בלבד" משמע טפי לא. בא עליה
 ונתאסרה מוה – לרבי עקיבא דמתניתין קא
 מיבעיא ליה, דאמר נתאסרה ונתגרשה קנסה
 לעצמה. דמי אמרין: כיון שיצאה מרשות האב
 כיון קנס – הוי קנסה לעצמה, או דלמא, כיון
 דלענין שאר מילי לא נפקא מרשות האב – יתא
 קנסה לאביו. אבל לרבי עקיבא דברייתא –
 פשיטא דקנסה לאביו. ולרבי יוסי הגלילי, נהי
 דאמר אין לה קנס – נמי לא מיבעיא ליה, דהא
 דאין לה קנס – לאו משום מיפק מרשותא דאב
 היא, אלא גזירת הכתוב הוא דאין לה קנס, ולא
 נפקא באירוסין מרשות אביו, דאב זכאי
 בקדושה ובמעשה ידיה אף על גב דנתאסרה.
 הוא דאק בעי לה חסם, ולא קאמר לרבי עקיבא
 בהדיא מוה – משום דהלכה כרבי עקיבא
 מחבירי.

הואיל

ונישואין מוציאין מרשות אב – פירש
 בקונטרס דילפינן מהפלת נדרים, ואף
 על גב דקיימא לן דממזנא מאיסורא לא ליפנין –
 הני מילי לאוקמה ברשות אב, הוא דלא ילפינן
 ממזנא מאיסורא, אבל לאפקוי מרשות אב
 – ילפינן שפיר מהפלת נדרים, דבסברא מועטת
 יש להוציאה מרשות אב. ורבינו יצחק בן רבי
 אברהם פירש: כיון דגלי לן קרא דלאוקמה ברשות
 אב איסורא וממזנא שוין – הוא דהדין לאפקוד.
 ורבינו יצחק מפרש: דנישואין מוציאין מרשות
 אב, מדדרשינן "איש אמו ואביו תיראו" איש סיפק
 בו' אשה אין סיפק בידה לעשות. ולא נהירא,
 דמעשה ידיה אינו לבעל כל התורה! ונראה דאב עליה
 בא עליה ובגרה לעצמה – פירוש: דהא מצינו
 בגרות שיצאה מרשות אב לענין ממון. וקשה:
 דהכי נמי נישואין מוציאין מרשות אב לענין ממון.
 ואמאי צריך לזכור מהבגרות? ונראה דאב עליה
 ובגרה לעצמה נפקא לן מיתות לאבי הנערה,
 דדרשינן: לאבי נערה ולא לאבי בגורת.
 צער דמאי – קשה לרבינו יצחק: דמאי קא
 מיבעיא ליה, וכי לא ידע התלמוד שיש
 צער גדול בכתולה בביתא ראשונה, ובמה קטנות
 חולות מוה? וכי תימא דמאותו צער פשיטא ליה
 להתלמוד דפטור, שדרי סופה להצטר בכך תחת
 בעלה, והא איבא כמה תנאי ב"בכונס" (בבא קמא
 נט,א) דלא חישי לכחש גופנא, פירוש: דבר
 שסופו להיות כן. ונראה לרבינו יצחק דצער בעילה משום תאות תשמיש אינו בא בשעת
 תשמיש אלא אחר כך, וכל צער החבלה דמחייב היינו אותו צער הבא לו בשעת חבלה, אבל
 גופנא, מדמפתה פטור.

1 **אי** הכי מפותה נמי – יש לה צער פיסוק רגלים כמו אנוסה, ואמאי קאמר אין דומה נבעלת
2 באונס לנבעלת בירצון ואמר מורי הרב דודי זכורנו לברכה: דאמתניתין לא הוי מצי
3 למיפרך אמאי אונס דייב, כיון שסופה להצטער בכך תחת בעלה – דהא אפילו בעלה
4 מצטער בכך, ואף על גב דבא עליה עתה – סופה נמי להצטער ולא תריוח כלום. וקצת
5 נראה דאמתניתין פריך, אמאי מפותה פטור.

6 **קרע** שיראין שלי ודפטור – ואף על גב דלא

7 אמרה "על מנת לפטור" – איכא למימר

8 דמחמת הנאת בעילה מחלה לגמרי.

9 **לכשיצאיא** אשתו היא – אפילו פיתה לשם

10 אישות, מכל מקום פריך: אשתו

11 היא? כיון דאינה צריכה גט.

12 **בושת** ופגם נותן מיד – אף על גב דאיתקש

13 לקנס – דיינו לענין שניתן זה למי שזה

14 ניתן, אבל יש מקומות שפטור מקנס לגמרי, ודייב

15 בבושת ופגם. **אין** לי אלא אביה היא עצמה מנין

16 כו' – תימה לרבינו יצחק: במאי מיייר? אי בקטנה

17 או בנערה – היאך היא יכולה למאן, כיון שהאב

18 רוצה, והוא יכול לקדשה בעל כרחו למי שירצה,

19 והוא הדין לזה, ואי בשאין לא אב או שבגרה אחר

20 כך – מה צריך קראי תיפוק ליה שיכולה לעכב,

21 שלא יתא חוטא נשכר, כדקאמר אביי בסמוך. וכן

22 אביה, אמאי צריך קרא לאביי ואומר רבינו יצחק:

23 דנהי שאינה יכולה לעכב על אביה שלא יקדשה

24 לו, מכל מקום מועיל מאימנה לענין שישלם קנס,

25 וכן במיאן אביה, והא דתניא הכא המפתה

26 לכשלא יכנס – צריך לפרש לכשלא יכנס

27 מדעתה, ומיהו קשה: דהכא דרשינן מ"אם מאן

28 ימאן? – מכל מקום, שהיא יכולה לעכב, ובפרק

29 "ערה" (כתובות מדב) דרשינן מינה לרבות

30 יתומה לקנס! ויש לומר: דליכתוב או "מאן מאן"

31 או "מאן ימאן" מאי "מאן ימאן" – שמע מינה

32 תרתי. ובכחאי גונא אמרינן ב"מורבה" (בבא קמא

33 סה"א) גבי "אם המצא תמצא" ובי"החובל" (שם

34 פה"א) גבי "ורפא ירפא", ועוד נראה, דלאו

35 מיתורא דקרא דריש לה התם, דאם כן מאי פריך

36 מינה לרבי יוסי ברבי חנינא דפטור מחציא שם רע

37 על היתומה, דשאני מפתה דרבי קרא. אלא כן

38 הוא עיקר כמו שפירש בקונטרס לקמן, דלאו

39 מיריבו דריש, אלא הכי פירושו: לרבות יתומה

40 לקנס – דדרשינן שיש קנס כשהיא מעכבת, והוא

41 הדין דהוי מצי למימר לרבות בוגרת לקנס כשהיא

42 מעכבת, דדוקא בבוגרת או ביתומה יש קנס

43 בעיכוש שלהן, אבל כל זמן שלא בגרה – תלי

44 באב. והשתא דייק התם שפיר, דשמעינן דסבר

45 האי תנא שיש קנס ביתומה, ולא ממעטינן ליה מדכתיב "לאבי הצערה" אף על גב דליכא ריבוי ליתומה כדפירשתי, דאיכא לאוקמי קרא לבוגרת.

46 **אלא** אונס בשלמא אידי כו' – תימה: כיון דאונס ומפתה מיגמר גמירי מהדרי – לאחא מילתא נמי ליגמור מהדרי, כדפריך בסמוך, ומאי קאמר אלא אביה מנלן? ויש לומר: דלהאי מילתא

47 לא גמירין מהדרי, דהא מפתה יכול לעכב ואונס שותה בעציצו. והוא הדין הכי נמי אין אביה יכול לעכב, והכי נמי קאמר אביי בסמוך. ורבא לא מסתבר ליה למימר הכי, כיון דאיכא

48 קל וחומר. ואם תאמר: ואידי גבי אונס אמאי איצטריך למיכתב? נילף לאביי מסברא שלא יתא חוטא נשכר, ולרבא מק"ו ויש לומר: ד"לו תודה לאשה" אינו מיותר, ודאיצטריך לעשה ולדרשות

49 דלעיל. ומורנו הרב מאיר, אי נמי, אביי ורבא לא הוו משנה הכי אלא בתר דגלי קרא דהדיא. **מפתה** דאיהו מצי מעכב – ואפילו פיתה לשם אישות יכול הוא לגרשה.

50 **מעמא** מאי תקינו לה רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיני להוציאה – אף על גב דבתולה יש לה כתובה מן התורה – זאת בעולה היא. ומיהו, דקא פסיק ותני דבכל ענין אין לה

51 כתובה, אפילו בא עליה שלא כדרכה, ובתולה גמורה היא. ויש לה כתובה מן התורה. דהא אם בא עליה שני – יש לה קנס, ולא הוי טעמא שלא תהא קלה בעיני להוציאה! תימה

52 לרבינו יצחק: כיון דטעמא שלא תהא קלה בעיני להוציאה – אלמנה אמאי תקינו לה רבנן כתובה? לא היה להם לתקן אלא לגרשה בלבד ואומר רבינו יצחק: דמתוך שהוצרכו לתקן

53 בגרשה שלא תהא קלה בעיני להוציאה – תקינו נמי לאלמנה, משום חניא. ומיהו, לכתחילה לא הוי מתקנים משום חניא. קשה לרבינו שמשון בן אברהם: הא דתניא ב"החובל" (בבא קמא

54 פט"א) וכן היא שחבלה בבעלה – לא הפסידה כתובתה. ופריך: אמאי תובין לכתובתה בטובה הנאה, ותיתיב ליה בהאי חבלה ומשני: הא מני – רבי מאיר היא, דאמר: אסור לאדם שישא

55 את אשתו בלא כתובה אפילו שעה אחת. והשתא כיון דטעמא שלא תהא קלה בעיני להוציאה – תובין לכתובתה על מנת שאם תתאלמן, אבל אם יגרשנה – יתא לה כתובה, דהתם לא

56 שייך משום חניא ואומר רבינו יצחק: כיון דבשאר נשים שייך חניא, אף על גב דבזאת לא שייך – לא פלוג רבנן, ואסור להשהותה בלא כתובה לרבי מאיר. ואם תאמר: ואמאי תני הכא יצא

57 כסף קנסה בכתובתה? ליתני: מת – אין לה עליו כלום, דהא לא תקינו רבנן לאלמנה אלא משום גרשה, והכא מבח גרשה אין לתקן לזאת, דהא לא מצי לגרשה! ואומר רבינו יצחק: דהכא

58 נמי כיון דשייך בה חניא כמו בשאר אלמנות – אין לנו לשנותה משאר אלמנות, להכי איצטריך טעמא דיצא כסף קנסה בכתובתה, ולא חשו במה דאין לה כתובה.

1 **שפופה להצטער** ב' – ואי חיבת על גבי קרקע הוא, וכי סופה ליחבת על גבי קרקע

2 תחת בעלה? שלי – בחמיה. דאבות הוא – דהא כל שבח נערים יליפין לקמן (מגב)

3 לאביה, והיאך היא יכולה למחול? **ריבא** דבסילתא – פוצטווייר"א דפלמוא"ה בלע"ו.

4 **ריבא** – ניקור. כוסילתא – כלי אומן מקיז. ואית גרסי: כי תרפתא דסיכורי, והיא

5 היא. אפריה לי אם – אומנתו היתה. בת רב

6 חסדא – אשתו של רבא. בת אבא סוראה

7 – רביתוהו דרב פפא. נחמא אקישא בחינבי –

8 כלחם קשה שגורר את החוץ. אשתו היא

9 – וכי אשתו היא כבר דקאמר "לכשיצאיא"?

10 לכשלא יכנס – שתמאן היא, או אביה,

11 או המפתה עצמו. יבולין לקעב – שלא

12 יכניסנה. תחיה – משמע: היא מהדה את עצמה

13 לו. מצי מקעב – שאם רצה אינו כונס,

14 כדאמרינן לקמן: ימהרה לו – מדעתה. אביה

15 נמי לא מצי מקעב – אי לאו שלא יתא חוטא

16 נשכר. אף על פי שאמרו אונס נותן מיד

17 כשיצאינה אין לה עליו כלום – ולא אמרינן

18 אין קנסה תחת כתובתה, שהרי לאביה

19 נותן מיד. אלא כסף קנסה הוא בכתובתה, וכן אם

20 מת – יצא כסף קנסה בכתובתה. מי

21 מצי מפיק לה – "לא יוכל לשלחה" כתיב.

22 כשתנא היא – אם יצתה מאליה, ותבעה

23 דימנו גט. מעמא מאי תקינו רבנן כתובה –

24 לשאר נשים. מיגמר גמרי מהדרי – אונס

25 ממתה לשקלים, ומפתה מאונס לחמשים.

26 **לחא**

17 **אם מאן ימאן אביה**, אין לי אלא אביה, היא עצמה מנין – תלמוד לומר: "ימאן", מכל

18 מקום. אלא אונס, בשלמא אידי – כתיב: "לו תתיה" – מידעתה. אלא אביה מנלן? אמר

19 אביי: שלא יתא חוטא נשכר. רבא אמר: קל וחומר: ומה מפתה שלא עבר אלא על דעת

20 אביה בלבד, בין היא ובין אביה יבולין לעכב, אונס שעבר על דעת אביה ועל דעת עצמה –

21 לא כל שכן. רבא לא אמר באביי, בין דקא משלם קנס – לאו חוטא נשכר הוא. אביי לא

22 אמר פרבא, מפתה דאיהו מצי מעכב – אביה נמי מצי מעכב, אונס דאיהו לא מצי מעכב –

23 אביה נמי לא מצי מעכב. תניא אידך: אף על פי שאמרו אונס נותן מיד, כשיצאיא הוא – אין

24 לה עליו כלום. כשיצאיא? מי מצי מפיק לה? אימא: פשתא היא – אין לה עליו כלום. מת

25 – יצא כסף קנסה בכתובתה. רבי יוסי פריי יהודה אומר: יש לה כתובה מנה. במאי קמיפליג?

26 רבנן סברי: טעמא מאי תקינו רבנן כתובה – כדי שלא תהא קלה בעיני להוציאה, והא לא

27 מצי מפיק לה. ורבי יוסי פריי יהודה סבר: הא נמי מצער לה עד דאמרה היא "לא בעינא

28 לך". "אונס שותה בעציצו". אמר ליה רבא מפרוקיא לרב אשי: מפר, מיגמר גמרי מהדרי

29 **לחא**

30 **לחא**

31 **לחא**

32 **לחא**

33 **לחא**

34 **לחא**

35 **לחא**

36 **לחא**

37 **לחא**

38 **לחא**

39 **לחא**

40 **לחא**

41 **לחא**

42 **לחא**

43 **לחא**

44 **לחא**

45 **לחא**

46 **לחא**

47 **לחא**

48 **לחא**

49 **לחא**

50 **לחא**

51 **לחא**

52 **לחא**

53 **לחא**

54 **לחא**

55 **לחא**

56 **לחא**

57 **לחא**

58 **לחא**

כתובות דף לט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קצט

הגמרא מביאה ראייה לכך מבריייתא: תניא נמי הכי – שנינו כן גם
בבריייתא, אף על פי שאמרו חכמים נותן את הקנס לכשלא יבנו,
מכל מקום בושט ופגם נותן מיד, ככל חובל בחבירו. הרי
שהבריייתא נקטה בפירוש לשון 'לכשלא יבנו', ולא 'לכשיוציא'.
הגמרא מביאה את המשך הבריייתא: ואחד האונס ואחד המפתה,
בין היא ובין אביה יכולין לעכב אותו מלכונסה, ואף אם רק אחד
מהם ממאן בו, אינו יכול לכונסה.

הגמרא מבררת מניין שהיא ואביה יכולים למאן בו. שואלת
הגמרא: בשלמא במפתה, בתיב בתורה (שם), אם מאן ימאן אביה,
ועדיין אין לי ללמוד מפסוק זה, אלא שאביה יכול לעכב בידו
מלכונסה, אבל היא עצמה מנין שיכולה לעכב, אף שאביה אינו
מעכב, תלמוד לומר 'מאן' מכל מקום – כפלה התורה את לשון
המיאון וכתבה 'אם מאן ימאן', לרבות אף מיאון של הבת. אלא
לגבי אונס, קשה, בשלמא איהי יכולה לעכב, שכן בתיב באונס
(דברים כב טו) 'ולו תהיה לאשה', ומלשון 'תהיה' יש לדרוש שהוא
יכול לכונסה רק מדעתה, שהיא מהווה את עצמה לו, ולא כשהיא
ממאנת בדבר, אלא אביה, מנין שיכול לעכב.

מתרצת הגמרא: אמר רבא, סברא היא שאביה יכול לעכב אף
באונס, שלא יתא חוטא נשקר בחטאו, שהרי אילו לא אנסה לא
היה יכול לכונסה ללא הסכמת האב, ולא מסתבר שמחמת חטאו
ישתכר שיוכל לכונסה בעל כרחו של האב.

תירוצ נוסף: רבא אמר, קל וחומר הוא שהאב יכול לעכב גם
באונס, ומה מפתה, שלא עבר אלא על דעת אביה בלבד, שהרי
הנערה נתרצתה לו, מכל מקום בין היא ובין אביה יכולין לעכב,
אונס, ששכר גם על דעת אביה וגם על דעת עצמה, שהרי לא
נתרצתה לכך, לא כל שכן ששניהם יכולים לעכבו.

הגמרא מבארת מדוע לא ביאר כב אחד בדברי השני: רבא שלמד
כן מקל וחומר, לא אמר באפי' שסברתו היא כדי שלא יהא חוטא
נשכר, דבין דקא משלם האונס קנס, לאו חוטא נשקר הוא – אינו
נחשב כ'נשכר' כלפי סתם אדם הרוצה לשאת נערה, שאינו משלם
קנס. ואפי' שאמר שהטעם הוא שלא יהא חוטא נשכר, לא אמר
ברבא שלמד זאת מקל וחומר, לפי שהוא סובר שאפשר לפרוך את
הקל וחומר, דדווקא מפתה, דאיהו מצוי מעכב – שהמפתה עצמו
יכול למאן ולא לכונסה, לכן אביה נמי מצוי מעכב על ידו, שלא
יהא כח המפתה גדול מכח האב, אבל אונס, דאיהו לא מצוי מעכב
– שהאונס עצמו חייב לישא אותה, יש לומר שאביה נמי לא מצוי
מעכב, שאין כח האב עדיף מכוחו. ורק משום שלא יהא חוטא
נשכר יכול האב לעכבו.

הגמרא מביאה ברייתא בענין חיוב כתובה של האונס: תניא אידך,
אף על פי שאמרו חכמים שהאונס נותן את הקנס לאביה מיד לאחר
האונס, מכל מקום בשינויא הוא – כשיגרשנה, אין לה עליו כלום
– שום תביעה, ופטור מלשלם לה את דמי כתובתה, משום שכסף
קנסה הוא תחת כתובתה, ואין אומרים שכין שאת הקנס שילם
לאביה והיא לא קיבלה מאומה, תקבל עתה את הכתובה.

הגמרא מבררת את לשון הבריייתא. תמדה הגמרא: 'בשינויא', מי
מצוי מפי' לה – וכי ביד האונס לגרשה, והרי אמרה תורה, לא יוכל
לשלחה כל ימיו. מתרצת הגמרא: אימא – אמור בביאור כוונת
הבריייתא, בשתצא היא – אם היא זו שרצתה להתגרש ותבעה
ממנו גט, אין לה עליו כלום ואינו צריך לשלם לה כתובה.

הגמרא מביאה את המשך דברי הבריייתא: וכן אם מת האונס
לאחר שבכסה, בכף קנסה בכתיבתה – אין לה כתובה כשאר
נשים, כיון ששילם לה את הקנס. רבי יוסי ברי' יהודה חולק ואומר,
אף שכבר שילם לה את הקנס, מכל מקום יש לה כתובה מנה,
כשאר נשים שנישאו בעולות שכתובתן מנה, אם מת או גירשה.
מבררת הגמרא: במאי קמיפלגי – באיזו סברא נחלקו רבנן ורבי יוסי
ברבי יהודה. מבארת הגמרא: רבנן בברי' שצא מאי תפינו רבנן
בכתובה לכל הנשים, ברי' שלא תתא אשתו של אדם קלה בעיניו

שבין כך פוסק להנשא ולהצטער תחת בעלה, ואין לחייבו על
שהקדים צער שעתיד לבוא ממילא. אמרו לו חכמים, אין היא
עתידי להצטער תחת בעלה, שהרי אינו דומה נקעלת באונס שיש
לה צער, לנקעלת בריצון, תחת בעלה, שאין לה צער, ולכן הוא
חייב לשלם את הצער של האונס. ועל כל פנים מדברי רבי שמעון
האומר 'שסופה להצטער תחת בעלה', מוכח שאין מדובר בצער
של הבטה על גבי קרקע, שהרי אין בעלה עתיד לחבטה על גבי
קרקע.

הגמרא מבארת באופן אחר מדוע צער האנוסה: אלא אמר רב נחמן,
אמר רבה בר אבבה, הצער שיש באונס ולדעת חכמים הוא צער
של פסוק הרגלים, ומוכיח זאת מהפסוק: וכן הוא אומר בתוכחת
הנביא לעם ישראל (יחזקאל טו כה) 'ותפשקי את רגליך לכל עובר',
כלומר שהם הולכים אחרי אלהים אחרים ועובדים כל עבודה
זרה, כמו אשה זונה שאינה חוששת לזנות עם כל אדם, על אף
הצער הכרוך בכך, ומבואר שיש צער בפסוק רגלים. וזהו טעמו
של רבי שמעון הפוסק את האונס מצער, לפי שסופה להצטער
תחת בעלה.

מקשה הגמרא: אי הכי שהצער באנוסה הוא של פסוק הרגלים,
מפתה נמי יש לה צער זה, ומדוע אמרה משנתינו שהמפתה פטור
מצער.

מתרצת הגמרא: אמר רב נחמן, אמר רבה בר אבבה, אי אפשר
לחייב את המפתה על צער זה, כיון שהיא התפיסה להיבעל,
ומחלה לו על הצער שנגרם לה בכך, ומשל דמפתה לקח תרבר
דומה, לאדם שאמר לחבירו, קרע שיראין – בגדי משי שלי, והפסר,
שאם קרע פטור, כיון שהודיעו בפירוש שהוא מוחל לו על כך.
והוא הדין למפתה, שמחלה לו מלכתחילה על צער זה.
מקשה הגמרא: וכי מפותה דומה לאדם שאמר 'קרע שיראין שלי',
והרי כל התשלומים שחייב המפתה, דאבבה ניקה – לאביה הוא
משלם, ולא לנערה עצמה, וכיצד היא יכולה למחול על ממון
שאינו שלה.

הגמרא מבארת עתה שהצער הוא של השרת הבתולים בביאה
ראשונה, ומבארת לפי זה מדוע אין המפתה חייב תשלומי צער:
אלא אמר רב נחמן, אמר רבה בר אבבה, פקחות שפקח ו-שבין
הנשים אומרות, מפתה אין לה צער – אין היא מרגישה את הצער
של ביאה ראשונה, ולכן אין חיוב צער כלל. אמנם אנוסה
מצטערת בכך, ולכן הוא חייב בדמי הצער.

מבררת הגמרא: והא קא חיוני דאית לה – הרי אנו רואים שגם
למפתה יש צער בביאה זו. מבארת הגמרא: אמר אביי, אמרה לי
אם ו-האונס שלי, צער ביאה ראשונה הרי הוא במאי חמימי על
רישיה דפרקחא – כמים חמים היוורדים על ראש קרח שאין לו
שערות, שאף שהמים חמים יש לו הנאה של רחיצה, כך הוא
במפתה שהנאת התשמיש גדולה מן הצער. רבא אמר, אמרה לי
בת רב חסדא, שהיא היתה אשתו של רבא, שצער זה הוא כי
ריבדא דבוסילתא – כצער דקירת המחט של כלי הקזת הדם,
שההנאה הנגרמת מכך גדולה מן הצער. רב פפא אמר, אמרה לי
בת אבא סורא, שהיא אשתו של רב פפא, הצער הוא כי נחמא
אקושא בחיני – כצער אכילת לחם קשה שגורר את החיך,
שהנאת אכילתו גדולה מן הצער.

שנינו במשנה: האונס נותן מיד, המפתה לכשינוציא וכו'. תמדה
הגמרא: ל'שינוציא', כלומר, משמע מהלשון שעתה היא נשואה לו
וכשיגרשנה ישלם לה את הקנס, וקשה, וכי עתה כבר אשתו היא,
והרי עדיין לא קידשה. מתרצת הגמרא: אמר אביי, אימא – אמור
בביאור כוונת המשנה, המפתה נותן לכשלא יבנו, כלומר, אם
המפתה אינו כונסה לאשה מחמת שאביה או היא אינם רוצים
בכך, או שהוא עצמו אינו רוצה לנשואה, משלם את הקנס,
שנאמר (שמות כב טו) 'אם מאן ימאן אביה לתתה לו, כסף ישקל
במהר הבתולות', אך אם הוא נושא אותה, פטור מקנס.

1 אם כן, לְהָא מִלְתָּא נָמִי – אף לענין זה, שחייב לכונסה בעל כרחו,
2 לִיגְמְרֵי מְהֵרָי – יש ללמוד מפתה מאונס.
3 מתרצת הגמרא: אָמַר קְרָא לגבי מפתה (שמות כב טו) 'מְהֵרָא יִמְהַרְהָ לֹא
4 לְאִשָּׁה, וְדוֹרְשִׁים, 'מְהֵרָה לֹא, מְדַעְתּוּ, שהדבר תלוי ברצונו ואין
5 כופים אותו לכונסה.

7 שנינו במשנה: בִּיצֵד שׁוֹתֵה בְּעִצְיָו כו', נמצא בה דבר ערוה או
8 שאינה ראויה לבא בישראל, אינו רשאי לקיימה, שנאמר 'ולו
9 תהיה לאשה, אשה הראויה לו.

10 הגמרא מביאה קושיא על משנתנו: אָמַר רַב כְּהֵנָא, אִמְרִיתָא
11 לְשִׁמְעֵתָא קָמִיה דְּרַב זְבִיד מִנְהֶרְדָּא – אמרתי לפני רב זביד
12 מנהרדעא קושיא זו, מדוע אם אנס אשה האסורה עליו באיסור
13 לאו, כגון ממזרת, אסור לו לישא אותה, יָתִי – יבוא חיוב עֲשֵׂה של
14 'ולו תהיה לאשה', וְנִדְחָה לאיסור לא תַעֲשֶׂה של איסורי קהל,
15 ויקיימנה, שהרי כלל אמרו חכמים (במנות ה.), שבמקום שאפשר
16 לקיים מצות 'עשה' רק אם עוברים על איסור 'לא תעשה', הדין
17 הוא שמצות עשה דוחה איסור לא תעשה.

18 הגמרא מביאה את ההיריון: אָמַר לִי רב זביד, הִיכָא אִמְרִינן – באיזה
19 אופן אנו אוגרים כלל זה, דִּנְתִּי עֲשֵׂה וְנִדְחָה לא תַעֲשֶׂה, כְּגוֹן מִלְּהָ
20 בְּצִרְעָתָא – אם יש נגע צרעת על ערלתו, שאף שיש איסור לחתוך
21 את הצרעת, שנאמר (דברים כד ח) 'הַשְׁמֹר בְּנֹגַע הַצִּרְעַת לִשְׁמֹר
22 מָאֵד, ודרשו מכאן חכמים (מכות כב.) שיש איסור לקצוץ נגע
23 צרעת, מכל מקום רשאי לחתוכו כדי לקיים בכך מצות עשה של
24 מילה, כיון שעשה דוחה לא תעשה, דְּלוּלִי שיעבור על הלאו לא
25 אִפְשָׁר לְקַיְּמֶיהָ לַעֲשֶׂה – אי אפשר לקיים את המצוה. אָכֵל הָבָא,
26 במצות האונס לכנס את אנוסתו, הרי אִי אִמְרָה – אם תאמר
27 הנערה דְּלֹא בְּעִינָא – איני רוצה להנשא לאונס, מִי אִתִּיהָ לַעֲשֶׂה
28 כָּל־, וכי יש מצות עשה כלל, והרי באופן כזה לא תהיה מצוה
29 כלל, וכמבואר לעיל (טז) שאם אינה רוצה להנשא לו אין בכך
30 מצוה, ובכין שכך מלמדים את הנערה לומר שאינה רוצה, וממילא
31 אין צורך לעבור על הלאו כדי שלא לבטל את העשה.

משנה

32 במשנה הקודמת (טז) התבארו החילוקים שבין אונס למפתה,
33 ומשנתנו מביאה חילוק נוסף ביניהם: נערה יְתוּמָה, שְׁנִיתָאֲרִסָּה
34 וְנִתְגַּרְשָׁה ויצאה מרשות אביה, ונאנסה או התפתתה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
35 אָמַר, הָאוֹנֵס חַיִּיב לשלם לה את הקנס, וְהַמִּפְתֵּה פָטוּר, כיון
36 שהתפייסה להבעל לו מרצונה, ומחלה לו על הקנס.

גמרא

40 הגמרא מבארת את סברת רבי אלעזר: אָמַר רַבָּה בַּר כַּרְהִי, אָמַר
41 רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שאמר שיש חילוק בנערה שנתאנסה
42 ונתגרשה בין אונס למפתה, בְּשִׁטַּת רַבִּי עֲקִיבָא רַבִּי אִמְרָה, דְּאָמַר
43 במשנה לעיל (חא), שנערה שנתאנסה ונתגרשה יֵשׁ לָהּ קֶנֶס, וְאִף
44 שיש לה אב, קֶנֶסָה לְעִצְמָהּ, כיון שכבר יצאה מרשות האב,
45 וממילא בנערה שהתפתתה, מחלה על הקנס. מבאר רבי יוחנן את
46 דבריו: וּמָמָא – מנין לנו שרבי אלעזר סובר כרבי עקיבא בנערה
47 שנתאנסה ונתגרשה, הלא מפשטות דבריו מבואר שעוסק בנערה
48 יתומה שנתאנסה ונתגרשה, ולא בסתם נערה שנתאנסה
49 ונתגרשה ויש לה אב. מְדַקְדָּנִי במשנה 'יתומה שנתאנסה
50 ונתגרשה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, הָאוֹנֵס חַיִּיב וְהַמִּפְתֵּה פָטוּר, ויש
51 להקשות, אם אכן מדובר בִּיתוּמָה, פְּשִׁימָא שאין לה קנס אם
52 נתפתתה, דכיון שאין לה אב קנסה לעצמה, ובכין שהתפייסה לכך
53 מחלה לו ופטור מלשלם את הקנס, אֵלָּא הָא קָא מְשַׁמְעֵנָּה לָן בכך
54 שנקט את האופן של יתומה, דַּעְרָה שְׁנִיתָאֲרִסָּה וְנִתְגַּרְשָׁה ויש לה

55 אב, הרי היא בִּיתוּמָה, מָה יְתוּמָה קנסה לְעִצְמָהּ, כיון שאין לה אב
56 ולכן אם נתפתתה אין לה קנס, אִף נַעֲרָה שְׁנִיתָאֲרִסָּה וְנִתְגַּרְשָׁה
57 קנסה לְעִצְמָהּ אף שיש לה אב, כיון שכבר יצאה מרשות אב על ידי
58 אירוסין, ודינה כיתומה, והיינו כדעת רבי עקיבא רבו.
59 הגמרא פוסקת את ההלכה: אָמַר רַבִּי יוֹרְאָה, אָמַר רַבָּה בַּר שִׁילָא,
60 אָמַר רַב הֲסֵנוּנָא סָבָא, אָמַר רַב אֲדָא בַּר אֲהֵבָה, אָמַר רַב, הִלְכָה כְּרַבִּי
61 אֱלִיעֶזֶר, שנערה שנתאנסה ונתגרשה קנסה לעצמה, ולכן רק
62 באונס יש לה קנס, ואילו בפיתוי אין לה כלום, כיון שמחלה,
63 וכדעת רבי עקיבא שבמשנה לעיל. מוסיפה הגמרא: קָרִי רַב עֲלֶיהָ
64 דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – קרא רב על רבי אלעזר 'מוֹכֵנָא דְּחִבְיָמִי' – המאוסר
65 שבחכמים, שחבר בשיטה המעולה שבכולם, שהלכה כן.

משנה

67 שנינו במשנה לעיל (טז). שהאונס או מפתה נערה משלם בושת
68 ופגם, המשנה מפרשת כיצד שמיין תשלומים אלו: אִיזוּהוּ שיעור
69 בּוֹשֶׁת שחייבים בו האונס והמפתה, וכיצד משערים אותו, הִכָּל לְפִי
70 חשיבות הַמְבִיִּישׁ וְהַמְתִּבִּישׁ, שאם המבייש הוא אדם בינוני, בושתו
71 גדולה יותר מאשר אם המבייש הוא אדם חשוב ביותר או פשוט
72 ביותר, וכן תלוי בחשיבותו של המתיביש, שאדם חשוב שנתבייש
73 בושתו מרובה, נמצא שלפי חשיבות האונס או המפתה, ולפי
74 חשיבות הנערה, כך גודל הבושת.
75 איזוהו פָּגָם שחייבים בו האונס והמפתה, רִאשִׁי אִזְתָּה – משערים את
76 שווי הנערה כְּאִילוּ הִיא שִׁפְחָה הַנִּמְכָּרָה בְּשׁוּק, ומעריכים כְּמָה
77 הִיתָה יָפָה (י-שוח) לפני שנבעלה, וְכִמָּה הִיא יָפָה עתה לאחר
78 שנבעלה, ואותו הפרש הוא הפגם.
79 אבל שיעור הקנס שחייבים בו האונס והמפתה, שָׁוֶה כָּל־אָדָם,
80 והוא חמישים שקלים שקצבה התורה, בין אם היתה הנערה
81 חשובה שדמיה מרובים, ובין אם היתה פשוטה שדמיה מועטים.
82 מוסיף התנא כלל בדיני קנסות: וְכֵן כָּל דְּבַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ קֶצֶבָה מִן
83 הַתּוֹרָה – שהתורה קצבה לו סכום קבוע, שָׁוֶה כָּל־אָדָם, ואין
84 מעריכים את השווי של כל פרט, כגון שלשים שקלים שקצבה
85 התורה לשור שהרג עבד כנעני, אין בודקים כמה היה שוה אותו
86 עבד, אלא לעולם משלם את הסכום הקבוע בתורה.

גמרא

88 הגמרא מבארת מניין שהאונס והמפתה חייבים בבושת ופגם, מלבד
89 הקנס המפורש בתורה. מקשה הגמרא: וְאִמָּא 'חֲמִשִּׁים סָלְעִים' אָמַר
90 רַבְּהִינָא מִכָּל מִלִּי – שמא נאמר שחמשים סלעים שקצבה התורה
91 כקנס לאונס ומפתה, כוללים בתוכם אף את תשלום הבושת
92 והפגם (שחייב בהם כל חובל בחבירו), שכן לא נזכר בפרשה אלא
93 קנס זה.

95 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹרְאָה, אין מסתבר לומר כן, שהרי אם
96 תשלום זה כולל את דמי בושתה, יִאמְרוּ – יתמדה בני אדם, איך
97 יתכן שאם גָּעַל בַּת מַלְכִּים משלם חֲמִשִּׁים שקלים, וכן אם גָּעַל בַּת
98 הַדְּיוֹטוֹת ישלם חֲמִשִּׁים, והרי לא מסתבר להשוות את דינם, שהרי
99 בושתה של בת מלכים רב משל בת הדיוטות. אלא ודאי תשלום
100 זה של חמשים שקלים אינו כולל תשלומי בושת, ששיעורם כפי
101 המבייש והמתיביש, ובושתה של בת מלכים רב משל בת הדיוטות.
102 דוחה הגמרא: אָמַר לִיה אֲבִי, אִי הָכִי, שלא יתכן שחיוב קנס של
103 תורה יהיה שוה בכל אדם, נָבִי עָבַד כנעני נָמִי תקשה כן, שהרי
104 הדין הוא שאם נגזר שור מועד חייב בעל השור לשלם שלשים
105 שקלים לאדוניו, שנאמר (שמות כא לב) 'אִם עָבַד יָגַח הַשּׁוֹר אוֹ אִמָּה
106 כֶּסֶף שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן לַאֲדֹנָיו, יִאמְרוּ – יתמדה בני אדם, האם
107 יתכן שעל עָבַד אומן הַנוֹקֵב ומלטש מַרְגְּלִיּוֹת, ששוויו מרובה, ישלם
108 בעל השור שְׁלֹשִׁים שקלים, וכמו כן על עָבַד הַעֲוִשָּׁה

מהר ימרתה לו מדעתו – ואם תאמר: ו'לו תהיה לאשה' ידרוש נמי: "לו" – מדעתו. והא דכתיב: "לא יוכל לשלוח" היינו היבא דכבר נשאהו ויש לומר: דאין סברא שיהיה מדעתו, כיון דהא נשאה לא יוכל לשלוח. ויורד: "לו תהיה" קאי אאשה, ולחכי בעינן מדעתה. אבל "מהר ימרתה" קאי אנברא. **נִיְרִי** עשה ונדהה לא תעשה – לאו אנמצא

בה דבר ערוה פריך. דהא אית בה לאו ועשה, כדאמרין בפרק קמא דיבמות (י.א.ב): "לא יוכל בעלה" וגו' – לרבות סוטה שנסתרה. והיינו לאו, ודרשין (סוטה כו.ב): "ונטמאה" ו"נטמאה" – חד לבעל וחד לבעולה. אלא אשאינה ראויה לקולא פריך. ואם תאמר: ומאי פריך וליתי עשה ולידחי לא תעשה? הא דריש מקרא בהדיא במשנה, דבעינן אשה הראויה לו ולמאי דמשני דלא חשיב עשה – קשה. דמאי איצטריך קרא למעוטי שאינה ראויה לוי ויש לומר: דלאו מיתורא דקרא מפיק ליה במתניתין, אלא ד'לו תהיה לאשה' משמע מדעתה, ולחכי ממעט אשה שאינה ראויה לו. דהא אי אמר: לא בעינן ליה – מי אמר? לעשה כלל, הלכך לא חשיב עשה, ולא דחי לא תעשה. ומכל מקום סלקא דעתך דפריך השתא היבא דאמרה בעינא ליה – לייתי עשה ולידחי לא תעשה, ומסיק דאפילו אמרה בעינא ליה – לא חשיב עשה, דלא דמי למילה בצרעת. אי נמי מיתורא דקרא דריש, ופריך דליתי עשה וידחה לא תעשה, ויתורא דקרא נוקי לחיבי בריתות. דאי לאו קרא – הוה שרינן אפילו חייבי בריתות, דהואיל ואיתרבו לקנס לעיל בריש פירקין, איתרבו נמי לנישואין. דקרא משתמע שפיר דהיבא דאיבא קנס איבא נמי נישואין. אי נמי, יש לומר דחכי פריך: ניתי עשה ונידחי לא תעשה, וכי תישא שניא הכא דגלי קרא – אם כן יניגמו מהבא בכל דוכתא דלא דחי? ומשני: דלא חשיב עשה. ומכל מקום איצטריך קרא, דאי לאו קרא – הוה חשיבנן ליה דלא אפשר לקיים שניהם, וחשיב עשה. דעיקר מצוה היא לישא. כי היכי דאמרין בפרק שני דיבמות (כ.א.א), דחלוצה במקום יבוס לאו כלום הוא.

בנון מילה בצרעת – אמור רבינו תם: דלסימנא בעלמא נקטיה. דהא בקורץ בדרתו איבא עשה ולא תעשה, כדאמרין בפרק "דבי אלעזר דמילה" (שבת קלב.ב) ללשון אחד הכתוב בספרים. ומדחתם לא יליפין בעלמא דלתי עשה ודחי לא תעשה ועשה, דמה למילה שכן נברתו עליה שלש עשרה בריתות. אלא עיקר מילתא מכלאים בעיצית. ואם תאמר: והא כלאים בעיצית אפשר לקיים שניהם, שיעשה בטלית צמר חוץ של צמר? ואומר רבינו יצחק: דבטלית של פשתן אי אפשר לקיים שניהם. דלא אפשר לקיים מצות תכלת אלא על ידי כלאים. דתכלת נעמר הוא. והא איך לנו לומר שיהא אסור ללבוש טלית של פשתן משום דאפשר בשל צמר – דאין זה חשבו אפשר. והא דאמרין בפרק "התכלת" (מנחות מ.א): כל המטיל תכלת בסדין בירושלים אינו אלא אם מנתמיהוין. ומפרש בגמרא גזירה משום קלא אילן. ופריך: לא היה אלא לבן? ומשני: אפשר במינו, דרש לקיש, דאמר: כל מקום שאתה בו. והם ודאי, כיון דליבא תכלת אלא הכל לבן – מצוה לבן אפשר לקיים במינו. ואם תאמר: והא אמר התם לעיל חוץ צמר פוטרין בשל פשתן, וכל פשתן פוטרין? והא אפשר לקיים שניהם, דלבן אפשר במינו ואומר רבינו תם: דכל ארבעה חוץ לבן ודאי אסור, דאפשר במינו. אבל התם קאמר דשני חוץ צמר לבן פוטרין בשל פשתן, דמגו דתכלת פטרה, שכבר נעשה כלאים על ידי תכלת שבו, לבן של צמר נמי פטר. ומגו דשני חוץ לבן של צמר פוטרין בשל פשתן – שני חוץ לבן של פשתן נמי פוטרין בשל צמר, אף על גב דלא נעשה התם כלאים על ידי תכלת שבו. וצריך עיון אם שני חוץ לבן של פשתן ושני חוץ לבן של צמר מותר לתת בטלית של צמר או בטלית של פשתן, דשמא לא הותרו שני חוץ לבן אלא דווקא במקום תכלת. אבל שלא במקום תכלת – לא, או דלמא לא שניא, דהא שני חוץ לבן של פשתן פוטרין בשל צמר, אף על גב דהתם תכלת לא מעלה ולא מוריד, דעל ידי אותו תכלת לא נעשה אבתי כלאים. ואין להקשות: אי שרו שני חוץ לבן בכלאים – אפילו אין תכלת עמוך – אמאי מטיל תכלת בסדין בירושלים אינו אלא מן המתמידין? יטילו עמו שני חוץ לבן של פשתן, דאפילו הוי ההוא תכלת קלא אילן או לבן גמור – שרי? דאיבא למיגור שמא יטילו עמו שני חוץ לבן של צמר, ויסברו שאותן שני חוץ הצבעין אין תכלת, וידיו כל ארבעה חוץ לבן של צמר.

א אמרה לא בעינא מי איתיה לעשה כלל – הקשה הרב רבינו עזרא: אמאי איצטריך קרא בפרק קמא דיבמות (ה.ה) דאין עשה דכבוד ודחה שבת? הא ליבא עשה, דאי אמר לא בעינא לכבוד – מי איתא לעשה כלל? ויש לומר: דהתם מכל מקום מיד כשצוה אב – הוי עשה לעשות מצותו. ולי נראה: דהבא גבי דידה ליבא עשה, דהא אי בעיא אמרה לא בעינא ליה, הלכך אין לה לעבור בלאו משום עשה דידה, דהיא מוחרתה כמותו, והושהו הכתוב אשה לאיש, כדאמרין ב"ש מותרות" (יבמות פד.ב). תוספות ישנים כתב יד.

הבי גרסינן: ממאי מדרקתי האונס חייב והמפתה פטור יתומה פשיטה אלא הא קא משמע לן בר – כלומר, מדרקתי האונס חייב והמפתה פטור – שמע מינה דיש לה קנס, וקנסה לעצמה. דאי משום יתומה נקט מפתה פטור – פשיטא דפטור, דהא מחלה. אלא על כדרך לא נקט מפתה פטור אלא משום נערה שנתארסה ונתגרשה, ולא נקט יתומה במתניתין אלא ליתן טעם אמאי מפתה פטור, והלא קנסה לאביה, ואשמעינן דהוי היא כיתומה, שקנסה לעצמה. ואם תאמר: ומגלן הא? אדרבה, אימא דנקט יתומה למידק. טעמא דהויא נמי יתומה, הא אינה יתומה – אפילו מפתה חייב, דקנסה לאביה? ויש לומר: דלית לן למימר דלדיוקא אתא כל זמן דנוכל לומר דלגופיה אתא. **אחר** כדרכה ואחד שלא כדרכה – שלא כדרכה הוה ליה למינקט ברישא, אלא כן דרך התלמוד במקום שצריך לשנות ולקולא. **יאמרו** בעל שלימה חמשים – פירוש: הראשון שבא עליה שלא כדרכה, דמחייב קנס אפילו שלא כדרכה, כדאמרין בפרק קמא דקידושין (ט.ב): באו עליה עשרה ועדיין היא בתולה בו, פירוש: שלא כדרכה. וקאמר מודה רבי לענין קנס, דכולהו משלמי. ובפרק "הבא על יבמרת" (יבמות נט.א) גבי "ולו תהיה לאשה" – באשה הראויה לה, פרט לאלמנה לכהן גדול בו, ופריך: היכי דמי אלימנא כדרכה – תיפוק ליה דהויא לה בעולה, אלא לאו – שלא כדרכה. והבא הוה מצוי למינקט שבאו עליה שנים שלא כדרכה, וכן בפרק "בין סורר" (סנהדרין עג.ב) דמיקי דהויא ד"אלו נערות שיש להן קנס" כגון שבא עליה שלא כדרכה, וחור ובא עליה כדרכה – הוי מצוי למינקט. וחור ובא עליה שלא כדרכה, ומה שקשה על פירוש הקונטרס דהתם פירשנו כ"הבא על יבמרת" (יבמות נט.א), ובפרק קמא דקידושין (ט.ב).

1 **להא מילתא** – שיהיה מפתה נושא על כרחו. עשה – "לו תהיה לאשה", ונדהה את לא
2 **תעשה** – דאינה ראויה לכא בישראל, כגון ממזרה. מי איתיה לעשה כלל – השתא נמי,
3 מלמדן אותה לומר "אני רוצה". **משנה** יתומה שנתארסה ונתגרשה האונס חייב
4 **והמפתה פטור** – דכיון דיתומה היא, וקנס שלה היא, ואחילתיה, דמדעתה נתפתהה לו
5 – פטור. ובגמרא מפרש דנתארסה ונתגרשה
6 מילתא אחריית היא, ולא איתומה קאי. **גמרא**
7 **בשיטת רבי עקיבא רבו אמרה** – דאמר
8 במתניתין: נערה שנתארסה ונתגרשה – קנסה
9 לעצמה. והך נתארסה ונתגרשה דרבי אלעזר –
10 כשאביה קיים, וקרי לה יתומה משום דפקע
11 זכות אב מינה לגבי קנסא. **סמאי** – דכרבי
12 עקיבא סבירא ליה. מדרקתי אונס חייב ופפתה
13 **פטור** – אלמא יש לה קנס, ולעצמה. הלכך
14 מפתה פטור – דמדעתה עבד, ואונס חייב.
15 ואפילו אביה קיים. דאי יתומה כדקתני –
16 פשיטא: דמפתה פטור, אלא הא קא משמע לן
17 בר, יתומה פשיטא – מסקנא דמילתא דרבי
18 יוחנן היא. **סובינא דחכמי** – מאושר
19 שבחכמים. "אשר" מתרגמין טובאי. רבי
20 אלעזר הוא רבי אלעזר בן שמוע, ותלמידו של
21 רבי עקיבא היה, כדאמרין ביבמות ב"הבא על
22 יבמתו" (סב.ב) והיה העולם שמוע עד שבא רבי
23 עקיבא אצל רבוותיו שבדרום ושנה להם, רבי
24 מאיר, רבי יהודה, ורבי יוסי, ורבי שמעון, ורבי
25 אלעזר בן שמוע. **משנה** הכל לפי המבייש –
26 אדם בינוני המבייש בושתו קשה מאדם זולל
27 ומאדם חשוב. והמתבייש – לפי חשיבותו
28 בושתו. **כאילו היא שפחה** – בגמרא מפרש מאי
29 גריעותא מחמת בעילה. **גמרא** יאמרו בו –
30 ודיחין הוא חילוק שבניחין אצל בושת? הלכך
31 ידיב בושת. **נבי ענד** – שנגזר שור, שנתנה
32 תורה קצבה שלשים שקלים.

מעשה

24 **מילי? אמר רבי יצרא: יאמרו בעל פת מלכים** – חמשים, בעל פת הדיוטות – חמשים?
25 **אמר ליה אביי: אי הכי, גבי ענד נמי יאמרו: ענד נוקב מרגליות** – ש"לשים, ענד עושה

מעשה

ואימא לידדה – אף על גב דפרישית לעיל (לחב), דבושת ופגם הדקושה לקנס, וניתן למי שקנס נתינן – הדינו בחר דקיס לן הכא דהוי הכל לאביה. **מסתברא** דאביה הוי דאי בעי כו' – ואם תאמר: אמאי לא קאמר דאביה הוי מדקא ידב מפתה, כדאמר לקמן בריש "נערה" (מבא!) ויש לומר: דלמא לא ידב מפתה, דקראי דאבי ורבא באונס כתיבי.

דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין –

וממעשה ידיה ליכא למילף, דהא מיתונא מיניה, כדאמרין בפרק קמא דקדושין (הא), ולא מקדושין – דמעלמא קאתו לה, ומתוריייהו נמי לא, דחבלה דגופה שאני. תימא: דהכא לא קיס לן בבושת ופגם דהוי דאביה ממוקם אורי. אי נמי: למנוול ומוכה שחין, ואם כן, היכי בעי למימר בריש קדושין (גב) גבי קדושי כסף; מנא לן דמיקדשה בכסף וקדושין דאביה הן? וכי תימא נילף מבושת ופגם, הא בבושת ופגם גופיה לא קיס לן אלא מכא שיכול לקדשה! ואומר רבינו יצחק: דאורחיה דהתלמוד דבעי לדחויי אפילו קיס נמי דבושת ופגם הוי דאביה ממוקם אורי. אי נמי: התם בעי למילף קדושי נערה מבושת ופגם של קטנה, ומקדושי קטנה הוה יליף לה, אי לא דהוה אמין: האי מילי – קטנה דלית לה די נערה אית לה די, כדאמרין התם לעיל, ולחכי קאמר: וכי תימא נילף מבושת ופגם דקטנה, אף על גב דלחכי אית לה די כדאמרין ב"החובל" (בבא קמא פו), נמי יעשה לה סגולה, ולאפילו הכי הוי דאביה, הכי נמי קדושי נערה, ואם היינו מפרשים דלא קאי אקדושין הא דקאמר ונילף מבושת ופגם, אלא אמועה ידיה דאיתיה התם לעיל – הוה אורי שפיר, אבל לא משמע הכי. ועוד: דאם כן חכא נמי הוה ליה לאסוקי וכי תימא נילף מבושת ופגם, כיון דאמועה ידיה קאי, וכן לקמן בפרק "נערה" (מבא). **במה** אדם רוצה ליתן כו' להשיא לעבדו – תימא: דמה שומא היא זו? וכי אשה חשובה ממשפחה גדולה אינה נפסדת בפגמה אלא שיה שפחה הויסת לעבד? ויש לומר: דכל אשה שמין לפי מה שהיא בענין זו, כמה אדם רוצה ליתן בין בתולה לבעולה להשיא לעבדו אשה כואת הנפגמת, והא דנקט שפחה – אורחא דמלתא נקט, דאין דרך להשיא לעבדו בת מלכים.

הא לאו הכי הוה אמיןא אפילו קטנה והכתיב אם אמת היה וכו' – תימא לרבינו יצחק: מה בכך אם קרא איידי בבת עונשין; מכל מקום מצוה למימר דהוה הדין קטנה, דהא בא על קטנה מאורסה הוי בסקילה לרבו, בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין טו), אף על גב דהדיא פרשה דנערה המאורסה בבת עונשין כתיבא וכו'כתיב וזאת הנערה על דבר אשר לא צעקה!! ויתירי: דהתם משום דמסקינן בסמוך: כאן "נערה" – הא כל מקום שנאמר "נער" – אפילו קטנה במשמע. הלכך מחייבין ליה התם, וכולהו עריות ילפי מינה. אי נמי: דוקא במוציא שם רע סברא הוה לומר דלא מחייב קנס ומלקות אלא בגדולה, כיון דקרא איידי בבת עונשין, ולא בעלמא, משום דמוציא שם רע על הקטנה סברא הוה דפטור, דפיתוי קטנה אונס הוה, והוי כמוציא שם רע על הנערה שנאנסה ולא מחייב. אבל אין לומר דמסתבר ליה דדוקא בבת עונשין מחייב ליה, משום שבא להורגה – דברפך קמא דסנהדרין (חב) בשמעתא דחוששין ללעו, משמע דלאו משום דקא גריס לה קטלא מחייב.

וליתני

מעשה מחט שלשים?! אלא אמר רבי זירא: אילו באו עליה שנים, אחד בדרפה ואחד שלא בדרפה, יאמרו: פעל שלימה חמישים, פעל פגומה - חמישים?! אמר ליה אביי: אי הכי, גבי עבד נמי יאמר, עבד בריא - שלשים, עבד מופה שחין - שלשים?! אלא אמר אביי, אמר קרא: "תחת אשר עינה", הני - תחת אשר עינה, מכיל דאיכא בושת ופגם. רבא אמר, אמר קרא: "ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמישים כסף" הנאת שכיבה - חמישים, מכיל דאיכא בושת ופגם. ואימא לדידה? אמר קרא: "בנעוריה בית אביה" - כל שבח נעוריה לאביה. ואלא הא דאמר רב הונא אמר רב: מנין שפעשה הפת לאביה? שפאמר: "וכי ימכור איש את בתו לאמה" מה אמה מעשה ידיה לרפה, אף פת מעשה ידיה לאביה - למה לוי? תיפוק ליה מ"בנעוריה בית אביה"! אלא, התיא בהפרת נדרים הוה דכתי'. וכי תימא: נילף מיניה - ממונא מאיפוזא לא ילפינן. וכי תימא: נילף מקנסא - ממונא מקנסא לא ילפינן. אלא מסתברא דאביה הוי, דאי בעי - מסר לה למנוול ומופה שחין. פגם רואין אותה פאילו היא שפחה נמפרת. היכי שיימינן לה? אמר אבהו דשמואל: אומדין כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה לשמשו. שפחה בעולה לשמשו, מאי נפקא ליה מינה? אלא: בין שפחה בעולה לשפחה שאינה בעולה להשיא לעבדו. ולעבדו מאי נפקא ליה מינה? בעבד שיש לו לרבו קורת רוח הימנו. **משנה כל מקום שיש מכר - אין קנס, וכל מקום שיש קנס - אין מכר. קטנה - יש לה מכר ואין לה קנס, נערה - יש לה קנס ואין לה מכר. הבוגרת - אין לה לא מכר ולא קנס. **גמרא** אמר רב יהודה אמר רב: זו דברי רבי מאיר, אכל חכמים אומרים: יש לה קנס במקום מכר. דתניא: קטנה מפת יום אחד ועד שתביא שתי שערות - יש לה מכר ואין לה קנס, משתביא שתי שערות עד שתבגר יש לה קנס ואין לה מכר, דברי רבי מאיר, שהיה רבי מאיר אומר: כל מקום שיש מכר - אין קנס, וכל מקום שיש קנס - אין מכר. וחכמים אומרים: קטנה מפת שלש שנים ויום אחד ועד שתבגר - יש לה קנס. קנס אין, מכר לא? אימא: אף קנס במקום מכר. אמר רב חסדא: מאי טעמא דרבי מאיר - אמר קרא: "ולו תהיה לאשה" - במתהוה עצמה הפתוב מדבר. ורפנן? אמר ריש לקיש: אמר קרא "נערה" - אפילו קטנה כמשמע. שמעיה רב פפא בריה דרב חנן מבי פלוגתי, אזל אמרה קמיה דרב שימי בר אשי. אמר ליה: אתון אהא מתניו לה, אנן אהא מתנינן לה: אמר ריש לקיש: המוציא שם רע על הקטנה - פטור, שפאמר: "ונתנו לאבי הנערה" - נערה מלא דיבר הפתוב. מתקיף לה רב אדא בר אבהו: טעמא דכתב רחמנא "נערה", הא לאו הכי - הוה אמיןא אפילו קטנה? והא פתיב: "ואם אמת היה הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנערה וזהו צויה את הנערה אל פתח בית אביה וסקוליה" - וקטנה לאו פת עונשין היא! אלא: פאן - נערה, הא כל מקום שפאמר "נער" - אפילו קטנה כמשמע.**

משנה

דרבי מאיר - אמר קרא: "ולו תהיה לאשה" - במתהוה עצמה הפתוב מדבר. ורפנן? אמר ריש לקיש: אמר קרא "נערה" - אפילו קטנה כמשמע. שמעיה רב פפא בריה דרב חנן מבי פלוגתי, אזל אמרה קמיה דרב שימי בר אשי. אמר ליה: אתון אהא מתניו לה, אנן אהא מתנינן לה: אמר ריש לקיש: המוציא שם רע על הקטנה - פטור, שפאמר: "ונתנו לאבי הנערה" - נערה מלא דיבר הפתוב. מתקיף לה רב אדא בר אבהו: טעמא דכתב רחמנא "נערה", הא לאו הכי - הוה אמיןא אפילו קטנה? והא פתיב: "ואם אמת היה הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנערה וזהו צויה את הנערה אל פתח בית אביה וסקוליה" - וקטנה לאו פת עונשין היא! אלא: פאן - נערה, הא כל מקום שפאמר "נער" - אפילו קטנה כמשמע.

משנה

מעשה מחט - חייט, תופר. **אלא אמר רבי זירא** - מהכא מסתברא שאין בושת בכלל חמישים, דאם כן - אין הפרש בין בעל שלימה לבעל פגומה שנבעלה שלא כדרכה, והדין הוא הפרש שבניהם? שמע מינה גבי בושת, כיון שנפגמה כבר - אין בושתה רב כשלימה. תחת אשר עינה - גבי "חמישים כסף" כתיב. **מכיל דבושת ופגם** - שאינם משום עיני, שהרי ישנן בשאר חובלין - אינו בכלל זה. פגם הוא נזק הנישום נמי בשאר חבלות. **ואימא** לידדה הוי - דבשלמא קנס כתיב ביה "ונתן לאבי הנערה", אלא הני - ליתו לידדה. **בנעוריה בית אביה** - גבי נדרים כתיב. ומיהו, איכא למשמע מינה דבימי נעוריה תלמה הכתוב בבית אביה. בתו לאמה - הקיש בת לאמה. תיפוק ליה כו' - אלא על כרחך מהתם לא מצי למילף, דההוא בהפרת נדרים כתיב. נילף מקנסא - מה קנסה לאביה - אף שאר שבח ממון נעורים לאביה. **אלא מסתברא** דבושת ופגם דאב הוה, שהרי בידו לבמישה בבושת בעילה, ולפוגמה בפגם בעילה. דאי בעי מסר לה - לקדשה בביתא. למנוול ומוכה שחין - כדתנן לקמן, האב זכאי בבתו בקדושה, בכסף ובשטר ובביתא, וכיון דבידו ליטול ממון לפוגמה ולביישה בושה זו - השתא אפסדיה האי דפגמה. **ומאי נפקא ליה** - לכל אדם בבעילתה, אם בעולה היא, והאיל ומלמלכה וליעבדו מאי נפקא ליה - למריה מינה אם בעולה היא, מי קפיד מריה אלא שיהו לון ולדות. קורת רוח - שזהיר בעבודתו, ואף הוא רוצה לעשות לו נחת רוח, להטעימו טעם בתולה. **משנה** כל מקום שיש מכר - לאב בתו, דהיינו בקטנותה. אין לו בה קנס - דאין קנס לקטנה. כל מקום שיש קנס - משחיל נערה. אין מכר - דהניא (ערכי כטב). יכול ימכור אדם בתו כשהיא נערה - אמרת מכורה כבר יוצאה עכשיו, שאינה מכורה אינו דין שלא תימכר. **גמרא** זו דברי רבי מאיר - דאמר אין קנס לקטנה. מכת שלש שנים - שביאתה ביאה, ואין בתולה חוזרין. מכר לא - בתמיא. **אף קנס** במקום מכר - משתאה אריאה לביאה עד שתביא שתי שערות הוה תרתייהו, ומשהביאה שערות עד שתבגר - קנס ולא מכר. **מאי טעמא** דרבי מאיר - דאמר קטנה אין לה קנס. דאמר קרא - גבי קנס "ולו תהיה לאשה". במתהוה עצמה - במי שיש בידה להקנות עצמה לאישות הכתוב מדבר. **הא** מתניו לה - להא דריש לקיש, דאמר כל מקום שנכתב "נער" - בלא ה' וקרינן נערה - ללמד על הקטנה בא. שם רע - לא מצאתי לבתר בתולים. **פטור** - דיוענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה" מלא כתיב. **אלא כאן** נערה - האי דכתיב "נערה" מלא, לאו גלויי עליה אתא, אלא על כל מקום שנאמר "נער" חסר, וילין הכי: כאן שאי אפשר אלא בנערה - כתיב "נערה" מלא, וללמוד דכל מקום שנאמר "נער" - אפילו קטנה במשמע.

את זכות האב בבתו לזכות האדון באמה, מִה אִמָּה עבריה מַעֲשֶׂה
יְדִיהָ לְרַבָּה, שהרי לשם כך קנאה, אִם בַּת, מַעֲשֶׂה יְדִיהָ לְאִבִּיהָ,
ולדבריה, לִמָּה לִי – לשם מה הוצרך רב ללמוד מהיקש מיוחד
שמעשי ידיה שייכים לאביה, תִּפְסֹק לִיה – הרי יש ללמוד זאת
מהפסוק בְּנִעְרֶיהָ בֵּית אִבִּיהָ, שכל שבח נעורים לאביה. אֵלָּא על
כרחך תהיא – הפסוק בְּנִעְרֶיהָ בֵּית אִבִּיהָ, רק בְּהִפָּרֵת נְדָרִים הוא
דְּקָתִיב. וְכִי תִימָא נִילָף מִינֵיהּ – ואם תרצה לומר שיש ללמוד ממנו
אף לענין ממונות, אי אפשר לומר כן, כיון שְׂמֻמָּנָא מְאִיסוּרָא לא
יִלְפִינן – אין ללמוד דיני ממונות מדיני איסורים.
מביאה הגמרא מקום נוסף שהיה ניתן ללמוד ממנו ששבח נעורים
לאביה, ודוחה אותו: וְכִי תִימָא נִילָף מִקְנָסָא – ואם תאמר שאפשר
ללמוד שכל שבח נעורים הוא לאביה ממה שמצינו שחיבה תורה
את האונס והמפתה לשלם קנס לאביה, ונלמד מכאן לכל ריוח
ממון שהוא של אביה, ובכלל זה בושת ופגם. הרי לא שייך ללמוד
כן, משום דְּמֻמָּנָא מְאִיסוּרָא מְקַנְסָא לא יִלְפִינן – אין ללמוד תשלום ממון
מתשלום קנס.
מסיקה הגמרא: אֵלָּא, מִקְנָסָא – סברא היא שהבושת והפגם
דְּאִבִּיהָ הוּא, כיון דְּאִי בְּעִי – שאם רצונו בכך, מִסֵּר לָהּ – יכול אביה
לביישה ולפגמה בכך שימסור אותה בעל כרחו לְמִנְוָל וּמוֹכָה
שְׁחִין שיקדשנה בביאתו, שהרי נתנה התורה רשות לאב לקדשה
למי שירצה, וכיון שבירדו ליטול ממון לפוגמה ולביישה, הרי האונס
או המפתה הפסיד לאב את אותו ממון שהיה יכול ליטול מאדם
שירצה לקדשה, שאחר שפגמה לא יקפצו עליה בני אדם לקדשה,
ולכך חיובים אלו שייכים לאביה.

שנינו במשנה: פָּגַם, רֹאשׁוֹן אוֹתָהּ כְּאִילוּ הִיא שִׁפְחָה נִמְכָּרֶת בְּשׁוֹק,
כמה היתה יפה וכמה היא יפה. מבררת הגמרא: הִיבִי שְׁיִימִין לָהּ –
כיצד מעריכים את ההפרש בין שויה של שפחה בעולה לבתולה.
אִמֶּר אֲבוּהָ דְשִׁמְוָאֵל, אֹמְדִין – משערים, בְּמָה אֲדָם רֹצֵחַ לִיתֵן
בהפרש שבין שִׁפְחָה בְּתוּלָה לִשִׁפְחָה בְּעוּלָה שהוא קונה אותה כדי
לְשִׁמְשׁוּ במלאכה.
תמזה הגמרא: 'שִׁפְחָה בְּעוּלָה לְשִׁמְשׁוּ', מֵאִי נִפְקָא לִיה מִינָה – איזו
תועלת יש לו בכך שהיא בתולה לגבי עשיית מלאכה בביתו,
ומדוע יתן שויה גדול משווי הבעולה.
מבארת הגמרא באופן אחר: אֵלָּא שמים את ההבדל שיש בין דמי
שִׁפְחָה בְּעוּלָה לבין דמי שִׁפְחָה שְׂאִינָה בְּעוּלָה כשקונה אותה כדי
לְהַשְׂיָאָה לְעָבְדוֹ.
מבררת הגמרא: וְאֵפֹא לְהַשְׂיָאָה לְעָבְדוֹ, מֵאִי נִפְקָא לִיה מִינָה לאדון
בין בתולה לבעולה, והרי רצונו הוא רק שתלד לו השפחה ולדות
מעבדו. מבארת הגמרא: מדובר בְּעָבְדִּי שִׁישׁ לוֹ לְרַבּוֹ קִזְרֵת רֹחַ –
הנאה חִינָּה, שהוא זדיר בעבודתו, ולכך רוצה רבו לעשות לו נחת
רוח ולהטעימו טעם בתולה, והוא מוכן לשלם יותר דמים על
שפחה בתולה, והפרש זה שבין בתולה לבעולה הוא הפגם
שהופחת שוויה ואותו משלם האונס והמפתה.

משנה

לכל אשה יש שלשה זמנים, קִטְנָה, מִזְמַן לִידְתָּהּ ועד שתהיה בת
שנים עשרה. נְעָרָה, מגיל שנים עשרה ועד ששה חדשים לאחר
מכן. בְּגוּרָה, מגיל שנים עשרה שנה וששה חדשים והלאה.
המשנה מפרטת באיזה גיל יש קנס לאשה שנאנסה או נתפתתה.
אומרת המשנה כלל: כָּל מְקוֹם שִׁישׁ מִכָּר – שיש לאב זכות למכור
את בתו, וזהו בקטנותה, עד שתהיה בת שנים עשרה שנים, אֵין
משלמים קָנָם לאותה בת על אונס או פיתוי, שלא חיבה תורה קנס
כשבא על הקטנה. וְכָל מְקוֹם שִׁישׁ קָנָם על אונס או פיתוי, והיינו
בנערה, אֵין לאביה בה זכות מִכָּר, שאין האב יכול למכור את בתו
כשהיא נערה. נמצי, שְׂמֻמָּנָה, יֵשׁ לָהּ מִכָּר וְאֵין לָהּ קָנָם, ואילו נְעָרָה
יֵשׁ לָהּ קָנָם וְאֵין לָהּ מִכָּר.

מַעֲשֶׂה מִמָּה – תפירה, שזו מלאכה פשוטה, ששווי מועט, ישלם
אף הוא שְׁלִשִּׁים שקלים, ולפי האמת אין אומרים כן, אלא לעולם
משלם שלשים שקלים (ב"ק מא.), והוא הדין באונס, מאחר שקצבה
התורה את שיעור הקנס בחמשים שקלים, אין חילוק בין בת
מלכים לבין בת הדיוטות, ומנין שקיים חיוב תשלום בושת ופגם.
הגמרא מבארת באופן אחר את ההכרח לכך שאונס ומפתה
משלמים בושת ופגם: אֵלָּא אִמֶּר רַבִּי יוֹנָא, אם נאמר שאין האונס
משלם בושת ופגם מלבד הקנס, נמצא שאילו בָּאוּ עָלֶיהָ שְׁנַיִם, אֶחָד
בְּדִרְבָּה, וְאֶחָד שְׁלָא בְּדִרְבָּה, והראשון בא עליה שלא כדרכה
ונשארה בתולה, שאף באופן זה יש קנס, ואחריו בא עליה השני
כדרכה, שאף הוא חייב קנס כיון שהיתה עדיין בתולה, יִאֲמְרוּ בני
אדם, האם יתכן שהראשון שִׁבְעָל נערה בתולה שְׁלִימָה ללא שום
פגם, משלם חֲמִשִּׁים שקלים, וכן אדם שִׁבְעָל נערה פְּגוּמָה, והיינו
השני שבא עליה אחר שכבר נבעלה שלא כדרכה ישלם אף הוא
חֲמִשִּׁים שקלים, והרי הבושת של השלימה גדול משל זו שכבר
נפגמה בביאה שלא כדרכה, ואין מסתבר שיהיה דינם שוה, אלא
ודאי מלבד תשלום הקנס של חמשים שקלים משלם גם דמי
בושת, ובוה יתן חילוק ביניהם, שבושת הפוגמה מועט משל
השלימה.

דוחה הגמרא אף סברא זו: אִמֶּר לִיה אֲבִי, אִי הָבִי, שגם במקום
שקצבה התורה סכום מסוים, אנו אומרים שלעיתים צריך להוסיף
על כך כאשר נעשה נזק גדול יותר, לְכַפֵּי שור שנגח עֶבֶד נָפִי נאמר
כן, שאם לעולם משלמים עליו שלשים שקלים, יִאֲמְרוּ – יתמהו,
האם יתכן ששור שנגח עֶבֶד בְּרִיא וחזק השהו ממון רב, ישלם
לבעליו שְׁלִשִּׁים שקלים, וכן אם נגח עֶבֶד מוֹכָה שְׁחִין ששווי מועט,
אף הוא ישלם שְׁלִשִּׁים שקלים, והרי כשהרג עבד בריא הוסיף
לבעליו הרבה יותר מכשהרג עבד מוכה שחין, ואף על פי כן קצבה
התורה תשלום קבוע לכל עבד, והוא הדין שיש לומר כן לגבי
אונס ומפתה, שעליהם לשלם חמשים שקלים הקצובים בתורה,
ואינם צריכים להוסיף על כך תשלום בושת ופגם.
הגמרא חוזרת בה ממה שביארה שדינים אלו תלויים בסברא,
ולומדת אותם מפסוקים: אֵלָּא אִמֶּר אֲבִי, אִמֶּר קָרָא לגבי אונס
(דברים כב ט) וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּה לְאִבִּי הַנֶּעְרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ
תְּהִיָּה לְאִשָּׁה תַּחַת אִשְׁרָה עָנָה, ויש לדרוש מכך, שְׁחִי חמשים
שקלים המפורשים בפרשה ניתנים 'תַּחַת אִשְׁרָה עָנָה' – רק עבור
העינוי שהיה לה בבעילת אונס, מִכָּלֵל דְּאִיָּא – ומשמע שיש גם
חיובים נוספים שאינם מחמת העינוי, והיינו בּוֹשֶׁת וּפָגַם.
הגמרא מביאה דרשה נוספת על כך: רַבָּא אִמֶּר, אִמֶּר קָרָא לגבי
אונס (שם), וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּה לְאִבִּי הַנֶּעְרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף,
ותיבות 'האיש השוכב עמו' מיתורות, ומחמת כן דורשים שעל
הנָאֵת שְׂכִיבָה (ביאה) לבדה משלם חֲמִשִּׁים כֶּסֶף, מִכָּלֵל דְּאִיָּא
מלבד זה חיובים נוספים, והם בּוֹשֶׁת וּפָגַם, שכל חובל ומזיק חייב
בהם.

לאחר שהתבאר מקור חיוב תשלום בושת ופגם, מבררת הגמרא
מנין שתשלומים אלו ניתנים לאבי הנערה ולא לנערה עצמה,
כמבואר במשנה להלן (מא), שואלת הגמרא: אמנם לגבי קנס נאמר
בפירוש (דברים כב ט) וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּה לְאִבִּי הַנֶּעְרָה חֲמִשִּׁים
כֶּסֶף, אך לגבי בושת ופגם שאין פסוק מפורש על כך, וְאִימָא לִידִיהָ
– שזא נאמר שעל האונס והמפתה לשלם תשלומים אלו לנערה
עצמה.
מותרת הגמרא: אִמֶּר קָרָא לענין הפרת נדרים (במדבר לו ז) בְּנִעְרֶיהָ
בֵּית אִבִּיהָ, ויש לדרוש מלשון זו שְׁכָל שִׁבַּח נְעוּרֶיהָ – כל שבח ממון
שיש לה בימי נעוריה, שייך לְאִבִּיהָ, ובכלל זה אף בושת ופגם.
דוחה הגמרא: אם אכן פסוק זה מלמד שכל שבח ממון שבנעוריה
שייך לאביה, וְאֵלָּא לפי זה כיצד תבאר לָהּ דְּאִמֶּר רַב הוּא אִמֶּר
רַב, מִנֵּן שִׁמְעֵשָׁה יְדִי הֵבַת שִׁיכִים לְאִבִּיהָ, שְׁנָאִמֶּר בפרשת אמה
עבריה (שמות כא ז) וְכִי יִמְכַר אִישׁ אֶת בְּתוּלָתָהּ, ודימתה התורה

שלוש שבויה שנייה יתור מבית שלש שנים יש לה קנס: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
 רַבִּי יְהוֹדָה וְרַבִּי דֹּסָא אָמְרוּ דְּבַר אֶחָד, כְּלוּמַר, שְׁנֵיהֶם סוֹבְרִים שְׁאִין
 אֵנוּ חוֹשִׁים שֶׁהַשְּׁבוּיָה נִבְעֵלָה בְּשִׁבְיִתָּהּ. מִבֹּאֶרֶת הַגִּמְרָא הִיכֵן
 מִצִּינוּ כֵן: הֲרַאִיָּה שְׂרָפִי יְהוֹדָה סוֹבֵר כֵּן, הִיא הָאָמְרָן – כִּמְבוּאָר
 בְּמִשְׁנֵיתוֹ, שֶׁשְּׁבוּיָה יֵשׁ לָהּ קֶנֶס. וְכֵן רַבִּי דֹּסָא סוֹבֵר כֵּן, וְהִתְנִיָּא,
 שְׁבוּיָה שְׁנִפְדִּיתָ, אִם הִיא בַּת כֹּהֵן הִיא אִזְבֵּלָתָא בְּתִירוּמָה, כִּפִּי
 שְׁהִיא קוֹדֵם שֶׁנִּשְׁבְּתָהּ, וְאִין חוֹשִׁים שֶׁנִּבְעֵלָה לְשִׁבְאִי הַגּוֹי
 וְהַתְּחִלָּה בְּבִיאָתוֹ וְאִסּוּרָה לַחֲזוֹר וּלְאִכּוֹל תְּרוּמָה, דְּבַרִּי רַבִּי דֹּסָא.
 מִבֹּאֵר רַבִּי דוֹסָא אֵת שִׁטְתּוֹ, אָמַר רַבִּי דֹּסָא, וְכִי מָה עָשָׂה לָהּ עֲרָבִי
 הֵלֵךְ שְׁלֻכְחָה בִּשְׁבִי, וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעַתְךָ שֶׁמִּפְנֵי שְׂמִיעָךְ לָהּ בֵּין הַדִּיּוֹת
 דֶּרֶךְ שְׁחֹק פְּסָלָהּ מִן הַתְּחִינָה, וְאִין אֵנוּ חוֹשִׁים שֶׁנִּהְיָ בָּהּ מִנְהַג
 הַפֶּקֶר לְבוֹעֵלָה מִמֶּשׁ. וְלִדְבַרִּי רַבִּי יוֹחָנָן נִמְצָא שֶׁטַעֲמוֹ שֶׁל רַבִּי
 יְהוֹדָה הוּא מִשּׁוּם שְׁאִין הַשְּׁבוּיָה בַּחֲזָקָה שֶׁנִּבְעֵלָה.
 מִבִּיַּאֵה הַגִּמְרָא אֵת דַּעַת הַחוּלָק עַל רַבִּי יוֹחָנָן: אָמַר רַבָּה, מִנֵּין
 שֶׁהִטְעַם שֶׁל רַבִּי יְהוֹדָה וְרַבִּי דוֹסָא שׁוּדָה, הִלְכָּא לֹא הִיא – שְׁמָא אִין
 הִדְבַּר כֵּן, אֵלָּא עַד כָּאֵן לֹא קָאָמַר רַבִּי יְהוֹדָה הִכָּא, בְּמִשְׁנֵיתוֹ, שְׁאִין
 חוֹשִׁים בְּשִׁבְיָה שֶׁנִּבְעֵלָה, אֱלָא כִּדִּי שְׁלֵיָא יְהִיא חוּטָא נִשְׁכָּר,
 שֶׁהָאֻנְס אִם מִפְתָּה אֵת הַשְּׁבוּיָה לֹא יִרְיִחַ וְיִפְטֹר מִהַקֶּנֶס, וְלִכֵּן אֵנוּ
 מַחֲזִיקִים אוֹתוֹ בְּתוֹלָה, אֲכָל הֵתֵם, בַּבַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשְׁבְּתָהּ, שְׁמָא רַבִּי
 יְהוֹדָה שֶׁל מִשְׁנֵיתוֹ כִּרְבָּנָן סְבִירָא לֵיהּ, הַחוּלָקִים עַל רַבִּי דוֹסָא
 (עֲדִית פ"ג מ"ו) וְחוֹשִׁים שֶׁנִּבְעֵלָה לָגוּ וְנִפְסַלְתָּ מִלְּאִכּוֹל בְּתוּרֹמָה.
 מִמִּשְׁיָךְ רַבָּה וְאוֹמַר: אִי נָמִי – עוֹד יֵשׁ לּוֹמֵר, לְצַד הַשֵּׁנִי, עַד כָּאֵן לֹא
 קָאָמַר רַבִּי דֹּסָא הֵתֵם, שְׁאִין הַשְּׁבוּיָה נִפְסַלְתָּ מִתְּרוּמָה, אֱלָא
 בְּתִירוּמָה בִּזְמַן הַזֶּה שְׁחִיבַת הַפְּרִשְׁתָּה הוּא מִדְּרָבָנָן, שֶׁלֹּא חֲשִׁשׁוּ
 חֲכָמִים לְפוֹסְלָה מִסַּפֵּק אֶף בַּחֲשֵׁשׁ אִסּוּר דְּרַבָּנָן, אֲכָל בְּקֶנֶס שְׁחִיבּוֹ
 מִדְּאוּרֵייתָא, שְׁמָא כִּרְבָּנָן סְבִירָא לֵיהּ, הָאוֹמְרִים בְּמִשְׁנֵיתוֹ
 שֶׁלְשִׁבְיָה אִין קֶנֶס.
 הַגִּמְרָא מִקְשָׁה עַל דְּבַרִּי רַבָּה בְּשִׁטַּת רַבִּי יְהוֹדָה: אָמַר לֵיהּ אֲבִי
 לְרַבָּה, וְכִי אִפְשָׁר לּוֹמֵר דְּמַעֲמִיָּה דְּרַבִּי יְהוֹדָה הִכָּא שִׁישׁ לָהּ קֶנֶס,
 שְׁלֵא יְהִיא חוּטָא נִשְׁכָּר הוּא, וְהָא תִּנְיָא לְגַבִּי שִׁיעוֹר כְּתוּבָה שֶׁל
 שְׁבוּיָה, רַבִּי יְהוֹדָה אָמַר, שְׁבוּיָה שְׁנִשְׁבִּיתָ הִרִי הִיא בְּקִדּוּשָׁתָהּ
 וּבַחֲזָקָה שֶׁלֹּא נִבְעֵלָה, וְאִפְּסִילוּ נִפְדִּיתָ כִּשְׁהִיא בַּת עֶשְׂרִי שָׁנִים, שִׁיעוֹר
 בְּתוֹכָהּ הוּא מֵאֲתִים זֶה כְּתוּבָתָהּ בְּתוּלוֹת וְלֹא מֵאָה זֶה כְּבוֹעֻלָּהּ,
 וְהֵתֵם, לְגַבִּי כְּתוּבָה, מֵאִי שְׁלֵא יְהִיא חוּטָא נִשְׁכָּר אִיכָא, וְהִרִי לֹא
 שִׁיךְ כֻּלָּל טַעַם זֶה, וּמוֹכַח שְׂרָפִי יְהוֹדָה סוֹבֵר שֶׁבְּכָל מָקוֹם אִין
 חוֹשִׁים שֶׁהַשְּׁבוּיָה נִבְעֵלָה.
 מִתְּרַצַּת הַגִּמְרָא: לְעוֹלָם אִין רַבִּי יְהוֹדָה סוֹבֵר שֶׁכֵּל שְׁבוּיָה מוֹחֲזָקָת
 בְּתוּלוֹהָ, וְטַעֲמוֹ בְּמִשְׁנֵיתוֹ הוּא שֶׁלֹּא יְהִיא חוּטָא נִשְׁכָּר, וְהֵתֵם,
 לְגַבִּי כְּתוּבָה נָמִי יֵשׁ טַעַם מִיּוֹחַד דְּבַרִּי, שְׁאִם נִפְסוּק שְׁכִתּוּבָתָהּ מִנָּה
 כְּבוֹעֻלָּה, הִלְכָּא מִיִּמְנֵעִי וְלֹא נִסְכִּי לָהּ – שְׁמָא יִמְנַעוּ בְּנֵי אָדָם
 מִלִּישָׂא אוֹתָהּ, וְאִפְּסִילוּ יִשְׂרָאֵלִים שֶׁהִיא מוֹתֵרֶת לָהֶם אֶף אִם
 נִבְעֵלָה לָגוּי, וְלִכֵּן תִּיקְנוּ חֲכָמִים שְׁכִתּוּבָתָהּ מֵאֲתִים בְּתוּלוֹהָ.
 הַגִּמְרָא מִקְשָׁה עַל רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁבִּיָּאֵר אֵת טַעֲמוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוֹדָה

שֶׁלְעוֹלָם שְׁבוּיָה נִשְׁאֵרֶת בַּחֲזָקָה בְּתוּלוֹהָ. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְכִי סָבַר
 רַבִּי יְהוֹדָה שֶׁשְּׁבוּיָה בְּקִדּוּשָׁתָהּ קְרִימָה לְכָל עֵינִי, וְהִתְנִיָּא, כֹּהֵן הַפּוֹדֶה
 אֶת הַשְּׁבוּיָה, יִשְׁאַנָּה – מוֹתֵר לוֹ לִישָׂא אוֹתָהּ, אֲבָל אִם הוּא מַעֲדִי
 בָּהּ שֶׁלֹּא נִבְעֵלָה לָגוּי, לֹא יִשְׁאַנָּה וְלִהְיוֹת תְּבֵאֵר הַגִּמְרָא דִּין זֶה. רַבִּי
 יְהוֹדָה אָמַר, בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ, לֹא יִשְׁאַנָּה. וּמוֹכַח שְׂרָפִי יְהוֹדָה חוֹשֵׁשׁ
 בְּשִׁבְיָה שְׁמָא נִבְעֵלָה.
 קוֹדֵם שֶׁתִּתְּרֹץ הַגִּמְרָא אֵת הַקּוּשִׁיָּא, מִבֹּאֶרֶת הַגִּמְרָא אֵת הַבְּרִייתָא
 עֲצֻמָּה. תְּמוּחָה הַגִּמְרָא: הָא גּוֹפֵתָא קִשְׁיָא – הַבְּרִייתָא מִצַּד עֲצֻמָּה
 קִשָּׁה, אֲמַרְתָּ בְּתַחֲלִילָה שֶׁהַפּוֹדֶה אֶת הַשְּׁבוּיָה יִשְׁאַנָּה, וְאִפְּסִילוּ שֶׁלֹּא
 הִיעִידוּ עֲלֶיהָ כֻּלָּל שֶׁלֹּא נִבְעֵלָה אֵנוּ מַחֲזִיקִים אוֹתָהּ כְּמוֹתֶרָה, וְהִרִי
 תִּנְיָא – וְחֹזֵר הַתֵּנָּא וְשׁוּנָה שְׁאִם הַפּוֹדֶה אוֹתָהּ מַעֲדִי בָּהּ שֶׁלֹּא נִבְעֵלָה,
 לֹא יִשְׁאַנָּה, וְקִשָּׁה, וְכִי מִשּׁוּם דְּמַעֲדִי בָּהּ גִּרְעָה וְלֹא יִשְׁאַנָּה, וְהִרִי אִין
 הִדְבַּר מִסְתַּבֵּר כֻּלָּל. מִתְּרַצַּת הַגִּמְרָא: הָא לֹא קִשְׁיָא, אִין כּוֹנֵת
 הַבְּרִייתָא כֵּן, אֵלָּא הִכִּי קָאָמַר, הַפּוֹדֶה אֶת הַשְּׁבוּיָה, וְאַחֲרֵי שֶׁדִּבְּרָא
 מַעֲדִי בָּהּ שֶׁלֹּא נִבְעֵלָה, יִשְׁאַנָּה. מַעֲדִי בָּהּ כֶּרִי – אֲבָל אִם הוּא רַק
 מַעֲדִי עֲלֶיהָ שְׁחִיבָה כְּשִׁירָה, וְלֹא פִדָּה אוֹתָהּ מִמִּמּוֹנָה, לֹא יִשְׁאַנָּה,
 וְלִהְיוֹת יְבוּאָר טַעַם הַחִילּוּק.
 הַגִּמְרָא שֶׁבָּהּ לְקוּשִׁיָּא עַל דַּעַת רַבִּי יוֹחָנָן: מְכָל מְקוֹם לְפִי דְּבַרִּי רַבִּי
 יוֹחָנָן, קִשְׁיָא לְרַבִּי יְהוֹדָה, שֶׁבְּמִשְׁנֵיתוֹ פֶּסֶק שֶׁשְּׁבוּיָה נִשְׁאֵרָה
 בְּקִדּוּשָׁתָהּ, וְאִילוּ בְּבִרְיִיתָא הוּא חוֹשֵׁשׁ שֶׁנִּפְסַלְתָּ. מִתְּרַצַּת הַגִּמְרָא:
 אָמַר רַב פָּפָא, אִיכָא – יֵשׁ לְשִׁנוֹת אֵת הַגִּירָסָא בְּבִרְיִיתָא וְלוֹמַר, רַבִּי
 יְהוֹדָה אָמַר, בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ יִשְׁאַנָּה, בְּשִׁטַּתוֹ בְּמִשְׁנֵיתוֹ שֶׁלְעוֹלָם
 אִין חוֹשִׁים שֶׁנִּבְעֵלָה, וְכִדְבַרִּי רַבִּי יוֹחָנָן.
 הַגִּמְרָא מִבִּיַּאֵה תִירוּץ נוסף: רַב הוּנָא בְּרִיהּ דְּרַב יְהוֹשֻעַ אָמַר, לְעוֹלָם
 אִפְשָׁר לְגָרוֹס כְּדִקְרַנִּי בְּבִרְיִיתָא, בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ לֹא יִשְׁאַנָּה, וְרַבִּי
 יְהוֹדָה לֹא אָמַר כֵּן אֵת שִׁטַּת עֲצֻמָּה, אֲלָא לְדְּבַרִּיהֶם דְּרָבָנָן. קָאָמַר
 לָהּ – טַעַם כִּנְגַד חֲכָמִים שְׁאִף לְשִׁיטַּתָּם אִין מְקוֹם לְחִילּוּק זֶה, וְכִי
 אָמַר לָהֶם, לְדִידִי – לְשִׁיטַּתִּי, שְׁאִינִי חוֹשֵׁשׁ כֻּלָּל שֶׁנִּפְסַלְתָּ, אֲלָא
 בְּקִדּוּשָׁתָהּ עֲזֻמָּתָה, בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ יִשְׁאַנָּה. אֱלָא לְדִידִיכּוֹ –
 לְשִׁיטַּתְכֶּם, שְׁאִתֶּם חוֹשִׁים שֶׁנִּבְעֵלָה, בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ לֹא יִשְׁאַנָּה
 מְכָעִי לֵיהּ – הִיָּה לָכֶם לּוֹמֵר שֶׁלְעוֹלָם לֹא יִשְׁאַנָּה, וְאִף אִם הַפּוֹדֶה
 עֲצֻמָּה הִיעִיד עֲלֶיהָ.
 מִבֹּאֶרֶת הַגִּמְרָא אֵת טַעֲמָם שֶׁל חֲכָמִים: וְרָבָנָן, הַסּוֹבְרִים שִׁישׁ חִילּוּק
 בְּדַבְּרָא, אוֹמְרִים שֶׁהַפּוֹדֶה אֶת הַשְּׁבוּיָה וְמַעֲדִי בָּהּ יִשְׁאַנָּה, כִּיּוֹן שְׁהוּא
 כֹּהֵן, וְיֵשׁ חֲזָקָה דְּלֹא שְׂרִי אִינִישׁ וְזוּי בְּכֶרֶי – שְׁאִין אָדָם מְשַׁלֵּךְ מִמּוֹנָה
 בְּחִינָם, וְאִם לֹא שִׁדַּע בּוֹדָאִי שֶׁלֹּא נִבְעֵלָה וְהִיא מוֹתֵרֶת לוֹ, לֹא הִיָּה
 פּוֹדֶה אוֹתָהּ, אֲבָל הַמַּעֲדִי בָּהּ כֶּרִי – אִם הוּא רַק מַעֲדִי שְׁחִיבָה
 כְּשִׁירָה, וְלֹא פִדָּהּ, לֹא יִשְׁאַנָּה, שִׁישׁ לְחִשּׁוֹשׁ שְׁמָא עֵינֵינוּ נִתֵּן בָּהּ
 לְנוֹשָׂא אֶף שֶׁפְּסוּלָה הִיא, וְלִכֵּן הוּא מַעֲדִי שֶׁלֹּא נִבְעֵלָה.
 הַגִּמְרָא מִבִּיַּאֵה קוּשִׁיָּא נוספת עַל רַבִּי יוֹחָנָן, הַסּוֹבֵר שֶׁלְדַעַת רַבִּי
 יְהוֹדָה לְעוֹלָם אִין חוֹשִׁים שֶׁשְּׁבוּיָה נִבְעֵלָה. מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: רַבִּי
 לֵיהּ רַב פָּפָא בְּרִי שְׁמוּאֵל לְרַב יוֹסֵף,

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח אדר, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

... תקוּתִי שֶׁמִּזְמַן לְזַמֵּן מוֹסִיף בְּקִבְעוֹת עֵתִים בְּלִמּוּד תּוֹרַת הַחֲסִידוֹת, נוֹסֵף עַל שְׁמִירַת שְׁלֹשֶׁת
 הַשִּׁיעוּרִים הַשּׁוּיִם לְכָל נֶפֶשׁ מִתְּנַקְתָּ כ"ק מו"ח אֲדמו"ר זְצוּקֵלֶה"ה נבג"מ זי"ע בְּחוֹמֵשׁ תַּהֲלִים וְתִנְיָא
 הַיְדוּעִים, וְיִהִי רִצּוֹן שִׁיבֶשֶׁר טוֹב בְּכָל הָאֲמוּרָה, וּבִפְרֹט שְׁזִכּוֹת גִּזְע מַחְצַבְתּוֹ מִסִּיעֵתָּ, וְיִשְׁקִיעַ אֵת הַקִּנְאוֹת
 שֶׁל מוֹרֶשֶׁת אֲבוֹת בַּהֲפָצַת תּוֹרַת הַחֲסִידוֹת הַדְּרוֹתִי וּמִנְהַגִּי בְּכָל מְקוֹם שִׁידוּ מִגַּעַת, שִׁידוּעַ עַד כִּמָּה
 מִסְרוּ נֶפֶשׁ רַבּוֹתוֹ נִשְׁאֵנוּ הַק' עַל הַפָּצַת תּוֹרָה זוֹ, שְׁמִזָּה מוֹבֵן ג"כ הַנַּחַת רוּחַ שְׁגוּרִמִּים לָהֶם בַּהֲפָצָה
 זוֹ וְהַתְּעוּרוֹת ר"ש שְׁמַעוֹרִים עַל כָּל אֵלוּ הַעוֹשִׂים וְהַמַּעֲשִׂים בַּהֲמַצְטֵרֵךְ לָהֶם בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחוֹתֵינוּ.

הַמַּחֲכָה לְבִשׁוּ"ט.

10 הגמרא: צער דמאי - איזה צער יש לאנוסה בביאתו. משיבה
11 הגמרא: אמר אבות דשמואל, צער שחבטה על גבי קרקע כדי
12 לאנוסה.
13 מקשה הגמרא: מתקין לה רבי זירא, אלא מעתה - לפי דברך, אם
14 אירע שחבטה על גבי שוין - בגדי משי, שאינם מצערים, קבי נמי
15 דפסור - האם יהא פטור מתשלומי צער. ובי תיקא קבי נמי - ואם
16 תאמר שאכן באופן כזה פטור, והרי מוכח מברייתא שהצער אינו
17 מחמת שחבטה על גבי קרקע, דהתניא, רבי שמעון בן יהודה אומר
18 משום רבי שמעון, האונס את הנערה אינו משלם לאביה את הצער,
19 מפני

1 המשנה מביאה אופנים שהאונס פטור מלקיים את אנוסתו לאשה:
2 נמצא בה דבר ערוה האוסרה עליו, כגון שזינתה לאחר שנישאת
3 עמו, או שאינה ראויה כלל לבא בקהל ישראל, אינו רשאי לקיימה
4 לאשה, שנאמר (דברים שם) 'ולו תהיה לאשה', ודורשים שבאשה
5 הראויה לו לנישואין דיבר הכתוב, יצאו אלו שאסורות עליו ואינן
6 בכלל זה.

נמרא

9 הגמרא מבררת את מה ששינוי שהאונס נותן את הצער. שואלת

אגרות קודש

בי"ה, י"ט אד"ש, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מ"ז אד"ר שהגיע ז"ע לידי, בקשת ברכה פ"נ בקשר עם מצב בריאותו.

בעת רצון יזכירוהו על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך
לו מתאים לתוכן כתבו.

ומאחר שיש לו חלק בעניני בית הכנסת, ובדורותנו אלה ביהכ"נ הרי הוא גם בית המדרש, ז.א.
ענין תלמוד תורה דברים, מובן וגם פשוט, שכל שישתדל יותר להיטיב עניני יראת שמים והלימוד
בביהכ"נ, זכות הרבים מסייעתו להוספה בברכות השי"ת וגם בעניני בריאותו הוא,

וכיון אשר אצל איש ואשה הישראלים, הרי הגשמיות והרוחניות יחד יהלכו, יכולים לפעול
על בריאות הגוף ע"י חיזוק בבריאות הנשמה, ובפרט במצות. וכמאמר רז"ל רמ"ח מ"ע כנגד רמ"ח
אבריו של אדם, מובן שמיחוש ברגלים התיקון ברוחניות שלו הוא בעניני צדקה, שהרי הוא היקום
אשר ברגלו, כדברי רז"ל,

ועוד והוא העיקר בעניני אמונה, שהיא המעמידה את כל האדם וכפסק דין רז"ל, בא חבוקק
והעמידן על אחת, שנאמר וצדיק באמונתו יחי' ועמד כולם צדיקים, ואף שכל ישראל מאמינים בני
מאמינים, הרי אמונת בניי צריכה להיות דוקא באופן שתשפיע על מהלך מחשבתו במשך כל היום,
ז.א. שבכל מאורע וענין יחקור ויחפש ענין ההשגחה פרטית אשר בו, למרות ההעלם וההסתרה דלבושי
הטבע, וידע ברור אשר כל זמן שלא מצא נקודת ההשגחה פרטית עדיין אינו יודע הענין והמאורע
לאמיתתו, ועד כדי כך שיהי' חסר בשביעת רצונו, שמצב נפשי זה, הוכחה אשר אמונתו היא במילואה,
ולא רק באופן מקיף או באופן חלקי, אף שגם אז פשיטא שמאמין הוא וכנ"ל דכל ישראל מאמינים
בני מאמינים,

ועל האמור הוראה ברורה היא ברז"ל, וכדבריהם על הכתוב, והי' אמונת עתך וגו' אמונה זה
סדר זרעים, שמאמין בחי העולמים וזורע (ירושלמי הובא בתוס' שבת ל"א א') שפירושו שאפילו בענין
הזריעה אינו סומך על חוקי הטבע, כי אם אך ורק על אמונתו בחי העולמים, ורק זה ממריצו להשליך
הגרעינים בארץ ולהאמין ששו"ס יצמיח.

ועד כמה אמיתית היא האמונה הנ"ל, מובן ג"כ מימי הפורים שז"ע באנו מהם, שלכאורה
הצלת ישראל היתה באופן הכי טבעי, ע"י שבת ישראל היתה אשתו של המלך המולך בכיפה, ובכ"ז
נחשב זה מהנסים הכי גדולים עד שקבעו לזה יו"ט בפ"ע, ברכת שעשה נסים עד היום הזה, ואפילו
מסכת בפני עצמה, אף שלא זכה לזה נס חנוכה.

בכבוד ובברכה לבשו"ט בכל האמור.

ב"ה, ט"ז אדר"ש, תשי"ט

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו :

בודאי נהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחה אצלו
הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה וקיום מצותי' מתוך הרחבה.

בברכה לת"ת ביר"ש.

לפלא מש"כ שבענין לימוד והפצת תוה"ח אין שינוי - והרי נצטוינו מעלין בקדש, ובפרט ע"פ
דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר שבתקופתנו - כאו"א בדוגמת המטפס על הר משופע ביותר שא"א עמידה
כ"א עלי' או כו'. - וג"ז יש להמליץ במרז"ל שדורו שמשיח בא הוא כולו זכאי או חייב. וק"ל.

ב"ה, ט"ז אדר"ש, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מערב פורים, ומצורף אליו מכתב אחת האמהות מהתלמידים אשר בכתתו,
ותוכנו, שחוששת להדתיות של בנה שי' אשר לפי הבנתה הוא יותר מדי ומשפיע על בריאותו שלא
כרצוי.

ומובן שבחלק הכתוב במכתבה, כוונתי למה שמוזכירה שאיננו משתתף במשחק חבריו וכן
מקמץ בטיולים וכו', צודקת היא, שהרי הגוף צריך להיות בריא ושלם, בכדי שיוכל לעבוד את ה' כדבעי
(ראה רמב"ם הלכות דיעות סוף פרק ג' ורפ"ד) ובפרט ע"פ פתגם הרב המגיד ממעזריטש, נקב קטן בגוף
עושה נקב גדול בנשמה, ורואים בהנוער דארצות"ב, שכשמשינים ממה שהורגלו במה שנוגע להגוף, הרי
זה משפיע על מצב העצבים שלהם וכו', ובפרט שלפ"ד, באם תראה האם שמהישיבה השפיעו על בנה
שיעשה יותר שמח וישתתף עם בני גילו בענינים של נופש, כמובן בהתאם לסדרי התורה וכיו"ב, ותראה
שהשפעה באה מאלו המורים הלומדים תוה"ק עם בנה, לא רק שתסכים על הדתיות שלו, כסגנונה,
אלא שעוד תוסיף מצדה.

בודאי למותר לפרט המובא בכ"מ בתוה"ק חילוק דטופח, וטופח ע"מ להטפח, וכיון שתפקיד
כל מורה בישראל (אפילו זה שבחיצונית אינו מלמד לימודי קדש, ועאכו"כ של זה המלמד תורתנו
תורת חיים) להטפח את תלמידיו, מובן שהוא צ"ל טופח ע"מ להטפח באותן הענינים שצריך להחדיר
בהתלמידים, שכולל שני הענינים העיקריים, יראתו וחכמתו (חכמה אמיתית חכמתו ורצונו של הקב"ה
שנתגלתה בתורתנו) ובסדר דיראתו קודמת לחכמתו, והנמשל מובן, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בטח יודע משלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים, ועכ"פ ישמור עליהם מכאן
ולחבא.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 ב. ואין לאחר תפילת מוסף יותר משבע שעות על היום¹¹ דהינו שעה אחר חצות והמאחר כל כך נקרא
- 2 פושע¹² ואף על פי כן יוצא ידי חובתו מפני שזמנה כל היום אפילו אם כבר התפלל מנחה חוזר ומתפלל
- 3 מוסף כמו שיתבאר¹² ואם שכח ולא התפלל אותה עד שחשכה¹³ אין לה תשלומין כמו שיש לשאר תפלות
- 4 כמו שנתבאר בסיומן ק"ח¹⁴:

סימן רפו דיני תפילת מוסף בשבת סעיף ב

הלכתא רבתא

- ו[על היום - לכתחילה אין לאחר תפילת מוסף יותר משש שעות ומחצה⁹.
- ז[על היום - היינו שעות זמניות שהם שעה אחת זמנית אחר חצות¹⁰.
- ח[נקרא פושע - כשעושה זאת מחמת עצלות, אך אם

צינונים והוספות

- 9 שאז מתחיל זמן מנחה ולכמה דיעות כשהגיע זמן מנחה - יש להתפלל קודם מנחה, וראה להלן המובא מסי' תרכ.
- 10 שחושבין היום י"ב שעות מנן החמה עד השקיעה (קצות השלחן סי' פג בדה"ש ס"ק כא).
- 11 ראה להלן סעיף ה, שאין להתפלל מנחה בציבור קודם מוסף, ולהלן סי' תרכ ס"א: טוב שלא להאריך בתפלת שחרית כדי למהר בענין שיוכל להתפלל מוסף קודם ו' שעות ומחצה ואם האריך החזן יותר מדאי ואי אפשר שלא יאחרו מוסף עד לאחר ו' שעות ומחצה יש לדלג סליחות ואבינו מלכנו כדי להתחיל תפלת מוסף קודם שיגיע זמן תפלת המנחה דהיינו ו' שעות ומחצה שאז מן הדין צריך להתפלל מנחה תחלה כמ"ש בסי' רפ"ו.
- ומכל מקום אם אירע שאיחרו להתפלל מוסף עד ו' שעות ומחצה אעפ"כ יתפללו מוסף תחלה קודם מנחה מטעם שנתבאר שם ע"ש.
- 12 לקמן סעיף ה.
- 13 כן משמע משו"ע שהוא כמו מנחה, וכן מוכח בתוס'

- ברכות דכ"ו ד"ה תפלת.
- ומי שנוהג כר' יהודא והתפלל ערבית מבעוד יום אחר פלג המנחה, ונזכר שעוד לא התפלל מוסף, צ"ע אם רשאי להתפלל עוד מוסף כיון שכבר עשהו לילה בתפלת ערבית, כמבואר בדוכתי טובי עי' או"ח סי' ל' ויו"ד סי' קצ"ו ובקו"א לאדמו"ר סי' רס"א אות ג', וכמו שאינו יכול להתפלל מנחה של חול אחר שהתפלל ערבית של שבת, כן אינו יכול להתפלל מוסף אחר שהתפלל ערבית, או שעכ"פ יכול להתפלל בתורת תשלומין, כיון שעוד לא עבר זמן הקרבת הקרבן, דהא דאין תשלומין למוסף הטעם לפי שעבר זמן הקרבן, ובזה שעדיין יום הוא - יש לו תשלומין וצ"ע (קצות השלחן סי' פג בדה"ש ס"ק כב).
- 14 סעיף י: עבר כל היום ולא התפלל מוסף אין לה תשלומין שהאיך יקרא הקרבנות וכבר עבר זמן מוסף וגם לא תקנו ז' ברכות של מוסף אלא משום ונשלמה פרים שפתינו בלבד, ובזה ודאי עבר זמנו בטל קרבנו אבל שאר תפלות שהן בקשת הרחמים ולואי שיתפלל כל היום.

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 יא יש אומרים שלא אסרו להציל יותר מג' סעודות וכלי
- 2 תשמישו הצריכים לו היום אלא כשמציל לחצר
- 3 המעורבת או למבוי המעורב שהן סמוכים לרשות הרבים
- 4 וגם אינן מקורין ודומה קצת לרשות הרבים אבל לבית אחר
- 5 שעירב עמו יכול להוציא כל מה שירצה ואף לחצר לא אסרו
- 6 אלא לחצר חבירו שהיא צריכה לערב עמו אע"פ שעירב
- 7 עמו אבל לחצר שלו שאין צריך עירוב כלל יכול להוציא
- 8 כל מה שירצה.
- 9 ויש אומרים שאין חילוק כלל בכל זה שכיון שטעם האיסור
- 10 הוא משום חשש כיבוי מה לי [ל]חצר מה לי לבית מה לי
- 11 לחצר חבירו מה לי לחצרו ויש לחוש לדבריהם:

- 12 יב כל כתבי הקדש מצילין אותם מפני הדליקה ובימי
- 13 חכמי התלמוד לא ניתנו ליכתב אלא כ"ד ספרים אבל
- 14 לא תורה שבעל-פה ולא כל הברכות והתפלות שתיקנו
- 15 חכמים אלא היו בעל-פה ואף כ"ד ספרים לא ניתנו ליכתב
- 16 אלא על עור בהמה טהורה ובכתב אשורי ולשון הקודש
- 17 ובדיו אבל לא על הנייר ולא בכתב או לשון אחר אפילו
- 18 תרגום אלא היו מתרגמין בעל-פה ולא במיני צבעונים
- 19 כמ"ש בסי' ל"ב גבי תפילין ואם נכתבו בכתב או לשון אחר
- 20 אפילו בחול אסור לקרות בהם אלא מניחם במקום התורפה
- 21 והם מתאבדים מאליהם עם האזכרות שבהם הכתובות ג"כ
- 22 באותו כתב או לשון ולפיכך אין מצילים אותם בשבת מפני

כותב אשורית ולשון הקודש ובדיו על הקלף הרי לא ניתנה
תורה ליכתב אלא ספר שלם ולא פרשיות פרשיות אלא
משום עת לעשות לה' כמ"ש ב"ד סי' רפ"ג] ולפיכך אין
קורין בהם ואין מצילין אותם בשבת מפני הדליקה שהרי
אינן בכלל כתבי הקדש (אבל מצילים אותם ממים או שאר
דברים המאבדם שהרי אינם אסורים בטלטול כמ"ש בסי'
ש"ח שאפילו קמיע שאינו מומחה מותר לטלטלו) ומכאן
אמרו חכמים כותבי קמיעין וכל כיוצא בהם מדברים שלא
שייך לומר בהם עת לעשות לה' הרי הם כשורפי תורה
שהרי לא יצילו אותם מפני הדליקה בשבת ויניחום לישרף.
ויש אומרים שמותר לכתוב ולהציל שכיון שניתן רשות
לכתוב אזכרות בברכות וכן פסוקים שבסידורי תפלות
ותחנונים משום עת לעשות לה' הוא הדין שניתן רשות
לכתבם בקמיעות או שאר מקומות אע"פ שלא שייך בהם
עת לעשות לה' ובלבד שלא יכתבם במקום שיוכלו לבא
לידי בזיון כגון באגרות כמ"ש ב"ד סי' רע"ו והעיקר
כסבא הראשונה:

יד תורה שבכתב קודמת להציל לתורה שבעל-פה:

טו ספר תורה שבלה או נמחק ויש בו ללקט פ"ה אותיות
אע"פ שאין בהם אזכרה הרי הוא עומד בקדושתו
ומצילין אותו לפי שכן מצינו ספר שלם בתורה שאין בו
אלא פ"ה אותיות דהיינו פרשת ויהי בנסוע הארון שנחשבה
לספר בפני עצמו והוא שפ"ה אותיות אלו הן תיבות שלמות
אע"פ שהן מפורזות אבל תיבה שנחסר ממנה אות אחת אין
הנשאר ממנה מצטרף לעלות לחשבון פ"ה ואם יש בספר
תורה זו אזכרה אחת שלימה מצילין אותה בשבילה לבדה
אע"פ שהשאר כולה נמחק ובלה:

טז תיבות של תרגום שבמקרא כגון יגר שהדוּתא וכדנא
תימרון להום שכתבו בלשון הקודש אע"פ כ' הן
מצטרפות ועולות לחשבון פ"ה:

יז כל דבר שמצילים אותו מפני קדושתו מצילין אותו
אפילו לחצר שאינה מעורבת או למבוי שאין בו שיתוף
ובלבד שיהיו כל תיקוניו קיימים דהיינו ג' מחיצות ולחי או
קורה שלא הקילו בכתבי הקדש אלא לענין חסרון תיקון
העירוב או השיתוף בלבד אבל לא לענין חסרון תיקון אחר
בין במבוי בין בחצר:

חלק ב סימן שלד דיני דליקה בשבת סעיפים יא"ז

הדליקה ולא (ממים) או שאר דבר המאבדם מפני שהם
אסורים בטלטול (וגם בחול אין להצילם אלא יניחם
שיאבדו) אבל אם כתובים בלשון הקודש וכתב אשורי על
נייר או במיני צבעונים אע"פ שאסור לקרות בהם אפילו
בחול אע"פ כ' מצילין אותם מפני הדליקה בשבת מפני
האזכרות שבהם חוץ ממגילת אסתר שאין בה אזכרות מפני
שנשתלחה ליכתב בדתי פרס ומדי ולפיכך אין בה קדושה
אלא אם כן כתובה כהלכתה.

וכל זה בימיהם אבל עכשיו משום עת לעשות לה' הפרו
תורתך התירו לכתוב כל הספרים אפילו של תורה שבעל-פה
וכל הברכות והתפילות מפני שנתמעט הלב ונתרבה השכחה
ולכן מצילין אותם מפני הדליקה ומכל מקום התורפה
בשבת.

וכן התירו משום עת לעשות לה' וגו' לכתוב אפילו כ"ד
ספרים תרגום וכל לשון ובכל כתב על הנייר מפני שאין כל
אדם יכול לכתוב אשורית וגם אין הכל מבינים לשון הקודש
וגם אין ספק ביד הכל לקנות הקלף ולכן מצילים אותם ג"כ
מפני הדליקה ומכל מקום התורפה.

אבל מכל-מקום אסור לכתבם במיני צבעונים אפילו בזמן
הזה מפני שבקל יוכל לקנות דיו כמו מיני צבעונים ואם
נכתבו אסור לקרות בהם אפילו בחול ואע"פ כ' מצילין אותן
מפני הדליקה ומכל מקום התורפה מפני האזכרות שבהם
חוץ ממגילת אסתר שאין בה אזכרות.

במה דברים אמורים כשנכתבו בכתב אשורית ולשון הקודש
אבל בכתב או לשון אחר מותר לכתבם אפילו במיני
צבעונים וקורין בהם ומצילין אותם.

וכל זה בכ"ד ספרים של תורה שבכתב אבל שאר ספרים
מותר לכתוב במיני צבעונים בכל ענין וקורין בהם ומצילין
אותם:

יג לא התירו בזמן הזה לכתוב בשאר לשונות אלא
כשאותו העם בקיאים באותו לשון אבל אם אינן מבינים
אותו אסור לכתוב ואין קורין בו ואין מצילים אותו (בין
בכ"ד ספרים בין בשאר ספרים של תורה שבעל-פה) שהרי
לא התירו אלא משום עת לעשות לה' וכשאינן העם מבינים
לא שייך עת לעשות לה'.

(וכן אסור לכתוב שמות שאינן נמחקין או פסוקים בקמיעות
או בשאר מקומות שלא שייך בהם עת לעשות לה') ואפילו

לקוטי תורה

הביטול. הא' בחינת ביטול היש לאין; והוא
אתעירותא דלתתא לביחינת [הביטול הב' שהוא]
גילוי ביטול האמיתי, דהיינו שיהיה גילוי בחינת
"אין" ממש.

נבאר לעיל, שבביטול הנבראים לאלקות יש
שתי מדרגות: (א) "ביטול היש לאין" (שאדם
מכניע את ישותו). (ב) מדרגה נעלית יותר -

תוכן הפרק: מטרת מצוות שביעית - להחזיר באדם
רגש של ביטול מוחלט, עד ש"אדם ובהמה" שווים
[לאחרי שנתבאר בפרק הקודם שמהותה של שבת
היא - ה"ביטול" ("השבתה") שנפעל בישות הנבראים,
ישוב לבאר את שתי הבחינות שבשבת, שבת תתאה
ושבת עילאה].
והנה מבואר למעלה שיש ב' מדרגות בבחינת

[פ' בהר], שנק' ג"כ שבת כמ"ש ושבתה הארץ
שבת לה', שהוא ג"כ בחינת שבת ועלייה,
שהיש במל לאין.
מצות שמיטה נק' "שבת" - "שהוא ענין
הביטול" - לפי שבמצוה זו בא לידי ביטוי באופן
גלוי ענין "ביטול היש לאין" (שהוא בחינת "שבת
תתאה" כנ"ל).

[והולך ומבאר כיצד בא לידי ביטוי ענין "ביטול
היש לאין" במצות שמיטה:]

כי שש שנים שזורע וחורש וקוצר לעצמו הוא
בחינת יש ודבר, והארץ ופירותיה הן שלו
דוקא, נמצא הוא בחינת יש ודבר.

ובשביעית הוא בחינת ביטול היש ולכן נעשה
הפירות הפקר.

בשביעית, שאז הקב"ה מפקיע בעלות האדם
מפירות שדהו ונעשים הפקר - הרי זה ענין של
ביטול ישותו ומציאותו.

רק שיוכל לזכות מן הפקר כאדם אחר הזוכה
מן הפקר כו', ולכן כתיב ולבהמתך ולחיה כו'
שכל זמן שחיה אוכלת בשדה כו'.

מה שאדם יכול ליהנות מפירות שדהו
בשביעית אינו משום שיש לו איזו שהיא בעלות
על השדה אלא מפני שגם הוא יכול לזכות מן
ההפקר כמו כל אדם אחר.

וכמו שדרשו רז"ל על פסוק "ולבהמתך ולחיה"
אשר בארצך תהי' כל תבואתה לאכול" - "כל זמן
שחי' אוכלת מן השדה האכל לבהמתך מן הבית",
כלומר, זה שאתה יכול ליהנות מפירות שביעית
ולהאכילם לבהמתך אינו לפי שהפירות הם שלך,
אלא שבהמתך מותרת לאכלם כמו שהחי' (של
הפקר) אוכלת אותם מן השדה.

וזהו מצות ביעור בשביעית שמוכרח להוציאם
מן הבית, וזהו ביטול היש בפועל ממש.

וביותר מודגש ענין ביטול מציאות האדם,
בחובת ביעור: דכאשר "כלה לחי' מן השדה כלה
לבהמתך מן הבית", וחייבים לבער את הפירות מן
הבית. היינו שלא זו בלבד שפירותיו נעשו הפקר
(שבזה עדיין יכול עכ"פ לזכות בהם מן ההפקר
כאדם אחר), אלא (שבהגיע זמן הביעור) עוד חייב
להוציא את הפירות שזכה בהם מן הבית, שבזה

"ביטול אמיתי", שהנבראים מתבטלים באמת
באלקות עד שהם בבחינת "אין ממש", דבהגלות
נגלות אור אין-סוף ב"ה הסובב כל עלמין, אזי
מתבטלים הנבראים בביטול אמיתי (פירוש, לא
שחוזרים להיות אין ואפס כמו קודם ששת ימי
בראשית, אלא שכל ענינם הוא מה שהם כלים
לאלקות ומה שאור אלקי מתגלה עליהם).

[והאין ממש] היינו אור אין-סוף ב"ה, מה
שהוא בבחינת סובב כל עלמין ואינו מושג כלל,
ולכן נק' אין, ועל ידי גילוי זה יהי' הביטול
אמיתי.

אור ה"סובב כל עלמין" נקרא בשם "אין" לפי
שאור אין-סוף ב"ה אינו מושג לנבראים, "לית
מחשבה תפיסא ביי", פירוש, אור זה אינו בגדר
השכל כלל, ובמילא קוראים אנו לאור זה בשם
"אין", כי אינו נתפס כלל בחושי הנבראים.

לפיכך, בהגלות נגלות אור אין-סוף ב"ה
הסובב כל עלמין, מתבטלים הנבראים באמת,
כנ"ל.

ובך יובן שיש ב' בחינות אלו בשבת, וזהו ענין
שתי שבתות כהלכתן שיש בכל שבת, דהיינו
שבת תתאה ושבת עילאה.

שתי הבחינות בביטול - (א) ביטול היש לאין,
(ב) "ביטול האמיתי" - הן הן שתי הבחינות
ב"שבת" (שענינה - "ביטול" כנ"ל), שבת תתאה
(ביטול היש לאין) ושבת עילאה (ביטול האמיתי).

כלומר:

כשם שב"עליית" הנשמה - היינו הביטול
הנפעל בה - על ידי מצוות, יש שתי בחינות,
דקודם-כל צ"ל ענין "ביטול היש לאין" (והוא
בזמן הזה), ורק אח"כ אפשר להגיע ל"ביטול
אמיתי" (לעת"ל) - כך ה"ביטול" דשבת מתגלה
בסדר והדרגה, דקודם-כל ישנה ה"עלי" הפועלת
"ביטול היש לאין" (בחינת שבת תתאה), ורק
אח"כ מתגלה המדריגה העליונה בביטול, "ביטול
אמיתי" (שבת עילאה).

[ועתה ירחיב הביאור בשתי מדריגות הללו
בשבת:]

והנה להבין ענין שבת תתאה צריך לחקרים
תחלה ענין מצות שביעית הכתוב בסדרה זאת

39 אבל כשמתבטלים לגבי בחינת סובב כל עלמין,
40 שמקיף על כולן בהשוואה אחת, הרי כולן שוין,
41 כי בבחינת סובב נאמר אדם ובהמה תושיע ה',
42 בהשוואה אחת.

43 אור הסובב כל עלמין הוא אור אין-סוף ב"ה
44 בעצמו, שהוא אור בלתי מוגבל כלל, ולפיכך הוא
45 מובדל ומרום מכל העולמות כולם, גדול כקטן,
46 ומקיף אותם בהשוואה אחת.

47 ועל זה נאמר "אדם ובהמה תושיע ה'", ופירשו
48 חז"ל) שכוונת הכתוב להורות על הענוה והשפלות,
49 "בני אדם כו' משימים עצמם כבהמה". ועומק
50 הכוונה ב"משימים עצמם כבהמה" על פי פנימיות
51 הענינים הוא, לא רק הנהגה של שפלות כו', אלא,
52 שכאשר האדם מרגיש ביטול אמיתי להקב"ה
53 עצמו, מצד גילוי בחינת "סובב כל עלמין", הרי
54 בבחינה זו אדם ובהמה שווים ממש, וכפי שנתבאר
55 לעיל בארוכה, שהקב"ה עצמו - "שווה ומשווה
56 קטן וגדול".

57 והיינו בחינת בהמה רבה כו'.
58 ובעומק יותר - ענין הביטול ל"סובב כל
59 עלמין" נרמז בלשון "בהמה" גופא.

60 והוא ע"פ המבואר במקום אחר, שיש "בחינת
61 בהמה שלמעלה מבחינת אדם, והיא הנקראת בשם
62 "בהמה רבה" [על שם הכתוב בסוף יונה "ובהמה
63 רבה"] שהיא בחינת אהבה רבה שלמעלה מן הדעת
64 המושג כו' שהוא מבחינת סובב כל עלמין, דכולא
65 קמי' כלא חשיב ממש".

66 פירוש: "בהמה" מורה על מדריגה שאין בה
67 השגה ודעת (בניגוד לאדם), אבל בזה גופא יש שני
68 אופנים - יש בחינת "בהמה" לגריעותא, שהיא
69 למטה מן הדעת, כמו בהמה כפשוטה, שזה שאין
70 לה דעת הוא לפי שהיא למטה ממדרגת אדם; אך
71 יש בחינת בהמה שלמעלה מן הדעת, שהיא
72 מדריגה שלמעלה מבחינת אדם, והוא התקשרות
73 וביטול להשי"ת שלמעלה מן השכל.

74 וטעם הדבר, כי התקשרות להקב"ה המיוסדת
75 על שכל והשגה הרי היא מוגבלת (לפי ערך גודל
76 ההשגה), אך התקשרות וביטול שלמעלה מן השכל
77 אין לה הגבלה [ועל זה נאמר "ואני בער גו' בהמות

1 נעשה "ביטול היש" בפועל ממש (ע"ד ענין שריפת
2 הקרבנות ע"ג המזבח, שהוא "ביטול היש לאין
3 בפועל ממש").

4 וגם מה שתלה הכתוב אכילת אדם באכילת
5 חיה, שכשבלה לחיה מן השדה אסור לו לאכול
6 וחייב לבער, היינו מפני שהוא ביטול היש עד
7 שאדם ובהמה שווים.

8 ובזה יובן עוד ענין - מה שלמדו חובת הביעור
9 (איסור אכילת האדם בפירות שביעית לאחר זמן
10 הביעור) מהכתוב הנ"ל "ולבהמתך ולחי' גו'",
11 שתלה הכתוב אכילת אדם באכילת חי' מן השדה.
12 והיינו לפי שזוהי כל מטרת מצות שביעית, להחדיר
13 באדם רגש של "ביטול היש", שכל-כך יהי' שפל
14 בעיניו עד שירגיש שהוא ובהמה שווין.

15 [דלכאורה תמוה, כיצד ניתן לתבוע מאדם שירגיש
16 את עצמו "בטל" עד כדי כך שהוא שווה לבהמה?

17 וזהו שממשיך:]

18 וזהו מפני שהוא שבת הארץ ועלייה בבחינת
19 סובב כל עלמין.

20 ביטול עצום כזה (שירגיש ש"אדם ובהמה
21 שווים") ניתן להרגיש רק בגלל ה"עלי" בבחינת
22 "סובב כל עלמין" (שזהו ענינה של "שבת") וכן
23 שביעית, (כנ"ל).

24 [והולך ומבאר הטעם:]

25 כי הנה התחלקות המדרגות דומם צומח חי
26 מדבר והו' מצד בחינת ממלא כל עלמין, שבאדם
27 מתגלה בחינת חכמה שלא נתגלה ונמשך בחינה
28 זו בבהמה וחיה, שנתגלה בהם רק בחינת
29 ה"חיות" בלבד [כשם הסוג - "חי" כו'.

30 נתבאר לעיל דממלא כל עלמין הוא החיות
31 האלקית שמתצמצמת בבחינת גבול ומדה, בכל
32 נברא ונברא לפי תכונותיו וגדריו. ונמצא שבחיות
33 זו יש ריבוי חלוקי מדריגות, כי לכל נברא יש חיות
34 מיוחדת המתאימה לתכונותיו המיוחדות.

35 ולפיכך, כל שינויי המדריגות, כגון מה שבאדם
36 מתגלה בחינת חכמה, מה-שאינ-כן בבהמה וחי',
37 שבהם נתגלה רק בחינת החיות בלבד, הכל הוא
38 מצד בחינת ממלא כל עלמין.

8 "בהמה" למעליותא - ונק' "בהמה רבה" - והיא
9 בחינת "סובב כל עלמין" שלמעלה מגדר חכמה,
10 שמצד בחינה זו, ביטול האדם להקב"ה הוא
11 למעלה מטעם ודעת.
12 ולכן באכילת שביעית אדם ובהמה שוין, והיינו
13 על ידי התגלות סובב כל עלמין.

ד"ה את שבתותי תשמרו פרק יג

1 הייתי עמך ואני תמיד עמך", דקאי על אמונה
2 פשוטה בהקב"ה שלמעלה מן הדעת וההשגה,
3 ו"בזה שאני בער ובהמות אני תמיד עמך", היינו
4 שזו בחינת "בהמה" למעליותא, דדוקא בגלל
5 ההתקשרות שלמעלה מהשגה הרי זו התקשרות
6 תמידית בלי שינוי];

7 וכן למעלה באלקות כביכול, יש בחינה הנק'

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

29 גאה, גאה על גיוותניא דוקא אבל על השפלים ונבזים
30 ונמוכי רוח אדרבה שם הוא יורד ושוכן כמו על ישראל
31 שנתונים לעפר מרמס ונבזים ושפלים מאד בעיני
32 העכו"ם בהם הוא שוכן וכמו על אברהם שאמר ואנכי
33 עפר ואפר כו' שם דוקא יורד ושוכן מן ההעלם לגלוי
34 וכמ"ש כי רם ה' ושפל יראה וכתוב מרום וקדוש אשכון
35 את מי אשכון את דכא ושפל רוח ואל זה אביט אל עני
36 ונכה רוח כו' כי טבע הרם ברוממות האמתי להגביה
37 שפלים ולרחמם ביותר וכמו שאנו רואים במלך ב"ו
38 שכל שהוא מרומם במלכותו יותר, יותר ישפיל גאים
39 ויתנשא עליהם ביותר, ויותר יגביה שפלים לרחמם
40 בהשגחה יתירה וזהו כבודו וגדלו דוקא כידוע וכן יובן
41 למעלה במלכותו ית' דכתיב ה' מלך גאות לבש כי לפי
42 ערך רוממות גאותו והתנשאות עצמותו כך הוא גאה
43 גאה להשפיל גאים ולהגבי' שפלים וכמאמר הזהר
44 דיורא דקב"ה באנון מאנין תבירין דוקא כעני ונכה רוח
45 דכא ושפל רוח כו' שם דירתו דוקא וד"ל (וראיה לזה
46 הוא מ"ש ונפשי כעפר לכל כו' פתח לבי בתורתך
47 ולכאורה מה שייכות יש להם זע"ז אך באמת הא בהא
48 תליא דכאשר נפשי כעפר ממש בשפלות ורוח נשברה
49 נבזה בעיניו נמאס אזי נפתח לבו בעזר העליון שנמשך
50 התעוררותו לפתוח לבו בתורת ה' וז"ש ונפשי כעפר כו'
51 אז ודאי פתח לבי בתורתך דפתיחת הלב מלמעלה אינו
52 אלא כשנפשו כעפר דוקא והוא מטעם הנ"ל דעל גאים
53 הוא מתנשא ומסתלק וז"ש לא בשמים היא לא תמצא
54 בגסי הרוח כו' אבל על שפלים הוא משפיל את עצמו
55 ונמשך עליהם כי רם ה' ושפל יראה ותועבת ה' כל גבה
56 לב מטעם הנ"ל וד"ל):

שער הפורים

1 (י) אך הנה יש להבין מ"ש וסוס אשר רכב כו' סוס א'
2 לבד דלפי הנ"ל היה במ"ת ב' מיני סוסים
3 כמ"ש כי תרכב על סוסך כנ"ל אמנם הענין הוא דגם
4 בסוס א' יש ב' מדרגות הנ"ל בעליה וירידה שזהו
5 העלאה והמשכה בחינת או"ח ובחינת או"י דהנה
6 בגימטריא סוס יש ב"פ ס"ג וידוע דפי' ס"ג הוא אותיות
7 גס שהוא בחינת הגאות והתנשאות והיינו א' בבחינת
8 או"ח וא' בבחינת או"י שהוא בחינת העלאה ובחינת
9 ההמשכה הנ"ל בענין המרכבה לגבי הרוכב וזהו וסוס
10 אשר כו' דסוס זה כולל ב' מיני מרכבות הנ"ל בעליה
11 וירידה שא' ע"ז כי תרכב על סוסך ב' סוסים כנ"ל
12 וד"ל וביאור הדברים הנה ידוע דאת זלע"ז עשה כו'
13 דכמו שיש בס"א בחינת הגסות והתנשאות כקליפה
14 דעמלק שהוא בחינת חוצפה יתירה כו' וזהו סוס
15 דקליפה כמו סוס ורוכבו כו' וכמ"ש לסוסתי ברכבי
16 פרעה כו' וכמו"כ לנגד זה להשפיל גאות דקליפה הוא
17 בחינת סוס דקדושה וכמאמר רז"ל ע"פ ביום ההוא
18 יהיה על מצילות הסוס קדש לה' כל מה שהסוס רץ
19 ומיצל כו' והענין הוא כמ"ש ז"ל עמ"ש כי גאה גאה
20 שהוא גאה על גיוותניא שהן עכו"מ שהן גאים הוא רם
21 ומתנשא עליהם בגאות האלקי כמ"ש רם על כל גוים
22 ה' שעל הגוים דוקא הוא רם ומתנשא פי' שמסתלק
23 ומתנשא מהם לפי שמטבע הרוממו' העצמות להתגאו'
24 על הגאים דוקא להשפילם ולהגביה שפלים ומפני
25 שהוא ית' נקרא מלך מרומם לבדו ברוממות העצמות
26 שלגדולתו אין חקר ומתנשא מימות עולם כו' ע"כ על
27 הגאים דוקא הוא מתנשא וע"כ נקרא רם על כל גוים
28 דוקא הוא בבחינת רוממות והתנשאות וכמ"ש כי גאה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו

1 **והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו**
 2 **לי לעם, ואיתא בילקוט משל למלך שהי'**
 3 **לו אריס, והי' אריסו מיטמר ממנו, א"ל המלך מה לך**
 4 **שאתה מיטמר מלפני, למחר אטייל אני ואתה ואהי'**
 5 **כיוצא בך, כך אמר להם הקב"ה לישראל למה אתם**
 6 **מזדעזעים ממני, למחר אני ואתם נטייל בג"ע ואהי'**
 7 **כיוצא בכם, וזהו והתהלכתי בתוכם, ושמא תאמרו לא**
 8 **יהי' מוראי עליכם ת"ל והייתי לכם לאלקים כו'.**
 9 **וי"ל לשון והתהלכתי ב' מיני הילוך, ולמטה בעבודה**
 10 **מצינו ג"כ ב' מיני הילוך, ובאברהם כתיב**
 11 **התהלך לפני, וכן בחזקי' כתיב אשר התהלכתי לפניך**
 12 **והטוב בעיניך עשיתי ופי' בגמרא שסמך גאולה**
 13 **לתפלה, ובמ"א כתיב אחרי ה' אלקיכם תלכו כו', והגם**
 14 **דגבי משה כתיב וראית את אחורי ופני לא יראו, זהו**
 15 **דוקא בבחי' ראי' אבל בחי' הילוך יש ג"כ בבחי' לפני.**
 16 **ולהבין זה, הנה כתי' והיו הדברים האלה אשר אנכי**
 17 **מצוך היום, ופי' בגמרא בכל יום יהיו בעיניך**
 18 **כחדשים. וי"ל איך יצויר זה. גם י"ל מארז"ל מה להלן**
 19 **באימה וביראה ברתת ובזיע כו' אף כאן כו', ולכאורה**
 20 **איך הוא הדמיון למה להלן, דשם כתיב פב"פ דיבר כו'**
 21 **וירד ה' על הר סיני כו' משא"כ עתה. ויובן ע"ד מ"ש**
 22 **בזוה"ק דיש ב' בחי' ממכ"ע וסוכ"ע, ממכ"ע הוא בחי'**
 23 **התלבשות, ע"ד התלבשות הנשמה בגוף שכח השכל**
 24 **מתלבש במוח והמדות בלב והמעשה בידיים וכח**
 25 **ההילוך ברגל, וכך למעלה כתיב ואתה מחי' את כולם**
 26 **הוא ג"כ בבחי' התלבשות, וכמ"ש לכבודי בראתיו**

ישראל כו', בראתיו עולם הנשמות יצרתיו עולם
 המלאכים, ובחי' סוכ"ע הוא למעלה מבחי' התלבשות
 והתחלקות, והקדוש בשמים ובארץ, ומתחת זרועות
 עולם, שמקיף מעלה ומטה כאחד. וזהו בכל יום יהיו
 בעיניך כחדשים, כי זהו הכלל שלהמשיך אור חדש צ"ל
 מבחי' סוכ"ע דוקא. והגם דבבחי' ממכ"ע כתיב ג"כ
 המחשך בטובו כו', אמנם זהו רק התחדשות הישנות
 ע"ד שהאדם נעשה בכל יום כרי' חדשה שאינו מתחדש
 רק אותו החיות דאומול, אבל ההמשכה שמבחי'
 סוכ"ע הוא בחי' אור"ח לגמרי, וזהו דוקא ע"י תומצ",
 וזהו אשר אנכי מי שאנכי מצוך היום דוקא, וכמ"ש
 היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם, אף שהקיבול שכר
 שבג"ע הוא בחי' גילוי אבל הוא רק בחי' זיו ממכ"ע,
 אבל המשכת אור"ח שמבחי' סוכ"ע הוא דוקא היום
 לעשותם, עולם המעשה תומצ"ג גשמיים עי"ז ממשיכין
 תר"ך עמודי אור אור"ח לפי שהארת הסובב הוא דוקא
 בעוה"ז הגשמי, וכמו שמצינו ג"כ בתשובה המקדש את
 האשה ע"מ שאני צדיק גמור ה"ז מקודשת שמא הרהר
 תשובה בלבד, משא"כ בבחי' הזיו שבג"ע א"א להגיע
 כ"א בסדר והדרגה גיהנם ונהר דינור, כמו"כ במצוות
 גשמיים שבעוה"ז האף שבכל יום מקיימין מצות ציצית
 תפילין ומתפללין בכל יום, אבל בכל יום הוא המשכה
 חדשה, וזהו בכל יום כו' כחדשים, וזהו שארז"ל ע"פ
 במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו, וע"פ והגיעו
 ימים אשר תאמר אין לי בהם חפץ אלו ימות המשיח
 שאין בהם לא זכות ולא חובה.

ערב שבועות תרס"ו

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

1 **ויובן בהקדים שורש ענין קריעת ים סוף, בהיות ידוע**
 2 **כי ים ויבשה הם בחי' עלמא דאתכסייא ועלמא**
 3 **דאתגלייא וכל מה שיש ביבשה יש בים רק שברואים**
 4 **שבים הם נכסים ומחופים במי הים, משא"כ ברואים**
 5 **שביבשה כו' וכמ"ש בד"ה אז ישיר שבתו"א, וע' בד"ה**
 6 **וירא ישראל שבתו"א ששרש ים ויבשה הם ב' שמות**
 7 **הוי' שלפני י"ג מדה"ר. והיינו כי ב' בחי' אלו דים**

ויבשה ישנם עד רום המעלות, והיינו שכמו במל'
 דאצי' הנה בחי' ים הוא בחי' המל' כמו שהיא באצי'
 שמקבלת מספי' דאצי', שלכן נק' הים סופא דכל דרגין
 כו', ובחי' ארץ הוא בחי' מל' כמו שנעשה מקור
 לבי"ע, והם ב' הבחי' שבהמוצע, כי בחי' המל' הוא
 הממוצע בין אצי' לבי"ע, והממוצע צ"ל כלול מב'
 הבחי' היינו בחי' ים ויבשה, וע' מזה בשה"ש בלק"ת

29 השפע מן המשפיע להיותו בערך ודוגמא מעט, וגם
30 ביכולתו להשפיע למקבל להיותו בערך ודוגמא מעט,
31 וכמו בין דומם לצומח יש ממוצע עצי אלמוגים שיש
32 בהם מב' הבחי' שהם בעצם אבן שהוא דומם ועכ"ז
33 הם צומחים, וכן בין צומח לחי יש ממוצע עוף שצומח
34 מן האילן כמבואר ביו"ד סי' פ"ד סט"ו וע' ג"כ ספ"ח
35 דכלאים מ"ה בענין אדני השדה, וכן בין חי למדבר
36 הממוצע הוא הקוף. והנה דצח"מ הם נגד אבי"ע
37 והממוצע ביניהם למעלה זהו בחי' כתר דעשי' שנעשה
38 ממל' דיצירה הוא ממוצע בין עשי' ליצי', וכן בין יצי'
39 לבריאה כו', ועמ"ש בד"ה ביום השמע"צ כנישין שיש
40 בו ג"כ מב' הבחי' ולכן הוא הנק' תחלת מעשיך ע"ש,
41 וע' מענין העמוד הממוצע בין געה"ת ובין געה"ע
42 בת"א בד"ה ואתה תצוה. גם אצי' ממוצע בין א"ס
43 לבי"ע בד"ה כי אברהם לא ידענו, ויש בו ב' הבחי'
44 ח"ע וח"ת, וג"כ חו"ב שהן י"ה זהו ענין ים בחי'
45 העליונה שבהממוצע ים החכ', ותו"מ שהן ו"ה בחי'
46 האחרונה ו"ה נגלות, כי שאל נא לימים ראשונים ו'
47 קצוות, אבל בג' ראשונות השאלה אסור ופי' בפרד"ס
48 ש"ח פט"ו כי ג"ר הם חב"ד שזה שייך לעצמותו, אבל
49 ו"ק חג"ת הם מדותיו להנהגת העולם כו', ועי' זח"ב
50 ס"פ יתרו דצ"ג סע"א שזהו"ע שלח תשלח את האם
51 ואת הבנים ו"ק תקח לך כו', ולכן ר"ת ישמחו השמים
52 הוא י"ה ור"ת ותגל הארץ ו"ה, היינו ו"ה בחי' עלמא
53 דאתגלייא וכגובה שמים על הארץ כך גבהו בחי' י"ה
54 חכמתו ובינתו כו'. ונמצא מובן עכ"פ שהוא כלול
55 משניהם דהיינו שיש בו כל ההשפעות של המשפיע
56 ממש וגם מקור להמקבל ממש.

1 בד"ה ביאור ע"פ שחורה אני כו' פ"ב, והנשמות כמו
2 שהם בבחי' עיבור בבחי' מל' בבחי' הנק' ים זהו כענין
3 הביטול דנוני ימא כו'.
4 (ב) וביאור הענין הנה עד"מ מבחי' חסד דאצי' שהוא
5 בחי' חסד בבחי' א"ס ממש, א"א
6 שיתווה ממנו בחי' חסד דבריאה שהוא בחי' מחנה
7 מיכאל באהבה בחי' בע"ג ממש, ונודע שהבע"ג עם
8 בלתי בע"ג אין להם ערך ויחוס כלל, ע' בלקו"ת
9 בשה"ש בד"ה ששים המה הראשון, ע"כ אי אפשר
10 שתלך השפע מאצי' לבי"ע אם לא ע"י ממוצע שכלול
11 משניהם דוקא, שהוא בחי' המל' דאצי' שע"י יורד
12 השפע להחיות ולהוות נבראים בע"ג. ואפי' למטה
13 בעוה"ז הגשמי אנו רואים באיזהו מן ההשפעות
14 שנשפעים מן המשפיע למקבל כשהם רחוקים בערך
15 זמ"ז יש ביניהם ממוצע, כי להיותם רחוקים זמ"ז א"א
16 שתלך השפע מן המשפיע למקבל ישר כ"א ע"י
17 ממוצע, שהוא יקבל השפע מן המשפיע ותתעלם בו,
18 וממנו יושפע אח"כ להמקבלים כו'. וכמו ענין
19 המתורגמן להשמיע הדרשה ברכים שהוא הממוצע בין
20 הדורש המשפיע ובין העם השומעים ומקבלים כו',
21 ועד"ז נא' אנכי עומד בין ה' וביניכם, גם משה ואהרן
22 שע"י הי' יצ"מ זהו כענין הממוצע, ובהממוצע יש ב'
23 בחי' זהו ענין משה ואהרן, וזהו ואהרן אחיך יהי'
24 נביאך וכמ"ש במאה"ז פ' בחוקתי דקי"ד ע"פ דומה
25 דודי לצבי. והנה נודע דכל בחי' הממוצע בהכרח
26 שיהי' כלול משניהם היינו מהמשפיע והמקבל,
27 שבהכרח שיהי' בערך ודוגמא מעט להמקבל, וגם יהי'
28 בערך ודוגמא מעט להמשפיע, ולכן ביכולתו לקבל

ויס משה את ידו

בס"ד, שש"פ, ל"ב.

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

10 החכמה הרי זה בבחינת אין לגבי הבינה היינו בבחינת
11 העלם שאינו מושג בבינה.
12 ומכל-מקום זהו עיקר המקור והסיבה להחשנה דבינה, -
13 אף שעצם ההנחה של החכמה נעלמת, היא המקור
14 האמיתי והסיבה האמיתית להשגה של הבינה, ובנוכח
15 לעיל דההנחה שכליות נותנת כח בחשנה כו' שתהיה
16 בריבוי גדול מאוד, בעקבות ההנחה שבנקודת החכמה.
17 (דבאמת בכל השכלה חדשה כמו שהיא בנקודת
18 ההשכלה של דרגת החכמה עיקרה בחינת ההנחה כלומר

1 ובנוא השפעת החכמה בבינה נקראת השפעת החכמה
2 אין ביחס לבינה, - הבינה לא משיגה באמת את
3 החכמה, ולכן קוראת לחכמה אין, כלומר שאינה מושגת
4 אצלה. והיינו שבחינת ההנחה שכליות כו', של החכמה,
5 שהיא המהות של החכמה, ההתאמתות שבה, הרי היא
6 לא קיימת כלל בבינה, דמה שמושג בבינה - מה שנקודת
7 ההשכלה של החכמה מתפשטת ונפרטת בבינה הוא רק
8 החיצוניות דהיינו השכלי שבנקודת ההשכלה, אבל
9 ההנחה שזהו בחינת העצמות שבנקודת ההשכלה של

33 כו', כִּי־אֵם לַגִּבּוֹת חֲכָמִים שֶׁהֵן מִכָּל־מָקוֹם בְּעֶרְכּוֹ שֶׁהִרִי
34 הֵם גַּם כֵּן חֲכָמִים, וּבְכָל זֹאת שִׁיךְ לֹמֵר שֶׁהוּא מוֹבְדֵל
35 כו', דְּרוֹקָא עַל דְּבַר שֵׁשׁ אִיזָה דְּמִיּוֹן נּוֹפֵל לְשׁוֹן הַבְּדִלָּה
36 שֶׁעַם הִיּוֹתוֹ דּוּמָה אֵלָיו מִכָּל־מָקוֹם אֵינוֹ מֵתַעֲרֵב עִמּוֹ כו'.
37 וְכֵן בַּחֲנִינָה הַבְּדִלָּה דַּחֲכָמָה שֶׁהִיא נִקְרָאת "קֹדֶשׁ", הוּא
38 שֶׁהִיא מוֹבְדֵלָת מַלְהוּת מוֹשֵׁג בְּשֶׁכֶּל כו', וְאִם כֵּן יֵשׁ
39 אִיזָה שִׁיכּוֹת בֵּין הַחֲכָמָה לְעִנְיָן הַחֲשֵׁנָה, כִּי כִנ"ל בְּדִבְרֵי
40 שְׁאִינוֹ בְּעֶרְךְ כָּלֵל לֹא שִׁיךְ לֹמֵר הַלְשׁוֹן הַבְּדִלָּה, וְאִין זֶה
41 בְּבַחֲנִינָה רֹאיה דַּחֲכָמָה שְׁאִין זֶה בְּבַחֲנִינָה שְׂכָלִי וְאִינוֹ
42 בְּעֶרְךְ חֲשֵׁנָה כו', - כְּלֹמֵר הַדְּרָגָה הָעֲלִיוֹנָה שֶׁבַחֲכָמָה
43 שֶׁהִיא בַּחֲנִינָה הָרְאִיה בְּכָלֵל לֹא בְּעֶרְךְ לְעִנְיָן הַחֲשֵׁנָה כָּלֵל,
44 וְעֲלִיהָ לֹא שִׁיךְ לֹמֵר כָּלֵל עִנְיָן שֶׁל הַבְּדִלָּה, כִּי־אֵם
45 בְּבַחֲנִינָה הַשְׂכָּלִי דַּחֲכָמָה - שֶׁהִיא הַדְּרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל
46 הַחֲכָמָה, הֵנָּה כֵּאֵן הִיא מָקוֹם לְדְּמִיּוֹן בֵּין הַחֲשֵׁנָה שֶׁל
47 הַחֲכָמָה לַחֲשֵׁנָה שֶׁל הַבִּינָה, וְלִכֵּן בּוֹה שִׁיךְ לַהֲבַחֵיר
48 שֶׁהַחֲכָמָה הִיא מוֹבְדֵלָת מִהֲבִינָה. דַּעַם הִיּוֹתוֹ דּוּמָה
49 לַחֲשֵׁנָה דְּבִינָה שֶׁהִרִי לְכַאוֹרָה זֶה עִנְיָן שֶׁל "נִקּוּדָה
50 שְׂכָלִית" וְכִמוֹ כָּלֵל לַגִּבּוֹת פֻּרַט, הִרִי זֶה בְּבַחֲנִינָה הַבְּדִלָּה
51 כְּאֵמֶת מִחֲשֵׁנָה דְּבִינָה מִפְּנֵי שֶׁעֲצָם עִנְיָן הַשְׂכָּלִי דַּחֲכָמָה
52 מִצַּד עֲצָמוֹ הוּא לְמַעַלָּה מִחֲשֵׁנָה כְּאֵמֶת כִּי־אֵם בְּבַחֲנִינָה
53 הַנַּחֲתָה כו', וְמָה שֶׁהוּא מִכָּל־מָקוֹם שְׂכָל וְכֹא כַּחֲשֵׁנָה -
54 שֶׁהִרִי הַבִּינָה מִקְבֵּלָת מִהַחֲכָמָה - זֶהוּ אֵינוֹ בַּחֲנִינָה הָעֲצָם
55 שֶׁלָּה כָּלֵל כִּי־אֵם בַּחֲנִינָה חֲצִיּוֹנוּת שְׂכָא עַל יְדֵי צִמְצוּם
56 כו' כְּנוֹכַח לְעֵיל.
57 וְגַם- סִיכָה נּוֹסֶפֶת - מָה שֶׁהַחֲכָמָה הִיא בְּבַחֲנִינָה הַבְּדִלָּה
58 מִהֲבִינָה, הוּא כִּי עִנְיָן הַחֲשֵׁנָה הוּא הַתַּעֲרָבוֹת הַדְּבַר
59 שֶׁמִּתִּיחַד עִם הַדְּבַר הַמוֹשֵׁג כְּמוֹ שֶׁהוּא לְאַחֲרֵים, וְכִמְשֵׁל
60 בְּתֵנִיא¹⁵ לַחֲשֵׁנָה מִעִנְיָן הַמְּזוֹן, הַמִּתְאַחֵד עִם הָאָדָם
61 וְנַעֲשֶׂה דָם וּבֶשֶׂר כְּבֶשֶׂר, וְכֵן כְּשֶׁמִּשְׁגִּיג דְּבַר, הִרִי הוּא
62 מִתְאַחֵד עִם שְׂכָלוֹ, וְהוּא מִפְּנֵי שֶׁבַחֲשֵׁנָה הִרִי כֹא הַדְּבַר
63 בְּבַחֲנִינָה הַתְּלַכְּשׁוֹת וְתַפְסִיחָה מִמֶּשׁ בְּכָלִים בְּבַחֲנִינָה אֹר
64 פְּנִימִי הִרִי זֶה בְּבַחֲנִינָה הַתְּאַחֲדוֹת מִמֶּשׁ, אֲבָל מָה

1 התאמתות הענין ולא ההשגה שבזה, וביחד עם זה -
2 היא דוקא - ההנחה - סיבת השכלי וההשגה כו', רק
3 שניכר הדבר ביותר כלומר האור שבענין וההתאמתות
4 שבענין, ניכר דוקא באיזה עומק ופנימיות דשכל כו' ולא
5 בלימוד חיצוניות השכל - ההשגה בלבד, כנוכח לעיל).
6 - שכאשר האור מתעלם בהשגה של בינה, יש לאדם
7 לקשר את עצמו שוב להנחה השכלית.
8 וזהו שהחכמה נקראת קדש בלי ו' (קדוש), - הו'
9 מסמלת את ההמשכה למטה¹¹, כציור האות ו' מלמעלה
10 למטה, ואילו קדש ללא ו', זה הבדלה עצמית, שאינה
11 מתערבת עם הדרגות התחתונות, והיא דרגת החכמה.
12 וכמו שכתוב¹² ושמרתם את השבת כי קדש היא, וידוע
13 דשבת הוא גילוי מוחין דאבא כו', - כלומר בשבת מאיר
14 גילוי בחינת החכמה הנקראת אבא¹³, ואיתא בזהר¹⁴
15 קדש הוא מלה בנרמיה (בפני עצמה), דפירוש קדש הוא
16 היותו מובדל, בשונה מקדוש שעניינו המשכה.
17 וכמו שענין ההבדלה הוא שאינו מתערב עם דוגמתו
18 היינו שהחידוש במושג "הבדלה" שמובדל גם עם דבר
19 שנראה שהוא כיוצא בו ובדומה אליו כו', כמו ישראל
20 והעמים, שבחיצוניות נראה דמיון ביניהם, ועל זה
21 אומרים "המבדיל בין ישראל לעמים", דהבדלה מדבר
22 שאינו בערכו אין זה הבדלה,
23 וכמו שאינו שייך לומר שהאדם מובדל מהבעלי־חיים
24 שאינו מערכו כלל ולכן לא שייך לומר שמובדל מהם,
25 כי זה עצמו שאומרים שהאדם מובדל מהבעלי־חיים
26 הרי זה יוצר איזה שהוא קשר ושכיכות ביניהם, והרי אין
27 ביניהם כל קשר. כי אם הבדלה שייך לומר רק כאשר
28 מובדל מדבר שבערך אליו,
29 וכמו כשאומרים על החכם שהוא חכם גדול בהפלאה
30 והבדלה היינו שהחידוש הוא שהוא מובדל גם
31 מהחכמים, דלגבי אנשים פשוטים אינו שייך לומר שהוא
32 מובדל שהרי אינם מערכו וממהותו כלל במהות השכל

11. ראה לקוטי תורה תזריע כב, ג. כד, ב. שיר השירים מ,
ג ואילך.

12. שמות לא, יד.

13. ראה לקוטי תורה צו (יא, ד): אבל מוחין דאבא החכמה
מאין תמצא אין נק' מה שאינו מושג למעלה מעלה מבחינת בינה והשגה
דהיינו שמתגלה בחינת אור א"ס ב"ה מה דלית מחשבה תפיסא כו' ולא
ניתן ליהנות בו מאחז שאין שם שום תפיסא והשגה. וענין גילוי זה הוא
ביטול ההשגה וביטול הנשמות במציאות באור א"ס ב"ה דלית מחשבה כו'
והגילוי הזה הוא שמתגלה בשבת, ולכן אמרו בקושי היתירו לדבר בד"ת
בשבת כי אורייתא מחכמה נפקת פי' נפקת יוצאת לחוץ כמו נפקת לבד
שריא הארה בלבד היוצאת מחכמה אבל עצמיות החכמה היא רמה
ונשגבה למעלה מעלה מבחינת אורייתא (וכמו שכתוב במקום אחר בד"ה
עוטה אור כשלמה בשם האריז"ל בפ' נובלות חכמה שלמעלה תורה ועמ"ש
בביאור ע"פ יתנית ובגילוי זה לא שייך שמחה ותענוג שאין השמחה
והתענוג נראה ונרגש אלא במה שיש תפיסא והשגה איך יציא מאפילה

לאור גדול ודיינו מאחז שנגרש בחינת אור גדול שהוא בבחינת מעלה
מעלה. ואחזר שיבין שירד מטה מטה הנה בעלותו ממטה מטה למעלה
מעלה תגדל השמחה במאד מאד. וכל זה לא שייך אלא במוחין דאימא
שרוא גילוי אור א"ס בבחינת יש והשגה איך שהוא מעלה מעלה כי אצל
מוחין דאבא שהם בבחינת גילוי מה שלמעלה מהשגה שם לא שייך מעלה
ומטה כלל ומעלה ומטה שוין וכחשכה כאורה שגם חשך לא יחשך כו'.
14. זוהר חלק ג, צד, ב.

15. לקוטי אמרים פרק ה', וזה לשונו שם: ולפי שבידיעת
התורה התורה מלובשת בנפש האדם ושכלו ומוקפת בתוכו לכן נקראת
בשם לוח ומזון הנפש כי כמו שהלחם הגשמי ון את הגוף כשמכניסו בתוכו
וקרבו ממש ונהפך שם להיות דם ובשר כבשרו ואזי יחיה ויתקיים כך
בידיעת התורה והשגתה בנפש האדם שלומדה היטב בעיון שכלו עד
שנתפסת בשכלו ומתאחדת עמו והיו לאחדים נעשה מזון לנפש וחיים
בקרבה מחיי החיים אין סוף ברוך הוא המלובש בחכמתו ותורתו שבקרבה
ו"ש ותורתך בתוך מעי.

לומר, שהבחינה העליונה שבחכמה היא בחינת האור, 34
והמים הוא בחינת החיצוניות של החכמה, והרקיע הוא 35
הבינה ממש. 36
וכיון שהשמן הוא בחינת חכמה, והיין הוא בחינת בינה, 37
הרי הנוגע בשמן לא פסל את היין, שאף שהשמן הוא 38
נמצא בכל דבר, הרי הוא גם מובדל מכל דבר¹⁸ וכך 39
בחינת החכמה שאינו מתערב עם הבינה בו'. 40
והרמ"ז – רבי משה זכות - פרשת אמור דף צ"ד עמוד 41
ב' כתב בשם 'לקוטי תורה' מהאר"ל על הפסוק¹⁹ 42
"כשמן הטוב שיורד על הזקן" שיש בדיקנא (זקן) ב' 43
בחינות הא' בחינת השערות ושם מציאות אימא, כלומר 44
בחינת הבינה הנקראת אמא, והב' אור הפנימי שיש 45
בתוכם (והוא בחינת שמן הטוב בו') היורד על הזקן, 46
והוא פנימיותם, והוא מציאות אבא בו' בחינת החכמה, 47
ומכאן ששמן הוא בחינת החכמה. (ועיין מה שיתבאר 48
לקמן פרק רד²⁰). 49
ומסכם הרבי נ"ע מכל ההסבר את המסקנה: ונמצא מכל 50
זה מובן מה שהחכמה היא בבחינת מעלה לגבי הבינה 51
אין זה רק בבחינת ריבוי האור – כלומר שההבדל בין 52
החכמה לבינה הוא לא רק בגילוי האור המאיר בהם, 53
שבחכמה מאיר אור רב ובבינה מאיר אור מועט, כ"אם 54
שהיא החכמה בבחינת מעלה בעצם מדריגתה לגבי 55
הבינה בו'. 56
קיצור. 57
אמנם באמת גם השכלי דחכמה הוא הנחה שכליות 58
שהוא תפיסת העצם שלמעלה מהשנה (למטה ממדריגת 59
הראיה) והשכלי הוא חיצוני, ולכן מה שמתיישב בנקודת 60
ההשכלה יכול להיות שלא יתישב עדיין בהשנה, וכמה 61
ענינים נפלאים שלמעלה מהשנה יש להם מקום בשכל 62
החכמים, 63
וההנחה מוסיף כח בהשכלי, ומה שמושג בבינה הוא 64
השכלי, וההנחה זהו בחינת האין שאינו מושג רק 65
שמוסיף כח, 66

שמובדל מגדר השנה – כלומר שכלי המוח אינם 1
תופסים אותו - הרי זה בבחינת הברלה בו', והוא 2
בבחינת ההארה האלוקית שאינו נתפס ואינו מושג כלל 3
רק מאיר למעלה משכלו ובינתו בו'. 4
וזהו הענין הפנימי של שמן שצף על גבי יין בפרק ב' 5
דמסכת טבול יום משנה ה', שם נאמר: "שמן שהוא צף 6
על גבי היין ונגע טבול יום בשמן, לא פסל אלא השמן. 7
רבי יוחנן בן נורי אומר, שניהם חבור זה לזה". כלומר, 8
טבול יום (מי שנטמא וטבל ולא שקעה השמש אחרי 9
טבילתו) שנגע בשמן, הרי הוא פוסל את השמן. אלא 10
שיש מחלוקת בין רבנן לר' יוחנן האם היין שנוגע בשמן 11
אף הוא נפסל. רבנן סוברים שאינו נפסל, כי היות 12
שהשמן צף על היין, הרי מה שנגע בשמן מובדל מהיין, 13
ואילו לר' יוחנן כיון שנוגעים זה בזה, הרי גם היין 14
נטמא. 15
והרבי נ"ע מסביר את שיטת חכמים (שהלכה כמותם) 16
שרק השמן נפסל ולא היין, על פי הסוד¹⁶: 17
דרבנן סבירא ליה (סוברים הם) שאינו חיבור – כלומר 18
שהנגיעה בשמן לא פוסלת את היין, כיון שאין חיבור 19
אמיתי בין השמן ליין, כי יין שיש בו טעם ומעורר 20
לשמחה, הרי הוא כנגד בחינת בינה – הבנה והשגה - 21
שהיא מקור להשתלשלות מה'שאיין' כן שמן שהוא 22
בחינת חכמה, כפי המוסבר בקבלה ובחסידות, וכדברי 23
הגמרא¹⁷ "מתוך שרגילים בשמן זית חכמה מצויה 24
בהם", הרי החכמה היא למעלה מסדר ההשתלשלות. 25
ובמאמר המוסגר מדייק הרבי נ"ע: (והיא – השמן - 26
בחינה עליונה שבחכמה שלמעלה ממה שהחכמה 27
נקראת מים שזהו בחינת חיצונית החכמה שהיא כן 28
מתערבת עם הבינה, כפי שהמים מתערבים עם היין, 29
וכמו השכלי שבחכמה ובחינת החיצונית שבה כנ"ל, 30
שהרי החיצוניות שבחכמה הבינה תופסת, ושמן יש 31
לומר שזהו בחינת אור שלמעלה ממים בו'), - כידוע 32
המבואר במקומות אחרים ענין של "חכמה", שיש 33

באריכות.

19. תהלים קלג, ב.

20. על פי שולי הגיליון. וזה לשונו שם: וז"ע כשמן הטוב על

הראש יורד על הזקן כ', דשמן הטוב הוא בחינת פנימי עתיק וכמ"ש שמן 34
למאור שזהו בחינת מאור שלמעלה מאור כ', ומב' במ"א בג' מדר' דונהר 35
יוצא מעדן הוא בחינת מים כ', ועדן הוא בחינת אור כ', ושמן למאור 36
הוא בחינת עדן עילאה סתימאה הנו' באד"ו דרפ"ח סע"ב ודר"צ רע"א. 37
והוא בחינת מוחא דעתיקא בחינת מו"ס שבו פנימי עתיק כ"ל, ולכן 38
השמן אינו מתערב כ', והיינו בחינת אנת חזד ולא בחושבן בחינת ה"א 39
שבקדושה כ' וה"ע קדושתו שלמעלה מקדושתכם כ', ובחינת שמן הטוב 40
יורד על הזקן שמאיר ביגת"ד כ', וכמ"ש באד"ו דקל"א א' דגדגין בי' י"ג 41
נביעין מבויעין דמשח רבות טבא כ', ובאד"ו דרפ"ט ב' י"ג נביעין 42
דמשחא רבותא טבא תליין בדיקנא כ'. הרי דבמל ונוצר מאיר בחינת 43
עצמו' ח"ס ממש ואם כן איך הוא בבחינת מקור לחכמה כ'.

16. ראה ביאור מחלוקת זו באריכות באמרי בינה לכ"ק

אדמו"ר האמצעי שער הקריאת שמע (נב, ד).

17. מנחות פה, ב.

18. ראה קונטרס עניינה של תורת החסידות אות ז': גם מטעם

זה, נמשלה תורת החסידות – לשמן. ריין דריין: שמן הוא נקודת התמצית 34
("עסענגן") של כל דבר. ומהו מוכרח, שמצד עצמו מובדל הוא מכל דבר 35
(כי באם היתה לו שייכות לדבר פרטי, לא ה' יכול להיות נקודת התמצית 36
של כל דבר). אלא שהוא בחינת "עצמי", ולהיותו עצמי, נמצא הוא בכל 37
דבר, כי העצמי נמצא בכל. ודבר זה, ככל הענינים שבפנימיות התורה, 38
מתבטא גם בנגלה דתורה, עד בהלכה למעשה: מצד אחד, השמן אינו 39
מתערב בשאר משקין. ולאידך גיסא, מפעפע הוא בכל דבר. ולכן נמשלה 40
תורת החסידות לשמן, כי גם בה – שתי תכונות אלו: מצד ענינה העצמי 41
– אינה מתערבת בשום דבר – עצם נקודת החיות שלמעלה מהתפשטות, 42
ולאידך גיסא – מתפשטת היא ומפעפעת בכל דבר ודבר, כנ"ל. עיין שם

- 1 וזהו שהחכמה היא דעת עליון שמאיר בה יש האמיתי
2 בחינת העצמי, ומה שבא ממנה בחשנה היא הארה
3 דבלא חשיב, ולכן נק' קדש שגם מדר' תחתונה
4 שבחכמה בעצם למעלה מהשנה, ואינו מתערב במדר'
- 5 שלמטה וכמו שמן שצף ע"ג יין (ובמקום אחר שהשמן
6 מפעפע בכל דבר ואינו מתערב והוא ענין אין קדוש כה'
7 כו').

שבת פרשת דברים תער"ב

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים – ה'ש"ת

לפני התפילה צ"ל כובד ראש – הכנעה ושפלות. הנשמה באצילות – טהורה היא.
בראתה, יצרתה, נפחתה – ב"ע. לפני התפילה, חסר החיבור לעצם הנשמה שנעשה ע"י
התפילה, ולכן נקרא במה – ישות וגסות רוח, שגם הרוחניות היא בגסות

- 1 "אין" * עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש". וצריך
2 להבין מהו ענין כבוד ראש, ואיזה צד יושנו
3 בכבוד ראש לפני התפילה, דמאמרו "אין עומדין
4 להתפלל אלא מתוך כבוד ראש" מוכן דזהו אחד מעקרי
5 תנאי התפילה שתהיה מתוך כבוד ראש דוקא. ורש"י
6 פ"ר "כבוד ראש – הכנעה ושפלות", דהכנעה ושפלות
7 עם היות דשניהם הוא ענין השכינה הנקרא
8 ציבוראכענקיט, בכל זה הנה הם חלוקים בסבתם
9 מהותם ופעולתם, דמהות ענין ההכנעה הוא שכינת
10 הגוף הבא בסבת הדברים המשברים את החומר,
11 ופעולתו הוא הכשרת הפלי, ומהות ענין השפלות הוא
12 שכינת הרוח הבא בסבת דברים המשברים את הרוח,
13 ופעולתו הוא הכשרת האור, והכנעה ושפלות הוא ענין
14 הכבוד ראש שקדם התפילה. והענין הוא, דהנה אמרו
15 רבותינו ז"ל: "כל הנותן שלום לחברו קדם התפילה
16 כאלו עשא במה, שנאמר 'חדלו לכם מן האדם אשר
17 נשמה באפו כי במה נחשב הוא', אל תקרי' במה אלא
18 במה", והינו דקדם עבודת התפילה שהיא עבודת הלב
19 נקרא "נשמה באפו", דהנה אנו אומרים "נשמה שנתת
20 בי טהורה היא, אתה בראתה אתה יצרתה אתה נפתתה
21 בי", ד"טהורה" קאי על הנשמה כמו שהיא באצילות
22 שנקראת טהורה, "בראתה" "יצרתה" "נפתתה" הם
23 העולמות בריאה יצירה עשיה, וכתוב "ויפח באפיו
24 נשמת חיים", וזהו דקדם התפילה נקרא "נשמה באפו"
25 ואין להנשמה התחברות עם עצם הנשמה כמו שהיא
- 26 למעלה, דהתחברות זו דהנשמה באפו עם עצם הנשמה
27 הוא על ידי העבודה דתפילה, אבל קדם התפילה הוא
28 רק באפו בלבד, ולכן הנה "במה נחשב הוא, אל תקרי
29 במה אלא במה", דבמה מורה על הגסות והישות. והא
30 בהא תליא, דלהיות דנשמה באפו, הנה מזה עצמו
31 נעשה בבחינת יש ומציאות, וכמו בפרוש ענין גסות
32 הרוח, אין הפנה שהוא יש חמרי ומציאות גשמי בלבד
33 ואין לו שום משג בענינים הנפשיים, וכמו ההמון מעמי
34 הארץ שעוסקים רק בישוה של עולם וטוהרים כל
35 ימיהם בעניניהם הארציים ואין להם שום משג בענינים
36 הנפשיים, כ"אם פרוש גסות הרוח, דהרוחניות עצמו
37 הוא בגסות. וכמו שאנו רואין בחוש בטבעי התכמים,
38 ד"ש חכם אשר כל המצאות השכלותיו באוריו והסבריו
39 הם מלבשים בענינים גשמיים, והינו דאף גם כאשר גוף
40 ועצם השכל הוא המצאה שכלית שיש בה דקות, וכן
41 הבאורים וההסברים הרי יש בהם דקות, בכל זה הנה
42 הפל בא אצל החכם ההוא בהגלמה ובדברים גסים, וגם
43 השפלה דקה ביותר הנה כאשר מבארה ומסבירה הרי
44 הוא מלבישה בלבושים גסים, והגם דעל ידי זה הנה
45 מוכן להשפלה בטוב, אבל עם זה הנה היא בגסות. ויש
46 חכם אשר כל המצאת השכלותיו באוריו והסבריו
47 מלבשים בענינים דקים ורוחניים, ואף גם כאשר גוף
48 ועצם ההמצאה שכלית הוא פשוטה ביותר, אף כאשר
49 החכם מבארה ומסבירה הרי היא נעשית דקה ובהירה
50 ביותר, כי החכם מלבישה בלבושים דקים ביותר. וזהו

(* נדפס בספר המאמרים קונטרסים חלק ב' עמ' תלו ואילך.)

א. אל תקרא. ב. הכוונה. ג. וזה בזה תלוי.

בְּחִינַת יְשׁוּת וְגִסּוּת, וְכִמּוּ שְׁאֲנוּ רוֹאִין בְּמוֹחַשׁ בְּטֻבְעֵי
בְּגִי אָדָם, דְּמִי שֶׁהוּא פְּשׁוּט בְּכַחוֹת הַגְּלוּיִים וּבְחוּשֵׁי
הַנֶּפֶשׁ, הֵנָּה הוּא מִתְגַּאֵה יוֹתֵר וְעַל פִּי רֹב הֵם גְּסֵי הָרוּחַ,
וּמִי שֶׁהוּא מְעַלֶּה בְּכַחוֹת וְחוּשֵׁי הַנֶּפֶשׁ הֵנָּה עַל פִּי רֹב הֵם
בְּלִתֵּי מִתְגַּאֵים, וְזֶהוּ מֵה שְׁאֲנוּ רוֹאִים אֲשֶׁר רֹב הַחֲכָמִים
בְּחֻמַּת הַטֵּבַע כּו' הֵם בְּיִשׁוּת, הֵנָּה זֶהוּ מִצַּד הַיְשׁוּת
דְּהַשְׁפָּלָה וְאִין זֶה הַעֲנִין דְּגִסּוּת, וְזֶהוּ דְּנִשְׁמָה בְּאֶפֶס
שֶׁהוּא עֲדִין יֵשׁ וּמְצִיאוֹת, הֵנָּה זֶהוּ עֲצֻמוֹ הוּא סָבָה לְגִסּוּת
הָרוּחַ שֶׁהוּא בְּמָה, אֲשֶׁר הָרוּחַנִיּוֹת שְׁלוֹ הוּא בְּגִסּוּת.

ב' ניסן ת"ש

גִּסּוּת הָרוּחַ, דְּהָרוּחַנִיּוֹת הִיא עֲצֻמָּה בְּגִסּוּת, וְכִמּוּ בְּטֻבְעֵי
הַחֲכָם הַמְּלִכִּי כָּל דְּבַר חֻמָּה וְשִׁכְלָ בְּלִבוּשֵׁים גְּסִים,
הֵנָּה גּוֹף וְעֶצֶם הַשִּׁכְלָ הוּא רוּחָנִי, אֲלָא דְּרוּחָנִי זֶה בָּא
בְּלִבוּשֵׁי הַגְּלֻמָּה, וְעַם הָיִיתוֹ רוּחָנִי הֵנָּה מֵאַחֵר שֶׁבָּא
בְּלִבוּשֵׁים גְּסִים הֵנָּה כְּלָלוּת הַהִשְׁפָּלָה הִיא גִּסָּה, הֵנָּה כֵּן
הוּא בְּגִסּוּת הָרוּחַ, דְּעַם הָיִיתוֹ רוּחָנִי אֲבָל מֵאַחֵר שֶׁהוּא
בְּגִסּוּת, הֵנָּה גַּם הָרוּחַנִיּוֹת הוּא בְּמִדְרָגָה פְּחוּתָה, וְזֶהוּ
"חֲדָלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאֶפֶס כִּי בְּמָה נִחְשָׁב
הוּא", דְּמֵאַחֵר דְּהַנִּשְׁמָה הִיא רַק בְּאֶפֶס, הֵנָּה הוּא בְּמָה

ספר השיחות – תר"פ"ז

אור ליום ג' ניסן⁸ תר"פ"ז

הַסְתַּלְקוּת, וְהוּא לֹא עֵלָה עַל דַּעְתוֹ שֶׁבֶר נֹרָא כִּזָּה.
וּבִתּוֹךְ אֲרִיכוֹת הַדִּיבּוּרִים צֶעֶק בְּקוֹל מֵר צוֹרַח
וּבְבִכּוּת מִשׁוֹנוֹת בִּזָּה"ל:
"גּוּאֹלֵד, גּוּאֹלֵד, וּוּאוּ אִיז גַּעוּוֹעֵן מִיִּין
פֶּאֶרשְׁטֶאנְד, א גֶּאנֶץ ווִינְטֶער האט ער מִיר גַּעזֶאגט
אזוי קלאר און דִּיטלִיך אז ער ווערט נִסְתַּלֵּק, און
איך האב נִיט פֶּאֶרשְׁטאַנען".

ספר השיחות תר"פ"ז

אחר תפלת מעריב, כשכל אנ"ש עזבו חדר כ"ק
אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע והלכו לביתם, עכבני¹⁰ כ"ק
אדמו"ר להשאיר עמו עוד בחדר כ"ק אדמו"ר נ"ע.
ודבר עמדי הרבה כשעתיים, ובכה בבכיות נוראות,
ותוכן הדברים הי': שעתה הוא רואה עין בעין כי
מאחרי המועדים התכנון למועד חיי החיים כו', וכל
דיבוריו עמו במשך החורף הי' ענין צוואה אליו טרם

(ברוקלין, תשי"ג) ע' 103 ואילך.
(10) ראה הערה הקודמת.

(8) כשחזרו מהלוי' לבית כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע.
(9) עפ"י רשימת הרה"ח ר' משה דובער ריבקיין בספרו אשכבתא דרבי

אגרות קודש

בי"ה א' ח' טבת תרפ"ד

ויתברכו בברכה כפולה ומשולשת, וימלא השי"ת משאלות
לבבם לטובה ולברכה.

ידעתי גם ידעתי כי ידידנו אנ"ש שי' תאבִים לשמוע
מנועם שלומינו ושלוֹם הַלּוּמִדִּי תוֹרָה יַחִיד, וְכַמִּים הַפְּנִים
אֵל הַפְּנִים כּו' הַנִּנִּי בִּזָּה לְהוֹדִיעַם אֲשֶׁר יוֹאִילוּ נָא לְדִרוֹשׁ
מֵאֵת יְדִידֵינוּ הַנֶּעֱלָה מוֹה"ר דּוֹד שִׁי שִׁיפְרִין, שֶׁהִנֵּי בָא
אֵלָיו בְּכַתּוּבִים בָּאֲרוּכָה בְּכָל הָעֲנִינִים, לְמַעַן אֲשֶׁר יוֹכֵל
לְהוֹדִיעַ לְכָל יְדִידֵינוּ אֲנִישׁ שִׁי וּלְמַלְאוֹת מִשְׁאֲלוֹת לִבָּבָם.
מֵאֵד אֲכַסּוֹף לְדַעַת מִשְׁלוֹם יְדִידֵינוּ אֲנִישׁ שִׁי וְהָאֵם יֵשׁ
לֵהֶם קְבִיעוֹת עֵתִים לְתוֹרָה בְּנִגְלָה וְדִא"ח, וְחֹדְרִים לְבִנְיָהֶם
וּבְנֵי בְּנֵיהֶם, וּבְתֵי אֹלְפָנָא לְלוּמִדִּי תוֹרָה, וְשִׁלּוּם יִשְׁאָא.
וְהָיָה בְּרַכָּה וְשִׁלּוֹן] כְּאוּ"נ וְיִדִּיעַ הַדּוּשׁ וּמִבְּרַכָּם.

אל ידידנו אנ"ש: אנשי ליובאוויטש
והאמלי' ה' עליהם יחיו ויתענגו על רוב
טוב בגו"ר

שלום וברכה,

במענה על מכתבם, מה' כסלו העבר, החתום מאת
ידידנו ר' משה דוב שי' חאטינאו ור' אברהם זאב שי'
שארפשטיין, על דבר הסך שמונים שקל אשר הואילו
לשלוח, הנה עוד טרם הגיעו, ולא אדע אם שלחו לפה או
לידידנו מר זאלמאנאו שי' לווארשא (אשר בקשתי
לשלוח לשם כי מגיע בטוב יותר ובטוח, וכאשר נשלח לפה
אז אין ידוע שם המשלח), ובהגיע ידיעה, אז יושלח להם
קבלה כדרוש. והשי"ת יהי בעזר העושים והמעשים

אג"ק מוהרי"צ כרך יד

פרשת ויקהל-פקודי

ל^ה * ויקהל משה את-כל-עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים אשר-צוה יהוה לעשות אתם: * ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליהוה פליהעשה בו מלאכה יומת: * לא-תבערו אש בכל משכתיכם ביום השבת: פ^(לח) ויאמר משה אל-כל-עדת בני-ישראל לאמר זה הדבר אשר-צוה יהוה לאמר: ה קחו מאתכם תרומה ליהוה כל נדיב לבו יביאה את תרומת יהוה זהב וכסף ונחשת: ו תבכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים: ו ערת אילם מאדמים וערת תחשים ועצי שטים: ה ושמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים: * ואבני-שהם ואבני מלאים לאפוד ולחשן: * וכל-חכם-לב בכם יבאו ויעשו את פלאשר צוה יהוה: (ישראל) * את-המשכן את-אהלו ואת-מכסהו את-קרסיו ואת-קרשיו את-בריחו את-עמדיו ואת-אדניו: * את-הארן ואת-בדיו את-הכפרת ואת פרכת המסך: * את-השלחן ואת-בדיו ואת-כל-כליו ואת לחם הפנים: * ואת-מגרת המאור ואת-פליה ואת-גרתיה ואת שמן המאור: * ואת-מזבח הקטרת ואת-בדיו ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים ואת-מסך הפתח לפתח המשכן: * את * מזבח העולה ואת-מכפר הנחשת אשר-לו את-בדיו ואת-כל-כליו את-הכיר ואת-כנו: * את קלעי החצר את-עמדיו ואת-אדניה ואת מסך שער החצר: * את-יתדת המשכן ואת-יתדת החצר ואת-מיתריהם: * את-בגדי השרד לשרת בקדש את-בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת-בגדי בנוי לכהן: * ויצאו כל-עדת בני-ישראל מלפני משה: (ע"כ בחול) כא ויבאו פלאיש אשר-נשאו לבו

וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו את-תרומת יהוה למלאכת אהל מועד ולכל-עבודתו ולבגדי הקדש: * ויבאו האנשים על-הנשים כל * נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכזו כל-כלי זהב וכל-איש אשר הנף תנופת זהב ליהוה: * וכל-איש אשר-נמצא אתו תבכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים וערת אילם מאדמים וערת תחשים הביאו: * כל-מרים תרומת כסף ונחשת הביאו את תרומת יהוה וכל אשר נמצא אתו עצי שטים לכל-מלאכת העבודה הביאו: * וכל-אשה חכמת-לב בידיה טוו ויבאו מטוה את-התכלת ואת-הארגמן את-תולעת השני ואת-השש: * וכל-הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טוו את-העזים: * והנשאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלאים לאפוד ולחשן: * ואת-הבשם ואת-השמן למאור ולשמן המשחה ולקטרת הסמים: * כל-איש ואשה אשר נדב לכם אתם להביא לכל-המלאכה אשר צוה יהוה לעשות ביד-משה הביאו בני-ישראל נדבה ליהוה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 187)

ששת ימים תעשה מלאכה (לה, ב)

תעשה - ולא תעשה. יש לעשות מלאכה זו בלי התעסקות מיוחדת, כי אם בדרך אגב, כאלו נעשית מאליה. וביום השביעי יהיה לכם קדש - אז אור השבת מאיר לאדם. שבת שבתון לה' - שהרי גם בימות החל הוא בבחינת 'שבת', וכשמגיע יום השבת באה לו, אפוא, תוספת קדשה, 'שבת שבתון'.

שני * ויאמר משה אל-בני ישראל ראו קרא יהוה בשם בצלאל בן-אורי בן-חור למטה יהודה: * וימלא אתו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל-מלאכה: * ולחשב מחשבת לעשות בזהב ובכסף ובנחשת: * ובחרשת אבן למלאות ובחרשת עץ לעשות

עָשָׂה בִּירֵיעָה הָאֶחָת וְחֻמָּשִׁים לָלֶאֱת עֲשֵׂה
בִּקְצֵה הִירֵיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֶּרֶת הַשְּׁנִית מִקְבִּילַת
הַלְלָאֵת אֶחָת אֶל־אֶחָת: ^י וַיַּעַשׂ חֻמָּשִׁים קְרָסִי
זָהָב וַיַּחְבֵּר אֶת־הִירֵיעֹת אֶחָת אֶל־אֶחָת
בִּקְרָסִים וַיְהִי הַמִּשְׁכָּן אֶחָד: ^פ וַיַּעַשׂ יִרְיעֹת
עֲזִים לְאַהֲלֵ עַל־הַמִּשְׁכָּן עֲשֵׂת־עֶשְׂרֵה יִרְיעֹת
עֲשֵׂה אֹתָם: ^ס אַרְבֵּי הִירֵיעָה הָאֶחָת שְׁלֹשִׁים
בָּאֶמָה וְאַרְבַּע אַמּוֹת רֹחַב הִירֵיעָה הָאֶחָת
מִדָּה אֶחָת לַעֲשֵׂתִי עֲשֵׂה יִרְיעֹת: ^{סז} וַיַּחְבֵּר
אֶת־חֻמֵּשׁ הִירְיעֹת לְבָד וְאֶת־שֵׁשׁ הִירְיעֹת
לְבָד: ^ח וַיַּעַשׂ לָלֶאֱת חֻמָּשִׁים עַל שְׁפַת הִירֵיעָה
הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת וְחֻמָּשִׁים לָלֶאֱת עֲשֵׂה עַל־
שְׁפַת הִירֵיעָה הַחֲבֵרֶת הַשְּׁנִית: ^ט וַיַּעַשׂ קְרָסִי
נְחֹשֶׁת חֻמָּשִׁים לְחַבֵּר אֶת־הָאֶהָל לְהִיֵּת אֶחָד:
^י וַיַּעַשׂ מִכְסֵּה לְאַהֲלֵ עֶרְת אֵילִם מְאֻדָּמִים
וּמִכְסֵּה עֶרְת תְּחָשִׁים מְלֻמָּעָה: ^ס וַיַּעַשׂ
אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֲמֻדִים:
^{סא} עֲשֹׂר אַמּוֹת אַרְבֵּי הַקְּרֶשׁ וְאַמָּה וַחֲצִי הָאֶמָּה
רֹחַב הַקְּרֶשׁ הָאֶחָד: ^{סב} שְׁתֵּי יָדַי לְקֶרֶשׁ הָאֶחָד
מִשְׁלֹבֶת אֶחָת אֶל־אֶחָת כֵּן עֲשֵׂה לְכָל קְרָשֵׁי
הַמִּשְׁכָּן: ^{סג} וַיַּעַשׂ אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲשָׂרִים
קְרָשִׁים לִפְּאֵת נֹגֵב תִּימָנָה: ^{סד} וְאַרְבָּעִים אֲדָנִי־
כֶּסֶף עֲשֵׂה תַּחַת עֲשָׂרִים הַקְּרָשִׁים שְׁנֵי אֲדָנִים
תַּחַת־הַקְּרֶשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָיו וְשְׁנֵי אֲדָנִים
תַּחַת־הַקְּרֶשׁ הָאֶחָד לְשְׁתֵּי יָדָיו: ^{סה} וּלְצֹלַע
הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית לִפְּאֵת צָפוֹן עֲשֵׂה עֲשָׂרִים
קְרָשִׁים: ^{סו} וְאַרְבָּעִים אֲדָנִיהֶם כֶּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים
תַּחַת הַקְּרֶשׁ הָאֶחָד וְשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקְּרֶשׁ
הָאֶחָד: ^{סז} וּלְיָרֵכְתִּי הַמִּשְׁכָּן יָמָה עֲשֵׂה שֵׁשֶׁה
קְרָשִׁים: ^{סח} וְשְׁנֵי קְרָשִׁים עֲשֵׂה לְמִקְצַעַת
הַמִּשְׁכָּן בִּירְכָתָיו: ^{סט} וְהָיוּ תוֹאֲמִם מְלֻמָּפָה
וַיַּחֲדוּ יֵהָיו תַּמִּים אֶל־רֹאשׁוֹ אֶל־הַמִּפְּכַעַת
הָאֶחָת כֵּן עֲשֵׂה לְשְׁנֵיהֶם לְשְׁנֵי הַמִּקְצַעַת:

בְּכָל־מְלָאכַת מַחֲשָׁבֶת: ^א וּלְחֹרֶת נָתַן בְּלָבוֹ
הוּא וְאַהֲלִיאֵב בֶּן־אֲחִיסָמֶךְ לְמַטֵּה־דָן: ^ב מְלָא
אֹתָם חֲכֻמַּת־לֵב לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכַת חֶרֶשׁ |
וְחֹשֶׁב וְרָקִם בַּתְּכֵלֶת וּבְאַרְגָּמָן בַּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי
וּבְשֵׁשׁ וְאַרְגָּ עֲשֵׂי כָל־מְלָאכָה וְחֹשְׁבֵי מַחֲשָׁבֶת:
לו ^ג וַעֲשֵׂה בְּצִלָּל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל | אִישׁ
חֲכָם־לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה חָכְמָה וּתְבוּנָה בְּהִמָּה
לְדַעַת לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מְלָאכַת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ
לְכָל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה: ^ד וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־בְּצִלָּל
וְאֶל־אַהֲלִיאֵב וְאֶל כָּל־אִישׁ חֲכָם־לֵב אֲשֶׁר נָתַן
יְהוָה חָכְמָה בְּלָבוֹ כָּל אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ לָבוֹ לְקִרְבָּה
אֶל־הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ: ^ה וַיִּקְחוּ מִלִּפְנֵי
מֹשֶׁה אֶת כָּל־הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמְלָאכַת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהֵם
הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בִּבְקָר בִּבְקָר: ^ו וַיָּבֵאוּ
כָּל־הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֶת כָּל־מְלָאכַת הַקֹּדֶשׁ
אִישׁ־אִישׁ מִמְּלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר־הִמָּה עֹשִׂים:
^ז וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר מִרְבִּים הָעָם לְהֵבִיא
מִדֵּי הַעֲבֹדָה לְמְלָאכָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת
אֹתָהּ: ^ח וַיֵּצֵאוּ מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמַּחֲנֶה לֵּאמֹר
אִישׁ וְאִשָּׁה אֶל־יַעֲשׂוּ־עוֹד מְלָאכָה לְתִרּוּמַת
הַקֹּדֶשׁ וַיִּפְּלָא הָעָם מֵהֵבִיא: ^ט וְהַמְּלָאכָה הִיִּתָּה
דִּים לְכָל־הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר: ^י ס
וַיַּעֲשׂוּ כָל־חֲכָם־לֵב בְּעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֶת־
הַמִּשְׁכָּן עֲשֹׂר יִרְיעֹת שֵׁשׁ מִשּׁוֹר וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן
וּתוֹלַעַת שָׁנִי כְּרָבִים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עֲשֵׂה אֹתָם:
^{יא} אַרְבֵּי הִירֵיעָה הָאֶחָת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאֶמָּה
וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאֶמָּה הִירֵיעָה הָאֶחָת מִדָּה אֶחָת
לְכָל־הִירְיעֹת: ^{יב} וַיַּחְבֵּר אֶת־חֻמֵּשׁ הִירְיעֹת אֶחָת
אֶל־אֶחָת וְחֻמֵּשׁ יִרְיעֹת חִבֵּר אֶחָת אֶל־אֶחָת:
^{יג} וַיַּעַשׂ לָלֶאֱת תְּכֵלֶת עַל שְׁפַת הִירֵיעָה הָאֶחָת
מִקְצֵה בַּמַּחְבֶּרֶת כֵּן עֲשֵׂה בְּשְׁפַת הִירֵיעָה
הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת הַשְּׁנִית: ^{יד} חֻמָּשִׁים לָלֶאֱת

וַהֲיֹו שְׂמֹנֶה קְרָשִׁים וְאֲדָנֶיהֶם כָּסֶף שִׁשָּׁה עָשָׂר אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקְרָשׁ הָאֶחָד: ^א וַיַּעַשׂ בְּרִיחַ עֲצֵי שִׁטִּים חֲמִשָּׁה לְקָרְשֵׁי צִלְעֵי־הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָת: ^ב וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחַם לְקָרְשֵׁי צִלְעֵי־הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִית וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחַם לְקָרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן לִירְכָתֵים יָמָה: ^ג וַיַּעַשׂ אֶת־הַבְּרִיחַ הַחֵיכָן לְבָרִיחַ בְּתוֹךְ הַקְרָשִׁים מִן־הַקָּצֵה אֶל־הַקָּצֵה: ^ד וְאֶת־הַקְרָשִׁים צָפָה זָהָב וְאֶת־טַבַּעְתָּם עָשָׂה זָהָב בְּתִים לְבְּרִיחָם וַיִּצָּף אֶת־הַבְּרִיחַם זָהָב: ^ה וַיַּעַשׂ אֶת־הַפֶּרֶכֶת הַבְּלָת וְאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁוֹר מַעֲשֵׂה חֶשֶׁב עָשָׂה אֹתָהּ בְּרָכִים: ^ו וַיַּעַשׂ לָהּ אַרְבַּעַת עֲמֻדֵי שִׁטִּים וַיִּצַּפֵּם זָהָב וְוִיָּהֶם זָהָב וַיִּצֶק לָהֶם אַרְבַּעַת אֲדָנֵי־כֶסֶף: ^ז וַיַּעַשׂ מִסָּךְ לִפְתָח הָאֹהֶל הַבְּלָת וְאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁוֹר מַעֲשֵׂה רָקִם: ^ח וְאֶת־עֲמֻדָּיו חֲמִשָּׁה וְאֶת־וִיָּהֶם וַצָּפָה רֹאשֵׁיהֶם וְחֲשָׁקֵיהֶם זָהָב וְאֲדָנֶיהֶם חֲמִשָּׁה נֹחֶשֶׁת: ^ט לֹו ^י וַיַּעַשׂ בְּצִלָּאֵל אֶת־הָאָרֶן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים וַחֲצִי אַרְפֹּו וְאִמָּה וַחֲצִי רַחְבּוֹ וְאִמָּה וַחֲצִי קָמָתוֹ: ^{יא} וַיִּצְפּוּהוּ זָהָב טָהוֹר מִבֵּית וּמִחוּץ וַיַּעַשׂ לוֹ זֶר זָהָב סָבִיב: ^{יב} וַיִּצֶק לוֹ אַרְבַּע טַבַּעֲתֹת זָהָב עַל אַרְבַּע פַּעֲמָתָיו וּשְׁתֵּי טַבַּעֲתֹת עַל־צִלְעוֹ הַשְּׁנִית: ^{יג} וַיַּעַשׂ בְּדֵי עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצָּף אֹתָם זָהָב: ^{יד} וַיָּבֵא אֶת־הַפְּדִים בַּטַּבַּעֲתֹת עַל צִלְעֹת הָאָרֶן לְשֹׂאת אֶת־הָאָרֶן: ^{טו} וַיַּעַשׂ כַּפֹּרֶת זָהָב טָהוֹר אֲמָתִים וַחֲצִי אַרְפָּהּ וְאִמָּה וַחֲצִי רַחְבָּהּ: ^{טז} וַיַּעַשׂ שְׁנֵי כְרָכִים זָהָב מְקָשָׁה עָשָׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת הַכַּפֹּרֶת: ^{יז} כְּרוֹב אֶחָד מְקַצֵּה מִזֶּה וְכְרוֹב־אֶחָד מְקַצֵּה מִזֶּה מִן־הַכַּפֹּרֶת עָשָׂה אֶת־הַכְּרָכִים מִשְׁנֵי כְּתִיב קְצוּתָיו קְרִי קְצוּתָיו: ^{יח} וַיְהִיו הַכְּרָכִים פָּרָשִׁי כְּנָפִים לְמַעַל סֹכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל־הַכַּפֹּרֶת וּפָנֶיהֶם אִישׁ אֶל־אָחִיו

אֶל־הַכַּפֹּרֶת הָיוּ פָּנֵי הַכְּרָכִים: ^{יט} וַיַּעַשׂ אֶת־הַשְּׁלָחַן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים אַרְפֹּו וְאִמָּה רַחְבּוֹ וְאִמָּה וַחֲצִי קָמָתוֹ: ^כ וַיִּצָּף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וַיַּעַשׂ לוֹ זֶר זָהָב סָבִיב: ^{כא} וַיַּעַשׂ לוֹ מִסְגֶּרֶת טַפַּח סָבִיב וַיַּעַשׂ זֶר־זָהָב לְמִסְגֶּרֶתוֹ סָבִיב: ^{כב} וַיִּצֶק לוֹ אַרְבַּע טַבַּעֲתֹת זָהָב וַיִּתֵּן אֶת־הַטַּבַּעֲתֹת עַל אַרְבַּע הַפָּאֵת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רַגְלָיו: ^{כג} לְעִמָּת הַמִּסְגֶּרֶת הָיוּ הַטַּבַּעֲתֹת בְּתִים לְבְּדִים לְשֹׂאת אֶת־הַשְּׁלָחַן: ^{כד} וַיַּעַשׂ אֶת־הַבְּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצָּף אֹתָם זָהָב לְשֹׂאת אֶת־הַשְּׁלָחַן: ^{כה} וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּלִים אֲשֶׁר עַל־הַשְּׁלָחַן אֶת־קַעֲרָתוֹ וְאֶת־כַּפָּתָיו וְאֵת מְנִקְתָּיו וְאֶת־חֻקְשׁוֹת אֲשֶׁר יָפֹךְ בָּהֶן זָהָב טָהוֹר: ^{כו} פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות לא עמ' 138)

ומכסה עורות תחשים מלמעלה (לו, יט)

צבועי ה'תחש' הם חלק מהחש. ויש לרמוז, ש'ח' קאי על הקב"ה, שהוא "ח' העולמים", המקור של כל נברא על כל פרטיו, גם פרט טפל וחיצוני. וזה נרמז בכך שצבועי ה'תחש', שהם דבר חיצוני, הם מ'מין החי', הקב"ה. לכן היו עורות אלו מלמעלה, כי הם מבטאים באופן מיוחד את תכנו הפנימי של המשכן, שהוא השראת השכינה באופן כזה שמתגלה שכל פרט בא מהקב"ה.

שלישי ^א וַיַּעַשׂ אֶת־הַמִּנְרָה זָהָב טָהוֹר מְקָשָׁה עָשָׂה אֶת־הַמִּנְרָה יְרֵכָה וְקִנָּה גְבִיעִיהַ כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמִּנֶּה הָיוּ: ^ב וְשִׁשָּׁה קָנִים יִצְאִים מִצִּדֶּיהָ שְׁלֹשָׁה א קָנֵי מִנְרָה מִצִּדֶּה הָאֶחָד וְשְׁלֹשָׁה קָנֵי מִנְרָה מִצִּדֶּה הַשְּׁנִי: ^ג שְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקִּנָּה הָאֶחָד כַּפֹּתוֹ וּפְרָחוֹ וְשְׁלֹשָׁה גְבָעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקִּנָּה אֶחָד כַּפֹּתוֹ וּפְרָחוֹ בֵּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִן־הַמִּנְרָה: ^ד וּבַמִּנְרָה אַרְבַּעַת גְּבָעִים מְשֻׁקָּדִים כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ: ^ה וּכְפֹתָר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמִּנֶּה וּכְפֹתָר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמִּנֶּה לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִמִּנֶּה: ^ו כַּפְתֹּרֶיהֶם וּקְנָתָם מִמִּנֶּה הָיוּ כֻלָּה

אֶתֹּם בָּהֶם נָכוֹב לַחַת עָשָׂה אֹתוֹ: ^ה וַיַּעַשׂ אֶת
הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כַּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצִּבְאוֹת
אֲשֶׁר צָבְאוּ פָתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ^ס וַיַּעַשׂ אֶת־
הַחֹצֵר לַפֶּאֱתָה ^ו נִגְבַּ תִּימָנָה קִלְעֵי הַחֹצֵר שֵׁשׁ
מִשׁוֹר מֵאָה בָּאֵמָה: ^ז עֲמֻדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאַדְנֵיהֶם
עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הָעֲמֻדִים וְחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף:
^ח וְלַפֶּאֱתָה צִפּוֹן מֵאָה בָּאֵמָה עֲמֻדֵיהֶם עֲשָׂרִים
וְאַדְנֵיהֶם עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הָעֲמֻדִים וְחֲשֻׁקֵיהֶם
כֶּסֶף: ^ט וְלַפֶּאֱתָיִם קִלְעִים חֲמִשִּׁים בָּאֵמָה
עֲמֻדֵיהֶם עֲשָׂרָה וְאַדְנֵיהֶם עֲשָׂרָה וְוֵי הָעֲמֻדִים
וְחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף: ^י וְלַפֶּאֱתָה קִדְמָה מִזְרָחָה
חֲמִשִּׁים אֵמָה: ^{יא} קִלְעִים חֲמִשֶּׁ עֲשָׂרָה אֵמָה אֶל־
הַפֶּתַח עֲמֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה:
^{יב} וְלַפֶּתַח הַשְּׁנִית מִזָּה וּמִזָּה לְשַׁעַר הַחֹצֵר
קִלְעִים חֲמִשׁ עֲשָׂרָה אֵמָה עֲמֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה: ^{יג} כָּל־קִלְעֵי הַחֹצֵר סָבִיב שֵׁשׁ
מִשׁוֹר: ^{יד} וְהָאֲדָנִים לָעֲמֻדִים נְחֹשֶׁת וְוֵי הָעֲמֻדִים
וְחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף וְצִפּוֹי רֹאשֵׁיהֶם כֶּסֶף וְהֵם
מְחֻשָּׁקִים כֶּסֶף כָּל עֲמֻדֵי הַחֹצֵר: ^{טו} וּמִסָּד שֵׁשׁ
הַחֹצֵר מַעֲשֵׂה רָקִם תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
וְשֵׁשׁ מִשׁוֹר וְעֲשָׂרִים אֵמָה אֶרֶךְ וְקוֹמָה בִּרְחֹב
חֲמִשׁ אַמּוֹת לַעֲמֹת קִלְעֵי הַחֹצֵר: ^{טז} וְעֲמֻדֵיהֶם
אַרְבָּעָה וְאַדְנֵיהֶם אַרְבָּעָה נְחֹשֶׁת וְוֵיהֶם כֶּסֶף
וְצִפּוֹי רֹאשֵׁיהֶם וְחֲשֻׁקֵיהֶם כֶּסֶף: ^{יז} כֹּל־הַיִּתְדוֹת
לְמִשְׁכַּן וְלַחֹצֵר סָבִיב נְחֹשֶׁת: ססס

קכ"ב פסוקים, סנא"ה סימן.

^{כא} אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת אֲשֶׁר פָּקַד
עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבַדַּת הַלְוִיִּם בְּיַד אֵיתָמָר בִּן־
אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן: ^{כב} וּבְצִלָּאֵל בֶּן־אֹוֹרִי בֶן־חֹרֹר לְמִטָּה
יְהוּדָה עָשָׂה אֶת כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־
מֹשֶׁה: ^{כג} וְאֵתֹו אֶהֱלִיאֵב בֶּן־אֲחִיסָמֶד לְמִטָּה־דָן
חָרַשׁ וְחֹשֶׁב וְרָקִם בְּתֵכֶלֶת וּבְאַרְגָּמָן וּבְתוֹלַעַת
הַשָּׁנִי וּבְשֵׁשׁ: ^{כד} כָּל־הַיָּהֹוֶב הַעֲשׂוֹי לְמִלְאָכָה

מִקִּשָּׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר: ^{כה} וַיַּעַשׂ אֶת־נִרְתִּיהָ
שֹׁבַעַה וּמִלְקָחֶיהָ וּמַחְתִּתֶּיהָ זָהָב טָהוֹר: ^{כו} כַּפֶּר
זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְאֵת כָּל־כְּלִיָּהּ: ^{כז} פֶּ
^{כח} וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הַקְטָרֶת עֲצֵי שִׁטִּים אֵמָה
אַרְבֹּ וְאֵמָה רַחְבּוֹ רְבֹוע וְאַמְתּוֹ קָמָתוֹ מִמֶּנּוּ
הָיוּ קֶרְנָיו: ^{כט} וַיִּצֹף אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר אֶת־גִּגּוֹ
וְאֶת־קִירָתוֹ סָבִיב וְאֶת־קֶרְנָיו וַיַּעַשׂ לוֹ זָר זָהָב
סָבִיב: ^ל וְשִׁתּוֹ טַבַּעַת זָהָב עָשָׂה־לוֹ ^{לא} מִתַּחַת
לְזָרוֹ עַל שְׁתֵּי צַלְעָתָיו עַל שְׁנֵי צִדָּיו לְבָתִּים
לְבָדִים לְשֹׂאת אֹתוֹ בָּהֶם: ^{לב} וַיַּעַשׂ אֶת־הַבָּדִים
עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצֹף אֹתָם זָהָב: ^{לג} וַיַּעַשׂ אֶת־שִׁמּוֹן
הַמִּשְׁחָה קָדֵשׁ וְאֶת־קְטָרֶת הַפְּסָמִים טָהוֹר
מַעֲשֵׂה רָקִם: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (החתונות תשמ"ח ב עמ' 442)

וַיַּעַשׂ בְּצִלָּאֵל אֶת הָאָרוֹן . . אֲמָתִים וְחָצִי אַרְבֹּ (לז, א)

מָקוֹם אָרוֹן אֵינוֹ מִן הַמִּדָּה (יזמא כא, א)

הָרִי שֶׁבְּאָרוֹן הִקְבִּירוּ לָהֶם בְּחֵדָיו 'גְּבוּל' (אֲמָתִים וְחָצִי וְגו')
ו'בְּלִי גְבוּל' (אֵינוֹ מִן הַמִּדָּה). וַיִּמָּתֵק מֵה שְׁמֵדַת הָאָרוֹן
מוֹפִיעָה בַּתּוֹרָה שֶׁבְּקִטְבּוֹ, שֶׁהִיא מְגִלַּת בְּמִסְפַּר אוֹתִיּוֹתֶיהָ
וְתִיבּוֹתֶיהָ; וְאֵלּוּ הָעֲבָדָה שֶׁאֵינוֹ מִן הַמִּדָּה יְדוּעָה לָנוּ מִתּוֹרָה
שֶׁבַעַל פֶּה, שֶׁאֵין לָהּ גְּבוּל, וְנִתֵּן לְהוֹסִיף וּלְחַדֵּשׁ בָּהּ עוֹד
וְעוֹד.

רביעי לח ^א וַיַּעַשׂ אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה עֲצֵי שִׁטִּים
חֲמִשׁ אַמּוֹת אֶרְבֹּ וְחֲמִש־אַמּוֹת רַחְבּוֹ רְבֹוע
וְשִׁלֵּשׁ אַמּוֹת קָמָתוֹ: ^ב וַיַּעַשׂ קֶרְנָיו עַל אַרְבַּע
פְּנֵתָיו מִמֶּנּוּ הָיוּ קֶרְנָיו וַיִּצֹף אֹתוֹ נְחֹשֶׁת:
^ג וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־כְּלִי הַמִּזְבֵּחַ אֶת־הַסִּירָת וְאֶת־
הַיָּעִים וְאֶת־הַמְזֻלָּת אֶת־הַמְזֻלָּת וְאֶת־
הַמַּחְתֹּת כָּל־כְּלָיו עָשָׂה נְחֹשֶׁת: ^ד וַיַּעַשׂ לְמִזְבֵּחַ
מִכְבָּר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת נְחֹשֶׁת תַּחַת בְּרַכְבּוֹ מִלְמָטָה
עַד־חֲצִיו: ^ה וַיִּצֹק אַרְבַּע טַבַּעַת בְּאַרְבַּע הַקְּצוֹת
לְמִכְבָּר הַנְּחֹשֶׁת בָּתִּים לְבָדִים: ^ו וַיַּעַשׂ אֶת־
הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וַיִּצֹף אֹתָם נְחֹשֶׁת: ^ז וַיָּבֵא
אֶת־הַבָּדִים בַּטַּבַּעַת עַל צִלְעַת הַמִּזְבֵּחַ לְשֹׂאת

בְּכָל מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ וַיְהִי | זֶהְבַּת הַתְּנוּפָה תִּשָּׁע
וְעֹשִׂים כֶּכֶר וְשִׁבְעַת מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: ^ה וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מֵאֵת כֶּכֶר
וְאַלְף וְשִׁבְעַת מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: ^ו בָּקָע לְגִלְגָּלַת מַחְצִית הַשֶּׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְכָל הָעֹבֵר עַל־הַפָּקִידִים מִבֶּן
עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה לְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלְף וּשְׁלֹשֶׁת
אַלְפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים: ^ז וַיְהִי מֵאֵת
כֶּכֶר הַכֶּסֶף לְצִקַּת אֶת אֲדֹנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אֲדֹנֵי
הַפֶּרֶכֶת מֵאֵת אֲדֹנִים לְמֵאֵת הַכֶּכֶר כֶּכֶר לְאֹדֹן:
^ח וְאֶת־הָאֶלֶף וְשִׁבְעַת הַמֵּאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים
עֲשָׂה וַיִּזְכֹּר לְעֹמִידִים וְצִפָּה רֹאשֵׁיהֶם וַחֲשֹׁק
אֹתָם: ^ט וַנִּחַשֵׁת הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים כֶּכֶר וְאַלְפִים
וְאַרְבַּע־מֵאוֹת שֶׁקֶל: ^י וַיַּעַשׂ כֵּן אֶת־אֲדֹנֵי פֶתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת מִזְבַּח הַנִּחֹשֶׁת וְאֶת־מִכְבַּר
הַנִּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ וְאֵת כָּל־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ: ^{יא} וְאֵת־
אֲדֹנֵי הַחֹצֵל סָבִיב וְאֶת־אֲדֹנֵי שַׁעַר הַחֹצֵר וְאֵת
כָּל־יִתְדֵת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־יִתְדֵת הַחֹצֵר סָבִיב:
ל^ט * וּמִן־הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי
עָשׂוּ בְּגָדֵי־שָׂרָד לְשָׂרֵת בְּקֹדֶשׁ וַיַּעֲשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי
הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן כֹּהֵן צִוָּה יְהוָה אֶת־
מֹשֶׁה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 1 עמ' 199)

במראת הצבאות (לח, ח)

וַיְהִי מֹשֶׁה מוֹאֵס בְּהֶן, מִשּׁוּם שֶׁעֲשׂוּיָם לַיָּצֵר הָרַע; אָמַר
לוֹ הַקֹּדֶשׁ, קִבֵּל, כִּי אֵלֹהֵי חֲבִיבִין עָלַי מִן הַכֹּל, שְׁעַל יְדֵיהֶם
הַעֲמִידוּ הַנָּשִׁים צָבָאוֹת רַבּוֹת (רש"י)
המראת היו במשפּן כְּדֵי שֶׁגַּם "תַּחְתּוֹן שְׂאִין תַּחְתּוֹן
לְמִטָּה מִמֶּנּוּ" יִהְיֶה 'דִּירָה' לְהַקְבֵּה, כְּלִי לְהַשְׂרָאָה הַשְּׂכִינָה.
וְאַדְרָבָּה: כֹּהֵן מַעֲמִידִים עַל יָדָם צָבָאוֹת ה' (וְצָבָא) מוֹרָה
עַל קִבְּלַת עַל, הַמֵּאִירָה בְּגִלּוּי דוֹקָא כְּשֵׁי שֶׁיָּצֵר הָרַע
וּמִתְגַּבְּרִים עָלָיו מִתּוֹךְ קִבְּלַת עַל) - הָרִי "אֵלֹהֵי חֲבִיבִין עָלַי
מִן הַכֹּל".

חמישי בַּיַּעַשׂ אֶת־הָאֶפֶד זֶהְבַּת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֹׁר: ג וַיִּרְקְעוּ אֶת־פָּחִי

זֶהְבֵּב וְקִצְצֵן פְּתִילִם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת
וּבְתוֹךְ הָאַרְגָּמָן וּבְתוֹךְ תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ
הַשֵּׁשׁ מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב: ד כְּתַפֵּת עֲשׂוּ־לוֹ חֲבֵרַת
עַל־שָׁנִי כְּתִיב קְצוּתָיו חֲבֵר: ה וְחֹשֶׁב
אֶפֶדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מִמֶּנּוּ הוּא כְּמַעֲשֵׂהוּ זֶהְבַּ
תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֹׁר כֹּהֵן
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ס וַיַּעֲשׂוּ אֶת־אֲבָנֵי
הַשֹּׁהַם מִסֶּבֶת מִשְׁבַּצַּת זֶהְבַּת מִפְּתַחַת פְּתוּחֵי
חוֹתָם עַל־שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ז וַיִּשֶּׂם אֹתָם עַל
כְּתַפֵּת הָאֶפֶד אֲבָנֵי זָכָר וְלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּהֵן
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ הַיַּעַשׂ אֶת־הַחֹשֶׁן
מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב כְּמַעֲשֶׂה אֶפֶד זֶהְבַּת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֹׁר: ט רַבּוּעַ הָיָה כְּפֹל
עָשׂוּ אֶת־הַחֹשֶׁן זֶרֶת אֶרְבֹּ וְזֶרֶת רַחְבּוֹ כְּפֹל:
י וַיְמַלְאוּ־בּוֹ אַרְבַּעַת טוּרֵי אֲבָנִים טוּר אֶדָם פֶּטֶדָה
וּבִרְקַת הַטּוּר הָאֶחָד: יא וְהַטּוּר הַשֵּׁנִי נֶפֶד סִפִּיר
וַיַּחֲלֹם: יב וְהַטּוּר הַשְּׁלִישִׁי לָשֵׁם שָׁבוֹ וְאֶחָלָמָה:
יג וְהַטּוּר הָרְבִיעִי תְּרִשִׁישׁ שֹׁהַם וַיִּשְׂבֶּה מִסֶּבֶת
מִשְׁבַּצַּת זֶהְבַּת בְּמִלֵּאָתָם: יד וְהָאֲבָנִים עַל־שְׁמוֹת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵנָּה שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל־שְׁמוֹתָם
פְּתוּחֵי חֹתָם אִישׁ עַל־שְׁמוֹ לְשֵׁנִים עֶשֶׂר שָׁבֵט:
טו וַיַּעֲשׂוּ עַל־הַחֹשֶׁן שְׁרָשֶׁרֶת גְּבֵלַת מַעֲשֶׂה עֶבֶת
זֶהְבַּת טָהוֹר: טז וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִשְׁבַּצַּת זֶהְבַּת וְשְׁתֵּי
טַבָּעֹת זֶהְבַּת וַיִּתְּנוּ אֶת־שְׁתֵּי הַטַּבָּעֹת עַל־שְׁנֵי
קְצוֹת הַחֹשֶׁן: יז וַיִּתְּנוּ שְׁתֵּי הָעֵבֶתֶת הַזֶּהְבִּית עַל־
שְׁתֵּי הַטַּבָּעֹת עַל־קְצוֹת הַחֹשֶׁן: יח וְאֵת שְׁתֵּי
קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֵבֶתֶת נָתַנוּ עַל־שְׁתֵּי הַמִּשְׁבַּצַּת
וַיִּתְּנֵם עַל־כְּתַפֵּת הָאֶפֶד אֶל־מֹול פָּנָיו: יט וַיַּעֲשׂוּ
שְׁתֵּי טַבָּעֹת זֶהְבַּת וַיִּשְׁמִימוּ עַל־שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן
עַל־שְׁפָתוֹ אֲשֶׁר אֶל־עֵבֶר הָאֶפֶד בֵּיתָה: כ וַיַּעֲשׂוּ
שְׁתֵּי טַבָּעֹת זֶהְבַּת וַיִּתְּנֵם עַל־שְׁתֵּי כְּתַפֵּת הָאֶפֶד
מִלְּמַטָּה מִמֹּול פָּנָיו לְעִמָּת מַחְבְּרָתוֹ מִמַּעַל
לְחֹשֶׁב הָאֶפֶד: כא וַיִּרְכְּסוּ אֶת־הַחֹשֶׁן מִטַּבָּעָתוֹ

עֲרַת הַתְּחָשִׁים וְאֶת פָּרֶכֶת הַמָּסָךְ: ^א אֶת־אֲרוֹן
הָעֵדֻת וְאֶת־בְּדִיּוֹ וְאֶת הַכַּפֹּרֶת: ^ב אֶת־הַשְּׁלֶחַן
אֶת־כְּלֵי־כֶלֶי וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים: ^ג אֶת־הַמִּנְחָה
הַמְּהֵרָה אֶת־נִרְתִּיהָ נָתַתְּ הַמַּעֲרָכָה וְאֶת־כָּל־
כְּלֵיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר: ^ד וְאֶת מִזְבַּח הַזֹּהֵב
וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת קַמָּרֵת הַסָּפִים וְאֶת
מָסַךְ פֶּתַח הָאֹהֶל: ^ה אֶת ^ו מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת
וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־בְּדִיּוֹ וְאֶת־כָּל־
כְּלָיו אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כִּנּוֹ: ^ז אֶת קַלְעֵי הַחֹצֵר
אֶת־עַמֻּדֶיהָ וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֶת־הַמָּסָךְ לְשַׁעַר
הַחֹצֵר אֶת־מִיתְרָיו וְיִתְדֵיהָ וְאֶת כָּל־כְּלֵי עֲבֹדַת
הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל מוֹעֵד: ^ח אֶת־בִּגְדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרֵת
בִּקְדָּשׁ אֶת־בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן כַּהֵן וְאֶת־בִּגְדֵי
בָנָיו לְכַהֵן: ^ט כָּכָל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֶּן
עֲשׂוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־הָעֲבֹדָה: ^י וַיֵּרָא מֹשֶׁה
אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה וְהַנֶּחֱלָה עָשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה בֶּן עֲשׂוֹ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה: ^{יא} פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קושי שיחות יא עמ' 183)

ויביאו את המשכן אל משה (לט, לג)

נראה במקומו, והוא נזקף וקם מאדיו (רש"י)

יש לשאל, מדוע היתה הקמת המשכן בדרך זו. ויש
לומר, דהנה במשך שבועת ימי המלוואים נעשתה עבודת
המשכן מכחם של בני ישראל, בדרך 'אתצרותא דלתתא'.
ואף שבעבודה זו יש חביבות מיוחדת, אין בכתה להביא את
השראת השכינה לעולם; לזה יש צורך בפעולה הבאה מכחו
של הקב"ה, בדרך 'אתצרותא דלעילא'.

שביעי ^א וידבר יהוה אל־משה לאמר:
בַּיּוֹם־הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ תָּקִים
אֶת־מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד: ^ב וּשְׂמַתָּ שֵׁם אֶת אֲרוֹן
הָעֵדֻת וּסַפַּת עַל־הָאֲרוֹן אֶת־הַפָּרֶכֶת: ^ג וְהִבַּאתְךָ
אֶת־הַשְּׁלֶחַן וְעַרְכָתָּ אֶת־עַרְכּוֹ וְהִבַּאתְךָ אֶת־
הַמִּנְחָה וְהָעֹלִית אֶת־נִרְתִּיהָ: ^ד וְנִתְּתָה אֶת־
מִזְבַּח הַזֹּהֵב לְקַמָּרֵת לִפְנֵי אֲרוֹן הָעֵדֻת וּשְׂמַתָּ
אֶת־מָסַךְ הַפֶּתַח לְמִשְׁכַּן: ^ה וְנִתְּתָה אֶת מִזְבַּח
הָעֹלָה לִפְנֵי פֶתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל־מוֹעֵד: ^ו וְנִתְּתָה

אֶל־מִבְעֵת הָאֹפֶד בְּתִיל תְּכֵלֶת לְהִיט עַל־חֹשֶׁב
הָאֹפֶד וְלֹא־יִנָּח הַחֹשֶׁן מַעַל הָאֹפֶד כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^ז פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (99 השיחות תשמ"ח א עמ' 314)

ולא ינח החשן מעל האפד (לט, כא)

האפד – ש"חוגר אותו מאחוריו .. ומגיע עד עקביו",
שיך לחלק הדי נמוך והדי חיצוני שבאדם. ואלו החשן –
ש"תלוי . על לבו מלפניו", שיך לחלק הדי נעלה והדי
פנימי שבו ("מלפניו" גם מלשון פנימיות, פנימיות הלב).
זהו ולא ינח החשן מעל האפד – גם הדברים הדי נמוכים
והדי חיצוניים שבאדם צריכים להיות מחברים לדברים הדי
נעלים והדי פנימיים שבו.

ששי ^א ויעש את־מעיל האפד מעשה ארג לליל
תְּכֵלֶת: ^ב ופִי־הַמַּעֲלִיל בְּתוֹכוֹ בְּפִי תַחְרָא שֹׁפָה
לְפָנָיו סָבִיב לֹא יִקְרַע: ^ג וַיַּעֲשׂוּ עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֲלִיל
רִמּוֹנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מִשּׁוֹר:
^ד וַיַּעֲשׂוּ פַעֲמָנֵי זָהָב טָהוֹר וַיִּתְּנוּ אֶת־הַפַּעֲמָנִים
בְּתוֹךְ הָרִמּוֹנִים עַל־שׁוּלֵי הַמַּעֲלִיל סָבִיב בְּתוֹךְ
הָרִמּוֹנִים: ^ה פַּעֲמָן וְרִמּוֹן פַּעֲמָן וְרִמּוֹן עַל־שׁוּלֵי
הַמַּעֲלִיל סָבִיב לְשָׂרֵת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
מֹשֶׁה: ^ו וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַכֶּתֶנֶת שֵׁשׁ מַעֲשֵׂה אֲרָג
לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו: ^ז וְאֵת הַמִּצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאֶת־פָּאָרִי
הַמִּגְבַּעַת שֵׁשׁ וְאֶת־מִכְנָסֵי הַבֶּדֶד שֵׁשׁ מִשּׁוֹר:
^ח וְאֶת־הָאֵבָנִט שֵׁשׁ מִשּׁוֹר וְתְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי מַעֲשֵׂה רָקִם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: ^ט וַיַּעֲשׂוּ אֶת־צִיצֵי נֹר־הַקֹּדֶשׁ זָהָב
טָהוֹר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתָּב פְּתוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ
לְיְהוָה: ^י וַיִּתְּנוּ עָלָיו פֶּתִיל תְּכֵלֶת לְתֵת עַל־
הַמִּצְנֶפֶת מִלְּמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
מֹשֶׁה: ^{יא} וְכָכָל כָּל־עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד
וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ: ^{יב} פ וַיְבִיאוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן אֶל־
מֹשֶׁה אֶת־הָאֹהֶל וְאֶת־כָּל־כְּלָיו קֶרְסִיו קֶרְשָׁיו
כְּתִיב בְּרִיחוֹ קִרֵּי בְרִיחוֹ וְעַמֻּדָיו וְאֲדָנָיו: ^{יג} וְאֶת־
מִכְסֵּה עוֹרֹת הָאֵילָם הַמֵּאֲדָמִים וְאֶת־מִכְסֵּה

אֶת־הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שֵׁם מִים: ^ה וְשָׁמַתָּ אֶת־הַחֹצֵר סָבִיב וְנָתַתָּ אֶת־מִסְדָּה שַׁעַר הַחֹצֵר: ^ו וְלָקַחְתָּ אֶת־שֵׁמוֹן הַמִּשְׁחָה וּמִשְׁחַתָּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ וְקִדְשָׁתָּ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ: ^ז וּמִשְׁחַתָּ אֶת־מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְקִדְשָׁתָּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קִדְשִׁים: ^ח וּמִשְׁחַתָּ אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כֵּנוֹ וְקִדְשָׁתָּ אֹתוֹ: ^ט וְהִקְרַבְתָּ אֶת־אֹהֶרֶן וְאֶת־בָּנָיו אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּרְחַצְתָּ אֹתָם בַּמִּים: ^י וְהִלַּבְשָׁתָּ אֶת־אֹהֶרֶן אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ וּמִשְׁחַתָּ אֹתוֹ וְקִדְשָׁתָּ אֹתוֹ וְכָהֵן לִי: ^{יא} וְאֶת־בָּנָיו תִּקְרִיב וְהִלַּבְשָׁתָּ אֹתָם כְּתֹנֶת: ^{יב} וּמִשְׁחַתָּ אֹתָם כַּאֲשֶׁר מִשְׁחַתָּ אֶת־אַבְיָהֶם וְכִהְנֹו לִי וְהָיְתָה לְהִיָּת לָהֶם מִשְׁחָתָם לְכַהֲנֵת עוֹלָם לְדֹרֹתָם: ^{יג} וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה: ^{יד} וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּת בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן: ^{טו} וַיָּקָם מֹשֶׁה אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת־אֲדָנָיו וַיִּשֶׂם אֶת־קַרְשָׁיו וַיִּתֵּן אֶת־בְּרִיתוֹ וַיָּקָם אֶת־עַמּוּדָיו: ^{טז} וַיַּפְרֹשׂ אֶת־הָאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת־מִכְסֵּה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^{יז} וַיִּקָּח וַיִּתֵּן אֶת־הָעֵדֻת אֶל־הָאָרֶץ וַיִּשֶׂם אֶת־הַבָּדִים עַל־הָאָרֶץ וַיִּתֵּן אֶת־הַכַּפֹּת עַל־הָאָרֶץ מִלְמַעְלָה: ^{יח} וַיָּבֵא אֶת־הָאָרֶץ אֶל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת פֶּרֶכֶת הַמִּסְדָּה וַיִּסֵּד עַל אָרֶץ הָעֵדֻת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^{יט} וַיִּתֵּן אֶת־הַשְּׁלָחַן בְּאֹהֶל מוֹעֵד עַל יְרֵךְ הַמִּשְׁכָּן צִפְנָה מִחוּץ לַפֶּרֶכֶת: ^כ וַיַּעֲרֹךְ עָלָיו עֹרֹךְ לֶחֶם לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶ�ר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^{כא} וַיִּשֶׂם אֶת־הַמִּנְחָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד גִּבַּח הַשְּׁלָחַן עַל יְרֵךְ הַמִּשְׁכָּן נִגְבָּה: ^{כב} וַיַּעַל הַנֹּתַר לִפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^{כג} וַיִּשֶׂם אֶת־מִזְבֵּחַ הַזֹּהֵב בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הַפֶּרֶכֶת: ^{כד} וַיִּקְטֹר עָלָיו

קִמְרַת סָמִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^{כה} וַיִּשֶׂם אֶת־מִסְדָּה הַפֶּתַח לַמִּשְׁכָּן: ^{כו} וְאֶת מִזְבֵּחַ הָעֹלָה שֵׁם פֶּתַח מִשְׁכָּן אֹהֶל־מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^{כז} וַיִּשֶׂם אֶת־הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שְׁמָה מִים לְרִחְצָה: ^{כח} וּרְחַצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאֹהֶרֶן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם: ^{כט} כִּבְאֵם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּבִקְרַבְתֶּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ יִרְחַצוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶ�ה: ^ל וַיָּקָם אֶת־הַחֹצֵר סָבִיב לַמִּשְׁכָּן וְלַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְדָּה שַׁעַר הַחֹצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמִּלָּאכָה: ^{לא} פ וַיָּבֵא אֶת־הָעֵנָן אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וּבִכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן: ^{לב} וְלֹא־יָכֹל מֹשֶׁה לְבֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֵנָן וּבִכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן: ^{לג} וּבִהַעֲלֹת הָעֵנָן מַעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכֹל מַסְעֵיהֶם: ^{לד} וְאִם־לֹא יַעֲלֶה הָעֵנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד־יוֹם הָעֲלֹתוֹ: ^{לה} כִּי עֵנָן יִהְיֶה עַל־הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְלַיְלָה תִּהְיֶה לֵילָה בּוֹ לַעֲיֹנֵי כָל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־מַסְעֵיהֶם:

חֹזֶק חֹזֶק וְנִתְחַזֵּק

צ"ב פסוקים, בל"י כ"ל סימן.

סימן פרשת פקודי (מתוך אגרת להרה"ג ר' אלכסנדר טענדל יודאסין ע"ה,

נדפסה בסוף ספרו תורת על הש"ס – מתוך 'לקראת שבת')

ברב החמשים נכתב בסיום כל פרשה מנין הפסוקים שבפרשה עם סימן למנין זה, אך בסוף פרשת פקודי לא נרשם סימן, ובפשטות הוא טעות הדפוס.

ואולי יש לומר, שבמקור היה כתוב "בלי כל סימן", והכונה בזה הייתה שיש בסדרה זו צ"ב פסוקים שבגימטריא "בלי כל", ואחד המדפיסים טעה, והבין זה כפשוטו, שאין סימן לפרשה זו, והשמיט הסימן...

♦ ♦ ♦

חצי קדיש

יְתַדַּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמָה רַבָּא. אֲמֵן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא כְּרֻעֹתָהּ וַיְמַלִּיד מְלֻכּוֹתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיְקַרֵּב מְשִׁיחָהּ. אֲמֵן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,

וַתַּחֲטֹא אֶת־מִשְׁכַּן יְהוָה טָמְאָה וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ
הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נָדָה לֹא־זִרְק עָלָיו טָמְאָה
יְהִי עוֹד טָמְאָתוֹ כּוּ: ־זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם
כִּי־יָמוּת בְּאֹהֶל כְּל־חַטָּא אֶל־הָאֹהֶל וְכֹל־אִשֶּׁר
בְּאֹהֶל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים: ־וְכֹל כְּלִי פְתוּחַ
אֲשֶׁר אֵין־צִמִּיד פְּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא: ־וְכֹל
אֲשֶׁר־יָנַע עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלֹל־חֶרֶב אוֹ בְּמָת
אוֹ־בַעֲצָם אָדָם אוֹ בַקֶּבֶר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים:
וְלִקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֵפֶר שְׂרָפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו
מִים חַיִּים אֶל־כָּלִי: ־וְלָקַח אֹזֹב וְטָבַל בְּמַיִם
אִישׁ טָהוֹר וְהָיָה עַל־הָאֹהֶל וְעַל־כָּל־הַפְּלִיִּם
וְעַל־הַנֶּפֶשׂוֹת אֲשֶׁר הָיוּ־שָׁם וְעַל־הַנֶּגַע בַּעֲצָם
אוֹ בַחֲלֹל אוֹ בְּמָת אוֹ בַקֶּבֶר: ־וְהָיָה הַטָּהוֹר
עַל־הַטָּמֵא בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וַחֲטָאוֹ
בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וּכְבָּם בַּגִּדּוֹ וּרְחֵץ בְּמַיִם וַיִּטְהַר
בַּעֲרָב: ־וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטֵּא וְנִכְרַתָּה
הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי אֶת־מִקְדָּשׁ יְהוָה
טָמְאָה מִי נָדָה לֹא־זִרְק עָלָיו טָמְאָה הוּא: ־וְהָיְתָה
לָהֶם לַחֲקֵת עוֹלָם וּמִזֶּה מִי־הַנֶּגֶד יִכָּבֶם בַּגִּדּוֹ
וְהַנֶּגַע בְּמִי הַנֶּגֶד יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: ־וְכֹל
אֲשֶׁר־יָנַע־בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנֶּגַעַת

תַּטְמָא עַד־הָעֶרֶב: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות שבת פרשת שמייני, פרשת פרה, כ'

אדר שני ה'תשד"ח)

ויהי־רצון אשר מקריאת פרשת פרה, נבוא תיכף ומיד
לקריאת פרשת החודש, שתוכנה קשור עם ענין הגאולה -
שְׁהָרִי בַּפְּרָשֶׁת הַחֹדֶשׁ מְדוּבָר אוֹדוֹת קָרְבֵן פֶּסַח, וּבִפְרָט
שְׁפָלָלוֹת הָעֶנְיָן ד'הַחֹדֶשׁ", חִידוּשׁ הַלְבָּנָה, מוֹרָה עַל
הַחִידוּשׁ דְּבַנֵּי יִשְׂרָאֵל - שְׂדוּמִין לַלְבָּנָה וּמוֹנִין לַלְבָּנָה
וְ"עֲתִידִים לְהַתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתָהּ".

וְכַאֲמוֹר לְעִיל - בֵּין כּוֹס ג' לְד' לֹא יִפְסִיק. הֵינּוּ, שְׂאִין
הַפֶּסֶק כָּלֵל בֵּין פְּרָשֶׁת פָּרָה לְעֶנְיָן הַגְּאוּלָּה (פְּרָשֶׁת הַחֹדֶשׁ),
וּבִפְשׁוּתוֹת - שְׁעוֹד לִפְנֵי רֹאש־חֹדֶשׁ נִסָּן, וְלִפְנֵי שִׁבְת
מְכַרְכִּים חֹדֶשׁ נִסָּן (שְׂאֵז קוֹרִין פְּרָשֶׁת הַחֹדֶשׁ) יִשְׁנוּ כָּבֶר
עֶנְיָן הַגְּאוּלָּה בְּפועֵל מִשָּׁה,

וּבְמִילָא יִשְׁנוּ גַם תּוֹכֵן הָעֶנְיָן ד'שְׁקָלִים" - הַקְּרִבָּת
קְרִבָּנוֹת צְבוּר בְּרֹאש־חֹדֶשׁ נִסָּן מִתְרוֹמָה הַחֲדָשָׁה, כְּבִית־

בַּעֲגָלָא וּבְזִמְנֵי קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן: אָמֵן יְהִי שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ
לְעַלְמָא וּלְעַלְמֵי עַלְמֵיָא. יַחְבְּרִי: יְהִי שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמָא
וּלְעַלְמֵי עַלְמֵיָא. יַחְבְּרִי, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמַם,
וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְהַלָּל, שְׁמֵהּ רַבָּא דְּקֻדְשָׁא
בְּרִידָה הוּא. אָמֵן לְעֵלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא,
תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרִין בְּעַלְמָא, וְאָמְרוּ אָמֵן: אָמֵן

♦ ♦ ♦

פרשת פרה

מַפְטִיר יט א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן
לֵאמֹר: ־זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
לֵאמֹר דְּבַר | אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה
אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא־
עָלָה עָלֶיהָ עֹל: ־וְנָתַתָּם אֹתָהּ אֶל־אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן
וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל־מַחֲוִיץ לַמַּחֲנֶה וַיִּשְׁחַט אֹתָהּ
לִפְנָיו: ־וְלָקַח אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן מִדְּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ
וְהָיָה אֶל־נֶכַח פְּנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד מִדְּמָה שִׁבְעַת
פַּעַמִּים: ־וְשָׂרָף אֶת־הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת־עֶרְוָה
וְאֶת־בִּשְׂרָהּ וְאֶת־דָּמָהּ עַל־פְּרָשָׁה יִשְׂרָף: ־וְלָקַח
הַכֹּהֵן עֵץ אֲרָז וְאֹזֹב וְשֵׁנִי תוֹלַעַת וְהִשְׁלִיד
אֶל־תּוֹךְ שְׂרָפַת הַפָּרָה: ־וּכְבָּם בַּגִּדּוֹ הַכֹּהֵן
וּרְחֵץ בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם וְאַחֵר יָבֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיִּטְמָא
הַכֹּהֵן עַד־הָעֶרֶב: ־וְהַשָּׂרָף אֹתָהּ יִכָּבֶם בַּגִּדּוֹ
בְּמַיִם וּרְחֵץ בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם וַיִּטְמָא עַד־הָעֶרֶב:
וְאִסָּף | אִישׁ טָהוֹר אֶת אֹפֶר הַפָּרָה וְהָיְתָה
מַחֲוִיץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהָיְתָה לְעֹדֶת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמִי נָדָה חַטָּאת הוּא:
וְכָבָם הָאִסָּף אֶת־אֹפֶר הַפָּרָה אֶת־בַּגִּדּוֹ וַיִּטְמָא
עַד־הָעֶרֶב וְהָיְתָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִנְהָר הַנָּהָר
בְּתוֹכָם לַחֲקֵת עוֹלָם: ־הַנֶּגַע בְּמָת לְכָל־נֶפֶשׁ
אָדָם וַיִּטְמָא שִׁבְעַת יָמִים: ־הוּא יִתְחַטֵּא־בּוֹ
בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וַיִּטְהַר וְאִם־לֹא
יִתְחַטֵּא בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי לֹא יִטְהַר:
־כָּל־הַנֶּגַע בְּמָת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר־יָמוּת וְלֹא

המקדש השלישי, "מקדש אדני-כוננו ידיו", שעומד בנוי ומוכן למעלה, וצריך רק להתגלות ולרדת למטה - ולכן יכול לבוא ולהתגלות אפילו בשבת ואפילו בלילה,

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר-שם משה לפני בני ישראל:

עניינים היא למחזיקים בה, ותמכה מאשר. דרכיה דרכי-נעם, וכל-נתיבותיה שלום. ארץ ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת ברוך אתה יי הבוחר בתורה ובמשה עבדו וב ישראל עמו ובנביאי האמת וצדק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

תוכן הנבואה היא נחמה לישראל מן ויהי דברי-יהוה אלי לאמר: עתה בא לקרש דכריו, מה שאמר בתחלה ותרביתי עליכם אדם ואחר כך והולכתי עליכם אדם, שרמז בו שגאולת בורש לא תהיה נצחית, ולמה נגלם ויחזור ויבצע? אמר. יי בן-אדם בית ישראל יושבים על-אדמתם בבית שני ויטמאון אותה בדרבם ובעלילותם כטמאת הנדה היתה דרבם לפני שעל ידי זה היא מרוחקת מבעלה, וצפיתי שיטמאון כטמאון אלהים: יי ואשפף חמתי עליהם על-הדם בעבור דם הנקי אשר-שפכו על-הארץ ובגלוליהם טמאון שעל שניהם תקיא הארץ את יושביה: יי ואפיץ אתם בגוים ויזרו בארצות פגמול בדרבם ובעלילותם ומעשיהם שפטים: כ ויבוא אלהיהם אשר-באו שם ויחללו את-שם קדשי באתם להם כי הגוים ההם

הפטרת פרשת פרה לקריאה בציבור

ולשנים מקרא ואחד תרגום

ביחזקאל פרק לו

שי למורא

(י) היתה דרבם לפני, היתה

דרבם טמאה לפני עד להרחיקם.

(כ) ויבוא, לפי פשוטו מוסב על

לו מ ויהי דברי-יהוה אלי לאמר: יי בן-אדם בית ישראל יושבים על-אדמתם ויטמאון אותה בדרבם ובעלילותם כטמאת הנדה היתה דרבם לפני: יי ואשפף חמתי עליהם על-הדם אשר-שפכו על-הארץ ובגלוליהם טמאון: יי ואפיץ אתם בגוים ויזרו בארצות בדרבם ובעלילותם שפטים: כ ויבוא אלהיהם אשר-באו

שי למורא

עטרת מרים

"בית ישראל" שנאמר לעיל, שהוא לשון יחיד. ומדרשו, הקב"ה בא עמקם בגולה. באמר להם וגו', ומהו החלול, באמר אויביהם עליהם "עם ה' אלה ומאמצו יצאו", ולא היתה וכלת בידו להציל את עמו ואת ארצו. (כב) אני עושה, את התשועה שאושיע אתכם. (כד) ולקחתי אתכם מן הגוים וגו', ובה אקדש את שמי. (כו) את לב האבן, הלב החזק והקשה באבן. לב בשר, לב נכנע ורך בבשר. (כו) ואת רוחי אתן בקרבכם, כלומר, אחזיר לכם רוח הנבואה. (כח) והייתם לי לעם, לשמר מצותי. אהיה לכם לאלהים, לעזר לכם ולהושיע אתכם. (לא) ונקמתם בפניכם, ונתקומטו על עצמכם, לומר, למה עשיתי מעשים כאלו.

שם ויחללו את-שם קדשי באמר להם עם-יהוה אלה ומאמצו יצאו: כא ואחמל על-שם קדשי אשר חללהו בית ישראל בגוים אשר-באו שמה: כב לכן אמר לבית-ישראל כה אמר אדני יהוה לא למענכם אני עשה בית ישראל פי אם-לשם-קדשי אשר חללתם בגוים אשר-באתם שם: כג וקדשתי את-שמי הגדול המחלל בגוים אשר חללתם בתוכם וידעו הגוים כפי-אני יהוה נאם אדני יהוה בהקדשי בכם לעיניהם: כד ולקחתי אתכם מן-הגוים וקבצתי אתכם מפל-הארצות והבאתי אתכם אל-אדמתכם: כה וורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מפל טמאותיכם ומפל-גלוליכם אטהר אתכם: כו ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרתי את-לב האבן מפשרכם ונתתי לכם לב בשר וידעו הגוים כי אני יהוה ואת-רוחי רוח הקדש אתן בקרבכם ועל ידי השראת השכינה ורוח הקדש תקבלו טבע אחר ועשיתי את אשר-בחקי תלכו ומשפט תשמרו ועשיתם: כז וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים: כח והושעתי אתכם מפל טמאותיכם וקראתי אל-הדגן והרביתי אותו ולא-אתן עליכם רעב: כט והרביתי את-פרי העץ ותנובת השדה למען אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים: לא וזכרתם את-דרכיכם הרעים ומעלליכם אשר לא-טובים ונקמתם בפניכם על

אמרו עליהם הנה עם-יהוה אלה ומאמצו יצאו כי אין לו יכולת להשאדם בארץ: כא ואחמל על-שם קדשי אשר חללהו אשר נתחלל על ידי בית ישראל בגוים אשר-באו שמה: כב לכן אמר לבית-ישראל כה אמר אדני יהוה לא למענכם אני עשה בית ישראל להוציאם מארץ העמים ולהביאם אל ארצם כי אם-לשם קדשי אשר חללתם בגוים אשר-באתם שם: כג כג מעתה וקדשתי אקדש את-שמי הגדול המחלל בגוים אשר חללתם בתוכם וידעו הגוים כפי-אני יהוה נאם אדני יהוה בהקדשי בכם לעיניהם: כד ומה הוא הקידוש ולקחתי אתכם מן-הגוים וקבצתי אתכם מפל-הארצות והבאתי אתכם אל-אדמתכם כה אקדש שמי: כה וורקתי עליכם מים טהורים כו יקראו מי אפר פרה אדומה וטהרתם מפל טמאותיכם ומפל-גלוליכם אטהר אתכם: כו ונתתי לכם לב חדש לב שומע ורוח חדשה לקבל דברי האל והכרד באהבה אתן בקרבכם והסרתי את-לב האבן לב החזק והקשה באבן מפשרכם ונתתי לכם לב בשר לב נכנע ורך בבשר: כז ואת-רוחי רוח הקדש אתן בקרבכם ועל ידי השראת השכינה ורוח הקדש תקבלו טבע אחר ועשיתי את אשר-בחקי תלכו ומשפט תשמרו ועשיתם: כח וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם והייתם לי לעם להאמין בי ולשמור מצותי. ואנכי אהיה לכם לאלהים לעזר לכם ולהושיע אתכם: כח כח ונקמתם מפל טמאותיכם שהייתם רעלים להאמין בו כי עיר לבכם להיות נזירים מהם וקראתי אל-הדגן והרביתי אותו ולא-אתן שפירה ורעה ולא-אתן עליכם רעב: כט והרביתי את-פרי העץ ותנובת השדה למען אשר לא וזכרתם חרפה: לא וזכרתם

ותנובת השדה למען אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים כי מאז לא יקראו לכם חסרי להם, כשאדם יוצא מארצו לארץ אחרת כעבור הרעב הוא חרפה: לא וזכרתם וזכרתם את-דרכיכם הרעים ומעלליכם אשר לא-טובים ונקמתם בפניכם ונתקומטו תמיד על

עטרת מרים

עֲזַנְתִּיכֶם וְעַל תּוֹעֲבוֹתֵיכֶם: לֹב לֹא לָמַעַנְכֶם אֲנִי־עֹשֶׂה אֶת הַנְּאוֹלָה הַזֶּה אֲדַנִּי יְהוָה יוֹדֵעַ לָכֵם יְהוָה יוֹדֵעַ לָכֵם שְׁאִין הַנְּאוֹלָה לָמַעַנְכֶם כִּי בּוֹשׁוּ וְהִכְלִמוּ מִדְּרֹכֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא טוֹבִים בֵּית יִשְׂרָאֵל: לֹב כֹּה אָמַר אֲדַנִּי יְהוָה בְּיוֹם טַהֲרִי בְּשֹׂאכֶפֶר אֶתְכֶם מִכָּל עֲזַנְתִּיכֶם וְהוֹשְׁבֹתִי לְחַיֵּי מִיִּשְׁבֹּת בְּאֲנָשִׁים אֶת־הָעָרִים וְנִבְנוּ הַחֲרָבוֹת: לֹד וְהָאָרֶץ הַנִּשְׁמָה הַשּׁוֹמְמָה תַּעֲבֹד אוֹ בַּחֲרִישָׁה וּבִזְרִיעָה תַּחַת אֲשֶׁר הָיְתָה שְׂמִמָּה לְעֵינֵי פְלִעֹבֵר: לֹה הַעֹבְרִים דֶּרֶךְ בֵּם יִתְמָהוּ וְאָמְרוּ הִנֵּה הָאָרֶץ חִלּוּ הַנִּשְׁמָה הָיְתָה עֵתָה כִּגֵּן הַמְּטוּעָה בַּעֲדֵן וְהָעָרִים הַחֲרָבוֹת וְהַנִּשְׁמָמוֹת וְהַנִּהְרָסוֹת

בַּצּוֹרוֹת יָשְׁבוּ נִתְלַשְׁבוּ בְּאֲנָשִׁים:

לֹד וְיִדְעוּ הַגּוֹזִים אֲשֶׁר יִשְׁאָרוּ

סְבִיבוֹתֵיכֶם וְיִדְעוּ לְדַעַת כִּי אֲנִי

יְהוָה בְּנִיתִי הַנִּהְרָסוֹת נִטְעָתִי

הַנִּשְׁמָמָה וְלֹא נַעֲשֶׂה הַדָּבָר בְּמִקְרָה

אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי אֲנִי הוּא

הַמְדַּבֵּר שֶׁכֵּן יְהוָה, וְאֲנִי הוּא הָעוֹשֶׂה

הַדָּבָר:

עֲזַנְתִּיכֶם וְעַל תּוֹעֲבוֹתֵיכֶם: לֹב לֹא

לָמַעַנְכֶם אֲנִי־עֹשֶׂה נֹאם אֲדַנִּי יְהוָה

יוֹדֵעַ לָכֵם בּוֹשׁוּ וְהִכְלִמוּ מִדְּרֹכֵיכֶם

בֵּית יִשְׂרָאֵל: לֹב כֹּה אָמַר אֲדַנִּי יְהוָה

בְּיוֹם טַהֲרִי אֶתְכֶם מִכָּל עֲזַנְתִּיכֶם

שי למורא

לד) הַנִּשְׁמָמָה, אֲשֶׁר הָיְתָה שּׁוֹמְמָה

עד עַכְשָׁיו. חִלּוּ, הוֹאֵת. כְּמוֹ שֶׁיֵּאמַר

בְּלָשׁוֹן זָכַר "הָאִישׁ חִלּוּ" (בראשית

כד.טח). לֹה) בַּצּוֹרוֹת יָשְׁבוּ, נָהָיו

מִיִּשְׁבֹּת בְּאֲנָשִׁים וּבְמִגְדָּלִים

וּבְחֹמֹמוֹת.

וְהוֹשְׁבֹתִי אֶת־הָעָרִים וְנִבְנוּ הַחֲרָבוֹת: לֹד וְהָאָרֶץ הַנִּשְׁמָמָה תַּעֲבֹד תַּחַת אֲשֶׁר הָיְתָה

שְׂמִמָּה לְעֵינֵי פְלִעֹבֵר: לֹה וְאָמְרוּ הָאָרֶץ חִלּוּ הַנִּשְׁמָמָה הָיְתָה כִּגֵּן־עֵדֶן וְהָעָרִים

הַחֲרָבוֹת וְהַנִּשְׁמָמוֹת וְהַנִּהְרָסוֹת בַּצּוֹרוֹת יָשְׁבוּ: לֹד וְיִדְעוּ הַגּוֹזִים אֲשֶׁר יִשְׁאָרוּ

סְבִיבוֹתֵיכֶם כִּי אֲנִי יְהוָה בְּנִיתִי הַנִּהְרָסוֹת נִטְעָתִי הַנִּשְׁמָמָה אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי

וְעָשִׂיתִי:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמוֹם, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,

הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמַקְיֵם, שֶׁכָּל דִּבְרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק:

נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דִּבְרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדִּבְרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא

יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל

דִּבְרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה

בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִגְיָה:

שִׂמְחָנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנִּבְיָא עֲבָדֶךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ,

בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחִלוּ עוֹד

אַחֲרֵים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לָנוּ, שֶׁלֹּא יִכְפֹּה גֵר לְעוֹלָם וָעֶד:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מֶגֶן דָּוִד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו
מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שםך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך
אתה יי, מקדש השבת:

המולד: יום ו', שעה 12 בצהריים, 43 דקות, 31 חלקים.
ראש חדש ניסן ביום השבת קודש הבא עלינו לטובה.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום רביעי עמ' א

ממנו, תרתי למה לי – לשם מה נצרכים שני הפסוקים, והרי די
בפסוק ולא יהיה אסון, ללמד שבמקום מיתה ומנוח, מת ואינו
משלם. מבארת הגמרא: גם לדבריו יש צורך בשני הפסוקים, הרי,
במיתה וקיום – הפסוק ולא יהיה אסון, עוסק במקרה של חיוב
מיתה ותשלומים, שמת ואינו משלם.

נאמר שלא פטרה אותו התורה מתשלומים, אלא ימות וישלם,
לכך הוצרך הפסוק ולא יהיה אסון, ללמד שאם חייב מיתה פטור
מתשלומין, צריך – לכך הוצרכו שני הפסוקים.
ממשיכה הגמרא ושואלת: ולרבי מאיר דאמר (מכות ד.) שאדם
המחויב מלקות וממונ לזקה וקשלים, ואין חיוב מלקות פטור

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שבת קודש עמ' ב

בלא אות ה"א, ובא הפסוק ללמד שאפילו קטנה במשמע, שאף לה
יש קנס.

הגמרא מביאה מעשה בענין דרשה זו: שמע דרשה זו רב
פפא בריה דרב חנן ממקום ששמו כי בלוחית, שמכר שכתוב 'נער'
גם קטנה בכלל זה, אול – הלך ואמר קמיה דרב שימי בר אשי.
אמר ליה רב שימי בר אשי, אתון אהא מתניתו לה – אתם שונים
את דברי ריש לקיש על ברייתא זו, לבאר את דברי רבנן שיש קנס
גם לקטנה, אולם אן אהא מתנינן לה – אנו שונים את דברי ריש
לקיש על ענין אחר, וכך אנו שונים, אהא ריש לקיש, המוציא שם
רע על אשתו הקטנה, וטוען שזינתה עם אדם אחר בשעת אירוסין,
ונמצא ששיקר בדבריו, הרי הוא פטור מהקנס שחייבה התורה את
המוציא שם רע, שנאמר (דברים כב ט) 'ועשאו אתו מאה כסף ונתנו
לאבי הנערה', 'נערה' מלא דיבר הקטנה – כתבה התורה 'נערה' עם
האות ה"א, ולא 'נער' כבשאר מקומות, ללמד שאין הקטנה בכלל
זה.

הגמרא מקשה על לימוד זה, שהמוציא שם רע על אשתו הקטנה
פטור מקנס: מתקיף לה רב אריא בר אהבה, לדבריו, מעמא דקתב
רמנא 'נערה' – הטעם שהמוציא שם רע על קטנה פטור הוא רק
משום שמיעטה זאת התורה בפירוש כשכתבה 'נערה', הא לא
הכי – אך לולי לימוד זה, הוה אמנא שאפילו קטנה בכלל הפרשה,
והרי לא יתכן לומר כן, דהא בתיב בפרשת מוציא שם רע, (דברים
כב כ-כא) 'ואם אמת היה הדין הוה לא נמצאו בתולים לנערה,
והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה וסקלנה', וקטנה לאו בת
עונשין היא – אינה נענשת על מעשיה, וכיון שהפסוק העוסק
באופן שנמצאו דברי הבעל אמת אינו שייך בקטנה, אף חיוב הקנס
שהוא באופן שנמצאו דברי הבעל שקר, לא נאמר באופן שהאשה
קטנה.

הגמרא מסיקה שריש לקיש אמר את דבריו באופן שונה. מתרצת
הגמרא: ריש לקיש לא בא ללמוד מפסוק זה שדין מוציא שם רע
לא נאמר בקטנה, אלא אדרבה, לדייק ממנו וללמוד על שאר
המקומות, שדוקא כאן במוציא שם רע, שניתה התורה לכתוב
'נערה' מלא, כיון שקטנה אינה בכלל האמור כאן ושהרי אינה בת
עונשים, הא – אבל כל מקום אחר שנאמר 'נער' חסר וכגון באונס,
אפילו קטנה במשמע.

דין נוסף: הנוצרת, אין לה לא מברך ולא קנס – אין אביה יכול
למוכרה, ואם נאנסה או נתפתתה, אין לה קנס.

נמרא

שנינו במשנה: קטנה יש לה מכר ואין לה קנס. הגמרא מביאה
מחלוקת בענין זה: אמר רב יהודה, אמר רב, מה ששנינו במשנה
שאין קנס לקטנה, זו דברי רבי מאיר, אבל חכמים חולקים ואומרים,
יש לה קנס אף במקום מבר – בקטנותה, שאביה יכול למוכרה.
התנא בברייתא, קטנה מפת יום אחד ועד שהביא שתי שערות,
שהם סימני נערו, יש לה מבר ואין לה קנס. משתביא שתי שערות
ועד שהתפגרו – שיעברו ששה חדשים מעת נערו, יש לה קנס ואין
לה מבר, דברי רבי מאיר. שהיה רבי מאיר אומר, כל מקום שיש
מבר, והיינו בקטנה, אין קנס, וכל מקום שיש קנס, והיינו בנערה,
אין מבר. וחכמים אומרים, קטנה מפת שלש שנים ויום אחד,
שנאותה שעה ביאתה ביאה ואין בתוליה חוזרים, ועד שהתפגרו –
שתהיה בת שנים עשרה וששה חדשים, יש לה קנס, ונמצא
שלדעת חכמים יש קנס בין לקטנה ומבת שלש שנים ובין לנערה.
שנינו בברייתא: 'וחכמים אומרים, קטנה מבת שלש שנים ויום אחד
ועד שתיבגר יש לה קנס'. תמזה הגמרא: משמע מלשון חכמים
שרק קנס, אין – אכן יש לה, אבל מבר, לא – אין אביה רשאי
למוכרה, וכי לדעתם אין אב יכול למכור את בתו הקטנה, והרי
אדרבה, רק בקטנותה יכול האב למוכרה, ואילו בנערו, היא
יוצאת. מתרצת הגמרא: אמר – כך יש לגרוס בדברי חכמים,
'קטנה מבת שלש שנים ויום אחד ועד שתיבגר יש לה קנס
במקום מבר'.

הגמרא מבארת את סברותיהם של רבי מאיר וחכמים: אמר רב
הסדא, מאי מעמא דרבי מאיר שאין לקטנה קנס, דאמר קרא לגבי
אונס (דברים כב כט) 'ולו תהיה לאשה', ודורשים 'תהיה' לשון הויה,
במהרה עצמה הקטנה מבר – רק נערה שיכולה להתקדש מדעתה
יש לה קנס, אבל קטנה שאינה יכולה להתקדש מדעת עצמה,
אלא רק על ידי אביה, אין לה קנס.

מבררת הגמרא: ורפנן, הסוברים שיש לקטנה קנס, מהיכן למדו
זאת. אמר ריש לקיש, דאמר קרא בפרשת אונס (נערה) 'נער' חסר,

לוח זמנים לשבוע פרשת ויקהל־פקודי בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה	סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת	
		מג"א		אדמוה"ז										
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א			
באר שבע (ח)	6:00	5:53	8:20	8:16	8:54	8:50	9:55	9:51	17:44	17:48	18:10	18:14	17:27	18:24
חיפה (ח)	6:00	5:52	8:19	8:15	8:54	8:49	9:54	9:51	17:45	17:50	18:09	18:13	17:19	18:23
ירושלים (ח)	5:59	5:51	8:19	8:14	8:52	8:48	9:53	9:50	17:47	17:51	18:08	18:12	17:10	18:22
תל אביב (ח)	6:01	5:53	8:20	8:16	8:54	8:50	9:55	9:51	17:44	17:49	18:10	18:14	17:28	18:24
אוסטריה, וינה (ח)	6:23	6:11	8:28	8:21	9:12	9:06	10:12	10:06	17:49	17:58	18:22	18:31	17:38	18:44
אוסטרליה, מלבורן (ק)	7:11	7:17	9:41	9:44	10:19	10:21	11:24	11:25	19:52	19:43	20:19	20:10	19:26	20:21
אוקראינה, אודסה (ח)	6:24	6:13	8:32	8:25	9:14	9:08	10:14	10:09	17:52	18:01	18:24	18:33	17:41	18:45
אוקראינה, דונייצק (ח)	5:57	5:45	8:03	7:56	8:47	8:40	9:46	9:41	17:23	17:32	17:56	18:05	17:12	18:18
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ח)	6:09	5:56	8:14	8:07	8:58	8:51	9:57	9:52	17:34	17:43	18:07	18:16	17:23	18:29
אוקראינה, ז'יטומיר (ח)	6:35	6:22	8:38	8:31	9:24	9:17	10:23	10:18	17:58	18:08	18:33	18:42	17:48	18:56
אוקראינה, קייב (ח)	6:28	6:15	8:31	8:23	9:17	9:09	10:15	10:10	17:50	18:00	18:25	18:35	17:41	18:49
איטליה, מילאנו (ח)	6:50	6:39	8:59	8:52	9:40	9:34	10:40	10:35	18:21	18:29	18:51	18:59	18:10	19:11
אקוואדור, קיטו (ח)	6:21	6:20	8:53	8:51	9:21	9:20	10:24	10:22	18:28	18:27	18:50	18:49	18:09	18:57
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	6:47	6:52	9:18	9:20	9:54	9:55	10:58	10:59	19:23	19:14	19:49	19:40	18:58	19:51
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	7:34	7:41	10:03	10:07	10:43	10:46	11:49	11:50	20:17	20:07	20:47	20:36	19:51	20:48
ארה"ב, בולטימור (ק)	7:29	7:20	9:44	9:38	10:21	10:16	11:21	11:17	19:06	19:12	19:35	19:41	18:53	19:52
ארה"ב, ברוקלין (ק)	7:19	7:09	9:33	9:27	10:11	10:05	11:11	11:07	18:55	19:01	19:24	19:30	18:42	19:42
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	7:20	7:10	9:33	9:28	10:12	10:06	11:11	11:07	18:55	19:02	19:24	19:31	18:43	19:42
ארה"ב, דטרויט (ק)	7:56	7:46	10:09	10:03	10:48	10:42	11:48	11:43	19:30	19:37	20:00	20:07	19:18	20:19
ארה"ב, האוסטון (ק)	7:40	7:33	10:01	9:57	10:34	10:30	11:35	11:31	19:26	19:30	19:51	19:54	19:11	20:04
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	7:12	7:04	9:31	9:26	10:05	10:01	11:06	11:02	18:54	18:59	19:21	19:25	18:40	19:36
ארה"ב, מיאמי (ק)	7:38	7:31	10:01	9:57	10:33	10:29	11:34	11:31	19:26	19:29	19:51	19:54	19:11	20:03
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	7:15	7:06	9:28	9:23	10:07	10:01	11:07	11:03	18:50	18:57	19:20	19:26	18:38	19:38
ארה"ב, שיקגו (ק)	7:14	7:04	9:27	9:21	10:06	10:00	11:06	11:02	18:49	18:56	19:18	19:25	18:37	19:37
בוליביה, לה-פס (ח)	6:34	6:35	9:07	9:07	9:37	9:36	10:40	10:40	18:52	18:48	19:15	19:11	18:31	19:20
בלגיה, אנטוורפן (ח)	7:13	7:00	9:14	9:07	10:01	9:54	11:00	10:55	18:34	18:45	19:10	19:20	18:25	19:34
בלגיה, בריסל (ח)	7:13	7:00	9:15	9:07	10:01	9:54	11:00	10:55	18:35	18:45	19:10	19:20	18:25	19:34
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:05	6:08	8:38	8:38	9:09	9:10	10:13	10:13	18:34	18:28	18:54	18:48	18:11	18:57
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	5:54	5:56	8:26	8:27	8:57	8:58	10:01	10:01	18:17	18:12	18:41	18:35	17:54	18:45
בריטניה, לונדון (ח)	6:31	6:18	8:32	8:24	9:19	9:12	10:18	10:13	17:54	18:04	18:28	18:38	17:47	18:52
בריטניה, מנצ'סטר (ח)	6:41	6:27	8:39	8:31	9:29	9:21	10:27	10:21	17:59	18:10	18:36	18:48	17:54	19:02
גרמניה, ברלין (ח)	6:38	6:24	8:38	8:30	9:26	9:18	10:25	10:19	17:59	18:10	18:34	18:45	17:50	18:59
גרמניה, פרנקפורט (ח)	6:55	6:42	8:58	8:51	9:44	9:37	10:43	10:38	18:18	18:28	18:53	19:02	18:08	19:16
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:04	6:08	8:37	8:38	9:09	9:10	10:13	10:13	18:38	18:32	18:56	18:50	18:15	18:59
הודו, מומבאי (ח)	6:53	6:48	9:19	9:16	9:49	9:46	10:51	10:48	18:46	18:48	19:09	19:11	18:30	19:20
הודו, פונה (ח)	6:49	6:44	9:15	9:12	9:45	9:42	10:47	10:44	18:42	18:44	19:06	19:07	18:26	19:16
הונגריה, בודפשט (ח)	6:12	6:00	8:18	8:11	9:01	8:55	10:00	9:55	17:38	17:47	18:11	18:20	17:28	18:33
טורקיה, איסטנבול (ח)	6:24	6:15	8:38	8:32	9:16	9:10	10:16	10:12	17:59	18:05	18:28	18:35	17:46	18:46
יוון, אתונה (ח)	6:48	6:39	9:03	8:58	9:40	9:35	10:40	10:36	18:25	18:31	18:53	18:59	18:12	19:10
מולדובה, קישינב (ח)	6:32	6:21	8:39	8:32	9:22	9:15	10:21	10:16	18:00	18:08	18:32	18:40	17:49	18:53

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:50	6:45	9:16	9:13	9:46	9:43	10:48	10:45	18:43	18:45	19:07	19:09	18:27	19:18
ניו-זילנד, קריסטצ'רץ' (ח)	6:14	6:23	8:42	8:46	9:25	9:28	10:31	10:33	19:06	18:54	19:37	19:26	18:38	19:39
נפאל, קטמנדו (ח)	6:22	6:15	8:44	8:40	9:16	9:12	10:17	10:14	18:08	18:11	18:33	18:36	17:53	18:46
סינגפור, סינגפור (ח)	7:13	7:11	9:44	9:42	10:12	10:10	11:15	11:13	19:18	19:17	19:40	19:39	18:59	19:48
פולין, ורשא (ח)	6:07	5:54	8:07	7:59	8:55	8:48	9:54	9:48	17:27	17:38	18:03	18:14	17:18	18:28
פרו, לימה (ח)	6:11	6:12	8:44	8:44	9:13	9:13	10:16	10:16	18:26	18:23	18:49	18:45	18:05	18:54
צרפת, ליאון (ח)	7:07	6:56	9:16	9:09	9:58	9:51	10:57	10:52	18:36	18:45	19:08	19:16	18:25	19:29
צרפת, פריז (ח)	7:19	7:07	9:24	9:17	10:09	10:02	11:08	11:03	18:46	18:55	19:18	19:27	18:36	19:40
קולומביה, בוגוטה (ח)	6:06	6:03	8:36	8:34	9:04	9:02	10:07	10:05	18:09	18:08	18:31	18:30	17:50	18:39
קנדה, טורונטו (ק)	7:43	7:32	9:53	9:47	10:34	10:28	11:33	11:29	19:17	19:25	19:45	19:53	19:06	20:05
קנדה, מונטריאול (ק)	7:20	7:09	9:29	9:23	10:11	10:05	11:10	11:06	18:52	19:00	19:22	19:30	18:40	19:42
קפריסין, לרנקה (ק)	7:06	6:58	9:24	9:19	10:00	9:55	11:00	10:56	18:47	18:52	19:14	19:19	18:33	19:29
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	7:30	7:15	9:25	9:17	10:17	10:09	11:15	11:09	18:45	18:57	19:24	19:35	18:37	19:51
רוסיה, מוסקבה (ח)	7:04	6:49	8:58	8:49	9:51	9:42	10:49	10:43	18:21	18:33	18:57	19:09	18:13	19:25
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	6:49	6:37	8:56	8:49	9:39	9:32	10:38	10:33	18:16	18:25	18:48	18:57	18:05	19:10
שווייץ, ציריך (ח)	6:54	6:42	9:00	8:53	9:43	9:37	10:43	10:38	18:25	18:34	18:53	19:02	18:14	19:15
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:31	6:27	8:59	8:56	9:28	9:25	10:30	10:27	18:28	18:28	18:50	18:51	18:10	19:00

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזולה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמוכן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנסוע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצדיקנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומכל־פונדניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00468
08/03/2015

P.P.

שולם

1949

תל אביב

